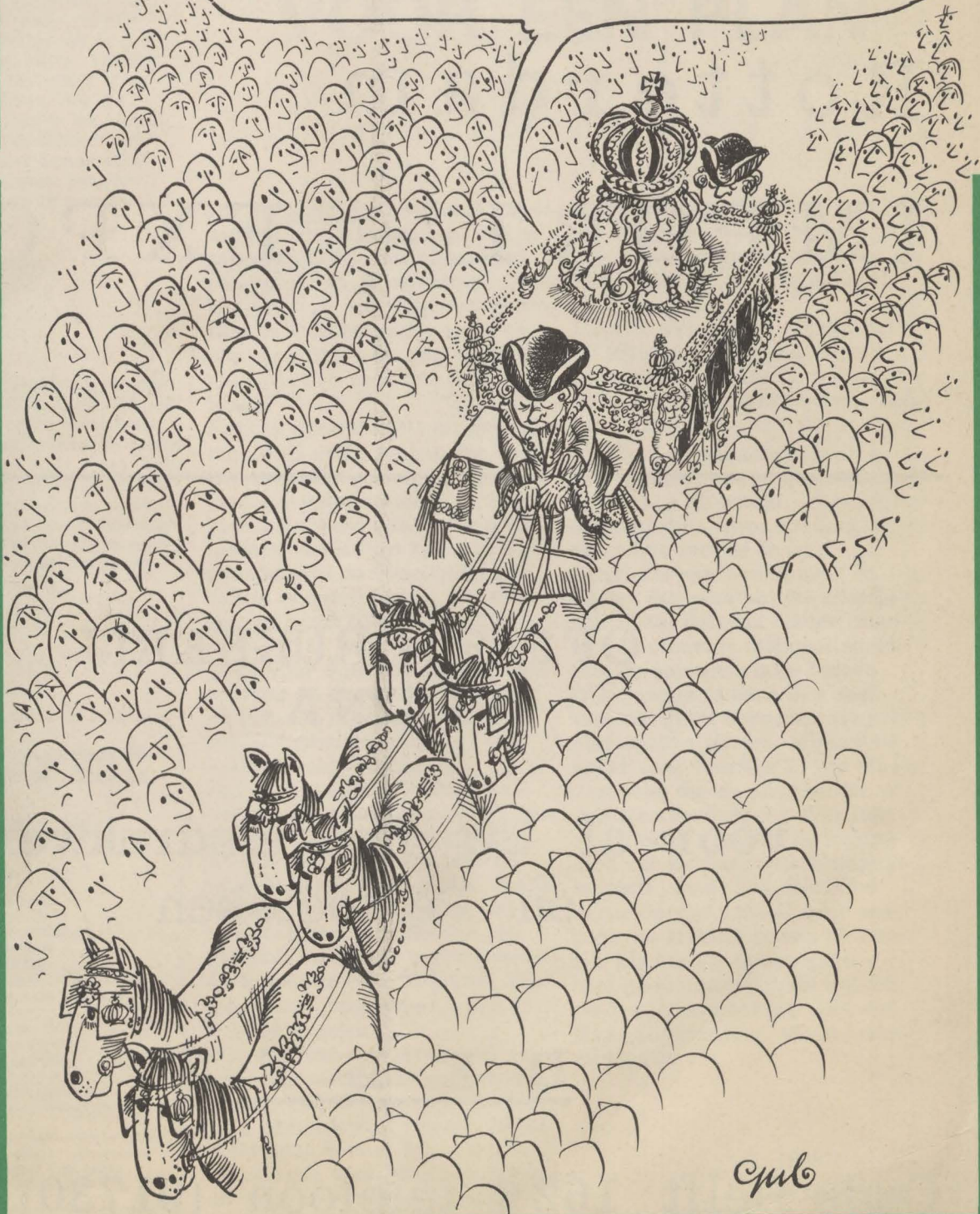

emmoeraat

oktober 1967/71

1^e Jaargang Nr. 1

OOK DE VERANDERINGEN DIE ZICH IN HET
MIDDEN EN KLEINBEDRIJF VOLTREKKEN, WIL DE
REGERING HELPEN TEN GOEDE TE RICHTEN

C.M.B.

VAN DILST

Kouwenoord 21

Rotterdam

IMPORT - EXPORT

OFFSETDRUKKERIJ
LUNA

voor al Uw Handelsdrukwerk
en Periodieken

D E L F T

Oude Delft 162^a telefoon (01730) - 24801

ER ROT IETS in het Nederlandse bedrijfsleven. Gaat Van Heek door getrouwe tijden alleen omdat de nationale en internationale economie wat tegen zit?

d66

Gaat Van Heyst op de fles, alleen omdat het geen markt kan vinden voor zijn produktie? En, enfin vul zelf maar verder in. Wat er ook in de economie mag tegen zitten, schimmel ondermijnt de inwendige structuur van vele bedrijven, ook die, welke nog niet negatief in het nieuws zijn gekomen. W. Top schreef een uitvoerig artikel over democratisering in het bedrijfsleven; het verschijnt in deze eerste Democraat.

d66

Andere zaken der aktualiteit: de staatscommissie behandelt J. Gruyters, het D'66-lid dier omstreden commissie; voorts worden Troonrede en Miljardennota in democratisch licht gezet, klapt Kamerlid E. Visser uit de Fraktiekamer, er beginnen schuchtere ingezonden stukken binnen te komen (inzenden onder opschrift: "Verstandig Burger-schap"). Tenslotte meldt het partijsecretariaat enig nieuws.

h. t. redaktie

BLAUWDruk

VOOR EEN PLAN

DE VERLEIDING is groot om te zeggen: daar is het dan, het orgaan van D'66, het eigen blad van de partij. Vergissing: dit is het nog lang niet. Dit, zo verzekert de redaktie mij, is de eerste blauwdruk van een voorlopig plan-project voor een partijblad.

Eerlijk gezegd komt dit overeen met D'66 zelf. Liever dan de leden te confronteren met een kant-en-klaar produkt - dat op zichzelf direkt een traditie en meteen verouderd zou zijn - presenteert de voorlopige redaktie een pril begin, dat alle kansen heeft zich mét en dóór de partij te ontwikkelen. Dat geldt voor opzet en inhoud, uitvoering en organieke inpassing, en dan nog zijn een aantal dingen waaraan geknutseld kan worden, ongenoemd.

Het is niet nuttig om hier uitvoerig op te sommen wat er aan dit begin is vooraf gegaan: de nachtelijke besprekingen, de ambitieuze droombeelden van de redaktie en verleidelijke voor-spiegelingen door derden, de zichzelf en elkaar tegensprekende formules voor redaktie, die geponeerd, bepleit en weer verworpen werden.

Wie daarvan een studie wil maken, kan inzage krijgen van het desbetreffend dossier. Voorbarige berichten uit uiteenlopende richtingen hebben bij velen de uitgebluste hoop aangewakkerd, die door verwaarlozing weer

werd gedoofd. Dit alles was een goede les, niet met het eind te beginnen, maar tenminste te zorgen dat er een begin komt. Ziehier.

Uit alle discussies - schriftelijke inbreng van vele D'66-ers meegeteld - kwam de volgende - vage - formule naar voren: een open, kritisch blad, dat toont dat D'66 de politieke vernieuwing plaatst waar zij thuishoort: midden op de markt. Natuurlijk kan deze pas leven krijgen door discussie met de lezers.

Tenslotte een woord over de bladen der plaatselijke afdelingen. Laat duizend bladen bloeien! Democraat monopoliseert niet de communicatie binnen D'66, maar is daar een deel van; dat geldt evenzeer voor de plaatselijke bladen. Alleen om praktische redenen al: de massa gegevens die de plaatselijke afdelingen rondzeggen over hun activiteiten, zouden de kolommen van het landelijk blad verstoppen. Maar een alleszins verhelderend artikel over een gegeven situatie in een plaatselijk blad zou - in synopsis - heel goed plaatsruimte kunnen vinden in Democraat. Dan ontstaat uitwisseling, ofwel: communicatie.

G. RINGNALDA
voorzitter D'66

democraat
d

uitgave van de politieke partij Democraten '66

jaargang 1 nr. 1

redactie-adres:
J. G. Huygens
Prins Mauritslaan 69
's Gravenhage
administratie:
secretariaat D'66
Keizersgracht 576
Amsterdam
Druk: Luna-Delft
abonnementsprijs
fl. 6.-- per jaar

advertentie-tarieven
op aanvraag verkrijgbaar

kopij voor november-nummer
vóór 25 oktober zenden naar
secretariaat D'66 onder
motto: Democraat

DE TROONREDE IS EEN NUCHTER STUK

Wie van het kabinet De Jong nog iets aardigs verwachtte kan na Prinsjesdag 1967 de hoop beter opgeven. Het zit er waarschijnlijk niet meer in -- als het er ooit al in gezeten hééft. Uit de beleidsstukken voor het volgend jaar blijkt duidelijk dat dit kabinet niet meer is dan een ploeg zaakwaarnemers. Integer en oppassend -- maar niet meer dan dat. En dat is te weinig voor een kabinet dat het land in een moeilijke overgangperiode moet leiden.

Het kabinet heeft geen visie -- dat is het verwijt dat tot diep in de regeringsfracties te horen is. Maar het is een te makkelijk verwijt, want het wekt de suggestie dat een andere politieke combinatie, werkend onder hetzelfde systeem en in dezelfde omstandigheden, een beter beleid zou kunnen presenteren. En dat is op zijn minst nog maar de vraag.

ER STAAT HAAST NIETS IN

Het begrotingstekort is groot -- en triest. Het moet de regeringspartijen en het schaamrood op de kaken brengen. Want wat toch is het verschil met de vorige zo heftig becritiseerde begroting? Het geraamde tekort voor 1968 is iets kleiner dan het nu te berekenen tekort over 1967. Ramingen komen nooit uit. Meestal vallen ze tegen. Als dat volgend jaar ook gebeurd kan Witteveen rekenen op "Vondeling-image".

Laten we de feiten nog eens doornemen. Bijna een jaar geleden werd de combinatie Cals-Vondeling de politieke woestijn ingestuurd. Het officiële argument, afkomstig van de cijferaars van de KVP, was de ondeugdelijkheid van de begroting. Misschien waren er andere motieven -- maar ze zijn nooit uitgesproken. Het tussenkabinet-Zijlstra nam de begroting Cals-Vondeling over. Alle veranderingen, die Zijlstra met steun van de kamermeerderheid aanbracht, hadden alleen maar betrekking op de inkomstenkant van de begroting. De verlaging van de inkomstenbelasting werd een half jaar uit-

gesteld, de verhoging van de omzetbelasting werd een half jaar naar voren geschoven. De uitgaven bleven gelijk. De partijen die nu het kabinet-De Jong steunen waren het er mee eens. Sterker nog: ze namen er de politieke verantwoordelijkheid voor. En dat betekent dat zij ook verantwoordelijk zijn voor de uitkomsten van deze begroting -- met het tekort van bijna drie miljard. De regeringspartijen presenteren zich de laatste tijd als de gelijkhebbers, de mensen die het wel zagen aankomen. Maar dat is op zijn minst dubieus. Want zelfs bijna een jaar na de nacht van Schmelzer is er niet zo heel veel veranderd. Het "orde op zaken stellen" moet blijkbaar nog steeds beginnen. Dat leidt tot de -- niet zo nieuwe maar wel sterke -- conclusie dat het er op korte termijn niet zo veel toe doet welke coalitie het heft in handen heeft. De aanvoerders doen wel alsof de verschillen hemelsbreed zijn, maar zelfs de grootste politieke koerswijziging die in de Nederlandse politiek anno 1967 mogelijk is maakt voor de rijksbegroting blijkbaar weinig uit. De volkshuishouding trekt zich weinig aan van politieke slagzinnen. Wie het kiezersvolk iets anders belooft komt in strijd met de feiten. In dit opzicht is Prinsjesdag 1967 voor heel wat politici het uur van de waarheid geweest.

Periscoop

Een begrotingstekort dwingt tot voorzichtigheid. Dat staat als een paal boven water. En voorzichtig is deze regering. Zelfs zo voorzichtig dat ze meteen maar helemaal niets doet -- ook niet op terreinen waar enige activiteit niet tot vergroting van het tekort zou leiden. Een paar dagen na Prinsjesdag tekende Opland in de Volkskrant een duikboot met De Jong aan de periscoop, Luns aan het roer en Witteveen in de machiniekamer. Het commando was "halve kracht achteruit" -- en dat geeft de situatie aardig weer. Troonredes waren altijd al saaie en nietszeggende stukken. De belangstelling voor Prinsjesdag gold van oudsher meer "het sprookje" dan de troonrede. Er heeft zelden iets aardigs in gestaan. Zelfs in de verste verte leken de Troonredes nooit op zoiets als "The State of the Union". Eigenlijk zouden Troonredes in begrijpelijke woorden aan de gewone mensen iets moeten vertellen over de beleidsdoelstellingen. Ze zouden de mensen een beetje warm moeten ma-

Democraat in huis

Dit eerste nummer van „Democraat” is zo maar, gratis voor niets bij u in de brievenbus gerold. Helaas kan dat met de volgende nummers niet zo gemakkelijk gaan. Dat kan D'66-bruin niet trekken, want ondanks de tijd die velen belangeloos aan dit blad geven: papier kost geld, drukken kost geld, verzending kost geld. Toch is een partijblad een belangrijk „bindmiddel” voor een politieke partij. Daarom bieden wij u een abonnement aan; voor f 6.- ontvangt u 12 nummers: twee kwartjes per exemplaar.

Het gaat zó in z'n werk: één dezer dagen wordt u een kwitantie aangeboden; weigert u deze kwitantie; dan geeft u daarmee te kennen dat u geen prijs stelt op een abonnement. Wij geven toe dat dit een keiharde verkoopmethode lijkt. Toch wagen wij het er op, niet om u kost wat kost een abonnement op te dringen, maar omdat de kwitantie-methode de snelste en minst omslachtige blijkt te zijn. U kunt de kwitantie dus gerust weigeren, wij hopen natuurlijk dat u dat niet zult doen, en dat wij door kunnen gaan u voor 5 dubbeltjes per keer een „Democraat” in huis te bezorgen.

ken en een klein beetje bezieling moeten geven. Maar in de slaperige compromissensfeer van de vaderlandse politiek waren en bleven het altijd willekeurige samenraapsels. Iedere minister brengt een paar alinea's over zijn beleid in. Het resultaat is een veel te lange redevoering, waarin de minister-president dan kan gaan schrappen. Als hij pech heeft moet hij het stuk tot eentiende van zijn oorspronkelijke lengte inkorten. Het resultaat is een optelsom-met-gaten. Van iedere departementale bijdrage blijft het allerbelangrijkste over -- maar wie zou denken dat deze allerbelangrijkste overblijfsels elkaar in waarde niet veel ontlopen vergist zich. Daarom kan het gebeuren dat de regering "diep verontrust" is over de oorlog in Vietnam en een aantal alinea's verder de belofte doet bijzondere aandacht te zullen schenken aan de "her- en bijscholing". Het zou best de moeite waard zijn van de Troonrede iets boeienders te maken. Het moet tenslotte mogelijk zijn een regeringsbeleid wat puntiger weer te geven. Er lopen in Den Haag public relations adviseurs rond die dat best willen doen. Voorwaarde is natuurlijk wel dat er een beleid is. En juist dat is blijkens de Troonrede 1967 de vraag.

Fatsoen

Laten we het stuk op de voet volgen. Na de gedurfde constatering dat "velen, zo niet allen verlangen en streven naar vrede" en dat "velen, zo niet allen" voor een ieder in deze wereld een volwaardig menselijk bestaan verlangen, spreekt de regering van haar diepe verontrusting over Vietnam. "Zij grijpt iedere mogelijkheid aan om het tot stand komen van vredesonderhandelingen te bevorderen". Ja heus -- iedere mogelijkheid. Je zou met Van Mierlo kunnen zeggen dat deze bewering, gezien de uitkomst van het kamerdebat over Vietnam, bijna een overschrijding is van het fatsoen. De passage over het Nabije Oosten vertelt niets nieuws. Maar over Griekenland zwijgt de Troonrede. Blijkbaar is die passage onder het rode potlood gevallen. Luns, zo moet de premier hebben gedacht, heeft toch al zes alinea's. En over de NAVO wordt gezegd dat het Atlantisch bondgenootschap ook na 1969 noodzakelijk blijft. Dat zit nog. Het verdrag gaat in 1969 op de helling en wie zonder meer van voortzetting uitgaat is slecht thuis in de binnenlandse politiek.

De passage over ontwikkelingshulp is er een om te onthouden. "Zij (de regering -- in de troonrede steeds met hoofdletter R geschreven) stelt voor de bijdrage voor ontwikkelingshulp in 1968 aanzienlijk te verhogen". Als het waar was zou het mooi zijn. Het is niet waar. De groei van de ontwikkelingshulp is even groot als de groei van de totale rijksuitgaven -- allebei ongeveer 15 procent. Waarschijnlijk is deze zinsnede er in gebracht om de anti-revolutionairen tot bedaren te brengen. Biesheuvel hamerde in zijn verkiezingscampagne op "aanzienlijke verhoging". Hij won twee zetels en probeerde zijn belofte aan de kiezers in het regeringsprogramma door te drukken. Nu blijkt dat alleen de woorden zijn overgebleven. Onthullend is de alinea over de conjunctuur. "De aanvankelijk snelle toeneming van de werkloosheid baarde de regering grote zorg". Die zorg is dus blijkbaar al weer verleden tijd, was de voor de hand liggende conclusie van het anti-revolutionaire dagblad Trouw. De regering voelt zich nauw betrokken bij het leed dat uit deze werkloosheid voor de werknemer en zijn gezin voortvloeit. Erg veel meer heeft de regering over de werkloosheid niet te zeggen. Concrete plannen zijn er niet -- noch in de Troonrede noch in de miljoenennota. Verwachtingen over de toekomst komen in de Troonrede niet voor en zijn in de nota alleen na lang zoeken te vinden. De meest waarschijnlijke conclusie is dat de regering rekent op een stabilisatie van de werkloosheid op een peil van 90.000 en intussen hoopt dat het nog wel mee zal vallen want in het buitenland wordt thans "een geleidelijk herstel" verwacht. Van het tekort op de rijksbegroting verwacht minister Witteveen een stabiliserende werking, zo valt uit de miljoenennota af te leiden. Maar als die verwachting niet uitkomt zal de regering actief moeten ingrijpen, waardoor het tekort veel groter zal worden. Typerend is ook dat de regering zich meer zorgen maakt over de betalingsbalans dan over de werkloosheid. Het onvoldoende herstel van de betalingsbalans noemt zij "zorgwekkend", de werklozen moeten het doen met de nu al weer verdwenen grote zorg over de aanvankelijk snelle toeneming. Het is begrijpelijk dat de kamerfractie van D'66 de dag na prinsjesdag een debat over de werkgelegenheid voorstelde, want de uitlatingen van de regeringen roepen op zijn minst heel wat vragen op. En het is betreurenswaardig dat de kamermeerderheid inclusief de PvdA het voorstel afwees omdat het een overlapping zou

zijn van de algemene politieke beschouwingen.

Sneeuw

Vervolgens komt de regering te spreken over de begrotingsontwikkeling en daar volgt dan de eerste en bijna enige min of meer concrete mededeling: herziening van het uitgavenbeleid. Niet alleen nu maar ook in volgende begrotingen zal daarvan de weerslag te vinden zijn. Het duidelijkste voorbeeld van deze herziening is de voorgestelde vermindering van het aantal te bouwen woningwet-woningen -- een heet hangijzer in de Nederlandse politiek. Net als in 1961 moet ook nu weer een anti-revolutionaire minister van Volkshuisvesting dit karwei opknappen. Zes jaar geleden belandde minister Van Aartsen en met hem het kabinet-De Quay in een kabinetscrisis. (Wim Kan: "De sneeuw lag vijfduizend huizen hoog"). Minister Schut zal er de komende weken nog wel eens aan denken.

Overigens blijft de herziening van het uitgaven-beleid nogal in de mist. Erg doelmatig is de keuze niet altijd. Zo wordt het ontwikkelings- en saneringsfonds voor de middenstand flink besnoeid, waarmee afbreuk wordt gedaan aan een al op gang gekomen structuur-verandering die juist in een periode van neergaande conjunctuur belangrijk is. Het ziet er wel naar uit dat over deze en dergelijke posten de komende weken in de tweede kamer flink gediscussieerd zal worden. Verschuivingen zijn in principe mogelijk, maar door de instelling van de algemene begrotingscommissie zal de kamer nu meer dan vroeger gedwongen zijn om zelf aan te geven waar de uitgaven verlaagd moeten worden om verhogingen van andere posten mogelijk te maken. Zoiets zal de politieke duidelijkheid bevorderen.

Het tekort aan structurele aanpak, dat al bleek uit de passage over de werkgelegenheid, blijkt nog duidelijker uit de zinsnede over de ruimtelijke ordening. "De regering wil komen tot het vaststellen van een geheel van maatregelen, nodig om de eerste fase van het beleid betreffende de ruimtelijke ordening te kunnen uitvoeren". Dat staat er. Wie het nog eens leest zal tot de ontdekking komen dat er eigenlijk niets staat. De regering wil tot iets komen. Of het gebeurt is niet zeker. En als het gebeurt hebben we "een geheel

van maatregelen nodig om de eerste fase te kunnen uitvoeren". Minder kan al niet, zou je zeggen.

Plezier

Een paar passages verder staat eindelijk iets plezierigs te lezen. De herziening van het ondernemingsrecht is in aantocht en er komt een anti-afluisterwet. Verder wil de regering iets doen aan de verantwoordingsplicht van de burgemeester. Hoewel het er niet bijstaat zal het wel gaan om het politiebeleid. Voor onze partij is dat een aardig succesje, maar laten we niet te hard juichen want in de Troonrede staat alleen maar dat er een voorontwerp klaar is. De ervaring leert dat het dan nog heel lang kan duren voor het echte wetsontwerp wordt ingediend.

Ook over de staatscommissie voor de grond- en kieswet staat in de Troonrede iets te lezen. De instelling van deze commissie "wettigt de verwachting dat de bezinning op deze staatswetten belangrijke verbeteringen zal maken". Als je zoiets leest krijg je neiging om te zeggen: meer zal d'r dan wel niet in zitten.

De Troonrede eindigt met een paar opmerkingen over meerjarenplanning. De regering zal in de toekomst haar beleid daar steeds meer op baseren.

Het klinkt veelbelovend, vooral, voor onze partij die de noodzaak van een overheidsbeleid op basis van meerjarenplanning centraal heeft gesteld. De werkelijkheid is minder florisant. Uit de miljoenennota blijkt dat de planning zich zal beperken tot het pure begrotingsbeleid van de rijksoverheid en zich niet zal bezighouden met het volledige sociaal-economische terrein. Zo blijven de doelstellingen willekeurig gekozen en dreigt de keuze van de middelen binnen de kortste keren ondergeschikt te worden aan de financiën. Bovendien blijkt uit de nota dat de regering alleen belangstelling heeft voor een begrotingsplanning tot en met de lopende kabinetsperiode -- dat is tot uiterlijk 1971.

Kritiek

Eigenlijk zijn we hiermee gekomen op het fundamentele element in onze kritiek. Duidelijker dan ooit tonen Troonrede en miljoenennota dat "beleid" meer een woord is dan een begrip met inhoud. Afgezien van de mentaliteit van de regeringsploeg De Jong -- dat is in dit geval een incidentele factor -- ligt dit vooral en in de eerste plaats aan het politieke systeem. De traditionele coalities volgens het parlementaire stel-

sel kunnen geen beleid op lange termijn voeren. Hun levenskansen hangen te vaak aan een zijden draad. Ze zijn overgeleverd aan het humeur van een stuk of wat fractievoorzitters. Wie een pas begonnen beleid probeert af te knippen zal nog een jaar later de gevolgen ondervinden.

Ombuiging is blijkbaar een proces van jaren, maar het moet de kiezer worden verkocht als een daad met directe gevolgen -- hetgeen dan natuurlijk weer leidt tot een verdoezeling van de werkelijkheid. Voor een echte meerjarenplanning -- het kiezen van de doeleinden en de middelen -- is door dit alles natuurlijk helemaal geen sprake. Men kan wel klagen over het gebrek aan visie maar dat kan alleen maar worden opgeheven als de regeringspolitiek niet voortdurend verstrikt raakt in de parlementaire partij-politiek. In het partijprogramma van D'66 wordt al op die waarheid gewezen. De jongste Troonrede en miljoenennota onderstrepen haar nog eens.

DEMOCRATEN '66 HOUDT CONGRES IN HELMOND

Op zaterdag 18 november houdt D'66 in "Traverse" te Helmond een Huishoudelijk congres, waar diepgaand zal worden gesproken over de organisatorische opbouw van D'66. Tevens moeten op deze dag een aantal hoofdbestuursleden worden gekozen.

De drie hoofdpunten van het Congres zijn: Het in plenaire vergadering bereiken van overeenstemming over de uitgangspunten van waaruit de reglementencommissie een uitgewerkt organisatieschema, statuten en huishoudelijk reglement kan ontwerpen, het goedkeuren van een noodprocedure voor het kiezen van een nieuw bestuur en het kiezen van dit nieuwe bestuur.

De leiding van het Congres, waarop tenminste tussen 500 en 1000 leden worden verwacht, zal berusten bij een groep van drie voorzitters, de heren L. J. Brinkhorst, J. Nagtegaal en P. Fetter.

De aspirant deelnemers aan het Congres krijgen tijdig alle stukken thuisgezonden, zodat zij zich kunnen oriënteren op hetgeen hen te wachten staat. Gelijk met de Congres-stukken krijgen de leden een uitnodiging voor de bijeenkomst. Met behulp van een "scheurstrook" kan men zich melden. Gerekend moet worden dat de kosten van deelname aan het Huishoudelijk Congres ongeveer f 10,- zullen zijn. Voor dat geld wordt met royale hand koffie geschonken en krijgen de deelnemers in de pauze een zelfbedieningslunch, bestaande uit (belegde) broodjes.

Evenals vorig jaar hoopt D'66 gebruik te maken van een "votometer" om de stemmingen vlot te laten verlopen. Tafelmicrofoons, goed bereikbaar voor iedereen, moeten voor een goede communicatiemogelijkheid zorgen.

Aan het begin van het nieuwe parlementaire jaar staat de fractie van D'66 voor een nieuwe vuurproef. Ging het er in de eerste maanden van onze aanwezigheid in de Kamer vooral om een goed debuut te maken, de handicap van onze onervarenheid te overwinnen, de spanning rond maiden-speeches op te vangen en (bovenal) een flink aantal van onze essentiële denkbeelden met élan de Kamer in te slingeren, thans is het zaak tot Kerstmis bij de verschillende begrotingsdebatten zo goed mogelijk voor de dag te komen. Gezien het feit dat alle fractieleden een groot aantal commissies voor hun rekening moeten nemen geen geringe opgave. Uit dit oogpunt zouden vervroegde verkiezingen ons niet onwelkom zijn.

Of het daarvan komt is natuurlijk nog zeer de vraag, maar bij een kabinet als dat van premier De Jong, dat berust op een wezenlijk ongezonde basis, is uiteraard alles mogelijk. 'Het oude bestel is ziek en moe', riep het Appèl vorig jaar uit. En al maakt de huidige minister-president persoonlijk een dergelijke indruk zeker niet, ook hij kan er niets aan veranderen dat die constatering meer dan ooit juist is. Het optreden van vrijwel de gehele A.R.-fractie maakt voortdurend de indruk dat deze parlementariërs het gevoel hebben in verkeerd gezelschap terechtgekomen te zijn, waar zij zich op zo elegant mogelijke wijze wel weer van willen losmaken. De KVP-radicalen zien zich in de Kamer voor een situatie geplaatst die ervoor ge-

schapen lijkt het woord radicaal belachelijk te maken. Immers, zij doen niets dan zich matigen. CHU-radicalen moet men met een lantaarntje zoeken.

De fractie heeft m.i. thans twee taken. Zij moet in de eerste plaats trachten zoveel mogelijk van het programma waar te maken, waarop zij is verkozen. In de tweede plaats moet zij met een verteerbare regelmaat blijven wijzen op de manco's van ons huidige staatsrechtelijke systeem, zoals die manco's in de Kamer aan het licht treden. Een positieve en een negatieve taak dus, zij het dat de laatste niet negatief is zonder meer, aangezien het programma van D'66 tevens aangeeft hoe de werking van zowel regering als parlement kan verbe-

VERVROEGDE VERKIEZINGEN NIET ONWELKOM

door E.C. Visser

teren. Soms kunnen beide taken wel eens in één actie worden gecombineerd. Mooiste voorbeeld van dit laatste is de motie die Nypels vóór het zomerreces indiende over de werkgelegenheid. De motie lag geheel in de lijn van Nypels' betoog, maar formuleerde tevens de wens die de heer Boersma (AR) tijdens het debat had geuit. Deze had wel met een motie gedreigd, maar diende deze tenslotte toch niet in, ondanks het feit dat de regering niet aan zijn wensen tegemoet was gekomen. Behalve dat hij zijn eigen wensen naar voren bracht, toonde Nypels met zijn motie tevens aan hoezeer zijn collega Boersma het slachtoffer was van een situatie, waarin de zorg om het behoud van de moeizame regeringscoalitie een effectief pleidooi voor de eigen wensen in de schaduw stelde.

De negatieve taak is in het algemeen gemakkelijker dan de positieve. De grote partijen zorgen voor voldoende aanschouwelijke voorstellingen hoe het niet moet. Ik wil mij tot slot in dit stukje tot de positieve taak beperken.

Echo

Het is m.i. niet zo dat de min of meer excentrische opstelling van de fractie en haar toch betrekkelijk geringe zetelstal tot gevolg hebben dat het haar aan invloed ontbreekt. Zelfs in het ook voor een troonrede ongebruikelijk matte stuk dat het kabinet op Prinsjesdag aan de Staten-Generaal heeft aangeboden klinkt hier en daar de (zij het zwakke) echo door van wat D'66 in de Kamer heeft bepleit. Hierbij valt te denken aan het aangekondigde voorontwerp van wet tot uitbreiding van de verantwoordingsplicht van de burgemeester jegens de gemeenteraad, verder uiteraard aan het werk van de staatscommissie van advies inzake grondwet en kieswet, aan de bijzondere aandacht die de regering terzake van het onderwijs wil geven aan her- en bijscholing, en tenslotte aan het noemen van de meerjarenplanning als toekomstige basis van beleid. Allemaal za-

ken waar de fractie van D'66 zich in de Kamer voor heeft beijverd. Het zal zaak zijn dat de fractie de hoofdlijnen van haar politiek ook het komende jaar met kracht in het parlement naar voren brengt. Dit, gevoegd bij de activiteiten van Gruijters in de staatscommissie en de enthousiaste werkzaamheden van bestuur en van een talrijk kader (ik heb wel eens de indruk dat de helft van onze leden tevens tot het kader behoort), moet ons een maximale kans bieden op uiteindelijke verwezenlijking van onze plannen voor democratisering van staatsinstellingen en samenleving.

W. Top

DEMOCRATISERING

MEET DRIE

D I M E N S I E S

Radicale democratisering heeft eigenlijk drie dimensies. Er is (a) een radicale democratisering "in de lengte", er is er (b) een "in de breedte", en er is er (c) een "in de diepte".

Radicale democratisering in de lengte wil dan zeggen: wat er aan democratie voorhanden is, wordt grondig verbeterd. Er wordt op een radicale manier aan bestaande democratische instellingen gedokterd. Het lijkt op de modernisering van een uitgeleefd gebouw, dat dan wel een heel ander gezicht

krijgt, maar in de grote lijn (fundamenten, geraamte) hetzelfde blijft. De plannen voor een gekozen minister-president en het zgn. meervoudige districtenstelsel zijn voorbeelden van een democratisering in de lengte. De politieke orde is in zijn hoofdzaken al democratisch, maar dat democratische karakter moet beter uit de verf komen, - het moet "radicaler" zijn. Op de eenmaal ingeslagen democratiseringsweg weerklinkt een streng "Dóórgaan"! , vandaar dat "lengte".

→ 10

KRONIEK VAN HET ZIEKE BESTEL

Het politieke seizoen komt steeds eerder op gang. Vroeger kon de politicus rustig blijven dutten tot de Derde Dinsdag van september. De laatste jaren begint de binnenlandse politiek half augustus al te draaien. In 1966 was dat zo met de rellen van de Boerenpartij. Goed, het was een rottige zomer en dat werd afge-

reageerd op het leiderschap. Dat kon echter niet gelden toen de Christen-radicalen in de KVP op 12 augustus voor een tijdbom zorgden. Parlementaire redacteuren, nauwelijks terug van vakantie, wierpen zich in de startblokken en het politieke seizoen was begonnen in het kader van de partijvernieuwing.

Dat begin was nog niet zo opvallend. Het katholieke dagblad De Tijd meldde op zaterdag 12 augustus dat een groepje nog ongenoemde katholieke politici een adres had opgesteld om met gelijkgezinden in de partij te komen tot een progressief front. Steun voor het radicale streven werd gezocht bij verwante geesten in de ARP en CHU en daarnaast bij de Partij van de Arbeid en D'66. Gepleit werd voor het aanwijzen van

→ 10

Heinrich Kley - 1909

DRIE DIMENSIES

Kale vloer

Radicale democratisering in de breedte houdt in dat geen genoegen genomen wordt met een democratisering van een enkele sector van de maatschappij, in dit geval de politieke sector. De tentakels van het democratiseringsproces hechten zich in alle sectoren van de maatschappij vast.

Hier zit de gedachte achter dat de lijn, die door de nieuwe geschiedenis loopt en gemarkeerd wordt door een democratisering van het kerkelijke leven (de Hervorming) en een democratisering van het staatkundige leven (het parlementarisme), tot in alle onderdelen van de samenleving moet worden voortgezet. Een samenleving die slechts in een enkel opzicht democratisch genoemd kan worden, is géén democratie.

Het democratiseringsoffensief richt zich op de gehele breedte (!) van de maatschappij. Ook het economische leven (de onderneming, het bedrijfsleven), het "sociale" leven (de maatschappelijke organisaties, de sociale zekerheid), het culturele leven (de ontwikkelingskansen, de recreatie) enz. worden onder schot genomen.

Radicale democratisering in de diepte

betekent een consequenter toepassing van democratische principes. Vaak meent men, met het oog op een verruiming van de gelegenheid voor de mensen om invloed uit te oefenen op elkaar, elkaars macht, elkaars beslissingen, met zaken als mentaliteitsbeïnvloeding en persoonsvorming te kunnen volstaan, omdat het voor democratie in feite alleen dáár op aan zou komen. Dit is een misverstand, een halve waarheid.

Zo goed als over het geheel genomen een bed onontbeerlijk is voor een goede nachtrust, is een duidelijke institutionele, structurele, of wat dan ook, "onderbouw" onontbeerlijk voor een democratische gang van zaken. Zonder dijken, kanalen, sluizen, molens (of aanverwante) valt er niets te irrigeren; men is dan op de grillen van het klimaat aangewezen. Brengt men de democratie niet door zindelijke orgaanvorming "in cultuur", dan minimaliseert men in zijn afhankelijkheid van de goede luim en kwade wil van de mensen de kansen op een duurzaam democratisch verloop.

Het democratisch principe, dat een "radicaal" consequente toepassing verdient, is de verantwoordingsplicht van gezagsdragers tegenover gezagsonderworpenen. In een democratie zijn de machthebbers rekenschap en verantwoording verschuldigd aan degenen over wie zij de macht uitoefenen, en bv. niet aan een groepje aanzienlijken (aristocratie), een godheid (theocratie), zichzelf (autocratie), een verzameling rijken (plutocratie), een complex verordeningen (bureaucratie), of technologische eisen (technocratie), aan lieden met een I.Q. van meer dan 100 (meritocratie). In een democratie dient de legitimiteit van elke gezagsuitoefening rechtstreeks of middellijk te berusten op een wilsbeschikking van allen die voorwerp zijn van die gezagsuitoefening.

Zeker, de effectiviteit van deze verantwoordingsplicht kan niet los gezien worden van de achterliggende persoonlijke intenties, maar zij zal óók gegarandeerd moeten zijn door instituties, reglementen, sancties, - niet opdat de democratie verzekerd zij, maar om de kans op werkelijke democratie zo groot mogelijk te maken. Er is geen oorzakelijk verband tussen bed en slaap, maar de kans op plezierig slapen is in

KRONIEK

kandidaat-ministers met een regeringsprogramma vóór de verkiezingen.

De maandag daarop was het adres van de "veertien" - onder wie de oudministers Cals en Bogaers - een sensatie van de eerste orde geworden. Dat was dan mede in de hand gewerkt door de verbolgen reactie van de aanwezige leden van de KVP-top, die het moment en het initiatief afkeurden. Vervolgens ontstond er een ruzie in de partij over de vraag wie - de KVP-leiders of de rebellen - het adres nu al had laten uitlekken. Kranten, radio en televisie haastten zich om commentaren te vragen. Den Uyl en Van Mierlo toonden een zekere instemming. Van Mierlo zei dat de toon hem aanstond maar dat er een inhoudelijk verschil was. Voor D'66 zijn staatsrechtelijke hervormingen gekoppeld aan partijpolitieke sanering; samenwerking of concentratie van progressieve groeperingen is voor D'66 nog een volledig open vraag.

In ieder geval hadden de katholieke radicalen wat losgewoeld. In allerijl moesten zij bij een hunner, de leeraar klassieke talen K.L.M. van Eerd een secretariaat inrichten om handtekeningen- en bijvalsacties op te vangen. Als politieke kopman trad oudminister Bogaers op, die in enige interviews zijn ideeën uit de doeken deed. Hij wilde in de eerste plaats de KVP

omvormen tot een "radicaal vooruitstrevend progressieve groepering". Datzelfde zou moeten gebeuren in andere christelijke partijen waarna men zou kunnen komen tot een christelijke groepering of een federatieve samenwerking. Tegelijkertijd wilde de heer Bogaers een veel breder progressief samenwerkingsverband met andere groepen die radicaal en vooruitstrevend zijn. Dit zou dan moeten leiden tot een parlementaire meerderheid.

Oudpremier Cals - voorbestemd voor het voorzitterschap van de staatscommissie voor herziening van grond- en kieswet - trok zich uit het politieke toernooi terug en beloofde in een communiqué zich te onthouden van deelneming aan de openlijke discussie van de christen-radicalen.

In de KVP was inmiddels een beweging ontstaan tegen het radicalisme, waarvan de oudpremiers De Quay en Marijnen voorlieden waren. Zij spraken bedroefd van een mogelijke scheuring, een woord dat Bogaers niet wenste te horen. Maar op 26 augustus kwam het KVP-bestuur bijeen en wist voorlopig de gemoederen te sussen. Er werd ruim baan gemaakt voor de radicalen, wier actie werd geleid in het kader van de "wenselijkheid" van het open beraad van de partijvernieuwing. Ook werd het bestaan van vele stromingen in de partij erkend. Partijvoorzitter Aalberse - overgewijft uit zijn vakantie-oord - sprak van vijf of zes. De zaak leek gesust, temeer omdat de zeven radicalen in de KVP-fractie in de Tweede Kamer zich

een bed groter dan op een kale vloer.

Men wordt met een maagzweer wel eens naar een psychiater verwezen in plaats van naar een internist. Zo zijn er aanwijzingen dat het "onbehagen in de democratie" niet alleen met staatsrechtelijke maar zeker ook met "bedrijfsdemocratische" middelen bestreden zal moeten worden. Men mag niet te klakkeloos aannemen dat de spanningen in de politieke democratie uitsluitend uit frustraties in het politieke leven voortkomen, zodat met een radicale democratisering in de lengte volstaan kan worden. Daarvoor ontvangt het politieke bestel te onbetwistbaar zijn impulsen van het sociaal-economische bestel uit. Men bedenke hoezeer de links-rechts-mystificatie geënt is op veronderstelde tegenstellingen tussen "werkgevers" en "werknemers", en een rustieke beweging als de Boerenpartij haar oorsprong heeft in verzet tegen de p. b. o., een fenomeen uit het bedrijfsleven. Niet voor niets bevindt het vraagstuk van de medezeggenschap zich in het brandpunt van de openbare gedachtenwisseling en meningsvorming. Het is

ondenkbaar te menen dat de politieke democratie goed zou kunnen functioneren, als in samenlevingsverbanden, waarin de mensen een derde gedeelte van hun bestaan slijten, zoals die met betrekking tot broodwinning en arbeid (ondernemingen enz.), een democratisering in de diepte nog nauwelijks van de grond is gekomen.

Zeker, we staan hier met het democratiseringsstreven niet op maagdelijk terrein. De marktrelatie tussen werkgevers en werknemers is in aanzienlijke mate gedemocratiseerd. Op de arbeidsmarkt hebben de vakverenigingen als organisatorische werknemersrepresentatie een voor democratische verhoudingen belangrijk tegenwicht tegenover de georganiseerde collectiviteit van werkgevers opgebouwd.

Relatie

Maar er is zo slechts sprake van een democratisering van de toegang tot de arbeid, de voorwaarden van de arbeid, en de consequenties die aan de arbeid verbonden zijn, kortom, van die zaken die de arbeid als het ware omgeven. Tot de arbeid zelf is het democratiseringsproces nog maar ternauwernood doorgedrongen; de dienstbetrekking is bijna onaangeroerd geble-

ven, m. a. w. de gezagsrelatie tussen werkgevers en werknemers, tussen "directie" en "personeel" dus, is tot nogtoe buiten het democratiserings-schot gebleven.

Er is veel democratie in de betrekkingen tussen werkgevers en werknemers op de arbeidsmarkt; er is maar weinig democratie in de betrekkingen tussen werkgevers en werknemers binnen de onderneming. En toch ligt hier een duidelijk object voor democratisering, want als er ergens in het economische leven rechtstreeks gezag over mensen wordt uitgeoefend, dan is het in de onderneming.

Voor zover er op het collectieve vlak wel iets aan de democratisering van deze gezagsrelatie is gedaan, moeten de middelen, daartoe aangewend, ontoereikend genoemd worden. (De middelen op het individuele vlak, zoals taakverruiming en werkoverleg, worden hier verder buiten beschouwing gelaten). De werkstaking geeft als het ware in spiegelbeeld vorm aan een verantwoordingsplicht van de ondernemingsdirectie tegenover haar ondergeschikten. Of "onderdanen" groepsgevijs hun "leiders" uit hun relatie met hen verwijderen (het geijkte democratische patroon), of dat deze onderdanen zichzelf uit die relatie terugtrekken, waar het bij een staking om gaat, maakt in wezen geen verschil uit.

achter fractieleider Schmelzer schaarde en hun steun beleden aan het kabinet-De Jong.

Op 8 september leek de oude leeuw onder de KVP-leiders, prof. Romme, de radicalen een doodsteek toe te brengen. Tijdens een openbaar debat tussen KVP-radicaal Jurgens en de partijvoorzitter Aalberse legde de uit de actieve politiek verdwenen Romme Jurgens onder meer de vraag voor hoe hij zich de situatie voorstelde als zijn progressieve concentratie geen meerderheid zou behalen. Jurgens wist het niet. Romme ging verder. Hij zei kalm de opzet van een progressieve concentratie als een onmogelijk geval te beschouwen. "Geen partij is zo gek om een regeringsploeg met een vooraf opgesteld programma inzet te maken van de verkiezingen". En "het regeringsprogramma wordt voor vijftig procent bepaald door de krachtsverhoudingen na de verkiezingen". Een wat verslagen Jurgens wist hier niet veel tegenover te stellen. Toch lijkt de klap van Romme slechts een incident, want de christen-radicalen hebben er geen twijfel aan laten bestaan dat zij doorgaan met hun streven.

De roep om partijvernieuwing kwam in september ook tot uiting in een rapport van de PvdA. Hier had een werkgroep onder leiding van Den Uyl een brochure klaar onder de titel: "Een stem die telt". Voorgesteld wordt een stembusakkoord, vorming van concentraties vóór de verkiezingen, invoering van een kiesstelsel dat de regeringsvorming bevordert, een krachtmeting

tussen regering en oppositie en een doeltreffende controle op het bestuur.

De eerste reacties waren niet bemoedigend. In de Partij van de Arbeid zelf kon men vernemen dat dit een buiging was voor Nieuw-Links, terwijl de stemhebbers van deze groepering juist betoogden dat aan allerlei wensen werd tegemoet gekomen, maar niet aan hun verlangens.

Wat D'66 betreft, de eerste reactie van waarnemend partijvoorzitter Ringnalda was eveneens gemengd. Hij vroeg zich af of het sluiten van stembusaccorden tussen niet gelijkgerichte partijen wel mogelijk was. Volgens hem moet men opereren van een gelijkgezinde mentaliteit uit en eerst streven naar herziening van het kiesstelsel.

Fractie leider Van Mierlo merkte nog op: "Als de PvdA zou zeggen dat zij alleen op basis van haar rapport bereid is met D'66 tot een stembusakkoord te komen, doet D'66 niet mee. Als de PvdA tot een dialoog bereid is, voordat over een stembusakkoord wordt gepraat, dan zal D'66 zich tot een gesprek bereid verklaren."

Nog een initiatief dient in het kader van de partijvernieuwing in deze kroniek aangestipt. Vlak voor Prinsjesdag maakte de katholieke werkgroep in de PvdA bekend dat zij dacht aan opheffing, omdat men van mening was dat werkgroepen op confessionele basis in de partijen overbodig waren geworden. Het parlement trok in augustus de aandacht met een debat over Vietnam.

COMMISSIE ZONDER CONCEPTIE

door J. Gruyters

Toen, op 15 september jl., D'66 een jaar oud was, had de staatscommissie van advies inzake de grondwet en de kieswet precies één dag van haar bestaan achter de rug. Het zou te ver voeren de instelling van die staatscommissie uitsluitend en alleen toe te schrijven aan het initiatief van de 37 "verontrusten", die op 15 september 1966 hun Appèl publiceerden. Zoals zij toen zelf opmerkten, was de politieke situatie in Nederland rijp voor een grondige hervorming van staats- en partijenbestel. Hadden zij zich op dat punt misrekend, het Appèl zou zonder weerklank gebleven zijn. Maar evengoed is het niet onwaarschijnlijk, dat zonder hun initiatief de politieke situatie nog steeds gekenmerkt zou zijn door het amorfe "onbehagen", dat in 1965 en '66 onderwerp van zoveel politieke commentaren was. Op zijn minst kan worden volgehouden, dat D'66 - nadat uit het initiatief in oktober 1966 een politieke partij was voortgekomen - door zijn programma vorm heeft gegeven aan de vernieuwingsdrang, met een duidelijk accent op de hervorming van de staat in democratische richting.

Daarom was het zo teleurstellend, dat de regering-De Jong, toen zij een staatscommissie voor advies inzake de grondwet en de kieswet instelde, aan de enige partij, die over haar serieuze bedoelingen op dat punt in haar programma geen enkel misverstand liet bestaan, slechts één van de zeventien plaatsen toekende. De brief, die van Mierlo en Ringnalda daarover aan minister Beernink hebben gestuurd, is gepubliceerd. Alle argumenten voor een sterkere deelneming aan het werk van de commissie zijn daarin naar voren gebracht; de tegenargumenten, waarvan van Mierlo en Ringnalda kennis hadden genomen tijdens een gesprek met minister Beernink, worden erin weerlegd. Dat de regering niettemin vasthield aan de verdeelsleutel, die zij zich oorspronkelijk had gedacht (4 elk uit de kring van de KVP en de PvdA, 2 telkens voor personen uit de hoek van de AR, de CHU en de VVD, een partijloze, een (als representant van de kleine

partijen !) uit het GPV en een D'66-er) en die enigermate aansluit op de politieke krachtsverhoudingen tussen de partijen in het parlement, is een aanwijzing voor de grote voorzichtigheid, waarmee de regering te werk gaat. Zij wil vooral "de bezinning" op gang brengen. Dat blijkt trouwens ook uit de uiterst summiere richtlijnen, die de commissie van de regering meekreeg, toen zij enkele weken geleden met haar werk begon. De regering staat kennelijk geen duidelijke conceptie voor ogen van de wijze, waarop de hervorming van de staat haar beslag moet krijgen. Integendeel, zij hoopt, dat de commissie daarmee voor de dag zal komen. De gedachte, dat een politiek "evenwichtig" samengestelde commissie haar ideeën - zo die te voorschijn komen - gemakkelijker aanvaard zal zien, heeft in dit verband misschien een rol gespeeld. Immers, had de regering eerst zelf met het parlement overeenstemming bereikt over de richting, waarin de uitweg uit de huidige staatsrechtelijke en politieke malaise gezocht moet worden, dan had zij meer aan een uitsluitend op "deskundigheid" gebaseerde samenstelling van de commissie de voorkeur kunnen geven. Nu moeten juist de wezenlijke oplossingen in de commissie gesuggereerd en uitgewerkt worden. Daarna eerst vallen de beslissingen.

In deze omstandigheden kan met de instelling van de commissie van een beperkt succes gesproken worden. De voorstellen van D'66 hebben de discussie op gang gebracht. Wil zij in het vereiste tempo op gang blijven, dan zal niet alleen in de staatscommissie, maar ook in de burgerij - en dus in de partijen - nog het nodige werk verzet dienen te worden. Dat D'66 daarbij voorop moet blijven gaan, spreekt vanzelf.

DRIE DIMENSIES

Dat in de voorgestelde wettelijke regeling van het stakingsrecht de gerechtvaardigheid van een staking, door vakverenigingen hierin een beslissende stem te geven, aan de marktrelatie tussen werkgevers en werknemers gekoppeld wordt, geeft aan dat het radicaal-democratische spoor niet gevonden is. De staking is in eerste aanleg een facet van de gezagsrelatie binnen

de onderneming; de grondslag voor het recht daartoe zou dus bij het personeel van een onderneming gelegd moeten worden (bv. een staking is legitiem als een meerderheid van het personeel het besluit om te staken onderschrijft), -dit steeds, welteverstaan, in een systeem van private ondernemingsgewijze productie. Ervan afgezien dat het stakingsrecht momenteel nog helemaal niet geregeld is, kan dus gesteld worden dat het middel van de werkstaking uit democratiseringsoogpunt weinig zoden aan de dijk zet. Het andere democratiseringsmiddel binnen de onderneming is de onderne-

mingsraad. Waar dit instituut mank aan gaat, wordt hierna uiteengezet.

d'66

Met het oog op de o. r. is de beeldspraak van "de wassen neus" bepaald geliefd, en voor zover van een incidenteel succes gesproken wordt, blijft men meestal in het onzekere over het antwoord op de vraag voor wie zij dan wel een succes is, voor "de werkgever" of voor "de werknemer". Niet

zelden wijzen de gegevens uit dat de o. r. in handen van de werkgever een instrument is ter disciplineren van het personeel, voor het geval het zich verzet tegen bepaalde maatregelen ("ik heb jullie eigen o. r. geraadpleegd, dus houden jullie je verder maar koest").

En mocht door de personeelsleden van de o. r. van een succes gesproken worden, dan geeft dat weer voedsel aan het wantrouwen dat deze mensen aan hun o. r. -lidmaatschap een status ontlenen, die als een begunstigende omstandigheid voor hun loopbaan kan worden beschouwd. De vraag is nu maar, waar zulke onvolkomenheden aan geweten kunnen worden.

Foil

Eén van de in het oog springende feiten van de o. r. is het feit dat de voorzittershamer gehanteerd wordt door een representant van directiezijde. Een vergelijking met de inrichting van ons politieke bestel dringt zich op: het zou een vreemde figuur zijn als de minister-president voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal was. En voor wie deze vergelijking niet aansprekelijk genoeg vindt, zal het duidelijk zijn dat men de penningmeester van een vereniging of organisatie niet tot lid, laat staan tot voorzitter, van de kascommissie, die zijn financiële beleid moet controleren, benoemt.

Moet van de wernemer-leden in de o. r. dan verwacht worden dat zij het ondernemingsbeleid controleren? Van drieën één: Of de o. r. is een **b e s t u u r s o r g a a n**, waarin de werknemer-leden het daadwerkelijk mede voor het zeggen hebben. Maar dan vereist het diepte-democratische procedé een gekozen ondernemingsbestuur, en daarin wordt van de kant van de huidige ondernemingsstructuur niet in voorzien. Het gezag in de onderneming is op bezitsverhoudingen gebaseerd, niet op een wilsbeschikking van degenen die aan dat gezag onderworpen zijn. De o. r. is in haar huidige opzet dus geen bestuursorgaan, d. w. z. uit een oogpunt van medezeggenschap als (mede) beslissingsbevoegdheid inderdaad een fopspeen. Of de o. r. is, zoals het in den brede wel wordt gezien, een **c o m m u n i c a t i e - o r g a a n**. Zij dient er dan voor vertegenwoordigers van het personeel in de gelegenheid te stellen "mede hun zegje te doen" over de gang van zaken in het bedrijf. Zij is zogezien een kader voor vrijblijvende samspraak tussen directie en personeel, zonder betekenis voor de vormgeving van een verantwoordingsplicht van de bedrijfsleiding. Zij heeft zodoende dan ook niets met democratie

te maken, want wie democratiseren wil, stelt niet de behoefte aan communicatie, informatie, wederzijds begrip, samenwerking en dergelijke, maar de verantwoordingsplicht van gezagsdragers centraal.

Dat de o. r. in de opzet van een communicatie-orgaan toch als een democratiseringsinstrument wordt opgevat berust, dunkt me, op een ongeoorloofde vereenzelviging van de marktrelatie tussen werknemers en werkgevers op de arbeidsmarkt en de gezagsrelatie tussen beiden als personeel en directie binnen de onderneming. Het lijkt erop dat men als volgt gereedeneerd heeft. Het paritaire overleg tussen werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers op c. a. o. -niveau heeft geleid tot een democratisering van de arbeidsmarkt. Welnu, als we binnen de onderneming hetzelfde schabloon volgen, is ook dáár sprake van democratie. Men vergeet echter, dat werkgevers en werknemers in arbeidsmarktverhoudingen op voet van gelijkheid onderhandelen; de werkgeversvertegenwoordigers zijn niet de bazen van de werknemersvertegenwoordigers. Die voet van gelijkheid is binnen de onderneming niet aanwezig. Wil men dáár van democratie spreken, dan is er méér voor nodig.

Of - ten derde - de o. r. is een **v e r t e g e n w o o r d i g i n g s o r g a a n**. Wil zij als zodanig een bijdrage zijn tot democratische verhoudingen in het bedrijf, dan ontkomt men er niet aan haar als een controleinstantie te beschouwen. De verantwoordingsplicht aan de zijde van de gezagsdragers houdt immers een bevoegdheid tot controle van dat gezag aan de zijde van de gezagsonderworpenen in. Een eerste vereiste is dan dat de "penningmeester" uit de "kascommissie" verwijderd wordt. Voorts dienen aan de desbetreffende "kascommissie" zóveel rechten en bevoegdheden te worden toegekend, dat althans bij benadering aan een verantwoordingsplicht van de "penningmeester" vorm gegeven wordt, - dit als men tenminste (nog) niet zover wil gaan de verantwoordingsplicht volledig uit de doeken te doen door van de "penningmeester" een gekozen functionaris te maken.

Wil men niet, dat de o. r. zich tot een bestuursorgaan op democratische leest ontwikkelt, dan is, wanneer men democratiseren wil, het enige zuivere alternatief een personeelsraad.

P-raad

"De partij wil de ondernemingsraad vervangen door een personeelsraad, uitsluitend bestaande uit gekozen personeelsleden. Onderzocht moet worden welke bevoegdheden aan deze raad moeten worden toegekend in aanvulling op het terzake voor de ondernemingsraad bepaalde". Aldus luidt artikel 30 van het politieke programma van D'66. In dit artikel staat met zoveel woorden:

- dat een met de o. r. vergelijkbaar orgaan niet in de eerste plaats de belangen van de onderneming, maar de belangen van het personeel (de gezamenlijke ondergeschikten in het bedrijf) te dienen heeft;
- dat het voorzitterschap in dit orgaan niet in handen van een representant van de bedrijfsleiding, maar in die van een personeelslid dient te liggen;
- dat de bevoegdheden van dit orgaan van verstrekkender aard dienen te zijn dan die welke de wet op de ondernemingsraden aan de ondernemingsraad toekent.

Waar gezagsverhoudingen zijn, daar zijn tegenstellingen. Gezagsdragers hebben bij hun besluitvorming met meer factoren rekening te houden dan groepen gezagsonderworpenen bij het uiten van hun verlangens en Bovendien zijn daar de concurrentie-overwegingen die uit de onvermijdelijke strijd om de gevestigde posities, het prestige, de macht voortvloeien; het zou wat moois zijn als gezagsdragers niet "conservatief" waren en gezagsonderworpenen niet "progressief".

Het is gewoon een zaak van zindelijkheid deze tegenstellingen ook duidelijk tot hun recht te laten komen. De o. r. biedt daar als structurele manifestatie van een veronderstelde bedrijfsge-meenschappelijke harmonie van belangen geen gelegenheid toe. De werknemer-leden hebben uit hoofde van die harmonie in de o. r. geen eigen status, van waaruit zij enig tegenspel kunnen leveren. Hun positie is zo met die van de bedrijfsleiding vervlochten, dat zij zich nauwelijks aan de hoedanigheid van verlengde arm der directie kunnen ontworstelen. Beladen met de schijn der medeverantwoordelijkheid voor de gang van zaken in het bedrijf, dreigen ze voortdurend het slachtoffer te worden van een vervreemding van hun achterban, wat hun dan ook nog van hun voedingsbodem berooft. De instelling van een personeelsraad als vertegenwoordigend orgaan van het personeel maakt de posities zichtbaar. Er is al veel gewonnen als de directie een maatregel treft, waarvan de personeelsraad kan zeggen dat zij haar niet onderschrijft, ook al kan zij die maatregel niet voorkomen; dan kan na-

DRIE DIMENSIES

melijk iedereen zien waar de verantwoordelijkheden liggen en bestaat er geen reden voor de achterban zich door vertegenwoordigers bedrogen te voelen, wat de werknemer-leden in de o. r. wél kan voorkomen, omdat de o. r. qua constructie de rol van de werknemer-leden grotelijks in het duister laat.

Het is trouwens toch opmerkelijk hoe druk men zich maakt over de relatie tussen personeelsvertegenwoordigers en directie en hoe weinig men zich bekommert om de band tussen personeelsvertegenwoordigers en personeel, óók van vakbondszijde. Toch dient deze laatstgenoemde band in de eerste plaats gewaarborgd te zijn.

Monddood

De nadelen van een voorzitterschap, bekleed door een representant van de bedrijfsleiding, zijn tweemaal. Eerstens brengen de deskundigheid en het gezag van de voorzitter de werknemer-leden in een ineffektieve afhankelijkheidspositie. Het gevaar dat de werknemer-leden monddood gemaakt worden is groter dan de mogelijkheid om de mondigheid van de werknemer-leden op te voeren. Ten tweede heeft de voorzitter een krachtige stem in de interpretatie van de bevoegdheden van de o. r. Daardoor zijn de werknemer-leden in de uitoefening van hun rechten ernstig beperkt, wat het democratische aspect van de o. r. minimaliseert. Bovendien mag het feit dat de aanwezigheid van de voorzitter van directiezijde de werknemer-leden van elkaar isoleert niet onderschat worden; vooroverleg vangt wat dit betreft niet alles op.

Het voorzitterschap in handen van een personeelslid heeft nog het voordeel dat het onderlinge beraad van de personeelsvertegenwoordigers gelegaliseerd wordt. Aanbevelenswaard is dan de besprekingen met de directie te laten plaatsvinden, niet met de personeelsraad als zodanig, maar met een delegatie uit de personeelsraad, strikt gebonden aan last en ruggespraak. Deze delegatie pendelt dan tussen directiekamer en personeelsraadsvergadering, waar zij in eigen klimaat nog eens rustig de standpunten van de directie en de eigen standpunten kan overdenken. De personeelsraadsvergaderingen zouden in bepaalde gevallen openbaar kunnen zijn, d. w. z. toegankelijk voor personeelsleden. Uiteraard dient de personeelsraad een aantal duidelijke rechten te hebben. Deze rechten zullen dan vooral op het terrein van de menselijke verhoudingen in het bedrijf dienen te liggen.

Het zijn immers deze menselijke verhoudingen die vooral door een gezagsrelatie worden gekenmerkt. Voor zover in dit verband van medezeggenschap gesproken kan worden, dient zij met name het sociale ondernemingsbeleid te betreffen.

Rechten

Belangrijke rechten in het organisatorische vlak zullen kunnen zijn een recht om zelfstandig te vergaderen, een recht om eenmaal ingenomen standpunten openbaar te maken, een recht om de agenda vast te stellen voor de besprekingen met de directie. In het sociale vlak zou men kunnen denken aan een sociaal enquête-recht, d. w. z. een recht om bij een of andere instantie (een "ondernemingskamer"?) een verzoek in te dienen tot het houden van een onderzoek naar de sociale verhoudingen in het bedrijf, bv. naar de oorzaken van een eventuele slechte sfeer of de ontoereikendheid van het personeelsbeleid. Er zou ook een recht moeten komen om op de hoogte gesteld te worden van ingrijpende veranderingen in het bedrijfsgebeuren (liquidatie, fusie, massaal ontslag, wijziging in de produktiemethode enz.). Ook het beroepsrecht moet niet uit het oog verloren worden.

Te denken valt ook aan een recht om deskundigen van buiten in het interne beraad van de personeelsraad te betrekken, en aan een recht om scholing en vorming te genieten. Er is wat voor te zeggen het stakingsrecht op een wilsbeschikking van de personeelsraad te baseren. De onschendbaarheid van de personeelsvertegenwoordigers dient nader geregeld te worden. De publiekatieplicht van de bedrijfsleiding, zoals door de commissie-Verdam aanbevolen, zou ook met betrekking tot de personeelsraad moeten gelden. Er valt te denken aan een verplichting tot instelling van een personeelsraad, als een meerderheid van het personeel dat wenst, en aan een verlaging van de kiesgerechtigdheid tot de leeftijd van 16 jaar, ingaande onmiddellijk na indiensttreding, en van de verkiesbaarheid tot de leeftijd van 18 jaar na één jaar dienstverband.

Wie deze gedachten overziet, vreest misschien een verscherping van de tegenstellingen binnen het bedrijf. Zijn vrees is ongegrond, want men kan de middelpuntzoekende krachten binnen een onderneming onmogelijk overschatten. Zij zijn in ieder geval zo aanzienlijk, dat men zich er eerder zorgen over moet maken dat de tegenstellingen onvoldoende uit de verf komen, zodat gevreesd moet worden dat

de mensen in het bedrijf niet afdoende tot hun recht komen (er wordt dan kennelijk collectief veel "verdrongen", waarop zaken als een hoog ziekteverzuim, een hoog personeelsverloop, en eventueel ook irrationele politieke keuzen zouden kunnen wijzen), dan dat de tegenstellingen de continuïteit van het bedrijf zouden schaden.

Wie beangst is voor de mogelijkheid dat de personeelsraad een "staat in de staat" wordt, vergeet dat zij geen bestuursorgaan maar een controle-organ is. Op geen enkele wijze wordt hier bepleit de personeelsraad op de stoel van de directie te zetten (alsjeblijft niet, in een systeem van private ondernemingsgewijze produktie). De personeelsraad zal geen bindende adviezen moeten kunnen uitbrengen, en ook zal haar geen vetorecht moeten worden toegekend (of het zou in het kader van de onschendbaarheid van voormalige personeelsraadsleden moeten zijn). Het enige waarnaar gestreefd wordt is het personeel een stem te geven in de bepaling van de speelruimte van het sociale beleid der ondernemingsdirectie en de verantwoordelijkheden van bedrijfsleiding en personeelsvertegenwoordiging duidelijk van elkaar af te grenzen, zó dat de personeelsvertegenwoordigers niet voor het karretje van de directie gespannen kunnen worden en de directie zich als partij kan uitleven (er zijn nogal wat directeuren die geen weg weten met de spanning tussen hun rol van directeur en die van voorzitter van de o. r.; de ene rol verlangt een subjectieve partijkeuze, de andere objectieve onpartijdigheid).

De hier uiteengezette problematiek doet een conflict vermoeden tussen het alom zorgzaam bewaakte beginsel van het particuliere initiatief enerzijds en aan de andere kant gedemocratiseerde bedrijfsverhoudingen die dat initiatief aan banden leggen, als 't ware tussen vrijheid en democratie. Hoewel het met dit conflict wel losloopt, mag D'66 zich, dunkt me, niet vergissen. Er is in Nederland een volkspartij die in haar naam de vrijheid voor de democratie laat uitgaan. Bij D'66 zal, in de naam van de radicale democratisering, de democratie voor de vrijheid moeten uitgaan. Men zou het zo kunnen zeggen: ook de vrijheid heeft zich aan het voorschrift van de gelijke kansen te onderwerpen. Het gaat om een democratisering veraf

en dichtbij, links en rechts, laag bij de grond en hoog verheven, en dit betekent dat macht, wáár ook, te allen tijde verantwoordelijke macht dient te zijn, door de lijdende voorwerpen van macht gelegitimeerde macht. De personeelsraad is een eerste handvat voor radicale democratisering in de breedte én - voor wat het arbeidsbestel betreft - in de diepte.

STUDIEGROEP

STRUCTUURPLAN

GREVELINGEN

Binnen enkele jaren, na afsluiting van de Grevelingen zal hier één der grootste watersportcentra van Europa ontstaan.

Voor zover thans valt na te gaan, wordt er door de gemeentelijke, provinciale en landelijke overheden te weinig gepland en gecoördineerd. Er spelen hier wel factoren een rol, recreatie, natuurschoon, accommodatie, openbaar vervoer etc.

De ligging van dit gebied in twee provinciën en als direkt achterland van het zuidelijk deel van de randstad Holland en W. - Brabant brengt zeer specifieke problemen met zich mede.

Het ligt in de bedoeling via een studiegroep tot een structuurplan te komen, dat belanghebbende instanties en overheden aangeboden kan worden. Bij voldoende belangstelling zal het wellicht mogelijk zijn met een plan te komen, dat een groter deel van het Delta-gebied omvat.

Deskundigen en belangstellenden worden dringend verzocht contact op te nemen met de heer

J. Beekmans,

Beatrixlaan 4 in Melissant

Tel. 01877-698

VERKIEZINGEN IN HELMOND

Ook in de Brabantse gemeente Helmond staan binnenkort verkiezingen voor de deur. Vlak voor het ter perse gaan van dit nummer verklaarde de Eerste Kamer zich accoord met de grenswijziging van deze gemeente. De gebiedsuitbreiding maakt de verkiezing van een nieuwe gemeenteraad noodzakelijk.

De verkiezingen zullen vermoedelijk eind november worden gehouden - midden in een periode van grote politieke activiteit. De Tweede Kamer is omstreeks die tijd bezig met de begrotingsbehandeling terwijl verschillende politieke partijen in de periode november - begin december belangrijke congressen op hun programma hebben staan.

De Helmondse verkiezingen worden eerder gehouden dan aanvankelijk werd verwacht. De vervroeging is het gevolg van een wens van de senaat om de gebiedsuitbreiding voor 1 januari 1968 te realiseren. Dat heeft namelijk tot gevolg dat de gebiedsuitbreiding en de groei van het inwonertal van invloed zal zijn op de uitkering uit het Gemeentefonds. De jaarlijkse peildatum voor de uitkeringen uit dit fonds valt gewoonlijk aan het begin van dit jaar.

Net als de gemeenteraadsverkiezingen in Zwolle worden ook de Helmondse verkiezingen beschouwd als een soort thermometer voor de landspolitiek.

En evenals te Zwolle zal D'66 ook te Helmond aan de verkiezingen deelnemen.

Onze partij heeft een paar banden met deze industriestad. Het is de geboorteplaats van Gruyters en een van de dorpen die betrokken zijn bij het complex grenswijzigingen heet Mierlo. D'66 kan dus haast niet anders dan meedoen. Overigens: Helmond is de woonplaats van de voorzitter van de Tweede Kamer mr. Van Thiel.

In de volgende aflevering van Democraat hopen wij nader in te gaan op de Helmondse verkiezingen.

D'66 ACTIEF IN OOST- FLEVOLAND

Op 25 oktober a. s. opnieuw verkiezingen waar D'66 aan meedoet. Dan zal de bevolking van het jongste gebied van Nederland naar de stembus gaan, weliswaar niet om een gemeenteraad te kiezen, maar om een Adviesraad samen te stellen. Ook daar zal, zo blijkt uit de sterke folder dat de afdeling D'66 in Oostelijk-Flevoland heeft uitgegeven, getoond worden dat het ernst is met de vernieuwing van het politieke bestel.

Indien, zo schrijft de folder, er in Nederland een gebied is, waar D'66 de kans dient te krijgen om te tonen wat de democratie haar waard is, dan is dat in Oostelijk Flevoland. Na tien jaar Oostelijk Flevoland en twee jaar gekozen Commissie van Advies, dient de bevolking zelf inspraak

te krijgen in voor haar belangrijke zaken, die tot nu toe aan haar - en ook aan de Commissie van Advies onttrokken zijn. D'66 staat op het standpunt, dat thans de tijd gekomen is dat de overheid de bevolking in staat stelt die inspraak te krijgen die voor de toekomstige ontwikkeling van Oostelijk-Flevoland en voor een democratische opbouw daarvan noodzakelijk is.

Nog even een korte vermelding van enige programmapunten:

1. snelle bevordering van handel en aantrekking van industrie, noodzakelijk voor een goede bevolkingsopbouw, daarmee de leefbaarheid van Oostelijk-Flevoland bevorderend en de werkgelegenheid voor de jongeren veilig stellend, waardoor deze in staat worden gesteld een ei-

gen bestaan op te bouwen.

2. Ontwikkeling van Lelystad, maar niet ten koste van het overige woongebied in Oostelijk-Flevoland.

3. beoordeling van het woningbeleid door de Adviesraad en afstemming ervan op de behoefte van handel en industrie op dit moment, met daarnaast een duidelijke programmering naar huidige en toekomstige behoeften en, ten vierde, benoeming van de voor de toekomstige gemeente aan te stellen burgemeester niet anders dan na ingewonnen advies van de Adviesraad, zo mogelijk directe verkiezing door de bevolking. Het jongste blad wenst de jongste partij in het jongste Nederlandse gebied veel succes; volgend nummer kan het hun wellicht ook nog geluk wensen.

VERSTANDIG BURGERSCHAP

Mijne Heren,

Hoe ziek het bestel is heeft de affaire-Korsten weer eens bewezen. De fout zit hem niet zozeer in enige wankele ministers op zoek naar een sterk imago, maar in het systeem. Bij ons - niet als bij een gekozen premier - zijn de ministers zeer autonoom; zij staan in de ministerraad en elders voor eigen standje te vechten, beconcurreren elkaar om begrotingsposten. Is het dan zo'n wonder dat een ontoelaatbaar aantal bewindslieden één p. r. -officer heeft? Een element van "bedrijfs-spionage" is hier zeker niet uitgesloten. Er zijn geen aanwijzingen dat de betrokkene misbruik heeft gemaakt van die positie, maar in potentie is het een gevaarlijke toestand.

Behalve dus hard vechten voor de gekozen premier - die zijn homogeen team lichter in de hand kan houden - zou D'66 het hele probleem van openheid van de overheid en de daarmee nauw verwante kwestie der overheidsvoorlichting moeten aansnijden. Bijvoorbeeld in een hearing met een aantal deskundigen en belanghebbenden.

P. Hendriks, Wijk aan Zee

Geachte redactie,

Met stijgende belangstelling heb ik kennis genomen van het verslag van ons Tweede Kamerlid E. C. Visser over diens verhaal, gehouden tijdens de parlementaire vertoning, getiteld "Vietnamdebat". De verantwoording van de houding van onze Kamerfractie, ingenomen ten aanzien van de beruchte motie-Schuijt, is volkomen aanvaardbaar: waarom zou men inderdaad een motie steunen, die op zoveel uiteenlopende manieren is te interpreteren ?? (Vgl. Berkhouwer-Boertien)

Eén zaak heeft Visser echter niet opgehelderd: Hoe is het mogelijk, dat de Tweede Kamer, d.w.z. ook onze fractie, zich juist door deze minister laat vertellen, dat hij de motie niet zal uitvoeren. Visser merkt op, dat dit alles 'teleurstellend' is. Dat is wel bijzonder vriendelijk gezegd! Ik vind het onbegrijpelijk, dat juist onze fractie (openheid, duidelijkheid, democratie enz. enz.) dit heeft genomen, zonder onmiddellijk een motie van afkeuring in te dienen op grond van "contempt of parliament". Laat men nu niet aankomen met het argument, dat dit geen zin zou hebben gehad. Want dat kan men eigenlijk toepassen op bijna elke politieke bedrijvigheid.

M. R. Marcusse, Zaandam.

Fractie voorzitter Van Mierlo heeft woensdag na Prinsjesdag de volgende voor zichzelf sprekende verklaring aan de pers verstrekt:

"Bij de benoeming van de leden van de vaste commissie voor inlichtingen- en veiligheidsdiensten in maart van dit jaar heb ik een verklaring afgelegd omtrent het aanvaarden van mijn benoeming. Ik heb hierin gesteld dat juist de kritische opstelling van D'66 ten opzichte van dit ondoorzichtige instituut ons als het ware verplicht de gelegenheid te vragen en aan te grijpen om met inachtneming van de regels binnen de commissie iets meer te weten te komen over zin en werkwijze van het instituut van de BVD. Tegenover de pers heb ik daarna verklaard dat ik onmiddellijk de commissie zou verlaten, wanneer mij zou blijken dat de werkwijze van de BVD totaal onaanvaardbaar zou zijn, en de parlementaire activiteiten van mijn fractie t. a. v. de BVD zouden worden verlamd door mijn plicht tot zwijgzaamheid.

Bij de herbenoeming in deze commissie handhaaf ik deze opstelling onverkort.

Onder opschorting van een oordeel voor mijzelf over de BVD, aanvaard ik deze herbenoeming, omdat ik in het licht van de ervaringen, die ik tot nu toe in de commissie heb opgedaan, alsmede in het licht van het beraad in de commissie zelf over haar werkwijze, tot de voorlopige conclusie ben gekomen dat er mogelijkheden zijn voor een nuttig en democratisch functioneren van de commissie.

H. van Mierlo "

De door van Mierlo genoemde mogelijkheden voor een nuttig en democratisch functioneren van de commissie hebben betrekking op het uitbrengen van rapport door de commissie aan de tweede kamer. De Commissie onderzoekt of het mogelijk is tot een vorm van rapportage aan de kamer te komen. Tot nu toe deelt de commissie - als enige van alle parlementaire commissies - nooit iets mee omtrent haar activiteiten.

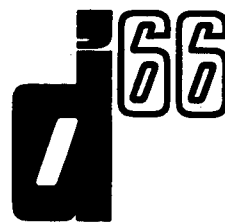
(Brieven, waarvan de schrijver aan de redactie niet bekend is, worden niet geplaatst; de redactie behoudt zich het recht voor de inhoud te be-

korten en, indien nodig, de discussie te sluiten. Over plaatsing is geen correspondentie mogelijk)

Iedere maandag spreekuur van 7-9 uur van de afdeling Amsterdam te houden door Kamerleden Mej. A. M. Goudsmit en E. C. Visser. Over plaats contact op te nemen met Mevr. T. Warnaar 020-150723.

Het congres, dat de Werkgroep Staatsrecht op 30 september j.l. had bedoeld te houden, is uitgesteld. Dit in verband met de ontwikkelingen met de door de Regering ingestelde Staatscommissie. Door deze commissie zullen vraagpunten worden opgesteld. Zodra deze bekend zijn zal de Werkgroep van D'66 een vergadering uitschrijven om de vraagpunten in eigen kring te bespreken en het antwoord van D'66 te formuleren.

In de mededelingen 2 is een fout geslopen. Secretaris van de werkgroep Volksgezondheid is niet W. Schouten, maar E. B. Agaatsz, Anna Paulownastraat 47, Den Haag, tel. 070-637434. Telefonisch spreekuur ma. wo. en vr. van 8-10 uur.

SPREEKBEURTEN

Als politieke sociëteit gaat de afdeling Den Haag het Corner House aan de Laan van Meerdervoort gebruiken. De eerste bijeenkomst vindt plaats op 18 oktober. Het ligt in de bedoeling deze avonden eenmaal per week te houden.

2/10 Europese Beweging afd. A'dam	van Mierlo	Krasnapolsky A'dam
5/10 Forum Partijvernieuwing	Visser	Krasnapolsky A'dam
10/10 Lezing Anne Frank Stichting	Moerkerk	Anne Frank- huis, A'dam
12/10 St. Adelbert Vereniging te 20.15 uur Grote Sociëteit Vrijthof	Gans	Maastricht
12/10 Inl. voor kweekschool	Moerkerk	Oud-Poelgeest
16/10 Op. bijeenkomst afd. Voorburg	de Goede	Voorburg 20.00 uur Br. Ingenhoeslaan hoek Juliana- laan
17/10 Lezing Anne Frank Stichting	Moerkerk	Anne Frank- huis, A'dam
18/10 Lezing D'66 Lib. Studenten Ver.	Grujters	A'dam
24/10 Lezing Anne Frank Stichting	Moerkerk	Anne Frank- huis A'dam
27/10 Lezing Dispuut Veritas Studentenvereniging	van Mierlo	Utrecht
2/11 Vormingscentrum "De Keienberg"		Renkum
18/11 Stichting Ned Pol Jongeren Contact Raad	Imkamp	conferentie- oord "Over- Voorde" Rijswijk
24/11 Kath. Vlaamse Hogeschool besl. bijeenkomst	Gans	Antwerpen
30/11 A'dams Lyceum, Pol. Soc. -Club	Moerkerk	Valerius- plein 15, A'dam

De afdeling "Oostelijke Mijnstreek" organiseert maandelijks openbare discussie bijeenkomsten in het restaurant van de Rodahal te Kerkrade ('s Striksje). Voor data contact op te nemen met J. Rutten, Drievogelstraat 94, Kerkrade.

Postzegelveiling „De Hoogt”

Postbus 225 · Tel. (01850) 38469 · Dordrecht · Postgiro 722080

- Regelmatig veilingen
- Lage kosten
- Deskundige bewerking

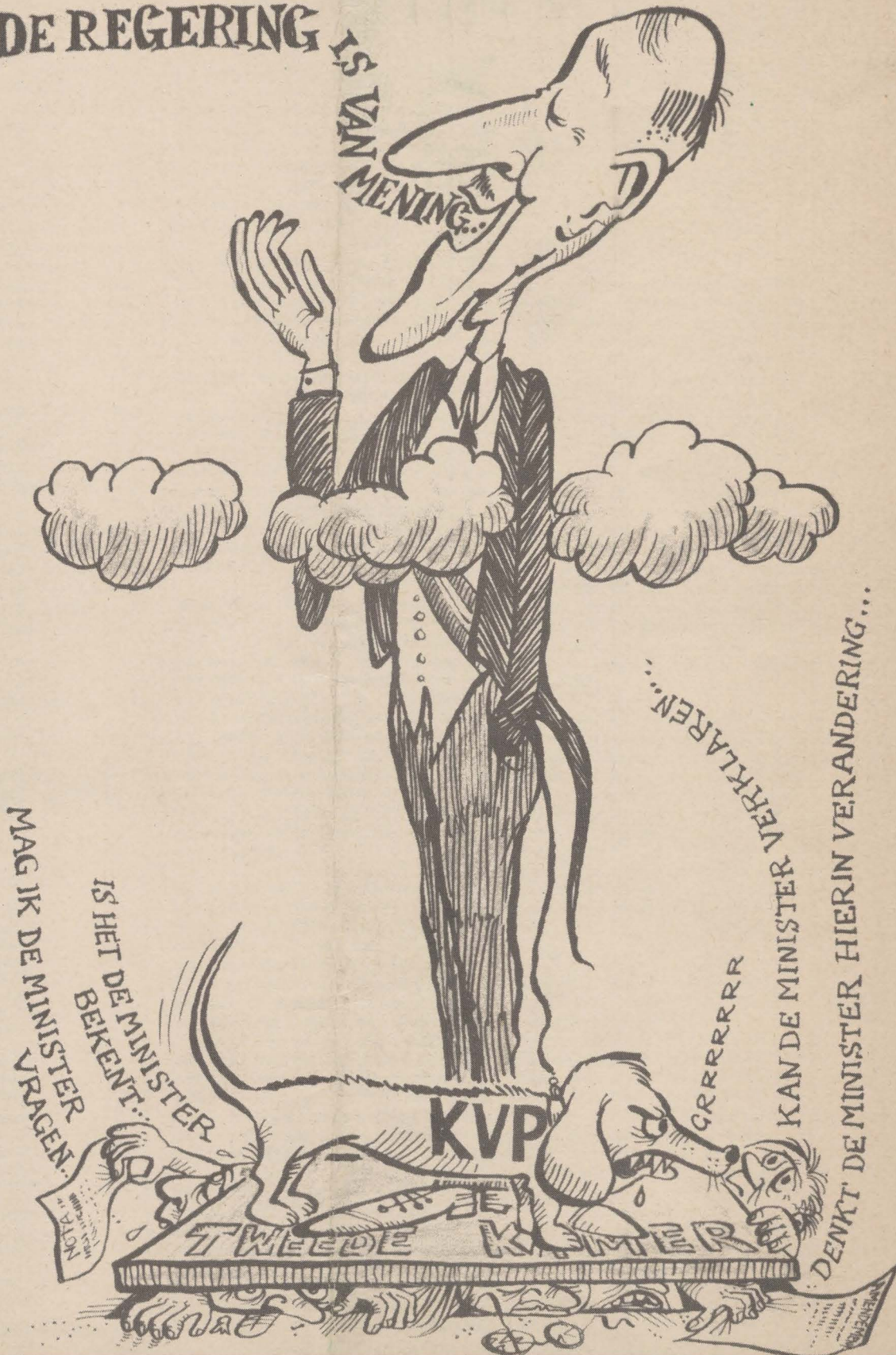
emoeraat

november 1967

1e Jaargang Nr. 2

verschijnt maandelijks

DE REGERING

IS VAN MENING...

MAG IK DE MINISTER VRAGEN...
IS HET DE MINISTER BEKENT...

KVP

GRRRRRR

KAN DE MINISTER VERKLAREN...
DENKT DE MINISTER HIERIN VERANDERING...

NOTA:
De tekening is van
D. van der Vliet

EMOERAAT

Lezers van "Democraat" hebben gevraagd naar de verantwoordelijkheid van de redactie en tevens geïnformeerd naar de samenstelling van dit college.

Het antwoord is eenvoudig. "Democraat" is een uitgave van de politieke partij Democraten'66. De eindredacteur verricht dus zijn werk onder verantwoordelijkheid van het hoofdbestuur van D'66, dat voor een groot deel deze verantwoordelijkheid heeft gedelegeerd. Het spreekt vanzelf dat dit hoofdbestuur weet welke artikelen worden geplaatst en waarom.

Een vaste redactiestaf heeft "Democraat" niet. Wel zijn er kamerleden en losse medewerkers, die min of meer geregeld een bijdrage leveren. Van die losse medewerkers zijn er die hun bijdrage "gratis" leveren. Zij behouden zich terecht het recht voor hun bijdrage alleen geplaatst te willen zien zonder naam.

De rubriek "Verstandig burgerschap" biedt voldoende ruimte voor leden hun gedachten openbaar te maken, terwijl uiteraard ook de andere kolommen van "Democraat" openstaan voor discussie.

In de volgende nummers wil de redactie komen tot een regelmatige rubriek van een van de D'66-kamerleden. Een motivering waarom D'66 voor of tegen een voorstel heeft gestemd, zal ongetwijfeld verhelderend werken.

EEN JAAR IS NIET GENOEG

14 oktober 1966: de politieke partij Democraten '66 wordt opgericht, nadat een maand eerder het Appèl verschenen was. Een appèl aan alle Nederlanders, verontrust over de ernstige devaluatie van onze democratie. Een appèl dat aansloeg, omdat meer dan 20% van de lezers positief reageerde.

14 oktober 1967: er is heel wat gebeurd in een jaar. Democraten'66 is een politieke partij geworden die in belangrijke mate heeft bijgedragen - en nog bijdraagt - tot het begin van velerlei veranderingen en vernieuwingen. Ik noem een paar voorbeelden: de instelling van de staatscommissie voor de grond- en kieswet, de aankondiging dat de regering iets gaat doen aan meerjarenplanning en aan de verantwoordingsplicht van de burgemeester, en de discussie over partijvernieuwing binnen de andere partijen met de breuklijnen die zich daarbij gaan aftekenen.

Maar laten we ons niet vergissen. Een jaar is niet genoeg. Er is nog niet meer dan alleen maar een begin gemaakt met de vernieuwing. Het democratisch systeem schiet nog steeds tekort. De ideologieën van de oude politieke partijen geven nog steeds geen antwoord op de vragen van vandaag. De breuken kunnen nog best gelijmd worden. De politieke leiders zitten niet meer op rozen, maar ook nog niet op scherven. Nee, D'66 heeft nog een lange weg te gaan.

Op 16 februari 1967, de dag na de verkiezingen, stond er in het redactioneel hoofdartikel van "De Tijd" over D'66 het volgende: "Te klein om haar ideeën door te voeren, te groot om combinaties met andere groepen te weerstaan, wordt de voornaamste opgave van D'66 haar eigen gezicht te bewaren. Wij wensen haar succes toe". Ja, het eigen gezicht bewaren, totdat ons doel bereikt is: partijpolitieke sanering tegelijk met staatsrechtelijke hervorming. Maar om dat te bereiken, is een jaar echt niet genoeg.

Democraten'66 is een levend organisme, dat voorlopig nog niet overbodig is. Een levend organisme vraagt echter - althans in de politiek - ook om een levende organisatie. En daar gaat het mij nu om. D'66 heeft te weinig leden en zit daardoor in een moeilijke financiële

situatie. D'66 heeft zelfs van alle politieke partijen het kleinste aantal leden in relatie tot zijn aantal kiezers. Kijkt U maar naar het percentage kiezers dat lid is van z'n politieke partij:

A.R.P.	14%	K.V.P.	11%
P.v.d.A.	9%	C.H.U.	8%
V.V.D.	4%	P.S.P.	2½%
D'66	1%		

Het gevolg hiervan is, dat D'66 in bepaalde activiteiten geremd wordt. Noodzakelijke apparatuur kan niet worden gekocht. De fractie kan geen optimale prestaties leveren, omdat vaste krachten niet in dienst kunnen worden genomen. Er moeten dus meer leden komen. Voorlopig zou een verdubbeling van het huidige aantal aanzienlijke speelruimte bieden. Bovendien, het gaat niet om het geld alleen, dacht ik. Een verdubbeling van het aantal leden betekent ook tweemaal zoveel mensen, die actief kunnen meewerken aan alle activiteiten binnen de afdelingen en binnen de politieke werkgroepen. Meer mensen voor het opruimen van on-duidelijkheid, on-recht en on-vrijheid, meer mensen tegelijk voor de opbouw van een doelmatige democratie.

De propagandacommissie wil graag kennisnemen van de ideeën die terzake van de ledenwerving bij U in de afdelingen leven, opdat deze ideeën weer aan andere afdelingen doorgegeven kunnen worden. Daarom eindig ik met mijn adres: E. Denig, Röntgenlaan 27 te Bilthoven. En laten we dit bedenken, Als U vandaag allemaal aan het werk gaat, zowel individueel als binnen de afdeling, dan kan ons ledental op 1 januari 1968 verdubbeld zijn.

Min of meer hetzelfde geldt voor het abonnementenaantal op ons maandblad "Democraat". Het eerste nummer is niet alleen door de leden uiterst gunstig ontvangen, ook nietleden - maar sympathiserend met Democraten'66 of althans geïnteresseerd in de gedachten van deze politieke partij - willen het blad regelmatig ontvangen. Voor zes gulden per jaargang kunt U abonnee worden. Een girobiljet in dit nummer maakt het U gemakkelijk. Leden werven kan bovendien betekenen abonnees werven. Opgave van naam en adres aan de administratie van "Democraat" in Amsterdam is voldoende. Zes gulden per jaar is niet teveel.

democraat

jaargang 1 nr. 2

redactie-adres:
Jan G. Huygens
Loevesteinlaan 473 f
's-Gravenhage
tel. 070-663239

administratie:
secretariaat D'66
Keizersgracht 576
Amsterdam

druk: Luna-Delft
abonnementsprijs
f 6,- per jaar

advertentietarieven
op aanvraag verkrijgbaar

kopij voor decembernummer
vóór 25 november zenden aan
het redactie-adres in
's-Gravenhage onder het
motto: "Democraat"

gironummer van dit blad is
1477777. Administratrice
maandblad "Democraat"
in Amsterdam

DISCUSSIE

OVER PARTIJSTRUCTUUR

door H. van Rosmalen

Dezer dagen hebben alle leden de map ontvangen met het congresmateriaal voor 18 november 1967. Het bevat onder andere alternatieve suggesties voor een gewenste partijstructuur en tevens een advies van het bestuur voor een aanbevolen keuze. Het loont de moeite dit voorstel te vergelijken met het eerste ontwerp, dat in juli als discussiestuk aan de leden is toegezonden. Het vertoont duidelijk verschillen, maar ook duidelijke punten van overeenkomst.

Verschillen: zowel wat de presentatie betreft als wat de voorgestelde structuur aangaat.

Overeenkomst: het spreekt eveneens een voorkeur uit voor een bepaald systeem. Het bestuur presenteert een keuze. Hiermee zitten wij meteen midden in een aantal vraagpunten, die in vele reacties aan de orde zijn gesteld. Voor dat wij hierop ingaan, zou ik in het algemeen iets willen zeggen over het ontvangen van materiaal.

Het zijn reacties van afdelingen, van individuele personen en van kleine groepjes leden (drie of meer), ongeveer negentig in totaal.

Wij zouden de reacties als volgt willen indelen:

1. Een klein aantal acht de voorstellen niet acceptabel als basis voor discussie. Zij stelt voor om via het bestuur of het congres een nieuwe reglementencommissie te laten benoemen. Vervolgens achten anderen de procedure niet democratisch. De informatie is te eenzijdig.
2. Een andere groep acht de uitgangspunten van het eerste voorstel niet uitvoerbaar; in strijd met de beginselen van D'66, zoals in het Appèl zijn vermeld. Zij formuleert een tegenvoorstel, uitgaande van een geheel gewijzigde opzet.
3. Een derde groep, verreweg het merendeel van de reacties, analyseerde het voorstel systematisch en gaf op vele punten kritische commentaren.

De volgende punten kwamen in deze groep sterk naar voren:

1. bestuur
2. algemene ledenvergadering
3. coördinatie werkgroepen
4. sample
5. regionale groepen
4. Een vierde groep reageerde vooral op gespecialiseerde onderwerpen zoals kandidaatstelling van kamerkandidaten, systemen voor formeren van belangstellingsgroepen, enz.

inspiratie

De reacties vertonen in het algemeen de volgende "inspiratie":

- Het onderstrepen van het belang van een goede partijorganisatie. Deze moet het bewijs worden van de uitvoerbaarheid van wat het Appèl over democratisering heeft gezegd. De partijorganisatie moet tonen, wat wij willen en hoe wij het willen.
- Het zich afzetten tegen de onbevredigende gang van zaken in bestaande partijen. De kaders van deze partijen vormen een te gesloten groep. De leden hebben te weinig te zeggen over de samenstelling van deze groep en over de beslissingen in deze groepen genomen. Buiten de partijen staande groepen oefenen een te grote invloed uit op de keuze van de kandidaten.
- Het veilig stellen van een zo groot mogelijke deelname van de leden in beslissingen, te nemen in de partij.

Tegen deze achtergrond moeten de reacties worden gezien. Afgezien nog van de karaktereigenschappen van reagerende personen, die in stukken soms een duidelijke neerslag vinden.

De eerste groep drukt vooral een bezwaar tegen de procedure uit. Het eerste bestuursvoorstel voor een partijorganisatie suggereerde dat het aanstaande congres direct een uitge-

werkt reglement zou gaan behandelen. Dit achtte men niet juist. Eén voorstel was, dat het congres alleen het "sample" zou dienen in te stellen.

Het bestuur is in zoverre aan dit bezwaar tegemoet gekomen, doordat het heeft besloten op het aanstaande congres alleen de hoofdlijnen ter discussie te stellen. Bij sommigen klonk nog een tweede bezwaar door - een bezorgdheid als men de tekst leest, zelfs een angst - dat een kleine groep de meningsvorming zou gaan beheersen. Het bestuursvoorstel, oorspronkelijk gedaan, zou daarvan een duidelijk bewijs zijn. In enkele reacties komt dit thema terug. Te grote macht aan het bestuur, te weinig duidelijk omschreven taken voor de algemene vergadering, enz. zouden dit aantonen.

De tweede groep van reacties verdient een meer uitvoerige aandacht. Zij heeft ofwel persoonlijk, of in groep, of in commissieverband, besloten een geheel uitgewerkt of gedeeltelijk uitgewerkt tegenvoorstel te doen. Het is bijzonder moeilijk om deze in kort bestek recht te doen. Toch wil ik proberen een aantal aspecten te vermelden.

tegenvoorstellen

In het materiaal zijn drie of meer uitgewerkte tegenvoorstellen te vinden. Een is van een groep leden, een van een afdelingscommissie, een van een afdeling en een is van één persoon. De uitgangspunten, die aan deze tegenvoorstellen te grondslag liggen, verschillen nogal. Ik heb de indruk dat bij drie voorstellen de volgende centrale gedachte is terug te vinden. Garantie van zo groot mogelijke deelname van de leden aan de meningsvorming. Het veronderstelt: 1. gekozen colleges of "vertrouwensmannen", die hun eigen mening kunnen uitdrukken in de partij, maar zij spreken en oordelen niet uit naam van de leden van die partij. 2. De "mening", de "richting" of het "oordeel" van de partij moet dan ook zijn gebaseerd op rechtstreekse of indirecte meningsuiting onder de leden. Het gekozen bestuur kan niet spreken namens de partij zonder de meningen van de leden op een aantoonbare wijze te kennen. Het gevolg is dan ook dat uitspraken van de partij steeds gebaseerd dienen te zijn op een steekproef onder de leden, of op het oordeel van de algemene ledenvergadering, die een duidelijk genomen besluit dient te hebben.

Met deze constatering houdt het gemeenschappelijke in de tegenvoorstellen wel op. Een verdere samenvatting is niet goed mogelijk.

Het voorstel van de groep Scheveningen heeft de volgende "basisele-

menten", naast het hierboven vermelde:

1. Centraal staat het samenspel tussen de kiezer-lid enerzijds en de fractie anderzijds. De directe politiek is het beleid van de fractie. "De partij vormt een landspolitiek, beleid D'66, zoals D'66 meent dat bepaalde vraagstukken moeten worden uitgevoerd. Het samenspel wordt gerealiseerd in het landelijk politiek college dat eenmaal per maand bijeenkomt. Hierin worden de meningen van leden en fractie met elkaar geconfronteerd.
2. De partijorganen hebben primair als taak dit functioneren van het landelijk politiek college mogelijk te maken.
3. De leden kunnen op vijf wijzen directe invloed uitoefenen, namelijk via verantwoording van de districts-afgevaardigden in het landelijk politiek college, via het landelijk congres, via het sample, via het referendum en via verzoeken via het landelijk politiek college.
4. De meningsuiting van de partij is steeds gedifferentieerd (b.v. 60 % denkt zo en 40 % zus).
5. Het centrale punt is dat het bestuur alleen een organisatorische functie heeft. Zoals de voorstellen zeggen: "Een politiek leidinggevend bestuur is niet nodig en bovendien ongewenst. Er is geen behoefte aan de mening van de partij en helemaal niet aan een bestuur dat voorgaat in het verkondigen van die mening". Het bestuur als stimulerende kracht en als creatieve kracht ten behoeve van de politieke meningsvorming wordt niet aanvaard. Het is in D'66 niet gewenst".

stelsysteem

Het voorstel Schagen sluit hierbij in zekere zin aan. Het komt echter tot een andere structuur. "Democratie is het systeem, waarbij al diegenen die mede de consequenties krijgen te voelen van een beslissing, ook een gelijke zeggenschap hebben over de te nemen beslissing. Mits echter zij weten waarover zij beslissen en wat de alternatieven zijn". Dit is de teneur van het voorstel.

Het dagelijks bestuur treedt wel degelijk op als woordvoerder naar buiten. Echter het wezenlijke (althans relevant in dit verband) is dat de steekproef de basis is voor het zogenaamde "partijparlement".

- Het tegenvoorstel Amsterdam gaat uit van de veronderstelling dat drie elementen centraal dienen te staan:
1. Het bestuur heeft zowel een organisatorische als een politieke taak binnen de bevoegdheden, door het algemeen congres bepaald.
 2. Vele beleidsorganen hebben een controle-orgaan naast zich.
 3. Het systeem van de evenredige

regionale vertegenwoordiging in een bestuursorgaan liggen eraan ten grondslag.

Bezien wij deze voorstellen dan blijkt dat de meesten van deze kleine groep van oordeel zijn dat een gekozen bestuur met een uitgesproken politieke verantwoordelijkheid een gevaar voor de partij vormt. Het voordeel van een snelle besluitvorming, creatieve beoordeling van problemen vanuit een punt wordt opgegeven voor de directe mening van de leden omdat die de hoogste prioriteit heeft. Een garantie van deelname in de besluitvorming in het bestuur en een garantie van controle door de leden wordt door sommigen niet als acceptabel aanvaard. Het risico van machtvorming via een kleine groep, waarbij de leden essentieel geen rol spelen wordt als te groot gezien.

bewuste keuze

In dit licht gezien moeten wij het bestuursadvies als een bewuste keuze in een andere richting zien. Het bestuur ziet slagvaardigheid, formuleren van een politiek beleid, in de huidige situatie als fundamentele voorwaarde. Echter het ziet, zowel op organisatorisch als politiek terrein, een maximale deelname als essentieel op het terrein van de besluitvorming.

- Bij al de voorstellen, tot nu toe behandeld, valt op:
- overeenstemming over de gewenstheid van het sample.
 - overeenstemming over het wetgevende orgaan, de algemene vergadering.
 - overeenstemming over de politieke werkgroepen als essentiële adviesorganen t.b.v. de politieke meningsvorming.
 - gewenstheid van contact met kiezer-nietleden.
 - duidelijk onderscheid tussen beleid van de fractie en beleid van de partij.

Het essentiële verschilpunt ligt wel in de positie van het bestuur ten aanzien van de politieke meningsvorming. Gezien de plaatsruimte wordt hier geen recht gedaan aan de derde groep, vermeld in dit artikel.

Deze groep - de overgrote meerderheid der ontvangen reacties - is van oordeel dat het eerste concept als uitgangspunt is te aanvaarden. Er worden echter wel vele wijzigingen en alternatieven voorgesteld. Het merendeel vindt men terug in de keuzemogelijkheden, vermeld in het congresmateriaal. Toch is het interessant om enkele meningen naar voren te brengen.

d'66

De gemeentebegroting is een zaak, die iedere inwoner aangaat. Dat is de mening van het Deventer gemeentebestuur, dat deze week een huis-aan-huis-folder liet verspreiden, waarin verantwoording wordt gegeven van de ruim 30,5 miljoen gulden, die de gemeente volgend jaar gaat uitgeven.

"U bent van harte welkom op de begrotingsvergaderingen", schrijft de afdeling voorlichting van de gemeente Deventer.

De inkomsten en uitgaven zijn keurig gerangschikt in de folder weergegeven en de tijdstippen van de hoofdstukbehandelingen vermeld.

"O ja", nog een opmerking: "toegang en koffie zijn gratis. Niet alleen voor raadsleden. Ook voor u. U hoort er immers ook bij!", aldus besluit de folder.

Overigens: in de plechtige raadzaal op het stadhuis kunnen niet meer dan enkele tientallen belangstellenden een plaats vinden en de gemeente Deventer telt 62.000 inwoners.....

d'66

Als er stof is, die slechts met de grootste moeite door de gemiddelde burger kan worden gelezen en begrepen, dan is het de jaarlijkse gemeentebegroting wel. Lijvige boekwerken met duizenden cijfertjes staan erom bekend niet al te veel aantrekkingskracht uit te oefenen op de inwoners, van wat voor gemeente dan ook. Degenen die het geheel duidelijk (trachten te) maken voor de lezers van de kranten vinden steun in een toelichting die wat minder droog en dus leesbaarder is.

Maar de gemeente Zoetermeer heeft een plan ten uitvoer gebracht: iedere Zoetermeerder heeft deze dagen een foldertje in de bus gehad. Overzichtelijk opgemaakt, draagt het foldertje de titel: "Huishoudbook van de gemeente". In kleine staatjes en grafiekjes is het verloop van de begroting duidelijk af te lezen. (Het tekort bedraagt per inwoner f 37,-).

Goed, alles staat er zeer summier in, maar, zo schrijft de afdeling Kabinet en Voorlichting van de gemeente, "wat let u er meer kennis van te nemen". Tot en met 1 december, dagelijks van 8.30 tot 12.30 uur is de echte begroting in te zien.

Alle hulde voor dit idee van Zoetermeer.

d'66

DISCUSSIE

OVER PARTIJSTRUCTUUR

meningen

1. De groep achtte het gewenst om het bestuur een organisatorische en politieke functie te laten vervullen. De samenstelling van het bestuur wordt nogal verschillend beoordeeld. De mening gaat van een klein door de algemene ledenvergadering gekozen bestuur via een gedeeltelijk in de algemene vergadering gekozen en deels in de districten gekozen bestuur, tot een gekozen bestuur via de districten.
 2. De algemene ledenvergadering dient het besluitvormend orgaan te zijn. Er rezen bij een kleine groep vragen over de representativiteit van deze vergadering, over de organisatorische beperkingen en over het al dan niet stemmen bij volmacht.
 3. De regionale opbouw, zoals deze in het concept was voorgesteld, werd niet als ideaal gezien door verschillende afdelingen. Het werd niet juist geacht zoveel taken aan districten te geven.
 4. Het sample als instituut voor opiniepeiling werd door bijna iedereen aanvaard. Slechts enkelen zouden het een ruimere functie willen geven.
 5. Het partijparlement werd in de meerderheid van de reacties als een niet gewenst instituut verworpen. Het bezwaar tegen een gekozen college van dit type werd veelal gebaseerd op ervaringen in andere partijen.
 6. Enkele afdelingen spraken zich ten gunste van dit partijparlement uit. Zij zagen als voordelen dat de leden, door de keuze voor een functie beter zijn gekwalificeerd, zij gemakkelijker in het openbaar hun mening zullen zeggen en hun aanwezigheid minder problemen zal oproepen dan bij een orgaan samengesteld op basis van een steekproef.
 7. Een voorkomende suggestie was dat de algemene ledenvergadering en het sample een onafhankelijk, speciaal voor dit doel gekozen presidium zouden hebben.
- Het zijn enkele samenvattingen uit het materiaal die tenminste een indruk geven van de variëteit van meningen en opvattingen. De technische details, vermeld door een groep van vier reacties, heb ik niet nader besproken.

MOTIE VAN DE HEER VAN MIERLO C.S. BETREFFENDE DE OORLOG IN VIETNAM

De Kamer,

verontrust over de voortgaande escalatie van de oorlog in Vietnam,

besluit een brief te schrijven aan de beide Huizen van het Congres van de Verenigde Staten van de volgende inhoud:

Aan beide Huizen van het Congres van de Verenigde Staten.

Het is niet dan na aarzeling, dat wij ons tot u richten met een boodschap over de oorlog in Vietnam. Deze aarzeling komt voort uit het feit, dat wij beseffen dat uw verantwoordelijkheden in dezen zoveel zwaarder wegen dan de onze, gezien de leidende positie van uw land in de wereld. Die aarzeling komt eveneens voort uit het feit dat juist wij in Europa, tot tweemaal toe, het herstel van een vrije volksgemeenschap te danken hebben gehad aan de kracht van uw land en aan de wil van volk en regering van de Verenigde Staten die kracht ook inderdaad in te zetten.

Dat wij als Nederlands Parlement niettemin thans de ongebruikelijke stap nemen ons rechtstreeks tot u te wenden, vindt zijn oorzaak in de uitzonderlijke ernst van de situatie in Vietnam en in onze opvatting van de aard van het bondgenootschap tussen onze beide landen. De voortdurende escalatie van de Vietnamese oorlog bergt een groeiend risico in zich dat wij afglijden naar een conflict op wereldschaal. Onze visie op het Atlantisch bondgenootschap houdt in dat wij zoveel mogelijk trachten te denken in gezamenlijke verantwoordelijkheden en derhalve ook een poging doen tot ombuiging van een ons allen rakend beleid, wanneer wij dat beleid niet volledig kunnen steunen.

Dit laatste nu is het geval wat betreft de politiek van uw regering inzake Vietnam. Wij vrezen ernstig dat de in de Vietnamese oorlog gebruikte middelen het oorspronkelijke doel van die politiek in de schaduw stellen. Het automatisme van de escalatie dreigt een eigen leven te gaan leiden. Hierdoor wordt het gevaar steeds groter dat deze oorlog, die nu reeds zo-

veel leed brengt over miljoenen mensen, zich ontwikkelt tot een ramp van ongekende omvang.

Onder deze dramatische omstandigheden moet naar onze mening een uiterste poging worden gedaan dit noodlottige proces te keren. De Nederlandse Minister van Buitenlandse Zaken heeft in zijn rede voor de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 3 oktober jl. reeds voor het wereldforum de mening van het Nederlandse Parlement overgebracht. Wij hechten eraan thans zelf, rechtstreeks van Parlement tot Parlement sprekend, onze invloed uit te oefenen. Het is om die reden dat wij u onze overtuiging overbrengen dat als eerste stap op weg naar een vreedzame regeling van het Vietnamese probleem de Amerikaanse bombardementen op Noord-Vietnam zonder voorwaarden dienen te worden beëindigd.

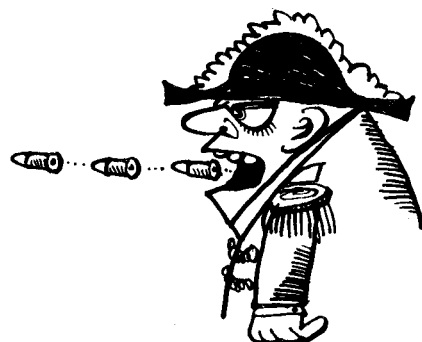
Wij doen dan ook een dringend beroep op u er bij uw regering op aan te dringen tot een dergelijke, naar wij beseffen eenzijdige, stap over te gaan. De risico's van de huidige escalatie overtreffen naar onze mening de risico's die aan een dergelijk gebaar zijn verbonden.

Wij zijn ervan overtuigd dat u dit collegiaal schrijven van de zijde van een traditioneel bondgenootschap van uw land zult willen zien in zijn ware betekenis: als uiting van onze diepe verontrusting. Wij weten dat die verontrusting ook in brede lagen van het Amerikaanse volk en zijn vertegenwoordigers wordt gevoeld. Wij wensen u tenslotte sterkte toe bij het nemen van beslissingen in een zaak die van zo groot belang is voor Amerika en voor de wereld. ,

en gaat over tot de orde van de dag.

VAN MIERLO, VISSER, DE GOEDE, IMKAMP en NYPELS.

DIEPTEPUNT VAN HET PARLEMENTAIRE STELSEL

De algemene beschouwingen 1967 zullen in de parlementaire geschiedenis een paar voetnoten meekrijgen -- niet omdat ze zo goed waren, wel omdat ze het voorlopige dieptepunt van het parlementaire "stelsel" zo duidelijk illustreerden. Dat het bestel ziek is wisten we al; dat het zo ziek was wisten we niet.

In een normaal parlementair stelsel vormen de algemene beschouwingen de jaarlijkse confrontatie van het parlement met de regering en vice-versa. De beleidsvoornemens van de regering worden gewogen en beoordeeld door de vertegenwoordiging van het volk. In het Nederlandse systeem van de laatste jaren was dit dualisme al grotendeels een fictie geworden. De controlerende bevoegdheid van de volksvertegenwoordiging was al grotendeels uitgehold, omdat de regeringspartijen meestal gedwongen waren het regeringsoptreden onverkort te steunen. Het alternatief was de kabinetscrisis -- een heilloze gebeurtenis die veel tijd en ergernis kostte en weinig of niets oploste. Dat de veroordeling van het beleid van een bepaalde minister alleen maar tot het vertrek van die ene minister kon leiden was allang theorie geworden. Iedere ministerscrisis werd vrijwel automatisch een volledige kabinetscrisis.

Dat het parlement toch nog de schijn van een zekere controle kon handhaven was louter en alleen het gevolg van het optreden van een oppositie van enige omvang. In de praktijk van de laatste jaren bestond die oppositie of uit de VVD of uit de PvdA. Bij voortdurende was het optreden van deze fracties er op gericht het zittende kabinet weg te krijgen door de voortdurende verdeeldheid binnen de confessionele partijen uit te buiten. Soms lukte dat. De val van het kabinet-Cals was er een voorbeeld van. De VVD diende vorig jaar een motie in die de steun van een flink deel van de KVP dreigde te krijgen, waardoor het kabinet zou zijn gevallen. Dat de fractieleiding van de KVP toen zelf met een motie kwam die hetzelfde gevolg had maakte in feite niet zo veel uit. Het resultaat was hetzelfde, de KVP-motie was het gevolg van het optreden van de VVD.

conclusie

De verkiezingsuitslag van februari van dit jaar heeft aan dit alles een eind gemaakt. Men trok daaruit terecht de conclusie dat het van democratisch oogpunt uit bezien nauwelijks verantwoord was kabinetten ten val te brengen zonder direct daarna vervroegde verkiezingen te houden. Na deze conclusie zijn er dan twee moge-

lijkheden denkbaar: na een kabinetscrisis verkiezingen houden of zorgen dat er geen kabinetscrisis meer uitbreekt. Een oppositie die verkiezingswinst verwacht zal de eerste mogelijkheid nastreven. Een oppositie die verlies verwacht houdt het op de tweede mogelijkheid.

Bij de algemene politieke beschouwingen is duidelijk gebleken dat de voornaamste oppositiepartij, de PvdA, de tweede mogelijkheid heeft gekozen. Citaat uit de rede van Den Uyl:

"Toen in 1955 de motie-Bommer -- een motie van de PvdA -- leidde tot de val van het kabinet-Drees of toen in 1960 de motie - Van Eibergen hetzelfde gevolg had voor het kabinet - De Quay was er niemand die kon menen dat deze kabinetscrisis tot een grondige herziening van de partijvorming en daarmee tot de werking van ons parlementaire stelsel zouden kunnen leiden. Maar stel dat vandaag of morgen of overmorgen een fractie van de regeringspartijen zich zeer duidelijk tegen het kabinet - De Jong zou opstellen, dan dacht ik, kunnen wij het er in deze Kamer vrij gemakkelijk over eens zijn, dat dit wel eens gevolgen van veel ingrijpender aard zou kunnen hebben dan de val van dit kabinet. Ik vind dat het goed is dit maar heel openlijk uit te spreken omdat een lang voortduren van een sche-

mertoestand

De heer Toxopeus (VVD): "Dan moeten wij weer op het verkiezingspad". De heer Den Uyl (PvdA): "Ja, mijnheer Toxopeus, precies, die nieuwe verkiezingen, die naar de mening van mijn fractie dan nodig zouden zijn, worden in dit land op het ogenblik weinig begeerd. Dit ligt voor de hand".

Het is de vraag of het niet willen van nieuwe verkiezingen wel zo voor de hand ligt. Impliciet immers wordt met zo'n redenering het parlement op een zijspoor gerangeerd. De partijbelangen blijken tegenstrijdig te zijn aan de functionele eisen van het parlement -- en dus moeten de partijbelangen voorgaan.

manifestatie

De houding van de PvdA was de duidelijkste manifestatie van een verschijnsel dat zich ook elders uitte. Biesheuvel, die vlak na de troonrede nog fris van de lever verklaarde dat de inhoud van de troonrede hem teleurstelde was tijdens de algemene beschouwingen onder een hoedje te vangen. Hij deed weinig meer dan hopen dat de regering alsnog aan zijn wensen tegemoet zal komen. Dat de regering de motie-Schuyt niet wil uitvoeren betreurde hij. Consequenties wilde hij er niet aan verbinden. De kracht van de argumenten leek hem voldoende -- maar het is een argumentatie in het luchtledige. De normale pressiemiddelen van een parlement tegenover een kabinet willen ook de anti-revolutionairen niet gebruiken.

De houding van de KVP-radicalen was vergelijkbaar. Bij geen van de belangrijke onderdelen van de algemene beschouwingen (Vietnam, de sociaal-economische politiek, de ontwikkelingshulp) lieten zij iets van zich horen. De radicalen zijn er in de week van 10 ok-

HELMOND MODERN BESTUREN

Voor Helmond en wijde omgeving breekt als gevolg van de grenswijziging die op 1 januari 1968 van kracht wordt, een nieuw tijdperk aan, een met veel perspectief. Het krappe grondgebied van deze gemeente wordt aanzienlijk uitgebreid. Het huidige inwonertal wordt met een kleine tienduizend verhoogd, versterkt, kan men beter zeggen, want de bewoners van Mierlo-Hout, van Stiphout en Brouwhuis belichamen een krachtige, landelijke inbreng. Eenmaal goed opgenomen in de Helmondse gemeenschap zullen zij ertoe kunnen bijdragen, dat de weinigsoortige bevolkingssamenstelling althans enigermate naar wat meer diversiteit wordt omgebogen.

Zo kan Helmond naar buiten en naar binnen een middelgrote stand van allure worden, sterk genoeg en voldoende steil om te voorkomen, dat het Meyerijse Eindhoven via Helmond naar de Peel verschuift en daar scheef zakt.

Helmonds nieuwe kansen zijn groot; ook de kans op mislukken. De stad mag -in aller belang- nimmer een appendix van Eindhoven worden. Ook zal Helmond de door Philips en DAF gevoede reus nooit de rug mogen toekeren. Neen, Groot-Helmond zal vanuit de status van zelfstandigheid en uit kracht van een in een lange, louterende historie gesmede eigendommelijkheid moeten proberen met de Lichtstad samen te leven; als het kan in hartelijke vriendschap; maar als het nodig is ook volgens de moderne formule van vreedzame co-existentie.

kansen

Het is daarom duidelijk, dat Helmond met haar nieuwe kans zichzelf in ieder opzicht zal moeten vernieuwen. Nu zijn er te Helmond - met respect voor ieders beste bedoelingen - heel veel zaken niet dan wel met twee linkse handen aangepakt. Het van huis uit kwetsbare industriële apparaat (textiel en grof-metaal) bleef na de oorlog onveranderd bestaan. Daarom slaat de stad op dit eigen ogenblik weer zo'n alledroevigst werkgelegenheidsfiguur. De kostbare gloednieuwe textielschool telde ongeveer net zoveel leraren als leerlingen en werd toen maar ter beschikking gesteld van de U. T. S. De veel omstreden traversebrug over de Zuid-Willemsvaart die vele miljoenen heeft gekost, wordt nauwelijks gebruikt, omdat men er niet op- of af kan. Nu de brug er tot eeuwige financiële last van het moederziel-allene Helmond ligt, is het tracé vastgesteld voor de broodnodige omleiding van het kanaal, broodnodig vanwege de eisen die de

scheepvaart stelt

De export-spoorlijn Rotterdam-Venlo, de drukste van het land, gaat hoog door alle Brabantse steden die eraan liggen, behalve in Helmond en uitgerekend daar gingen de N. S. een automatisch beveiligingssysteem invoeren. Het systeem werkt uitstekend, maar men moet niet vragen hoe duur de Helmonders die veiligheid met wachttijd moeten betalen.

Toen enige jaren na de oorlog zelfs de dorpen rondom de stad de hogere overheden voor voldongen feiten stelden door maar raak te financieren en toen de inflatie de gulden alsmear verder liet smelten, hield Helmond er de boerensok nog op na, om een appeltje voor de dorst te vergaren en om in "Den Bosch" de tien-met-een-griffel te verkrijgen, omdat men een sluitende begroting had.

In het hart van de Helmonder is gauw ontmoediging en inertie, want hij heeft dit alles al zo lang aan moeten zien.

nieuwe start

Welnu, deze verlamme instelling moet eruit. De annexatie verschaft een nieuwe start. Elkaar ongewende gemeenschappen moeten worden geïntegreerd tot een homogene samenleving. Vanuit het bestuurlijke bestel moeten de daartoe strekkende initiatieven, impulsen en daden van steun verkregen worden. Derhalve is het eerste woord aan de politiek, de politiek rond de gemeenteraadsverkiezingen van 1 december a. s.

De eerste en meest verantwoordelijke politieke groepering is de K. V. P. die te Helmond na de oorlog immers altijd over een meerderheid heeft beschikt, zij het over een gestadig slinkende. Nu heb ik onlangs de meest stellige overtuiging gekregen, dat van de K. V. P. te Helmond niet de vereiste nieuwe aanpak van zaken kan worden verwacht, sterker er is in het

geheel niet aan welke aanpak dan ook gedacht. De hele zaak draait eenvoudig om het blijven behouden van de zetels. Dit bleek duidelijk op een inderhaast bijeengeroepen vergadering van de Gemeentelijke Centrale, het partijorgaan dat tot enige taak heeft, gemeenteraadsverkiezingen voor te bereiden. Welnu, deze Gemeentelijke Centrale voelt er zich uitgesproken gelukkig mee, dat de gemeenteraadsverkiezingen te Helmond worden gehouden vóór de Partijraadsvergadering van de K. V. P. Zij vindt, dat het aan de hogere partijleden moet worden overgelaten, uit te maken, welke van de vele richtingen die zich bij de uitsplitsing binnen de partij naar voren hebben geschoven, de voorkeur moet worden gegeven. De Gemeentelijke Centrale ziet terzake van deze ontwikkeling voor zichzelf geen enkele verantwoordelijkheid weggelegd. De afdelingen die de Centrale notabene zelf in het leven hebben geroepen en bij wier gratie zij bestaan moet, ontvangen over de gehele gang van zaken ook niet de minste voorlichting. Het hoeft van de Centrale niet. De K. V. P. - Helmond vervolgt onbekommerd de oude weg die werd uitgelijnd bij achterbaks overleg tussen een klik van hoge ambtenaren en de zittende heersers, wier gehele politieke programma ligt vervat in het criterium, dat de kandidaten voor de nieuwe gemeenteraad "representatieve figuren en goeie mensen" moeten zijn.

klik

Ik heb toen ik dit hoorde gevraagd, wat men in het gestelde verband dan wel verstonde onder "goed". Ik kreeg natuurlijk geen antwoord, maar men maakte zijn wrevel erover kenbaar, dat ik, al protesterende, teveel van de tijd van de heren vroeg. Hadden zij al niet lang genoeg geluisterd? Toen heb ik de boel maar terstond gekapt door te zeggen: "U zult binnen de K. V. P. nimmer meer naar mij hoeven te luisteren. Ik stap bij deze partij uit." Het was net 35 jaar geleden dat ik mij bij de R. K. Staatspartij aansloot.

En toch zal het nieuwe Helmond modern moeten worden bestuurd. Is het wonder dat ik ijlings aansluiting zocht bij D'66? Ik kende deze partij uit haar programma en uit andere geschriften, ik kende heel wat mensen uit haar midden en vooral ik kende haar daden. Mijn keuze was een voor de hand liggende. De Democraten'66 zullen zeker steun geven aan het streven, de koppeling van de door de annexatie bijeen gebrachte gemeenschappen van het nieuwe Helmond te laten plaats hebben onder de weldadige straling die van een niets verhullende behandeling van de publieke zaak uit gaat. De pragmatische geaardheid van D'66 zal waar-

borg geven voor een snelle aanpak van al de dingen die nodig zijn voor de ontplooiing van de nieuwe stad.

D'66 zal daarbij nieuwe wegen inslaan en een moderne bestuursvisie ontwikkelen.

Daarmee zal D'66 vooral ook het hart van de jeugd in Groot-Helmond raken en, dit geschiedende, zal de nieuwe stad een goede toekomst hebben.

Paul Kuypers.

DEIPTEPUNT

PARLEMENTAIRE STELSEL

vervolg van pag. 7

tober meesterlijk in geslaagd hun vooruitstrevende opvattingen onder de fractiebanken van de KVP te houden.

gaullisme

D'66 is door tegenstanders vaak afgeschilderd als een partij die streeft naar een Nederlands Gaullisme, als een voorstander van een uitvoerende macht die niet geremd wordt door een controlerende volksvertegenwoordiging. We hoeven onze lezers niet uit te leggen dat deze bewering een weinig intelligente verdraaiing van de waarheid is. Het is echter wel frappant dat sinds 10 oktober een situatie is ontstaan die overeenkomst vertoont met een soort Nederlands Gaullisme. Ons parlement heeft in meerderheid zijn controlerende bevoegdheid vrijwillig op stal gezet -- uit angst voor gevolgen: kabinetscrisis, verkiezingen, verlies voor de gevestigde partijen. Het argument is dat de partijvernieuwing zich in alle rust moet kunnen voltrekken. Maar wat is dat voor partijvernieuwing waarbij de kiezer zo lang mogelijk wordt uitgeschaakeld?

Het voorlopige resultaat van de algemene beschouwingen is een flinke versterking van een zwak kabinet, vermindering van de volksinvloed, machtsvergroting van het uitvoerend apparaat. Het kabinet heeft zijn versterkte positie niet te danken aan eigen prestaties, maar aan de onmacht van het parlement.

Het regeringsbeleid wordt niet ingegeven door een doelgerichte politieke opvatting, maar door de behoeften van het ogenblik. Na de algemene beschouwingen schreven verschillende dagbladen dat het kabinet - De Jong vaster in het zadel was gekomen. Dat is juist. Maar helaas: de ruiter is de weg kwijt en het paard staat stil.

d'66

MET HINKSTAPSPRONG NAAR NIEUWE A.P.V.

Burgemeester Kolschoten

Na de moeizame hink-stap van de schriftelijke voorbereiding van het ontwerp voor een nieuwe Haagse algemene politieverordening, heeft de gemeenteraad maandag 23 oktober dan tenslotte de sprong naar de vaststelling van het ontwerp gemaakt. Een sprong uit een vertraagde film, die op de helft abrupt is afgebroken, maar niettemin nog ongeveer negen uur duurde, zonder daar overigens veel spectaculairder door te zijn geworden.

Toen dinsdagochtend omstreeks kwart voor één de laatste raadsleden door de achtertuin de druilerige regen inliepen verkeerden zij in het akelige besef dat zij volgende week maandag de andere helft van de verordening zouden moeten vaststellen en er is eigenlijk weinig reden om te veronderstellen dat er dan niet weer tenminste vijf uur gaan inzitten.

Om precies te zijn, van de 115 artikelen zijn er thans 62 vastgesteld, waarvan 61 conform het ontwerp en 'le daarbij horende nota's van wijzigingen, behoudens zeven kleine wijzigingen en één volgens een amendement van de socialist mr. dr. N. H. Wiarda.

Dit laatste artikel (62) betreft het verbod om te "runnen". Met het door B. en W. voorgestelde -uit de oude a.p.v. overgenomen- artikel kan de politie niet veel beginnen door de ondeugdelijke redactie. Dat is al jaren bekend en de liberale fractie had altijd vooraan gestaan bij het roepen om de redactie van het Noordwijkse runnersartikel, dat al acht jaar afdoend blijkt te zijn.

Plotseling bleek echter dat de V.V.D. dit standpunt had laten varen. De fractie diende een amendement in dat beduidend minder ver ging dan het Noordwijkse artikel en B. en W. konden het socialistische amendement niet aanbevelen, maar dat had niemand anders verwacht. Bovendien kwamen de Boeren nog met een fantasie-amendement.

Ondanks deze hindernissen werd het amendement-Wiarda met 24 tegen 19 stemmen aanvaard. En daarmee zal Scheveningen dan na jaren heen en weer praten eindelijk een ander beeld krijgen. Althans, op grond van de vastgestelde bepaling is dat mogelijk. Het zal van de politie afhangen of het inderdaad gebeurt.

runners

Het runnersartikel is interessant,

maar er zal wellicht meer belangstelling bestaan voor de demonstratieregeling in de nieuwe Haagse a.p.v. Want ook de hierop betrekking hebbende artikelen zijn maandag vastgesteld. Geen nieuws echter. Het vergunningstelsel is gehandhaafd. Ook de fractie van de P. v. d. A. toonde zich geen voorstandster van de meldingsplicht bij optochten en demonstraties en bleek het op dit punt oneens te zijn met de conclusies in het onlangs uitgebrachte rapport van de Wiardi Beckmanstichting.

Dus het blijft vergunningen halen. Maar het is al heel wat dat in het desbetreffende artikel (15) de vier weigeringsgronden t. a. v. vergunningen zijn opgenomen, al kan de burgemeester daar ook inderdaad een heel eind mee komen. Een poging van de socialisten om een van de gronden "belemmering van het verkeer" wat te beperken door het woord "ernstige" toe te voegen, liep op niets uit. Een aantal juristen in de raad vertelde dat het woord belemmering al een belemmering met een ernstig karakter impliceerde.

De P. S. P. -fractie bleef zich tegen artikel 15 verzetten en stemde tegen. Wèl voor een meldingsplicht was de P. v. d. A. ten aanzien van artikel 50 waarin het houden en organiseren van voor publiek toegankelijke evenementen afhankelijk wordt gesteld van een vergunning. Maar de burgemeester gaf te kennen dat hier een vergunning al een geconditioneerd "ga-je-gang" betekent, zodat de socialisten naar

zijn oordeel slechts een nuanceverschil van psychologische betekenis zouden kunnen bereiken. Waarschijnlijk is dat juist, maar die psychologische betekenis zou best eens niet onbelangrijk kunnen zijn. Het amendement van de socialisten had echter geen schijn van kans. Behalve de indieners stemden twee leden van de fractie van de K. V. P. en één van de twee socialistische wethouders voor. Ook artikel 34, dat het maken van reclame op de openbare weg bindt aan een vergunning heeft de nodige stof voor discussie opgeleverd. Naar aanleiding van het sandwichborden-arrest van de Hoge Raad van 30 mei j.l., waarbij artikel 18 van de Rotterdamse a.p.v. onverbindend is verklaard, hebben B. en W. de ideale reclame uit het aanvankelijk ontworpen artikel gelicht door het woord propaganda eruit te schrappen. De socialisten vroegen zich af of dit wel de oplossing zou zijn, omdat ook het maken van commerciële reclame gepaard zou kunnen gaan met het openbaren van gedachten of gevoelens, hetgeen volgens het arrest van de Hoge Raad op de openbare weg niet categorisch mag worden verboden.

Maar het amendement van de heer Wiarda, waarin was opgenomen wanneer het maken van reclame verboden zou zijn, werd niet aanvaard. Volgens de burgemeester vindt in het arrest van de Hoge Raad juist de opvatting steun dat commerciële reclame niet samengaat met het openbaren van gedachten of gevoelens. De toekomst zal wel leren wie in dit geval gelijk heeft.

Tenslotte werd nog wel een amendement van de liberaal mr. I. E. Hes aangenomen, dat artikel 34 uitbreidt met aan het arrest ontleende formuleringen.

beoordeling

Belangwekkend was voorts het amendement van de socialist Wiarda om uit vijf artikelen de zinsneden te verwijderen, waarin de strafbaarheid van een feit afhankelijk wordt gesteld van de beoordeling door een agent, de burgemeester of B. en W. Volgens de indiener van het amendement zou het bij het handhaven van deze zinsneden een veroordeling mogelijk worden, zonder dat het delict in feite is gepleegd, omdat er voor de rechter slechts een marginale toetsing overblijft. Aanvankelijk leek het erop, dat de liberaal Hes met de heer Wiarda meeging. Hij vroeg zich met aarzelendheid af of hier niet een stukje politiestaat zou worden geïntroduceerd. Een opmerking die toch wel sterk tenderde naar een positieve houding tegenover het amendement-Wiarda. In de avondvergadering bleek de heer Hes echter van gedachten te zijn ver-

anderd. Hij stemde met zijn fractiegenoten en de meerderheid van de raad moeiteloos tegen het amendement, dat door burgemeester Kolf-schoten was bestreden met de ver-

klaring dat de ervaren ordehandhaver in de praktijk toch wel uitstekend kan beoordelen of er van een overtreding sprake is.

POLITIEK VOOR DE BOEKENPLANK

Er gaat geen maand voorbij of er rolt een politieke paperback van de pers. Het jongste werk is "Christen-radicaal" (prijs: acht-negentig, uitgevers Paul Brand, Hilversum en J. H. Kok, Kampen). Het is een staatkundige en maatschappelijke belijdenis van de zogenaamde American-groep (de groep-Bogaers, aangevuld met spijststemmers-radicalen uit de ARP, de CHU en andere partijen).

We zouden de lezers van Democraat willen aanraden: koop dat boek. Het geeft een bijzonder goed (programmatisch) overzicht van dat wat de christen-radicalen menen naar voren te moeten schuiven. Voor democraten heeft "Christen-radicaal" nog meer waarde gekregen omdat ook Hans van Mierlo - zij het als gastschrijver - een hoofdstuk voor zijn rekening nam. Hij is niet de enige buitenstaander. Ook de socialist Den Uyl schreef een bijdrage. Daarin zegt hij o.m. vriendelijke dingen over onze jonge partij: "D'66 vertegenwoordigt met élan en een zekere virtuositeit één element in de radicale beweging: de vernieuwing van ons politiek bestel. Het is een belangrijk element, zo men wil: één van de scharnieren, maar een betere werking van ons politiek stelsel veronderstelt een duidelijke keus voor een bepaalde politiek, wat mij betreft een radicale politiek. Daarom moet D'66 willen samenwerken".

Den Uyl zegt ook nog: "Zonder de verbinding met het christen-radicalisme zie ik het socialisme niet in staat om de ommekeer die nodig is te bewerkstelligen. Omgekeerd zie ik in christen-radicalen activiteiten die zich binnen de bestaande confessionele partijen blijven ontwikkelen weinig goeds".

Van Mierlo beperkt zich tot de relatie met de christen-radicalen. Verstandig en - binnen het bestek van dit boek - ook terecht.

Twee anti-revolutionairen - natuurlijk, anti-revolutionairen, ook nu weer haantje-de-voorste - hebben het boek samengesteld, dat wil zeggen: ingeleid en geordend. Bekende en minder bekende politici en aanverwante stemmers namen elk een ei-

gentijds onderwerp bij de kop.

Oud-minister Bogaers heeft het over het lot van de medemens, Henry (Wandelganger) Faas schrijft over radicale katholieken, D. Th. Kuiper verlangt min of meer naar een revolutionaire Anti-revolutionaire Partij, D. J. de Geer wijdt een artikel aan de christen-radicalen in de CHU en Arie van der Hek (een socialist) vindt dat ook de Partij van de Arbeid op de helling moet.

Over een vredespolitiek schrijven P. J. A. Idenburg, prof. Linnemann (van de VU) en studentenpredikant ds. R. J. van der Veen, over binnenlandse politiek P. J. Boukema, K. L. M. van Eerd en Michel van Hulten en over veranderingen in het sociaal en economisch denken Bas de Gaay Fortman, prof. Albeda en prof. van Zuthem.

Een gevarieerde keur van artikelen, in een prettig leesbare opmaak, en met een goed slot (D'66 heeft het laatste woord!).

Dé M

De C. P. N. heeft zo haar eigen pragmatisme. Zij beschut het stelsel der evenredige vertegenwoordiging met een ijver waarop een beschermheilige jaloers zou worden, wat natuurlijk haar volste recht is. Het communistische Tweede-Kamerlid Marcus Bakker verklaart deze voorliefde in zijn 136 pagina's tellende boekwerkje "Kiezen of knoeien" aldus: "Wij, communisten, wijzen de huidige veranderingslust af, als zijnde een directe aanval op bestaande democratische rechten."

En dan volgt meteen het alternatief: "Wij stellen daarvoor in de plaats het alternatief van de politieke eenheid, het gezamenlijk optreden van allen die de belangen van land en volk willen verdedigen tegen de gewetenloosheid van het grote kapitaal en van buitenlandse imperialistische machten. Voor het tot stand brengen van die eenheid, zowel als voor het handhaven van de bestaande democratische rechten, is het huidige kiesstelsel der evenredige vertegenwoordiging van enorme waarde."

Het citaat is wat lang uitgevallen, maar het scheen ons verantwoord toe omdat wij niet al te vaak met alternatieven uit het communistische kamp worden gezegend. Een principiële benadering, zou men op het eerste gezicht zeggen. De werkelijkheid daarachter is dat er voor de C. P. N. in de vertegenwoordigende organen geen droog brood meer te verdienen valt als het districtenstelsel nog eens wordt ingevoerd.

Daaraan moet dan terstond worden toegevoegd dat ook de parlementaire vertegenwoordiging van D'66 drastisch zou worden uitgedund. Bakker stelt in zijn rode boekje op grond van de enquête in de Haagse Post dat het districtenstelsel van D'66 niets over zou laten. Waarbij hij aantekent: "Het is niet geheel zeker of de D'66-ers, nadat ze enige tijd de geneugten van het Kamerlidmaatschap hebben geproefd, over een paar jaar nog even geestdriftig vóór de liquidatie van hun groepering zullen blijken te zijn.

"Kiezen of knoeien" bevat wel meer boosaardige veronderstellingen, maar de communistische fractieleider schrijft zo aardig en zo vaardig dat men er onmogelijk boos over kan worden. Het geschrift heeft bovendien de verdienste dat het goed gedocumenteerd is waar het de ontwikkeling van het evenredigheidsstelsel beschrijft. Des te betreurenswaardiger is het daarom dat de conclusies telkens opnieuw zo giftig zijn. Heel het boekje is in wezen één pleidooi voor het behoud der evenredige ver-

tegenwoordiging, "voor de grote massa van het volk een onvervreemdbaar recht".

D'66 -en in het bijzonder drs. Gruyters- hebben het natuurlijk bij de heer Bakker verkorven. De heer Gruyters wordt getypeerd als 'politicoloog' (aanhalingstekens van de auteur), caféhouder en Handelsblad-journalist, die "kwasi-staatkundige kletsica" op de markt heeft gebracht. D'66 wordt omvat met de definitie: "een merkwaardige combinatie van Handelsblad- en Parool-journalisten, ambtenaren van Luns en van de Amerikaanse militaire autoriteiten". Gezien het succes van deze merkwaardige combinatie bij de jongste Kamerverkiezingen moet de laatste groepering veruit de grootste zijn. De mogelijkheid dat Handelsblad en Parool een gigantisch surplus aan journalisten hebben en Luns een schrijnend teveel aan ambtenaren, blijve hier verder buiten beschouwing.

Ondanks alles een prettig leesbaar werkje in Bakkeriaanse stijl: scherp en vaardig. Ofwel: de geschiedenis van de evenredige vertegenwoordiging over een slingerpad benaderd.

Dé M.

"Naar nieuwe politieke verhoudingen" (prijs acht-negentig, uitgeverij H. Nellen, Bilthoven) is een gedegen stuk werk van het Democratisch Centrum Nederland (DCN), dat -zoals voorzitter dr. S. W. Couwenberg in het voorwoord schrijft- op 6 april 1966

(niet 1967) is opgericht met de bedoeling als politieke katalysator op te treden in het proces van algehele politieke vernieuwing. Het boekje is de vrucht van gezamenlijke studie en gesprekken in het DCN, zegt de heer Couwenberg erbij. Voorin staat dat het de eerste druk van "Naar nieuwe politieke verhoudingen" is. Blijkbaar wordt er bij voorbaat al van uitgegaan dat er ook een tweede druk zal komen. Nog even ter herinnering: het DCN wil "samen met anderen een politieke actie op gang brengen die erop gericht is in de jaren zeventig tot een reële vernieuwing van ons politieke en maatschappelijk leven te komen. Die vernieuwing moet door nieuwe partijvorming worden gedragen." Het boekje is een neerslag van de denkbeelden van het DCN, die -naar onze mening- in grote trekken overeenkomen met de ideeën van D'66. Maar het DCN zelf distanceert zich van D'66. Zo staat op de bladzijden 13 en 14:

"Het politieke vernieuwingsstreven is jarenlang versnipperd gebleven over verschillende partijen, waar het door conservatieve tegenkrachten wordt geneutraliseerd, althans voldoende in bedwang gehouden.

Men is er nog niet in geslaagd een voldoende aansprekend politiek alternatief te scheppen. De nieuwe partij D'66 heeft op dit punt een belangwekkend initiatief ontwikkeld. Zij heeft zich terecht losgemaakt zowel van de 19e-eeuwse godsdienstig-politieke an-

→ 12

KRONIEK VAN HET ZIEKE BESTEL

De pogingen om de patient weer op de been te helpen zijn ook de afgelopen weken onverminderd voortgezet. Evenals in onze vorige aflevering is het ook nu weer de KVP die de meeste aandacht vraagt. De publiciteit die de KVP aan de eigen moeilijkheden geeft blijkt van een onthutsende openhartigheid te zijn. Het kan ze nu niets

meer schelen -- alle problemen worden met een royaal gebaar voor het volk gegooid. Niemand doet meer zijn best te suggereren dat het onverzoenlijke best verzoend kan worden. Daar komt bij dat Bogaers, de voorman van de KVP-radicalen, politiek bedrijft zoals hij eens huizen bouwde: pluri-form en expansief.

Zaterdag 14 oktober is de verdeelde top van de KVP de hele dag in Baarn bijeen geweest om een stuk samen te stellen dat nu als prae-advies de partij rondgestuurd is. Het was een interessante bijeenkomst want in het partijbestuur bleken al met al heel wat minder stromingen te zijn dan fractievoorzitter Schmelzer een paar weken tevoren nog suggereerde. De vijf stromen waren samengeklonterd tot twee stromingen. Het Democratisch Centrum Nederland onder leiding van de Rotterdammer Couwenberg dat

→ 12

Heinrich Kley - 1909

POLITIEK VOOR DE BOEKENPLANK

tithese als van de 19-eeuwse controverse tussen liberalisme en socialisme zonder dit overigens voldoende te motiveren. Het verrassend grote succes dat zij bij de Tweede-Kamer-verkiezingen heeft behaald, bewijst dat een groeiend aantal kiezers hunkeren naar een reële politieke vernieuwing.

D'66 heeft als politieke katalysator een belangrijke rol gespeeld in het creëren van een nieuw politiek alternatief. Of deze partij reeds kan gelden als het uitgangspunt van een nieuwe politieke constellatie, betwijfelen wij echter. Daarvoor mist zij nog voldoende politiek fundament. De tegenstelling die men construeert tussen beginsel- en pragmatische politiek is irreal. Wanneer men het pragmatisme centraal stelt als richtsnoer van politiek handelen maakt men het tot een politiek beginsel. Een beginsel dat o. i. een onvoldoende basis is voor een nieuwe politieke stroming die richting wil geven aan de maatschappelijke ontwikkeling. Van pragmatisme naar opportunisme is slechts één stap. Als de politiek zuiver pragmatisch wordt kan men haar rustig overlaten aan de bureau(techno)cratie".

Daar zou een heleboel tegenin zijn te brengen, maar het is hier niet de plaats om dat ook inderdaad te doen. Stellig zal in Democraat binnenkort nog een uitvoerig weerwoord volgen. Wij willen slechts volstaan met het signaleren van het boekje, dat voortdurend poogt een programmatische

visie op de politieke vraagstukken te geven. Accent krijgen vooral de nationale vernieuwing en de strategie van de vrede.

Enkele stellingen van het DCN:

-Wat het kiesstelsel betreft gaat onze voorkeur uit naar een gemengd stelsel, waardoor de ongewenste effecten van het stelsel van evenredige vertegenwoordiging kunnen worden weggenomen en het goede ervan zoveel mogelijk wordt behouden. Ter vergroting van de inspraak van de kiezers verdient het aanbeveling de volgorde op de kieslijst door nummering te wijzigen zoveel als zij willen;

-De minister-president dient gekozen te worden door het parlement. Hij is verantwoordelijk voor de verdere regeringsvorming en het regeringsprogramma. Hij dient voort te komen uit het parlement. Bij een onoverbrugbaar conflict tussen de regering en de meerderheid van het parlement behoort de regering het parlement te ontbinden en verkiezingen uit te schrijven, zodat de kiezers het beslissende woord krijgen bij de oplossing van het conflict.

Tot zover enkele stellingen. De verdienste van "Naar nieuwe politieke verhoudingen" is dat het ondanks de pretenties die het DCN zich aanmeet een belangrijke bijdrage betekent tot de meningsvorming op het gebied van de partijvernieuwing. Daarenboven is het boekje zeer overzichtelijk samengesteld en wordt na bijna ieder hoofdstuk een samenvatting van de wensen en argumenten gegeven.

Kortom: een werkje dat we met grote

nadruk willen aanbevelen aan kritische lezers die de karaktertekening van D'66 op haar juiste waarde weten te schatten.

Dé M.

"De macht van de rooie ruggen" - een aardig gevonden en suggestieve titel - is een uitgave van socialistische behoren tot Nieuw Links in de Partij van de Arbeid. "Zij richten zich", zo staat er in witte letters op de rooie omslag, "hiermee tot alle andere socialistische en radicalen in Nederland, en in de eerste plaats natuurlijk tot de eigen partij. Het is een nieuwe uitdaging, want het gaat vooral om de durf niet opzij te gaan voor de macht van de rooie ruggen".

Dat alles neemt niet weg dat wij de durf opbrengen om het met de schrijvers van het boekje - en dat zijn er bij elkaar zo'n veertien, onder wie dr. Th. van Tijn, Ton Regtien en Han Lambers - niet in alle opzichten eens te zijn. De schrijvers zullen dat kunnen begrijpen. Zij nodigen immers zelf uit tot een discussie!

Geconstateerd wordt dat "er iets niet goed zit" in Nederland. Dat wordt dan nader toegelicht, ook aan de hand van de Uitgangspunten voor een plan van structuurhervormingen, zoals het officieel heet. De Partij van de Arbeid wordt daarbij in feite op één hoop gooid met de andere grote partijen, al vindt dr. Van Tijn in zijn inleiding "dat de Partij van de Arbeid zich in haar bekommerning om gemeenschapsvoorziensingen gunstig onderscheidt van andere grote partijen. Maar dit blijft te veel verborgen. Doordat wat men voorstaat vaak te abstract is en te ver van de mensen af staat; doordat men

KRONIEK

maanden lang de partij met hals ingewikkelde stukken had geteisterd zag zijn pogingen beloond met een totaal gebrek aan aanhang in het partijbestuur. De "handhavers" (KVP laten zoals-t-ie is) bleken in het partijbestuur ook volstrekt afwezig evenals de vertegenwoordigers van de Brabantse visie -- een wat moeilijk te omschrijven variant op het begrip "radicaal". De enige twee clubs die in de partijtop iets voorstelden waren de radicalen (6 man sterk) en de christen-democraten (ongeveer 25, misschien meer). Via een moeilijke vraagstelling, die we onze lezers zullen besparen, kwam er tenslotte een soort scheiding der geesten tot stand.

Iedereen sprak zich uit voor een samenwerking met de ARP en de CHU, maar de radicalen willen zo'n samenwerking alleen als het programma "progressief" is en als er daarna een stembusaccorderd wordt gesloten met andere vooruitstrevende groeperingen. De echte christen-democraten wilden lang zo ver niet gaan. Dertien onder hen

voelden wel voor het uitspreken van een soort voorkeur voor samenwerking, maar met de uitdrukkelijke toevoeging "zo mogelijk". Hoe en wie moet uitmaken of de samenwerking "mogelijk" is werd er niet bij verteld. De twaalf andere christen-democraten wilden helemaal niks van een voorkeur weten.

Het klinkt allemaal heel ingewikkeld maar dat kunnen wij ook niet helpen. De trouwe KVP-ers zijn trouwens wel iets gewend. Het enige wat ons nu nog interesseert is: hoe sterk zijn de radicalen? De partijraad van 8 en 9 december te Arnhem zal ons misschien het antwoord verschaffen.

Intussen heeft ook het Liberaal Democratische Centrum zich in de discussie gemengd. Dat gebeurde met een nota over liberalisme en partijvernieuwing van de voorzitter van het LDC, D. R. F. van Breemen. De nota lijkt vooral een ventilatie van een flink stukje onvrede over de verhoudingen in het liberale kamp. Heel kort samengevat (en misschien niet helemaal juist, maar als de heer Van Breemen bezwaren heeft stellen we hem gaarne ruimte in de volgende Democraat beschikbaar) komt de nota neer op een pleidooi voor een liberalisering van de VVD die te-

niet ver genoeg gaat; doordat men medeverantwoordelijkheid neemt voor tal van compromissen. Dat kost de Partij van de Arbeid gezichtsverlies. En voorzover zij eigen gezicht toont gelooft men er al te vaak niet in. Woorden, woorden, woorden, ze worden niet verstaan. En als ze worden gehoord dan gelooft niemand dat de partij ernstige en hardnekkige pogingen doet om ze waar te maken. Het wantrouwen is groot. Dit wantrouwen, of erger nog: de onverschilligheid voor het doen en laten van de grote partijen kan een groot gevaar zijn voor de democratie".

In het boekje (prijs drie-vijftig, uitgave: Polak en Van Gennep, Amsterdam) wordt met cijfers aangetoond hoe ons land en volk er in het jaar 2000 voor zullen staan (wat er dan allemaal nodig zal zijn) en hoe wij kunnen en moeten wonen ("De regering schiet tekort. Zij komt niet met een voldoende program voor woningbouw en krotopruiming"). De schrijvers hebben zich ook heel druk gemaakt over de gezondheidszorg. En inderdaad: daaraan kleven zeker nog grote gebreken, maar of we nu een gezondheidsdienst naar engels model moeten hebben is een vraagstuk waarover de meningen uiteen kunnen lopen.

In "De macht van de rooie ruggen" wordt ook over een "dolgedraaide onderwijsmachine" gesproken. De auteurs klagen dat de vernieuwing die allang nodig is steeds weer op de lange baan wordt geschoven. "Zonder veel moeite blijkt het parlement, exclusief de linkse partijen maar inclusief D'66, akkoord te gaan met de honderden miljoenen voor nieuwe straaljagers, maar net zo'n royaal gebaar

uit de schatkist om de versleten onderwijsmachine te vernieuwen blijkt niet opgebracht te kunnen worden "omdat de ruimte ontbreekt".

Volgens de mannen van Nieuw Links is die ruimte er wel. Gewezen wordt onder meer op de affaire-Breedband en "de gedeeltelijke verkoop van de bodemschatten aan buitenlandse ondernemingen".

De kritiek op de Partij van de Arbeid loopt als een rode draad door het hele geschrift. Niet-socialisten krijgen de indruk min of meer als toeschouwers te fungeren in een politiek "gevecht" tussen de gevestigde socialisten en de nieuwlichters die voor een deel het socialisme weer een nieuwe (en strakkere) inhoud willen geven. In het laatste hoofdstuk roept Han Lammers allen die de macht van de rooie ruggen willen breken op hun "rooie ruggen" eronder te zetten... Ook D'66 wordt - zij het voorzichtig - genoemd. "Met al deze groepen zal contact moeten worden opgenomen opdat de daar opgestapelde ervaringen en inzichten tot nut kunnen worden gemaakt".

Dat mag men zeker hopen.

PROGNOSE

Aan de komende raadsverkiezingen in Helmond doen 11 partijen mee. Hoe de dan beschikbare zetels (31) verdeeld zullen worden, is niet te voorzien. De geboren en getogen Helmonder Hans Gruyters zegt: KVP 12 - PvdA 5 - Gemeentebelangen 3 - Jongere KVP (die zo "verstandig" zijn geweest met de oerconservatieve CDU samen te gaan) 1 - CPN 2 - D'66 7 - rest 1.

Het is een voorspelling, gebaseerd op vage indicaties. Bij de Kamerverkiezingen in februari was het aandeel van D'66 ruim 6%. Op 15 februari bestond echter pas precies één week een afdeling Helmond van D'66. Vooral in de geannexeerde gebieden bestaat echter nogal wrevel t.o.v. de KVP, door welke partij men zich bekocht voelt. Bovendien heeft een aantal KVP-ers, zoals Paul Kuypers, op grond van de ondemocratische gang van zaken in de KVP ten aanzien van opstelling van programma en kandidatenlijst kort geleden bedankt voor deze partij en is lid geworden van D'66. Een verdere doorbraak lijkt niet uitgesloten. De KVP huldigt niet alleen binnen de partij, maar ook daarbuiten ten aanzien van het grote aantal kleine partijtjes het bekende verdeel- en heers principe, waardoor wordt getracht door een zo groot mogelijke versnippering het aantal restzetels voor zichzelf zo groot mogelijk te maken.

Dé M.

kort geschoten is in verdraagzaamheid. Over D'66 staat in de nota heel wat te lezen: "Wij weten dat een oud-JOVD-er, oud LDC-er, het program van D'66 heeft opgesteld, hetgeen met geringe wijzigingen door de leden van D'66 werd aanvaard. Ook wij weten dat deze D'66-er en met hem verscheidene anderen zich nog steeds in hart en nieren liberaal voelen. Wij kunnen dan ook van harte instemmen met de mening van prof. Oud dat D'66 een liberaal program voert". We hebben mr. Toxopeus wel eens iets anders horen zeggen -- maar dat doet er nu niet toe. Belangrijker is dat er voor de heer Van Bremen na al deze constatering nog nauwelijks enige drempelvrees voor het lidmaatschap van D'66 kan bestaan.

Bij de PvdA is het de afgelopen weken rustig geweest. Na "Een stem die telt" heeft de Arbeiderspers nog geen nieuwe rapporten te drukken gekregen, zodat we nu alleen nog maar hoeven uit te kijken naar het grote partijcongres dat eind november zal worden gehouden. Bij de CHU bleef het ook rustig, zij het dat de jongeren van de CH inmiddels een "black power" in de unie hebben ontdekt. Voornaamste vertegenwoordiger van die "zwarte macht" is het tweede kamerlid Kikkert, die alle vernieuwingen steeds maar schijnt tegen te houden. Dat moet dan sinds kort zijn, in het verleden is de vertragingstactiek nooit zo opgevallen.

Kort voor het sluiten van dit nummer kwam de ARP in "partijconvent" (zo heet dat bij de ARP) bijeen. Voor ieder die dacht dat de ARP koploper bij de partijvernieuwing zou zijn was het een teleurstellende bijeenkomst. Partijvoorzitter Berghuis bleek niets te voelen voor een stembusaccord. Hij voelde wel voor de christen-democratische samenwerking en ook wel voor een voorkeursuitspraak. Hij liet ook nog doorschemeren dat de christen-democratische samenwerking het niet in de behoudende richting moet zoeken. Maar dit alles nam niet weg dat de KVP-radicalen nu min of meer geïsoleerd staan en dat de uitnodiging van de PvdA om wel een stembusaccord te sluiten toch eigenlijk wel is afgeslagen. Veelzeggend is dat fractievoorzitter Biesheuvel zich aan het slot van het partijcongres erg tevreden toonde. De ARP is door de bocht, zei hij. Hij bedoelde daarmee dat de eenheid weer hersteld is; dat iedereen voelt voor een samengaan met de CHU en de KVP en dat verdere experimenten onwaarschijnlijk zijn. De conclusie is duidelijk: van de ARP is niet zo erg veel te verwachten.

D'66 - AANHANG

VERVIERVOLDIGD

De verkiezingen van 25 oktober in Oostelijk Flevoland zijn voor Democraten'66 een succes geweest. De 3,5 procent die deze politieke partij bij de Tweede Kamerverkiezingen van 15 februari in dit gebied kreeg, werd bij de laatste verkiezingen voor de Adviesraad bijna verviervoudigd. De 13,8 procent die D'66 behaalde in dit landelijke, sterk agrarische gebied met een overwegend protestante bevolking, betekent zeker dat de algemene tendens wordt bevestigd: indien de verkiezingen algemeen waren geweest, dan had D'66 op een nog aanzienlijk hoger landelijk percentage.

Grootste partij is de AR-CHU met 33,6 procent = 5 zetels
 Partij v.d. Arbeid met 18,8 procent = 3 zetels
 Kath. Volkspartij met 17,6 procent = 2 zetels
 Democraten'66 met 13,8 procent = 2 zetels
 VVD met 10,7 procent = 1 zetel

adviesraad

De adviesraad is een adviserend lichaam voor de landdrost. Deze kan de raad om advies vragen over verscheidene zaken, maar is zeker nog niet gebonden door het verkregen advies. Bovendien komt er nog bij dat tot nu toe de Adviesraad niet heeft mogen oordelen over zaken als woningbouw, uitgiftebeleid en recreatie. Men gaat er van uit dat planning in dit gebied een zaak is waar de huidige bewoners (nog) niet over kunnen oordelen. Geen wonder dat in de verkiezingsstrijd juist termen als democratie en medezeggenschap naarovoren komen.

Het initiatief tot deelname van Democraten'66 aan deze verkiezingen is uitgegaan van de Drontenaars Paasman en Van Horen. De heer Paasman was lid van de VVD en had tevens voor deze partij zitting in de voorloper van de Adviesraad, de Commissie van Advies. De heer Van Horen was partijloos. Beiden echter waren van mening dat er behoefte was aan een moderniserende invloed in deze samenleving, waar de scheidslijnen tussen de verschillende bevolkingsgroepen nog sterker waren te voelen dan op het "oude land".

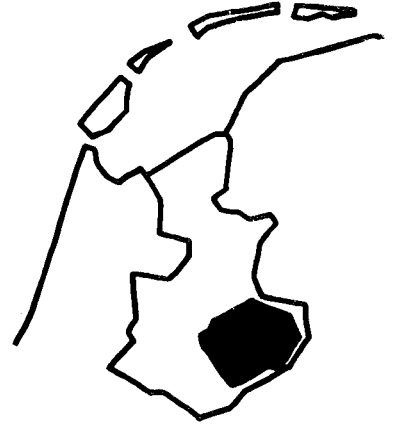
In de Commissie van Advies had de heer Paasman al meermalen de tekortkomingen in de huidige poldergemeenschap benadrukt. Toen hij tenslotte zowel voor de VVD als voor de Commissie van Advies bedankte - zoals hij zei om persoonlijke en niet om politieke redenen - brak er een storm over hem los. Eerst oordeelde de heer Paasman het beter zich niet kandidaat te stellen voor de Adviesraad, maar later bleek duidelijk dat de huidige fractie van D'66 zeer veel nut kan hebben van de adviezen van deze polderexpert.

hoofdbestuur

Na een eerste oriënterende vergadering tussen D'66-sympathisanten en hoofdbestuur, werd besloten dat D'66 bij deze verkiezingen een kans zou wagen. Hulp van de actieve Zwollenaar Hamstra was daarbij verzekerd.

Een "hearing", met als gasten de kamerleden Van Mierlo, Dijkstra en Visser, was een succes. Opvallend was dat werkelijk alle politieke partijen vertegenwoordigd waren, maar dat - boegeroep en onverstaanbare opmerkingen niet meegerekend - slechts weinigen van hun politieke aanwezigheid getuigden.

De oprichtingsvergadering van de afdeling, waar tevens het politieke programma en de kandidaatstelling werden behandeld, was voor velen een nieuwe ervaring. Over het programma werd levendig gediscussieerd en menige verandering ten goede kwam tot stand. De procedure van een open kandidaatstelling werd

algemeen sterk gewaardeerd. Elk van de kandidaten diende zichzelf aan de aanwezigen voor te stellen en tevens duidelijk te maken wat zijn plannen waren, indien hij in de Adviesraad zou worden gekozen.

In de hierna volgende stemming kreeg oud-KVP'er J.P. Suidgeest duidelijk de voorkeur, terwijl de heer Culenaers, afkomstig uit Zêeuws-Vlaanderen, goede tweede werd.

Tenslotte werd tot voorzitter van de afdeling Oostelijk-Flevoland van D'66 gekozen de jonge directeur van het gemeenschapscentrum in Dronten, de heer Ton J. van Horen.

lijsttrekker

De lijsttrekker Jaap Suidgeest liet van zich horen door zijn houding ten opzichte van het onderwijs. Er woedt in de polder namelijk een enorme schoolstrijd. Voorstanders van bijzonder en van openbaar onderwijs staan fel tegenover elkaar. Het programma van D'66 bevatte hiervoor een compromisoplossing.

"Democraten'66 vindt dat gekozen moet worden voor een door de overheid te stichten school, echter het zoeken naar een aanvaardbaar compromis wordt niet bij voorbaat uitgesloten". De lijsttrekker zelf heeft zes kinderen, waarvan er vier naar de katholieke en twee naar de openbare school gingen.

De reacties van de politieke partijen over het optreden van D'66 zijn overigens interessant genoeg. De KVP-folder - in groen gedrukt - heeft het over actief meebeslissen of passief ondergaan. De PvdA heeft

als hoofdschotel de democratie: vergroting van de invloed van de polderbewoners. Alleen de protestantse combinatie schijnt zich van de veranderende situatie niets aan te trekken. Hun enige duidelijke punt is wel stimulering van het particulier initiatief.

bestuurs verantwoordelijkheid

Gezien de verhouding binnen de Adviesraad is het beslist niet uitgesloten dat D'66 zal worden gevraagd een lid te leveren voor het dagelijkse bestuur, in gemeentelijke termen een wethouder dus. Maar dan weer alléén adviserend.

In principe zal D'66 geen bestuursverantwoordelijkheid uit de weg gaan, maar zal natuurlijk daar tegenover ook eisen stellen. Als belangrijkste eis wordt de openbare verdeling van de portefeuilles gezien. Een definitieve beslissing wordt pas in een ledenvergadering genomen.

De sfeer binnen deze relatief beste afdeling van D'66 wordt goed getypeerd door de door velen geuite mening dat men de fractie niet in de kou zal laten staan. De fractie van twee man zal alleen als zodanig optreden binnen de Adviesraad. Daarbuiten zal sprake zijn van één grote fractie, ofwel de gemeentelijke werkgroep.

thans het geval kan zijn, weer wat er -politiek gezien-gehoord-ge-sproken- werkelijk leeft bij het Nederlandse volk.

Tegelijkertijd zijn dan de kiezers bevrijd van eventuele onlust- en schuldgevoelens in verband met en jegens de partij die ze anders hun sympathie en goodwill niet hadden kunnen tonen.

2. Wanneer de computer zich op de eigen snelle wijze met de uitslagen bezig houdt, heeft iedere partij een aardig pakket studiemateriaal. Zo weet je dan bij benadering:

-waar je stemmen vandaan komen;
-waar je stemmen niet vandaan komen;
-uit welke hoek je geen (nòg geen of geen meer) eerste stemmen krijgt, maar waar al -c. q. nog- wel een sympathie tot uiting komt.

Als zo een grotere openheid en duidelijkheid is te bereiken, lijkt me dat winst.

Het zou zelfs al enige winst betekenen indien die tweede stem waarvoor ik pleit, niet meetelde voor de officiële verkiezingsuitslag; wanneer die bij uitsluiting partij-politiek-informatief fungeerde. Al bleef dat mijns inziens een gemiste kans.

Uiteraard ontveins ik me niet dat de uitvoering van een plan als dit staat of valt, lukt of mislukt, bij de gratie van de voorlichting van het kiezerspubliek. Maar dat is geen onoverkomelijk bezwaar, lijkt me.

De publiciteitsmedia kunnen hier een behoorlijk educatief-informatief werk verzetten. En wie denkt dat het allemaal te moeilijk is, loopt geen denkbeeldig gevaar het Nederlandse volk te onderschatten.

Graag zal ik van deskundiger zijde -en als zodanig beschouw ik in elk geval politicologen, psychologen, sociologen en statistici- vernemen òf en, zo ja, in hoeverre zij dit idee te verwezenlijken achten; mogelijk-kerwijs blijkt dan het perspectief dat dit tweevoudig-kiezen kan openen, nog wel groter dan ik aanvankelijk denk.

Maja Krans.

KIEZEN IN DUPLO

We zitten hier te lande nog steeds met het veel-partijenstelsel; en het ziet er naar uit dat dat voorlopig nog wel zo blijft. Ook gegeven die situatie zijn er moeilijkheden en mogelijkheden die me nog al eens bezig houden.

Het zou me verbazen als ik de enige was die vaak aarzelt - c. q. aarzelde - op welke partij moest en moet worden gestemd. De zwevende kiezer is trouwens ook niet zo-maar en uit-het-niet komen vallen.

Voor vele verkiezingen geldt dat je, wanneer je op een gegeven en voorgeschreven ogenblik moet beslissen, dat je dat dan wel doet, maar dat je toch tegelijkertijd met een soort innerlijke onvrede blijft zitten. Dat onlustgevoel kan worden veroorzaakt door het idee dat je tóch nog fout hebt gekozen. Maar zelfs als je wel van oordeel bent en blijft zo-juist-mogelijk te hebben gestemd, resteert toch vaak de onvrede over een tekort. Aan de manier waarop wij kiezen, ontbreekt immers de mogelijkheid tot nuancering. Er is geen wijze of mogelijkheid om in je stem te laten doorklinken dat je weliswaar partij A.

kiest, maar dat je partij B. als goede tweede, als next best, waardeert. Wanneer we eenmaal naar het stemhok gaan, is het één keer ja, terwijl alle andere partijen zonder meer op één grote, negatieve hoop belanden.

In verband daarmee vertoont de verkiezingsuitslag immer een vertekend beeld; dat is een onduidelijkheid die ik bij de voortduur als onaangenaam en ongewenst ervaar.

En nu vraag ik me af of er te dezer zake mogelijk iets meer aan helderheid kan worden verkregen zonder dat de verkiezingen tot een uiterst gecompliceerde aangelegenheid verworden.

Misschien kan het ongeveer zo:

Ieder kiesgerechtigd landgenoot kan, als hij dat wil, voortaan twee stemmen uitbrengen.

Voor die stemmerij-in-duplo had ik verder de navolgende kies-spelregels gedacht:

- a. Stem I heeft de waarde van twee stemmen; stem II van één stem.
- b. Het is niet toegestaan stem I en stem II uit te brengen op dezelfde partij; gebeurt dat toch, dan telt alleen stem I.

Als voordeel van een dergelijke procedure zie ik voorlopig:

1. de uitslag geeft nauwkeuriger dan

VERSTANDIG BURGERSCHAP

(Brieven, waarvan de schrijver aan de redactie niet bekend is, worden niet geplaatst; de redactie behoudt zich het recht voor de inhoud te be-

korten en, indien nodig, de discussie te sluiten. Over plaatsing is geen correspondentie mogelijk)

Op 25 september heb ik mij tot de minister van Binnenlandse Zaken gericht met het verzoek tot bevestiging van een bericht in een ochtendblad van 22 september, waarin melding werd gemaakt van het feit dat iedere Nederlander een registratienummer zou krijgen. Via een computer zouden verschillende antecedenten worden geregistreerd. Een dergelijk systeem zou niet alleen kostenbesparend werken, maar ook arbeidsbesparend, aangezien verschillende instanties thans ieder afzonderlijk hun gegevens dienen te verzamelen. Blijkens dit bericht zou de minister zich beraden over de "privacy" die hiermee in het geding is.

De staatssecretaris van binnenlandse zaken antwoordde mij op 5 oktober met:

"In antwoord op uw brief van 25 september j.l. bericht ik u dat in de memorie van toelichting onder meer het volgende dezer dagen aan de volksvertegenwoordiging is medegedeeld. In aansluiting op de beleidslijnen en verwachtingen, die vorig jaar in de memorie van toelichting zijn ontwikkeld, kan thans worden vermeld, dat een intensieve studie en gedetailleerde vergelijking van alternatieven met betrekking tot de plannen voor een algemeen registratienummer voor personen is afgerond. Hieruit blijkt, dat voor een zo breed mogelijk samenspel van administraties op basis van gemeenschappelijke codering de automatisering tot grote besparingen en de beste informatieverwerking ten behoeve van de besluitvorming kan leiden. Anderzijds is gebleken, dat maatregelen nodig zullen zijn om te voorkomen dat de "privacy" van de geadmistrateerde zou kunnen worden aangetast. De regering verwacht aan de hand van deskundige rapporten binnenkort tot een beslissing te kunnen komen. Voortvarendheid is in deze geboden omdat onder andere enkele grote gemeenten op het punt staan hun administraties te automatiseren".

Het antwoord van de staatssecretaris is ondubbelzinnig en duidelijk. De minister wil op een zo breed mogelijk terrein informatie van de diverse departementen samenvoegen, zoals binnenlandse zaken (BVD?), defensie (militaire rapporten, conductestaten tijdens de diensttijd vergaard), justitie (delicten in welke vorm dan ook), rijkspsychologische dienst (testen en intelligentie), sociale zaken en volksgezondheid (medische situatie), onderwijs (behaalde studieresultaten) enz.

Kortom, binnen afzienbare tijd bestaat er een ponskaart die de gegevens vermeldt van allerlei dingen. Een pracht informatie voor rijk en gemeenten en alle overheidslichamen, die om een of andere reden van een Nederlander iets willen weten.

Uit betrouwbare bron verneem ik dat dit registratienummer zal gaan overeen stemmen met paspoortnummer, gironummer, legernummer, rijbe-

wijsnummer en telefoonnummer. De minister kan dan nagaan of ik op tijd mijn rekeningen betaal. Het feit dat de minister zich zorgen maakt over de "privacy", impliceert dat de "privacy" per definitie in het geding is, een zaak die ik uiterst benadelijk en verwerpelijk vind.

Alvorens de minister van binnenlandse zaken een nieuw tijdperk wenst in te luiden en zelf "big brother" wil gaan spelen, is het zaak dat het Nederlandse publiek zich goed dient te realiseren wat er achter een simpele mededeling van de minister over de registratie van personen schuil gaat.

Wanneer tenslotte blijkt dat het plan van registratie van personen reeds twee jaar aan de gang is, dan vraag ik mij in alle ernst af wat nu eigenlijk de functie van onze volksvertegenwoordiging is, die geen enkel protest heeft laten horen.

Th. A. Corsmit
Den Haag

Mijne Heren,

Als ik het goed heb begrepen, dan heeft de Kamercommissie voor onze Counter-espionagedienst geadviseerd dat de personeelsdiensten der overheid voortaan zelf hun inlichtingen over sollicitanten gaan inwinnen. Schieten wij daar iets mee op? Het is bijna een paradox, maar in de Nederlandse overheidsdienst, die als een pot afgesloten is, is een BVD eigenlijk nauwelijks nodig: iedere ambtelijke instelling is zijn eigen BVD. Men moet zich geen ogenblik voorstellen, dat er meer openheid is gekomen, nu de personeelsdiensten het zelf allemaal gaan opknappen. Er is namelijk nog geen enkele garantie dat gegevens van persoonlijke aard niet misbruikt worden - of alleen maar gebruikt zonder dat het slachtoffer er iets van weet. Neem alleen de Rijks Psychologische Dienst. Daar worden mir-nichts -dir-nichts allemaal diepte-psychologische tests afgenomen, zonder dat de geteste ook maar op enigerlei wijze iets van de resultaten te horen krijgt. Zelfs in het geval dat hij, na afwijzing voor een betrekking, de redenen wil horen, gebeurt dat, méér dan weerspannig en uiterst zuinig.

Zo'n BVD heeft eigenlijk alleen werkelijk zin, als de rest van het overheidsapparaat geheel open is; tenslotte zijn er machten in deze wereld die niet wat Nederland vindt: het goede voorhebben en die niet schromen dat niet-goede te bereiken met onoirbare middelen. Daar heeft een BVD zin, om een -illuoir- open overheidsbestel te beschermen tegen de Filistijnen. Een zo gesloten winkel als de huidige Nederlandse is voor een goede uitvoering van dienst door de BVD te ondoorzichtig.

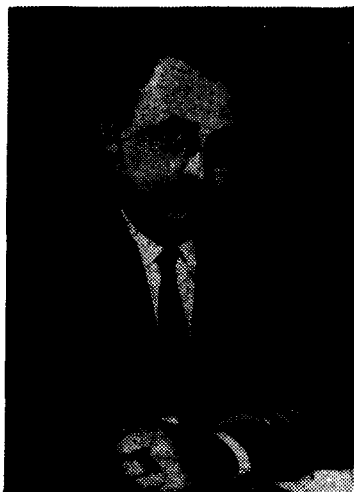
Met het verleggen van de informatiewinning is niets

BURGEMEESTER VAN HELMOND:**REGERING****DIENT TE BREKEN****MET****HALFSLACHTIGE HOUDING**

„Door het hanteren van strakke maatstaven van achter de groene tafel heft de centrale overheid hier en daar een probleemgebied op, doch creëert elders weer een nieuw.

Het wordt tijd, dat de regering eens breekt met haar halfslachtige houding en duidelijk uitspreekt welk gebied zij wel wil steunen en welk naar haar oordeel ten onder dient te gaan.

Dan weten de verschillende gemeentebesturen die met grote werkgelegenheidsproblemen kampen tenminste waar zij aan toe zijn”

Deze niet mis te verstane woorden sprak mr. J.A. Geukers, burgemeester van Helmond, op een pers-excursie die op initiatief van de Vereniging voor Nederlands Fabrikaat dezer dagen naar de Helmondse textielindustrie werd gemaakt.

Het was wel een bijzonder somber beeld, dat hij gaf van de situatie in deze Brabantse gemeente. Helmond verkeert in een zwakke positie en in een zeer nadelige concurrentiepositie, omdat het tot nu toe geen enkele stimuleringsfaciliteit heeft ontvangen van de regering, terwijl het met de gehele streek omkranst wordt door geprivilegieerde gebieden als het nabijgelegen Midden- en Zuid-Limburg waar de bekende stimuleringsregelingen gelden voor de industrie.

fabriek verdwijnt

Met lede ogen ziet Helmond binnen afzienbare tijd een Helmondse fabriek naar Zuid-Limburg vertrekken, waardoor er rond 300 werklozen in de metaalsector bijkomen. Deze fabriek, aldus de heer Geukers, wordt in Limburg met ons belastinggeld in een nieuw jasje gestoken en gaat van daaruit zijn collega's in gebieden waar geen speciale faciliteiten gelden beconcurreren.

Helmond kent een bijzonder eenzijdig industrieel patroon en mogelijkheden worden niet geboden om een grotere spreiding te effectueren.

De huidige recessie (het eind is volgens de heer Geukers nog niet in zicht) is ook Helmond niet voorbij gegaan. Enerzijds door de teruggang van de economie in het algemeen, anderzijds door de vrij eenzijdige industrie ter plaatse (textiel en metaal) zijn in de voorbije jaren enkele harde klappen uitgedeeld.

Met deze teruggang hangt weer samen een verminderde financieringsmogelijkheid van de verschillende bedrijven. Hierdoor is van nieuwbouw of uitbreiding geen sprake.

grote werkloosheid

Het niet realiseren van nieuwbouw- of uitbreidingsplannen en de slechte financiële positie van de gemeente (tekort van twee miljoen) heeft zijn weerslag uiteraard ook op de werkgelegenheid. Van de 1376 werklozen in Helmond, zijn er 597 die in de bouw hebben gewerkt. Dit is 43,3%. Ook het percentage minder geschikte werkloze werknemers in Helmond is hoog, nl. 23%.

Burgemeester Geukers gunt Limburg zijn bijzondere maatregelen van harte, maar zo zei hij, deze moeten er niet toe leiden dat andere gebieden eronder doorgaan. Volgens hem dient het systeem dat thans door de regering wordt gehanteerd te worden gewijzigd. Incidentele hulp van geval tot geval dient te worden gegeven inplaats van het huidige starre beleid, dat geen beslissingen ad hoc toelaat. Zodra dan ergens iets mis dreigt te gaan, kan de centrale overheid daar de helpende hand bieden.

(„Ruim Zicht“)

democraat

GEEFT INFORMATIE OP POLITIEK GEBIED

democraat

IS OPEN KRITISCH

democraat

HEEFT THANS 4.000 LEZERS

democraat

KOST ZES GULDEN PER JAAR

democraat

KUNT U BESTELLEN BIJ:

SECRETARIAAT DEMOCRATEN '66

KEIZERSGRACHT 576

AMSTERDAM-C. TEL. 020 - 22 69 96

HART - NIEUWS

CHÂTEAU DUPLESSIS 1962

CRU BOURGEOIS SUPERIEUR
DU MÉDOE

MISE DU CHÂTEAU

per fles f 7,35

12 flessen f 80,85

HART'S WIJNHANDEL - Amsterdam

NWE SPIEGELSTRAAT 41 - 43, TEL. 234021, 240766

GER. DOUSTRAAT 103 - 105, TEL. 724773

WETERINGCIRCUIT 48, TEL. 238350

KONINGINNEWEG 143, TEL. 725250

LUNA-DELFT

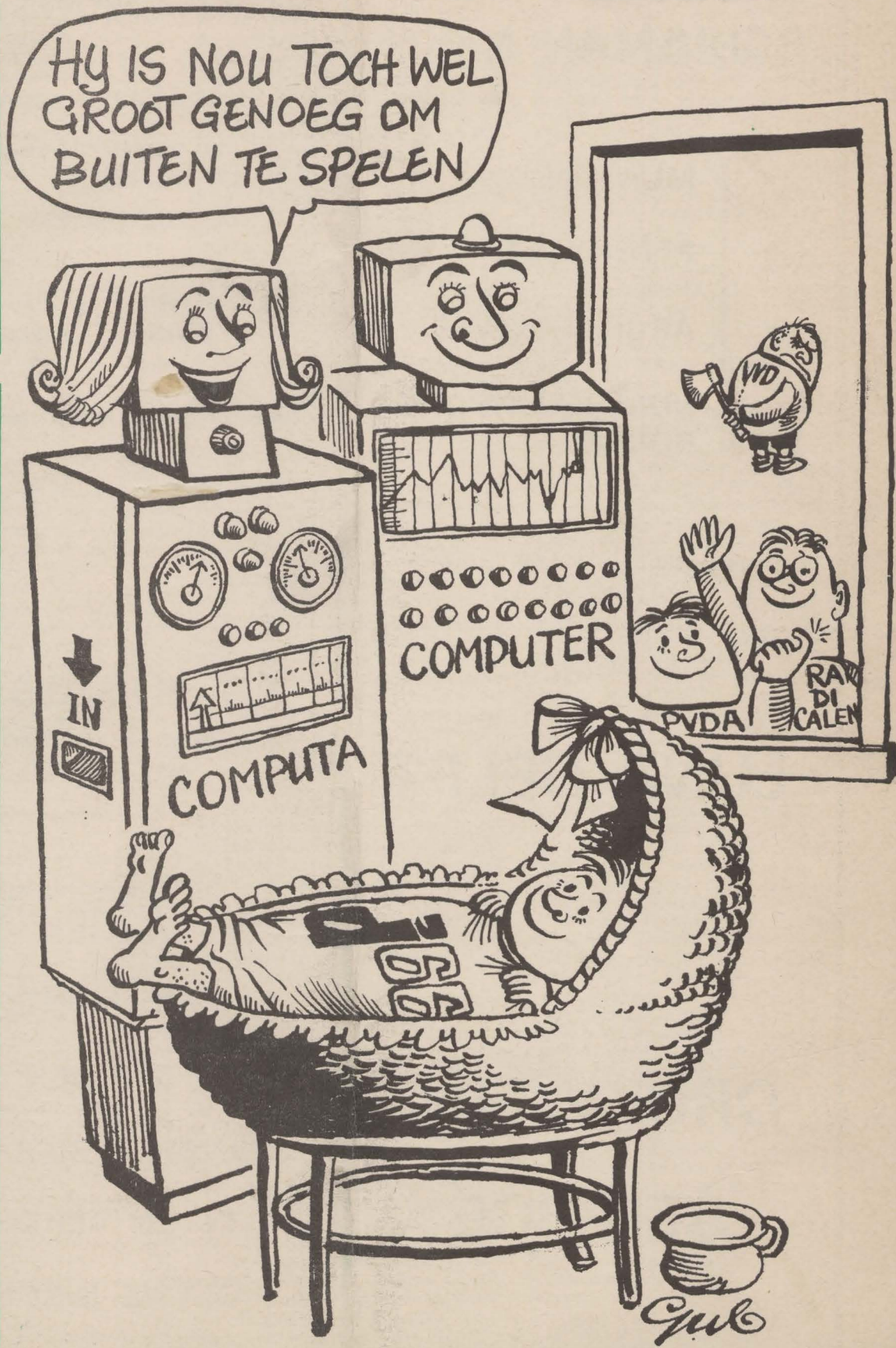
**DRUKWERK-
SERVICE**

emoeraat

december 1967

1e jaargang nr. 3

verschijnt maandelijks

JACQUES SCHULMAN N.V.

MUNTEN

PENNINGEN

ARCHAEOLOGIE

NUMISMATISCHE
BOEKEN

Keizersgracht 448 AMSTERDAM-C.
Tel. 020-233380

LUNA-DELFT

DRUKWERK- SERVICE

HART - NIEUWS

CHÂTEAU DUPLESSIS 1962

CRU BOURGEOIS SUPERIEUR
DU MÉDOC

MISE DU CHÂTEAU

per fles f 7,35

12 flessen f 80,85

HART'S WIJNHANDEL - Amsterdam

NWE SPIEGELSTRAAT 41 - 43, TEL. 234021, 240766
GER. DOUSTRAAT 103 - 105, TEL. 724773
WETERINGCIRCUIT 48, TEL. 238350
KONINGINNEWEG 143, TEL. 725250

P.S. KRIJGSMAN

Eendrachtstraat 30 MIDDELHARNIS
Tel. 01870-3024

ANTIEK

OUDE MUNTEN

GOUDEN
EN
ZILVEREN SIERADEN

IN - EN VERKOOP

TAXATIE INBOEDELS

EEN BLAD MET MOGELIJKHEDEN

Dit is het derde (betere) nummer van "Democraat", de nu nog maandelijks uitgave van de politieke partij Democraten'66. Het blad met de rubriek "Verstandig burgerschap" voor felle reacties van (verontruste) leden en redactie, informatie over het politiek gebeuren, visie van fractie en hoofdbestuur, prof. Hulsman over vrijheidsrechten, de Helmondse verkiezingen, het huishoudelijk congres en de Kroniek van een ziek bestel.

"Democraat" stijgt iedere maand in oplage. Liefhebbers van een enquête kunnen binnenkort terecht. In de volgende nummers "ja, neen, geen mening", een spel voor jong en oud. Een vinger in de politieke pap van Democraten'66.

Dat alles voor zes gulden per jaar. Abonneren is echter noodzaak. Zes gulden op giro 14.77777 (ja zeker, 14 en dan 5 x 7) tennaam van "Democraat" in Amsterdam is voldoende voor de geregelde toezending van dit verrukkelijke tijdschrift in (slechts) twee kleuren. Met ingang van 1 januari 1968 behoort iedere democraat een democraat in huis te hebben.

Bierbrouwers verslijten de trap treden van het D'66-secretariaat in Amsterdam. Zij willen (met alle geweld) adverteren in "Democraat".

Maar neen, leden gaan (steeds) voor. Leden met grote en kleine bedrijven kunnen terecht bij mevr. Visser van het secretariaat in Amsterdam. Met nimmer verflauwend enthousiasme meldt zij met vrolijke stem: "Honderdvijftig gulden per hele, vijftig gulden per halve en vijftig gulden per kwart pagina. Meer plaatsingen geven korting. Kleuren extra voeren de prijs op".

U weet het nu. Abonneren en adverteren. $2 \times a = d$.

PLAATSBEPALING

Nu het nieuwe hoofdbestuur van D'66 in functie is getreden, achten bestuur en fractie van D'66 het van belang door een gezamenlijke verklaring de positie van deze partij t. a. v. de vernieuwing van het politieke bestel in ons land helder te omlijnen. Dit heeft op dit moment des te meer zin, omdat inmiddels door een aantal congressen en belangrijke vergaderingen van andere politieke partijen de discussie over de partijvernieuwing nieuwe impulsen heeft ondervonden. D'66 is een partij die niet in de laatste plaats aanleiding heeft gegeven tot het op gang brengen van deze discussie.

Wij vinden daarom, dat het tot onze taak behoort aan deze gedachtenwisseling in alle fasen een positieve bijdrage te leveren.

STEMBUSAKKOORD

Van de zijde van de Partij van de Arbeid en de Christen-Radicalen wordt het stembusakkoord naar voren geschoven als de weg die moet worden bewandeld om te komen tot sanering van het partijpolitieke bestel. Kern van de gedachte is dat voor de volgende verkiezingen de vooruitstrevende partijen zich moeten verenigen in een akkoord dat op zijn minst een regeringsprogramma behelst en zo mogelijk ook een lijst van ministers en staatssecretarissen, die de regering zouden kunnen gaan vormen als de aanhangers van dit akkoord tezamen de meerderheid behalen.

Het bestuur en de fractie willen graag voorop stellen, dat het stembusakkoord in bepaalde omstandigheden een van de wegen kan zijn die leiden tot een duidelijke hervorming van het bestel. Zij stellen er echter hoge prijs op te verklaren dat het niet noodzakelijkerwijs de enige weg hoeft te zijn en dat het bovendien van die omstandigheden zal afhangen of het wel de juiste weg is.

Daarvoor is het nuttig om nu terug te gaan naar de ontstaansgeschiedenis en de doelstelling van D'66. Deze doelstelling was het bewerkstelligen van een radicale hervorming van ons staatsrechtelijk en politiek bestel, het mogelijk maken van een werkelijke en functionele democratie en het geraken tot een politiek klimaat, dat niet wordt beheerst door schijntegenstellingen, maar waarin door een zakelijke en ondogmatische benadering oplossingen kunnen worden gevonden voor de problemen die deze tijd stelt. Na hierover zeer lang te hebben nagedacht, kwam de D'66 groep tot de conclusie dat de enige methode die voor dit doel op korte termijn effectief zou kunnen zijn gelegen was in

het daadwerkelijk bedreigen met electoraal verlies van de gevestigde partijen. Om die rede werd besloten deel te nemen aan de verkiezingen. Omdat deze breekijzerfunctie om een parlementaire aanwezigheid vroeg en deze weer leidt tot de morele verplichting zich uit te spreken over de politiek van alle dag, werd ter orientering van de kiezers een politiek programma opgesteld, op basis waarvan de fractie thans politiek bedrijft. Deze breekijzerfunctie is eigenlijk pas na de verkiezingen begonnen. Nu, op dit moment pas, begint de werkelijke bedreiging met electoraal verlies. In de verkiezingsstrijd zelf was - zoals te verwachten - hiervan nog geen sprake.

Niemand erkende D'66 als een daadwerkelijke potentiële bedreiging, hetgeen al simpelweg kan worden afgeleid uit de toenmalige voorspellingen over onze kansen door de politieke leiders. Nu de verkiezingsfeiten anders hebben uitgewezen en bovendien blijkt dat de potentiële aanhang van D'66 veel groter is dan tot uitdrukking kwam, is de discussie over partijvernieuwing en staatsrechtelijke vernieuwing losgebrand: de Staatscommissie, de Christen-Radicalen, het PvdA-rapport ("Een stem die telt"). Deze feiten worden niet opgesomd om ze trots op het credit van D'66 te plaatsen, maar omdat ze sterk in de richting wijzen van de katalyserende functie die D'66 op dit moment in de eerste plaats heeft. Wij staan nog maar aan het begin van iets dat mogelijk tot een langzame ontploffing leidt. Niemand weet nog of die zal doorzetten en hoe. Zolang dit onbekend is mag het van ons uit gezien logisch worden geacht dat wij die katalyserende functie blijven vervullen, hetgeen alleen kan door het bewaren van onze identiteit. Anderzijds ontslaat dit ons niet van de verplichting positief mee te werken aan de situatie, die na de fameuze ontploffing zal ontstaan. Hiertoe behoort de deelneming aan ieder gesprek dat hierop is gericht en dat past in het vooruitstrevend karakter van D'66. Als zodanig is thans voor onze partij een soort dubbelfunctie ontstaan, waarvan ronduit gezegd kan worden, dat deze onze positie niet gemakkelijker maakt: enerzijds katalysator zijn in het vernieuwingsproces, anderzijds actief meewerken aan het zoeken en vinden van de juiste politieke verhoudingen na de ontploffing. Het zal ons streven zijn de ene functie niet te vervullen ten koste van de andere.

democraat

jaargang 1 nr. 3

redactie-adres:
Jan G. Huygens
Loevesteinlaan 473 f
's-Gravenhage
tel. 070-663239

administratie:
secretariaat D'66
Keizersgracht 576
Amsterdam

druk: Luna-Delft
abonnementsprijs
f 6,- per jaar

advertentietarieven
op aanvraag verkrijgbaar

kopij voor decembernummer
vóór 25 november zenden aan
het redactie-adres in
's-Gravenhage onder het
motto: "Democraat"

gironummer van dit blad is
147777, Administratrice
maandblad "Democraat"
in Amsterdam

VOOR EIGEN REKENING

NA-DENKEN

OVER HET VOOR-CONGRES

door HENK J. MEIJER

Op 18 november hield Democraten'66 in Helmond een voor-congres over de organisatiestructuur van de partij. De Votometer - ook gebruikt op het eerste congres in december '66 - heeft inmiddels landelijke bekendheid gekregen door het VPRO-TV-programma "Ja/Nee/Geen mening". Omdat in Helmond echter meer dan precies honderd mensen bijeen waren, moest de apparatuur enkele keren ge-ijkt (op 100% gesteld) worden, om de resultaten van de diverse stemmingen in correcte percentages te kunnen weergeven.

Dat iken leverde een aantal gegevens op over de ruim 600 congresbezoekers: zij waren voor 72% getrouwd, 17% vrouwen, 42% lid van een kerkgenootschap, 82% van boven de Moerdijk en 22% was al eerder lid van een andere politieke partij.

Er waren - bleek ook - ruim honderd leden die jonger waren dan 25 jaar, bijna honderd in de groep tussen 25-30 jaar, tweehonderdvijftig tussen de 30 en 40 en nog eens ruim honderdvijftig ouder dan veertig.

dagbladreacties

De verslagen van het congres in de kranten van de maandag daarop waren in vele opzichten onthullend. Degenen, die niet aanwezig konden zijn, moesten er genoegen mee nemen dat hun dagblad een aantal van de "hoogtepunten" signaleerde: aspecten van het congres die slechts nieuwswaarde hadden omdat het bij alle andere partijen nu eenmaal niet voorkomt dat een fractieleider plotseling wordt geconfronteerd met een onvoorzien en misschien soms onstuimig plan, dat in het heetst van de discussie dan nog aangenomen wordt ook; omdat het bij andere partijen nu eenmaal niet voorkomt dat de algemene ledenvergadering het recht heeft over alles te beslissen en dat nog doet ook.

Dat zijn niet slechts logische uitvloei-sels van het feit dat D'66 steeds gekozen heeft voor een optimaal-democratische aanpak, het vormt in feite de essentie van een dergelijk congres. De dagbladen wisten dus vaak geen raad met deze nieuwe politieke aanpak en signaleerden de resultaten als "nieuws" binnen het kader van de oude politieke verhoudingen. Eén krant (zelf voorstander van zeer oude politieke verhoudingen) concludeerde zelfs in haar minikop: "D'66 had moeite met democratie". De conclusie, dat deze verouderde democratie moeite heeft met D'66 hebben de meeste kranten óf uit angst niet durven óf uit onwetendheid niet kunnen trekken.

De ruimte die de verslagen van het

congres in de dagbladen kreeg, zegt veeleer iets over de houding van de betreffende kranten, dan over het belang van het Helmondse congres. Enerzijds eist in de maandagkrant de sport zijn deel, anderzijds was die maandag net de devaluatie van Sterling en de terugkeer van de Jozina-bemannings actueel. Daartussen kreeg D'66 zijn kolomregels toegemeten. Zowel de kwantitatieve waardering als de formulering van de koppen zijn interessante en betrekkelijk objectieve graadmeters. Hieronder volgt een kort overzicht van de manier waarop de landelijke dagbladen het congres presenteerden.

Het cijfer tussen () achter de naam van de krant is de kolomlengte van het totale artikel (*kop) gemeten in centimeters. De getals-aanduiding-in-letters tussen () achter de koptekst geeft aan over hoeveel kolommen de hoofdtekst werd gezet. Vier bladen brachten een foto bij het artikel: het AD, de HC en De Volkskrant een plaat van Hans van Lookeren Campagne, Anneke Goudsmit en Hans van Mierlo; de NRC een plaat van de PvdA-propaganda op de Helmondse Markt. Deze foto's zijn bij de lengteberekening niet inbegrepen.

Algemeen Dagblad

- (65) CONGRES BINDT FRACTIELEIDER (zes)
(45) HELMOND ROOK DE VOLKSWIL (een)

Algemeen Handelsblad

- (115) VERGADERING D'66 OPEN VOOR NIET-LEDEN (vier)

Haagsche Courant

- (79) SUPERDEMOCRATIE IN ORGANISATIE VAN D'66 (drie)

N. R. C.

- (70) D'66 NOG NIET VOLLEDIG ROND MET INTERNE ORGANISATIE (drie)

De Volkskrant

- (61) D'66: VOOR VERKIEZINGEN MINIMUMPROGRAMMA (drie)

Trouw

- (51) OPINIEPEILING ZAL BELEID VAN D'66 (MEDE)BEPALEN (twee)

Het Vrije Volk

- (40) VERGADERINGEN VAN D'66 OOK VOOR NIET-LEDEN (twee)

Het Parool

- (37) CONGRES D'66 MAG BESLISSEN OVER MINIMUMPROGRAMMA (twee)

De Tijd

- (37) D'66 STELT MOEIZAAM REGLEMENTEN OP (twee)

De Waarheid

- (37) GEKRAKEEL OP D'66 BIJEENKOMST (twee)

De Telegraaf

- (22) D'66 HAD MOEITE MET DEMOCRATIE (een)

Kwalitatief is de vergelijking aanzienlijk moeilijker. Naast drie duidelijke uitschieters vormen de meeste verslagen een acceptabel, zij het zelden geheel foutloos beeld van het congres. Over een aantal aspecten waren de journalisten het onderling niet eens. Concreet voorbeeld: de schattingen van het aantal congresgangers varieerden van "ruim 700" tot "meer dan 400". Dat er in die grote middengroep toch een volgorde van voorkeur aan te geven is, is meer gebaseerd op nuances dan op wezenlijke kwaliteitsverschillen. Die volgorde: Het Parool / De Volkskrant / Algemeen Dagblad / NRC / Trouw / Haagsche Courant / De Tijd / Het Vrije Volk.

Drie dagbladen horen duidelijk in deze reeks niet thuis. Het Algemeen Handelsblad niet, omdat het artikel veruit het beste was wat er in de landelijke pers over het congres verscheen. Het onderscheidde zich niet raduaeel maar essentieel van de andere verslagen doordat het een duidelijk totaalbeeld gaf en toch vrijwel alle essentiële detailinformatie zonder daarbij zelfs in een gortdroge opsommingsstijl te vervallen. Beide andere bladen: De Waarheid en De Telegraaf; wellicht bien étonnés de se trouver ensemble. Eerst een onderlinge kwantitatieve waardering. De Waarheid besteedde absoluut geno-

men meer dan anderhalf maal zoveel plaats aan het congres als De Telegraaf. Relatief gemeten ligt dit cijfer zelfs nog veel hoger, omdat De Telegraaf een veel groter aantal pagina's heeft dan De Waarheid. In vergelijking met de andere bladen besteedde De Waarheid bijzonder véél en De Telegraaf bijzonder weinig plaatsruimte aan het congres.

Beide artikelen waren tendentius geschreven en daarom valt uit de grootte van beide artikelen ook een politieke opzet de concluderen: De Waarheid heeft veel plaats nodig - niet om de feiten weer te geven, maar om haar insinuaties te spuien; De Telegraaf verleent het congresnieuws nauwelijks plaats met de kennelijke opzet D'66 "dood te zwijgen".

Beide bladen karakteriseren de levendige en soms felle discussies als "geharrewar, chaos & verwarring" (De Telegraaf) en "gekrakeel, Babylonische spraakverwarring & heen- en weergepraat op kifterige toon" (De Waarheid).

De Telegraaf zag kans in het luttele aantal regels dat zij aan het congres wijdde nog op insinuerende toon een aperte onjuistheid te lanceren: "Het bestuur kreeg van de ledenvergadering gedaan uit zijn midden zelf een voorzitter te mogen kiezen".

De werkelijkheid is, dat het bestuur reeds sinds december '66 volgens de statuten gerechtigd is uit haar midden zelf een voorzitter te kiezen, maar dat de zittende bestuursleden de ledenvergadering in de gelegenheid wilde stellen (ofschoon dat bepaald niet verplicht is) zich uit te spreken over de enige kandidaat voor het voorzitterschap uit haar midden. Dat de ledenvergadering dit niet deed, was duidelijk een rechtstreeks gevolg van de gewijzigde procedure van de verkiezing van de nieuwe hoofdbestuursleden, waardoor men de nieuwe HB-leden op dat moment nog niet kende.

De Waarheid lanceerde in haar artikel op insinuerende toon duidelijk een politieke aanval. Van een objectief-journalistieke weergave was geen sprake. Nieuws en commentaar waren niet alleen vermengd; sterker, alleen dat nieuws werd vermeld, dat in insinuerende of commentariërende zin kon worden aangevallen. Een bekende, vrij botte taktiek van de CPN-krant, die (nu ook de woningen van Waarheidslezers/CP-stemmers niet langer hermetisch gesloten blijven voor andere meningen en objectieve reportages: de televisie is alom) steeds minder effectief wordt. Het is vrijwel zinloos in te gaan op de "argumentatie" van De Waarheid. Eén aspect mag echter niet onvermeld blijven: van de meer dan veertig HB-candidaten vermeldt De Waarheid een directeur, een adjunct-directeur, een marine-officier en een "Unilever-employé". Het blad concludeert dan:

"Arbeiders zal men er niet onder aantreffen, evenmin als onder de afgevaardigden naar het chaotische congres". Het is goed om even vast te stellen, dat een arbeider bij Unilever geen arbeider is; dat de verslaggever van De Waarheid de beroepen van alle congresgangers kent; en dat volgens de CPN onderwijzers, telefonisten, studenten, verkopers, dienstplichtig soldaten, ambtenaren en piloten géén arbeiders zijn - want ook die categorieën leverden HB-candidaten. Eén fout in het Waarheid-artikel werd de verslaggever on(der)bewust ingegeven; het was een felleistung: de congresgangers waren geen "afgevaardigden" - alle leden hadden toegang en alle leden mochten hun mond openoeden en alle leden hadden het recht zichzelf kandidaat te stellen. Voor dat laatste was het niet nodig, dat zij jarenlang bewezen hebben hetzelfde te denken en hetzelfde te zeggen als de partijvoorzitter. Dat is in sommige partijen anders.

congresfilosofie

Uit de dagbladen bleek dat er in verband met het D'66-congres sprake was van verwarring. Maar die verwarring heerste niet op het congres zelf: deze nieuwe ongedefiniëerde methode van congresseren heeft verwarring gezaaid bij de verslaggevers. Zij reageerden als de kapitein van het rondvaartbootje, die met zijn scheepje de volle, maar kalme zee opvaart en niettemin concludeert dat het stormt; het komt niet bij hem op, zich af te vragen of zijn bootje misschien onvolwaardig is. Met de oprichting van D'66 is het politieke rondvaartbootje in volle zee beland. Een overstatement? Wij - Democraten '66 - pretenderen niet de democratie uitgevonden te hebben. Wat we wel pretenderen is, dat we in Nederland en in 1966 de conclusie hebben getrokken uit onze ontdekking, dat democratie niet vast te spijkere is op één staatsrechtelijk patroon. We hebben ontdekt, dat de democratische idee in de verschillende fasen van de geschiedenis verschillende vormen heeft aangenomen. En we kwamen tot de conclusie, dat het in de eerste plaats hoog tijd was voor een aantal vormveranderingen. Welke "ideologieën" zich in die nieuwe vormen zouden ontwikkelen was voor ons een secundaire vraag: de nobelste ideologie gaat in een verouderde staatsrechtelijke structuur de mist in. Impliceerden die conclusies dat we daarmee ook meteen DE passende nieuwe vorm hadden ontdekt? Ik geloof het niet. In een zuiver-wetenschappelijke politicologische benadering zou D'66 wellicht zuiverder zijn geweest, als men zich in het "Appèl" had beperkt tot een analyse van de redenen van de "ernstige devaluatie van onze democratie". Maar de initiatiefnemers

realiseerden zich, dat een zuiver-wetenschappelijke analyse wellicht voor politicologen interessant zou zijn, maar dat er daardoor niets zou veranderen - of pas op zeer lange duur. Kritiek moet in Nederland het liefst "opbouwend" zijn.

De vraag naar het alternatief, het principe van "Als je kritiek hebt, doe het zelf dan maar beter" ligt ten grondslag aan ons meer-partijen-systeem.

Het handje vol initiatiefnemers en de enkele honderden oprichters realiseerden zich dat. Zij kwamen met alternatieven: een gekozen minister-president, een districtenstelsel. Ze waren aantoonbaar beter dan het huidige systeem. Maar vormden ze de ideale staatsrechtelijke vorm voor Nederland in het jaar 1967? Er waren D'66-ers die in beide genoemde hoofdpunten geen middel-tot-verandering zagen, maar een doel in zichzelf. Het bepleiten van een vorm van districtenstelsel is zeker geen uiting van kortzichtigheid. Maar binnen D'66 is er ook plaats voor mensen die niets voelen voor het alternatief "gekozen minister-president", voor de oplossing "districtenstelsel". Zolang die mensen maar overtuigd zijn van de dwingende noodzaak dat het huidige systeem zo snel mogelijk moet worden gewijzigd, moet worden aangepast aan de werkelijke maatschappelijke verhoudingen in Nederland, in Europa, in de wereld. "Maar terwijl je je bezint op die vernieuwingen moet het alledaagse politieke werk, het "regeren" toch doorgaan", zeggen tegenstanders. Natuurlijk. Maar als alle politici zich een klein jaar uitsluitend met de vraag naar de mogelijkheden van een nieuwe maatschappijstructuur zouden bezighouden, zou een interim-kabinet de lopende zaken kunnen afdoen. In de praktijk gebeurt dat al: wat hebben de regeringen van de laatste tien jaar aan "vooruitzien" gedaan? Alle politieke partijen die op een bepaald moment in de regering zaten, keken bij voorkeur over hun schouder en riepen tot hun tegenstanders: "... maar kijk eens hoe slecht jullie 't destijds gedaan hebben!"

Waarom gaan die politici niet om de tafel zitten om zich te bezinnen op een nieuwe maatschappijstructuur? Omdat dat zou betekenen dat daarmee ook hun eigen partijstructuur - en daarmee hun eigen positie - op de helling zou moeten. Ze hebben iets te verliezen. Zijn het dan allemaal doorgefourneer-

de egoïsten, politici onder de slogan: "Je Maintiendrai Moimême"? Ik geloof het niet. Sommigen. De meesten echter zien het gewoon niet of (sedert D'66 een politieke partij is, en dus een "vijand") willen het niet zien uit angst op korte termijn stemmen te verliezen.

Ze zijn best bereid de alternatieven die D'66 aanvoert in discussie te nemen. Sommige punten, die in de verkiezingstijd sterk aansloegen, herontdekken ze in vergeelde (maar nooit gerealiseerde) rapporten van hun eigen partij. Andere punten doen ze af met kreten als "Gaullisme!". Maar over de wezenlijke drijfveer weigeren ze te praten: de ongerustheid van een aantal van hun eigen (voormalige) kiezers over "de ernstige devaluering van onze democratie". Ja toch - twee dingen willen ze er over zeggen: (1) er is geen sprake van devaluering of (2) dat gesprek hadden jullie binnen de (oude) partij op gang moeten brengen. Dat er wel degelijk sprake is van een ernstige devaluering, behoeft ook voor vele niet- of zelfs anti-D'66-ers geen betoog. En die gesprekken? Ze zijn er geweest. Legio. Zonder resultaat. Tot D'66 zeven zetels haalde. Toen kon er plotseling wél geluisterd worden naar Spijstimmers, 10-overrodders en Christen-Radicalen. Niet omdat die vernieuwers zinniger argumenten hadden, maar omdat ze de laatste strohalmen vormden waaraan de oude partijstructuur opgehangen zou kunnen worden. Er mocht plotseling naar hartelust vernieuwd worden - zolang het maar binnen-de-partij gebeurde. Dit alles als overdenking bij een schijnbaar weinig belangrijk congres van D'66: een voor-congres over de partij-structuur. Maar juist in de vorm waarin dit congres gehouden werd, schoot het be-

lang ervan. Want D'66 wil niet alleen de minister-president en de vertegenwoordigende lichamen op een andere manier laten samenstellen; onze partij wil ook de partijstructuur herzien. Dat beseffen alle D'66-ers in meerdere of mindere mate. Sommigen zijn in hun wensen en verlangens om tot een herziening te komen minder realistisch dan haalbaar is: ze vergeten dat er ook andere leden zijn, met minder expliciet gevormde meningen daarover. Zo'n klein conflict deed zich op het Helmondse congres voor, toen leden van de Leidse afdeling (Chorus, Zoutendijk en Lukey) haast wilden maken met de partijvernieuwing en verstrekkende beslissingen wilden nemen die andere leden nog niet eens overdacht hadden. Zij wilden op één middag veranderen wat in Nederland decennia lang is vastgeroest. Ze vergaten, dat D'66 ten aanzien van de alternatieven die zij wil bieden, een permanente interne discussie nodig heeft, opdat die alternatieven zo breed en haalbaar mogelijk uitgewerkt worden. Anders ontaardt Democraten '66 in een ultra-kleine partij die over tien of twintig jaar het genoeg mag smaken om te kunnen zeggen: "Zie je wel, we hadden gelijk. . . ."

Daarom kijken de politici van andere partijen ook met argusogen naar alle interne ontwikkelingen in D'66. En

het feit dat ze meer dan eens de incidentele uitbarstingen van kinderziekten die ook onze partij maakt, grondig analyseren en propagandistisch benutten, bewijst dat ze in wezen verduiveld goed weten waarover wij het hebben. En elk alternatief dat D'66 voorstelt wordt op een goudschaaltje gewogen. Blijkt het iets te licht te zijn (en dat kan heel goed in een partij die pas een jaar keihard werkt) dan laten de andere politici dat onmiddellijk terugslaan op ons uitgangspunt: "Zie je wel, hun kritiek deugt niet, want het alternatief dat ze suggereren is fout!" Betekent dat, dat we al onze handelingen zelf op een goudschaaltje moeten gaan wegen, voor onze tegenstanders het doen? Geenszins. Zo lang we ons realiseren dat D'66 zich in een experimentele fase bevindt, moeten we ons óók realiseren, dat in die totale fase vele incidentele experimenten zullen worden uitgevoerd die zullen kunnen mislukken: dat is de reden van het experiment. De proef op de som verschaft je pas zekerheid, maar als je het nooit probeert zul je de uitkomst nooit weten. In die zin waren de beslissingen op het Helmondse congres allemaal experimenten. Maar ze werden allemaal genomen op één gemeenschappelijke basis: een poging om in de besluitvorming steeds de optimale democratische procedure te hanteren. Waarom? Omdat we ons gerealiseerd hebben, dat we pas iets nieuws kunnen bouwen als we de oude ruïne tot op zijn fundamenten hebben afgebroken. In deze experimentele periode dus optimale democratie.

Betekent dat per se dat deze letterlijke interpretatie van het griekse oer-begrip van democratie de oplossing is? Volgens mij niet. Het is een methode, de weg waarlangs we moeten gaan. We zullen nieuwe (eigen-tijdse!) beperkingen moeten leren accepteren. Het idee van "inspraak van iedereen bij alles" leidt in zijn uiterste consequenties doorgevoerd tot totale anarchie. Dat hebben we allemaal vanaf het begin al begrepen, toen we besloten een bestuur te kiezen. Want door het kiezen van een bestuur hebben we al een stukje van onze totale inspraak gedelegeerd - hoe gering we verder de bevoegdheden van zo'n bestuur ook maken. We hebben het bestuur zowel organisatorische als politieke bevoegdheden gegeven. Sommigen waren het daar niet mee eens. Mogelijk hebben zij gelijk en ik (die er voor gestemd heb) niet. Maar dan moeten ze ad interim zo democratisch zijn om de beslissingen van dit voor-congres te accepteren. Als zij overtuigd zijn gebleven van hun minderheids-gelijk is het eis van het oprecht bewogen en betrokken zijn bij de vraagstukken van democratie dat ze in een voortdurende interne

partijdiscussie proberen de meningen te dien aanzien zo te wijzigen, dat ze op het definitieve congres over de organisatiestructuur de meerderheid kunnen halen. Bovendien heeft de partij dan een korte experimentele periode achter de rug, waaraan men kan aflezen hoe het huidige systeem heeft gewerkt.

We zullen moeten leren in onze nieuwe democratische partijvorm ook beperkingen te accepteren. De razendsnelle ontwikkeling van de actuele politiek en zijn concrete vraagstukken maakt het nodig, dat D'66 op zeer korte termijn zich opnieuw uitsprekt over een aantal politieke vraagstukken: een nieuw politiek congres. Maar moet dat noodzakelijkerwijs een herhaling zijn van de algemene inspraak die in december '66 plaatsvond?

Laten we de situatie van toen een bekijken: ook toen werd er niet continu in een algemene vergadering in den brede gesproken over alle aspecten van alle politieke "disciplines", zoals Buitenlandse Politiek, Sociaal Economisch Beleid, Landbouw, Staatsrecht of Sport. Gespecialiseerde werkgroepen (waarvan de leden voor dit eerste congres door het voorlopig bestuur waren geselecteerd op hun capaciteiten) hadden het voorbereidende werk gedaan. Op de eerste twee congresdagen in de RAI splitste de algemene ledenvergadering zich op en ieder nam deel aan een of meer zittingen van een of meer commissies waarvoor hij zich bijzonder interesseerde. Op die gesplitste vergaderingen her en der in het gebouw werd in tweede instantie het pakket voorstellen voorbereid dat aan de totale ledenvergadering zou worden voorgelegd. Als er afwijkende meningen waren, werd er overeengekomen, dat één spreker het meerderheidsstandpunt uit de commissievergadering zou vertolken, een ander het minderheidsstandpunt. Zo kreeg de algemene vergadering een verantwoordelijke maar beperkte keuze. Wijdloperige en al te genuanceerde discussies in de algemene zitting werden grotendeels vermeden door dit systeem. En toch had ieder inspraak-mogelijkheid gehad. Maar niet in alle commissies; dat was een fysieke onmogelijkheid. Ondernemend?

We zijn naast een democratische ook een pragmatische partij. De Homo Universalis, de mens die op alle gebieden van het menselijk kennen expert of gespecialiseerd is, kan niet meer bestaan. Daarom laten wij de algemene ledenvergadering wel alle uiteindelijke ja/nee-beslissingen nemen, maar menen tegelijk dat een detaildiscussie over alle aspecten van de politiek onder alle leden van de partij zinloos is. In een tijd waarin de kennisslijtage steeds sneller verloopt omdat de wetenschap steeds sneller vooruit-

schiet, is het onmogelijk meer dan twee of drie terreinen van kunsten en wetenschappen goed te verkennen. In een tijd waarin een afgestudeerd ingenieur na drie à vier jaar hard aan "bijscholing" in zijn eigen specialisatie toe is, mogen we niet meer pretenderen over alles even zinnige dingen te kunnen zeggen. Betekent dat, dat men beroepsmatig expert moet zijn om over landbouw of buitenlandse politiek mee te kunnen praten? Helemaal niet. Het betekent wel, dat we zonder gevaar te discrimineren mogen aannemen dat elk lid van D'66 in een beperkt aantal politieke aspecten hevig geïnteresseerd is, in een groot aantal, aspecten matig belang stelt en een klein aantal hem nauwelijks interesseert. Dat zal bij ieder verschillend liggen. Als hij dan - op basis van zijn heftigste interessen - een keuze maakt uit de veelheid van aspecten, kwalificeert hij zich door die keuze alleen al als kundiger dan een aantal andere leden, die nauwelijks of geen belangstelling voor dat betreffende aspect hebben.

We moeten zo snel mogelijk komen tot een aantal standpuntbepalingen inzake een groot aantal actuele politieke vraagstukken.

Dat een dergelijke incidentele standpuntbepaling aanvechtbaar zou kunnen zijn, mag ons niet weerhouden zo'n standpunt met alle risico's van het experiment te formuleren. Daarom moeten we een politiek congres houden.

Niet één, maar vele. Iedere politieke werkgroep zou een landelijk congres moeten houden waarop alle leden die in dat aspect geïnteresseerd zijn mee kunnen denken en beslissen welk voorstel er op papier aan de algemene ledenvergadering zou moeten worden voorgelegd. Mits goed voorbereid biedt dit systeem van voorcongressen de mogelijkheid om op de algemene ledenvergadering in korte tijd tot duidelijk gemotiveerde beslissingen te komen, waarbij minderheidsstandpunten even veel kans maken als de mening van de meerderheid.

In de inhoud van het Politiek Program van D'66 vinden we een veertiental specialisaties. Naar alle waarschijnlijkheid zullen er geen leden zijn, die in alle veertien aspecten even hevig geïnteresseerd zijn. Ik verwacht een gemiddelde belangstelling van drie à vier specialisaties. Bij mezelf als voorbeeld constateer ik een levendige interesse in de hoofdstukken Vrijheidsrechten, Buitenlandse Politiek, Onderwijs en Wetenschap & Cultuur. Onbekend maakt onbemind, en Landbouw of Volksgezondheid trekt me nauwelijks aan.

Als we die voorcongressen van de diverse specialisaties zouden kunnen houden in een van de eerste maanden van '68, alle in het tijdsbestek van

twee weken, moet het enerzijds voor ieder lid mogelijk zijn tenminste twee of drie van zijn speciale interessen in de betreffende voorcongressen mee te laten spreken, anderzijds wordt de discussie door deze (in december '66 beproefde) selectiemethode vanuit de leden zelf aanzienlijk concreter en gedetailleerder.

Kort daarop kan dan een algemeen politiek congres (eventueel te combineren met het definitieve structuurcongres?) worden gehouden. Eén praktische kanttekening bij dit plan: de kosten voor het opsplitsen van de diverse specialisaties zullen veel hoger zijn, dan één algemeen congres. Daarom lijkt het me zinvol nu alvast met het oog op ons schrijnend kastekort te suggereren dat deelname aan een dergelijk voorcongres over politiek ook het hoofdelijk omslaan van de gemaakte kosten met zich meebrengt - ook de reiskosten van de leden- van verre....!

Nadenkend over het voorcongres in Helmond zit ik al weer midden in een nieuwe ledenvergadering. Het zij zo. Omdat de ontwikkeling van de maatschappij (ook en juist buiten Nederland) niet stilstaat, zal D'66 in eigen gelederen de "permanente evolutie" van ideeën moeten entameren. Ook de evolutie ten aanzien van deze, zo juist door mij geformuleerde ideeën. Daarom hoop ik, dat ieder lid dat zich (soms) even driftig opgewonden heeft als ik over een bepaalde trage of onjuiste ontwikkeling in D'66, ook achter de schrijfmachine of de pen zal gaan zitten en zijn ideeën naar "Democraat" stuurt.

Maar deze discussie hoop ik met dit artikel op gang gebracht te hebben, zodat de Democraat-kolommen voor andere ideeën kunnen blijven openstaan. Toch zou ik het bijzonder prettig vinden als mede-leden die over de (vele) door mij over hoop gehaalde zaken aanvullende, geheel andere of totaal tegengestelde ideeën hebben, die op papier willen zetten. Ik zou willen voorstellen dat ze dan binnen twee weken na het verschijnen van dit blad aan de redactie worden toegezonden, opdat we misschien daarover gezamenlijk eens van gedachten kunnen wisselen. De methode waarop dat moet gaan, hangt af van de aard van de reacties.

CONGRES GEBRUIKTE COMPUTER BIJ VERKIEZING

Het congres van Democraten'66, dat op zaterdag 18 november in Helmond werd gehouden, besloot het bestuur te kiezen volgens de methode van prof. dr. G. van den Bergh. Het stembiljet bestond uit een lijst waarop alle kandidaten in alfabetische volgorde waren geplaatst. Iedere kiezer stelde zijn eigen "lijstvolgorde" samen en nummerde op zijn gemak -- zorgvuldig keurend en kiezend -- naar eigen voorkeur.

De verkiezingsmethode van prof. dr. Van den Bergh komt er op neer dat de stem van iedere kiezer in eerste instantie aan de eerstgenoemde kandidaat van die kiezer ten goede komt en vervolgens -- voor zover die eerste kandidaat die stem niet geheel nodig heeft, of die stem niet gebruiken kan omdat hij bij gebrek aan voldoende stemmen afvalt -- aan de tweede kandidaat van die kiezer. En zo verder.

Bij de verkiezing van D'66 waren er 418 geldige stemmen en daarom was de kiesdeler precies 26. Een groter aantal eerste stemmers dan 26 bleek Schwarz met 46 en Van Litsenburg met 38 behaald te hebben. Kandidaat Schwarz had twintig stemmen over, het 0.4348 gedeelte van zijn totaal aantal stemmen. Aan iedere kandidaat, die achter Schwarz als tweede keuze van een kiezer stond aangewezen, werd dus even zovele malen als dat het geval bleek 0.4348 stem toegekend en bijgeteld bij de eerste stemmen die deze kandidaat eventueel reeds had. Hetzelfde werd gedaan met de stemmen van Van Litsenburg die aan zijn nummers twee 0.3158 stem per biljet doorgaf. Nu bleek dat ook Van der Kaaden -- die zelf 22 stemmen had behaald -- over meer dan 26 stemmen beschikte en wel over 27.4973 stemmen. Hij werd dus derde. De 1.4973 stemmen die hij over had bleken het 0.0544 deel te zijn van zijn stemmentotaal van 27.4973, zodat ieder die hem zijn volle stem had gegeven als eerste kandidaat 0.0544 van zijn stem naar nummer twee zag gaan en dat ieder die aan Schwarz of Van Litsenburg al 0.5652 of 0.6842 van zijn stem had gegeven en aan Van der Kaaden in tweede instantie 0.4348 of 0.3158 nu daarvan nog 0.0237 of 0.0172 naar de door hem na Van der Kaaden geplaatste kandidaat, naar zijn kandidaat nummer drie zag gaan.

MET DE HAND

Twintig jaar geleden is iets dergelijks gedaan bij de eerste ASVA-verkiezingen voor het Amsterdamse studentenparlement, waarvoor honderd leden uit honderdvijftig kandidaten door tweeduizend kiezers werden gekozen. Het rekenen gebeurde toen met de hand, waarvoor enige tientallen vrijwilligers een hele middag in een grote zaal onder leiding van prof. Van den Bergh zaten te cijferen. Democraten'66 beschikte echter als

heel progressief, radicaal-democratisch en pragmatisch over het IBM-rekencentrum in Rijswijk.

Naam	I	II	III
Schwarz	1	1	2
v. Litsenburg	2	2	1
Van der Kaaden	3	4	10
Zeevalking	4	6	11
Ovezall	5	5	7
Nagtegaal	6	9	9
Vuyk	7	8	5
Sluis	8	7	6
S. Schuyer	9	14	4
Beekmans	10	3	16
Dirks	11	11	12
Mevr. Wertheim	12	21	3
Stokvis	13	17	8
Hamstra	14	15	13
Kuiper	15	12	15
Warnaar	16	16	28
Van de Kimmenade	17	13	21
Van Dijk	18	10	22
Algra	19	19	24
Witting	20	18	18
Stroethoff	21	22	25
Schild	22	20	32
Jasper	23	24	20
Wiegiersma	24	25	33
Troost	25	23	31
Schellen	26	26	26
Jacobs	27	31	35
Klinkert	28	27	14
Kottman	29	28	23
Westerveld	30	29	19
Bakker	31	30	34
Biolders	32	34	27
Mulie	33	32	30
Enkelaar	34	33	36
F. Schuyer	35	35	17
v. d. Toorn	36	36	37
Schönaau	37	37	28
Bos	38	38	38

De verschillen in samenstelling van het gekozen college, bij verschillende grootten daarvan, die het effect zouden zijn van de gekozen verkiezingsprocedure, kunt u zelf op het staatje nagaan. De eerste kolom geeft de namen der kandidaten in de volgorde waarin zij door de in feite gekozen procedure gekozen werden verklaard.

De tweede cijferkolom geeft de verandering van deze volgorde aan wanneer iedere kiezer een stem had uitgebracht op de door hem nu in feite als nummer één aangewezen kandidaat. De derde cijferkolom geeft het

rangnummer der kandidaten wanneer alle op een stembiljet genummerde kandidaten daarmee een volle stem krijgen, de volgorde volgens de votometermethode dus.

Vergelijking van de verkiezingsresultaten bij drie verschillende procedures. I: gevolgdde procedure Van den Bergh; II: één stem uitbrengen; III: 10 stemmen uitbrengen. De getallen geven aan de volgorde van hoog naar laag.

P. A. H. Smeets
Roermond.

EEN FLEURIG STRIKJE

Het schijnt tegenwoordig bon ton te zijn, om in allerlei publieke functies één plaats door een vrouw te laten innemen.

Dit modernisme gaat zelfs zo ver, dat die ene vrouw een politieke onontkoombaarheid wordt. Geen partij die zichzelf respecteert, durft zich te presenteren voor de gemeenteraadsverkiezingen zonder dit fleurig strikje op een haalbare plaats. Zelfs bij de vorming van de staatscommissie Cals is men zo attent geweest de ene plaats aan het vrouwelijk ornament te offeren.

Bij een partij als D'66, die qua inhoud en structuur haar tijd vooruit probeert te zijn, vind je toch weer dit patroon. Eén vrouw in de fractie en één in het bestuur.

Dus cooptatie of democratische verkiezingen, het resultaat is hetzelfde.

Het komt waarschijnlijk omdat vergaderingsgangers of congresgangers voor 95% mannen zijn (dit percentage is niet geijkt), die allemaal de "fleurig strikje" instelling hebben.

Als je bedenkt dat het kiezersvolk juist een grote voorkeur voor dit vrouwelijk element heeft, is er toch iets scheef. (Dit is dan ook de reden voor de meeste partijen om hardnekkig vast te houden aan het systeem van lijstnummering i. p. v. voorkeurstemmen).

Ik zie maar twee oplossingen om een zuiverder representatie te krijgen.

1) Bij belangrijke stemevenementen loten echtelieden van te voren wie er op de kinderen moet passen. Is slechts één van beiden partijlid, dan ook loten wie er gaat! Het mes snijdt aan twee kanten. Het aantal vrouwelijke congresgangers neemt toe, ten koste van het mannelijk deel en de kinderen lijden er niet onder!

2) Ook op dit punt terug naar voor 1917 (zoals het in Zwitserland nu nog toegeeft), het huisvaderkiesrecht. Mevrouw blijft thuis. Dan wordt er tenminste consequent gezegd: "Dat strikje? Hoeft niet!"

Jacqueline Soetenhorst

PROF. MR. HULSMAN :

" AUTORITAIRE TENDENSEN IN ONZE WETGEVING "

door LOUIS SINNER

DE VRIJHEIDRECHTEN DIE ZO DIKWILS BEKLEMD RAKEN TUSSEN BURGERS EN OVERHEID, ZIJN NIET IN HET GEDRANG GEKOMEN DOOR EEN MIN OF MEER LOGISCHE ONTWIKKELING VAN DE VADERLANDSE SAMENLEVING. MEN IS DIKWILS GENEIGD TE DENKEN DAT BOTSINGEN TUSSEN OVERHEID EN BURGERS VROEGER MINDER VAAK EN MINDER HEVIG VOORKWAMEN. MEN WIJST DAN OP DE GROEIENDE ECONOMISCHE ZELFSTANDIGHEID VAN VELEN EN OP DE GROTERE VRIJHEID OP ALLE TERREINEN VAN HET MAATSCHAPPELIJKE LEVEN, DIE IN DE AFGELOPEN TIEN JAREN ZIJN BEVOCHTEN, WAARDOOR JONGE MENSEN " HET RESPECT VOOR OVERHEID EN GEZAG " ZOUDEN HEBBEN VERLOREN.

Prof. mr. L. H. C. Hulsman wil al deze factoren wel een plaats geven in het rumoerige verschijnsel, maar als hoofdzaak ziet hij de merkwaardige ontwikkeling van de Nederlandse rechtspleging in de jaren 1930-1940. Hij zegt: " Ik heb het gevoel dat in de jaren 1930-1940 in ons overheidsapparaat en in onze wetgeving een aantal autoritaire tendensen zijn geslopen, waardoor ons overheidsapparaat in ongeoorloofde mate en op ongeoorloofde wijze de vrijheid van de burger kan beperken ".

kwaad

" Het wonderlijke is dat deze wetten en deze gedragingen vooral hebben gediend om N. S. B. -activiteiten in te dammen. Men is 'het kwaad met hetzelfde kwaad gaan bestrijden. Dertig jaar later tobben wij nog met deze elende ".

Prof. mr. Hulsman is 44 jaar. Hij studeerde in Leiden en hij werd in september 1964 hoogleraar in het straf- en strafprocesrecht voor post-kandidaten aan de juridische faculteit van de Rotterdamse Hogeschool. Hoewel zijn studie-object dus onder meer de gevolgen van een botsing tussen overheid en burgerij behelst, heeft hij zich ernstig verdiept in de oorzaken van deze botsingen. Hij wil ook wel andere factoren noemen, die aan

de tegenwoordige gezagscrisis hebben bijgedragen - onder meer de maatschappelijke stroomversnelling van de afgelopen tien jaren, die het verouderde overheidsapparaat niet heeft kunnen opvangen - maar de crisisjaren en de daarop volgende oorlog zijn naar zijn inzicht van beslissende invloed.

Hij zegt: " Men kan natuurlijk stellen dat dertig jaar geleden de maatschappelijke emancipatie nog niet zóver was voortgeschreden dat men het gezag als macht ervaarde, maar ik geloof toch dat de overheid in de jaren dertig meer behoefte heeft getoond aan macht dan voordien. Daar komt bij - en dat is heel belangrijk - dat de burger tijdens de oorlog aan den lijve ondervond hoe het een maatschappij vergaat, waar macht zonder gezag wordt gehanteerd ".

gezagsbegrip

" Uit deze bittere ervaring vloeide voort dat vele burgers elk gezagsbegrip zeer betrekkelijk gingen zien en dat velen gingen inzien dat iedere mens de plicht heeft om in zijn samenleving het gezag steeds op zijn wezenlijke waarde te toetsen ". Omdat vrijheidsrechten een wat overloos begrip vormen, beperken we het gesprek tot: recht op het leven, recht op persoonlijke vrijheid en - natuurlijk! - tot recht op vrije meningsuiting, wat mede inhoudt: recht op demonstratievrijheid. Als man van strafprocesrecht wegen voor prof. Hulsman vooral de twee eerste rechten bijzonder zwaar: " Het is griezelig ", zegt hij, " dat het wapengebruik door de politie hier in dit land wordt geregeld door burgemeesters en ministers, zonder dat daar de volksvertegenwoordiging aan te pas komt ".

Over het recht op de persoonlijke vrijheid zegt prof. Hulsman: " In het strafprocesrecht zijn de grenzen van het aantasten van de persoonlijke vrijheid door de overheid keurig omschreven, maar in de praktijk komt van dit keurig omschreven procesrecht soms bitter weinig terecht. Neem alleen maar de manier waarop de justitie de voorlopige hechtenis hanteert - dikwijls gaat dat in strijd met alle mooie theorieën in wetten en handboeken. Omstreeks de eeuwwisseling werd de voorlopige hechtenis veel nauwkeuriger en voorzichtiger toegepast dan nu ".

Soms meent de argeloze buitenstaander dat botsingen tussen overheid en burgerij een typisch verschijnsel van onze tijd zijn, maar prof. Hulsman zegt dat ook vroeger - vooral na de eerste wereldoorlog, toen Nederland algemeen kiesrecht kreeg - de samenleving, of groepen uit de samenleving, soms zeer demonstratief tegen de overheid in verzet kwam. Hij geeft echter toe dat wij in deze tijd wel van een typische gezagsmalaise kunnen spreken. Hij zegt: " In de jaren 1930-1940 is er een grote afstand gegroeid tussen de overheid en vele groepen uit de burgerij, niet alleen door het versterkt autoritair optreden van politie en justitie, maar ook door de vaak zinloze onbarmhartigheid van de gerechtelijke macht in zaken van steunfraude en andere vaak uit de bittere nood van die tijd geboren vermogensdelicten. Het van de burgerij verwijderd geraakte overheidsapparaat werd helemaal van zijn gezag beroofd, toen tijdens de oorlog bleek dat velen uit het gezagsapparaat met de vijand gingen samenwerken of zich althans niet principieel durfden of wilden opstellen ".

demonstratievrijheid

Wie in deze tijd over vrijheidsrechten praat, praat over demonstratievrijheid en wie demonstratievrijheid zegt, zegt: publiciteitsmedia. De burgemeester van Gorkum, mr. L. R. J. ridder van Rappard, is met een oordeel over de publiciteitsmedia erg vlug klaar. In het Algemeen Dagblad van 3 oktober 1967 verklaarde hij: " De pers wordt wel de koningin van de aarde genoemd - gegeven haar bedienaren beschouw ik de pers als een slet ".

Prof. Hulsman denkt over het onderwerp iets genuanceerder: " De ontwikkeling van de publiciteitsmedia is natuurlijk toe te juichen: meer informatie aan meer mensen in minder tijd.

De media kunnen natuurlijk verkeerd worden gebruikt, maar ik acht de samenleving gezond genoeg om uitwassen te corrigeren. Overigens is de ontwikkeling van de publiciteitsmedia precies op tijd gekomen om het va-

AUTORITAIRE TENDENSEN

cuum te vullen dat ontstond toen de normale controle op gezagsuitoefening verstek liet gaan".

We hebben het lang genoeg uitgesteld: nu komt echt de demonstratievrijheid aan de beurt.

Prof. Hulsman zegt: "Iedere vrijheid draagt beperking in zich, maar deze beperking mag alleen maar functioneel zijn. Het is bijvoorbeeld helemaal overbodig een demonstratie te verbieden omdat men anders het verkeer moet omleiden. Het verbod zou pas zinvol zijn als men een sit down demonstratie op een spoorlijn wilde houden. Het verkeer moet doorgang kunnen vinden, maar het mag best wat ongemak ondervinden door de toepassing van demonstratievrijheid. Demonstreren mag bijvoorbeeld ook niet verboden worden als de overheid bevoedt dat de demonstratie een provocatie tot conflicten is. Er zijn altijd groepen mensen geweest die het conflict wilden om via publiciteit of via hun getuigenis voor de rechter de publieke aandacht te vestigen op wat zij zagen als een mistoestand. Vele van onze rechten zijn op deze wijze bevochten".

ondankbare taak

De taak van de politie dreigt dan wel een zeer ondankbare te worden: provoocerende groepen die het conflict willen en argwanende publiciteitsmensen die belangstellend toezien of de politie wel alle vrijheidsrechten respecteert. Prof. Hulsman ziet het anders: "Om te beginnen is het recht op demonstratievrijheid nergens in de wet omschreven. De politie heeft dus geen vastgesteld uitgangspunt voor haar gedrag. Mede door de willekeur op dit gebied trekken demonstraties soms elementen aan die de rel om de rel willen. De rol van de politie behoeft echter helemaal niet negatief te zijn. De politie heeft een ordenende taak en die is minder omvangrijk dan wel wordt verondersteld. De burgers die per se de orde afwijzen zijn gering in aantal. Naar mijn vaste overtuiging is de instelling van de politie dikwijls totaal verkeerd - gevolg van ondoelmatige opleiding. De politie moet er van uitgaan dat haar belangrijkste taak is te zoeken naar medewerking bij de burgerij bij het vervullen van haar ordenende taak. Natuurlijk vindt niemand het prettig als hij persoonlijk met het gezag in botsing komt, maar de manier waarop de politie zo'n moment inleidt, is van doorslaggevend betekenis. Neem nu die Witte Porsches op de snelwegen. De witte politiemannen treden zo uiterst correct op, dat iedereen de redelijkheid van hun werk inziet, zelfs als men een bekeuring krijgt".

vervolg op pag. 11

UIT DE NOTULEN H.T. PUBL. COMM.

Voor een vergadering van de landelijke propagandacommissie op 14 november was een twintigtal leden van D'66 uitgenodigd, die allen creatief werken in de sfeer van journalistiek, reclame, radio, t.v. en public relations. (De aanwezigen, zomede de niet-aanwezigen wel gevraagd zijn ter redactie bekend). De doelstelling van de landelijke propagandacommissie is tweeledig: enerzijds dienstverlenend (het "doorgeven" en "vertalen" van beleid via de geëigende media), anderzijds activerend (meedelen aan bestuur en fractie op welke onderdelen van het beleid het "gezicht" van D'66 onduidelijk is of geschaad wordt, met daarbij het verzoek het beleid terzake zo mogelijk te verduidelijken of te corrigeren). Een officieel standpunt wordt door de commissie als zodanig niet gemaakt. De taak van de commissie is om zowel extern als intern "zending" te bedrijven. Het gaat niet alleen om propaganda, maar ook om voorlichting en public relations. In dit verband is het juister te spreken over een landelijke publiciteitscommissie. Om de communicerende functie van de publiciteitscommissie goed te vervullen is het volgende noodzakelijk:

- regelmatig contact met de fractie via één lid van de publiciteitscommissie en door aanwijzing van één fractielid, die speciaal verantwoordelijk is voor de publiciteit.
- regelmatig contact met het bestuur van D'66 door één lid van de publiciteitscommissie regelmatig de vergaderingen te doen bijwonen en door aanwijzing van één bestuurslid, die speciaal verantwoordelijk is voor de publiciteit.
- regelmatig contact met de afdelingen door éénmaal per drie maanden een bijeenkomst te houden met vertegenwoordigers van plaatselijke propagandacommissies.

In concreto komt er dus een landelijke publiciteitscommissie van negen leden, te weten voorzitter, secretaris en vijf andere specialistische leden, alsmede een vertegenwoordiger bestuur en een vertegenwoordiger fractie. Voor wat betreft de eerste zeven leden zijn de volgende personen bereid mee te werken: E. Denig (voorzitter), Nelly Visser (secr.), G. Boissevain, Jan G. Huygens, M. A. Veltman, F. Warnaar en W. Woltz.

Wellicht ten overvloede zij vermeld, dat de publiciteitscommissie (inclusief de nog aan te wijzen vertegenwoordigers van bestuur en fractie) zich voorstelt als een team te werken en gezamenlijk campagnes op te zetten.

Naast deze publiciteitscommissie, die dus als een werkgroep moet worden gezien, is er behoefte aan een breder forum, een publiciteits-stuurgroep. Deze stuurgroep, die een zeer open karakter moet dragen, komt éénmaal per drie maanden bijeen en is toegankelijk voor de publiciteitscommissie, de aangewezen plaatselijke propagandafunctionarissen en voorts allen die binnen D'66 zich op enigerlei wijze met publiciteit bezighouden. De besprekingen met deze stuurgroep zullen het totale beleid in belangrijke mate kunnen stimuleren, waarna concrete uitwerking in de landelijke publiciteitscommissie plaatsvindt.

De landelijke publiciteitsgroep wordt benoemd door het bestuur en is daaraan verantwoordingsplichtig. De commissie dient, technisch gezien, een zelfstandig beleid te kunnen voeren. In het beleid op langere termijn (ledenwerfacties, verkiezingsacties enz.) is inspraak van bestuur en fractie via hun vertegenwoordigers voldoende verzekerd. Voor het nemen van beslissingen op korte termijn behoort het betrokken lid van de commissie, samen met de vertegenwoordigers van bestuur en fractie, beslissingsbevoegdheid te hebben. Het gaat hierbij dus vooral om persberichten, radio- en t.v.-uitzendingen. Ten aanzien van het landelijk blad wordt gepleit voor een open forum en een wat minder "wetenschappelijke" benadering. Het is echter moeilijk op één nummer een oordeel te vellen, zodat eerst maar enige nummers moeten worden afgewacht.

Op grond van het voorgestelde is, rekening houdende met de beperkte geldmiddelen, een verantwoord publiciteitsbeleid te voeren. Voorwaarde daarvoor is echter, dat -- zo spoedig mogelijk -- na goedkeuring van deze conclusies door het bestuur een onverkorte uitvoering wordt mogelijk gemaakt.

AUTORITAIRE TENDENSEN

vervolg van pag. 10

ZELFBEHEERSING

"Natuurlijk heeft de politie in de grote stad het soms moeilijk, maar het trieste is dat de politiemannen in de grote stad niet opgeleid zijn om juist in moeilijke situaties onbewogen hun werk te doen. Daar gaat het nu juist om: iedereen mag publiekelijk zijn zelfbeheersing verliezen, daardoor de orde bedreigen, en toch nog een goed lid van de samenleving blijven. Alleen bij de politie ligt dat anders. Als een politieman zijn zelfbeheersing als politieman verliest, deugt hij niet voor zijn werk. Tijdens de opleiding zouden kandidaat-politiemannen moeten worden getraind in het onbewogen doorstaan van provocatie - in Amerika behoort dit tot de opleiding. Als

een beheerste politieman, die allereerst alle mogelijkheden tot het vinden van medewerking bij het publiek heeft beproefd, in exceptionele gevallen macht moet gebruiken, dan zal het publiek dit doorgaans accepteren, zelfs al zou die politieman dan fouten maken".
De voorstellen, die prof. Hulsman zou doen voor een betere waarborging van de vrijheidsrechten in Nederland zijn:
1. Nauwkeurige omschrijving van de vrijheidsrechten in de wet.
2. Controle op de naleving van die verbeterde wetten door organen buiten de justitiële hiërarchie.
3. Nauwkeuriger selectie en meer doelgerichte opleiding van politiemannen.

VERLIES KVP GING VOOR:

60 %	naar D'66
11 %	naar VVD
9 %	naar PVDA
6 %	naar ARP
3 %	naar CHU
11 %	naar overige partijen

VERBONDENHEID VAN DE STEMMERS:

	<u>wél</u>	<u>niet</u>
KVP	65	35
PVDA	69	31
VVD	57	43
ARP	68	32
CHU	66	34
BP	40	60
D'66	46	54

KVP - AANHANG

	<u>vóór</u>	<u>tegen</u>
Met ARP	45	3
Met CHU	45	3
Met PVDA	39	14
Met D'66	26	10
Met VVD	23	15

PVDA - AANHANG

	<u>vóór</u>	<u>tegen</u>
Met D'66	56	4
Met KVP	32	19
Met PSP	31	18
Met ARP	16	20
Met CHU	12	24
Met VVD	9	46

VVD - AANHANG

	<u>vóór</u>	<u>tegen</u>
Met CHU	55	7
Met KVP	41	13
Met ARP	32	11
Met D'66	37	21
Met PVDA	11	55

ARP - AANHANG

	<u>vóór</u>	<u>tegen</u>
Met CHU	89	1
Met KVP	55	11
Met VVD	8	26
Met D'66	8	32
Met PVDA	6	35

CHU - AANHANG

	<u>vóór</u>	<u>tegen</u>
Met ARP	77	2
Met KVP	51	9
Met VVD	15	23
Met PVDA	8	27
Met D'66	7	35

D'66 - AANHANG

	<u>vóór</u>	<u>tegen</u>
Met PVDA	49	11
Met VVD	34	22
Met ARP	19	13
Met KVP	28	22
Met CHU	17	19

DEMOCRATEN '66 WINNAAR BIJ KRO-PROEFVERKIEZING

Uit een onderzoek naar de inzichten in de Nederlandse politieke verhoudingen, verricht in opdracht van de KRO door Veldkamp/Marktonderzoek in Amsterdam, zou bij verkiezingen in oktober van dit jaar de politieke groepering D'66 als de grote winnaar uit de stembus zijn gekomen.

Het aantal zetels van deze partij in de tweede kamer zou zijn gestegen van zeven naar vierentwintig. Een stijging dus met zeventien zetels. Daarmee zou D'66 in grootte de derde politieke partij in de tweede kamer zijn na de Partij van de Arbeid met 25 en de KVP met 32 zetels.

Deze zetelwinst in het voordeel van D'66 zou dan gaan ten koste van de overige partijen, die thans in de tweede kamer vertegenwoordigd zijn (op VVD en CHU na) en ten dele voortvloeien uit de politieke voorkeur van nieuwe stemgerechtigden. Het onderzoek heeft verder uitgewezen dat naast D'66 zetelwinst zou worden behaald door de VVD (drie zetels) en door de CHU (twee zetels). De andere politieke partijen in de tweede kamer zouden of zetelverlies lijden, of in zetelaantal gelijk blijven. De KRO vertelde dit zondagavond 26 november tijdens een televisieuitzending met de titel "Hoe is Nederland gestemd".

INFORMATIE

Het programma beoogde informatie te geven over de vraag wat nu leeft onder het Nederlandse kiezerskorps en om aan te geven op welke wijze dit elektoraat op de thans in gang zijnde politieke discussie reageert. Hieronder enige staatjes ter verduidelijking.

UITSLAG IN HELE PROCENTEN

	onderz.	verkiezingen	verschil
	okt.	febr.	
KVP	21	27	-6
PVDA	22	24	-2

	onderz.	verkiezingen	verschil
	okt.	febr.	
VVD	13	11	+2
ARP	9	10	-1
CHU	10	8	+2
BP	3	5	-2
D'66	15	5	+10
CPN	2	4	-2
PSP	3	3	--
SGP	1	2	-1
GPV	1	1	--

ZETELVERDELING

KVP	32	42	-10
PVDA	35	37	- 2
VVD	20	17	+ 3
ARP	13	15	- 2
CHU	14	12	+ 2
BP	4	7	- 3
D'66	24	7	+17
CPN	2	5	- 3
PSP	4	4	--
SGP	1	3	- 2
GPV	1	1	--

WINST D'66 KWAM VOOR:

24 %	van PVDA
19 %	van KVP
17 %	van nieuwe stemgerechtigden
10 %	van blanco stemmen
8 %	van PSP
5 %	van CHU
5 %	van BP
4 %	van ARP
8 %	van overige partijen

WAT DOET DE FRACTIE VAN D'66

Het is vrijwel onmogelijk een volledig overzicht te geven van de fractiewerkzaamheden en standpuntbepalingen van Democraten'66 in de Tweede Kamer. Kamerlid A. de Goede hoopt in het volgend nummer van "Democraat" uitvoerig in te gaan op zijn initiatieven inzake de bevordering van de technologische ontwikkeling en samenwerking.

Mej. A. Goudsmit heeft bij Justitie gepleit voor een betere voorlichting en opleiding van de rechterlijke macht. Zij sprak zich tevens uit voor de instelling van een ombudsman, zoals die in Scandinavië functioneert.

Bij Binnenlandse Zaken steunde zij de motie Franssen (P. v. d. A.), die meer geld vroeg voor de drie grote steden en een motie van Van Thijn (P. v. d. A.) die de Commissaris van de Koningin wilde verplichten bij de benoeming van een burgemeester de gemeenteraad te horen.

Mej. Goudsmit pleitte verder voor democratisering van het bestuur in de Flevopolder en voor een grotere efficiëncy in het ambtenarenapparaat. Een motie van Wiebenga (P. S. P.) ten gunste van inspraak van ambtenaren bij verhuizing van rijksdiensten werd door haar mede ondertekend. De motie werd na toezeggingen van de Minister van Binnenlandse Zaken ingetrokken.

Bij Sociale Zaken pleitte het D'66 Kamerlid Nypels voor optrekking van de uitkeringen aan ex-IWI-rentetrekkers tot een volwaardig WAO-peil. Een motie hierover, die hij overwoog, diende hij niet in. Hij was tevreden gesteld door de toezeggingen van de regering op dit punt. Ook stelde hij voor het Algemeen Werkloosheidsfonds om te vormen tot een Algemeen Werkgelegenheidsfonds, waaruit ook de om- en bijscholing zou kunnen worden gefinancierd.

Bij de Woningbouw ging de heer Nypels akkoord met de hoofdlijnen van het huurliberalisatie- en subsidiebeleid. Hij diende een motie in die ten doel had verbetering te brengen bij de hypotheekgaranties voor de woningbouwcorporaties.

loonsverhogingen

Bij Sociale Zaken en Binnenlandse Zaken drong de heer Nypels aan op een verandering in het systeem van loonsverhogingen. Hij wilde van gelijke procentuele loonsverhogingen van iedereen overgaan naar een systeem van enerzijds een gelijk bedrag voor iedereen en anderzijds een gelijk percentage, een systeem dus van centen en procenten. Staatssecretaris Van Veen toonde zich geneigd deze gedachte te bekijken.

Het Kamerlid Dijkstra stemde bij de begroting van Onderwijs voor amendementen van het Kamerlid Bakker. Deze wilde verhoging van de schoolgelden voor kleuteronderwijs voorkomen en

verhoging van cursusgeld voor het leerlingensysteem ongedaan maken. Zelf diende de heer Dijkstra een amendement in om experimenten in het lager onderwijs te bevorderen.

Bij Verkeer en Waterstaat stelde de heer Dijkstra voor de vaststelling van het tracé van rijkswegen te laten gebeuren bij de wet. Dus inschakeling van het parlement bij de afweging van belangen.

Bij Landbouw en Visserij steunde de heer Dijkstra een motie van Van der Ploeg (P. v. d. A.), waarin wordt aangedrongen op een herziening van de ruilverkavelingswet. Dit om zo snel mogelijk te streven naar het scheppen van efficiënte instrumenten om de ruimtelijke ordening te laten slagen.

sporttoto

Bij Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk pleitte de heer Visser voor een zelfstandige taak van de educatieve radio en televisie. Ook hield hij een pleidooi voor een geheel vrije sporttoto en volledige inwilliging van de eisen van de Stichting Nederlandse Sporttotalisator.

Bij Buitenlandse Zaken pleitte de heer Visser voor meer geld voor het Nationaal Instituut voor Vredesvraagstukken. Tevens gaf hij een aantal taakstellingen en doeleinden van het Instituut aan. Een motie van de heer Van der Spek (P. S. P.), die wilde dat Nederland consulaire betrekkingen met de D. D. R. zou aanknopen, werd door de heer Van Mierlo niet gesteund. Volgens het programma van D'66 wil deze partij tot een erkenning van de D. D. R. komen via het bewegen van West Duitsland de zogenaamde Hallstein-doctrine op te geven.

Fractielid Dijkstra hield bij de begroting van Landbouw en Visserij een betoog over het Nederlands Instituut voor Toegepast Huishoudelijk Onderzoek in Wageningen. Hij drong aan op een snelle start met een krachtige coördinatie van het landbouwkundig onderzoek. Door het indienen van een amendement wilde de heer Dijkstra voorkomen dat een deel van de vacatures bij het N. I. T. H. O. zou worden vervuld. De minister ging nog verder en zei toe dat geen vacatures zullen worden vervuld tot een beslissing is genomen over de

toekomstige taak van het N. I. T. H. O. Hiermee was het doel van de heer Dijkstra bereikt en trok hij zijn motie in.

Fractielid De Goede leverde scherpe kritiek op de wijze van voorbereiding van wetsvoorstellen voor belastingverhogingen. D'66 eiste van minister Witteveen nadere toelichtingen. Die toelichtingen kwamen op het nipertje.

De fractie diende bij het debat over dit onderwerp vijf amendementen en een motie in. Daarin werd gesteld dat de tijdelijke verhoging van de benzineaccijns een jaar moest worden verlengd, bromfietsen van de verhoging van omzetbelasting moesten worden uitgezonderd en de gehele buitengewone lasten regeling slechts voor een jaar moest worden vastgesteld. Dit om de mogelijkheid te scheppen dat in het komende jaar een grondig be- raad wordt gehouden.

twintig miljoen

Tijdens een interruptiedebatje over het feit dat het Kamerlid De Goede vaststelde dat de opbrengst van de verhoging benzineaccijns twintig miljoen gulden meer zou opleveren dan de stukken lieten blijken, kon minister Witteveen geen tegenspraak laten horen.

F.

KRO-PROEFVERKIEZING

(vervolg van pag. 11)

VOORKEUR BIJ KVP - ARP - CHU-STEMMERS VOOR PARTIJVORMEN

	KVP	ARP	CHU
Eén chr. partij	27	34	38
Samenwerking, niet in één part.	14	26	21
Samenwerking chr. part. met PVDA en D'66	22	8	9
Nieuwe Chr. rad. partij	8	10	11
Houden zoals het is	10	12	12
Geen van deze mogelijkheden	19	19	9

VOORKEUR BIJ CHR. PARTIJEN

	KVP	ARP	CHU
Chr. dem. samenwerking	41	60	59
Chr. rad. koers	30	18	20

ALLE KIEZERS

37 vóór concentratie waarin PVDA
23 vóór concentratie waarin VVD
18 geen van beide richtingen
22 weet niet

KIEZEN IN DUPLO IS PARTIJEN IN DUPLO

In het vorige nummer werd in het artikel "Kiezen in duplo" de vraag gesteld of er geen oplossing te bedenken is voor het dilemma van de kiezer, die twee partijen (bijna) even aardig vindt. Een interessant probleem, waarmee noch onze Kieswet noch het programma van D'66 rekening houdt. Dit komt waarschijnlijk doordat de kiesrecht-deskundigen er stilzwijgend vanuitgaan, dat kiezen betekent je stem uitbrengen op de minst kwade van heel veel kwaden. Het artikel van Maja Krans bewijst, dat er althans één kiezer is die er anders over denkt.

Maar hoe nu deze kiezer uit haar gewetensnood te helpen. Zij stelt zelf voor twee stemmen te laten uitbrengen op verschillende partijen; de eerste stem moet dan de dubbele waarde hebben van de tweede stem. Uit de uitslag zouden dan allerlei belangwekkende gegevens te distilleren zijn.

Het is jammer, maar in de praktijk zal er van dit systeem weinig of niets terecht komen. Want wat zal er gebeuren? De politieke partijen zullen onmiddellijk de jacht openen op de tweede stem door toepassing van een eenvoudig middelje: het vormen van een duplikaat-partij, bijv. door het indienen van een lijst-Jansen en het adviseren van hun aanhang om de tweede stem op Jansen en consorten uit te brengen. Alle partijen krijgen dus een satelliet, die de tweede stemmen moet aantrekken. Geen enkele partij zal het zich immers kunnen veroorloven om deze tweede stemmen en de daaraan verbonden zetels aan andere partijen verloren te doen gaan. Een weinig opwekkend vooruitzicht, deze duplicering van een toch al verwerpelijk partijensysteem!

GEKNUTSEL

Het kiesstelsel-Krans, hoe ingenieus ook bedacht, zal helaas leiden tot allerlei geknutsel dat in een goed systeem onmogelijk behoort te zijn. En wat de interessante gegevens betreft, die aan het licht zouden komen: men kan heel wat meer gegevens verkrijgen door het houden van enquetes onder de kiezers, hetgeen tegenwoordig vóór, tijdens en na de verkiezingen dan ook ijverig wordt gedaan. Moeten we de besluiteloze kiezer dan maar aan zijn lot overlaten? Misschien dat ook voor hem de invoering van het kiesstelsel-van den Bergh de oplossing biedt. Dit systeem, dat ook bij de bestuursverkiezing op het congres te Helmond is toegepast, is eigenlijk bedoeld om een heel wat nijpender probleem uit de wereld te helpen, namelijk dat van de overschotten aan stemmen die de partijen overhouden nadat de zetels in eerste instantie met behulp van de kiesdeler zijn toebedeeld. Zoals bekend worden deze resten thans geheel buiten de wil van de kiezers om overgedragen. Bij de laatste verkiezingen voor de Tweede Kamer is op deze wijze circa 3½% van het totale aantal uitgebrachte geldige stemmen of meer dan 200.000

stemmen bij andere partijen terechtgekomen dan de kiezers hadden bedoeld. De evenredige vertegenwoordiging is dus niet zo volmaakt democratisch als Marcus Bakker denkt. Vooral bij invoering van een districtenstelsel is toepassing van de methode van den Bergh m.i. een gebiedende eis, omdat bij het districtenstelsel immers veel grotere resten overblijven dan bij evenredige vertegenwoordiging.

Het stelsel-van den Bergh, dat de kiezer verplicht tot nummering van de kandidaten in volgorde van zijn voorkeur, is een mathematisch volkomen sluitend systeem. Het probleem van de resten, waarmee alle andere kiesstelsels tobben is hiermede volledig opgelost. Misschien dat op die manier aan het verlangen naar een tweede (en volgende) keus tegemoet gekomen kan worden, hoewel de waarde van de volgens de nummering overgedragen stem meestal veel geringer zal zijn dan in het door Maja Krans gepropageerde systeem.

MOTIE VAN DE HEER VAN MIERLO

Voorgesteld in de openbare commissievergadering van 21 november 1967.

De Kamer,

gehoord de beraadslagingen over de begroting van Buitenlandse Zaken, van mening dat de regering niet langer moet volstaan met zich door België te laten vertegenwoordigen in het overleg van de groep van negen, nodigt de regering uit pogingen in het werk te stellen om als zelfstandige gesprekspartner tot deze groep toe te treden, en gaat over tot de orde van de dag.

VAN MIERLO

PERSOONLIJKE VERKLARING

De wijze waarop sommige kranten, w.o. het Algemeen Handelsblad, hebben gerapporteerd over het feit, dat ik tijdens het congres te Helmond mijn kandidatuur voor het hoofdbestuur heb ingetrokken, maakt het wenselijk dat ik hierop thans nader inga. Het motief voor deze stap is niet geweest dat ik mij niet zou kunnen verenigen met de besluiten van het congres over de partijstructuur; integendeel, met het merendeel dezer besluiten ben ik het volkomen eens en ik zou op deze basis gaarne een bestuursfunctie - indien ik hiertoe was verkozen - hebben aanvaard.

Het motief was wél hierin gelegen dat ik mij bepaald niet gelukkig voelde over de verkiezingsprocedure. Ik vond het een onbevredigende zaak dat het congres, na urenlange discussies over de vraag hoe de partij een democratische en tegelijk efficiënte structuur te geven, in minder dan geen tijd een keuze moest gaan maken uit een lijst van 39 personen, een keuze die voor de toekomst van D'66 misschien even belangrijk is als de keuze van de partijstructuur.

De kandidatenlijst kon om begrijpelijke technische redenen pas op het allerlaatste nippertje, onmiddellijk vóór het begin der verkiezingen, aan de congresgangers worden rondgedeeld. Het kwam mij voor dat daardoor teveel het accent dreigde te gaan liggen op de indruk die de kandidaten met hun elkaar in ijlt tempo opvolgende korte introductie-speeches op de congresgangers zouden maken. De samenstelling van het hoofdbestuur werd aldus naar mijn smaak zo zeer afhankelijk van min of meer toevallige factoren, dat ik tot mijn spijt gemeend heb, mijn medewerking niet aan deze procedure te kunnen geven.

Achteraf stel ik vast, dat ik deze motivering beter ter vergadering in het openbaar had kunnen uitspreken. Dan was wellicht niet het misverstand ontstaan, dat ik mij om andere redenen dan de hier genoemde als kandidaat heb teruggetrokken.

M. P. Gans

KRONIEK VAN HET ZIEKE BESTEL

Uw kroniekschrijver moet ditmaal een beetje gokken. Als deze derde aflevering van Democraat bij U binnenvalt is de grote gebeurtenis al achter de rug. Maar op het moment dat deze regels geschreven worden hebben we hem nog in het vooruitzicht: de par-

tijraad van de KVP, die op 8 en 9 december in Arnhem bij elkaar komt. Al maandenlang is daar door iedereen die politiek denkt, doet of droomt naar uitgekeken -- het resultaat zal dus wel tegenvallen. De tijdbom die een tijd geleden nog zo aardig onder de KVP lag te smeulen is nat geworden. Aalberse en Schmelzer hebben de sluizen van alle KVP-stromingen opengedraaid. De radicalen voelen nattigheid en de tijdbom dreigt te verzinken in het moeras van het katholieke vijf-stromenland.

Alleen als het een hele goede is gaat-ie nog af.

De eerste tekenen waren een paar weken geleden al waarneembaar. Van de KVP-radicalen in de Tweede Kamer bleek alleen Aarden stand te houden in de discussie over de ontwikkelingshulp. En zelfs hij werd niet uit de fractie geduwd. Dat wijst op een ongelooflijk incassingsvermogen van de KVP-leiding. Als het zo

Heinrich Kley - 1909

doorgaat wordt in Arnhem alleen maar het stembusakkoord verworpen -- en verder gebeurt er misschien helemaal niets.

kennismaking

Op 10 en 11 november kwamen de christen-radicalen in Scheveningen bij elkaar. Het was een soort eerste kennismaking, die plezierig verliep. Er werd een vooruitstrevend programma aangenomen, waar nogal wat in stond, dat eerder door D'66 was bedacht. Er werd aan het slot een resolutie aangenomen, waarin de radicalen afspraken het progressieve programma in de KVP, de ARP en de CHU aan de man te brengen. Verder kan, aldus de resolutie, het program slechts waargemaakt worden als wordt samengewerkt met andere groeperingen die een soortgelijk programma hebben. "Wanneer deze samenwerking tot stand komt moeten de betrokken partijen dit voor de verkiezingen duidelijk kenbaar maken en aangeven welk beleid zij de komende regeringsperiode samen wensen te voeren. Er is geen zekerheid dat het tot een dergelijke samenwerking zal komen. Dat hangt van alle partners af. De toekomst van de Nederlandse politiek eist dat het wordt geprobeerd." Aldus de resolutie. Wat er gebeuren moet als het plan niet lukt, stond er niet in. Daarover bestaat dan ook verschil van mening. Wel spraken de radicalen af in mei volgend jaar weer bijeen te komen om te bekijken hoe de zaken er voor staan en na te gaan wat er dan moet gebeuren. Van daar de verwachting dat er op de KVP-partijraad niet zo gek veel zal gebeuren. Met het trekken van eventuele konsekwenties kunnen de radicalen tot ten minste mei volgend jaar wachten.

Twaalf dagen later -- op 23 november -- kwamen de socialisten in Amsterdam bijeen voor hun elfde congres. Het gebeurde in de RAI waar elf maanden eerder onder hoogelach van de gevestigde orde een politiek enfant terrible ter wereld kwam dat meteen een breekijszer in zijn kleine knuistjes nam. En het was dezelfde RAI waar nog veel eerder -- tijdens de crisis na de val van het kabinet-Marijnen -- de Partij van de Arbeid zich als een man achter Vondeling schaarde die vervolgens zonder het volk te raadplegen met Cals een onvergetelijk kabinet formeerde. Zo zie je maar: alles heeft met elkaar te maken.

rukje links

Latere kroniekschrijvers zullen kunnen nagaan of de PvdA

op 23, 24 en 25 november jl. inderdaad een "rukje naar links" maakte. De sterkte van Nieuw Links in het nieuwe partijbestuur zou daar op kunnen wijzen. Maar U kent het spreekwoord over Jacobijnen die minister worden, de scherpe kantjes gaan eraf en zo kan het met André van der Louw c. s. ook gaan. De beslissingen van het congres duiden voorlopig nog niet op een "ruk naar links". De PvdA kwam uit het congres te voorschijn als een nette adspirant-regeringspartij, een stembusakkoord beleefd aanbevelend. Plannen voor een brede progressieve volkspartij, voorgesteld door een paar afdelingen, werden royaal weggestemd. De gemotioneerde uithaal naar D'66, waarmee partijvoorzitter Tans het congres begon, werd aan het slot door fractievoorzitter Den Uyl weer wat weggepraat. Hij moet er tenslotte voor zorgen dat de potentiële kandidaten voor het stembusakkoord niet bij voorbaat de stuipen op het lijf worden gejaagd.

De maand november eindigde met de KRO-enquête die D'66 verhiel tot de grote winnaar en met de NCRV-enquête die een nog niet bestaande Christen-Radicale Partij tot de grootste van Nederland maakte. Beide uitslagen zijn moeilijk met elkaar te rijmen, maar met het vragenstelsel dat de NCRV gebruikte, kun je ook van de CPN een formidabele partij maken. De politieke werkelijkheid kwam op 1 december aan het licht toen Helmond stemde. Toch jammer dat de kiezers daar zich zo slecht aan de KRO-enquête hielden.

ENQUETE IN HEERENVEEN

De afdeling Heerenveen van D'66 hoopt in januari aan 600 inwoners van Heerenveen de vraag voor te leggen hoe zij over de benoeming van een nieuwe burgemeester denken.

Het gaat hier om een actuele vraag, omdat burgemeester H. Huisman in december volgend jaar met pensioen gaat en overal in het land steeds sterker wordt aangedrongen op inspraak van de ingezetenen bij dergelijke benoemingen. Een bestuurslid van de afdeling herinnerde aan de recente burgemeesterbenoeming in Maastricht, die in KVP-kringen groot ongenoegen heeft verwekt. Men had in plaats van een juridisch geschoold iemand (mr. A. M. I. H. Baeten) liever een econoom aan het hoofd van de gemeente gezien.

De enquête wordt wetenschappelijk opgezet onder deskundige leiding van het Amsterdamse Bureau voor Marktonderzoek Veldkamp. Groningse studenten zullen haar uitvoeren onder toezicht van professor Brinkhorst. De bedoeling is de resultaten te analyseren, waarna een verslag van de enquête zal worden aangeboden aan minister Beernink, de leden van de Eerste en Tweede Kamer, de commissaris der Koningin en de gemeenteraad.

D'66 hoopt dat de inwoners van Heerenveen zoveel mogelijk willen meewerken aan deze opiniepeiling. Het is zaak, zei een lid van het afdelingsbestuur, dat we een burgemeester krijgen, die even kapabel is als de huidige.

vervolg van pag. 3

In dit licht kunnen nu de volgende opmerkingen worden gemaakt:

- Een stembusakkoord is - hoe men het ook wendt of keert - altijd het prijsgeven van een stukje eigen identiteit. Zo lang de ontploffing niet een kritisch punt is gepasseerd en voor de grote meerderheid van onze partijen in een beslissend stadium is gekomen, zal D'66 zich juist in die breekijzerfunctie niet kunnen permitteren een stuk identiteit prijs te geven. Zo lang zullen wij dus niet mee kunnen doen aan een stembusakkoord.
- Het bestuur handhaaft de door D'66 tot nu toe naarvoren gebrachte opvatting, dat wij bereid zijn te praten over de mogelijkheden van een stembusakkoord met alle partijen of groepen uit die partijen die op grond van de ook bij hen bestaande behoefte aan vernieuwing en verduidelijking van de democratische verhoudingen in Nederland bereid zijn de bestaande veranderde tegenstellingen terzijde te stellen.

Een gesprek over het stembusakkoord zal op zijn minst tot onderwerp hebben:

- Het instituut van het stembusakkoord zelf als middel om tot sanering te komen.
- Voor D'66 zal de vraag zeer belangrijk zijn of de gewenste vernieuwing door middel van een stembusakkoord het snelst kan worden bereikt.
- De staatsrechtelijke hervormingen. Wij noteren hierbij dat er op dit punt een diepgaand verschil van mening is tussen de PvdA met een monistische opvatting naar Engels voorbeeld en D'66 dat pleit voor het herstel van een werkelijk dualisme in de verhouding tussen regering en volksvertegenwoordiging.
- Punten van materiële politiek.

ONAFHANKELIJKE OPSTELLING

Juist in verband met die eigen identiteit rijst nogal eens de vraag hoe dat te rijmen valt met het feit dat D'66 in de Kamer zo vaak hetzelfde stemt als de Partij van de Arbeid. Velen hebben op grond daarvan de indruk, dat D'66 een soort verbond met de PvdA heeft gesloten, er zijn er zelfs die vrezen dat de fractie zich door deze partij heeft laten inkapselen. Het bestuur en de fractie willen gaarne uitdrukkelijk vaststellen dat er geen sprake van is dat het een of ander waar zou zijn. De fractie heeft zich in de Kamer, evenals de partij daarbuiten, volstrekt onafhankelijk opgesteld en zal dat ook blijven doen. Er is echter wel een duidelijke oorzaak aan te wijzen voor het feit dat de schijn gewekt wordt van zulk een ver-

bond. Deze oorzaak ligt geheel in de wijze, waarop tot op heden de Tweede Kamer heeft gefunctioneerd, een wijze die een droevige consequentie is van ons huidige staatsrechtelijke bestel. Immers er is aan de ene zijde het blok van de regeringspartijen, aan de andere zijde de oppositie (waarin overigens geen sprake is van dat blok-karakter). De regeringspartijen hebben de uitgesproken wil om de regering te beschermen en te voorkomen dat deze ten val wordt gebracht. Om die reden worden alle voorstellen, die voor de regering onaanvaardbaar zijn door de meerderheid van de Kamer weggestemd.

Deze instelling wordt door de regeringspartijen echter tot het absurde doorgevoerd. Er is bij deze partijen een kramphouding ontstaan, die tot op heden erop neer is gekomen dat vrijwel geen enkel voorstel, dat van de zijde van de oppositie wordt gedaan, hoe zinnig, hoe zakelijk, hoe weinig gevaarlijk het ook voor de regering mag zijn, in de Kamer mag worden aangenomen. Men krijgt hierdoor regelmatig de volgende situatie: er wordt een bescheiden voorstel gedaan, b.v. of de regering een belangrijke kwestie in studie zou willen nemen. Het voorstel komt van een niet-regeringspartij, bijvoorbeeld de PvdA. Het is een zakelijke gedachte, die net zo goed bij een regeringspartij had kunnen opkomen en waarvan men vaak van tevoren reeds weet dat ook in de regeringspartijen een grote meerderheid in wezen geen bezwaren heeft tegen het voorstel en er dikwijls zelfs een voorstander van is. Toch wordt als gevolg van de hierboven omschreven houding het voorstel en bloc door de regeringspartijen afgestemd. Het gevolg is dat in de krant vermeld wordt dat er een stemming in de Kamer heeft plaats gehad, waarbij de regeringspartijen aan de ene kant stonden en de PvdA en D'66 weer samen aan de andere. Met alle mogelijke varianten doet zich deze situatie onophoudelijk voor, zodat voor een buitenstaander al gauw een indruk ontstaat, dat dat vaste stemmingsbeeld andere oorzaken heeft. En toch wordt gewoon door de fractie van D'66 ieder voorstel, van wie het ook afkomstig is, op zijn eigen verdiensten bekeken. Men kan in theorie nu twee dingen doen:

1. Zelfs de schijn voorkomen dat men denkt dat D'66 een verlenkstuk van de PvdA is, door dan maar eens niet met de PvdA mee te stemmen, ook al is men het met deze partij op het betrokken punt eens.
2. Gewoon doorgaan met onze houding en dan maar iedere keer uitleggen waar de valse indruk vandaan komt. De fractie kiest onvoorwaardelijk voor het laatste. Met instemming van het bestuur. Het eerste zou betekenen dat wij ons wezenlijk fundament van

zakelijke politiek zouden verraden en precies dezelfde fout zouden maken als de andere partijen.

POLITIEK

VOOR DE BOEKENPLANK

Zonder de pretentie te (willen) hebben volledig te zijn, geeft het boek "Seks in de jaren '60" (Uitgeverij Polak en Van Genne) een goed overzicht van de aan het veranderen zijnde houding ten aanzien van de seksualiteit. Het meer open karakter hiervan is de eerste en noodzakelijke voorwaarde om het probleem van de dreigende overbevolking in Nederland aan te snijden. Het is de verdienste van Richter Roegholt en Dick P. J. van Reeuwijk dat zij dit hebben gedaan. Hier en daar wat oppervlakkig, soms geslaagd grappig, beschrijven zij de problemen rond de pil, de mogelijkheden ervan en de onmogelijkheden van abortus, die in de Nederlandse wetgeving in het verdomboekje staat. Het drama, wat een abortus toch vrijwel altijd is, wordt door deze huidige ontoelaatbaarheid nog heimelijker en illegaler van karakter en daardoor onnodiger schadelijker.

Een correspondentie met de paus over de eventuele toelaatbaarheid van de pil als middel de bevolkingsgroei in de hand te houden --hoe correct ook gevoerd -- is naief of provocerend. Het eerste kan moeilijk van de auteurs worden verwacht.

Het boek geeft interessant cijfermateriaal, samengevat in een (dure) exclusieve NIPO-enquête, over het bevolkingsvraagstuk. De cijfers zien voor politici, die dit vraagstuk moeten intrigeren, zonder meer de moeite van het langdurig bestuderen waard. Homofielie wordt in "Seks in de jaren '60" slechts zijdelings genoemd en is in het kader van het bevolkingsvraagstuk ook niet belangrijk. Interessant zijn de vraaggesprekken met dr. C. van Emde Boas en met de schrijver Simon Vestdijk.

Uit een interview met Vestdijk: "Een van de uitgangspunten van ons boek is dat de grotere tolerantie ten aanzien van de seksualiteit de weg heeft gebaad voor een realistische aanpak van de geboortebeperving in het kader van een gerichte bevolkingspolitiek". Hierop antwoordt Vestdijk onder meer: "Het causaal verband kan misschien beter of even goed omgedraaid worden".

Overigens, wanneer men inziet dat een realistische aanpak van de geboortebeperving noodzakelijk is en men er de bevolkingspolitiek op gaat richten, hoe tolerant is dan wel de tolerantie?

De conclusies van de beide auteurs zijn, kort samengevat, dat de over-

vervolg op pag. 17

VERSTANDIG BURGERSCHAP

(Brieven, waarvan de schrijver aan de redactie niet bekend is, worden niet geplaatst; de redactie behoudt zich het recht voor de inhoud te be-

korten en, indien nodig, de discussie te sluiten. Over plaatsing is geen correspondentie mogelijk)

MISSEN WE EEN GEWELDIGE KANS ?

De overwinning is voorbij. Wat nu D'66 ?

We hebben een "affaire-Gruyters", een kwestie Leiden, een verdwenen afdeling Roermond. In Zwolle waren moeilijkheden. Het oude enthousiasme taant. Er zijn zelfs leden die zich niet meer in de partij thuis voelen omdat de leden te weinig invloed zouden hebben. Een vrij algemeen bezwaar is, dat de leden te weinig worden ingelicht over activiteiten van bestuur, fractie en commissies.

Het bewaren van enthousiasme en de unieke mentaliteit van D'66 is vooral een taak voor het partijblad. Hierin moet uitgebreide en veelzijdige informatie worden verstrekt over alles wat er in de partij gebeurt.

Ook moeten hierin meningen botsen, affaires worden "uitgespit" en diagnoses worden gesteld. Kortom, het partijblad moet zoveel informatie verstrekken en zoveel tegengestelde meningen laten horen, dat ieder lid zich een oordeel kan vormen over wat er in de partij al of niet gebeurt. Opdat hij - als dit nodig is - een gemotiveerde stem kan uitbrengen.

Voldoet "Democraat" aan de eisen die men er aan moet stellen? Naar onze mening helaas niet. Het blad wordt gevuld met te algemene beschouwingen. Waar is de volledige informatie, de dynamiek, de vonken die eraf springen bij daverende botsingen van meningen?

We geloven dat de partij een geweldige kans aan het missen is. Een kans die niet gemist hoeft te worden. Gezien de samenstelling van de schare leden moet er een grote redactiestaf van kundige mensen kunnen worden gevormd, die "Democraat" maakt tot een bloeiend blad - feller en leesbaarder - dat geen enkele politiek geïnteresseerde wil en mag missen. Een kans ook, die niet gemist mag worden. In de moeilijke eerste jaren heeft D'66 een goed partijblad misschien wel even hard nodig als een goed bestuur. Een goede "Democraat" kan stimuleren, controleren en corrigeren. Een goede "Democraat" zal ook met veel vuile was aan komen dragen opdat die door openheid blinkend schoon wordt gewassen.

Wij zijn geen rebellen. Daar leggen we graag sterk de nadruk op. Wij willen wel goed maken wat tot dusver is verzuimd: de leden de kans geven zich met hun eigen blad te bemoeien. Wij willen echter vooral alles doen wat in ons vermogen ligt om D'66 een goed partijblad te bezorgen. Daarom vragen wij alle geïnteresseerden op papier te zetten hoe "Democraat" er naar hun mening uit moet zien.

Enkele punten zijn:

INHOUD : (opinieblad, informatieblad of een combinatie van beide, hoe moet de "provincie" er bij worden betrokken);

REDACTIE : (aantal redacteuren, kiezen of benoemen, verantwoordingsplicht, organisatie);

TECHNISCHE VERZORGING, FINANCIËLE ASPECTEN.

Wij vragen u verder ons te laten weten of u op de een of andere wijze mee wil werken aan het blad (redactioneel, illustrerend, advertentiewerving, technische verzorging).

We stellen ons voor alle gegevens en meningen te combineren tot een soort rapport dat aan de betrokkenen wordt toegezonden. Op een vergadering waarvoor ook bestuurs- en fractieleiden en de redacteur van "Democraat" worden uitgenodigd kan van deze studie een definitieve versie worden vastgesteld. Dit

VERONTRUSTING VAN DRIE ONGEDULDIGEN

Hierbij publiceert de redactie een open brief - een manifest eigenlijk - van het triumviraat Jonker-Löbber-Zandvoort. De inhoud spreekt voor zich. Tevens publiceert de redactie een uittreksel uit de notulen van een constituerende vergadering voor een publiciteitscommissie in wording; ook hiervan spreekt de inhoud voor zichzelf. Lezers van "Democraat", die misschien het zinderend wantrouwen van opgemeld driemanschap eveneens in zich voelen smeulen, laat de redactie gaarne zelf mediteren over de hierin verstrekte informatie.

Wat de brief van het driemanschap betreft, het merendeel der opgebrachte punten is reeds beantwoord in G. Rignalda's inleiding in het eerste nummer (pag. 3). Wellicht is het ten behoeve van deze verontruste triade nuttig in het kort weer te geven waar het daar om ging. "Democraat" is nog lang niet wat het wezen moet, het is een begin; en "Democraat" moet zich verder ontwikkelen en groeien in, door en uit discussie met de lezers. (Wie deze weergave mocht verdenken, zij verwezen naar het origineel, pag. 3 van het eerste nummer). De redactie zou zich natuurlijk persoonlijk kunnen aantrekken wat het manifesto der drie haar impliciet verwijt: ondeskundigheid, onkundigheid, duistere bedoelingen, ondemocratische mentaliteit en verborgen, ja, occulte praktijken. (zie noot). Dat de redactie zich dit niet persoonlijk aantrekt berust - behalve op haar schier Olympische afstand tot aards gewriemel - hierop, dat zij meent dat niemand, die ook maar enigszins geïnformeerd is over

de actuele werkwijze tot een dergelijk oordeel zou kunnen komen, zeker niet na slechts twee nummers. (De redactie heeft er inmiddels wel goede nota van genomen dat zij op één lijn wordt gesteld met de dissidente groep-Leiden en de verdwenen groep-Roermond).

Informatie over hoe de redactie werkt is te vinden op pagina 3 van het tweede nummer van "Democraat" (ja, die met de taalfout in de tekening, waarvoor excuses). Er zij overigens voor de volledigheid op gewezen, dat de toevoeging h. t. bij "redactie" betekent: hoc tempore, hetgeen betekent "voorlopig".)

De redactie beschouwt, zonder persoonlijk engagement, de brief der drie als een motie van wantrouwen. Waarom anders zou de groep zich met een eigen actie tot de lezers wenden? Waarom richt zij zich niet met een voorstel tot de redactie, een voorstel zoals zij zelf graag blijkt te willen ontvangen? Een dergelijke actie leidt tot versplintering en opsplitsing, waar het niet nodig is. Democraat's redactie heeft de goede verstaander reeds in ieder verschenen nummer laten weten reacties op prijs te stellen - reacties en suggesties, als hierbij is bewezen, worden niet onder de tafel gewerkt. Bij deze derde keer - om de drie mannen gerust te stellen - gaat weer het appèl aan de lezerskring om inzendingen, artikelen, polemieken, schotschriften, pamfletten, hekeldichten, caricaturen en cartoons (mits professionaal), foto's en suggesties voor de organisatie.

"Democraat" is in dit beginstadium niet gebaat bij splinteracties tegen het - nogmaals: voorlopig - redactiebeleid. Uiteraard staat het iedereen vrij zich bij de drie mannen aan te sluiten (al leiden triumviraten in de regel tot dictaturen). In afwachting van het resultaat van deze Derde Wegactie zal de redactie er naar streven "Democraat" te laten verschijnen op basis der uitgangspunten en met de doelstellingen genoemd in G. Rignalda's inleidingsartikel, op de werkwijze omschreven in het tweede nummer en in rechtstreekse discussie met de lezers. Daarbij hoopt zij dan ook op daadwerkelijke kopy-bijdragen van de drie.

h. t. redactie

verstandig burgerschap

werkstuk zullen wij ter plaatsing zenden aan de redactie van "Democraat". Aan het bestuur willen wij verzoeken de materie te behandelen op het eerstvolgende congres.

De geïnteresseerden wordt verzocht na te gaan hoe eventueel andere bladen vergelijkend studiemateriaal opleveren. De neerslag van uw denkwerk kunt u sturen naar R.W. Th. Löbler, Koninginneweg 42, Rotterdam-27.

D.A. Jonker, Gouwe 131, Gouda. Tel. 01820 - 8203;
 R.W. Th. Löbler, Koninginneweg 42, Rotterdam-27. Tel. 010 - 199967;
 W. Zandvoort, Meeuwenlaan 5, Nieuw-Helvoet, post Hellevoetsluis. Tel. 01883 - 2765.

DE UITSLAG IN HELMOND

	zetels		stemmen			procenten		
	1967	1966	1967	1966	1967	1967	1966	1967
KVP	15	15	13154	11530	13710	44,0	45,5	52,7
PvdA	6	6	5511	5296	4023	18,4	20,9	15,5
Jongeren-CDU	1	3	988	2857	192	3,3	11,3	0,7
Gemeentebelangen (VVD-CHU-AR)	4	3	3911	2285	2894	13,1	9,0	11,1
CPN	2	1	2017	838	1036	6,7	3,3	4,0
Jong. Dem. Cent. Helmond	--	--	727	--	--	2,4	--	--
PP Volksfront	--	--	87	--	--	0,3	--	--
Kath. Democraten	--	--	354	--	--	1,2	--	--
PSP	--	--	188	--	427	0,6	--	1,7
BP	--	--	501	--	1310	1,7	--	5,0
D'66	3	--	2474	--	1605	8,3	--	6,2
Overige lijsten	--	1	--	2537	812	--	10,0	3,1
Totaal	31	29	29912	25343	26009	100,0	100,0	100,0

HANS VAN MIERLO:

Mr. van Mierlo, fractieleider van D'66 in de Tweede Kamer gaf ronduit toe, dat hij nogal teleurgesteld was door deze uitslag. Op de suggestie dat zulks o. a. te wijten zou zijn aan het gedrag van zijn partijgenoot Gruyters, ging hij dieper in. Hans van Mierlo vond dat iedereen - juist in een partij als D'66 - vrij moest laten om te zeggen en te doen wat hij wil. Door deze openheid is de positie van D'66 natuurlijk kwetsbaar, volgens mr. Van Mierlo, maar hij achtte de openheid deze prijs wel waard.

HANS GRUYTERS:

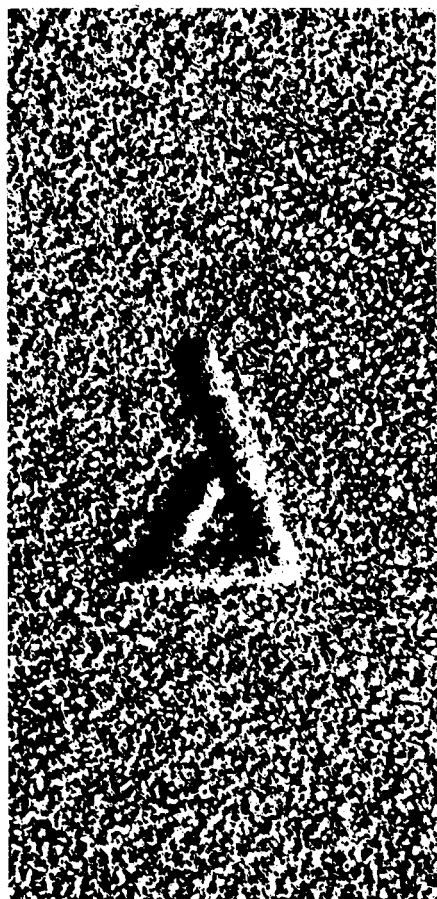
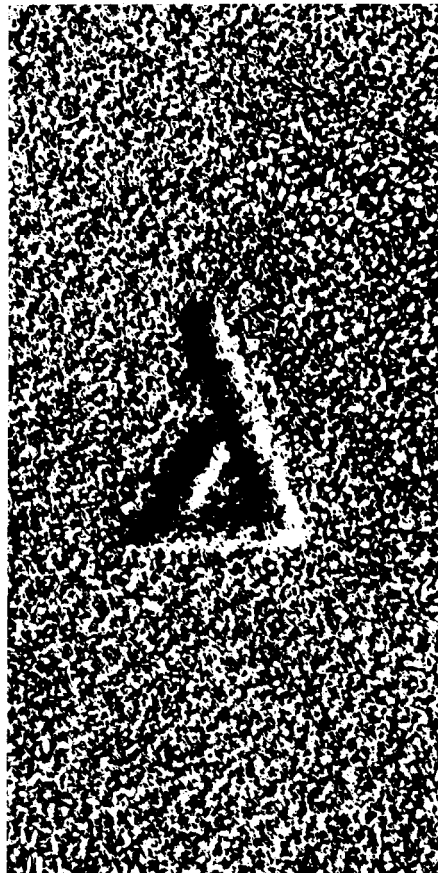
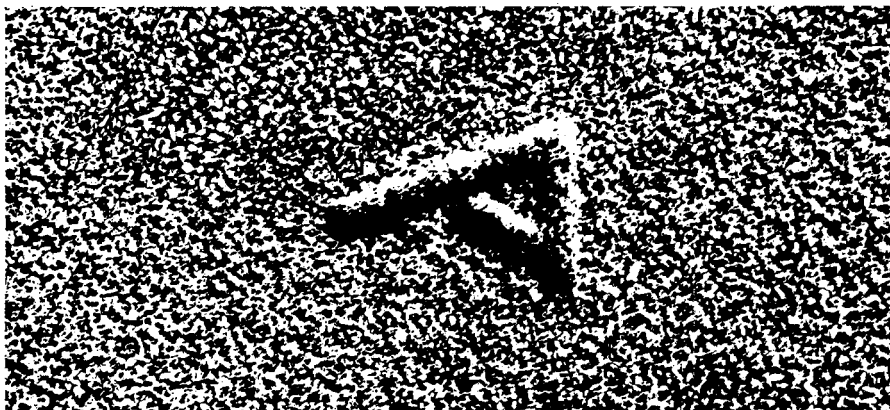
"Eerlijk gezegd heeft Swinkels gelijk, als hij beweert, dat ik het resultaat bij mijn partij bij de vrijdag gehouden verkiezingen in Helmond nadelig heb beïnvloed. Ik ben me dat wel bewust en ben er dan ook niet verbolgen over, dat hij dat publiekelijk heeft verklaard". Dit zei drs. J. P. A. Gruyters, als commentaar op de uitlatingen van de voorman in deze partij in Helmond, drs. H. Swinkels.

POLITIEK VOOR DE BOEKENPLANK

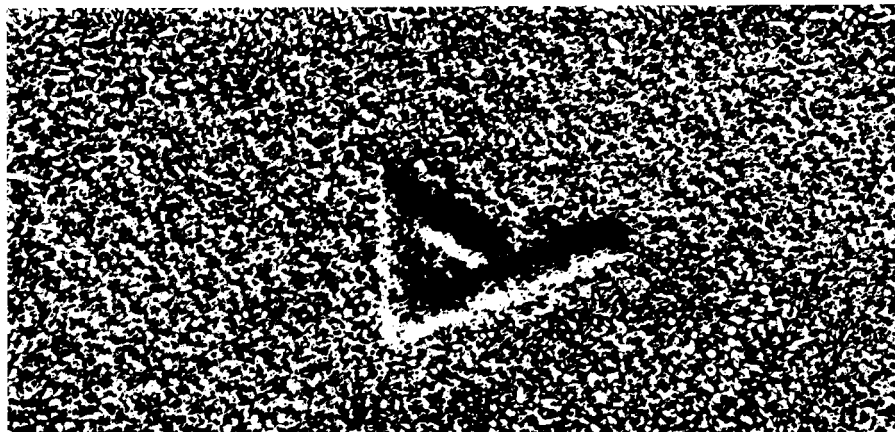
heid in het landsbelang duidelijke richtlijnen dient te geven ten aanzien van de gezingsgrootte, op den duur de kinderbijslag moet verdwijnen, ziekenfondsen voor behoedsmiddelen op doktersrecept dienen te verschaffen, in de medische opleiding anticonceptie moet worden opgenomen, seksuele

voorlichting op scholen noodzakelijk is en dat in principe abortus een zaak is tussen vrouw en arts. Verder menen Richter Roegholt en Dick P. J. van Reeuwijk dat de fiscale discriminatie van vrijgezellen moet worden opgeheven, een ruimere en rechtvaardigere formulering van de echtscheidingsgronden nuttig is en dat een actiever emigratiebeleid van de overheid noodzakelijk is.

DELTA METSELBAKSTENEN ZIJN MERKSTENEN

Een merk garandeert het product waarop het staat. En niet alleen het produkt, maar ook de service daarachter. Van Lookeren Campagne levert: maatvaste, kantige metselstenen van constante kleur en kwaliteit, op de afgesproken data. Oók als het om grote termijnorders gaat. Daarom staat op elke steen van Van Lookeren Campagne het Deltamerk. Daarom is het zo belangrijk, vooral voor grote projekten, om Delta metselbakstenen te gebruiken.

Koninklijke Steenfabrieken

VAN LOOKEREN CAMPAGNE N.V.

Zaltbommel, Molenwal 22, telefoon (04180)-2031.
Fabrieken te Haaften en Hurwenen. Aangesloten bij de Vereniging
Metselbaksteen-keur.

Postzegelveiling „De Hoogt”

Postbus 225 · Tel. (01850) 38469 · Dordrecht · Postgiro 722080

- Regelmatig veilingen
- Lage kosten
- Deskundige bewerking

democratie

januari 1968 - 2^e jaargang no. 4

fractieleden

Anneke,
Hans,
Erwin,
Minne,
Arend,
Sef en
Erik
mogen
15 februari
hun
eerste
verjaardags-
kaarsje
uitblazen.

A.R. v.d. Burg

"ik heb op u gestemd"

"Geachte heer, Bij de laatste verkiezingen heb ik op u gestemd. Daarom neem ik de vrijheid het volgende onder uw aandacht te brengen"

In deze geest beginnen vele brieven, gericht aan de kamerfractie van D'66 of aan een der leden daarvan, meestal Van Mierlo. Er komen zo'n 75 tot 100 brieven per maand binnen. De eerste drie maanden na de verkiezingen was er een hausse, toen zakte het af, terwijl er nu weer een duidelijk stijgende lijn valt waar te nemen.

Een klein deel van de brieven betreft de politiek in het algemeen. Men vindt dat de fractie het niet goed gedaan heeft (b.v. inzake de ontwikkelingshulp), of men geeft de fractie een advies over de door haar aan te nemen houding bij een aanhangig wetsontwerp. Een enkele maal komt er een anonieme brief. Zo waren er een paar met veel onvriendelijks over minister Beernink. De afzenders verwachtten blijkbaar dat D'66 deze wel zou doorsturen - ook anoniem.

moelijkheden

Het grootste deel van de brieven betreft persoonlijke moeilijkheden van de schrijvers. Als men een blik op deze correspondentie werpt, ziet men pas goed welk een enorm aantal voetangels en klemmen onze ingewikkelde samenleving opzet voor de gewone burger. Dikwijls is het de wet zelf, die onbillijkheden oplevert, zoals bij de Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering, een op zichzelf bijzonder nuttig stuk sociale wetgeving, dat echter voor een aantal mensen een achteruitgang in de bijstand blijkt te betekenen. Een ander voorbeeld is de huurbelasting, die in het verschiet ligt.

vertrouwen

De kamerleden van D'66 doen alles om dit vertrouwen niet te beschamen. Van ieder geval wordt nagegaan of de normale wegen zijn bewandeld. Zo niet, dan wordt de weg gewezen. Is dat wel het geval, dan wordt de kwestie verder uitgezocht. In heel veel gevallen leidt dit tot het voor de briefschrijvers gewenste resultaat. Ieder kamerlid behandelt de onderwerpen die tot zijn terrein behoren, dus Dijkstra onderwijszaken, Nypels alles op het terrein van de sociale wetgeving en Imkamp de militaire zaken. Nypels krijgt wel de meeste gevallen te behandelen, althans op het ogenblik,

want dat wisselt nogal naar gelang van de zaken die aan de orde zijn. Het ligt echter wel in de verwachting dat de sociale wetten en de huur- en woningbouwvraagstukken (Nypels) altijd wel de pennen in beweging zullen houden. Gemiddeld kan men zeggen dat de behandeling van de eigen correspondentie een kamerlid een dag per twee weken kost, d.w.z. 10% van de tijd van mensen met een normale werkweek. Er zijn situaties dat de correspondentie tot persoonlijk contact leidt. Zowel de schriftelijke als de mondelinge contacten zijn voor de fractie bijzonder nuttig. Ze brengen soms belangrijke fouten in de wetgeving en de uitvoering daarvan op het spoor, waardoor initiatieven tot verbetering kunnen worden ontplooid. Een typisch voorbeeld is de huurbelasting. Aanvankelijk stond de fractie er gunstig tegenover, maar de correspondentie heeft zoveel gebreken aan het licht gebracht, dat men zich tegenover bepaalde onderdelen ervan zeer kritisch heeft opgesteld.

herkend

Niet alle brieven zijn in een vakje onder te brengen. Zoals die van iemand die door zijn familie niet meer herkend en geaccepteerd werd nadat zijn gezicht door een plastisch chirurg was behandeld; hij wilde weten wat nu verder te doen. Of het bejaarde echtpaar met een kapot televisietoestel dat het niet gerepareerd kon krijgen. Gevallen waarom men kan glimlachen maar dan toch in het besef hoe eenzaam sommige mensen kunnen zijn.

En dan zijn er de spreekbeurten. Er komen ontelbare verzoeken binnen om voordrachten te houden, zitting te nemen in een forum, of om gewoon een vergadering bij te wonen. Vooral Van Mierlo moet het als spreker ontgelden. Er komen zoveel verzoeken binnen dat een deel ervan moet worden afgewezen en een ander deel ver in de tijd moet worden gespreid. Ieder kamerlid heeft daarbij zijn eigenrayon, al wordt daar lang niet altijd de hand aan gehouden. Dijkstra doet de drie noordelijke provincies, Nypels Gelderland en Overijssel, mej. Goudsmit en Visser Noordholland en Utrecht, de Goede Zuidholland en Zeeland, Van Mierlo en Imkamp Noord-Brabant en Limburg. Een ander contact loopt via de pers. Helaas kan men uit de krant in het

algemeen slechts een uiterst summier beeld krijgen van de parlementaire activiteiten van de D'66-fractie, en dan natuurlijk alleen nog voor zover het om openbare zittingen gaat. De fractie zelf heeft door de overstelpende hoeveelheid werk nog weinig kunnen doen aan actieve voorlichting. Dit betekent dat vele mensen in den lande geen flauw idee hebben van de rol die D'66 in het parlement vervult. In ons parlement is het langzamerhand traditie geworden dat in openbare zittingen regeringspartijen en oppositie zich altijd tegenover elkaar opstellen. Doet de ene partij een voorstel, dan wordt dit door de andere partij verworpen, ongeacht de merites van het voorstel. D'66 wil zich uitdrukkelijk losmaken van deze methode van "werken". Ieder voorstel wordt geheel op zichzelf bekeken, ongeacht van welke zijde het komt. Dit heeft een merkwaardig gevolg. Stemt D'66 tegen een voorstel van de regering of van een regeringspartij, dan wordt haar voor de voeten gegooid dat ze achter de PvdA aanloopt. Stemt de fractie vóór een voorstel van regeringszijde, dan verwijt de oppositie haar dat ze haar rol van oppositiepartij niet goed speelt. Veel parlementaire verslaggevers zijn zelf zo gewend geraakt aan de spelregels van de 'klassieke' partijen, dat in hun commentaren soms eenzelfde verwijt doorklinkt.

opbellen

Er zijn weinig mensen die ongevraagd op bezoek komen. Het risico van afwezigheid acht men blijkbaar te groot. Wel wordt er opgebeld. B.v. als volgt:

- Met De Goede.
- Van de VVD?
- Neen, van D'66.
- O ja, dan moet ik u juist hebben. Zo iemand heeft het kennelijk al bij een zo groot aantal kamerleden geprobeerd, dat hij de zaak een beetje door elkaar gaat klutsen.

De fractie wordt bij haar werk niet alleen bijgestaan door de vele werkgroepen, maar op administratief gebied ook door de secretaresses, mevrouw R. Backer-Brakxhoofden en mej. A. C. Koster. Tegengewerkt wordt de fractie door een gebrekkige outillage van de Tweede Kamer. Zo is er maar één kamer, waar iedereen moet praten, studeren en schrijven. De kamerstukken worden slechts mondjesmaat verstrekt, zodat er meestal niet voldoende exemplaren zijn voor de werkgroepen. Het is waarlijk dringend nodig dat het programmpunt van D'66 om de kamerleden beter te outillieren, wordt uitgevoerd. Toch durft uw verslaggever met goed fatsoen te eindigen met de opwekking: Schrijf toch vooral eens aan uw kamerlid!

Dit speciale nummer van het maandblad "Democraat" is tot stand gekomen door de medewerking van de redacties van "Peperbek" (Den Haag), "Rijnmond" Rotterdam, "Appel" (Amsterdam) en het "Delfts Nieuwsblad". Het is een eerste streven om tot nauwe samenwerking te komen tot verbetering van de algehele communicatie in Democraten '66, de politieke partij die woekert met uiterst beperkte middelen. Elders in dit blad leest u hoe leden, niet-leden en symphathisanten kunnen meewerken de realisering van het politieke programma van Democraten '66.

democraat

redactie-adres:
Jan. G. Huygens
Loevesteinlaan 473 f
's-Gravenhage
tel. 070 - 663239

kopij voor het
februarinummer
voor 30 januari
aan redactie-
adres in Den Haag

abonnementsprijs
f 6, -- per jaar

advertentietarieven
bij het secretariaat

administratie:
secretariaat D'66
Keizersgracht 576
Amsterdam
tel. 020 - 226996

gironr. van dit blad
is 1477777, t. n. v.
administratrice
"Democraat" in
Amsterdam

druk: Luna-Delft

Pim Dijkers

D'66 de enige

Als enige politieke partij in Nederland heeft D'66 zich intensief beziggehouden met de toekomst van het toneel. In een beknopte brochure werden eerst de bezwaren tegen het huidige stelsel, dat grotendeels nog gebaseerd is op toestanden van 1945, uiteengezet.

Zeer in het kort komt het hierop neer, dat de drie grote, gesubsidieerde gezelschappen in hun taak belemmerd worden door het verplichte doubluresysteem. (d.w.z. twee voorstellingen van twee verschillende stukken in twee verschillende plaatsen op één avond). Dit betekent circa tien tot twaalf premières in een seizoen van ruim 300 dagen, te volbrengen door één gezelschap van ongeveer 40 mensen. Om aan de subsidie-eisen te voldoen reizen de gezelschappen stad en land af, terwijl dagelijks om 11 uur, de acteurs en actrices weer op hun standplaats aanwezig moeten zijn voor repetities, die voor elke première minstens 6 weken in beslag nemen. Spelmoeheid en onvoldoende voorbereiding zijn dus begrijpelijke klachten. Verder noemt de brochure als negatief element het z.g. exclusieve opvoeringsrecht. Wanneer er ergens in het buitenland een interessant nieuw stuk verschijnt, ontstaat er een koortsachtige wedijver tussen de dramaturgen en directies der verschillende gezelschappen, om het opvoeringsrecht voor Nederland te bemachtigen. Is dit, bijvoorbeeld aan de Haagse Comedie gelukt, dan mag niemand anders in Nederland het spelen. Maar door de overdadige spreiding krijgt een publiek in Hengelo of Sittard, misschien één kans het te zien, om van Apeldoorn of Den Bosch maar niet te spreken.

rapport

In de inleiding tot het rapport zegt de werkgroep van D'66:
"Het toneelbeleid dient gericht te zijn op een integratie van het theater in de gemeenschap. Het terugdringen van de drempelvrees is hiervoor van het grootste belang". Men stelt verder:
"Het behoort mede tot de taak van een politieke partij een visie te geven op een toekomstige cultuurontwikkeling". En hierop volgt dan de conclusie, dat tegen deze achtergrond het concrete plan in de toneelnota van D'66 moet worden gezien.

Wanneer men van dit concrete plan kennis neemt, is het verheugend te

constateren dat het in grote lijnen overeenkomt, met het plan van de Raad van Directeuren der Verenigde Nederlandse Toneelgezelschappen, dat inmiddels - zij het met enig voorbehoud - door de minister van CRM is aanvaard. Men zal komen tot een regionale spreiding van gezelschappen, verdeeld over acht plaatsen, te weten, Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Haarlem, Eindhoven, Arnhem, Maastricht en Groningen. Het plan van D'66 beveelt in dit verband een keuze aan van circa tien bevolkingscentra. Zowel D'66, als het plan van de directeuren, bepleit de afschaffing van het exclusieve opvoeringsrecht, de eerste alleen sneller en radicaler.

opleiding

Zeer belangwekkend is in het plan van D'66 de gedachteontwikkeling betreffende de opleiding van toneelkunstenaars en de z.g. "verticale spreiding". Men bepleit een uitgebreide vakopleiding voor regisseurs, de vormgevers van iedere theaterproductie, zodat dit beroep als zelfstandig vak kan worden uitgeoefend, en niet meer noodzakelijkerwijze moet worden gekoppeld aan andere verbintenissen als acteur, directeur of dramaturg. Wat de verticale spreiding betreft, (dus de activiteiten gericht op een nauwere betrokkenheid van het Nederlandse volk in alle - sociale - geledingen met het theater) geeft de werkgroep in overweging, vooral de jeugd door kunstonderwijs op later theaterbezoek voor te bereiden. Dit alles zou dan kunnen aansluiten op intensiever onderwijs in theatercultuur bij het voortgezet onderwijs. Hierbij merkt het rapport op: "Bij het verlenen van prioriteit aan het kunstonderwijs, moge niet uit het oog verloren worden, dat theater, zo goed als alle andere kunstuitingen van onze cultuur - geen doel in zich zelf - slechts dient als hulpmiddel tot onze verdere ontplooiing als mens".

Hans van Mierlo

DIT IS DE FRACTIE

Bij de plenaire behandeling van de defensiebegroting kwamen twee moties op tafel, die beide strekten tot een verlaging van de defensielasten: een motie-Wierda (PvdA), waarin om een bezuiniging van ongeveer 80 miljoen werd gevraagd en een motie-Aarden (naemens vier radicalen uit de KVP) waarin een vermindering met 37 miljoen werd gevraagd. Voor de fractie van D'66 was de eerste motie niet aanvaardbaar, de tweede wel.

motie wierda

Hierin werden de posten aangegeven, waarop de minister van defensie moest bezuinigen. Hoewel men tegen enkele daarvan geen enkel bezwaar kon hebben, waren er enige andere verlangens, waarvan te vrezen viel dat zij knaagden aan de nato-verplichtingen en de totale gevechtskracht van de Nederlandse defensie: het uit de vaart nemen van enkele verouderde schepen, het verminderen van de parate sterkte onder gelijktijdige opvoering van personeelsbezetting en materieel uitrusting en het bevriezen van onderhoudskosten bij luchtmacht en marine op het peil van 1967.

De fractie is er van overtuigd dat er bezuinigd kan worden, door reorganisatie en verhoogde effectiviteit. De huidige wijze van begroten maakt het voor een kamerlid echter vrijwel onmogelijk om uit te maken welke posten wel en welke niet verantwoord zijn. Vandaar dat de fractie vurig pleit heeft voor een geheel andere wijze van begroten waardoor een reëlere controle door de kamer mogelijk wordt.

De fractie is ervan uitgegaan dat Nederland in het jaar 1968 zijn Nato-verplichtingen behoort na te komen. (Hierbij in het midden latend hoe Nederland zich ten aanzien van de Nato zal moeten opstellen, een zeer be-

langrijke zaak, waarop binnen de partij hard wordt gestudeerd) Tegen deze achtergrond vond de fractie het niet verantwoord zich op dit moment achter deze motie te stellen.

motie aarden

Hierin werden geen posten aangegeven, maar werd een verlaging van de totale defensie-uitgaven met 37 miljoen gevraagd. Aan de minister werd overgelaten dit te realiseren. Bij de huidige wijze van begroten is dit veel reëler. Immers de minister van defensie heeft als enige bewindsman het recht om binnen de begroting met de posten te schuiven.

Bij deze motie neemt de kamer dus, het budgetrecht uitoefenend, tegenover de minister de houding aan van: u vraagt zoveel en u krijgt van ons 37 miljoen minder en daar moet u het met inachtneming van de nato-verplichtingen zo goed mogelijk in rooien! En er is geen defensiespecialist in Nederland te vinden, die kan waarmaken dat een zodanige vermindering op de begroting van maar liefst meer dan 3 miljard leidt tot een verzaking van de Nato-verplichtingen of tot een verlaging van 's lands veiligheid. Zuiver defensie-technisch gezien was die 37 miljoen een slag in de lucht. Aarden had ze nodig om een verhoging van de ontwikkelingshulp van 45 miljoen te financieren.

Met deze motie manifesteerde zich voor de allereerste keer het radicale element in de Tweede Kamer. Aandit uit de boot vallen van deze radicalen - hetgeen politiek gezien van groot gewicht was - was de fractie van D'66 niet geheel onschuldig. Immers bij de begrotingsbehandeling van ontwikkelingshulp in de openbare commissievergadering was de KVP-afgevaardigde, zelf één van de radicalen, door ons scherp aangevallen met de vraag waar

nu die KVP-motie bleef, waarin gevraagd zou worden om 45 miljoen gulden meer voor ontwikkelingshulp, een verlangen dat door Schmelzer bij de algemene beschouwingen min of meer geclausuleerd ter tafel was gelegd. Aarden heeft toen met drie anderen besloten ten aanzien van dit punt een zelfstandige positie in te nemen en om 45 miljoen meer te vragen. Als uitvloeisel hiervan vroeg hij om een verlaging van 37 miljoen bij defensie. Omdat hiertegen zakelijk gezien geen bezwaren waren, was het voor de fractie van D'66 ook een kwestie van politieke loyaliteit om de motie Aarden te steunen.

motie goudsmit

Bij de behandeling van de begroting van Justitie is door Anneke Goudsmit een motie ingediend, waarin de minister werd gevraagd alle maatregelen te nemen die zouden kunnen bevorderen dat nog voor het zomerreces van 1968 bij de Tweede Kamer een wetsontwerp tot herziening van het echtscheidingsrecht wordt ingediend.

Deze herziening is voor D'66 van het grootste belang. Ons echtscheidingsrecht is totaal verouderd en veroorzaakt naar ons oordeel veel geestelijk leed in onze samenleving. Om de minister dat duidelijk te maken is de motie ingediend. Uit het antwoord van de minister bleek dat hij inderdaad bereid was te streven naar wat in de motie was gevraagd en al het mogelijke te doen teneinde zo spoedig mogelijk de Kamer het nieuwe ontwerp te kunnen voorleggen. Van de zijde van de andere fracties werd daarop verklaard dat zij daar erg blij mee waren en geen behoefte meer hadden aan de motie. We konden twee dingen doen: de motie in stemming brengen en dan was hij verworpen of de motie intrekken onder de motivering dat thans gelukkig gebleken was dat de minister en de Kamer de grootst mogelijke spoed wensten te betrachten. Het laatste had het voordeel dat de andere fracties op hun uitspraak vastgeprikt blijven, hetgeen later van belang kan zijn. Het eerste had het nadeel dat er een zeer negatief effect zou zijn uitgegaan, wanneer de Kamer een motie zou verworpen, die op spoed aandringt. D'66 zou misschien daarmee een aardig nummertje gemaakt hebben, maar de zaak zelf zou er allerminst mee gediend zijn geweest. Vandaar dat de motie werd ingetrokken.

F. Plate

geheimtaal

Twee termen uit het staatsrechtelijke jargon, waarmee de heren politici elkaar tegenwoordig nog wel eens te lijf gaan, zijn monisme en dualisme.

Een monistische opvatting ziet regering en parlement eigenlijk als één geheel. Het parlement geeft de hoofdlijnen aan en de regering is het uitvoerend comité of het dagelijks bestuur, dat handelt volgens de richtlijnen van het parlement. De uiterste consequentie hiervan is, dat de regering door en uit het parlement wordt gekozen. In de praktijk betekent dit, dat de meerderheid in het parlement de regering uit haar midden benoemt. Vanzelfsprekend is dit van grote invloed op de houding, die deze parlementaire meerderheid dan later gaat aannemen tegenover "haar" regering. In het algemeen zal zij zich zeer loyaal ten opzichte van de regering gedragen.

De dualistische zienswijze beschouwt regering en parlement als twee afzonderlijke lichamen, die ieder een eigen taak te vervullen hebben. In een dergelijk stelsel staat de regering veel zelfstandiger ten opzichte van het parlement. Zij stipfelt naar eigen inzicht het regeringsbeleid uit en dient zodanige wetsvoorstellen in, als zij voor dat beleid nodig vindt. Het parlement beslist of een bepaald voorstel inderdaad wet wordt en controleert bovendien de regering op alle gebieden. Juist omdat naar dualistisch inzicht regering en parlement verschillende taken te vervullen hebben, worden zij als afzonderlijke staatsorganen gezien.

verschillen

Uit dit principiële verschil vloeien nog andere verschillen voort. In een zuiver monistisch systeem past bijvoorbeeld geheel, dat de ministers tevens lid van het parlement zijn. In Engeland, dat een typisch monistisch stelsel heeft, treft men deze situatie dan ook aan. In een dualistische opvatting zal men eerder geneigd zijn om het ambt van minister overeenigbaar te verklaren met het kamerlidmaatschap, vooral omdat één van de belangrijkste taken van het parlement juist is de regering te controleren.

Een veel belangrijker verschil houdt echter verband met de zgn. vertrouwenseis. Hiermee wordt bedoeld, dat

weg met D'66

W. Zandvoort

Want D'66 is een "pragmatische" partij. (...) maar er zit toch een gevaar in, het gevaar n.l. dat pragmatisme verwordt tot opportunisme,

(Utrechts Nieuwsblad, 30 dec.)

Het overbodige gespeel met moties begon de Kamerleden te vervelen. De a. r. afgevaardigde mejuffrouw Van Leeuwen sprak van een motie-neurose. Zij haalde een zin aan, die een Amsterdams weekblad met een Haagse naam had gepubliceerd en die dr. Imkamp in een vergadering van zijn fractie, sprekende over een commissievergadering, zou hebben uitgesproken, n.l. dat er op "zakkerige manier zaken werden gedaan".

(N. R. C., 19 dec.)

Net als de P. S. P. en de Boerenkiezers bleken ook die van D'66 protestkiesers te zijn. (...) Tot in het stemhokje wist men veelal niet waar D'66 nu precies vóór was.

(Nieuwsblad van het Noorden, 29 dec.)

de regering geacht moet kunnen worden het vertrouwen te genieten van de meerderheid in het parlement. Deze eis vloeit direct voort uit een monistische gedachtengang. Het ligt voor de hand, dat een uitvoerend comité (de regering) alleen wordt aanvaard, wanneer het handelt in de geest van de opdrachtgevers (het parlement). In een dualistisch systeem wordt veel waarde gehecht aan de onafhankelijkheid van regering en parlement ten opzich-

Hun elan lijkt verzwakt en ook in hun kring doen zich formalismen, wrijvingen en conflicten voor waarmee andere partijen sinds jaar en dag te kampen hebben. Daarbij is het de vraag of de basis van D'66 zo sterk zal zijn, dat zij deze onvermijdelijke kwalen in die mate de baas kan blijven dat zij als een partij met een eigen gezicht zal blijven bestaan.

(Algemeen Handelsblad, 30 dec.)

Wat is er toch voor vreemds of fouts aan dat de regeringspartijen achter de regering staan. Zou dat volgens Van Mierlo dan anders moeten? En dan die strikt zakelijke voorstellen. De een haalt er dit, de ander dat uit! Vervelend toch! De mensen hebben er maar moeite mee. Aan wie zou dat nu liggen? Aan de mensen of aan D'66?

(Algemeen Dagblad, 30 dec.)

... en D'66 zou het best doen in de ontwikkelingslanden van Midden-Afrika, al zou het alleen maar zijn als aanvulling op het dagelijks menu. En zo voortgaande zou men voor de provo's en de homo's misschien zelfs voor Hoepla wel een passend land kunnen vinden.

(ingezonden stuk in De Telegraaf, 22 dec.)

te van elkaar. Daarom is de vraag, of het parlement vertrouwen in de regering heeft, in deze opvatting minder ter zake doende. Uiteraard zal men in een democratie dan wel andere maatregelen moeten nemen om er voor te zorgen, dat de burgers invloed hebben op hun regering. Bijvoorbeeld door, zoals in de Verenigde Staten, de regeringsleider rechtstreeks te laten verkiezen.

Sef Imkamp

vogue la galère parlementaire

"Ik vind de motie van D'66 hoogst ongelukkig. Ik acht deze zelfs dilettantistisch-amateuristisch". Aan het woord is Dr. Lamberts (P. v. d. A.) tijdens de behandeling van de begroting Volksgezondheid 1968. Dramatis persona: J. Imkamp die zich verstuurt heeft een motie in te dienen, waarin de minister van Sociale Zaken en de staatssecretaris worden uitgenodigd: "al het nodige te doen ten einde te bevorderen" dat militair materieel en personeel kan worden ingeschakeld bij verkeersongevallen. Wat zijn nu de achtergronden van deze motie?

De trieste balans van verkeersslachtoffers over 1966: 2700 doden, ± 40.000 zwaargewonden en ± 24.000 lichtgewonden. Nu had volgens schattingen van deskundigen ongeveer 20% van de overledenen - dus ongeveer 500 - in leven kunnen blijven bij snel en deskundig vervoer. Het Duitse Rode Kruis heeft proefondervindelijk vastgesteld dat van de 50 slachtoffers 26 verongelukten, die bij vervoer met ambulance tijdens de rit naar het ziekenhuis overleden zouden zijn, dankzij inzet van helicopters gered konden worden. Als wij bovendien nog zien dat ongeveer de helft van de slachtoffers beneden de veertig is, dus in de kracht van hun leven en meestal verantwoordelijkheid draagt voor opgroeiende kinderen, dan heft de verkeersmoloeh wel een zeer zware tol. Iedere week uitstel van actie door de centrale overheid brengt in een tiental Nederlandse gezinnen een mateloos leed, dat voorkomen kan worden.

mijlen voor

In de nabuurlanden ligt men op Nederland mijlen voor. België heeft al een centraal alarmnummer en in de omgeving van Brussel rijden eenvoudige ambulances. In Duitsland overweegt men, naast de talloze voorzieningen, die al getroffen zijn, legerhelicopters in te zetten. En Nederland? Geen centraal alarmnummer, geen centrale regeling voor ambulances, bijna geen telefoons langs de wegen. Berucht is het verkeersplein bij Voorburg, waar de drie aangrenzende gemeenten Voorburg, Leidschendam en Nootdorp elkaar de eer bestrijden; intussen kan het slachtoffer wachten!! Wél heeft Nederland zijn commissies. Vier stuks zijn in 1964 ingesteld. Drie commissies werkten onder leiding van Prof. Muntendam bijzonder snel, zodat reeds in 1965 op het departement van Soc. Zaken en Volksgezondheid rapporten over EHBO-opleiding, vervoer en opvang in centra gedeponneerd zijn. Eind 1967 kwam pas het vierde

rapport over alarmering klaar. Competentie-geschillen tussen enige departementen zouden oorzaak van deze vertraging geweest zijn. Een eindrapport was op 18 dec. 1967 nog niet binnen. Intussen is gebeurd: niets. Door laksheid zijn in die periode wellicht meer dan duizend mensen gestorven, die misschien in leven hadden kunnen blijven bij snel ingrijpen. Deskundigen spreken over schande. Het werd zelfs een ambtenaar te bar, getuige zijn uitlatingen op het Congres voor Openbare Gezondheidsregeling van 2 nov.: "Al meer dan twee jaar berust ten departement een voorstel tot verbetering van ambulance-vervoer.... De Regering heeft sindsdien vrijwel niets gedaan en er is door het parlement nauwelijks aandrang uitgeoefend. Men wil eenvoudig de ernst van de zaak niet inzien".

paraat

Het leger beschikt over organisatie-deskundigen, traumatologen, militair geneeskundige troepen, vliegers en materieel. Niet minder dan 110 ambulances staan paraat en nog eens zoveel-minstens-zijn mobilisabel; ook zijn er ongeveer 80 helicopters. Waarom geen poging wagen dit potentieel in te zetten, nu langzamerhand een ramp-situatie dreigt te ontstaan? Het zou bovendien voor de militairen een unieke training betekenen nu verkeers- en oorlogsverwondingen veel overeenkomst vertonen. De staatssecretaris beloofde contact op te nemen met het ministerie van defensie over deze zaak. In hun wijsheid dachten de woordvoerders van de grootste fracties hier anders over. Schermutseling tussen Dr. Lamberts en Imkamp: Dr. L-.... "Als wij dergelijke voorzieningen nodig hebben, wil ik geen genoegen nemen met een militair plan, maar dan moet er een civiel plan komen voor een civiele dienst. Alleen ingeval van rampen moeten wij een beroep kunnen doen op het leger....."

vervolg op pag. 9

burger-schapskunde

In 1968 zal de Stichting Burgerschapskunde in samenwerking met de Leidse Onderwijs Instellingen een schriftelijke cursus burgerschapskunde houden.

Deze cursus bestaat uit 40 schriftelijke lessen over een periode van 10 maanden, te beginnen in de eerste week van januari.

Om U enig idee te geven van de inhoud van deze cursus volgt een overzicht van enkele lesonderwerpen: de functie van politieke partijen, een vergelijking van de programma's van de politieke partijen, de invloed van de koningin, de ministers, de staatssecretarissen en de ambtenaren op het overheidsbeleid, werking van het parlement en van de Sociaal Economische Raad, het kiesrecht en het kiesstelsel, invloed van de kiezer op provinciaal en gemeentelijk bestuur, nieuwe bestuursvormen zoals b.v. Rijnmond, de plaats van Nederland in de internationale organisaties zoals de Benelux, de EEG, de Navo en de Uno.

De Stichting Burgerschapskunde is opgezet door de vijf grote politieke partijen, enkele boeren- en middenstandsbonden, vrouwenbonden, een werkgeversorganisatie en de stichting Nederlandse Politieke Jongeren Contactraad. De Stichting staat onder voorzitterschap van prof. dr. G. Kuiper Hzn., hoogleraar in de sociologie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. De cursus wordt samengesteld door wetenschappelijke medewerkers van verschillende universiteiten, en van een tweede kamerfractie, een parlementair redacteur en een lid van de tweede kamer. Om deze cursus te kunnen volgen is geen speciale vooropleiding vereist. Een subsidie van het ministerie van cultuur, recreatie en maatschappelijk werk heeft het mogelijk gemaakt de kosten van de cursus tot f 25,- te beperken.

Aangezien het aantal deelnemers aan een maximum gebonden is en de cursus begin januari reeds is begonnen, raden wij degenen die deze cursus willen volgen aan zich zo snel mogelijk op te geven. U kunt dit nu nog doen door de prospectus van de Stichting Burgerschapskunde aan te vragen bij postbus 349, Leiden. In deze prospectus zit een aanmeldingskaart.

H. Das

europese politiek

De politieke ontwikkeling in Europa staat weer midden in de belangstelling. De aanleiding hiervoor is ongetwijfeld de aanvraag die het Verenigd Koninkrijk dit voorjaar heeft ingediend voor toetreding tot de Europese Gemeenschappen. Vooral met betrekking tot deze kwestie wordt nogal eens emotioneel en ondoordacht gereedeerd.

Enige landen besluiten samen te gaan werken, met name door (op den duur) zo veel mogelijk activiteiten te integreren. Met een voorbeeld zou ik willen duidelijk maken dat men er daarbij niet mee kan volstaan de daartoe benodigde organen op te richten en de wijze van opbouw vast te leggen. Er wordt een nieuwe politieke partij opgericht, Democraten '66 bijvoorbeeld. Men stelt de statuten vast, kiest een bestuur, richt afdelingen op, kortom men roept een organisatie in het leven. Maar men kan toch moeilijk volhouden dat daarmee de kous af zou zijn, integendeel: velen hebben zich (in de beginfase) niet aan D'66 willen binden voordat bekend was hoe deze partij zich in het nederlandse politieke leven zou gaan opstellen, wat het programma zou zijn.

Een ander voorbeeld. Vijf mannen bevinden zich toevallig op de vluchtheuvel midden op het Muntplein, en zij besluiten (op basis van vrijwilligheid) samen te gaan. Als eerste nuttige daad van hun "samengaan" spreken zij af, voor het opbergen van het gezamenlijke geld voortaan maar één portefeuille te gebruiken: dat spaart er vier uit en is derhalve een economisch voordeel(tje). Wanneer zij nu gaan bewegen blijkt echter dat de één het Rokkin op wil, een ander de Vijzelstraat in, een derde in de richting van de Stadhouderskade wil gaan, enzovoort (ik ben geen Amsterdammer). Dit nu is natuurlijk een absurde zaak: men had vooraf moeten overeenkomen dat men bijvoorbeeld de richting van het station uit zou gaan, of dat men met z'n vijven een roeiboort zou bemannen en (sneller dan alleen) naar Ouderkerk zou roeien om daar een pilsje te drinken.

WANNEER MEN BESLUIT TOT SAMENWERKING ZAL MEN MOETEN AANGEVEN WAT MEN MET HET RESULTAAT VAN DIE SAMENWERKING WIL GAAN DOEN.

Het zal misschien verbazen dat ik hierover zo heb uitgeweid. De erva-

ring heeft mij echter geleerd dat dit noodzakelijk is. Het komt n.l. maar al te vaak voor dat men als doelstelling van een Europese politiek opgeeft bijvoorbeeld "de verdere uitbreiding en verdieping van de integratie in Europa" zonder zich te realiseren dat dit in feite onvolledig is. Immers, nog afgezien van de vraag wat men onder "Europa" wenst te verstaan, men zal toch althans globaal moeten aangeven welke rol men dit verenigde (West-)Europa in de wereld wil laten spelen.

Ik geloof niet dat er discussie zal ontstaan over de stelling dat in de huidige tijd "politiek" en "economie" (inclusief bijvoorbeeld handels- en monetaire politiek) niet langer strikt gescheiden kunnen worden gezien (men denkt bijvoorbeeld aan ontwikkelingshulp). Over Europa stelt het D'66 programma o. a. : "de economische integratie zal daarbij de motor moeten zijn van de politieke integratie". Hoe aardig dit ook klinkt, men vergeet daarbij dat het de bestuurder is die gas geeft en de richting bepaalt.

VERGAANDE ECONOMISCHE INTEGRATIE, LAAT STAAN POLITIEKE INTEGRATIE, IS ZEER MOEILIK ZO NIET ONMOGELIJK ZOLANG ER TUSSEN DE DEELNEMERS FUNDAMENTELE MENINGSVERSCILLEN BESTAAN OVER DE RICHTING VAN DE INTEGRATIE.

In termen van het hierboven gegeven voorbeeld: het is denkbaar dat degene van de vijf mannen die van plan was naar het station te gaan, zijn portefeuille niet zal afgeven voordat hij enige zekerheid heeft dat de groep als geheel althans die richting uit zal gaan.

In het algemeen gesproken zijn politieke discussies eigenlijk zinloos wanneer men het niet eerst eens is over de analyse van feiten en de achtergronden en motiveringen van bepaalde beleidsdaden. Er is echter al veel gewonnen indien men bij de analyse zo veel mogelijk informatie ter tafel brengt en bovendien geen enkele interpretatiemogelijkheid uitsluit. Op basis van bovengenoemde wetmatigheden wil ik een analyse geven van de (Europese) buitenlandse politiek zoals die de laatste jaren door Frankrijk is gevoerd. Deze politiek wordt in Nederland meestal gekenschetst als nationalistisch, anti-europees, gericht op suprematie van de andere Europese landen, tegen supranationaliteit, enzovoort. Frankrijk heeft de indruk dat zijn partners het niet eens zijn met de franse denkbeelden omtrent de rol die het toekomstig Europa in de wereld zou moeten spelen, althans het heeft hierover geen zekerheid (met name Nederland weigert een gesprek hierover). Frankrijk wil zijn medewerking, o. a. door het aanvaarden van het systeem van meerderheidsbeslissingen, niet uitbreiden binnen een gemeenschap waarvan het einddoel, politiek gezien, onzeker is ("nationalisme", "tegen supranationaliteit"). Het ligt in het karakter van de huidige

Franse regering om, zolang de fundamentele verschillen in de "Europese filosofieën" kennelijk nog bestaan, hieruit scherp de consequentie te trekken en dan maar op eigen gezag (houtje) de politiek te gaan voeren die het voor het verenigde (West-)Europa had weggelegd ("Nationalisme", "suprematie").

Het zal duidelijk zijn dat de basis voor beide punten is het gebrek aan politieke overeenstemming binnen de gemeenschap. Overigens ben ik mij ervan bewust dat deze interpretatie van de franse houding door slechts weinigen in Nederland zal worden aanvaard.

Terugkomend op de actuele kwestie van de toetredingsvraag van het VK tot de EG-en kan men zich afvragen welke de houding van D'66 hierin zou moeten zijn. Er doen zich dan twee gevallen voor.

1. D'66 heeft (nog) geen denkbeelden ontwikkeld m. b. t. de politiek die een verenigd (West-)Europa zou moeten voeren. In dat geval is er natuurlijk geen enkel bezwaar tegen in te stemmen met besprekingen tussen de Zeven (Tien) over de consequenties van de toetredingen. Anderzijds is er ook geen reden om de reeds jarenlang lopende uitnodiging voor een gesprek over fundamentele politieke zaken binnen de Zes nog langer te weigeren.

2. Indien D'66 wel zijn gedachten over het (buitenlandse) beleid van een toekomstig Europa zou hebben geformuleerd, is het voor te stellen dat men één van beide gesprekken uit tactisch-politieke overwegingen prealabel zou willen stellen voor het andere. Het is echter zeer goed te verdedigen dat D'66, gezien zijn uitgangspunten en (vermeende) mentaliteit zich zo weinig mogelijk met dergelijke tactische spelletjes zou moeten inlaten, m. a. w. bereid zou moeten zijn om met wie dan ook, in welk kader dan ook en over wat dan ook, tenminste te gaan praten; dat een D'66 regering in zo'n gesprek in alle openheid zijn mening ter tafel zou moeten brengen en tegenover andere ter discussie stellen.

Niettemin blijft de dwingende noodzaak bestaan dat D'66 zijn "Europese filosofie" concretiseert, al was het alleen maar omdat men tijdens zulke gesprekken ook iets consistentis moet kunnen zeggen. Tenslotte mag de stellingname van D'66 dat men zijn mening niet voor de eeuwigheid moet vastleggen, dat integendeel deze mening flexibel moet zijn en zich moet kunnen aanpassen aan zich wijzigende omstandigheden, nooit een excuus zijn om er dan maar helemaal geen mening op na te houden ("ik weet 't niet").

Eventuele opponenten verzoek ik in hun reactie duidelijk aan te geven waar precies, gerekend vanaf het begin van deze beschouwing, mijn redenering onlogisch, onvolledig dan wel onjuist zou zijn geweest.

A.C. de Goederen

'N STEMBUSAKKOORD

JA

Reeds op de eerste bladzijde van ons programma lezen we: De wezenlijke grondgedachte van de democratie is dat de burgers binnen een staat zo direct als maar mogelijk is beslissen over de behartiging van de publieke zaak." En ook: "Radicale democratisering van de samenleving zal pas mogelijk zijn als de kiezer rechtstreeks zijn regering kiest; die regering kan regeren; de kiezer een band heeft met de gekozene in het parlement en het parlement kan functioneren."

De opvatting dat de kiezer rechtstreeks invloed moet hebben op programma en samenstelling van de regering vormt dus een wezenlijk uitgangspunt van onze staatsrechtelijke opvattingen.

Optimale verwerking van deze eis is natuurlijk slechts mogelijk bij rechtstreekse verkiezing van de executieve, bijvoorbeeld in de vorm van de Minister President. Hiervoor is echter een grondwetswijziging nodig, welke pas kan plaatsvinden als wij in brede kringen medestanders voor dit denkbeeld hebben kunnen winnen. Zulks kost tijd (hopelijk niet teveel). De vraag is nu of wij in afwachting daarvan in principe zouden moeten medewerken aan andere, geen wetswijzigingen vergende oplossingen die eveneens meer invloed van de kiezer op samenstelling en programma van de regering in uitzicht stellen, i. c. of wij bereid moeten zijn deel te nemen aan een stembusakkoord, d. i. een geheel openbaargemaakte, vóór de TK-verkiezingen aangegane, tegenover de kiezers bindende afspraak tussen twee of meer partijen aangaande een gemeenschappelijk regeringsprogramma, een potentiële ministersploeg en een kandidaat-Minister-President, tot uitvoering te brengen als men samen een meerderheid in de TK verwerft.

compromissen

Op bladzij 4 van ons programma lezen we: "Hoewel het voeren van politiek zonder compromissen niet mogelijk is en de kandidaten voor het minister-presidentschap, zeker in het huidige partijbestel, bij het opstellen van hun programma rekening zullen houden met wat wel en wat niet haalbaar zal zijn in het parlement, is het essentiële verschil met nu dat zij hun compromissen aan de kiezers voorleggen". Uit de boven gegeven definitie van het stembusakkoord volgt zonder meer dat ditzelfde "essentiële verschil met nu" door zo'n akkoord volledig binnen bereik komt, hoewel natuurlijk kan worden tegengeworpen dat een aantal kiezers op een bepaald partij zou willen stemmen, maar dat niet goed kan verantwoord worden omdat ze het niet eens zijn met de persoonlijke of programmatische inhoud van

het stembusakkoord waarvan deze partij deel uitmaakt (ook het omgekeerde is mogelijk). Erkend moet dan ook worden dat het koppelverkoop-element een wezenlijk nadeel van het stembusakkoord is in vergelijking met de rechtstreeks gekozen executieve.

stembusakkoord

Hoe dit ook zij, deelneming door D'66 aan een stembusakkoord zou dus in beginsel geheel in overeenstemming zijn met de uitgangspunten en eisen van ons programma, althans v. w. b. de versterking van de kiezersinvloed op regering en regeringsprogramma. Weliswaar levert het stembusakkoord geen rechtstreeks verkozen doch een getrapte verkozen executieve, en staat dus ook in dit opzicht ten achter bij de oplossing volgens ons programma, maar het wezenlijke verschil met de huidige toestand is dat de "kiesmannen", dat zijn de TK-leden, een uitdrukkelijk mandaat van de kiezer hebben. Ze kunnen dus niet langer, na op een verkiezingsprogramma vol vage en vaak tegenstrijdige verlangens gekozen te zijn, geheel buiten de kiezer om een regeringsbeleid gaan steunen waarvoor hun kiezers mogelijk in het geheel niets voelen, althans ze kunnen dat niet zonder hun aan de kiezers gegeven beloften te breken.

We willen echter meer dan alleen versterkte invloed van de kiezer op de regering. We verlangen ook nog dat a) de regering kan regeren, b) het parlement kan functioneren en c) de kiezer een band heeft met de gekozene in het parlement. Zijn ook deze doeleinden binnen het kader van een stembusakkoord benaderbaar?

Wat punt a) betreft: of de regering werkelijk kan regeren zal voor een belangrijk deel afhangen van de mate waarin het afgesproken regeringsprogramma inderdaad in overeenstemming is met de wensen van de fracties waarop het kabinet steunt. Er moeten dus geen vogels van te uiteenlopende pluimage in een stembusakkoord worden opgenomen. Dit zou de stabiliteit van

het kabinet al bij voorbaat in gevaar brengen. Als er daarentegen inderdaad sprake is van een redelijke mate van doelovereenstemming v. w. b. het in concreto te voeren beleid lijkt een goede regeringsstabiliteit echter verzekerd. Immers, om het kabinet te laten vallen zal men de jegens de kiezers gedane belofte moeten breken, met grote kans op electoraal verlies bij de onmiddellijk daarop te houden nieuwe verkiezingen.

Inzake punt b) is met het stembusakkoord de grootst mogelijke voorzichtigheid geboden. Als het wordt opgevat zoals de PvdA het zich voorstelt dan zou het de dood van het parlement betekenen. Het parlement zou dan definitief worden gedegradeerd tot een meerderheid van obligate jaknikkers en een minderheid van dito neeschutters. Deelname van D'66 zou dan ook uitsluitend kunnen geschieden op de niet programmatische - voorwaarde dat het aspirant-kabinet plechtig belooft van het regeren aangenomen werk te maken, d. w. z. dat het nooit uit zichzelf zal aftreden, ook niet als één van de akkoordpartners tegen een regeringsvoorstel stemt, maar uitsluitend na een aangenomen motie van wantrouwen, waarna op korte termijn nieuwe verkiezingen zullen worden uitgeschreven. Het verdient aanbeveling daarenboven te bedingen dat de Minister President 2 of 3 vice-Ministers Presidenten zal hebben, die samen met de M. P. een kernkabinet vormen dat bij unanieme beslissing tussentijds ministers zal kunnen ontslaan en nieuwe benoemen. Als deze uitdrukkelijke voorwaarden, waarvoor geen wetswijziging nodig is doch slechts met enkele gewoonten behoefte te worden gebroken, aanvaard zijn worden de monistische tendenzen, in plaats van versterkt, zoals de PvdA wil, aanzienlijk verzwakt. Het chanterend rammelen met portefeuilles diskwalificeert zichzelf dan als het breken van een plechtige belofte aan de kiezers. Ook de kamerleden van de regeringsgezinde meerderheid zullen aldus daadwerkelijk kunnen blijven participeren in de parlementaire controlefunctie.

eisen

De overblijvende van de vier in de inleiding uit ons programma geciteerde eisen, dat de kiezer een band heeft met de gekozene, kan door een stembusakkoord zelfs niet voor een deel worden verwezenlijkt, of het zou zo moeten zijn dat wij wijziging van de kieswet als - programmatische - voorwaarde voor deelneming aan een stembusakkoord zouden stellen. Hiermee raken wij echter aan een heel andere kwestie, n.l. deze: als we het stembusakkoord voor ons in principe als tijdelijke oplossing aanvaardbaar achten, met welke partners willen we dan in zo'n akkoord en op welke programmatische voorwaarden. Dit lijkt me

vervolg op pagina 9

H.J. Zeevalking

NEE 'N STEMBUSAKKOORD

De problemen die het politieke fenomeen: het stembusakkoord oproept, zijn vele. Globaal genomen kunnen zij worden onderscheiden in formele en materiële problemen en doorgaans zal dan blijken dat al die problemen evenvele bezwaren betekenen. Over die inhoudelijke bezwaren wil ik het niet hebben slechts over de formele gezien de structuur van ons huidige politieke stelsel.

Formeel dan, kleven er mijns inziens twee grote staatsrechtelijke problemen aan het stembusakkoord. Het ene probleem rijst als de partijen die een akkoord hebben aangegaan de meerderheid halen, het andere treedt op wanneer zij die meerderheid niet halen.

Bezien we eerst de mogelijkheid dat de partijen die een stembusakkoord hebben aangegaan de meerderheid halen. Men zou zo denken dat alles dan in kannen en kruiken is. Wat het formeren van een regering betreft zal dat ook wel het geval zijn. Maar dan komt het. De regering gaat aan het werk; maar na verloop van tijd, dat is onvermijdelijk in de politiek, komt er een conflict met een of meerdere partijen die destijds het stembusakkoord gesloten hebben. Dan kunnen er twee dingen gebeuren. De kamerfracties dier partijen gaan door de knieën of zij houden voet bij stuk en stemmen tegen, wat het aftreden der regering en de onmogelijkheid van het aangaan van een nieuw stembusakkoord tussen dezelfde partners tot gevolg zal hebben. Met andere woorden sluit men een stembusakkoord onder het huidige stelsel en behaalt men de meerderheid in het parlement dan zijn de kamerfracties met handen en voeten aan de dan te vormen regering verbonden en dat niet alleen, maar de fracties zijn dat ook over en weer aan elkaar.

doordrukken

Een regering ontstaan uit en na een stembusakkoord zal er nog meer zaken kunnen doordrukken dan de regering de Jong thans en dat lijkt mij volkomen in strijd met het goede democratische, en derhalve ook het D'66, beginsel dat regering en parlement onafhankelijk van elkaar moeten kunnen opereren. Reeds nu blijkt steeds meer en meer dat de regering de kamer in een kooi gevangen houdt. Bij een geslaagd stembusakkoord wordt die kooi een kerker en beleeft men de zege van de uitvoerende over de wetgevende macht, van de administratie over het parlement. Die zege is slechts te ontlopen door het rechtstreeks verkiezen van een minister-president die met zijn kabinet niet door een kamermeerderheid tot aftreden kan worden gedwongen. Onder dat stelsel kan men een stem-

busakkoord sluiten omdat het parlement zich onafhankelijk tegen de regering kan opstellen, de regering niet kan wegstemmen, maar wel doeltreffend kan controleren. En dat is nu juist de belangrijkste taak van het parlement.

Nu de tweede mogelijkheid. De partijen die een stembusakkoord hebben gesloten behalen de meerderheid niet en anderen die eventueel ook een, zij het een ander, akkoord sloten evenmin. Dan zit men eerst goed in het slop want zelfs een regering is dan niet te vormen. Wil men het land dan toechten regering geven dan zullen een of meer partijen verraad moeten plegen aan het door hen gesloten akkoord. Een weinig aanlokkelijke handeling moet dat zijn. Nu kan men zeggen dat een te sluiten akkoord ook bepalingen moet bevatten over wat er moet gebeuren indien men de meerderheid niet haalt. Afgezien van het feit dat zulke bepalingen het electoraal gezien niet best zouden doen - men twijfelt al bij voorbaat aan het welslagen van het akkoord, zal de kiezer terecht denken - vraag ik me wel af, hoe zulke regels er uit zouden moeten zien. Geeft men namelijk de betrokken partijen alle vrijheid van handelen na het mislukken van de stembusstrijd - en dat komt mij dan de enige zinvolle bepaling voor - dan blijft in feite alles bij het oude, vooral indien zowel een "links" als een "rechts" blok de meerderheid niet zou halen door de te vele zetels, die toch nog toeveelen aan boeren, communisten en protestantse buitenlui. Aan zo'n chaos moet men gewoon niet denken!

levensgevaarlijk

Met andere woorden onder het stelsel van evenredige vertegenwoordiging is het voor iedere partij levensgevaarlijk een stembusakkoord te sluiten vande mogelijkheid dat na een verkie-

zingsnederlaag geen regering te vormen valt behalve indien bijvoorbeeld V. V. D. en C. P. N. daar beiden aan zouden willen deelnemen.

Wil men naar het stembusakkoord toe dan zal men eerst ons stelsel van evenredige vertegenwoordiging moeten wijzigen in een districtenstelsel. Bij een districtenstelsel hoort een stembusakkoord als voorloper naar een nieuwe partijformatie, in het stelsel van de evenredige vertegenwoordiging is het stembusakkoord een onding. Onze conclusie moet dus zijn dat alvorens men toe is aan het sluiten van een stembusakkoord twee voorwaarden dienen te worden vervuld om zo'n akkoord formeel mogelijk te maken te weten: het rechtstreeks verkiezen van een minister-president en de invoering van het districtenstelsel.

vervolg van pagina 6

I- ... "Ik ben het er mee eens, dat wij moeten streven naar civiele ambulances en naar civiele voorzieningen. Indien er echter op dit ogenblik mogelijkheden zijn om reeds bestaand materieel ... en deskundigen in te schakelen, zie ik echt niet in, wat men hiertegen voor bezwaar kan maken, indien het kan werken.

Dr. L- ... Ik zou de helicopters dan hoogstens willen kopen voor het civiele apparaat ...

I- ... Waarom wilt U die kopen? Wij hoeven het niet te kopen, want het wordt eventueel ter beschikking gesteld door defensie tegen veel lagere kosten.

Dr. L- ... Dit is geen evenwichtig beleid ...

I- ... Wanneer U het geen evenwichtig beleid vindt dat mensen op dit ogenblik niet kunnen worden geholpen omdat zij niet aan een bepaald beginsel beantwoorden, ben ik dit met U eens ... dat dit - sic deze motie - geen evenwichtig beleid is.

Omdat een verworpen motie nadelig is voor de zaak, heb ik de motie maar mismoedig ingetrokken. Voor de heren De Vreeze, Tilanus, Lamberts en mej. van Leeuwen valt te hopen dat de staatssecretaris geen succes heeft in zijn besprekingen met de min. van Defensie, want zou het gunstig uitpakken, dan zijn zij verplicht het beleid af te keuren als in strijd met het hooggeroemde evenwichtig beleid.

vervolg van pagina 8

een mooi thema voor een volgende bespreking.

Déze meen ik aldus te mogen besluiten: In het stembusakkoord vinden wij de mogelijkheid op korte termijn een grote stap te doen in de richting van een naar onze inzichten optimaal functionerende democratie. Uit deelneming aan een stembusakkoord zullen we ook kunnen leren hoe ongeveer het politieke spel zal zijn als we eenmaal een werkelijk rechtstreeks gekozen executive zullen hebben. Zodat er alle aanleiding toe is het deelnemen door D'66 aan een stembusakkoord in beginsel te aanvaarden.

Ans Löbler

het strikje

Als men het stukje van Jacqueline Soetenhorst in Democraat van december 1967 leest, is men op het eerste gezicht geneigd haar volkomen gelijk te geven: het lijkt er inderdaad op, dat ook - ja zelfs - in D'66 de vrouw een secundaire rol speelt, en alleen om de schone schijn tegenover de buitenwereld te redden aan de vrouw slechts één plaats, hetzij in de fractie, het hoofdbestuur, of elders in commissies, wordt ingeruimd. Wat Jacqueline Soetenhorst doet, is slechts het signaleren van een door haar waargenomen verschijnsel. Zij verzuimt in te gaan op de oorzaken die hieraan ten grondslag zouden kunnen liggen. Wel geeft ze een alternatieve oplossing voor het probleem, die nergens op is gebaseerd. Ik meen dan ook te moeten aannemen dat zij dit als een grap heeft bedoeld. Mijn bedoeling is dieper in te gaan op die oorzaken: waarom zijn vrouwen ofwel niet, of heel slecht, vertegenwoordigd?

Het meest waarschijnlijke is dat er sprake is van een samenspel van factoren. Ik wil volstaan met alleen maar enkele gronden te noemen. Ongetwijfeld zullen er mensen zijn, die tot geheel andere conclusies zullen komen.

Naar mijn mening ligt de belangrijkste oorzaak - helaas - bij de vrouw zelf: de meeste vrouwen hebben voor politiek niet de minste belangstelling. Dit is mij onlangs weer eens zeer duidelijk gebleken bij een huis-aan-huis actie. In de gevallen waarin de vrouw de deur open deed, was het in meer dan 90% van de gevallen zo, dat - wanneer eenmaal duidelijk was dat het niet om de verkoop van garen en band ging - gezegd werd: "O, U komt voor mijn man, wacht U maar even". Als men dan vriendelijk zegt, dat een vrouw toch óók bewust moet kiezen, wordt in de meeste gevallen vriendelijk teruggelachen . . . en verder niks.

Als men "de vrouwen" beperkt tot "de vrouwen in D'66" moet ik zeggen dat deze vrouwen gelukkig wél belangstelling hebben. Helaas is hun aantal vrij gering: op het congres in Helmond bestond 17% van de aanwezigen uit vrouwen, en op mijn vraag aan de secretaris van het hoofdbestuur of dit aantal representatief was voor D'66 in haar geheel, antwoordde hij dat dit

vervolg op pagina 11

Katrie v.d. Kaaden-Boogert

vlees en bloed van de democratie

"De derde cijferkolom geeft het rangnummer der kandidaten wanneer alle op een stembiljet genummerde kandidaten daarmee een volle stem krijgen, de volgorde volgens de votometer methode dus."

Bij het lezen van deze zin uit het artikelje van Smeets ("Congres gebruikte computer bij verkiezing", Democraat nr. 3, blz. 8) werd een angstig vermoeden dat tijdens de avondzitting van het Helmondse congres bij mij naar boven kwam tot griezelige waarheid.

Ik kan het met de voorstanders van de verkiezingsprocedure Van den Bergh eens zijn dat deze procedure beter is dan de wat grovere procedure waarbij ieder tien stemmen uitbrengt zonder dat men een voorkeur kan aangeven. Deze "10-gelijke-stemmen-ineens-methode" noemt Smeets de votometer-methode.

Gezien de boven geciteerde zin mag ik nu wel aannemen dat hij op het congres de door hem gepropageerde verkiezingsmethode Van den Bergh vergeleek met en afzette tegen de 10-gelijke-stemmen-methode. Echter deze methode was op het congres niet aan de orde! Het (gewijzigde) bestuursvoorstel hield in verkiezing van het nieuwe hoofdbestuur in meerdere stemmingen, met als uitgangspunt dat bij iedere stemming de helft van het teveel aan kandidaten zou afvallen. (Het aantal stemmen dat men bij iedere stemronde uit zou kunnen brengen was nog niet vastgelegd)

Mijn eerder vermeld 'angstig vermoeden', n.l. dat de procedure Van den Bergh vergeleken werd met een procedure die niet aan de orde was, ontstond toen Velleman opmerkte dat het verschil tussen de resultaten van beide methoden maximaal drie à vier personen kan zijn.

Volgens mij is zo'n stellige uitspraak als een methode met één stemronde vergeleken wordt met een methode met meer stemronden niet verantwoord.

Was b.v. de door het bestuur voorgestelde verkiezingsprocedure gevolgd dan zou het zeker mogelijk zijn geweest dat kandidaten die na de eerste ronde niet bij de zestien hoogsten behoorden, maar ook niet afgefallen waren, uiteindelijk toch in het bestuur zouden zijn verkozen, omdat ze bij latere stemronden stemmen op zich verzamelden die in eerdere ronden op afgefallen kandidaten waren uitgebracht. Over deze stem verschuiv-

gen valt van te voren niets te voorspellen. Het is derhalve geheel niet zeker dat de nr. 1-16 van de derde cijferkolom uit het artikel van Smeets bij de door het bestuur voorgestelde votometermethode-met-meerdere-stemronden tot bestuursleden gekozen zouden zijn.

democratisch

Nog een tweede punt met betrekking tot de verdediging van de procedure Van den Bergh heeft mij sedert het Helmonds congres dwars gezeten. Ter verdediging van dit systeem werd n.l. aangevoerd dat het het meest democratische is, dat de stem van iedere kiezer het best tot zijn recht zou komen.

Op de eerste plaats zou ik heel in het algemeen op willen merken dat de beoordeling welke verkiezingsprocedure de meest democratische is af zal hangen van de aard en de functie van het te verkiezen orgaan. Enkele willekeurige voorbeelden. Wil men een orgaan verkiezen welks taak het is geografische gebieden te vertegenwoordigen dan lijkt het mij "het meest democratisch" om deze gebieden zelf hun afgevaardigden te laten kiezen. Wil men een bestuursorgaan waarin bepaalde deskundigheden vertegenwoordigd zijn, dan lijkt het mij beter alle kiezers uit de op een bepaald terrein deskundige kandidaten er één te laten kiezen. (b.v. het verkiezen van een penningmeester in functie).

Is de verkiezing van een hoofdbestuur van een politieke partij aan de orde, dan zullen de daarbij betrokken kiezers vele en ook verschillende ideeën hebben over de samenstelling van zo'n college. Deze ideeën kunnen o.a. betrekking hebben op de geografische spreiding van de bestuursleden, hun bekendheid binnen en buiten de partij, leeftijdsverdeling, het vrouwelijk element, representatief optreden en spreekvaardigheid, bepaalde deskundigheden, een bepaalde verdeling tussen organisatorische en politieke bekwaaamheden, de opvattingen van de bestuursleden - of een bepaalde verdeling van opvattingen - op politiek terrein, hun mentaliteit, enz. Bovendien zal iedere kiezer geleid worden door meerdere motieven. Gezien deze situatie lijkt het mij onmogelijk de democratische merites van een bepaalde verkiezingsprocedure op een goud-

vervolg op pagina 11

Heinrich Kley - 1909

KRONIEK VAN HET ZIEKE BESTEL

De patient is nog steeds doodziek - maar er wordt de laatste tijd niet meer over gepraat. Met de komst van het nieuwe jaar is de stilte gevallen over het zieke bestel en zijn kwalen. Het Binnenhof is stil. De politici zitten in de winter-sportoordelen waar ze hun bloeddruk proberen te herstellen. Een enkeling scharrelt nog wat peinzend door de wandelgangen, maar hij peinst voor zichzelf en wil het niet voor anderen weten. Het was tenslotte een enerverend jaar en het kan best even rustig-an.

Of er veel bereikt werd is iets anders. Wie januari 1968 vergelijkt met januari 1967 ziet niet zo gek veel verschillen. De Grote Gebeurtenissen waar we na de verkiezingen op hebben zitten wachten zijn uitgebleven. De oude gevestigde machten staan nog steeds - op lemen voeten maar ze staan nog stééds. We zullen nog veel harder moeten duwen om het zaakje omver te krijgen.

Soms is het niet leuk als je eigen voorspellingen uitkomen. Uw kroniekschrijver schreef in het vorige nummer van Democraat dat het met de KVP-radicalen wel verkeerd zou afgelopen. Die voorspelling is uitgekomen. Helemaal volgens de verwachting hebben ze zich laten inkapselen. Volgens sommige mensen is de KVP op de partijraad van 8 en 9 december langs het randje van een scheuring gegaan - maar achteraf bezien is dat eigenlijk nauwelijks te geloven. De radicale voorzitter, Bogaers, die tevoren vele malen had laten weten dat het er nu maar eens van moest komen greep met beide handen het nauwelijks verrassende compromis aan: de instelling van een studiecmissie die een heleboel en ook nog de mogelijkheid van een stembusakkoord gaat bekijken. Bijna een jaar krijgt de commissie de tijd voor dat onderzoek. Dat is lang genoeg om de hele radicale beweging te laten verzanden. Ook al zijn de radicalen door dit compromis zo'n beetje officieel erkend. Die erkenning lijkt aardig maar impliceert ook dat de radicalen bijna geen actie meer

kunnen voeren want anders zullen ze beschuldigd worden van gebrek aan loyaliteit. Daarom zullen we van Bogaers c. s. de komende maanden niet veel meer horen. Waarschijnlijk zullen er in het nieuwe bestuur van de KVP een stuk of wat radicalen doordringen, maar daarmee zal de zaak niet wezenlijk veranderen. Het kabinet De Jong zal er heus niet door vallen - en dat is toch eigenlijk de lont die de grote ontploffing moet ontsteken.

Een paar dagen na de KVP kwam de CHU in congres bijeen. Het moet een vriendelijke bijeenkomst zijn geweest waar iedereen tevreden van terug kwam - ook de christelijk historische radicalen. Het CH-congres was een soort herhaling van de KVP-gebeurtenis. Er werd wat geschoven met resoluties en toen de radicalen de woorden "vooruitstrevend beleid gericht op de maatschappij in al haar geleidingen" in de tekst hadden weten te krijgen zwegen ze verder tevreden. Zelfs de christelijk historische jongeren hielden zich stil.

Wie in de grauwe mist van 1968 iets verder probeert te kijken dan zijn neus lang is ziet niet veel bijzonders - laat staan hoopvol. Het kabinet De Jong zit stevig te paard.

Het doet niet veel bijzonders en dat is in de Nederlandse politiek een van de betere garanties voor een redelijk lang en onbezorgd leven. Het kabinet timmert niet aan de weg. Als er al een misslag wordt begaan krijgt niemand die te zien. De premier zelf is een vriendelijk en innemend man die mogelijk nog eens uitgroeit tot een soort conservatieve Drees. Hij heet bovendien De Jong, heeft geen academische titel en "komt van de marine" - ook dat zijn dingen die meetellen. Het enige lichtpuntje is de staatscommissie die de grondwet en de kieswet moet verbeteren. Misschien komt er voor de zomervakantie iets uit dat de discussie zal stimuleren. Een eerste begin is er al: het rapport van de commissie inzake de opkomstplicht bij de verkiezingen. De commissie wil de opkomstplicht afschaffen - wat ons betreft kan dat niet snel genoeg.

inderdaad wel ongeveer het geval was. Worden deze vrouwen voldoende au sérieux genomen, worden ze niet afgescheept met alleen maar de vervelende baantjes, omdat "politiek bedrijven toch eigenlijk een mannen-aangelegenheid is? Krijgen ze voldoende kansen, binnen de partij?" Of is het zo, dat deze vrouwen die actief genoeg zijn, zó verschrikkelijk veel moeite moeten doen om een voet aan de grond te krijgen dat de aardigheid er eigenlijk al af is vóórdat ze hun doel bereikt hebben? Dit zijn allemaal open vragen. Door deze vragen echter te stellen komt de tweede factor ter sprake, die naar mijn oordeel een rol speelt en die - laat ik dit vooral benadrukken - nauw samenhangt met de eerstgenoemde. Mannen, ook die van D'66, zijn er van oudsher zo aan gewend dat vrouwen toch eigenlijk geen zinnig woord kunnen of willen zeggen als het over politieke zaken gaat, dat ze die vrouwen nog steeds te weinig kansen geven. Dáárom blijft de vrouw in de meeste

gevallen tot nu toe een ornament, hoewel dit ornament allang bewezen heeft voor geen enkele man onder te doen: het levende voorbeeld is Anneke Goudsmit, als ik me alleen maar beperk tot D'66 op landelijk niveau. En nu voel ik er helemaal niets voor om te gaan roepen: "Vrouwen aller afdelingen, verenigt U!" Want als dat zou gebeuren, zouden de vrouwen zich zelf gaan discrimineren. Neen, we moeten gewoon doorgaan met onze activiteiten, binnen de afdelingen en op landelijk niveau.

schaaltje te wegen. Wat het gebruik van een computer betreft: een computer mag perfect z'n werk doen, het resultaat is echter dan pas perfect als de gegevens waarmee de computer gevoed wordt het ook zijn.

AANPASSEN

De verkiezingsprocedure Van den Bergh is twintig jaar geleden gebruikt bij de verkiezingen voor een studenten parlement (de ASVA raad). Is deze methode toen ook gebruikt bij de ver-

kiesing van het ASVA bestuur? Wil men in een algemeen vertegenwoordigd orgaan de eigen opvattingen of groep zo sterk mogelijk vertegenwoordigd zien, bij de keuze voor een uitvoerend orgaan, een bestuur, heeft men over het algemeen bepaalde ideeën over de samenstelling van zo'n college in z'n geheel. Een verkiezingsprocedure met meer stemronden lijkt mij in die situatie nog niet zo'n slechte methode. Na iedere stemronde kan men zijn verdere keuze aanpassen aan de veranderde situatie. Bovendien biedt zo'n methode de mogelijkheid de verkiezingen geografisch en in de tijd te spreiden. Gezien het belang van enkele eerder genoemde factoren, n.l. geografische spreiding en het kennen van de kandidaten, lijkt het niet onverstandig de eerste stemronde, enige tijd voor de algemene ledenvergadering, per regio te laten plaatsvinden. Ook op deze wijze kan de stem van de kiezer aardig tot z'n recht komen en waarschijnlijk zal deze stem ook wat bewuster worden uitgebracht.

in- for- matie

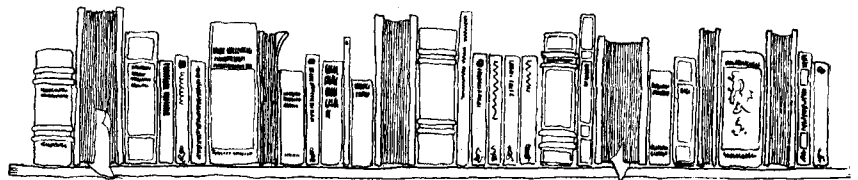
Er bestaat een schreeuwende behoefte aan actuele gegevens over het functioneren van de partij. Ook over de uitwerking van voorstellen. D'66 is verplicht om te woekeren met uiterst beperkte middelen. Communicatie binnen de partij is alleen betaalbaar als een goed gebruik kan worden gemaakt van het maandblad "Democraat". Daarom dan ook dit nummer dat voor de laatste maal aan alle leden wordt toegezonden. Binnenkort komt de postbode aan de deur met een kwitantie. Na januari 1968 zal een belangrijk deel van de informatiestroom aan de leden-niet-abonnees voorbijgaan omdat toezending dan niet meer mogelijk zal zijn. Nog niet geabonneerden kunnen dit blad in deze lopende jaargang voor f 4, -- iedere maand ontvangen, terwijl de volgende jaargang f 6, -- kost. In totaal f 10, -- te gireren op nummer 14.77777, betalen aan de afdelingspenningmeester of door inzending van scheurkaart in dit blad. Leden, die immers al vier nummers hebben ontvangen, betalen dit jaar f 6, --.

Ons streven is een informatie-uitwisseling tussen belangstellenden, werkgroepen, leden en fractie nog meer op gang te brengen. Medewerking van allen wordt op prijs gesteld. De redacties van de plaatselijke D'66-bladen zetten reeds de schouders eronder. Als eerste resultaat zijn bijeenkomsten hierover geweest in Amsterdam en Den Haag.

Bestuur en redactie nodigen vertegenwoordigers van plaatselijke redacties van D'66-bladen en leden die bijdragen hebben gezonden uit voor een bespreking over inhoud en organisatie van "Democraat" op vrijdagavond 2 februari 1968 om 19.45 uur in café "Mercur", Anna Paulownaplein in Den Haag.

Een interessante mogelijkheid wordt onderzocht om extra pagina's in te voegen in "Democraat". Dit ten behoeve van de plaatselijke afdelingen. Dordrecht doet dit in dit nummer en betaalt voor de tweehonderd extra nummers ongeveer negentig gulden. Zodra praktijkervaringen bekend zijn, zal het hoofdbestuur alle mogelijke gegevens verstrekken. De opzet is: koppeling van goedkope landelijke en plaatselijke informatie. Hier ligt misschien een goede mogelijkheid voor districten en afdelingen.

Overigens: Advertentietarieven geeft het secretariaat graag.

politiek voor de boekenplank

Drie miljard voor de defensie. Wat kopen we ervoor? Die vraag heeft de Amsterdamse journalist Aad van der Mijn proberen te beantwoorden in zijn boek "Te land, ter zee en in de lucht" (Polak en Van Gennep, Amsterdam, prijs zeven-vijftig). Van der Mijn geeft een flinke dosis informatie, raakt tere snaren aan, schopt tegen allerlei schenen, schiet ivoren torentjes omver, maar het beeld van de strijdkrachten dat hij ons laat zien is toch hier en daar een wat vertekend beeld.

De schrijver is er niet helemaal in geslaagd om de objectieve normen die - zeker voor een journalist - aan een boek als dit ten grondslag moeten liggen in acht te nemen. Hij heeft teveel laten uitkomen dat hij - hoewel hij het indertijd tot onderofficier bij de marine heeft gebracht - niet bijster kapot is van het leger, de luchtmacht en de marine.

Er zitten ook ongerechtigheden in het boek: het is niet zo dat de Russen bij de legervoorlichtingsdienst in- en uitlopen en dat zij alle informaties krijgen die zij wensen. De Russen hebben evenmin in hetzelfde gebouw als de LVD gezeten, zoals Van der Mijn schrijft.

De auteur zit ook met bedragen in de knoop. Hij zegt op bladzij 21 dat een Uzi-machinepistool 3200 gulden kost. Zo'n ding is maar drieduizend gulden goedkoper Een zware mitrailleur kost volgens het boek 2100 gulden. Ook dat is niet waar. Voor de mitrailleur hoeft maar duizend gulden te worden neergeteld. Defensie is toch nog goedkoper dan Van der Mijn denkt!

Hij laat D'66-er J. H. Moerkerk, voorzitter van de defensiecommissie van onze partij, aan het woord om aan te tonen dat er aan de defensie nog enorm veel is te schaven voordat het publiek er enigermate vrede mee kan hebben. Het schort in de krijgsmacht met name aan de democratisering. De hoofdstukken over de fundamentele (politiek) voorlichting in leger, luchtmacht en marine en over de verhalen van gewetensbezwaarden en dienstweigeraars spreken voor zichzelf.

"Te land, ter zee en in de lucht" is niet helemaal een schot in de roos geworden, maar is het ook zeker niet zo dat het boek tot een verzameling afzwaaiers werd. Men mag hopen op een grote generale belangstelling.

Partijvoorzitters richten zich zelden in brochures rechtstreeks tot hun kiezers en andere belangstellenden. Dr. J. G. H. Tans heeft dat wel gedaan, nog wel aan de vooravond van het congres van de Partij van de Arbeid in Amsterdam. Zodat alle meelevende socialististen wisten hoe hun voorzitter erover dacht toen de partij tijdens haar driedaags congres orde op zaken stelde.

H. A. van Wijnen en Jan Nagel hebben langdurig met dr. Tans gesproken. Het resultaat is neergelegd in een brochure van 28 pagina's, die via De Bezige Bij bij het kiezersvolk belandde. De partijvoorzitter rekent in "Tans of nooit" publiekelijk met de heren Schmelzer en Aalberse af, omdat hij met een "christen-radicalen" K. V. P. onder hun leiding geen stembusakkoord in het verschiet ziet liggen. We moeten naar nieuwe verhoudingen, rede-neert de heer Tans, en we moeten groeien naar nieuwe partijen. Direct is dat niet mogelijk en daarom moet een stembusakkoord als tussenfase dienen.

Er is wel een stroomversnelling in dat denken gekomen, filosofeert dr. Tans, maar het zou na 1946 opnieuw een vergissing zijn te menen dat de doorwerking daarvan in de grote massa nu al zover gevorderd is, dat de tijd voor een totale hervorming van onze structuren is aangebroken. Daarom wordt in deze brochure niet langer de doorbraak gepredikt, maar het stembusakkoord. Zelfs een radicaal als drs. Bogaers ziet dr. Tans nog niet overstappen, want "Bogaers is een confessioneel man, die zich gewoon niet kan indenken dat men met niet-christenen in één organisatie zit".

D'66 komt in dit verhaal niet voor. Het blijft - in ander verband - bij de opmerking dat D'66 een groot succes heeft onder de jeugd. En daarmee blijft de visie op de toekomst aan de magere kant.

A. L.

**SPREEK-
BEURTEN**

- 19 jan. Schaesberg, D'66: Nog
steeds breekijzer
E. v. Litsenburg
- 26 jan. Kerkrade, Waarom decon-
fessionalisatie
F. Erens
- 3 febr. Zwolle, Vormingscentrum
"den Alerdinck" Laag-
Zuthem
J. Boeren
- 6 febr. Assen, Liberale Club
de Jong
- 12 febr. Rotterdam, Algemene de-
batavond over programma-
punten en actuele politiek
H. van Mierlo
A. de Goede
Mej. A. Goudsmit
Imkamp
- 16 febr. 's-Hertogenbosch, Dispuut
Gremio Unio
v. Litsenburg
- 17 febr. Doorn, Forum Theologisch
opleidingscentrum
H. J. Zeevalking
- 22 febr. 's-Hertogenbosch, Bisschop-
pelijke Kweekschool
Sluis
- 23 febr. Voorst, Grondslagen van
D'66
E. Nypels
- 26 febr. Haarlem, Ned. Ver. van
Huisvrouwen
Mej. A. Goudsmit
- 27 febr. Epe, Forum N. P. J. C.
Dellenhove
P. Meerts

intensief contact burger - overheid

Een gemeente is de kleinste be-
stuurseenheid in ons staatsbestel.
Zij kan en behoort voor de Nederlan-
der de meest vertrouwde overheid te
zijn. Omdat binnen de gemeente de
mogelijkheid bestaat tot een frequent
direkt contact van de ingezetenen met
het bestuur en omgekeerd, is de ge-
meente in staat een belangrijke bij-
drage te leveren aan de "opvoeding"
van haar inwoners tot democratisch
bewustzijn.

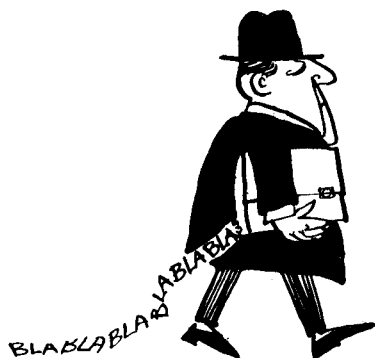
Dit schrijft de afdeling Leidschendam
van D'66 in een brief aan de leden
van de gemeenteraad.

D'66 is tot de conclusie gekomen, dat
het wenselijk is in Leidschendam een
aantal voorzieningen te treffen. Hier-
toe doet het tien aanbevelingen.

Enige hiervan zijn:

- * periodieke bijeenkomsten beleggen
om de burgers inzicht te geven in
belangrijke plaatselijke aangele-
genheden;

- * deze aangelegenheden ruim tevo-
ren ter kennis van het publiek
brengen om tijd te geven bezwaar-
schriften goed voor te bereiden;
- * petitie's van inwoners in openbare
behandeling nemen;
- * gemotiveerd antwoord geven aan
inzenders van een adres;
- * agenda's met bijlagen voor de
raadsvergaderingen aan de abonnee
zo volledig mogelijk toe te
zenden;
- * op de tribune in de raadszaal
agenda's en lijsten met de namen
van de raadsleden beschikbaar te
stellen voor het publiek;
- * een informatieve brochure samen
te stellen voor nieuwe bewoners
van de gemeente;
- * bezinning op de wenselijkheid van
het instellen van wijkraden als ad-
viescolleges van de gemeenteraad.

LUNA-DELFT . . .

DRUKWERK- SERVICE

bestuurs- mededelingen

Secretaris Hamstra is iedere dinsdag op het secretariaat, Keizersgracht 576, Amsterdam, tel. 020-226996, van 10.30 tot 17.00 uur.

Heeft u de brief van penningmeester Beekmans, toegevoegd aan de notulen van het Helmondse congres, gelezen? Betaal uw contributie 1968 zo spoedig mogelijk, uw afdelingspenningmeester ontvangt 20%. Werf ook donateurs. Postgiro: 1304900 t.n.v. Democraten '66, Amsterdam.

Bankrelatie: Amro Bank, Hoofdkantoor Amsterdam.

Het hoofdbestuur heeft in november en december viermaal vergaderd, de notulen zijn ter inzage bij de afdelingssecretariaten.

Het urgentie-program is als volgt:
a) opstelling statuten en reglementen (vgl. congresbesluiten); b) experimenteren met sample (panel) en enquête; c) financiële sanering; d) reorganisatie publiciteit (radio, TV); e) communicatie (Democraat); f) activering politieke werkgroepen; g) ledenwerving; h) op gang brengen discussie partijvernieuwing; i) regionale opbouw; j) promotie van verkiezingen (gemeenteraden).

Over de punten a) en b) zie elders in dit blad. Over de punten c), d), e), g) en i) werd op 6 januari een vergadering behouden met de afdelingsbesturen. In alle afdelingen is nu genoeg propagandamateriaal, nieuw en oud. De notulen van deze vergadering liggen binnenkort ter inzage bij de afdelingssecretariaten. Over punt i), zie ook het volgende stuk van het dagelijks bestuurslid Dirks, speciaal belast met het contact met regio's, districten, afdelingen, goedgekeurd door de vergadering van 6 januari.

CONTACT - afdelingen - regio's - hoofdbestuur

Een situatie van voortdurende informatie is nodig om het democratisch functioneren binnen D'66 te waarborgen. Afdelingen zullen steeds rechtstreeks contact met het hoofdbestuur kunnen hebben, doch vaak zullen voorstellen breder georiënteerd moeten zijn. Regionale Contactcommissies (RCC's) zullen deze bundelingsfunctie moeten vervullen. Men is gekomen tot een aantal van ongeveer 15 regio's, waarvan het bevolkingsaantal ongeveer gelijk is.

De RCC's, in wezen communicatiecommissies, zullen bestaan uit door de leden gekozen afgevaardigden. Voorts neemt in elke RCC een hoofdbestuurslid, als contactman, zitting.

De RCC's zullen zich voornamelijk bezighouden met:

- 1) Oprichten, waar nodig en mogelijk, van regionale studiegroepen ter bestudering van regionale problemen, doch ook van landelijke politieke zaken voor leden/kiezers die veel reizen bezwaarlijk vinden.
- 2) Het beleggen van deel-congressen en regionale politieke vergaderingen.
- 3) Verdere opbouw van de afdelingen.
- 4) Uitwisseling van ervaringen.
- 5) Begeleiding bij verkiezingen van Provinciale Staten en Gemeenteraden.
- 6) Het verzorgen van spreekbeurten.

uit de afdelingen

Iedere maand zullen in deze rubriek mededelingen van de afdelingen en regio's worden vermeld die van meer dan plaatselijk belang zijn. Afdelingsbesturen worden verzocht hun copy uiterlijk 31 januari aan het landelijk secretariaat te sturen.

In oprichting zijn de afdelingen Uithoorn en Bergen op Zoom. Oppericht werd de afdeling Voorne, Putten, Rozenburg. De afdeling Twente wordt gesplitst in de afdelingen Enschedé, Hengelo en Almelo.

Groningen

In afwachting van de beslissing over eventuele raadsverkiezingen is reeds begonnen met de voorbereidingen. Er wordt gewerkt aan een kandidatenlijst en gemeenteprogramma.

Capelle a/d IJssel

Een grote propaganda-actie, waarbij 1100 adressen werden bezocht, leverde als direct resultaat 5 nieuwe leden, 50 belangstellenden en 60 verkochte programma's op.

Eindhoven

De commissie Gemeentelijke Problematiek heeft in een werkstuk kritisch gereageerd op het bestuurlijk gebeuren en ook naar voren gebracht welke inzichten er bij de afdeling leven met betrekking tot vele vraagstukken van gemeentepolitiek in Eindhoven. Het stuk had een goede pers en wordt thans in openbare discussie gebracht.

Leiden

Drie bestuursleden van de afdeling, die na het congres in Helmond voor hun lidmaatschap bedankten, zijn tot de conclusie gekomen dat er wel degelijk bestaansrecht is voor een pragmatische, democratische partij als D'66 bedoelt te zijn en werken thans weer mee.

Zwolle

Op een ledenvergadering werd voorzitter v. d. Valk herkozen en hield Kamerlid Nypels een voordracht over "Partijvernieuwing". Hij zag een toekomst met drie grote stromingen, t.w. een conservatieve, een ondogmatische kritische, en een orthodox socialistische.

Limburg- Regionale studiecmissies

Momenteel zijn er in Limburg de volgende vijf studiecommissies werkzaam: Staatsrecht, Cultuur, Soc. Economie, Buitenland en Onderwijs. Ieder die medewerking wil verlenen, kan zich opgeven bij zijn afdelingssecretariaat.

N. B.

Noteer in Uw agenda:

Vergadering Commissie Buitenland op

Zaterdag 17 februari om 10 uur in Utrecht

Nadere inlichtingen secretariaat Amsterdam.

van de werkgroepen

Iedere maand zullen in deze rubriek belangrijke resultaten van de werkgroepen worden vermeld. Secretarissen van de werkgroepen wordt verzocht hun copy uiterlijk 31 januari aan het landelijk secretariaat te sturen.

SOCIAAL-ECONOMISCHE WERKGROEP

De heer K. Grool, Herculesstraat 301 te Amsterdam is de heer Aris opgevolgd als algemeen secretaris.

Hoofdgroep Democratisering Arbeidsbestel

Verschenen is "Pre-advies inzake de herziening van het ondernemingsrecht", deel I: "Jaarverslaggeving en enquête-recht". In het tweede deel zullen behandeld worden Functionele en Structurele Wijzigingen in de Onderneming en de Ondernemingsraden. Het pre-advies is naar alle afdelingen gestuurd en belangstellenden kunnen een exemplaar aanvragen bij het secretariaat. Over het pre-advies zal worden gediscussieerd op een bijeenkomst op zaterdag 3 februari van 13 tot 17 uur. Plaats wordt nader aan de afdelingssecretariaten opgegeven. Daarna wordt de definitieve tekst gepubliceerd.

Hoofdgroep Automatisering en efficiency

De heer A. H. Lindhout, Winkelstede 290 te Den Haag, tel. 070-360591, is Prof. Zoutendijk opgevolgd als voorzitter.

WONINGBOUW

Voorzitter: H. Blankenstijn. Voorts staan de volgende leden te boek: Smook, Hazewinkel, Bos, Meindersma, Hillebrants, Belangstellenden wordt verzocht zich spoedig op te geven aan het secretariaat onder vermelding "medewerker woningbouw", daar het in de bedoeling ligt deze werkgroep binnenkort te activeren.

VOLKSGEZONDHEID EN BEVOLKINGSPOLITIEK

Deze werkgroep heeft de laatste tijd niet goed kunnen functioneren, mede door gebrek aan landelijke medewerkers. Belangstellenden wordt ver-

zocht zich op te geven aan het secretariaat onder vermelding "medewerker volksgezondheid". Verscheidene subgroepen draaien wel.

Bejaardenzorg (plaatselijke groep te Eindhoven)

Een discussiestuk werd gemaakt, dat aan de afdelingen zal worden verstuurd, en waarvan geïnteresseerden een exemplaar kunnen aanvragen bij het secretariaat. Kritiek, suggesties e. d. worden gaarne ingewacht door mevrouw A. Meyer-Huisman, Dirck van Hornelaan 6, Waalre (N-B).

Centraal wordt gesteld een grotere inspraak van bejaarden. Door het inefficiënte opnamebeleid (verzorgings-tehuizen vallen onder Min. van CRM, verpleeginrichtingen onder Soc. Zaken) zal er over enige tijd een fictief tekort aan bedden zijn. Verzorgings-tehuizen dienen te worden afgeschaft. Alleen verpleeginrichtingen en het open bejaarden werk zullen overblijven.

BUITENLAND & DEFENSIE

Een ad hoc commissie NAVO werd gevormd. Een van de discussiepunten was een "Studie i. v. m. de Toekomst van de NAVO", opgesteld door de plaatselijke werkgroep Defensie Den Haag. Een aanvullende nota is in bewerking. Op aanvraag verkrijgbaar bij het Secretariaat.

CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

De heer F. J. A. Schellen is de heer Zeevalking opgevolgd als voorzitter.

Op 11 december kwam de toneelsituatie in het parlement aan de orde bij de begrotingsdebatten. Ons kamerlid Visser was vrijwel de enige die zich met het probleem bezighield. Hij was gesteund door het rapport "Het toneelbestel 1967". Een commentaar hierop van een van onze bekende toneelspelers vindt u elders in dit blad. Het rapport kan worden verkregen bij mevrouw J. W. Lieferring-de Visser, Rozenstraat 87, Den Haag, tel. 070-634014.

COORDINATIECOMMISSIE GEMEENTEPOLITIEK

De commissie houdt zich bezig met het opstellen van richtlijnen voor de plaatselijke werkgroepen op het terrein van de gemeentepolitiek, en van

een standaard-gemeenteprogramma. Belangstellenden wordt verzocht zich op te geven voor deelname aan het secretariaat, of B. Hamstra, Hogenkampseweg 56, Zwolle, tel. 05200-16278.

POLITIEK

VOOR DE BOEKENPLANK

Luns is bepaaldelijk niet getapt bij D'66. Het bewijs voor deze stelling is in de Tweede Kamer en daarbuiten al meermalen geleverd. Daarom beoordelen we de uitgave van het boek "Luns, Drees, De Quay, Marijnen, Cals over Luns" met de nodige gereserveerdheid. Daarbij trekken we de integriteit en objectiviteit van de Volkskrant-redacteur Han J. A. Hansen, die het boek samenstelde, allermint in twijfel. Daar is geen enkele reden toe. Journalistiek gezien is "Luns" een goed stuk werk.

Toch wordt Luns in het boek met de gouden omslag, waarop een karakteristieke tekening van Opland, bijzonder veel lof toegezwaaid. Zijn collega's zijn wel zo vriendelijk geweest hem zoveel mogelijk te sparen. Maar zelfs bij deze procedure blijft voor de lezer gezonde waakzaamheid geboden. Want politici hebben doorgaans de neiging om zich te hoeden voor een al te krasse, al te ongenueanceerde, al te duidelijke stellingname wanneer het om levende en met name geestverwante mensen in het politieke bedrijf gaat.

Vraag van Hansen: "D'66 pleit voor grotere openheid bij de beleidsverantwoording op buitenlands gebied. Bent U het daarmee eens?" Luns: "Er bestaat al een grote mate van openheid. Als we nog verder zouden gaan dan zou heel snel de Nederlandse regering de naam krijgen dat zij niet meer ingelicht kan worden over vertrouwelijke zaken. En dan zouden spoedig belangrijke bronnen van informatie opdrogen."

(Uitgeverij Paul Brand, prijs zeventig)

Dé M.

verstandig burgerschap

Geachte Redactie,

Er is een onderwerp dat iedere dag actueel blijft: het vraagstuk van oorlog en vrede. Oorlog is een verschijnsel met meer dan één oorzaak; voor de verschillende oorzaken zal men verschillende oplossingen moeten vinden.

Men kan hiertoe uitgaan van de Verenigde Naties en dit instituut versterken, aanvullen met een vertegenwoordiging van communistisch China, aanvullen met of ombouwen tot een gekozen wereldparlement, geholpen door rechtsprekende macht en een wereldpolitie.

Hierbij wil ik u wijzen op het wereldfederalisme dat hiertoe baanbrekend werk verricht. Ik ben echter van mening dat niet voldoende wereldfederalisten in de politiek gaan en niet voldoende politici een wereldgezag nastreven.

Andere oorzaken zijn: het wantrouwen en de angst voor elkaar, opgeroepen door de bewapeningswedloop en de ellendige sociaal-economische toestand in de ontwikkelingslanden, die vele gematigden tenslotte uit wanhoop in de armen van het communisme (of andere totalitaire systemen) drijven. Er komt niet voldoende geld voor ontwikkelingshulp vrij door de enorme defensie-uitgaven. In verband hiermee wil ik in navolging van de heer Van Zuylen (dr. Lastpost) zeggen: "Laat Nederland de andere (kleine) landen een goed voorbeeld geven door het militaire apparaat om te bouwen tot een burgerleger dat in ontwikkelingslanden en rampgebieden helpt. Hiertoe zal Nederland in elk geval uit de NATO en NAVO moeten. In België en de Scandinavische landen begint ook al belangstelling voor ontwapening te komen.

Mevr. L. Anthonio
Amsterdam - N.

Een aantal leden en oudleden van D'66 verontrust door de gang van zaken in de partij voor en tijdens het Helmondse congres, heeft het initiatief genomen tot het oprichten van een studiegroep, die zich voorlopig het volgende tot taak stelt:

de bestudering van de partijstructuur, in het bijzonder de noodzakelijkheid van een neutraal bestuur, de bezinning op de doelstellingen van de partij, uitgaande van het appèl en de uitwerking van een pragmatische aanpak van de structurele veranderingen als gevolg van de technologische ontwikkelingen.

Zij die aan het werk van de groep willen deelnemen, worden verzocht zich op te geven bij de secretaris van het bestuur van deze studiegroep, de heer D. J. Schouten, Leuvensestraat 106 in Scheveningen. Voorzitter is prof. dr. G. Zoutendijk, Van Vollenhovenkade 5 in Leiden. Als penningmeester treedt op de heer J. Th. Gielen, De Lairessestraat 6 in Amsterdam.

Over het commentaar op ons "manifest":

"De inhoud ervan spreekt voor zichzelf. Wij zijn erg blij met de door het hoofdbestuur gemaakte opening, waarover elders in dit blad meer te lezen valt. Nu met volle kracht vooruit!"

D. A. Jonker,
R. W. Th. Löbler,
W. Zandvoort.

de zwolse schaduwfractie

Drie instanties werken in Zwolle op het gebied van de gemeentepolitiek. Dat is de fractie zelf, een schaduwfractie die bestaat uit de drie opvolgers op de kandidatenlijst en de commissie gemeentepolitiek, waarin de andere kandidaten zitten plus een aantal deskundigen.

Fractie en schaduwfractie treden als een geheel op. De taak van de raadsfractie is verdeeld over de leden van de beide fracties, die in gezamenlijke vergaderingen alle in de gemeenteraad aan de orde komende zaken bespreken.

Met deze werkwijze wordt bereikt dat bij eventuele vacatures in de fractie de opvolgers volledig zijn ingewerkt en bovendien het eigenlijke werk van de fractie wordt verlicht. In de week voorafgaande aan de drie-wekelijkse raadsvergadering komt de commissie gemeentepolitiek met de fractie en schaduwfractie bijeen om alle punten van de gemeenteraads-agenda uitputtend door te nemen.

statuten en reglementen

Het hoofdbestuur heeft op haar vierde vergadering (30.12.67) besloten dat een "kerngroep reglementencommissie" wordt ingesteld, bestaande uit de heren P. P. Schrauwen, Hooghevelstraat 9 in Oss (secretaris), A. R. I. Aris (Leidschendam), J. L. M. Elders (Rotterdam), F. C. M. van Leeuwen (Delft), E. Lukács (Den Haag), J. Schouten (Eindhoven) en P. J. Zeven (Reeuwijk). Coördinator vanuit het hoofdbestuur is de heer J. J. van der Kaaden, Nicolaistraat 3 in Den Haag, tel.: 070-392583.

Einde januari zal op het landelijk secretariaat een concept structuur, in de wandeling "ministstructuur" geheten, van de huishoudelijke reglementen en statuten ter inzage liggen en op aanvraag beschikbaar zijn. Dit "skelet" wordt noodzakelijk geacht om in een later stadium bij de discussies van onderdelen -- in principe bij iedere waardering, toetsing of oordeelsvorming -- de problematiek in onderling verband of in relatie tot het gehele reglement en de statuten te kunnen doordenken.

Leden van D'66 kunnen voor de eerste keer zich opgeven voor de reglementencommissie, die op zaterdag 24 februari 1968 voor een "hearing" met de kerngroep bijeen zal komen. Aanvragen van de ministstructuur en voor de deelname worden uiterlijk 9 februari op het landelijk secretariaat verwacht. Plaats en tijd van samenkomst wordt tijdig gemeld.

Voorts wordt ernaar gestreefd, dat in de derde week van maart 1968 op het landelijk secretariaat de uitgewerkte voorstellen beschikbaar zijn van statuten en reglementen die zo mogelijk op 20 april aan een D'66-panel met alternatieven en amendementen zullen worden voorgelegd. Men zou zich kunnen indenken dat bepaalde adviezen die het panel met zeer grote meerderheid heeft gegeven door het eerstvolgende congres zonder meer wordt overgenomen. Het tijdschema is voorlopig. De papierstroom is zoveel mogelijk aangepast aan de financiële situatie van D'66 en aan de openheid van informatie en deelname aan de werkzaamheden.

CONTINU ENQUETE SYSTEEM

De eerste vraag van het C. E. S. met het verzoek in de kolom met ja, neen of geen /andere mening uw antwoord te geven door middel van een kruisje. Inzenden voor 30 januari 1968 aan het secretariaat D'66, Keizersgracht 576, Amsterdam. De panelcommissie heeft nog andere vragen voorbereid. De redactie beschikte op de sluitingsdatum van dit nummer nog niet over de daarbij behorende "pro en contra". Het leek haar niet juist zonder meer te publiceren. De vraag is: "Bent U het eens met de motie Oss?"

motie oss

Op het congres te Helmond werd door de afdeling Oss een motie ingediend, die niet in stemming werd gebracht, omdat deze motie op dat moment niet ter zake was. In de motie werd de mening uitgesproken dat:

kiezers, die geen lid zijn van enige politieke partij, bij de keuze van kandidaten door D'66 te stellen voor vertegenwoordigende lichamen dezelfde invloed moeten kunnen uitoefenen als de leden van deze partij.

pro

De Kamerfractie van D'66 vertegenwoordigt niet alleen ca. 4000 partijleden, maar ook en vooral 300.000 kiezers.

Een van de grootste bezwaren tegen het huidige bestel is dat de partijleden en niet de kiezers uitmaken wie de kandidaat (volks)vertegenwoordigers zullen zijn. Men kan niet van iemand eisen dat hij lid van een politieke partij moet worden om dit democratische recht te kunnen uitoefenen.

D'66 heeft steeds gepretendeerd dat zij de kiezers een werkelijke invloed wil geven op de keuze van de volksvertegenwoordigers. Deze pretentie is een van haar bestaansgronden. Zij dient deze pretentie nu ook waar te maken.

contra

De Nederlandse kiezers kiezen uit de kandidaten de uiteindelijke (volks)vertegenwoordigers. Het vaststellen van de kandidaten is in handen gelegd van de politieke partijen. De voorselectie binnen de partijen geeft de grootste zekerheid voor politiek bekwaame kandidaten. Van partijleden mag immers verwacht worden dat zij een redelijk inzicht hebben in de eisen die aan de kandidaten worden gesteld en de vraag welke kandidaten aan de gestelde eisen het beste voldoen. Dit geldt in mindere mate voor niet-leden.

Bovendien kan een toevallige instroom van buitenstaanders de voorselectie onevenredig beïnvloeden. Dit bezwaar is vooral groot bij gemeenteraadsverkiezingen.

D'66 is uitgegroeid van een politieke beweging tot een politieke partij. D'66 als collectiviteit bestaat uit de leden. D'66-afgevaardigden in vertegenwoordigende lichamen vertegenwoordigen het Nederlandse volk in het algemeen en de leden van D'66 in het bijzonder. De leden hebben er recht op dat hun politieke ideeën op de juiste wijze en door de juiste mensen worden vertegenwoordigd en dat hierop interne controle mogelijk is.

Het lidmaatschap van D'66 is zinloos indien er geen onderscheid gemaakt wordt tussen leden en niet-leden. Lid zijn betekent anders niet meer dan het recht om contributie te betalen. Zonder leden kan D'66 als politieke partij niet functioneren. Door onvoldoende scheiding der rechten van leden en niet-leden zet D'66 haar eigen voortbestaan op het spel.

D'66 streeft er naar om de individuele burger zo veel mogelijk inspraak te geven in het politiek-maatschappelijk gebeuren. De partij vormt hiervoor zelf het intermediair. Wil men politiek meedoen, dan dient men partij te kiezen.

PANEL EN ENQUETE

Op het congres in Helmond zijn twee moties aangenomen die iets nieuws brachten in de politiek. De motie Jasper besluit een continu enquête systeem in te voeren. De motie Geelen, Voswinkel en van Leeuwen verzoekt het hoofdbestuur het panel voorlopig in te stellen en niet-bindende uitspraken te vragen over actuele politieke problemen.

Ter uitvoering van deze moties heeft het hoofdbestuur uit haar midden drie leden aangewezen voor een werkgroep Panel & Enquête en wel Schwarz, Koenen en Kuiper. Bij hen voegden zich reeds Jasper, Nooteboom en van der Ham. De werkgroep vroeg zich af: Wat wil men weten en van wie? Van alle leden van D'66? Van een representatieve steekproef uit deze leden? Of alleen maar van de meer actieven, die er een kleine moeite voor over hebben? Welke vragen wil men stellen?

Wilt U medewerken aan de voorbereiding van enquêtes en panelbijeenkomsten? Vooral voor het verwerken van de antwoorden zijn vrijwilligers nodig. Deskundig wordt U vanzelf als U meedoet. Enthousiasten en deskundigen meldt U aan voor de werkgroep Panel & Enquête. Heeft U politieke vragen waarover U een uitspraak van Uw partijgenoten wenst? Met politieke vragen en voor deelname aan het werk kunt U zich wenden tot Bart Kuiper, secretaris werkgroep P & E, Louis Bouwmeesterstraat 79, Rijswijk Z. H.

☐	Ja
☐	Neen
☐	Geen / Andere mening

Woonplaats _____

Leeftijd _____

Geslacht _____

Kerkgen. _____
Levensbesch. _____

Gehuwd / _____
Ongehuwd _____

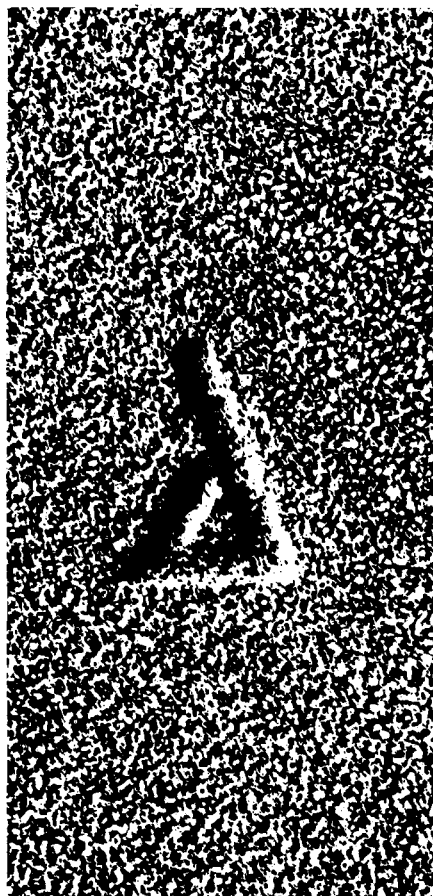
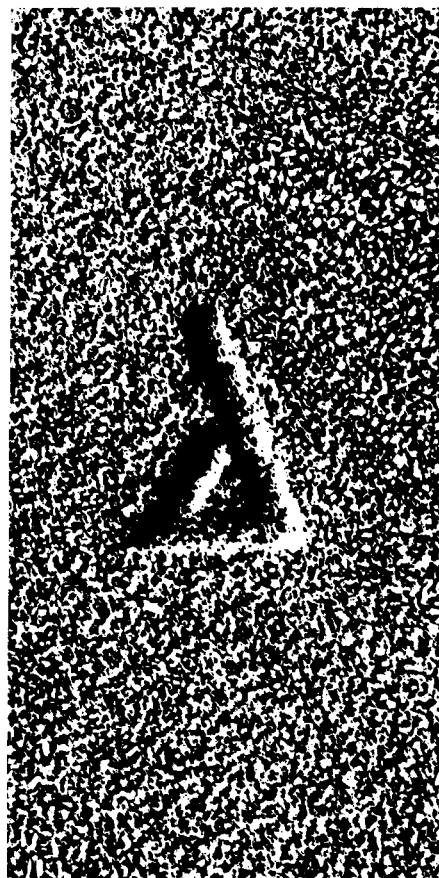
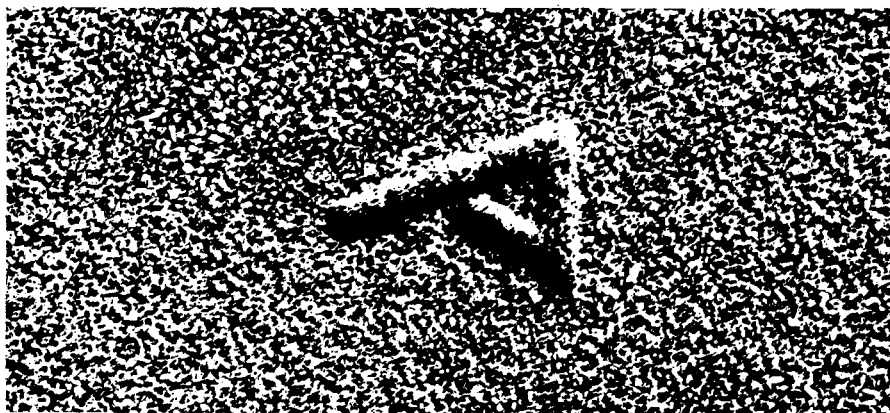

Postzegelveiling „De Hoogt”

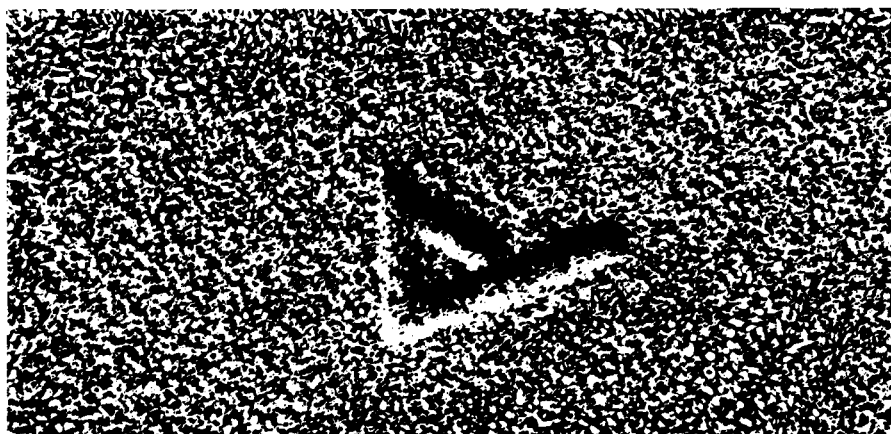
Postbus 225 - Tel. (01850) 38469 - Dordrecht - Postgiro 722080

- Regelmatig veilingen
- Lage kosten
- Deskundige bewerking

DELTA METSELBAKSTENEN ZIJN MERKSTENEN

Een merk garandeert het product waarop het staat. En niet alleen het produkt, maar ook de service daarachter. Van Lookeren Campagne levert: maatvaste, kantige metselstenen van constante kleur en kwaliteit, op de afgesproken data. Oók als het om grote termijndorders gaat. Daarom staat op elke steen van Van Lookeren Campagne het Deltamerk. Daarom is het zo belangrijk, vooral voor grote projekten, om Delta metselbakstenen te gebruiken.

Koninklijke Steenfabrieken

VAN LOOKEREN CAMPAGNE N.V.

Zaltbommel, Molenwal 22, telefoon (04180)-2031.
Fabrieken te Haaften en Hurwenen. Aangesloten bij de Vereniging
Metselbaksteen-keur.

P.S. KRIJGSMAN

Eendrachtstraat 30 MIDDELHARNIS
Tel. 01870-3024

ANTIÉK
OUDE MUNTEN
GOUDEN
EN
ZILVEREN SIERADEN
IN - EN VERKOOP
TAXATIE INBOEDEL

BEAUJOLAIS 1966 **appellation contrôlée**

Bij levering van 12 berekenen wij 11,
franco bezorgd door geheel Neder-
land.

Hart's Wijnhandel **Amsterdam**

Nw. Spiegelstraat 41-43 Tel. 234021
Gerard Doustraat 103-105 Tel. 724773
Weteringcircuit 48 Tel. 238350
Koninginneweg 143 Tel. 725250

Knip uit! Vul in! Stuur op!

Dhr. /Mevr. /Mej. _____

Straat en nr. _____

Plaats _____

geeft zich op als abonnee op Democraat
à f 6,- per jaar.

Deze bon op een briefkaart plakken en
adresseren aan:

Secretariaat D'66
Keizersgracht 576
AMSTERDAM

EEN PRIMEUR !

Deze advertentie verschijnt pas in maart
in de landelijke pers.

Voor vacantie TE HUUR aangeboden

WOONARK (tjalk)

aan de Angstel te Loenersloot (bij Breu-
kelen).

Met Piraatjol en evt. buitenboordmotor
(Seagull).

Aansl. electr., warm en koud stromend
water, douche, ijskast; koken op pro-
paangas. Geheel dubbelwandig. 7 vaste
slaappl.; Volledige inventaris voor 8
personen.

Per 2 weken of langer.

P. van der Wiel,
Puttenstraat 7 - AMSTELVEEN
Tel. (na 19.00 uur) 02964 - 32682

Democratie

februari 1968 - 1^e jaargang no.5

Waarvoor zijn wij in de 2de Kamer
Niet om deel te worden
van de Onbuigzame Orde.
Niet om De Anderen te omarmen
en samen verder te sloffen
tot in lengte van dagen.
Niet om te zaniken.

Waarvoor bestaat D'66?
Nog steeds voor dat ene
nieuwe democratie te scheppen

Wij met elkaar
opnieuw kunnen beginnen?

Wie?
Wij.
D'66.
Daarvoor zijn wij immers alles
begonnen.
Daar hebben wij een hoop
gedonderd voor over gehad.
En dat hebben wij nog

val maar dood

blz.13

centrifugeren blz.7 **stiekum**

Bijna een jaar doen wij nu mee
aan Het Spel tussen
Kamer en Regering.
Wij houden ons aan de regels.
Kijven mee.
En doen ons best.
En werken.

...me kracht.
Die blijft.
Ook onder het parlementaire kluwen
van alledag.
Wij kennen nog steeds één doel,
een hardnekkig voornemen:
een wig te drijven
tussen de voegen van
dit Stenen Tijdperk.
En om te stoten wat
allang had moeten breken.
Want zie:

blz.17

ENQUETE

...wel.
Men monkelt her en der
soms over partijvernieuwing.
De een wat luider dan de ander.
Maar alles blijft onbeweeglijk.

Wie wil er eerlijk
de hele verkrampde orde uitwissen?
Wie wil de explosieven plaatsen
in het lont aansteken?
...dat er eindelijk ruimte komt

Zijn wij dan geworden als
De Anderen?
Hebben wij hun gedaante
aangenomen - die oud is
en doodmoe in de schouder
Zijn wij als De Anderen?
Sommigen denken het.
En onbevriende zijde
...weert het smalf...

met D'66 goedenavond

Frits Maas

Woensdag 17 januari 20.20 uur: D'66 benut haar politieke zendtijd. Sprakeloos ontrolt zich de tekst over het scherm. Hoeveel mensen zullen door deze nieuwe benadering van de politieke boodschap van D'66 worden geactiveerd? Nauwelijks is voor de eerste maal het nummer 020-429966 op het scherm verschenen of de telefoons beginnen te rinkelen. Zeven telefonistes trachten kort en goed adressen en telefoonnummers van geïnteresseerden te noteren. De zaak schijnt goed te lopen; nauwelijks ligt de hoorn erop of de bel gaat weer: "Met D'66, goedenavond". Vele positieve reacties uit alle delen van het land. Soms negatieve geluiden: "Waar-deloos, dat is het enige wat ik er van kan zeggen", "Rooie rothonden", "Jullie hebben me 10 minuten geërgerd, nu zal ik jullie eens 10 minuten ergeren" en meer van die opmerkingen die zo langzamerhand tot Neerlands kultuurpatroon zijn gaan behoren. Binnen korte tijd zijn de telefonistes gehard: kappen zulke figuren, vriendelijk maar beslist; volgende klant. Meestal wordt er om meer inlichtingen gevraagd, sommigen zijn zo moedig zich direkt op te geven als lid. Goed zo mevrouw, meneer, weer f. 25,- of meer.

zieltjes winnen

Na kwart over negen vertraagt de stroom wat, er vallen telefoons droeg en er is tijd voor een sigaret, een sherry of een cola. Iedereen vindt het toch eigenlijk wel opwindend. Het sterke massa-medium televisie heeft haar kracht even laten zien. Onmiddellijke, krachtige en meetbare response, dat doet vooral de reclame-mensen in het D'66 gezelschap goed. Ja, het is reclame, het is zieltjes-winnen helaas. Het gaat om geld, geld om het meest nodige in en rond D'66 te kunnen realiseren. Daarom trekken de telefonistes later op de avond, als er wat meer tijd is, ook harder aan het lidmaatschap: "Wilt U inlichtingen of wilt U liever direkt lid worden?" Sommige twijfelers besluiten tot het laatste. Welkom nieuw lid, bij voorbaat dank voor een spoedige overschrijving van Uw kontributie. Langzaam komt de vraag naar voren hoeveel mensen nu eigenlijk wel gebeld hebben, 250, 400, 500? Niemand

weet het, een volgende keer zal er geturfd worden. Ondertussen worden al weer binnengekomen adressen doorgebeld naar het landelijk sekretariaat op de Keizersgracht. Dit zorgt voor een snelle doorgave naar de plaatselijke afdelingen. Een snelle reactie is uiterst belangrijk: het gaat om nieuwe leden

succes moeilijk te bepalen

Het is gebleken dat op de avond van 17 januari j.l. ongeveer 500 mensen positief op de oproep tot telefonisch contact hebben gereageerd. Tot op dit moment (2e week februari) zijn hiervan ongeveer 100 als lid genoteerd. Men kan dit een verheugend aantal vinden. Honderd nieuwe leden betekent meer denkkraft, meer activiteit voor D'66. Voor de wankel partijkas betekent dit aantal echter nauwelijks een belangrijke versterking. Is de televisie-uitzending dan toch minder geslaagd? Dat is moeilijk te zeggen. Vergelijkingsmogelijkheden ontbreken vrijwel geheel. Bovendien blijven een aantal andere vragen onbeantwoord: in hoeverre heeft de uitzending van "Achter het Nieuws" op het 2e net de kijkers weggetrokken; is het niet teveel gevraagd om de kijkers 10 minuten te laten lezen; richt D'66 zich in zijn propaganda wel voldoende op de beroemde "brede massa"; waren 7 lijnen, vooral aan het begin van de avond wel voldoende; in hoeverre is de follow-up vanuit de afdelingen effectief geweest? Ongetwijfeld moeilijke vragen. Zij zullen echter snel moeten worden overdacht. Een televisie-uitzending moet na drie weken méér dan 100 nieuwe leden kunnen opleveren.

van de redactie

Democraat heeft een grotere eindredactie. Dit is het resultaat van overleef in het bestuur en gesprekken met belangstellende Democraten.

De uitgebreide eindredactie heeft onder meer als taak gekregen te bekijken welke de beste organisatie is voor het blad. Aan deze opdracht kon nog nauwelijks iets worden gedaan. We willen wel al vragen om ideeën, ideeën en nog eens ideeën.

Daarnaast vragen wij dringend om correspondenten. Zij zullen berichten en nieuwtjes van landelijk belang kunnen doorgeven.

Verder zoeken wij medewerkers die op welk gebied dan ook deskundig zijn. In voorkomende gevallen zullen wij hen vragen verduidelijkende artikelen te schrijven.

De binnenkomende kopy overtreft verre de beschikbare plaatsruimte. Wij verzoeken daarom om bondige formuleringen en begrip als tot inkorting is overgegaan.

In de toekomst is de sluitingsdatum van "Democraat" steeds de laatste dag van de maand. Dit om verschijning van het volgende nummer mogelijk te maken in de tweede helft van de maand. Inzending van kopy na die datum maakt de kans bijzonder groot dat plaatsing moet worden opgeschoven tot het volgende nummer. Erger, het is vrijwel uitgesloten dat dergelijke kopy de "kolommen" van een actueel nummer haalt.

Overigens graag kopy typen met dubbele regelafstand, brede marge links en eenzijdig getypt. Vooral graag typen, want een secretaresse kan "Democraat" zich voorlopig niet veroorloven.

De redactie was te optimistisch bij de melding 2e jaargang, nummer 1 op de voorpagina van het januarinum-mer. Daarom dan ook op dit nummer 1e jaargang, nummer 5. De jaargangen lopen van oktober tot oktober.

H. v. Beekhuizen (landelijk politiek secretaris)

tweede versnelling,vol gas

Op 15 februari 1968 zijn de D'66-kiezers een jaar in de Tweede Kamer vertegenwoordigd. Het heeft zin te proberen per deze datum een tussentijdse balans op te maken.

Na de verkiezingen van 15 febr. 1967 trad een korte adempauze in. Iedereen was toe aan wat rust. Kort daarop: algemene beschouwingen, voor de fractie van D'66 een succes. In de partij werd de uitwerking van de reglementen ter hand genomen. De werkgroepen, die het program hadden ontworpen, gingen weer aan de slag. Niettemin is in de loop van dit jaar hier en daar een gevoel van onzekerheid ontstaan. De omvangrijke en vaak welwillende publiciteit die D'66 had gekregen voor en na de verkiezingen werd minder, soms ook minder vleidend. De fractie hield zich, naar sommigen meenden, te uitvoerig en te vaak met onderwerpen bezig, die niet typisch D'66 waren. Sommige werkgroepen klaagden over een gebrek aan communicatie. Het hoofdbestuur besteedde te veel tijd aan de ontwerpen voor de nieuwe statuten en reglementen. Deze en mogelijk nog andere indrukken gaven sommige leden het gevoel, dat D'66 niet de uitblinker was, die bij de verkiezingen moeder's mooiste was gebleken.

Men kan rustig vaststellen, dat op een balans over dit jaar inderdaad negatieve posten voorkomen. Het zou zeker meer typisch D'66 geweest zijn als er meer initiatiefwetten waren ingediend. Hoewel we moeten bedenken dat dit een bijna onhaalbare wens is voor een fractie, die zich in een jaar tijd geheel moest inwerken in een voor al die fractieleden volstrekt nieuwe en ingewikkelde arbeid. Vervolgens zou het ideaal geweest zijn, als alle werkgroepen superieur hadden kunnen werken. Het zou beter geweest zijn als het bestuur zich minder intensief had bezig gehouden met de partijstructuur, en meer had kunnen doen aan ledenwerving en aan het begeleiden van de werkgroepen en de afdelingen.

interview

Dit gezegd zijnde verdient de andere kant van de weegschaal evenzeer de aandacht. Van Mierlo heeft in een interview met het Nieuwsblad van het Zuiden omtrent oudjaar een opsomming

gegeven van wat D'66 wél bereikt heeft. Ik citeer deze opsomming letterlijk:

1. In de eerste plaats is de staatscommissie voor herziening van Grondwet en Kieswet wel op bijzondere korte termijn tot stand gekomen. Daar blijkt onze invloed uit, ook uit de opdracht aan de commissie.
2. In de bestaande partijen is overal het gesprek over partijvernieuwing op gang gekomen. Het begin van de ontploffing is er. Eigenlijk is er een vertraagde ontploffing gaande.
3. Er is een duidelijke tendens naar een meer programmatische politiek. De negentig programmapunten van de christen-radicalen en de manier waarop ze hun congres hebben aangepakt, dat lijkt allemaal op wat wij een jaar geleden hebben gedaan. In het algemeen zie je het accent verschuiven van beginsel-politiek naar program-politiek. Bij de PvdA, maar ook de KVP roept erom. Op het gebied van de concrete politiek zijn er ook merkwaardige dingen gebeurd.
4. Voor ons was heel belangrijk de meerjarenplanning van de overheidsuitgaven en op sociaal-economische en bedrijfsmatig gebied. Het eerste heeft de regering toegezegd. Over het tweede is een gesprek gaande. Men staat er niet onwelwillend tegenover. Over deze dingen werd een jaar geleden nog niet gesproken.
5. Het idee van de ontwikkelingshulp op basis van de bestedingsmogelijkheden in de arme landen hebben wij voor het eerst in het parlement gebracht. Sindsdien is in alle partijen dat woord gevallen. Er is een tendens naar een andere benadering.
6. Een duidelijke wijziging van denken is er ook over de Vietnampolitiek. Dat hebben wij niet alleen gedaan, hoewel de PvdA later was dan wij. Het standpunt, dat wij op ons congres eind vorig jaar hebben vastgesteld, wordt nu gedeeld door de meerderheid van de Kamer.
7. De noodzaak vorm te geven aan de ontspanning tussen Oost en West hebben wij met succes bepleit. In alle partijen wordt gesproken over herziening van de Navo als instrument voor ontspanning. Ons voorstel om te streven naar een Europese veiligheidsconferentie is aan-

genomen. Ons voorstel om Nederland deel te laten nemen aan het gesprek in de groep van negen West- en Oosteuropese landen heeft Luns overgenomen.

Deze opsomming is juist. De lijst is nog aan te vullen met andere punten. Niet dat al deze punten reeds verwezenlijkt zijn, maar ze zijn levende politiek geworden. En daarmee tekenen ze een grotere wijziging in het politieke denken dan ooit in één jaar tijd heeft plaats gevonden.

technologie

Bijv. de kwestie van de technologie (Ministerie voor Technologie en Automatisering) die door de D'66-fractie centraal is gesteld en die sindsdien het middelpunt is geworden van zowel publieke - als parlementaire - als regeringsbelangstelling. Vervolgens de burgemeesterbenoemingen. Er kan geen burgemeester benoemd worden of als een vitaal politiek punt komt dan de vraag in discussie in welke mate de minister de inspraak van de gemeenteraad heeft gevraagd of gehonoreerd. Daarnaast verkiezingsuitslagen in Zwolle en in de Oostelijke Flevopolder. Het feit dat de partij tot klaarheid is gekomen over de te kiezen structuur; de belangrijke rapporten uit de diverse werkgroepen. Ook de partij zelf raakt nu beter op orde. De dikwijls plezierige chaos van de beginperiode, waarin veel moest worden geïmproviseerd, is na de verkiezing van een nieuw hoofdbestuur gedeels - gelukkig niet geheel - geweken. Er is een werkverdeling, die functioneert, de diverse werkgroepen werken tot plezier van hun leden efficiënter en de afdelingen hebben een beter contact met het hoofdbestuur.

D'66 is naar een volgende versnelling overgeschakeld. Als de ergerlijke en verdrietige sfeer van geweldpleging, die men kort kan aanduiden met "Vietnam" ons niet volledig in beslag gaat nemen, kunnen we een produktieve en boeiende periode tegemoet gaan.

hans van lookeren campagne

Zaltbommel, een klein stadje aan de rivier. Een voorbijganger kijkt wat onzeker als we naar de Molenwal vragen. "We moeten bij van Lookeren Campagne zijn". Dan komt het antwoord prompt: "U rijdt hier rechtuit, en dan rechts en dan . . ."

Mr. H. J. van Lookeren Campagne brengt ons naar zijn kamer voor zijn zoveelste interview sinds hij voorzitter van D'66 werd. "90% van mijn werk is nog organisatorisch. Ondanks onze geweldige kiezersaanhang hebben wij nog maar weinig leden en "Democraat" nog maar weinig abonnees. Dat geeft geweldige problemen, ook financieel. Er moet nog van alles gebeuren. Maar als je dan bedenkt hoe we ruim een jaar geleden met niets begonnen en wat we politiek allemaal hebben bereikt. Het zal toch in Nederland niet meer gebeuren, dat er twee heel verschillende kabinetten komen zonder tussentijdse verkiezingen. De noodzaak van staatsrechtelijke herzieningen wordt eigenlijk door iedereen ingezien."

"Ik ben me er wel van bewust", zegt hij later, "dat er heel wat kritiek is op onze staatsrechtelijke ideeën. Maar de grondwetscommissie, waarin ook D'66 vertegenwoordigd is, geeft de mogelijkheid voor een vruchtbare choc des opinions."

Ook in de partij zelf ziet van Lookeren Campagne een grote vooruitgang. "We zijn bezig met de consolidatie. Overal zijn werkgroepen bezig met de zwakke punten in het programma op te vullen. Men verdenkt ons wel eens van spelerei. Als je die werkgroepen bezig ziet, weet je wel beter. Er wordt erg serieus gewerkt door mensen, die elkaar tot voor kort niet eens kenden. Het is van de ene kant wel een handicap, dat wij een partij zijn zonder enige traditie. Andere partijen hebben een heel apparaat tot hun beschikking, tot en met een wetenschappelijk instituut. Maar om het zonder zoiets te moeten doen werkt ook geweldig inspirerend."

verantwoordelijkheid

Is D'66 is 1971 klaar om eventueel regeringsverantwoordelijkheid te dragen?

"Dat weet ik nog niet. Ik kan alleen zeggen, dat we hard aan het werk zijn. Of we na de komende verkiezingen regeringspartij zullen zijn hangt natuurlijk van méér af. Wij zien die

Mr. H. J. van Lookeren Campagne, sinds 25-11-'67 voorzitter van D'66, is veertig jaar oud. Hij werd in Heilo (N. H.) geboren op 10 mei 1927. Eén verjaardag zal hij dus wel nooit vergeten: 10 mei 1940, toen hij in Rotterdam de Duitse watervliegtuigen zag overkomen, die even later op de Maas zouden landen. Hij studeerde rechten in Leiden. Na zijn dienstdienst als marineofficier werd hij directeur van de Koninklijke Steenfabrieken van Lookeren Campagne N. V. in Zaltbommel. Mr. Van Lookeren Campagne was, vóór hij in aanraking kwam met het kleine groepje, waarmee hij later de stoot zou geven tot oprichting van D'66 nimmer lid van een politieke partij.

dubbele verantwoordelijkheid: zolang de ingrijpende partijvernieuwing niet een feit is, moeten we onze katalyserende werking blijven uitoefenen. Maar wij kunnen ons ook niet onttrekken aan de verantwoordelijkheid voor de wederopbouw."

Neemt D'66 eigenlijk geen geweldige risico's met de eis, dat de bestaande partijen eerst moeten "ontploffen", krijg je in zo'n situatie niet gemakkelijk de roep om "de sterke man"?

"Natuurlijk zitten er risico's in", zegt van Lookeren Campagne. "In het bestendigen van de huidige situatie zitten ook risico's. Naar mijn gevoel zijn die nog groter. Ik ben het wel eens met de liberaal van Riel, die zei: de mensen hebben gewoon geen vertrouwen meer in de zaak van de democratie.

Mr. van Lookeren Campagne ziet als de ideale situatie voor de toekomst:

- Een progressieve volkspartij, waaraan ook D'66 kan meewerken;

- Een "meer conventionele" partij; (v. L. C.: "maar weinig mensen in Nederland zijn conservatief of willen zo genoemd worden")
- Een orthodox-linkse partij; en
- Een orthodoxe partij van rechts.

Voor confessionele partijen is in dit ideaalbeeld geen plaats. Zij zijn, vindt hij, een belemmering voor de politieke duidelijkheid al schijnt het gesprek tussen KVP, AR en CHU over een christen-democratische samenwerking wel wat meer nadruk te leggen op het politieke programma dan tot nu toe in de christelijke partijen gebruikelijk was.

Door de christen-radicalen wordt D'66 genoemd als een aantrekkelijke partner voor een stembusakkoord. Mr. van Lookeren Campagne vindt het echter moeilijk om in dit stadium over stembusakkoorden te praten. Hij zegt: "Ik weet niet hoe het met de KVP-radicalen afloopt. Blijven zij in de KVP of stappen zij eruit? Ik hoop, dat zij eruit gaan. Voor de politieke duidelijkheid zou dat van groot belang zijn. Als ze het nu niet doen, moeten we wachten tot 1971. Blijft de politieke belangstelling, die je nu overal merkt, zolang gaande?"

voorkeur

Mr. van Lookeren Campagne heeft, vóór hij een van de initiatiefnemers werd van D'66, op verschillende partijen gestemd. Wel eens op de CHU, wel eens op de PvdA, wel eens op de VVD. Naar welke van die laatste 2 partijen gaat zijn voorkeur uit als D'66 een partner zou moeten kiezen? "Dat hangt er vanaf", is zijn antwoord. "Dat hangt af van het programma; van de regeringssamenstellingen; van hoe deze partijen staan tegenover onze ideeën over staatsrechtelijke vernieuwingen." Hij is het in ieder geval niet eens met het PvdA-rapport "Een Stem Die Telt" dat pleit voor een zeer nauwe band tussen het kabinet en de regeringsmeerderheid in de volksvertegenwoordiging. "De Tweede Kamer moet zelfstandig kunnen optreden. De Kamer moet tegenover de Regering zijn tanden kunnen laten zien."

Wat denkt hij van de nacht van Schmelzer en de val van het Kabinet-Cals?

"Het kabinet-Cals had op veel punten een aantrekkelijke visie. Maar

Grommen voor Groningen

Anneke M. Goudsmit

Ik heb, namens de fractie, op 11 dec. 1967 een initiatiefwet ingediend met het doel alsnog ter gelegenheid van de samenvoeging van Groningen, Hoogkerk en Noorddijk - als deze wet door de Eerste Kamer wordt aangenomen - verkiezingen te doen houden. In de wet werden die verkiezingen niet voorgeschreven in tegenstelling tot bijv. Zwolle en Helmond. Tijdens de behandeling van de wet in de Tweede Kamer hebben wij over het hoofd gezien dat het houden van verkiezingen in de wet zelf moest staan. Wij dachten (met als voorbeeld Zwolle en Helmond) dat het vanzelfsprekend was, dat er na zo'n annexatie verkiezingen zouden volgen. Pas toen de wet in de Tweede Kamer was aangenomen merkten wij dat dat niet zo was. Nadat uit het antwoord van minister Beernink op vragen gesteld door de heer Jongeling en mij gebleken was, dat hij niet van plan was er nog iets aan te doen, hebben wij het initiatief genomen om het zelf aan de Kamer voor te stellen.

novelle

Onze initiatiefwet is een novelle, omdat de bedoeling is dat hij, samen met de oorspronkelijke samenvoegingswet door de Eerste Kamer wordt behandeld, zodat beide wetten tegelijk van kracht kunnen worden. De initiatiefwet hoort dus a. h. w. bij de samenvoegingswet. Wij vinden dat het houden van verkiezingen bij de herindeling zeer gewenst is, omdat anders ruim 10.000 inwoners van Hoogkerk en Noorddijk - ongeveer 6.000 kiesgerechtigden - gedurende 2½ jaar geen inspraak zouden hebben in hun gemeenteraad. Zij zouden zich niet vertegenwoordigd voelen in hun plaatselijk bestuur. Dat de Hoogkerkers en Noorddijkers dat zelf als een gemis voelen blijkt uit het feit, dat beide gemeenteraden een motie hebben aangenomen waarin om verkiezingen wordt gevraagd. Groningen zelf heeft er ook geen bezwaar tegen. De kiesraad heeft inmiddels nadat minister Beernink op mijn verzoek haar mening had gevraagd, geadviseerd dat verkiezingen niet op zake-lijke gronden nodig zijn. De Kiesraad baseert dit advies op het feit, dat uitgaande van de gemeenteraadsverkiezingen op 1-6-1966 de gemeenteraad van Groot-Groningen als die toen gejozen was, wat de zetelverdeling betreft er net zo uit zou zien als de gemeenteraad van Groningen nu.

Naar onze mening is dit argument niet steekhoudend.

Wij menen dat het erom gaat, dat mensen mensen kiezen en niet alleen partijen. Juist bij gemeenteraadsverkiezingen speelt de persoon een grote rol; vaak een grotere rol dan de lijst waarop hij staat.

Bovendien zullen, indien er nu verkiezingen komen, de kandidaten zich over de integratieproblemen moeten uitspreken, hetgeen juist voor Hoogkerk en Noorddijk van belang is. Mede op basis van de diverse uitspraken van de kandidaten zullen zij dan hun stem kunnen uitbrengen. Het is helemaal niet zeker - afgezien van het feit dat D'66 op 1-6-1966 niet bestond en nu wel - dat de mensen toen en nu dezelfde partij zullen stemmen, omdat het nu voor een deel andere kandidaten zullen zijn.

Tenslotte is er het ook zwaar wegenargument dat er wel heel goede redenen moeten zijn voor het landsbestuur om geen verkiezingen te houden als de gemeentelijke besturen zo duidelijk hebben uitgesproken dat zij dat wel willen.

Ik hoop dat het mogelijk is de initiatiefwet eind februari of begin maart in de Tweede Kamer te behandelen.

Oplossing voor A'dam

Na de heer Jokinen heeft de afdeling Amsterdam van D'66, meer in het bijzonder de Werkgroep Verkeer, zich gemengd in de discussie over de verkeersproblemen van de hoofdstad. Met een plan dat de titel draagt "Amsterdam, er is een oplossing" meent D'66 een belangrijke en bovenal goedkope oplossing te geven voor de situatie "van morgen". Een bezwaar dat door de samenstellers van dit rapport wordt genoemd is, dat zowel het plan Jokinen als de plannen van de gemeente Amsterdam, plannen voor "overmorgen" zijn. Dit terwijl de situatie van het verkeer in Amsterdam op dit moment dringend maatregelen vraagt. Plannen die pas over 15 of 20 jaar gerealiseerd worden, zullen een periode van chaos veroorzaken die moeilijk overbrugd kan worden. Daarom achtte de werkgroep van D'66 het zeer belangrijk met een plan te komen, dat oplossingen biedt op betrekkelijk korte termijn, men denkt aan drie tot vijf jaar.

De basis van het plan is verbetering van het openbaar vervoer door het tramnet uit te dunnen en het gemeentelijk busvervoer te integreren met het streekbusvervoer. De situatie is nu zo dat de vijf streekbusmaatschappijen, die diensten op Amsterdam onderhouden, óf hun eindpunt aan de

rand van de stad hebben, óf indien zij tot de binnenstad doordringen, behalve op het eindpunt geen passagiers mogen laten in- of uitstappen. Door al het streekvervoer het recht te geven zijn diensten door te trekken tot in de binnenstad en bovendien zijn passagiers onderweg te mogen laten in- en uitstappen, kan dit streekvervoer voor een deel de taak van het lokale busvervoer overnemen. Wanneer het gemeentelijk vervoerbedrijf zijn diensten hierop aanpast, kan een integratie worden bereikt die zowel de capaciteit als de snelheid van het openbaar vervoer ten goede komt. Bovendien wordt de dienstverlening aanzienlijk verbeterd wat de populariteit van het openbaar vervoer ten goede kan komen.

voorrang

Het plan gaat er van uit, dat het openbaar vervoer voorrang moet hebben, maar dat tegelijkertijd het particulier vervoer niet in een dwangpositie mag worden gebracht. Om dit te bereiken achten de opstellers van het plan het noodzakelijk, de drie belangrijke vormen van vervoer, tram, auto en fiets, te scheiden. Zij willen een aantal tramlijnen terugbrengen tot zes radiaallijnen naar west, zuid en oost en twee ringlijnen. Voor deze tramlijnen zouden tramstraten moeten worden aangewezen, m. a. w. de straten waar deze trams nu doorheen gaan, zouden gesloten moeten worden voor doorgaand autoverkeer.

Het plan gaat er van uit, dat in de toekomst Amsterdam een stadsspoor krijgt of iets dat daar op lijkt en dat investeringen in tramlijnen achterwege moeten blijven op die punten, waar terzijner tijd een stadsspoor zal komen te lopen. Dit tenzij vaststaat, dat daarmee nog lange tijd gemoeid is en de investeringen dus hun rendement nog kunnen opleveren. De samenstellers van het rapport menen te mogen stellen, dat de kosten van hun plan in geen vergelijking staan tot de kosten van eerder uitgebrachte plannen voor de oplossing van de verkeersproblemen.

adverteer

Vijftig gulden voor een kwart pagina
Vijfentachtig gulden voor een halve pagina
Honderdvijftig gulden voor een hele pagina

Secretariaat D'66, Keizersgracht 576, Amsterdam-C, telefoon 020-226996.

stiekum centrifugeren

Het merendeel van de Nederlandse politici vindt dat de heer Arend de Goede (39) in zijn functie van Tweede Kamerlid van D'66 een onschatbaar belangrijke zaak op tafel heeft gebracht.

De heer de Goede verwijt minister Leo de Block (economische zaken) dat hij de Nederlandse belangen "niet onbelangrijk" heeft geschaad tijdens de EEG-ministersconferentie op 8 december 1967 in Luxemburg. Daar werd tot een studie over de toekomstige uraniumproductie in de zes Euromarcklanden besloten, zonder dat de heer De Block een veelbelovend Nederlands project als studie-object heeft ingebracht.

"Bedragen zijn moeilijk exact te noemen; met vele honderden miljoenen gulden komt men aardig in de richting", zegt de heer De Goede.

"Naast de commerciële belangen zijn de buitenlands-politieke van groot gewicht".

tijdbom

De Goede stelde deze zaak aan de orde op woensdag 20 december 1967 in de Tweede Kamer tijdens de begrotingsbehandeling van Economische Zaken, het departement van de heer De Block. Het was een kort, maar pittig duel dat dreigde dood te lopen omdat de minister "geheim" riep. Twee dagen later, de zaterdag voor het lange Kerstweekend, komt de parlementaire redactie van De Volkskrant met een uitvoerige analyse van de controverse De Block-De Goede. Pers, radio en TV haken hier onmiddellijk op in, men ruikt een politieke affaire. De Haagse Post schrijft over "de D'66 tijdbom onder het kabinet". De heer De Block moet tenslotte op 18 januari de zaak gaan uitleggen in de Tweede Kamercommissie voor de kernenergie. De agenda van de commissie wordt daarvoor speciaal ver-

anderd. De bewindsman weet hier echter de commissie niet te overtuigen. De Goede vraagt om een openbaar Kamerdebat. Einde februari of begin maart wordt de volgende episode van het spel van de atoomgeheimen van minister De Block opgevoerd. Tijdens de conferentie van de ministers van economische zaken van de EEG, 8 december in Luxemburg, ging het over kernenergie-aangelegenheden van de zes landen. Er moest een beslissing worden genomen over een studie naar de meest economische manier om aan brandstof voor kernreactoren te komen. Binnen tien jaar zal splitsing een van de belangrijkste en goedkoopste bronnen van energie zijn in de wereld. Door middel van atoomsplitsing zal het opwekken van elektriciteit goedkoper worden dan door middel van de thans gevolgde methode met steenkool, olie en zelfs het goedkope aardgas. Maar de studie over en de bouw van dergelijke kerncentrales die uiteindelijk de elektriciteit voor de fabrieken, woningen en dergelijke zullen leveren, vergen investeringen van miljarden gulden.

veredeling

De brandstof voor de kerncentrales is uranium 235. Dit wordt geproduceerd uit uranium 238 dat als delfstof op enkele plaatsen in de wereld wordt aangetroffen. In feite is het proces om van uranium 238 tot uranium 235 te komen een soort van produktveredeling. Tot nu toe gebeurt dit slechts in enkele atoomcentra van de wereld. In Amerika zijn er drie, in Engeland een, in Frankrijk een en naar mag worden verondersteld ook in Rusland en China. Op alle plaatsen door middel van gasdiffusie.

In de EEG staat het proefproject in het Franse plaatsje Pierrelatte. Hier is ook ten koste van vele miljarden gulden de Franse kernbom ontwikkeld. Maar Pierrelatte houdt zich eveneens bezig met de meer vreedzame toepassingen van het atoomgeweld. Vanaf 1953 is echter in alle stilte ook in Nederland gewerkt aan projecten om de kernenergie voor industriële doeleinden te gebruiken. In de Pettense duinen werd het Reactor Centrum Nederland (RCN) gebouwd. De research van dit atoomproject vindt onder auspiciën van het RCN plaats. Een van de RCN-projecten wordt onder andere begeleid door de Amsterdamse hoogleraar professor Kiste-

maker. Het project houdt in door middel van een centrifuge (middelpuntvliedende kracht) het begeerde uranium 235 van het ruwe uranium 238 te scheiden.

goedkoper

De concretisering van dit project is volstrekt nieuw in de wetenschappelijke wereld. Men weet dat de centrifugemethode wordt ontwikkeld, maar technisch is nog nooit een land (ook de V.S. en de Sovjet Unie niet) er in geslaagd positieve resultaten te bereiken. Tot nu toe wordt nog steeds de gasdiffusiemethode gebruikt. Het voornaamste voordeel van de centrifugemethode boven de gasdiffusiemethode is dat zij vele malen goedkoper is.

Het Nederlands project is volgens Nederlandse atoomdeskundigen nu zover gevorderd dat men op de grens van een enorm succes staat. Het stadium van een experimentele proeffabriek, waar de brandstof (uranium 235) op ruimere schaal kan worden gemaakt, is aangebroken. Hier moet de kroon dan op het werk worden gezet.

"Minister De Block wist van dit project af toen hij in Luxemburg met zijn vijf collega's rond de conferentietafel ging zitten", zegt de heer De Goede. "Hij heeft er echter met geen woord melding van gemaakt. Daar is nu besloten om een studie te laten verrichten om tot de bouw van een fabriek te komen op basis van de officieel bekende methode. Deskundigen menen te weten dat een Europese atoomfabriek voor verrijkte uranium een investering van vijf tot zeven miljard gulden gaat vergen. Voor Nederland komt dat dan uit op een bijdrage van zeshonderd miljoen gulden", vertelde het Kamerlid.

In De Volkskrant van 23 december zegt de minister als weerwoord op de beschuldigingen van het Kamerlid: "Het was in Luxemburg een geheime vergadering. Ik kan er verder echt niets over meedelen. Ik houd volledig staande dat ik de Nederlandse belangen optimaal heb behartigd". Verder is de bewindsman van mening dat de heer De Goede niet over de juiste bronnen beschikt om zijn beschuldigingen te kunnen handhaven.

fifty-fifty

Tijdens de besloten commissievergadering van de commissie voor de kernenergie heeft de minister de kamerleden evenwel niet volledig kunnen overtuigen. In de wandelgangen van de Kamer liggen de kaarten voor de standpunten De Block-De Goede fifty-fifty. Wat tot nu toe nog steeds ontbreekt, is het lijstje met feiten waarom de heer De Block niet over het Nederlandse project heeft willen praten. Er wordt dan wat geschermd met een geheim verdrag tussen Nederland en Amerika. Nederland zou daarbij de verplichting op zich hebben genomen niets van het project te laten uitlekken, omdat b.v. het non-proliferatieverdrag dan voor de Amerikanen

Dat rotwoord „pragmatisch“

H. Jongedijk

Ed. H. Schuyfer

Nogal wat D'66-ers hebben in en na de verkiezingsstrijd van begin '67 het pragmatisme van D'66 sterk op de voorgrond geplaatst, alsof dat het alpha en omega van deze partij zou zijn. Dit is een niet geringe miskenning van de aard van D'66.

Aan het ontstaan van deze partij, laten we bij het begin beginnen, ligt lang niet uitsluitend pragmatisme ten grondslag. Het was vooral een flinke portie verontwaardiging over de tot dusverre gevoerde Nederlandse politiek die regelrecht aanleiding was voor de oprichting van D'66. Hierbij stond de afschuw van de mateloze verdoezel-, schipper- en knoei-politiek van de confessionele partijen op de voorgrond.

De niet confessionele partijen hebben hieraan onvoldoende willen of kunnen doen. Ze zaten -en zitten nog-muurvast in het vicieuze spel. Deze immobiele situatie vroeg a. h. w. om een D'66.

gesol

Het negatieve waarde-oordeel over de Nederlandse politiek dat tot de oprichting van D'66 drong, had als achtergrond een sterke democratische gezindheid, welke van nature op gespannen voet verkeert met alle gesol met de democratie. Aan zo'n democratische gezindheid zal men niet direct het pragmatisme als eerste kenmerk verbinden, wat men bij de democratie als methode tot een bepaald doel nog wel kan doen. In het voorwoord van het politiek program staat immers: "De partij heeft tot doel voor Nederland en zo mogelijk, andere landen bij te dragen tot de geestelijke en materiële ontplooiing van alle mensen, ongeacht . . . enz. Daartoe zal de partij streven naar de radicale democratisering enz." (verkort). Pragmatisme moet een doel hebben, anders is het zinledig. U ziet in bovenstaande aanhaling het begin van een lange doel-middel-keten. Het uiteindelijke doel is, zoals meestal, een waarde-oordeel, in dit geval een ethische uitspraak, voortkomend uit een bepaalde visie op de waarde van de mens. Het middel is de democratisering, die tevens weer een doel is, dat door middel van b. v. vrijheidsrechten en sociale rechtvaardigheid kan worden bereikt, die dan ook weer doeleinden vormen enz.

Het is vooral het vermeende ontbreken bij D'66 van een visie op de mens, en van visie in het algemeen, waarop de andere partijen op smalende wijze het accent hebben gelegd. Het is zinvol vóór het komende politieke congres een discussie op gang te brengen over deze zaak, zodat in dit opzicht op het congres duidelijke taal kan worden gesproken.

Met een en ander willen wij intussen niet beweren dat D'66 geen pragmatische partij zou zijn. Socialisten en liberalen hebben hun bekende ideologieën als middel voor de maatschappelijke kwalen. Deze leerstelsels met ten slotte als doel het collectieve, resp. individuele welzijn, betekenen in hun eenzijdigheid een verlamme methode-strijd. Alles wat de staat doet is wel gedaan of slecht gedaan. D'66 wil van geval tot geval bezien wat het beste instrument is (zie de derde alinea van het voorwoord).

Het pragmatisme zullen we zeker niet onder stoelen of banken moeten steken. D'66 wil de uitbanning van allerlei ideologische mystificatie inzake methoden. Maar dit is slechts een deel van het D'66-werk. En als wij eens - het zal niet nodig zijn - zouden moeten kiezen tussen democratie en pragmatie, dan zouden we het wel weten. Pragmatisme op zichzelf is stuurlaas en doelloos. Het is goed dat we Democraten '66 zijn en geen Pragmaten '66.

verstoft

gevraagd zijn dus doelstellingen en visies. D'66 heeft in dit opzicht meer dan men denkt. De mensvisie met daaraan verbonden de democratisering noemden we al. De mens is van zo grote waarde dat zijn inspraak op allerlei gebied niet gemist kan worden. Dit draagt krachtig bij tot zijn ontplooiing. Maar er is meer. Meer dan het streven naar democratisering, dat ook andere partijen in het vaandel voeren maar dat niet virulent genoeg is om de verstofte nederlandse democratie weer te doen glanzen.

Wat er in het politieke program van D'66 verscholen zit aan maatschappijvisie mag er nu wel eens duidelijk uitkomen. Het is raadzaam om tegenover de maatschappijvisies van P. v. d. A. en V. V. D. een duidelijke visie van D'66 te stellen, vooral omdat deze in al haar eenvoud van grote waarde zal blijken. Een confrontatie met de confessionele ideologieën lijkt minder urgent; zij zijn van ouds in de

praktijk een "elk wat wils" om alle schapen bijeen te kunnen houden ter emancipatie. Een doel dat zichzelf heeft overleefd.

Wanneer we nu de socialistische en conservatief liberale visies in het onderstaande schematiseren zijn we ons ervan bewust dat dit grofweg gebeurt, maar voor onze bedoeling toch wel bruikbaar.

Het valt niet te ontkennen dat de P. v. d. A., al pretendeert ze een beginselpartij te zijn, in haar historische ontwikkeling het beeld oproept van een belangengroepering voor de werknemer. De socialistische maatschappijvisie voert onvermijdelijk tot een onevenredig grote aandacht voor de gemeenschap ten koste van het individu. Ook de V. V. D., hoewel eveneens graag een beginselpartij genoemd, heeft het imago van een belangengroepering en wel voor de werkgever. In de liberale visie is tot nu toe nimmer veel plaats geweest voor gemeenschapsbelangen en voor de belangen van de minst welvarenden. Wel voor het well to do individu. Beide partijen zijn eenzijdig.

Volgens D'66 is de tegenstelling werknemer-werkgever nog niet overbrugd. Zij wil hierin, een bijdrage leveren o. m. door democratisering binnen de bedrijven en democratisering in de bezitsverhoudingen.

tegenstelling

De grote tegenstelling echter, nu al, doch zeker in de nabije toekomst, is niet die tussen werkgever en werknemer, maar die tussen gemeenschap en individu. Hiertussen het juiste midden te vinden, door aan de ene kant te ijveren voor een verhoging van het gemeenschappelijk welzijn - welvaart daaronder begrepen -, aan de andere kant een scherp oog te hebben voor het particuliere belang en te zorgen dat de individuele menselijke rechten worden gewaarborgd en gerespecteerd, zien wij als een eerste taak voor D'66. Zowel het een als het ander wordt in het politiek program beklemtoond. Zie de paragrafen over vrijheidsrechten, wet en recht, rechtspositie van de militairen en staatsrecht voor wat betreft de positie van de individuele mens. Zie de paragrafen over onderwijs en wetenschap, cultuur, ruimtelijke ordening en sociaal-economisch beleid voor wat betreft de gemeenschapsvoorzieningen.

Met het vorenstaande is niet bedoeld D'66 op geforceerde wijze een ideologie op te plakken. We menen evenwel een visie expliciet te moeten maken die in ons program vervat is.

Mocht D'66 eens "mee ontploffen", en dat is wel de bedoeling, dan heeft het zin om de genoemde visie in het grotere verband in te brengen. Het verwijt van de buitenwacht dat we onze partij-organisatie te veel uitbouwen is misplaatst, want deze organisatie vervoert een goede lading, bovendien is ze zeer democratisch. Zowel qua politieke inhoud als partijorganisatie zou D'66 een rijke erflater kunnen zijn.

Geen heldere soep

Gelezen door W. Zandvoort

Weg met D'66

Het toontje van de partij die kwam, zag, overwon en sindsdien lichtelijk de indruk wekt op zijn lauweren te rusten, hangt me de keel uit. Het kan zijn dat mijn intelligentiequotient niet hoog genoeg is. Het kan ook zijn dat D'66 - op niveau - net zo irriterend wauwelt als de andere partijen, behoudens dan natuurlijk de verrukkelijk duidelijke Boerenpartij. Men mag voor mijn part laatstgenoemde partij best als de tol voor onze democratische vrijheid beschouwen, maar als kiezer-leek zijn de conclusies tenminste duidelijk. D'66 dreigt de partij-van-de-moeilijke-woorden te worden, hoog zwevend boven de teleurgestelde democraat in Sneek of Waddinxveen die nu eindelijk wel eens heldere soep wou eten. Met weemoed denk ik terug aan dat inspirerende verkiezingsprogramma-Kijk, redeneerden velen, een nieuw geluid zonder meteen in een linkse of rechtse kuil te donderen. De in heldere, klare bewoordingen gestelde programmapunten spraken aan, maar oh wee, toen kwam de dorre, academische werkelijkheid! Ik wijt het aan de intellectuele pressure-group die ervoor zorgt dat D'66 waarschijnlijk nooit een waarachtige volkspartij zal worden. Ik zou de redactie van Democraat willen adviseren eens aandachtig de wartaal van De Vrije Boer (het orgaan van de Boerenpartij) te lezen. Niet om er iets van op te steken. Wel om te concluderen dat de toon die in Democraat (en vaak door D'66 afgevaardigden) wordt aangeslagen, bij voorbaat is geïdoemd slechts te worden verstaan door de spreker of schrijver, en wellicht een enkele uitverkoren lezer.

D. A. Jonker

D'66 zal in de loop der tijd steeds meer gedwongen worden zich over bepaalde problemen uit te spreken (...). Het gedrag van D'66 wordt dan voorspelbaar en dat betekent dat deze partij zich ondanks zichzelf politieke uitgangspunten zal hebben verworven.

Mr. E. H. Toxopeus in het Algemeen Dagblad van 20 januari.

d'66

Het pragmatisme van D'66 is in de parlementaire arbeid al aardig afgesleten (...). Een zoetjesaan schuiven naar de P. v. d. A. en P. S. P. is waarneembaar.

Mr. E. H. Toxopeus tijdens de feestelijke bijeenkomst van de V. V. D. op 20 januari.

d'66

Het A. R. -Tweede Kamerlid Tj. Walburg hoopt dat de Boerenpartij en D'66 straks zullen "ontpuffen" (...). "Waar ik D'66 thuis moet brengen weet ik helemaal niet. De ene keer kom je er liberale geluiden tegen, de andere socialistische, terwijl ook P. S. P. -invloeden merkbaar zijn".

Verslag in het Nieuwsblad van het Noorden van 16 januari.

d'66

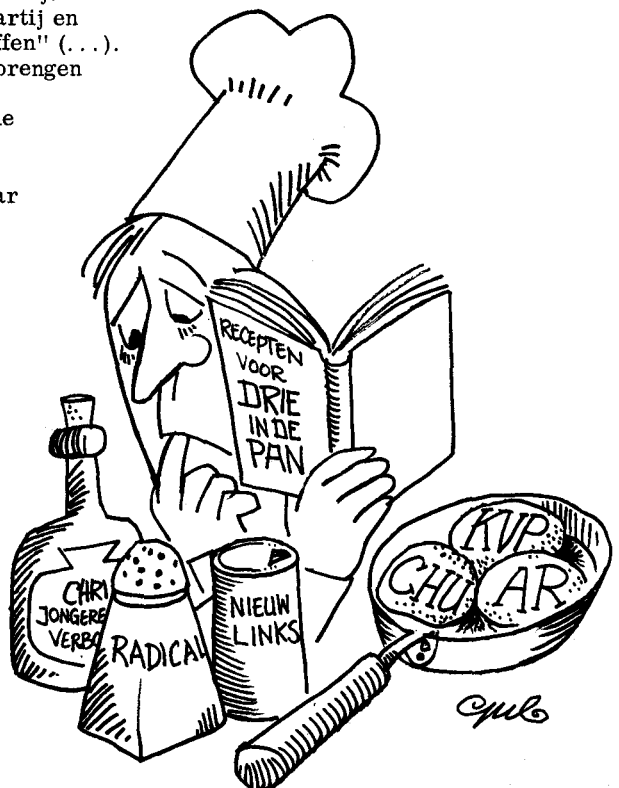
Deze partij vertegenwoordigt een methode, geen ideologie. Een methode echter is op de lange duur onvoldoende om er politiek mee te bedrijven (...). Men kan zich een pragmatisch liberalisme of een pragmatisch socialisme voorstellen: een methode namelijk om het liberalisme of het socialisme doelmatig te verwezenlijken. Maar een pragmatistisch pragmatisme? Het is aan D'66 daarop een antwoord te geven.

Hoofdartikel in de Provinciale Zeeuwse Courant van 23 januari.

d'66

En D'66 is onderdehand een Vrijzinnig Democratische Bond met minder beginselen dan vroeger de VDB (...). Alleen kan de rechterzijde terecht bij D'66.

Ir. W. Schermerhorn in Vrij Nederland van 20 januari.

MAAR WAARMEE MAAK JE ZE NU ÉCHT LEKKER?

maak een abonne

Gireer f 6. -- op giro 1477777 van
Maandblad "Democraat", Amsterdam.

wordt abonne

DRIE IN DE PAN

Rob Verboom

Dreigende wolken pakken zich samen boven de nog in het embryonale stadium verkerende samenwerkingspogingen tussen de drie grote confessionele partijen. Op de congressen had men elkaar nog kunnen vinden op vage en tot niets verplichtende slogans als 'vooruitstrevend beleid' en 'progressieve politiek'. Als het echter op de praktische uitwerking aankomt blijken er geweldige, dikwijls met een principieel sausje overgoten tegenstellingen te bestaan.

De maximumprijs in de voetbaltoto, de regeling van de lijkverbranding, de kwestie van de geboortebeperving, de ambtenarensalarissen e.d. vormen evenveel knelpunten voor de toekomstige samenwerking. Als men van goede wille is - en wie zou daar aan durven twifelen - dan zullen er voor deze en andere kwesties wel politieke compromissen uit de bus komen. Anders wordt dit als er vraagstukken aan de orde komen die een dieper ingrijpende betekenis hebben. Dan komen de tegenstellingen eerst goed om de hoek kijken. Met name bij de vraag naar de funktionering van het politieke leven worden de kloven tussen de confessionele partijen diep en breed.

advies

In september 1966 heeft de minister van binnenlandse zaken de partijen die willen meepraten over vernieuwing van de grondwet advies gevraagd over een eventuele algehele herziening en over het ambtelijke stuk; 'proeve van een nieuwe grondwet'. In de betrekkelijke rust van de establishment konden de studies in de nauw aan de partijen verbonden studiecetra beginnen. De verkiezingen van februari 1967, de opstand tegen de establishment, maakte aan de gezapigheid abrupt een einde. Punten als de 'gekozen minister-president', districtenstelsel, opkomstplicht, meer inspraak van de kiezers op het beleid konden niet meer uit de weg worden gegaan en vroegen op korte termijn een standpuntbepaling.

Minister-president de Jong heeft dit enigszins aangevoeld toen hij in september 1967 aan de 'staatscommissie van advies inzake de grondwet en de kieswet' de opdracht meegaf om voorrang te geven aan een herziening van de kieswet.

De aandrang om spoed te betrachten liet de partij-studiecetra niet onberoerd. Twee studies zijn inmiddels

gepubliceerd. Een interim-rapport van het Centrum voor Staatkundige Vorming (kath.) en een advies van de jhr. mr. A. F. de Savornin Lohmanstichting (chu.). Over de middelen om de bestaande kwalen te genezen bestaan tussen deze twee partijen die zich voornemen om in de toekomst nauw samen te werken grote, zelfs fundamentele verschillen.

Dit treedt direct aan de dag als het gaat om de vraag of binnen de bestaande grondwettelijke norm verandering in de welhaast volmaakte evenredige vertegenwoordiging mogelijk en wenselijk is. Door het Staatkundig Centrum wordt dit punt positief benaderd en acht men een bescheiden begin van invoering van een districtenstelsel mogelijk. De in de districten ingediende partijlijsten zullen niet meer verbonden mogen worden. Stemmen in een district uitgebracht zullen alleen aan de in dat district kandidaat staande personen ten goede komen en geen invloed daarbuiten hebben. Een en ander uiteraard met behoud van de e. v. binnen de districten

zetelverlies

Afwijkend van de opvatting die vrij veel aanhang heeft in Nederland is, dat niet de bestaande 18 kiesdistricten zonder meer mogen worden overgenomen. Dit stelsel waarin met name de twee grootste partijen systeemwinst zouden boeken zou het samengaan van arp, chu, en kyp zeer bemoeilijken. De beide protestantse partijen kunnen dan rekenen op grote zetelverliezen in de kamer. Een zaak die aan de protestantse kiezer moeilijk te verkopen zal zijn. Kennelijk als kompromie wordt daarom door het Centrum voorgesteld minder dan 18 districten in te stellen, gedacht wordt aan vier. In de praktijk zal dit er op neer komen, dat er in de onderlinge machtsverhoudingen in de kamer zeer weinig zal veranderen, zodat ook voor de arp, en chu, deze zaak aantrekkelijk blijft. Lijnrecht tegenover het standpunt van het Centrum staat de opvatting van de Lohmanstichting. Voor alles - en misschien wel ten koste van alles - wil de chu, vasthouden aan de evenredige vertegenwoordiging die de staatkundige en levensbeschouwelijke stromingen onder de kiezers zo zuiver mogelijk weerspiegeld. Iedere vorm van districtenstelsel, hoe beperkt ook, wordt op deze grond afgewezen. De dreiging van machtsverlies is voor de

Unie die zegt geen waarde aan macht te hechten kennelijk voldoende om tot verheerlijking van het bestaande stelsel te komen.

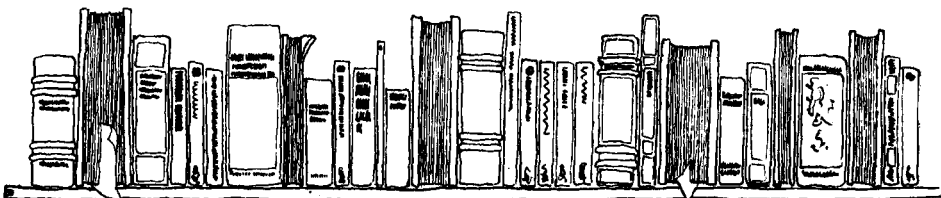
Het Staatkundig Centrum stelt zich anders op. Naar haar mening is voor de invoering van een kiesdrempel onvoldoende grond. Dat bij enige vorm van districtenstelsel toch - zij het verkappt - de kiesdrempel wordt verhoogd en dit kennelijk aan de aandacht is ontsnapt zullen we maar aan de haast toeschrijven waarmee gewerkt moest worden. Of toch niet? In ieder geval ligt hier tussen de kyp, en de chu, een probleem waarvoor de oplossing nog niet in zicht is.

opkomstplicht

Bij het verschijnen van het rapport van de staatscommissie Berger, dat zich bezig hield met de opkomstplicht bij de verkiezingen, was al gebleken dat er tussen de arp, en kyp, enerzijds en de chu, anderzijds een diepe kloof liep. De kyp, had zich, zoals de arp, al tientallen jaren lang, nu ook uitgesproken voor opheffing van de opkomstplicht. In feite dus tegen de chu, die reeds vanaf het einde van de vorige eeuw pal staat voor de opkomstplicht. Angst, dat zonder opkomstplicht de 'traditiestemmers' waarop de Unie zo sterk steunt thuis zullen blijven is hieraan niet vreemd.

Hoe groot in feite de kloof tussen de arp, en kyp, enerzijds en de chu, anderzijds is, blijkt uit het advies van de Lohmanstichting. Had de chu, in de commissie Berger - kennelijk onder druk van de meerderheid - voorgesteld om voorlopig slechts een proef te nemen met een stelsel zonder opkomstplicht. Geschrokken van de reacties, die er op neerkwamen, dat als de opkomstplicht zou worden geschrapt - als was dit maar als proef - er geen schijn van kans op weering zou zijn heeft men dit voorstel laag laten vallen. In een verbitterde poging om althans nog iets van de opkomstplicht te redden wordt in het advies aan de partijgenoot minister Beernink voorgesteld de opkomstplicht in de wet onverminderd te handhaven. Om de politieke haalbaarheid moest men hieraan wel de eis vastknopen, dat de strafsancities ter zake dienen te vervallen.

Het is een voorstel om verder geen zinnig woord aan vuil te maken. Een sprong van een kat in nood, die meer dan bij enig ander punt nu al aantoonde hoe knellend de band van de confessionele samenwerking zullen worden. Samenwerking die in de opvatting van de katholieke radikaal Aarden met de chu, ook niet tot stand mag komen. Samenwerking die naar de opvatting van de arp, niet zonder de chu, tot stand mag komen. Het woord is voorlopig aan de christen-radikalen; zullen zij het élan kunnen opbrengen? Daarna, hopelijk nog voor 1971, aan de kiezers. Zij zullen moeten beslissen over de punten waarin de confessionele partijen tekort schieten. En voor alles is dit het brengen van politieke duidelijkheid.

politiek voor de boekenplank

Het is niet zo dat je het in de Christelijk-Historische Unie niet kunt bijbenen. Je zou er eerder ongeduldig worden. Het ligt voor de hand dat je in zo'n situatie de uitgevers niet met boeken over de CHU worden overstroomd. Reden te meer om de spaarzame werkjes die vanuit deze kring wél de pers halen met een kritisch oog te bekijken.

Voor ons ligt "Oude wijn en oude zakken", geschreven door twee jeugdige CHU-ers, Rob Vermaas en Rob van Dijk. Het boekje (uitgegeven door Semper Agendo, Apeldoorn, en 7,5 gulden duur) kwam uit even voor het congres van de Unie op 16 december. Het leek de bedoeling van de schrijvers om aan te tonen dat nu de CHU zestig jaar heeft bestaan er een tijdperk is afgesloten. De titel van het boekje suggereert al veel. De buitengewone algemene vergadering van de CHU wees uit dat velen de oude wijn niet meer lekker vinden en dat oude zakken op een gegeven ogenblik toch wel voor nieuwe moeten worden ingeruild.

Omdat Vermaas en Van Dijk geen blad voor de mond hebben genomen en hier en daar zelfs snierend door de christelijk-historische geschiedenis zijn gegaan zou voorzitter Tilanus de verkoop van "Oude wijn en oude zakken" op het partijcongres hebben verboden. Dat leek dan op het geval - Vrij Nederland bij de Partij van de Arbeid enkele jaren geleden. Voor Democraten die willen nagaan hoe het nou allemaal toeling in de omgeving van de Lohmans, de De Geeren, de Tilanussen en de Beerninks is "Oude wijn en oude zakken" een zeer lezenswaardig brokje documentatie.

Dé M.

Prof. dr. G. Kuypers is politicoloog aan de Vrije Universiteit en tevens een man met vaste meningen over de Nederlandse politiek. Dat blijkt wel uit zijn boek "Het politieke spel in Nederland", een uitgave van de uitgevers J. A. Boom en Zoon in Meppel, die dit forse boekwerk voor twaalfvijftig op de markt hebben gebracht. De Amsterdamse professor stelt in zijn boek vijf noodzakelijke regels voor de gezondmaking van ons politiek bestel en wel:

- Twee maanden voor de vierjaarlijkse verkiezingen deelt het zittende kabinet mee of het wil blijven en zo ja met welk program, met welke ministers en welke premier.

- Is er zo'n continueringsbesluit gevallen en verliezen de regeringspartijen bij de verkiezingen geen zetels, dan blijft het kabinet.
- Komt dat besluit er niet, dan wordt er een nieuw kabinet gevormd waarvan in elk geval de grootste oppositiepartij deel uitmaakt en waarvan de premier uit die partij komt.
- Elk kabinet moet bij zijn optreden het vertrouwen van de Kamers hebben en kan tussentijds niet gedwongen worden heen te gaan.
- De Tweede Kamer verstrekt haar invloed.

Verder is volgens prof. Kuypers D'66 een teken aan de wand. Nog zo'n teken is de uitkomst van het verkiezingsonderzoek 1967, overigens van prof. Kuypers zelf, waarin ongeveer vijftig procent van het Nederlandse volk een gekozen minister-president nog niet zo vreemd vindt.

CHR.

"Experimenten in democratie", uitgeverij De Bezige Bij - kosten negenvijftig, is de titel van een boek samengesteld door drs. Hans Gruijters (voorzitter redacteur Algemeen Handelsblad, een N. V. Unitelblad) Klaas Schermer (hoofdprogrammeur bij de I. B. M. in Amsterdam, het bedrijf dat zo vlijtig heeft uitgezocht wie in het hoofdbestuur van D'66 thuishoren) en Karel Slootman (projectleider bij Veldkamp/Marktonderzoek, het bureau dat goed in het koffiedik keek bij de verkiezingen in februari 1967 en ook kort geleden veel kiezers vond met vertrouwen in D'66).

De belangrijkste pagina is nummer vijf, want daar staat: "Dit boek is opgedragen aan die ene kiezer in onze steekproef die op de vraag wie hem het meest geschikt leek voor het ambt van minister-president, antwoordde: "Koningin Juliana" en op de vraag op welke partij hij op 15 februari 1967 had gestemd: "PSP" en ons daarmee doordrong van de betrekkelijke waarde van dit onderzoek".

De drie auteurs zijn niet zonder zorg aan het werk geweest, want niet alleen is onderzocht hoe de gevolgen van de invoering van een districtenstelsel voor de verkiezing van de Tweede Kamer zouden zijn, maar bovendien komt de vraag hoe "links" of "rechts" de confessionele partijen zijn uitgebreid aan de orde.

CHR.

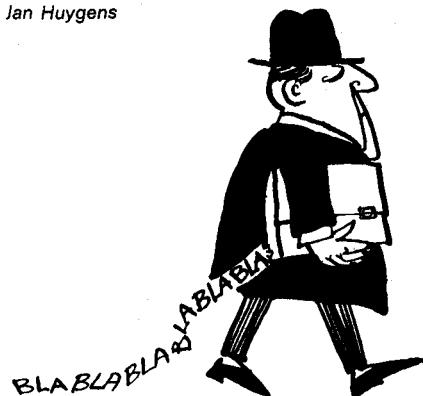
SPREEKBEURTEN

23. 2. Afd. Voorst D'66	spreekbeurt Erwin Nypels	20.00 uur
23. 2. Afd. Hilversum D'66	spreekbeurt Aar de Goede	20.00 uur
23. 2. Afd. A'dam D'66	Openbare bijeenkomst, Hans van Mierlo
Hans van Lookeren
Campagne
Hans Moerkerk	20.00 uur
23. 2. Afd. Zeeuws-Vlaanderen D'66	Openbare discussie in Oostburg, L. Velleman	20.00 uur
24. 2. Afd. Eemmond D'66	Teach-in Appingedam, Minne Dijkstra	14.00 uur
26. 2. Afd. Deventer D'66	De Vuurslag. Mensen in politiek, P. Meerts	20.00 uur
27. 2. Forum N. P. J. C. R. en N. V. V. in Dillenhoven, Epe.	Spreker R. Kottman	20.00 uur
27. 2. Mont. Lyceum A'dam	Spreker Hans Moerkerk	20.00 uur
29. 2. Afd. Den Haag D'66	spreekbeurt Aar de Goede	20.00 uur
4. 3. Verg. alle Noordhollandse afd. D'66 in Uitgeest.	Sprekers Hans van Mierlo
Aar de Goede	20.00 uur
11. 3. Afd. Heerenveen D'66	Inleiding voor politiek café: Minne Dijkstra	20.00 uur

RADIO EN TV

Hilversum I, iedere maandag om de 14 dagen van 18.20-18.30 uur, 26.2, 11.3
Bussum, 20.20-20.30 uur, 27.3.

Jan Huygens

(Brieven, waarvan de schrijver aan de redactie niet bekend is, worden niet geplaatst; de redactie behoudt zich het recht voor de inhoud te bekorten en, indien nodig, de discussie te sluiten. Over plaatsing is geen correspondentie mogelijk)

verstandig burgerschap

oorlog in vietnam

Bij de motie van de heer van Mierlo c. s. betreffende de oorlog in Vietnam, waarvan de tekst is afgedrukt in het novembernummer van "Democraat", zou ik gaarne enkele kanttekeningen plaatsen.

- 1) Ook de fractie van D'66 ontkomt blijkbaar niet aan de in de Nederlandse politieke wereld zeer verbreide neiging aan bepaalde problemen meer gewicht toe te kennen naarmate men op de beslissing daarvan minder invloed kan uitoefenen. De problematiek rondom de oorlog in Vietnam nu behoort bij uitstek tot een gebied waar een ieder die geen vuist kan maken tot machteloosheid is gedoemd. Er zijn, dunkt mij, juist voor een partij als D'66 belangrijker taken weggelegd dan het opstellen van hooggestemde, maar weinig effectieve brieven "van Huis tot Huis".
- 2) Wellicht werd met de indiening van deze motie beoogd de tijdens het Vietnam-debat zo eensgezinde Kamer te bewegen tot een veroordeling van de Heer Luns' terzake gebleken passiviteit. In dat geval echter had het op de weg van de fractie gelegen een motie in te dienen, waarin de Kamer werd uitgenodigd haar vertrouwen in de Minister op te zeggen.

Kortom, een slecht doordachte en -voorbereide manoeuvre van de fractie van een partij, die de doelmatigheid in haar banier heeft geschreven.

H. L. Verhaar,
Amsterdam.

solliciteren

Dat de heer Gans niet gelukkig was met de introductie van kandidaat-bestuursleden kan ik me goed voorstellen. Ik zou een nieuwe procedure willen voorstellen, die elk lid dezelfde kansen geeft bij bestuursverkiezing: sollicitatie.

Het bestuur moet er voor zorgen dat een steekproef uit alle leden voldoende informatie krijgt. Leden moeten de gelegenheid krijgen het pro en contra van een kandidaat naar voren te brengen. De steekproef stelt een aanbeveling op voor een volledig bestuur waarover door de ledenvergadering wordt gestemd. Als zo'n volledig team wordt verworpen blijft het bestuur aan en begint de procedure opnieuw. Kiezen uit personen die je niet of nauwelijks kent heeft niets met democratie te maken.

(bekort)

C. A. Verspuy, Schagen

districten

Indien wij de door D'66 zo noodzakelijk gevonden partij-structurele en staatsrechtelijke vernieuwing willen invoeren, is het toch een eerste vereiste de doctrinatie van het huidige denken volkomen te wijzigen. De ideeën "Vader-overheid-bestuur" zijn nog steeds de basis van onze gedachten, zoals dat in Helmond duidelijk en teleurstellend naar voren kwam. In tegenspraak van het idee van D'66 de lijn van de democratie van onder naar boven te laten lopen, kozen wij in Helmond weer voor een bestuur met politieke verantwoordelijkheid. Vooral dienen wij ervoor te waken een kopie te zijn van de bestaande structuren. In Helmond lagen de voorstellen hiervoor klaar, glashelder en in een simpele duidelijkheid. Een college van driemaal achttien uit de te vormen districten zal een juist beeld kunnen geven van de politieke mening dan een bestuur alleen. Immers dit college heeft direct contact met de werkgroepen en de niet D'66-er in de werkgroep. Eerst dan zal de stem van de man met z'n pilsje voor de t.v. doordringen tot de geachte afgevaardigden. Aan u de taak de besluiten van dit congres nog eens door te lichten. Het was gelukkig een voor-congres en niets is nog definitief.

(bekort)

W. A. van Kooten,
Amsterdam.

monisme en dualisme

Het artikel van de heer Plate geeft aanleiding tot enkele opmerkingen. In de praktijk blijkt dat vaak een combinatie van monisme en dualisme aanwezig is. In feite draait het in ons land om de invloed van volksvertegenwoordigers op de samenstelling van de regering. Als uiterste consequentie van monisme is genoemd de verkie-

zing van de regering door de meerderheid van de volksvertegenwoordiging. Men zou echter ook alle parlementariërs mee kunnen laten kiezen. De voorkeur van de kiezers werkt zo door, terwijl zij niet de moeilijke keuze moeten maken uit kandidaat-minister presidenten met hun programma's. Gedraagt het parlement zich zeer loyaal ten opzichte van de regering door monisme? Men ziet dit eerder bij het doorgaans onzuiver werkende dualisme.

In een monistisch stelsel hoeven ministers geen lid te zijn van het parlement. Het is minder gewenst. Een belangrijke overweging is de sterke behoefte aan continuïteit van beleid. Een misschien ondeugende vraag: Zijn de Kamerverkiezingen nog steeds bedoeld en geschikt om de verlangens van de kiezers te registreren?

(bekort)

W. Olyslagers,
Wassenaar.

pro motie OSS = denkfout!

De argumentering van het pro kan ik volledig onderschrijven. Toch zal ik contra stemmen zolang de hervormingen van het Staatsbestel, zoals D'66 die nastreeft, niet zijn gerealiseerd. Zie Partijprogramma blz. 5 toelichting van punt 3 onder a en d.

W. A. Vréke
Spijkenisse

daarom koos ik D'66

D'66 wil bezuinigen op defensie en staat een duidelijke effectieve planning omtrent de ontwikkelingshulp voor. Vermindering defensielasten betekent vermeerdering ontwikkelingshulp: Dit betekent gewoon minder egoïstisch zijn. Niet alles willen behouden, en zoveel mogelijk willen beschermen door geweld! Daarom koos ik D'66.

Maar . . . , wat lees ik nu in de "Democraat" van januari? Onze fractie geeft niet zijn steun aan de motie Wierda; maar wel aan de motie Aarden! Wierda wilde 80 miljoen bezuinigen, Aarden slechts 37 miljoen. Hans van Mierlo schrijft over het belang van de N.A.V.O. en over de veiligheid van ons land! Wel hier draait het juist om, juist daarom had de fractie de motie Wierda moeten steunen, want door bezuiniging spaar je geld. Met dit geld plegen we nu ontwikkelingshulp! Voor een ontwikkelingsland reden om niet naar de wapens te grijpen om een revolutionaire omwenteling te bewerkstelligen zoals het ging tijdens de Franse revolutie en in de Sowjet-Unie in 1917! De N.A.V.O. is alleen maar een dreiging! Het overheersende in de wereldhandel, in de politiek, in de macht! Vooral tot het laatste draagt de N.A.T.O. bij. De N.A.T.O. is belangrijk! Maar ik zou dat belang graag ergens anders zoeken. Het belang van de N.A.T.O. moet n.l. in de sociale oorlog worden gezocht.

Bezuinigen op het leger is verheugend en zeker veiliger! Hoe meer hoe beter! Ons kleine land moet de sociale verdediging op zich nemen. Daarom ben ik D'66-er! Om dit ideaal te bereiken! Door ontwapening en een burgerplicht ook voor meisjes, in te voeren om de sociale strijd aan te binden! Om de aarde aan een wereldomvattende sociale wetgeving te helpen. Hiervoor is nodig overleg met de N. A. V. O. -partners; overleg op mondiaal niveau; beginnen bij de kleinste onderdeeljes hiervan op weg naar dat ideaal. Dat betekent dus dat onze fractie zonder meer zijn steun moest geven aan Wierda's motie. Dat betekent dat onze fractie-voorzitter niet mag spreken over veiligheid en belang van de N. A. T. O. doelend op het militaire element daarvan. Ook wil ik het vanuit een andere hoek bekijken. We zijn mensen. Mensen zijn om mensen te helpen om samen te leven in vrede. Dus mijnheer van Mierlo, ik verwijt u als mijn vertegenwoordiger niet genoeg te hebben doorgedacht in deze kwestie. Blijft de wereld radicaal democratiseren! Blijft dat élan bezitten die D'66 had bij de verkiezingen! Dus blijf radicaal optreden! Dat deed u, maar u moet nog radicaler zijn! (bekort) George Brandsma Hilversum

Geachte Redactie,

Hébt U er wel eens over nagedacht of Democraat wel echt nodig is? U doet Uw best en ik wil helemaal niets over de kwaliteit van Uw werk zeggen, van inhoud noch van vorm; maar, is het eigenlijk allemaal werkelijk nodig? Als zes Nederlanders bijeen zijn en zij besluiten iets op te richten - al is dat slechts de formalisering van een geregeld borreluur om belastingredenen - dan staat op de agenda der eerste vergadering bovenaan: het Orgaan. En dat Orgaan komt er ook, omdat een organisatie niet zonder orgaan kan. De schepping daarvan rechtvaardigt zich met de rationalisatie: wij moeten onze beginselen (sorry, voor D'66 dus iets anders) toch naar buiten brengen. Inderdaad wordt het Orgaan langzamerhand dat waar men, in het menselijke vlak, niet in door NVSH onaangetaste kringen over spreekt. Een kwaal, waar een Orgaan spoedig aan verschrompelt is voedselgebrek. Professionals vind je niet om er aan mee te werken, tenzij voor veel geld. (Het is geen wonder dat De Journalist bijkans het slechtste vakblad is bewesten de Oder-Neisse lijn). Amateurs (in goede zin) te over, maar die praten en adviseren meer over hoe een Orgaan zou moeten zijn, dan dat zij er iets aan doen. Bovendien verslapt de medewerking van amateurs, hoe gretig ook in de aanvang, mettertijd. Antwoord is: betaal de amateurs, maar dan kan je beter professionals nemen. Samenvattend, een professional die niet betaald wordt is per definitie al geen professional meer. Een dilemma.

P. Hendriks,
Wijk aan Zee.

de B.B.

Op dinsdag 19 december heeft de Tweede Kamer de motie van de socialist Franssen verworpen. In deze motie werd voorgesteld om 7,1 miljoen gulden op de civiele verdediging te bezuinigen en dit geld voor ontwikkelingshulp te bestemmen. De motie werd alleen door de P. v. d. A., C. P. N., P. S. P. en de vier K. V. P. -radikalen Mejuffrouw Kessen en de heren Aarden, van Doorn en Janssen gesteund. De fractie van D'66 heeft dus tegen deze motie gestemd. Ik vind het zeer teleurstellend dat D'66 niet voor de motie stemde, niet alleen omdat er in deze motie voorgesteld werd 7,1 miljoen gulden meer aan ontwikkelingshulp te besteden, maar vooral omdat het voorstel was hiervoor te bezuinigen op de B. B. De B. B. is namelijk m. i. niet alleen een overbodige, maar zelfs een schadelijke instelling! De B. B. heeft als taak het beschermen van de burgerbevolking in oorlogstijd. Dit doel wordt in hoofdzaak nagestreefd door het bouwen van schuilkelders. Deze bescherming tegen vijandelijke aanvallen is op zichzelf al een zeer twijfelachtige zaak. Er wordt zeer veel geld uitgegeven aan een B. B. die bij een zware atoomaanval hoegenaamd niets kan doen. En zelfs de bescherming die de B. B. bij een aanval met lichter bommen kan bieden is maar zeer gering. De B. B. zal bij een aanval toch mischien wel iets kunnen doen en verscheidene mensenlevens kunnen redden. Maar veel belangrijker dan de vraag wat de B. B. in oorlogstijd kan doen is de vraag, wat de B. B. in vreedstijd doet. Bij de discussies over de B. B., de laatste tijd o. m. naar aanleiding van de film "The War Game", wordt dit altijd vergeten. De B. B. heeft naast een humanitaire kant ook zeer duidelijk een militair-politiek aspect. De B. B. zal natuurlijk uit hoofde van haar taak de burgerbevolking een zekere veiligheid moeten suggereren en de gevolgen van een oorlog minder afschrikwekkend moeten doen voorkomen, dan zij in werkelijkheid zijn. De bevolking, hierdoor in slaap gestand en in de mening dat zij onder de grond beveiligd is, zal doordat de gevolgen van een aanval minder afschuwelijk lijken, een riskantere politiek voorstaan. Ook de regering zal door dit gevoel van veiligheid een riskantere politiek durven voeren. Dit werkt dus het z. g. brickmanship, d. i. het bewust nemen van risico's in de buitenlandse politiek, in de hand. Met alle gevolgen van dien.

(bekort)

W. Bos

medezeggenschap

Een buitenstaander zou de indruk kunnen krijgen dat het programma van D'66 uitsluitend bestaat uit "gekozen minister-president", "districtenstelsel" een en ander gelardeerd met "ontwikkelingshulp".

In de laatste televisie-uitzending van D'66, waarvan ik niet onder de indruk was, werden weer uitsluitend deze punten naar voren gebracht. Het enige nieuwe was een "witte kracht" hetgeen mij aan reclame voor een wasmiddel deed denken. In het televisie-programma "Duidelijk SVP" gaf de heer Gruyters een heldere uiteenzetting van wat hij onder progressief verstaat. Ik miste echter weer een belangrijk programmapunt nl. "democratisering van het bedrijfsleven". Het ontwikkelingspeil van het gros van onze bevolking is nu dusdanig dat dit mogelijk is. Het wordt tijd dat D'66 met een duidelijke mening komt en in de Kamer het initiatief neemt om aan een werkelijke "medezeggenschap" een wettelijke basis te geven. Onze "westerse" democratie zal mogelijk mede hierdoor kunnen blijven bestaan.

(bekort)

J. F. Jansen

Val maar dood

In het Nieuwsblad van het Zuiden (30.12.67) antwoordde mr. H. A. F. M. O. van Mierlo op een aantal vragen van een parlementair redacteur. Hij eindigde het interview met de woorden: "Voor D'66 zie ik geen wezenlijke verandering in de praktische politiek, wel een veel duidelijker politieke gerichtheid. Wij hebben nu iedereen wel overtuigd dat wij tot de vooruitstrevende partijen behoren. Dat kost je natuurlijk een aantal stemmen van mensen die dachten dat ze met ons in het midden of ter rechterzijde terecht kwamen. Zulke mensen zullen weggaan. Anderen zullen er juist door worden aangetrokken. Als er wordt gezegd: "We kunnen jullie niet links of rechts plaatsen", zullen we blijven zeggen: val maar dood met die vragen, daar hebben we genoeg van gehoord. Wat dat betreft plaatsen wij ons volstrekt tegen de wand".

Oogje op Utrechts toekomst

"Eerst worden agrarische, landschappelijke en recreatieve gebieden veiliggesteld. Wat overblijft is voor uitbreiding van industrie, diensten en woongebieden. Maar de provincie Utrecht is het centrum van Nederland met grote mogelijkheden. Dat komt nergens tot uiting".

Aldus een studie van de afdelingen Amersfoort, de Bilt, Bilthoven, Utrecht en Zeist van D'66. Dit naar aanleiding van het rapport "Oog op Utrechts toekomst" dat op 14 februari door Provinciale Staten werd behandeld.

De werkgroep provinciale politiek heeft verder onder meer de volgende bedenkingen:

- De uitgangspunten zijn ontoereikend voor een verantwoord beleid en die-kennelijk vooral ter ondersteuning van territoriale aanspraken op Zuidelijk Flevoland.
- De inspraak van gemeentebesturen, burgerij en bedrijfsleven is te gering geweest.
- Het rapport kijkt niet over de provinciale grenzen (naar Het Gooi).
- Utrecht wordt niet gezien als onderdeel van de Randstad.
- Forensisme is geen slechte zaak. Beperking is een onwaarschijnlijkheid.
- Het rapport biedt geen keuzemogelijkheden.
- De ideeën over een stadsrail roepen te veel vragen op.

hans van lookeren campagne

het is zo ongelofelijk jammer, dat die niet vertaald zijn in concrete financiële termen. Ze hebben de financiële planning verwaarloosd. Zo'n woningbouwprogramma van Bogaers is ons op een tekort op de betalingsbalans komen te staan. Wat dat betreft was ik het wel met de kritiek van de kamermeerderheid eens. Een andere vraag is, of het daarover tot een breuk had moeten komen. Ze hadden die motie niet diezelfde nacht in stemming moeten brengen maar de volgende dag gewoon door moeten gaan. Nu was iedereen moe en kribbig."

"De crisis heeft wel geweldig zuiverend gewerkt", vindt hij. "De argumenten van D'66 zijn daardoor voor iedereen duidelijk geworden. Mede daardoor hebben wij bij de verkiezingen zo'n succes gehad."

"Nu is het onze taak om die winst te consolideren. De verkiezingsonderzoeken hebben aangetoond, dat onze aanhang nog niet erg stabiel is. Dat kan ook haast niet, als je ineens zo'n sprong maakt als nieuwe partij. Nu zullen we onszelf waar moeten maken. We zullen aan de kiezers duidelijk moeten maken, wat we bedoelen met een pragmatisch beleid. En zullen moeten laten zien, dat het ons ernst is met ons streven naar democratisering van de samenleving."

stiekum centrifugeren

op losse schroeven zou komen te staan. Maar is dit de reden? De heer De Blok heeft het nog nooit verteld. Misschien wordt het in de openbare Kamering zitting wel duidelijk.

boos

De Duitse regering heeft volgens de heer De Goede van het Nederlandse project geweten. In de invloedrijke krant de Frankfurter Allgemeine van 19 december 1967 laat de minister voor technologie Stoltenberg doorschemeren dat hij zeer boos is op zijn Nederlandse collega. Hij zegt dat hij alsnog op een volgende conferentie zal proberen het Nederlandse project naar voren te brengen. Voor zo'n beslissing is echter unanimititeit van stemmen nodig. En of de Fransen er voor te vinden zullen zijn, acht de heer De Goede uitgesloten. Het is inmiddels wel duidelijk aan het worden dat Europa met haar toekomstig energiebeleid aardig in Parijs vaarwater is verzeild geraakt.

In de energievergadering van de Tweede Kamer werd er reeds door enkele afgevaardigden op gewezen dat nu het Nederlandse project de economische boog heeft gemist, de Duitsers samen met Parijs willen werken om zodoende een grote vinger in de pap van het Europese energie- en industriebeleid te krijgen.

Al met al is het laatste woord over dit onderwerp nog lang niet gesproken. Wanneer dit nummer van "Democraat" verschijnt, is het verslag van de commissievergadering verschenen. Een verslag dat in de pers zeker niet onbesproken zal blijven.

POLITIEK VOOR DE BOEKENPLANK

De voorzitter van het Democratisch Centrum Nederland, dr. S. W. Couwenberg, kan geen luiheid worden verweten. Nauwelijks is zijn boek "Naar nieuwe politieke verhoudingen" van de pers gerold (overigens een gedegen stukje werk) of opnieuw kan Uitgeverij H. Nelissen, Bilthoven de liefhebbers melden dat de heer Couwenberg is bevallen. Ditmaal "Herlevend nationalisme" met de ondertitel "Confrontatie met een oude uitdaging". Het herleven van het nationalisme was voor dr. Couwenberg de voornaamste aanleiding tot het schrijven van dit zestig pagina's tellende boekje. Dat schrijft hij tenminste in een voorwoord.

De heer Couwenberg geeft toe dat het niet in zijn bedoeling heeft gelegen het onderwerp uitpuittend te behandelen. Dat blijkt ook wel. Niet alleen uit het aantal pagina's, maar ook uit het feit dat de factoren die aan de herleving van het nationalisme ten grondslag liggen niet geheel uit de verf komen. De auteur hoopt dat zijn betoog zal bijdragen tot stimulering van de openbare discussie over deze in ons land te weinig doordachte problematiek. Dat is de hoop van de heer Couwenberg zonder bewijs echter dat de door hem aan de orde gestelde problematiek inderdaad te weinig doordacht is.

D'66 heeft leden nodig, erg hard nodig

Secretariaat D'66, Keizersgracht 576, Amsterdam-C, telefoon 020-226996.

Brief aan Beernink

Aan de Heer mr. H. K. J. Beernink
Minister van Binnenlandse Zaken
Binnenhof 19
's-Gravenhage

's-Gravenhage,
29 januari 1968

Excellentie,

In verband met het feit, dat in de loop van dit jaar de Burgemeester van Den Haag als zodanig zal worden gepensioneerd breng ik, namens de afdeling Den Haag van D'66 het volgende onder uw aandacht.

De gemeente Den Haag neemt tussen de grote gemeenten van Nederland een aparte plaats in door zijn speciale problematiek van Regeringszetel en Residentie enerzijds en van zwaartepunt van een zich steeds verdichtende industriële agglomeratie anderzijds. De benoeming van de Burgemeester van een dergelijke gemeente dient dan ook een aangelegenheid te zijn waarbij men niet zorgvuldig genoeg te werk kan gaan. Daarom is het o.i. noodzakelijk daarover een zo ruim mogelijke kring van belanghebbenden te raadplegen, waaronder in elk geval dus burgers van Den Haag.

Zoals u bekend is is een van de belangrijke punten van het programma van D'66 de verkiezing van de Burgemeester. De thans geldende Gemeentewet laat dit echter niet toe. Daarentegen verzet de huidige Gemeentewet zich er niet tegen, zoals ook door uzelf is gesteld, dat de Raad van de betrokken Gemeente bij de voorbereiding van de benoeming van de nieuwe Burgemeester wordt ingeschakeld.

Namens de afdeling Den Haag van D'66 verzoek ik u, in navolging van dergelijke, eerder gehouden, raadplegingen, eveneens de Haagse Gemeenteraad in de gelegenheid te stellen een advies te geven over de opvolging van mr. Kolfschoten. Ik vertrouw erop dat u het resultaat van deze raadpleging zult laten mede wegen in uw uiteindelijke beslissing.

Intussen verblijf ik met gevoelens van hoogachting,

ir. F. Deeleman
Voorzitter Afdeling
Den Haag van D'66

GEWIJZIGDE SECRETARIAATS

ADRESSEN :

Afd. Apeldoorn G. Wijnand, Canada-
laan 22, Apeldoorn
Afd. Bodegraven W. C. Hoenderbos,
Wilhelminastraat 60,
Bodegraven
Afd. Capelle a/d J. M. Haarman, Fa-
IJssel zantstraat 40, Cap.
a. d. IJssel
Afd. Rijswijk H. Dijkstra, Dr.
Augustijnlaan 3,
Rijswijk
Afd. Zaanstreek G. P. Koopman,
Wachterstraat 4,
Zaandam
Afd. Nrd. - Mevr. J. Bergwerf-
Midden Zee- v. 't Land Poorters-
land hove 16, Middelburg
Afd. Zeeuws K. Schouten, Pijn-
Vlaanderen boomstraat 9, Ter-
neuzen.

NIEUW OPGERICHTE AFDELINGEN

Bergen op Zoom J. Helsloot, Mei-
doornlaan 121, Ber-
gen op Zoom
Deventer B. J. Neuteboom,
Kamperstraat 12,
Deventer
Voorne-Putten W. H. A. Ringe, Lijs-
terbeslaan 36, Ro-
zenburg
Goeree-Over- J. H. Smits, School-
flakkee straat 1, Middelhar-
nis

uit de afdelingen

NIEUW CONTACTADRES ROERMOND

G. Schuilwerpe Broekhin z. o. 11,
Roermond.

AFDELING WEERT

Geknoei aan de pijpleiding naar de Staatsmijnen alarmeerde de afdeling Weert (in welke plaats ook buizen in de grond liggen). Wettelijke voorschriften voor ligging, sterkte e. d. bleken te ontbreken. De gemeenten dragen daarom een hachelijke verantwoordelijkheid.

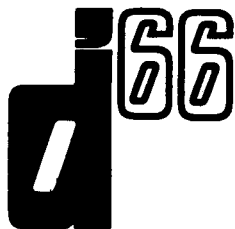
BURGEMEESTER KIEZEN

"Zij die zeggen dat bij een gekozen burgemeester het risico van onbekwaamheid toeneemt, onderschatten de kiezer. De wethouders worden ook gekozen en zij zijn doorgaans ook niet beneden de maat voor hun ambt. Zijn de benoemde burgemeesters trouwens altijd zo geschikt?"

(Voorzitter Van Gastel van de afdeling Huizen in een artikel in De Huiszer courant)

Leiden: Nieuw correspondentie-adres:
postbus 360, Leiden.

"Politiek Trefpunt" verplaatst naar
Pardoeza, Doezastraat 43, Leiden.
Iedere dinsdagavond van 8.30 uur - ±
11.30 uur, Pol-In (n).

van de werkgroepen

Secretarissen van de werkgroepen wordt verzocht hun kopij uiterlijk 29 februari aan het landelijk secretariaat te sturen. Verantwoordelijk voor deze rubriek: N. Schwarz, Schoutenstraat 9, Den Haag, tel. 070-245189.

DEMOCRATISERING ARBEIDSBESTEL

Op 3 februari werd het "Pre-advies inzake de hervorming van het ondernemingsrecht, deel I, Jaarverslaggeving en enquêterecht" besproken aan de hand van het ingekomen commentaar van de afdelingen en belangstellenden. De definitieve tekst van het pre-advies zal nu worden samengesteld en weer naar de afdelingen worden toegestuurd. Belangstellenden kunnen een exemplaar aanvragen bij het secretariaat. Het zal door de fractie worden gebruikt bij de voorbereiding voor de behandeling van de desbetreffende wetsontwerpen.

WONINGBOUW

Deze werkgroep is geactiveerd en op 27 januari voor het eerst weer bijeengekomen. De heer Blankenstijn gaf de wens te kennen af te treden, en het voorzitterschap zal voorlopig worden vervuld door de heer C. Lukey te Hazerswoude. Secretaresse werd mevvr. E. Ritsema van Eck-Dorsman, Ravelaan 39 te Utrecht. Op de volgende vergadering (17. 2) komen aan de orde de taakstelling, het werkprogramma, en het vastleggen van communicatielijnen en een documentatiepunt.

BEVOLKINGSPOLITIEK

De bevolkingspolitiek (niet te verwarren met gezinsplanning) ressorteerde tot dusverre als subgroep onder Volksgezondheid. Bevolkingspolitiek heeft veel te maken met economie, ruimtelijke ordening, demografie, etc., maar, in tegenstelling tot gezinsplanning, nauwelijks iets met volksgezondheid. Daarom wil men thans een zelfstandige werkgroep Bevolkingspolitiek activeren. Onderwerpen zullen zijn gewenste bevolkingsniveaus, economische gevolgen van het bevolkingverloop, beïnvloeding van de gemiddelde gezinsgrootte, samenwerking met de eventuele centrale werkgroep "planning" (zie beneden), etc. Belangstellenden wordt verzocht zich op te geven bij het secretariaat onder vermelding "medewerker bevolkingspolitiek".

AD HOC GROEP NAVO

De aanvullende nota op de "Studie i. v. m. de toekomst van de NAVO", door de lokale werkgroep defensie Den Haag is verschenen. Voor belangstellenden verkrijgbaar bij het secretariaat. Deze nota en andere commentaren vormden het onderwerp van bespreking op een vergadering op 22 januari. Als resultaat zal nu een nieuw pre-advies worden opgesteld.

RUIMTELIJKE ORDENING

Een discussienota "Naar een integrale ontwikkelingsplanning" is verschenen. Betoogd wordt dat aan de coördinatie van de planning bij de overheid nog van alles ontbreekt. Alle aspecten, zoals economische, financiële, verkeer, ruimtelijke ordening etc. dienen bij de planning betrokken te worden. Een ministerie voor planning wordt gesuggereerd. Bovendien dient de planning democratisch te geschieden, d. w. z. dat reeds van de prilste fasen af de burger inzicht en inspraak moet kunnen krijgen. Voor de partij wordt een centrale werkgroep "Planning" voorgesteld. Het rapport is naar de afdelingen verzonden en belangstellenden kunnen een exemplaar aanvragen bij het secretariaat.

LOCALE WERKGROEPEN VERKEER EN GEMEENTEFINANCIËN, AMSTERDAM

Deze werkgroepen hebben een uitvoerig rapport doen verschijnen over de problemen van het verkeer, vervoer en binnenstadsbeleid van Amsterdam. Zij concentreren zich op de komende 10 à 20 jaar, en laten de verdere toekomst over aan Jokinen cs. Exemplaren aan te vragen bij het secr. van de afd. Amsterdam.

WERKGROEP EUROPA

Zaterdag 24 februari, 10.00 uur, dr. H. Colijnlaan 59, Rijswijk (Z. H.), tel. 070-904307.

Onderwerp: Europese vragen voor panel en enquête.

CONTRIBUTIE

Per 1 februari is de eerste afdracht aan de afdelingen gedaan. De begroting over 1968 is toegezonden aan de afdelingssecretarissen en ligt daar ter inzage. Belangstellende leden kunnen op het landelijk secretariaat in Amsterdam een exemplaar aanvragen.

bestuursmededelingen

Op de in januari gehouden vergaderingen van het hoofdbestuur (1x) en het dagelijks bestuur (3x) waren vier onderwerpen hoofdschotel: ledenweroving, financiën, contact fractie/hoofdbestuur en discussie partijvernieuwing.

De ledenwerfactie vond een goed startpunt in de televisieuitzending van 17 januari, die de vijf beschikbare telefoonlijnen en de daaraan verkleefde vijf vriendelijke stemmen urenlang intensief heeft beziggehouden. De + 500 adressen zijn direct aan de afdelingen doorgebeld, die nu uit dit ruwe materiaal edele leden proberen te winnen, mede door middel van in vele afdelingen georganiseerde huiskamerbijeenkomsten. Ledenwerving, nodig vooral voor de sanering van de financiële toestand, met het oog waarop het bestuur o. a. heeft moeten besluiten tot beperking van de personeels- en huisvestingsuitgaven.

Politiek interessanter waren de debatten over de manier waarop het contact met de fractie verinnigd zou kunnen worden. Ras bleek dat bij de fractie eenzelfde verlangen naar een innige verstandhouding leefde. Dit is mede bevestigd op de in alle opzichten geslaagde retraite die de fractie eveneens in deze maand heeft gehouden. Rest te vermelden als het politiek misschien belangrijkste besluit dat een discussienota met vraagpunten over partijvernieuwing zal worden opgesteld door het hoofdbestuur na advies van de heren Stokvis, Moerkerk en Plate, gehoord een groep geïnteresseerden deskundigen. De bedoeling is dat deze nota t. z. t. in de afdelingen en regio's in discussie komt. Het met argusogen volgen van alle beweging (en stilstand!) in de politieke partijen zij alle geïnteresseerden gaarne aanbevolen.

Het reglementenmonster steekt de kop weer op en zal de geïnteresseerde leden en het hoofdbestuur de komende tijd herhaaldelijk bezighouden. De eerste stap is gezet op zaterdag 3 februari.

De grote pers interesseerde zich voor ons financiële probleem door het te signaleren als een probleem van alle politieke partijen (Volkskrant). Het parlementaire optreden van de fractie (De Goede) tegen de heer De Blok trok sterk de aandacht, evenals de eerste initiatiefwet over de verkiezingen in Groningen. Het interessante verkeersrapport van de afdeling Amsterdam, was, dank zij een goede persvoorlichting, ook goed voor een flink stuk publiciteit.

CONTINU ENQUETE SYSTEEM

'bent u het eens met de motie Oss?'

Deze vraag was de start van het Continu Enquête Systeem. Hij werd gesteld aan de omstreeks 3½ duizend leden van D'66 die het januarinummer van "Democraat" ontvingen. Op 31 januari waren 71 antwoorden binnen, ongeveer 2%. De antwoorden luiden als volgt:

ja	13
nee	55
geen/andere mening	3

Totaal 71

Van 98% kwam geen antwoord. Had men geen mening? Geen tijd? Geen postzegel? Was de vraag niet interessant genoeg?

nieuw systeem

Deze geringe reactie op de eerste vraag heeft de Panel en Enquête Commissie doen afstappen van de gedachte vragen te stellen over enigszins gecompliceerde problemen met bijbehorende informatie "pro" en "con". Ditmaal zal een proef genomen worden met een lijst van betrekkelijk veel vragen, zonder toelichting. Dit systeem komt ook meer overeen met het oorspronkelijk voorstel-Jaspers, zoals dit door het voorcongres in Helmond werd aanvaard.

de vragen

1. Meent U dat Nederland de NAVO dient te verlaten?
2. Vind U het jammer, dat de VPRO met het HOEPLA programma is

gestopt?

3. Bent U aanwezig geweest op het voorcongres te Helmond op 18. 11. '67?
4. Bent U bereid en in staat vragen in te zenden ter behandeling in dit CES?
5. Acht U zich in staat om te oordelen of Nederland de NAVO dient te verlaten?
6. Bent U ermee eens dat boeken als "Is pornografie schadelijk" van de NVSH in Nederland worden verboden?
7. Bent U voorstander van een permanente mening-peiling zoals dit CES?
8. Bent U lid van D'66 (indien donateur hokje "geen mening" aankruisen)?

In iedere rij één hokje aankruisen.

Ken uw plicht als D'66 lid

Opsturen voor 28 februari naar D'66, Keizersgracht 576, Amsterdam

LUNA-DELFT . . .

DRUKWERK- SERVICE

Jaarverslagen

Periodieken

Reclame-drukwerk

Telefoon 01730 - 24801

VRAAG

ANTWOORD

ja	nee	geen/andere mening
----	-----	--------------------

1
2
3
4
5
6
7
8

☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

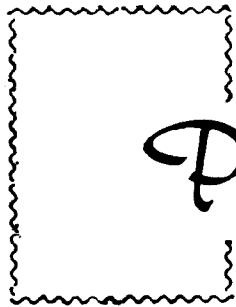
Woonplaats

Leeftijd

Geslacht

Kerkgen./levensbesch.

Gehuwd/ongehuwd

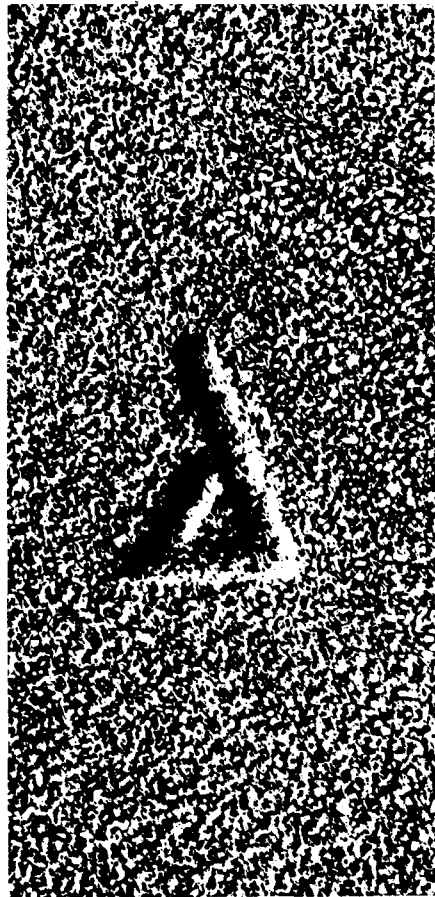
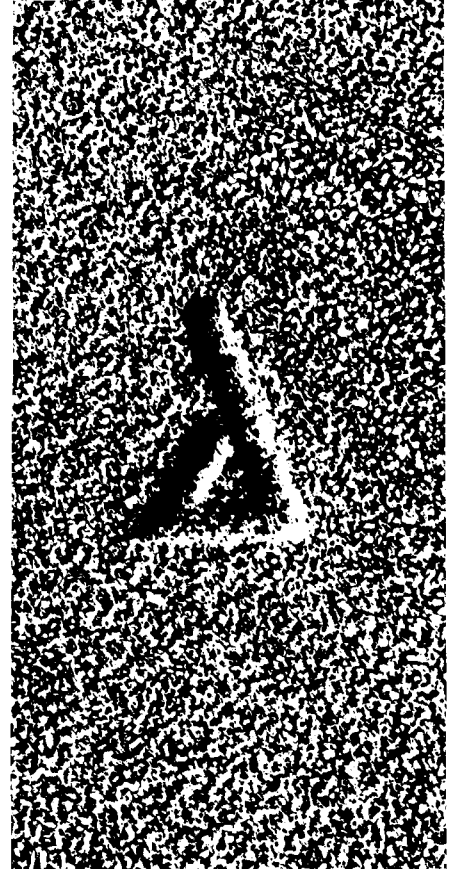
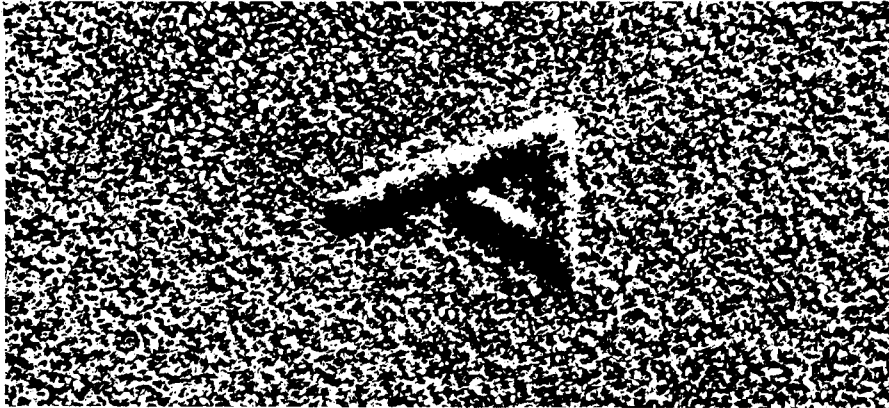

Postzegelveiling „De Hoogt”

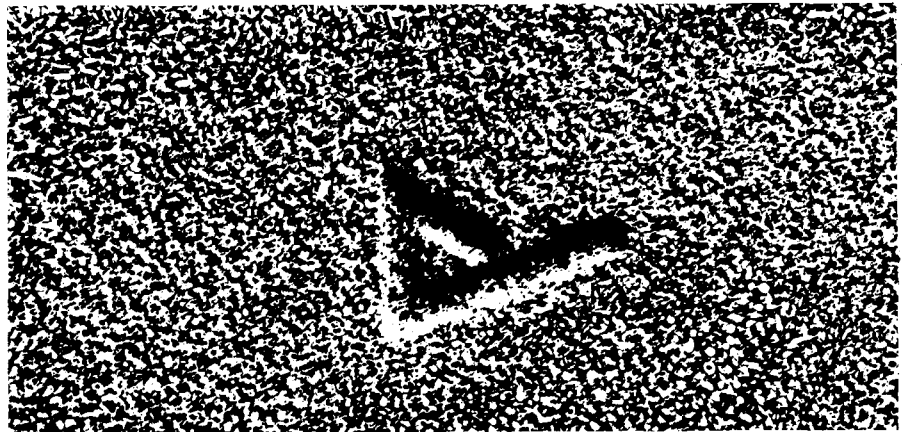
Postbus 225 - Tel. (01850) 38469 - Dordrecht - Postgiro 722080

- Regelmatig veilingen
- Lage kosten
- Deskundige bewerking

DELTA METSELBAKSTENEN ZIJN MERKSTENEN

Een merk garandeert het product waarop het staat. En niet alleen het produkt, maar ook de service daarachter. Van Lookeren Campagne levert: maatvaste, kantige metselstenen van constante kleur en kwaliteit, op de afgesproken data. Oók als het om grote termijnorders gaat. Daarom staat op elke steen van Van Lookeren Campagne het Deltamerk. Daarom is het zo belangrijk, vooral voor grote projekten, om Delta metselbakstenen te gebruiken.

Koninklijke Steenfabrieken

VAN LOOKEREN CAMPAGNE N.V.

Zaltbommel, Molenwal 22, telefoon (04180)-2031.
Fabrieken te Haaften en Hurwenen. Aangesloten bij de Vereniging
Metselbaksteen-keur.

P.S. KRIJGSMAN

Eendrachtstraat 30 MIDDELHARNIS

Tel. 01870-3024

ANTIÉK
OUDE MUNTEN
GOUDEN
EN
ZILVEREN SIERADEN
IN - EN VERKOOP
TAXATIE INBOEDELS

BEAUJOLAIS 1966 **appellation contrôlée**

Bij levering van 12 berekenen wij 11,
franco bezorgd door geheel Neder-
land.

Hart's Wijnhandel **Amsterdam**

Nw. Spiegelstraat 41-43 Tel. 234021
Gerard Doustraat 103-105 Tel. 724773
Weteringcircuit 48 Tel. 238350
Koninginneweg 143 Tel. 725250

Knip uit! Vul in! Stuur op!

Dhr. /Mevr. /Mej. _____

Straat en nr. _____

Plaats _____

geeft zich op als abonnee op Democraat
à f 6,- per jaar.

Deze bon op een briefkaart plakken en
adresseren aan:

Secretariaat D'66
Keizersgracht 576
AMSTERDAM

- * Voor professionalisering van de studen-
tenvertegenwoordiging,
- * Naar een centraal beleid van het weten-
schappelijk onderwijs,
- * Meer nadruk op cultuur en vormingswerk.

3 punten **UIT HET PROGRAM VAN** **Stud '75**

Een partij die met hetzelfde elan als D'66
pragmatisch probeert de zaken aan te pak-
ken.

U kunt helpen door bij de komende studen-
tenverkiezingen op STUD '75 te stemmen
of door f 7,50 (of meer) op girorekening
2900 (AMRO Bank Utrecht ten name van
Stud '75 no. 85208) te storten. U krijgt dan
al onze nota's en rapporten gratis toege-
stuurd.

democratisch

losse nummers 70 ct.
maart 1968 - 1e jaargang no.6

chris'ten (kristen), I. zn. m. (-en), 1. belijder van de christelijke godsdienst in een van zijn vormen; *christen worden*, zich laten dopen; *het zijn niet altijd de beste christenen die het eerst in de kerk zijn; hoe dichterbij de paus (bij Rome, bij Dordt), hoe slechter christenen*; — 2. *goede christen*, een soort van peer; —

I. radicaal' (radikaal) (<Fr.), bn. bw., 1. (taalk.) uit wortels bestaande: *radicale talen*, isolerende talen; — 3. bw., geheel en al, totaal: *hij is radicaal genezen; iets radicaal bederven*; — 4. geneigd tot consequentie, tot diep ingrijpende hervormingen, inz. gezegd van een stelsel, richting of partij: *een radicale geest; radicale gevoelens*; — *de radicale partij*, partij der radicalen; *een radicaal kamerlid*, tot de radicale partij behorend; — *de radicale school*, die de moderne bijbelkritiek in uiterste consequentie toepaste; — 5. consequent, diep ingrijpend in de gewone gang van zaken: *een conclusie die veel te radicaal is; de radicale gehoorzaamheid aan Gods gebod*.

II. radicaal' (radikaal) (<Fr.), I. m. (...calen), 1. persoon die de uiterste consequenties van een denkwijze aanvaardt en zich in zijn daden daarnaar wil richten; — *de radicalen*, de aanhangers van de Hollandse radicale school van nieuwtestamentici; — 2. aanhanger van een politieke partij die zeer ingrijpende hervormingen beoogt; — in Nederland o.a. de naam van een vroegere staatspartij, die een algehele, grondige democratische verandering van de constitutie en de wetten verlangde; naderhand de vrijzinnig-democraten; —

Behoudend, pardon eeh, progressief

Frits Maas

Meermalen horen we van de leiders van de grote confessionele partijen de kreet "christelijk geïnspireerde politiek". Vooral de heren Schmelzer en Biesheuvel voegen hier dan nog graag aan toe "dus vooruitstrevend". Het is wat sneu voor de heren maar deze toevoeging gaat zonder meer niet op. Slechts weinigen in Nederland en ook daarbuiten hebben sinds lange tijd zo'n verkillende en verstarrende invloed op allerlei maatschappelijke ontwikkelingen gehad als de tot nu bestaande confessionele verbanden. Tot op de dag van heden zet zich dit beeld voort al bieden de radicalen een steeds duidelijker alternatief.

Een beangstigend voorbeeld van de soms in letterlijke zin behoudende, pardon, progressieve, christelijke politiek werd geleverd tijdens het onlangs gevoerde debat over ontwikkelingshulp. De motie Van der Stoel/Visser tot verhoging van de ontwikkelingshulp met 100 miljoen binnen het lopende begrotingsjaar werd door de heren van de kpv, ar en chu weggestemd. De motie Aarden (verhoging met 45 miljoen) onderging hetzelfde lot. Is het niet zondermeer beschamend dat zich "christelijk geïnspireerd" noemende politici tegen deze moties durven stemmen? De confessionele partijbroeders zullen toch wel zoveel bijbel-exegese hebben gehad dat zij weten dat de steun aan de zwakere medemens in de christelijke levensvisie een zeer vooraanstaande plaats inneemt? Gaat het "christelijke" in de confessionele partijen niet steeds meer de kant op van het enghartige, oer-zuinige "gristelijke"? Zijn de confessionele partijen in een laatste poging hun reeds afbrokkelende macht te consolideren, bezig een soort "beeld der vaad'ren"-sfeer te scheppen? Een front dat ditmaal de bedreiging van links (wat dat ook mag zijn) moet wegnemen? Het lijkt er op. Het lijkt er ook op dat de confessionele politieke partijen nauwelijks meer contact hebben met de stromingen die zij heten te vertegenwoordigen. Wat er aan maatschappelijke vernieuwingsdrang vanuit bv. de kerken en de confessionele universiteiten naar voren komt doet in ieder geval veel positiever aan dan de progressiviteit die door de kpv, ar en chu wordt uitgedragen. Toch eens vragen aan Schmelzer wat hij nu eigenlijk wil: een "christelijke" politiek of een "door de geest van Christus" geïnspireerde politiek. Ach,

hij zal toch eerst liever nog willen ingaan op een andere vraag. Dit dan speciaal voor de confessionele partijaanhang, die nog niet in de gaten heeft dat ze met de woordjes "christelijk" en "vooruitstrevend" in de mond van Schmelzer, Biesheuvel en Mellema gewoon bedonderd worden.

Geef eens een abonnement

op Democraat

cadeau

Gireer f 6.-- naar nr. 1477777 van Administratie "Democraat" te Amsterdam. Vermeld op het girostrookje naam en adres van de begunstigde.

Waar was de feestneus

Wim Zandvoort

Een heel jaar schipperen, zeuren, moe zijn en twijfelen. Arme K. V. P. Maar dan dreigt Aswoensdag. De zuidelijke landgenoten maken zich op voor vier dolle carnavalsdagen. Lof der zotheid, feest van de zelfspot. Het bevrijdende besef: alles is net niet helemaal absoluut. Ruzie en radicalen, achttien oecumenen en vier wijzen. Ook zonder een K. V. P., C. D. U., Schmelzer en Bogaers draait de aarde door. Het zalig rijke van het Roomse leven: vier dagen alles vergeten behalve dat alles maar betrekkelijk is.

Maar wat gebeurt? De politiek rijdt niet alleen mee tussen de confettikanonnen van optochten. Op carnavalszondag maakt de commissie van K. V. P. -wijzen haar advies bekend. Op carnavalsmaandag beraad van radicalen. Op carnavalsdinsdag vergadert de fractie. Een K. V. P. zonder feestneus splitst, zonder dat de narren er aandacht voor hebben.

Arme K. V. P., hoe groot is de afstand geworden tussen partij en kiezer.

van de redactie

Er moet nog gigantisch veel gebeuren. D'66 is nog lang niet wat het moet zijn. Aan de andere kant, er is verschrikkelijk hard aan getrokken. En de enthousiaste inspanning van honderden is niet vergeefs geweest. Een nieuwe democratie komt dichterbij. Het eerste knalletje van de ontploffing kunnen we met voldoening beluisteren.

Wat "Democraat" betreft: we menen te mogen schrijven, dat ook wat dit blad betreft de inspanningen vruchten beginnen af te werpen. "Democraat" is nu D'66 waardig. Maar we zijn er ook met het blad nog lang niet. We vragen nogmaals om goede actuele (niet te lange) bijdragen, ideeën, foto's, tekeningen en zo voort. We zoeken nog steeds naar correspondenten en deskundige medewerkers.

Misschien kunnen de afdelingsbesturen nog iets doen aan het aantal abonnees, bij voorbeeld door opwekkingen in plaatselijke bladen. Nog niet de helft van de D'66-ers leest "Democraat". Abonnees werft men gemakkelijker dan leden en bovendien, een abonnement is een voorportaal van het lidmaatschap. Niet vergeten: De sluitingsdatum van dit maandblad is steeds de laatste dag van de maand. Dat geldt voor iedere kopy-inzender of -inzendster.

Secretarissen van de werkgroepen wordt verzocht hun kopy uiterlijk 25 maart te sturen aan: N. Schwarz, Schoutenstraat 9, Den Haag, tel. 070-245189.

CONTRIBUTIEREGELING

Vastgesteld in de ledenvergadering van 17 en 18 december 1966:

Inkomens tot f 15.000.-- f 25.-- per jaar

Inkomens tussen f 15.000.-- en f 25.000.-- f 50.-- per jaar

Inkomens tussen f 25.000.-- en f 35.000.-- f 75.-- per jaar

Inkomens boven f 35.000.-- f 100.-- per jaar.

Gezinsleden half geld. Voor personen zonder aanwijsbaar redelijk inkomen zoals scholieren, studenten en dpl. militairen is een afwijking van het minimumbedrag tot bijv. f 10.-- per jaar mogelijk.

democraat

redactie-adres:
Jan G. Huygens
Loevesteinlaan 473 f
's-Gravenhage
tel. 070 - 663239

redactie:
Jan G. Huygens
Frits Maas
Han Neeter
Wim Zandvoort

kopy voor het
aprilnummer
voor 31 maart
aan het redactie-
adres in Den Haag

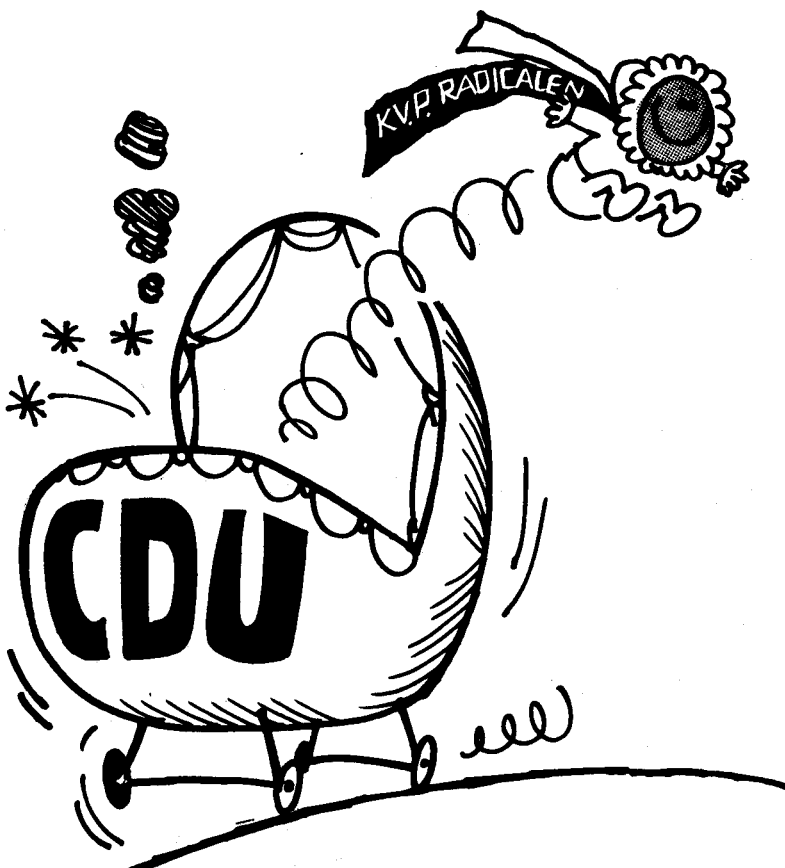
abonnementsprijs
f 6,-- per jaar

advertentietarieven
bij het secretariaat

administratie:
secretariaat D'66
Keizersgracht 576
Amsterdam
tel. 020 - 226996

gironr. van dit blad
is 1477777, t.n.v.
administratrice
"Democraat" in
Amsterdam

druk: Luna-Delft

Na de ontaarding

Negen vragen aan J. M. Aarden, leider van radicale minifractie in de Tweede Kamer, door Wim Zandvoort.

noodzaak in van fundamentele hergroepering. Ook D'66, maar minder natuurlijk dan de andere.

in dit nummer

Niet ruiken naar een oud huis	pag. 4
Laat me met rust	pag. 5
Vietnam	pag. 6
Zendertjes kweken	pag. 8
Praten over vernieuwing	pag. 8
Weg met D'66	pag. 9
D'66 nieuws	pag. 10
Onder druk- zonder druk	pag. 11
Districtsverkrachting	pag. 12
Koppejan holt door	pag. 13
De gemeenteraad	pag. 14
Verstandig Burgerschap	pag. 15
Contenu enquete systeem	pag. 16

- Waarom verlieten de radicalen de KVP niet eerder, bv. na de "nacht van Schmelzer"?
Dé radicalen waren er toen nog niet. De KVP is geleidelijk aan minder vanzelfsprekend geworden.
- Zullen de protestantse radicalen ook mee gaan doen?
Ik hoop het.
- Waarom leidde het ontbreken van vertrouwen in de fractie tot opzegging van het lidmaatschap van de partij?
Beide hangen in de concrete situatie volkomen samen.
- Verwacht u dat veel leden en stemmers van D'66 voor uw partij zullen kiezen?
Ik verwacht een groot aantal stemmen van D'66, die ik overigens niet alleen als concurrent zie.
- Waarom was een nieuwe partij nodig?
De bestaande partijen neigen teveel tot zelfbehoud, ook al zien ze de
- Wat vindt u van de staatkundige hervormingen die D'66 voorstaat?
Ik ben tegen gekozen minister-president en gekozen burgemeester en voor een gemengd kiesstelsel.
- Hoe denkt u over "stembusakkoorden" bij gemeenteraadsverkiezingen vooral in veel kleine gemeenten waar Radicalen, D'66, P. v. d. A. en misschien ook P. S. P. en A. R. P. zelfstandig weinig kunnen inbrengen?
Zo'n akkoord is geen oplossing voor alle problemen. Maar ik heb er nog niet voldoende over nagedacht.
- Is de geboorte van de radicale partij - zoals de communist Bakker het noemde - een abortus provocatus geweest?
Nee.
- In welk jaar verwacht u een progressieve concentratie?
Ik weet het nog niet. Het hangt er vanaf. Ik wil er door mijn uitspraken geen schade aan doen.

Niet ruiken naar een oud huis

Hans v. Mierlo in de 2e Kamer

Naar aanleiding van het ontstaan van de "Radicalen" heeft mr. Hans van Mierlo op 29 februari 1968 in de Tweede Kamer een verklaring afgelegd.

De belangrijkste passages vindt de lezer hieronder.

Men kan de stap van de radicalen weliswaar kwantitatief bagatelliseren, maar niemand zal toch willen beweren - hoe men de stap op zichzelf ook beoordeelt - dat zij als een op zichzelf staande gebeurtenis uit de katholieke hemel is komen vallen en verder geen betekenis heeft. Sinds een jaar is Nederland politiek in beweging gekomen - in alle partijen - en de voornaamste inzet ervan is: het zoeken naar nieuwe - aan deze tijd aangepaste en bruikbare politieke scheidslijnen. Dat uit zich op verschillende wijzen en één daarvan is de beslissing die de groep-Aarden genomen heeft. Dat betekent dus dat die beslissing stoelt op dieperliggende bewegingen, onderstromingen, die tot grotere ontwikkeling kunnen komen, wellicht ook in dit parlement en in deze parlementaire periode.

Dat brengt mij op het volgende. Er is welhaast geen partij te vinden die niet vastgesteld heeft dat de partijvernieuwing een van de belangrijkste zaken is van deze tijd. Dan moeten wij dat ook als zodanig behandelen. Dat wil zeggen, dan behoort dat gesprek daarover, dat zoeken naar die nieuwe scheidslijnen, zich op alle fronten af te spelen, niet alleen in de bestaande partijaders, maar zo dicht mogelijk bij de kiezers en ook - en daar gaat het mij nu om - ook in het parlement. Ik vind dat we juist in de huidige situatie over en weer aan elkaar verplicht zijn tot duidelijkheid.

geen luxe

Dat dit geen overbodige luxe is kan met een enkel voorbeeld worden gestaafd. Er is een dagblad geweest dat met een grote kop op de voorpagina meldt heeft dat links om het hardst naar de groep-Aarden lonkte en waarin gesuggereerd werd dat er tussen de Partij van de Arbeid en D'66 een soort goldrush was ontstaan om via alle mogelijke omhelzingen de winst van de groep-Aarden binnen te halen. Het gaat mij er nu niet om hier een misvatting van een krant recht te zetten. Daarvoor is een parlementair debat

niet en dat behoor ik desnoods in die krant zelf te doen. Maar die opvatting hoor ik ook onder parlementariërs en als de regering ook maar enigszins de indruk zou hebben dat dit het nieuwe gezicht is van de oppositie dan is dat alleen al een reden om hier kort uiteen te zetten hoe de zaken wat ons betreft wél staan.

Ruim een jaar geleden heeft D'66 zich aangediend als een nieuwe partij, die een aantal essentiële vernieuwingen nastreefde. Een daarvan, en een van de belangrijkste, was de zogenaamde ontploffing van het huidige partijbestel. Om dat te bewerkstelligen hebben wij ons ten opzichte van de vijf grote partijen bewust in een excentrische positie geplaatst om van daaruit de functie van katalysator in dat hergroeperingsproces zo effectief mogelijk te kunnen vervullen. Dat proces moet onzes inziens tot doel hebben het krijgen van grote politieke eenheden, die zich gegroepeerd hebben op basis van een politieke gelijkgerichtheid en een programmatische overeenstemming. Daarvoor is nodig dat de bouwstenen vrijkomen die nu nog in de bestaande politieke huizen zitten ingemetseld. Als dat niet gebeurt, als die destructieve fase niet wordt doorgevoerd, zal de constructieve fase, die van het bijeenbrengen van gelijkvormige bouwstenen, ook niet kunnen gebeuren en dan is datgene, wat althans wij onder vernieuwing verstaan, niet mogelijk. Dat leveren van die bouwstenen zal in alle partijen moeten gebeuren, ook in de onze. Maar dat wil tevens zeggen dat zolang die bouwstenen niet, of niet in voldoende mate, vrijgekomen zijn, D'66 die katalyserende functie zal moeten behouden en dus ook die excentrische positie.

eenheden

Ik heb zojuist gesproken over politieke eenheden die zich zouden moeten groeperen op basis van politieke gelijkgerichtheid. Ik kom daarmee op een punt, waaraan niet kan worden voorbijgegaan, omdat het een belangrijke rol heeft gespeeld in de ontwikkelingen van de laatste dagen. Dat is het feit dat zich onder de confessionele groeperingen een duidelijke tendens ontwikkelt naar een vorm van christen-democratische samenwerking, wellicht zelfs een soort CDU.

De heer Aarden heeft bij zijn verklaring gesproken over de progressieve concentratie, die hij in de toekomst wil bereiken en zich daarbij gericht tot politiek gelijkgestemden in de kamer. Hij heeft hierbij geen namen genoemd. Ik wil echter namens mijn fractie vaststellen dat dat uiteindelijk doel dat hij stelt hetzelfde is als dat wat wij nastreven. De gedachte van een christen-democratische concentratie, waarin opnieuw vooruitstrevende en behoudend denkende christenen bij elkaar worden gebracht achten wij daarmee in tegenspraak. Wil men die progressieve concentratie bereiken, dan zal men niet kunnen ontkomen aan een scheiding der geesten in die confessionele partijen.

De groep-Aarden heeft hiervoor het spits afgebeten. Zij is daarmee bouwsteen geworden van die concentratie. Maar zij is meer dan alleen bouwsteen; zij is nu zelf ook middel geworden om die ontploffing te doen doorzetten. Op dit moment ligt onzes inziens in die functie haar belangrijkste betekenis. Immers, of die concentratie er zal komen zal afhangen van twee punten: Ten eerste van de vraag of de christen-radicalen in de AR en de CHU bereid zullen zijn dezelfde consequenties te trekken als de groep-Aarden. Ten tweede van de vraag of de groep-Aarden - al dan niet uitgegroeid - in staat zal zijn ten overstaan van de christelijke kiezer een werkelijk alternatief te zijn voor de confessionele partij of dan partijen. En met alternatief bedoel ik dit: dat

zij voor die kiezers, die thans nog confessioneel stemmen, een reële keuze-mogelijkheid schept tussen stemmen op een confessionele partij, waaruit de radicalen verdwenen zijn, of stemmen op een groep christen-politici, die zich primair hebben verenigd op basis van een politieke gelijkgestemdheid, een vooruitstrevende gezindheid.

authentiek

Dit laatste zal pas met succes mogelijk zijn wanneer deze groepering zich volstrekt authentiek zal kunnen aandienen als iets werkelijk nieuws. De groep heeft het oude huis van de KVP met pijn verlaten, omdat zij het politiek niet goed bewoonbaar meer achtte. Laat het niet zo zijn dat zij, als zij zich straks aandienen bij de kiezers, ruiken naar een ander oud huis. Laat men niet kunnen zeggen: "oh, de groep-Aarden of de christen-radicalen, dat is gewoon een bijwagen van de oude Partij van de Arbeid". Want ook deze partij, waarvan wij gelukkig weten dat velen daarin eveneens hetzelfde nastreven als wij en de groep-Aarden, dat wil zeggen het uiteindelijke doel van een progressieve concentratie, zal zich daartoe moeten vernieuwen, wil zij hiervoor bouwsteen zijn. Zij geeft dat zelf toe en is daarmee bezig, maar zal dat ook voor de kiezer nog waar moeten maken. Evenmin zouden wij wensen dat men de groep-Aarden als een soort overloper naar D'66 ging zien. De groep wil dat zelf niet, maar wij willen dat ook niet, omdat dat wezenlijk tekort zou doen aan die nieuwe authenticiteit, die zij hard nodig zal hebben als zij overtuigend wil zijn voor die confessionele kiezer.

Samenvattend wil ik vaststellen dat er achter de moeilijkheden, die voor ons liggen, een doel ligt dat gezamenlijk wordt nagestreefd door verschillende groeperingen in deze kamer: het uiteindelijk tot stand brengen van een grote moderne vooruitstrevende concentratie.

gelijkgestemd

Ik wil hieraan toevoegen dat voor deelneming hieraan niet alleen die groeperingen in aanmerking komen, die dat tot op heden bekend hebben gemaakt. Ook in andere politieke groeperingen - en ik noem hier met name de VVD - zitten personen, die politiek gelijkgestemd zijn en daar programmatisch uitdrukking aan zouden kunnen geven. Om terug te komen op de verhouding van ons tot de groep-Aarden, hoezeer wij ook met vreugde de formatie van de groep-Aarden begroeten, ik hoop met deze woorden duidelijk te hebben gemaakt dat er juist vanwege die gelijkgerichtheid een gelijkvormig belang is om die groep-Aarden zijn eigen authenticiteit te geven. Het is nu geen tijd van omhelzingen, maar van waarmaken. En dat geldt voor al degenen die naar datzelfde doel streven.

Laat me met rust

Jenneke Ringalda

Bijna negentig Haagse leden van D'66 zijn bezig aan de voorbereiding van het gemeenteprogramma, ongeveer zestig zijn actief in de diverse commissies voor landelijke politiek. Daarbij gevoegd de organisatorische medewerkers en men komt tot een percentage van 48% van de leden, dat actief is. Dit is de bemoedigende uitslag van een overigens pretentieloos onderzoekje, dat eind 1967 in de afdeling Den Haag is gedaan. Aan vrijwel alle 380 leden is een aantal vragen gesteld.

1. omtrent leeftijd, beroep en activiteiten binnen de partij;
2. naar de bereidheid om iets voor D'66 te gaan doen, in de gemeentelijke werkgroepen, in de landelijke commissies, bij het administratieve werk of de ledenwerving;
3. ter aanmoediging om zich te abonneren op de diverse maandbladen;
4. naar een eventueel spontaan commentaar op D'66.

Er waren verschillende aanleidingen. Enige commissies hadden een tekort aan medewerkers, de administratie van Peperbek wilde weten waar zij aan toe was en het bestuur had in het algemeen behoefte aan meer informatie over de leden, ook wat betreft deskundigheid, belangstelling etc. Dat een dergelijke actie ook anderszins veel nut heeft, althans voor de grotere afdelingen zal blijken uit het volgende:

- Iemand heeft zich in de chaotische begintijd aangemeld als belangstellende voor ontwikkelingshulp. Niets meer gehoord en verder bescheiden afgewacht (inmiddels secretaris van de commissie ontwikkelingshulp).
- "Ik, lid van D'66? Hoe komt u er bij. Ja, ik dacht al, wat sturen ze me toch veel propagandamateriaal" . . . (+ 15 namen ten onrechte als lid geboekt).
- Een mijnheer wil wel eens een vergadering van de gemeentelijke kunstcommissie bijwonen (hij komt er als de voorzitter vandaan).
- "Fijn, dat u belt, want heus D'66 moet eens wat meer gaan doen voor hartpatiënten".
- Een echtpaar staat op het punt om te bedanken als lid. Vijf maanden geleden stuurde de man een brief aan Van Mierlo en nog wacht hij op het antwoord (binnen tien dagen heeft hij de fractievoorzitter aan de telefoon met tekst en uitleg van het geval).

Het zijn een paar willekeurige voorbeelden, waaruit weer eens duidelijk wordt hoe belangrijk het is dat er in beide richtingen contact wordt gezocht. De partij (bestuur, fractie etc.) zal al het mogelijke moeten doen om de leden op elk gebied op de hoogte te houden, maar de leden zullen moeten beseffen dat communicatie niet eenzijdig tot stand kan komen.

VOLKSGEZONDHEID

Op 2 maart is in een vergadering deze werkgroep weer tot nieuw leven gewekt. Twee sub-groepen werden ingesteld, t.w. "Gezondheidszorg" (voorzitter G. D. Kikkert, van Zaackstraat 69, Den Haag, tel. 070-242516, secr. M. L. Huppe, Troelstralaan 278, Utrecht, tel. 030-29061) en "Gezondheidsbescherming" (voorzitter J. v. d. Veen, Noord Brabantlaan 34a, Eindhoven, tel. 040-23285, secr. J. W. Copius Peereboom, Roomburgerweg 15, Leiden, tel. 01710-31479). De vier genoemden, samen met de heer Posthuma te Rotterdam, vice-voorzitter van "Gezondheidszorg", vormen de stuurgroep van de landelijke werkgroep. Van de bestaande sub-groepen zullen Gezinsplanning, Ziekenhuizen en Bejaardenvraagstukken onder Gezondheidszorg vallen, Milieuhygiene onder Gezondheidsbescherming. Ziekenfondsen gaan naar de sub-groep Sociale verzekeringen van de Sociaal-economische werkgroep, en Bevolkingsvraagstukken wordt een zelfstandige werkgroep.

adverteer

Vijftig gulden voor een kwart pagina
 Vijfentachtig gulden voor een halve pagina
 Honderdvijftig gulden voor een hele pagina

Secretariaat D'66, Keizersgracht 576, Amsterdam-C, telefoon 020-226996.

VIETNAM

Erik Visser

Bij de behandeling in plenaire zitting van de begroting van Buitenlandse Zaken is verreweg de meeste aandacht uitgegaan naar de kwestie Vietnam. Mede op verzoek van onze fractie werd hieraan een apart debat gewijd.

Het debat vond plaats op een moment waarop de oorlog in Vietnam zeer sterk in de publieke belangstelling stond. Ten eerste was zojuist het grote Vietcong-offensief tegen een aantal Zuidvietnamese steden begonnen; ten tweede was er in ons land een grote actie gevoerd door het comité-Vietnam, dat opriep tot een onmiddellijk, onvoorwaardelijk en definitief staken van de Amerikaanse bombardementen op Vietnam.

Het was tevoren duidelijk dat het debat opnieuw zou komen te staan in het teken van de al of niet uitvoering van de motie-Schuyt door minister Luns. Van de zijde van D'66 is een zeer kritische analyse gegeven van de politiek van de Verenigde Staten inzake Vietnam. Wij hebben gesteld dat de laatste ontwikkelingen erop wezen dat een volledige militaire overwinning van Amerika in Vietnam uitgesloten was, terwijl steeds duidelijker werd hoe uiterst gering het gezag van het officiële Zuidvietnamese bewind was. Al deze kwade kansen, gevoegd bij het steeds toenemende escalatie-gevaar, maakten o.i. een doelgerichte de-escalatie meer dan ooit nodig.

politieke geste

De tot symbool geworden politieke geste van onvoorwaardelijk beëindigen van de Amerikaanse bombardementen op Noord-Vietnam leek in deze situatie meer dan ooit wenselijk. In verband hiermee hebben wij de minister dan ook gevraagd of hij de beruchte motie-Schuyt inmiddels had uitgevoerd. Tevens dienden wij ook (mede) een motie in, waarvan de tekst hierbij is afgedrukt, en die minder ver ging. Wij hielden de mogelijkheid open dat wij - afhankelijk van het antwoord van de minister - ook zelf nog met een eigen actie zouden komen.

Uit het antwoord van de minister was direct duidelijk dat hij de motie-Schuyt niet had uitgevoerd. Daarop hebben wij besloten de kerngedachte van die motie opnieuw te formuleren en aan de Kamer voor te leggen. Deze

formulering week slechts weinig af van die van de motie van de heer Van der Spek (PSP), met dien verstande dat in onze tekst het beëindigen van de bombardementen op Noord-Vietnam werd gevraagd, niet op geheel Vietnam. Dat laatste leek ons in de gegeven situatie niet reëel, gezien de verbeterde gevechten waarin de Amerikaanse troepen op dat moment in Zuid-Vietnam gewikkeld waren tegenover zowel eenheden van de Vietcong als Noordvietnamese troepen.

Dit laatste wil uiteraard niet zeggen dat wij een blijvende aanwezigheid van de Amerikanen in (Zuid)-Vietnam gewenst achten - het tegendeel is waar. Dit volgt al meteen uit de tekst van de motie Van der Stoel, die verwijst naar de akkoorden van Genève.

De Kamer,

geschokt door het lijden van de bevolking van Vietnam.

diep verontrust door het thans meer dan ooit aanwezige gevaar van escalatie;

overtuigd van de noodzaak om door een onvoorwaardelijke beëindiging van de bombardementen op Noord-Vietnam de weg te helpen openen tot het beëindigen van de strijd;

doet een beroep op de Regering om er bij alle betrokken partijen en op aan te dringen de vijandelikheden onverwijld te staken en door onderhandelingen het vertrek van alle buitenlandse troepen en zelfbeschikking onder internationaal toezicht; als voorzien in de akkoorden van Genève 1954, te bereiken:

en gaat over tot de orde van de dag.

VAN DER STOEL
VISSER
DEN UYL
NEDERHORST
DANKERT

De Kamer,

gehoord de beraadslagingen over hoofdstuk V van de rijksbegroting, 1968,

nodigt de Regering uit bij de regering van de Verenigde Staten

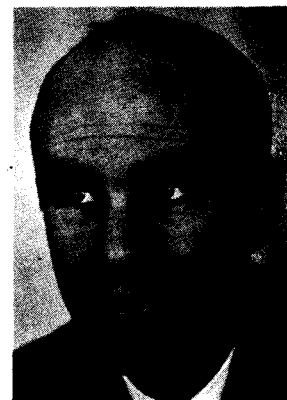
aan te dringen op het onmiddellijk, onvoorwaardelijk en definitief staken van de bombardementen op Noord-Vietnam,

en gaat over tot de orde van de dag.

VISSER
VAN MIERLO
GOUDSMIT
DIJKSTRA
NYPELS

rassenconflict

Op de tweede dag van het buitenlandse zaken debat is door ons gewezen op het dreigende rassenconflict in Amerika, waarbij verband is gelegd met de Vietnamese tragedie. Aangezien hiervan weinig in de pers is "overgekomen" en de betreffende passage vrij essentieel is volgt deze hierbij: "Zonder hier de onheilsprofeet te willen uithangen, moet ik hieraan nog één potentiële brandhaard toevoegen, die zeker in zijn menselijke maar wellicht ook in zijn politieke consequenties de andere nog in ernst overtreft", zo zei de heer Visser (D'66). "Die brandhaard ligt in de Verenigde Staten. Ieder van ons heeft in de krant kunnen lezen, dat tal van deskundigen van mening zijn, dat de kans op een rassenconflict van ongekende omvang

in de steden van de Verenigde Staten deze zomer onvermijdelijk lijkt. Vorig jaar hebben wij hiervan de verbijsterende aankondiging gehad in een situatie, die toen al enigszins de karaktertrekken van een burgeroorlog ging vertonen. Gezien de polarisatie van de

vervolg op pag. 15

Heinrich Kley - 1909

KRONIEK VAN HET ZIEKE BESTEL

openbare mening in de Verenigde Staten, niet het minst door de rampzalige ontwikkeling van de oorlog in Vietnam, wordt het steeds waarschijnlijker dat geweld en extremisme, zowel van de zijde van de negers wel, van de zijde van de blanken, in Amerika tot een catastrofe zullen leiden", vervolgt hij.

"Ik signaleer dit gevaar hier niet omdat mij duidelijk voor ogen staat, wat wij in dit debat concreet hieraan kunnen doen. Ik meen echter wel, dat het een onwezenlijke situatie zou zijn, wanneer wij hier vandaag over de internationale politieke situatie zouden

verstopperij

"Het is bovendien duidelijk dat een dergelijk conflict enorme consequenties zal hebben voor het prestige en de macht van de Verenigde Staten en voor de plaats van Amerika in het bondgenootschap. Ik heb dit probleem slechts willen signaleren, omdat zwijgen erover mij te veel verstopperij spelen lijkt met een werkelijk heel grote en tragische spanningshaard in de wereld. Overziet men deze sombere schets van conflicten, dan is de meest globale politieke conclusie die men hieruit zou moeten trekken, dat het in de eerste plaats de taak van een verantwoordde buitenlandse politiek is, ontspanning en samenwerking te bevorderen overal waar dit mogelijk is; centraal thema dus van de buitenlandse politiek, dat hier door verschillende andere sprekers is geformuleerd, op deze of soortgelijke wijze. Op die manier levert men, zij het indirect, een bijdrage tot een verzachting van de problemen, waaraan men direct misschien weinig kan doen. Dan wijs ik weer op het verband tussen bijvoorbeeld de Vietnamese oorlog en het rassenprobleem. Hier ligt, meen ik, ook het belang van mijn - ook door de heer Van der Stoel ondertekende - motie betreffende een Europese veiligheidsconferentie. De motie van de heer Van Mierlo over de wenselijkheid mee te doen met de groep van negen, ligt in hetzelfde vlak, en het deed ons genoegen, deze motie op toezeggingen van de minister te kunnen intrekken", besloot het kamerlid zijn spreken over dit onderwerp. spreken zonder aandacht te besteden aan dit enorme conflict, dat op ons afkomt, maar dat wij niet schijnen te zien, waarschijnlijk omdat wij het niet willen zien".

Op 27 februari even na één uur 's middags was het zo ver: vier radicalen traden uit de KVP-fractie in de tweede kamer. Het voorspel was een moeilijk proces waarvan de details nog steeds niet scherp waarneembaar zijn. Maar in de loop van dit proces werd aan de radicalen van de groep-Aarden wel duidelijk wat anderen al eerder begrepen - dat de radicale doelstellingen binnen de KVP niet gerealiseerd konden worden. Zaken als de veelbesproken t.v. -uitzending en het optreden van Schmelzer, Biesheuvel en Mellema te Drachten zijn in dit proces vermoedelijk eerder incidenten en aanleidingen geweest dan oorzaken. Ze verhaastten een ontwikkeling die onafwendbaar was. Het pleit voor de politieke moed van Aarden en de zijnen dat zij op een gegeven moment openlijk de consequenties uit deze ontwikkeling trokken.

De grote vraag is nu hoe de stap van de uitgetreden radicalen zal doorwerken. Wil er van enig gevolg sprake zijn dan is het van het grootste belang dat de groep zijn eigen karakter houdt en herkenbaar blijft. Alleen dan zal de groep voor de confessionele kiezers een alternatief blijven. Van Mierlo heeft dat in zijn commentaar op het uitreden nog eens duidelijk onderstreept. We hebben het eerste knal-letje van de ontploffing nu gehoord en er moeten er meer komen. Zolang het vervolg er nog niet is zal ook D'66 zijn onafhankelijke breekijzerfunctie moeten blijven uitoefenen.

De groep-Aarden heeft vele vrienden, maar in de politiek van alle dag staat zij toch nog alleen. De radicalen die nog binnen de KVP zitten en de radicalen in de ar en de ch (voor zover in de unie aanwezig) hebben een heel andere tactische positie. De a. r. radicalen gaan er nog steeds vanuit dat het mogelijk is de eigen partij in vooruitstrevende zin om te vormen. Zij vinden zelfs dat dit proces al een heel eind op weg is. De radicalen in de KVP houden dezelfde redenering maar het is op zijn minst twijfelachtig of daar nog enige grond voor bestaat. Intussen heeft het eerste gevolg van de breuk in de KVP zich al gemanifesteerd. Het gesprek van de achttien - het christen-democratische overleg van KVP, ARP en CHU - is opgeschort en zal wel op de lange baan worden geschoven. A. R. partijvoorzitter Berghuis zei indertijd al dat een KVP zonder radicalen voor hem niet

meer aantrekkelijk zou zijn. Nu het vrijwel zo ver is moet die uitspraak worden waargemaakt - en veel wijst er op dat zulks inderdaad gaat gebeuren. Dat is winst. Aan een groot onduidelijk confessioneel blok dat altijd naar het midden zal afglijden heeft de Nederlandse politiek geen enkele behoefte.

Het is duidelijk waar de a. r. radicalen aan denken: de a. r. p. moet in de politiek dezelfde positie gaan innemen als de groep-Aarden nu al doet. Of dat doel binnen de mogelijkheden ligt zal de tijd moeten leren - waarschijnlijk is het niet. Het belangrijkste is echter dat de radicalen zich door het opschorten van de achttien niet laten inkapselen en dat aan het nastreven van hun doel een limiet wordt gesteld - en deze limiet kan niet al te ver in de toekomst worden gelegd. Gebeurt dat wel dan ontstaat er een windstille periode die fnuikend kan zijn voor het élan. Het kabinet De Jong heeft op de gebeurtenissen gereageerd alsof er niets aan de hand is. Dat lijkt begrijpelijk. Door het uitreden van de groep-Aarden is het regeringsgezinde blok slechts met drie zetels afgenomen. Bovendien heeft boer Koekoek zijn steun beloofd in de vorm van een soort reserve. Maar het valt niet weg te redden dat de twee grootste fracties in de parlement sinds dinsdag 27 februari fundamenteel anders tegenover elkaar staan. Zolang de radicalen in de vorm van de groep-Aarden een parlementaire aanwezigheid hebben lijkt het ondenkbaar dat er nog eens een rooms-rode samenwerking tot stand komt. De KVP blijft aangewezen op samenwerking met de VVD en de mogelijkheden voor het tot inzet maken van het kabinet - De Jong bij de verkiezingen zijn groter geworden. Voor vervroegde verkiezingen blijkt het kabinet niet te voelen - maar wie durft te voorspellen dat deze ploeg inderdaad tot aan de volgende verkiezingen (1971) in het zadel zal blijven?

Wie de gebeurtenissen overziet neigt tot de conclusie dat het voorlopig wel rustig zal blijven in de vaderlandse politiek. Geen "achttien" en weinig kans op "radicalisering" van de confessionele partijen. In de nabije toekomst weinig kans op kamerontbinding. Voor politieke vernieuwers blijft het een moeilijke tijd; slechts incidentele gebeurtenissen zullen de zaak vooruit kunnen helpen.

Zendertjes kweken

Frits Maas

D'66 heeft het initiatief genomen tot het invoeren van plaatselijke radio in Nederland. Onlangs is over dit onderwerp een zeer helder en zakelijk rapport verschenen van de hand van P. H. Frankfurth, voorzitter van de werkgroep Plaatselijke Radio van D'66. De Tweede Kamerleden Visser en Dijkstra hebben voorts vragen gesteld aan de ministers van verkeer en waterstaat en van cultuur, recreatie en maatschappelijk werk. Deze vragen hielden zich bezig met de technische mogelijkheden om te komen tot plaatselijke radiostations in een aantal grote en middelgrote Nederlandse gemeenten met meer dan 100.000 inwoners.

programmapunt

Het rapport van de werkgroep heeft als motto een gedeelte uit het programma van D'66: "De partij is voor het invoeren van plaatselijke radiostations. Toelichting: Uit de cijfers blijkt hoe gering het offer is dat met de financiering van een plaatselijk radiostation is gemoeid, wanneer men dit vergelijkt met het belang dat een gemeenschap bij zo'n station kan hebben".

Het rapport gaat uitgebreid in op het belang van een plaatselijke radio t. b. v. plaatselijke sociale en culturele aangelegenheden, de lokale middenstand en de hulp en nieuwsvoorziening bij bv. ernstige noodtoestanden. Bovendien zou de plaatselijke democratie via een regionale radio een stimulans ondervinden. Dat een andere "stem" nuttig kan zijn blijkt bv. uit het gegeven uit het rapport dat bv. liefst 98% van de bevolking uit Den Bosch het Brabants Dagblad leest!

In andere landen is men met de plaatselijke radio reeds verder. Terwijl dit instituut in bv. de Verenigde Staten, Canada en Australië (ook in de stedelijke gebieden) reeds geheel ingeburgerd is, heeft nu ook Engeland z'n eerste plaatselijke radio's. In 1972 verwacht men daar ongeveer 80 à 90 van dergelijke stations.

financiering

Hoe is nu de situatie in Nederland? Reeds op 23 juni van het vorige jaar stelde D'66 enige vragen aan de regering over de mogelijkheid van plaatselijke radiostations voor steden/gemeenten met meer dan 50.000 resp.

100.000 inwoners. Het antwoord van de regering kwam er op neer dat voor plaatsen met meer dan 100.000 inwoners misschien wel mogelijkheden aanwezig zouden zijn. Een exacte beantwoording zou eerst echter nog veel rekenwerk vereisen, terwijl ook bv. overleg met de buurlanden zou moeten worden gepleegd. Bij de onlangs opnieuw ingediende vragen is men nu uitgegaan van de situatie in een aantal met name genoemde plaatsen: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht, Breda, Vlaardingen, Zwolle, Hilversum, Eindhoven, Dordrecht, Twente (streekzender voor Hengelo, Almelo en Enschede), Groningen en Maastricht.

Een interessante materie is de rol van de reclame in de plaatselijke radio. Vooral winkeliers kunnen hier effectief gebruik van maken; ook echter landelijke adverteerders zullen wellicht mogelijkheden zien bv. voor proefcampagnes of voor een op de plaatselijke situatie aangepast marketingbeleid. Bovendien kan de plaatselijke radio zich financieel via deze reclame veilig stellen. De exploitatiekosten worden in het algemeen geschat op f 750.-- à f 1500.-- per dag. Bij een goede vraag naar reclame-zendtijd moet men toch wel in staat zijn dit bedrag uit de reclame-gelden te dekken. Overigens is volgens de werkgroep de investering voor zo'n station ook niet zo hoog. Men rekent hiervoor aan initiële kosten maximaal f 200.000 à 500.000. Dit bedrag moet zeker op te brengen zijn via een stichting, waarin de plaatselijke radiozender moet worden ondergebracht. In deze vorm is het ook waarschijnlijk dat de plaatselijke pers interesse zal gaan tonen, waardoor zelfs een zekere vorm van samenwerking (bv. in de vorm van een gezamenlijke plaatselijke radionieuwsdienst) kan groeien.

iedereen toegang

Dit nieuwe plan van D'66 biedt zinvolle stof tot overdenking. Het instellen van plaatselijke radiostations kan een goede gelegenheid bieden verschillende groepen der bevolking op eenvoudige wijze nader tot elkaar te brengen. In een tijd waarin de gemeenschapszin wel eens dreigt te vervlakken kan de plaatselijke radio er wellicht toe

Praten over vernieuwing

Om meer klaarheid in zaken als partijvernieuwing te brengen is onlangs een ad-hoc commissie benoemd, die tot taak heeft te komen tot een zo groot mogelijke overeenstemming binnen de partij over de in de naaste toekomst te volgen gedragslijnen. Een eerste werkstuk van deze commissie, opgesteld door de heren Moerkerk en Stokvis, is op 12 februari verschenen. Dit werkstuk bestaat uit vier hoofdstukken welke steeds resulteren in een aantal ter discussie staande vragen.

Interne bezinning op de grondslag van de partij.

Hieronder komen aan de orde: de afwijzing van ideologiën als grondslag voor een politieke partij anno 1968; radicale democratisering en pragmatisme; de taak van een politieke partij in een toekomst waarin techniek en wetenschap de mens steeds meer dreigen te gaan overheersen.

- b. Interne verhoudingen. Hieronder komen vragen aan de orde m. b. t. samenwerkingsverbanden met andere partijen, al of niet deelnemen aan verkiezingen op allerlei bestuurlijke niveau's en beslissingsbevoegdheden in deze.
- c. Staatsrechtelijke punten. D'66 heeft een aantal voorstellen gedaan om mede via staatsrechtelijke wijzigingen uit de huidige politieke malaise te komen; een nadere interne bezinning over partijvernieuwing en staatsrechtelijke hervormingen wordt via een aantal vragen aan de orde gesteld.
- d. Geïventariseerde overige vragen. Hieronder zijn meer algemene vragen opgenomen zoals die van de functie van een politieke partij, de ontwikkeling van de partijpolitiek in Nederland en de evolutie van de tegenstelling autocratie-democratie naar technocratie-democratie.

Genoemd stuk is voorgelegd aan "een aantal leden van D'66". Voorts staat er in vermeld: "De opstellers zijn van oordeel dat het aantal aan de partijleden voor te leggen vragen zo beperkt mogelijk moet zijn en vnl. gericht moet zijn op het bereiken van een zo groot mogelijke overeenstemming binnen de partij over de in de toekomst te volgen gedragslijn". Vragen die zich nu in dit verband voordoen zijn: Wie zijn dat aantal leden waaraan dit toch wel belangrijke stuk is toegezonden, op welke wijze zijn ze geselecteerd, in hoeverre komt deze procedure overeen met de zo geroemde democratie en representativiteit binnen de partij?

Weg met D'66

Gelezen door W. Zandvoort

De heer Van Mierlo eiste toen dat er een parlementaire enquêtecommissie zou komen, die zou uitzoeken hoe de uitbreiding van de luchthaven Schiphol tot stand is gekomen en hij zei, dat D'66 nog wel de nodige stappen zou ondernemen.

Het zou volgens de heer Wiegel van uiterst pragmatische aanpak getuigd hebben als de heer Dijkstra, nu enige maanden later, wat meer van deze plannen had laten horen. De heer Dijkstra, het enige aanwezige lid van D'66, zweeg in alle talen.

Parlementair verslag in De Tijd van 15 februari.

d'66

Wel heb ik herinnerd aan de eis van mr. Van Mierlo, gesteld tijdens de algemene en financiële beschouwingen in oktober, dat er een parlementaire enquête naar de zaak-Schiphol zou moeten worden ingesteld. D'66-Kamerlid Dijkstra wijdde tijdens de begrotingsbehandeling van verkeer en waterstaat geen woord aan Schiphol. Over duidelijkheid gesproken.

Tweede Kamerlid H. Wiegel in Vrijheid en democratie (weekblad van de V. V. D.) van 23 februari.

d'66

Over Van Mierlo's uitspraak (dat D'66 het zich niet kan permitteren alleen met de P. v. d. A. een stembusakkoord aan te gaan):

"Waarom eigenlijk niet als de identiteit toch gelijk is aan die van de P. v. d. A. ?

Vrijheid en Democratie (weekblad van de V. V. D.) van 23 februari.

d'66

De gekozen premier is al duidelijk een van de stokpaardjes van D'66. Dat verder alle kenmerken begint te vertonen van een confessionele partij: niet kiezen maar zich verschuilen ach-

ter een centrumpositie vanwege het gewin bij de verkiezingen. Daarmee is D'66 geen nieuw gezicht aan het firmament, maar een vertrouwd, en verliest deze partij het recht zich te propageren als de politieke vernieuwer van Nederland.

J. A. Meulenmeesters in "Jongeren Voorop", orgaan van de JoKVP.

d'66

"Wat heeft zo'n fractie het moeilijk. Tjonge, tjonge. En de moeilijkheden worden nog groter als men de zaken erg versimpelt. Onze indruk is voorlopig, dat de P. v. d. A. en D'66 beurtelings achter elkaar aanlopen. Als D'66 verder de eigen voorstellen vergeleek met hetgeen van de kant van de regering werd gezegd, dan zouden veel moties achterwege kunnen blijven.

Uit Nederlandse Gedachten (weekblad A. R. P.) van 17 februari. Reactie op het artikel "Ik heb op u gestemd" in Democraat.

d'66

Maar het radicalisme roert zich en indien de voortrekker van dit radicalisme, D'66, die "duidelijkheid in de politiek wil", eens een begroting volgens haar plannen naast die van het kabinet zou willen leggen en zou willen aangeven, hoe de middelen om die begroting te dekken zouden moeten worden bijeengebracht, zou een belangrijke bijdrage tot verduidelijking van de politiek zijn gegeven en de kiezer bij de invulling van zijn stembiljet beter in staat zijn (vooral als ook andere niet-regeringspartijen dat voorbeeld zouden volgen) om "als volwassen Nederlander invloed uit te oefenen op regering en parlement".

D. U. Stikker in het Algemeen Dagblad van 24 februari.

d'66

Als nieuwtje - en ook D'66 is bezig dit te ervaren - wil men nog wel even met

iets mals meedoen, maar volhouden ontardaart al spoedig in gekheid.

Jacques Gans in De Telegraaf van 21 februari.

d'66

Deze motie kreeg de steun van PvdA, CPN, Boot, Weyters en de PSP. Merkwaardigerwijs niet van D'66. Die maken het altijd heel ingewikkeld, als het om sociale kwesties gaat. Soms lijken ze voor rechtvaardigheid te zijn, maar even later zien ze weer allerlei problemen. Zou dat soms komen, omdat ze het zelf nog niet weten ?

B. van der Lek in Radikaal (PSP) van 28 februari over het debat over ambtenarenzaken.

d'66

Niemand in Nederland had daar behoefte aan. Maar Van Mierlo en zijn D(emagogen) '66 deden het voorkomen alsof er iets mis zou zijn met de wijze, waarop in ons land gekozen wordt. Geageerd werd voor het volkomen verderde en gezien de Nederlandse verhoudingen zeer ondemocratische districtenstelsel. His Masters Voice Van Mierlo verzuimde toe te lichten wat de wezenlijke betekenis van zo'n wijziging is.

Rechts om (van de Stichting Nieuw-Rechts) van 24 februari.

d'66

Of is de heer Van Mierlo er zo rotsvast van overtuigd dat al die radicalen en andere ontevredenen zich tot één partij zullen laten samenvoegen of zelfs maar één lijn zullen trekken ? Sluit hij dan de mogelijkheid niet uit dat al die partijtjes zelfstandig zullen willen blijven ?

Ingezonden brief van drs. Hollman in het Algemeen Dagblad van 5 maart.

Afdelings- secretariaten

Amelo	Rengelinkstraat 19	05490-5785
Amersfoort	Curacaolaan 26 B	03490-12098
Amstelland	Julianaplantsoen 225, Diemen	020-922465
Amstelveen	Pallietterstraat 49	02964-11338
Amsterdam	Da Costastraat 25 I	020-187399
Apeldoorn	Canadalaan 22	
Arnhem	Oude Kraan 42	08300-23049
Bergen op Zoom	Meidoornlaan 121	01640-6562
de Bilt-Bilt- hoven	A. Kuyperweg 19, de Bilt	030-62160
Bodegraven	Wilhelminastraat 60	
Boxtel	Doornakkerlaan 25	04106-2754
Breda	Liesboslaan 81	01600-42862
Capelle a/d IJssel	Fazantstraat 64	010-334914
Delft-Westland	Hippolytusbuurt 39, Delft	01730-24777
Deventer	Kamperstraat 12	05700-15552
Dordrecht	W. P. Speelmanstraat 15, Zwijndrecht	01850-28232
Drenthe	Beatrixlaan 8, Ooster- hesselen	05248-404
Eemsmond	De Haas-Okkenstraat 24, Appingedam	
Eindhoven	Amazonenlaan 61	040-39993
Enschede	Cort v. d. Lindenlaan 18	05420-23953
Friesland	Titia Bogardastraat 2, Franeker	05170-3309
Goeree- Overflakkee	Schoolstraat 1, Middel- harnis	01870-2998
't Gooi	Van der Helstlaan 22, Naarden	02159-11414
Gouda	Joh. Poststraat 108	01820-3422
Groningen	Postbus 416	
Groot Alkmaar	Gloriantstraat 32, Alkmaar	02200-13188
Den Haag	Sportlaan 299	070-680174
Haarlem	Gilles Schöolmeesterlaan 18	023-40860
Haarlemmer- meer	Burg. Amersfoortlaan 98, Badhoevedorp	02968-3557
Heerenveen	Badweg 6	
Heerlen	Akerstraat 79	04440-13776
Den Helder	Koningstraat 60	02230-3756
Helmond	Van der Bruggenstraat 21, Stiphout	04920-5065
Hengelo (Ov.)	Stationsplein 39	05400-11113
Hoogezand- Sappemeer	Van Linschotenstraat 77, Hoogezand	05980-4662
Huizen	Rijsbergenweg 4	02152-4932
Leeuwarden	Europaplein 5 VIII	05100-20008
Leiden	Postbus 360	
Leidschendam	Van Ruysdaellaan 32	01761-6355
Maastricht	Pres. Kennedystraat 8, Amby	04400-22313
Noord en Midden Zeeland	Poortershove 16, Middelburg	01180-3924
Nijmegen	Graafseweg 54	08800-20083
Oostelijk Flevoland	Weidehof 8, Biddinghuizen	
Oostelijke Mijnstreek	Drievogelstraat 94, Kerkrade	04445-6110
Oss	Willem III laan 6	04120-4397
Roermond	Broekhin Z. O. 11	04750-2703

Rotterdam	Brouwersstraat 3	010-141579
Rijswijk Z. H.	Dr. Augustijnlaan 3	070-903104
Schagen	Grote Sloot 120, Burgerbrug	
Schiedam	Willem de Zwijgerlaan 48	010-268031
Stadsgewest Den Bosch	Jac. Obrechtstraat 6, 's-Hertogenbosch	04100-37529
Tilburg	Burg. van Meursstraat 49	04250-73475
Utrecht	Jos. Haydnlaan 113	030-31520
Valkenburg	Emmabergweg 21, Hulsberg	04406-3569
Venlo	Horsterweg 81	04700-20583
Vlaardingen- Maassluis	Nachtegaallaan 28, Maassluis	01899-3736
Voorburg	Schellinglaan 17	070-868798
Voorne-Putten- Rozenburg	Lijsterbeslaan 36, Rozenburg	01889-2805
Voorst	Huize De Lathmer, Wilp gem. Voorst (F. J. M. Sijbers)	05706-441
Voorschoten	Nassaukade 14	01717-4169
Waddinxveen	Justus van Effenlaan 78	
Wageningen- Ede	Bosrandweg 7, Wageningen	08380-3076
Wassenaar	Klingelaan 30	01751-8145
Weert	Stadhouderslaan 32	04950-4662
Westelijke Mijnstreek	Burg. Arnoldtstraat 48, Sittard	04490-5615
IJmond	Verdistraat 24, Castricum	02518-2042
Zaanstreek- Waterland	Wachterstraat 4, Zaandam	
Zeeuws Vlaanderen	Pijnboomstraat 9, Terneuzen	01150-4139
Zeist	Graaf Adolflaan 39 I	03404-10073
Zutphen	Leeuweriklaan 17	05750-5788
Zwolle	Van Hille Gaerthéstraat 13	05200-18892

Contactadressen in :

Alphen a/d Rijn	Jacob Catsstraat 8
Emmen	E. van Drielstraat 16
Hoorn	Hertog Willemweg 41 A, Hem N. H.
Medemblik	Baljuwlaan 11
Uithoorn	Kuyperlaan 63

Bestuurs- verkiezingen

AFDELING IJMOND

Op de ledenvergadering van de afdeling IJmond-Noord is besloten de afdeling uit te breiden met de gemeente Velsen. Een en ander gebeurde na overleg met de afdeling Haarlem. Tevens werd besloten de naam te wijzigen in afdeling IJMOND omvattende de burgerlijke gemeenten Velsen-IJmuiden-Beverwijk-Heemskerk-Castricum en Uitgeest. Het zittende bestuur trad af en een nieuw bestuur werd gekozen. Het dag. bestuur ligt in handen van :

F. Kampman, Patricierslaan 23, Santpoort-Noord, voorzitter.
C. J. Tops, Verdistraat 24, Castricum Secretariaat
J. C. v. d. Hoek, Breestraat 77, Beverwijk, penningmeester
J. M. Horick, Vechtstraat 107, IJmuiden, contactpers.

AFD. DEVENTER

Tijdens de gehouden ledenvergadering van de afdeling Deventer is het volgende bestuur gekozen :

Voorzitter : J. B. Stok, Scharfstraat 14, tel. 05700-17432
Secretaris : B. J. Neuteboom, Kamperstraat 12, tel. 05700-15552
Penningmeester : L. W. Langezaal, Worp 23, tel. 05700-14910

vervolg op pag. 13

Onder druk- zonder druk

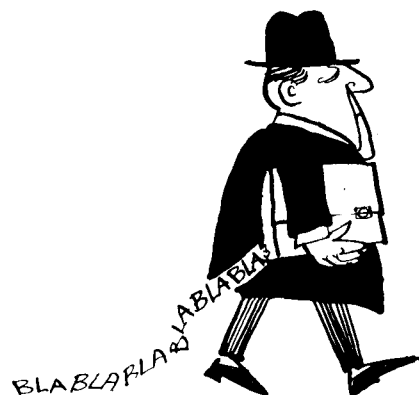
Erwin Nypels

SPREEK- BEURTEN

- 18.3 Afd. Soest
oprichtingsvergadering
H. J. Zeevalking 20.00 u.
- 22.3 Afd. Baarn
oprichtingsvergadering
H. J. Zeevalking 20.00 u.
- 22.3 Nijmegen, Kweekschool
"de Klokkenberg"
Forum diverse politici 20.00 u.
- 23.3 Fed. v. Jongerengroepen
P. v. d. A. Forum over
ontwikkelingshulp
Beukelsdijk 37, R'dam
Hans Moerkerk 10.00 u.
- 29.3 Humanistisch Verbond
Rest. "Kobus aan de
Poort" in Amersfoort
Speak-out partijvernieu-
wing
Hans van Lookeren
Campagne
Hans Moerkerk 20.00 u.
- 30.3 Utrecht, Gebouw van
K & W.
Leden praten met
fractie 11.00 u.
- 1.4 Afd. Dordrecht
Politiek café
Arend de Goede 20.00 u.
- 10.4 Openbare Studie-
conf. NVV
Blauwe Zaal RAI-
Amsterdam 20.00 u.
- 11.5 Utrecht, studieconfe-
rentie in "Pays-Bas".
Discussie-nota
ruimtelijke ordening 11.00 u.

RADIO EN TV

- Hilversum I: iedere maandag om de 14
dagen van 18.20-18.30
uur, 25.3.8.4.
- Bussum : 20.20-20.30 uur, 27.3.

genspreker. Het ontwerp werd uitein-
delijk met 83 tegen 39 verworpen.
Deze behandeling steekt sterk af tegen
die van het wetsontwerp ter verbete-
ring van de pensioenregeling voor oud-
ambtenaren uit Nieuw-Guinea (het zgn.
Bijstandkorps). Bij de behandeling van
het wetsontwerp spraken woordvoer-
ders van vrijwel alle fracties zich uit
ten gunste van een amendement-Boot
(KVP) waarin een verdergaande ge-
lijktrekking met de bepalingen van de
Algemeen Burgerlijke Pensioenwet
werd bepleit. De Regering liet echter
blijken dat zij bij aanneming van het
amendement-Boot het wetsontwerp
zou intrekken. De heer Boot trok toen
het amendement in mede omdat hij
merkte dat de regeringspartijen door
de druk van de Regering tegen het a-
mendement zouden stemmen om hier-
door de aangekondigde intrekking van
het wetsontwerp te voorkomen.

De fractie van D'66 achtte de druk van
de Regering op de Tweede Kamer on-
toelaatbaar. Zij diende daarom, sam-
men met de PvdA die een soortgelijk
standpunt huldigde, het amendement
in ongewijzigde vorm weer in. De Ka-
mer verwierp het daarop met 58 te-
gen 41 stemmen. Vóór stemden D'66,
PvdA, BP, CPN, PSP, SGP, GPV,
de groep-Aarden en de heer Boot (!)

maak een abonne

Gireer f 6.-- op giro 1477777 van
Maandblad "Democraat". Amsterdam.

wordt abonne

Tijdens het rumoer over het ontstaan
van de groep-Aarden heeft de Tweede
Kamer het wetsontwerp Ziektekosten-
voorziening Ambtenaren verworpen.
De fractie van D'66 heeft unaniem te-
gen het wetsvoorstel gestemd.
Waarom?

Allereerst heeft de fractie bezwaren
tegen de totstandkoming van aparte so-
ciale verzekeringswetten voor ambte-
naren. De ambtenaren behoren even-
als "gewone" burgers te vallen onder
de werknemersverzekeringen of volks-
verzekeringen. Voorts bestaan er vol-
gens de fractie een aantal praktische
bezwaren tegen de invoering van de
voorgestelde wet.

B. v. : Door de invoering van de wet
zullen 800.000 à 900.000 ambtenaren
en gezinsleden de ziekenfondsen en
particuliere ziektekostenverzekerin-
gen moeten verlaten. Hierdoor zullen
de premies van deze instellingen moe-
ten worden verhoogd. De invoering
van de nieuwe ambtenarenverzekering
gaat als gevolg daarvan mede ten laste
van de verzekerde overige burgers.
Een ander bezwaar: De uitvoering van
de wet zou in handen gelegd worden
van een nieuw te scheppen uitvoerings-
orgaan met een monopoliepositie bij
de uitvoering van het verplichte ge-
deelte van de verzekering. Hierdoor
wordt de verzekeringsvrijheid van de
betrokkenen aangetast. In de volksver-
zekering die de fractie voor ogen staat
is voor dit uitvoeringsorgaan met een
monopoliepositie geen plaats, zodat
later weer een liquidatie zou moeten
volgen.

wetsontwerp

Het wetsontwerp is in de Tweede Ka-
mer behandeld zoals D'66 dat eigen-
lijk wenst voor alle onderwerpen. De
kamerleden beoordeelden het wets-
voorstel uitsluitend op zijn zakelijke
merites. Noch de Regering als ge-
heel, noch een minister of staatssec-
retaris had consequenties aan een e-
ventuele verwerping verbonden. De
fracties traden niet op als gesloten
blokken die afhankelijk van het feit dat
zij geestverwanten in de Regering had-
den of niet, voor of tegen stemden.
Hierdoor kon het voorkomen dat de
grote en middelgrote fracties alle
verdeeld stemden. KVP en PvdA had-
den ieder zelfs een voor- en een te-

Districtsverkrachting

Rob Verboom

"Is het wellicht wenselijk het land in enkele districten te verdelen, binnen welke districten telkens de kiesdeler moet worden gehaald en waarbij lijst-verbindingen (tussen verschillende partijen) mogelijk worden?" Dit is een van de door minister-president De Jong in vragende vorm gegeven opdrachten aan de staatscommissie die zich gaat buigen over de herziening van de grondwet en de kieswet. Verder zou de regering het op prijs stellen dat er zo snel zou worden aangepakt, dat "de periodieke verkiezingen van 1971 (!) verlopen volgens de opzet van de nieuwe kieswet".

Het electorale succes van D'66, o.a. behaald op het politieke issue het districtenstelsel, is aan deze aandrang om haast te maken niet vreemd. De stembusuitslag van 1967 had keihard aangetoond dat de afbrokkeling van de establishment, welke al enkele jaren aan de gang was, versneld doorzet.

Voor de kvp. moest zich er op voor gaan bereiden dat de deconfessionalisering tot gevolg zou hebben dat haar machtspositie in de nederlandse politiek in de toekomst onmogelijk zou worden. Vijftig jaar heeft de evenredige vertegenwoordiging in het belang van de kath. partij gewerkt. Nu zou dit stelsel tegen haar gaan werken, omdat iedere stem verlies een vermindering van de machtspositie zou aantonen. Aanvaarding van een beperkt districtenstelsel zou het proces van machtsafbrokkeling, voorlopig in ieder geval, kunnen tegenhouden.

uitkomst

Ook voor de pvda. zou invoering van een districtenstelsel met bv. 18 kiesdistricten op dit moment een uitkomst betekenen. De zuigkracht van links en rechts die steeds meer kiezers aan deze partij onttrekt zou dan veel, zo niet alle effect verliezen. De vrij grote traditionele kiezersaanhang en de vrij gelijkmatige spreiding van haar kiezers over het land zouden een garantie vormen dat onder een beperkt districtenstelsel de partij 'versterkt' in het parlement zou terugkomen. Een enkel cijfer ter toelichting. In 1967 behaalde de kvp. onder het vigerende kiesstelsel 42 zetels in het parlement. Onder een stelsel met 18 kiesdistricten zouden dit er 55 zijn geweest. De winst voor de pvda is iets minder spectaculair, slechts 10 ze-

tels, 37 onder het huidige stelsel, 47 onder een beperkt districtenstelsel. Vrijwel alle andere partijen zouden deze winst hebben moeten betalen. D'66 bv. zou nog net 1 zetel hebben gekregen.

Het is geen nieuw verschijnsel dat herziening of voorkeur voor een bepaald kiesstelsel in dienst staat van partijpolitieke belangen. Het is nu eenmaal geen neutraal hulpmiddel maar heeft directe invloed op de partijpolitieke verhoudingen zoals die uit de stembus blijken. Berucht is het gebruik -misbruik- van van het in de liberale leer passende districtenstelsel in de vorige eeuw. Door gemanipuleer met de districts-indeling, het samenvoegen of verknippen van districten kon tientallen jaren achtereen een liberale meerderheid in de kamer verzekerd worden. Als echter uitbreiding van het kiezerscorps niet langer meer is tegen te houden en het districtenstelsel zich tegen de liberale partij dreigt te keren verandert op slag de voorkeur. Niet langer meer zag men het districtenstelsel als ideaal. De toekomst was aan de evenredige vertegenwoordiging. Het parlement moest worden tot een orgaan dat zo zuiver mogelijk de politieke stromingen weerspiegelde zoals die in ons volk bestaan.

Niemand heeft duidelijker aangegeven wat de achtergrond was voor de liberale voorkeur voor de e.v. dan De Beaufort. "Bij de invoering van het algemeen kiesrecht bestaat natuurlijk het gevaar dat onder de staatkundige meningen, die in het volk leven onder het districtenstelsel een aantal niet vertegenwoordigd kunnen worden, en als het ware verzinken in de grote menigte kiezers. Nu is juist het evenredig kiesrecht in deze een redmiddel".

juichen

Dat ook de katholieke partij de invoering van de evenredige vertegenwoordiging toejuichte lag voor de hand. Met haar geografische bevolkingsconcentratie had zij wel zeer sterk de gesel van de liberale districtsgeografie gevoeld. In de niet katholieke gebieden had een katholiek geen enkele kans om gekozen te worden. Onder de e.v. zal echter iedere katholieke stem in het land uitgebracht voor de katholieke partij meetellen.

Voor de socialisten heeft ongeveer hetzelfde argument gegolden. De grootste rol heeft bij deze partij echter de verwachting gespeeld, dat men onder de e.v. in één klap een parlementaire meerderheid zou krijgen. Het was een misrekening.

Bijna vijftig jaar, zij het met enige kleine up en downs, heeft het stelsel van de evenredige vertegenwoordiging beantwoord aan de belangen van de vijf grote politieke partijen in ons land. Zowel de kvp., arp., chu. als de socialistische en liberale beweging konden rekenen op een vrij constant aantal zetels in het parlement. De nadelen; toenemende macht van de partijbesturen; grote moeilijkheden bij de kabinetsformatie; en niet in de laatste plaats, het verbreken van de band tussen kiezer en gekozenen wegens tegen de partijvoordelen niet op.

klap

Dan komt in februari 1967 de grote klap. Het evenredig kiesstelsel blijkt niet langer de veilige basis te zijn voor de machtsposities van de partijen van de establishment. De kiezersuitspraak doet m.n. de posities van de kvp. en de pvda. op hun fundamenten schudden. Vanuit deze twee grote partijen komt dan ook vooral de aandrang om een beperkt districtenstelsel in te voeren. Een paardenmiddel om de ontwikkeling die tot een partijramp dreigt uit te groeien geforceerd tegen te houden.

Tot zover lijkt de zaak duidelijk. Er is een parlementaire meerderheid om de noodzakelijke kieswetswijziging door te drukken. De formatie van het kabinet De Jong, kvp., arp., chu. en vvd., gooide echter roet in het eten. Van de drie middelgrote partijen mag immers niet verwacht worden dat zij er aan mee zullen werken door verandering van het kiesstelsel hun eigen graf te graven. Voor de twee prot. christelijke partijen is het bezwaar misschien te onderwerpen. Door de mogelijkheid te openen in de kiesdistricten lijsten te verbinden zou hier zetelverlies kunnen worden voorkomen, zeker als er geen andere combinaties tot stand komen. Voor de vvd is dit geen acceptabel compromis. De aanvaarding van enige vorm van districtenstelsel zou haar zonder twijfel op zetelverlies komen

te staan. Zeker als er een lijstverbinding tot stand komt tussen chu. arp. en kvp., een cdu.

De opkomst van de christen-radicalen vormt een andere factor die een rol kan spelen bij de voorkeur voor een beperkt districtenstelsel. De mogelijkheid van een zelfstandig christen-radicaal optreden bij de verkiezingen, de dreiging met electorale verliezen voor de bestaande partijen heeft alleen betekenis onder de evenredige vertegenwoordiging. De drie gevestigde christelijke partijen hebben er belang bij deze dreiging weg te nemen. Het districtenstelsel kan hier uitkomst bieden. Het zou de kans van de christen-radicalen veel en veel kleiner maken en daarmee vervalt een groot deel van de basis waarop hun streven naar invloed is gebouwd. Ook de radicale groep heeft er, evenals de vvd, geen enkel belang bij het bestaande kiesstelsel te veranderen.

kansen

Politiek gezien zijn de kansen voor een beperkt districtenstelsel zeer klein. Misschien is het dan niet meer urgent, maar een dergelijk voorstel van de regering zou wel eens tot haar val kunnen meewerken. Zelfs steun van de oppositiepartij, de pvda, zou dan geen middel kunnen zijn om de zaak door te drukken. Of staat ons toch in de toekomst nog een tweede kabinetswisseling te wachten, ongeveer in analogie met de kabinetswisseling Marijnen-Cals toen het om de omroepwet ging. De partijpolitieke belangen zijn nu veel groter.

Voor D'66 ten slotte is een beperkt districtenstelsel absoluut niet aanvaardbaar. Het houdt geen enkele garantie in dat de band tussen kiezer en gekozen er door zal worden verstevigd. Belangrijk is evenwel, dat uit de in ons program genoemde issues t. a. v. de staatsrechtelijke hervormingen, - gekozen minister-president en districtenstelsel - het districtenstelsel niet zelfstandig gelicht mag worden. Doorslaggevend voor onze houding moet zijn het gebruik van het middel kiesrecht hervorming. Voor de twee grote gevestigde partijen is het niets anders dan een middel om de dreigende ontploffing tegen te houden. Lukt het, dan kunnen zij het oude spelletje waarin de invloed van de kiezer tot een minimum is gereduceerd opgewekt voortzetten.

Koppejan holt door

Jacqueline Soetenhorst

Veel is er veranderd sinds de woelige zomer van '66, de relletjes in Amsterdam, de oprichting van D'66. De afstand tussen "de strijd op straat" van toen "en de strijd in de kamer" van nu, bij de behandeling van het rapport Enschedé, blijkt zelfs zo groot, dat de commissie vrijheidsrechten van D'66 het volgende van het hart moet.

Algemeen Handelsblad van 23/2/'68
"Mej. Mr. Goudsmit (D'66) vond de methode Koppejan (het oppakken en wegvoeren van demonstranten) in elk geval beter dan geweld, maar niettemin niet wettelijk en daarom beval zij op dit punt wetswijziging aan. Maar minister Polak toonde zich huiverig voor een wettelijke regeling".

1. Is het consequent om enerzijds te betogen dat de politie bij zijn orde handhavende taak een te grote beschikkingsbevoegdheid heeft, met een hiertoe inadaequaat opleiding, en anderzijds de bevoegdheid van de politie te willen uitbreiden met een machtsmiddel, waarbij de burger, zonder rechterlijke tussenkomst, van zijn vrijheid wordt beroofd.
2. Appèl en programma pleiten voor bescherming van de positie van de individu tegenover "het apparaat". De commissie vrijheidsrechten heeft in haar nota's op deze gedachte doorgebouwd. Het is mej. Goudsmit bekend dat hierin juist stelling genomen is tegen de methode Koppejan, als zijnde een onduidbare inbreuk op het Habeas corpus beginsel (13e eeuw) het laatst vastgelegd in "het verdrag van Rome tot bescherming van de rechten van

de mens en de fundamentele vrijheden". Meent mej. Goudsmit dat door het legaliseren van een op zich abjecte methode, deze opeens het verwerpelijk karakter verliest? (Denk eens aan de ontwikkeling in Griekenland?)

3. Mej. Goudsmit acht de methode te prefereren boven geweld. Maar bij haar zienswijze krijgt de politie de bevoegdheid tot vrijheidsberoving naast het machtsmiddel van geweld. Hoe zou men de demonstranten anders de auto's inkrijgen? Geslagen worden doet pijn, maar opgeslagen worden tast de menselijke waardigheid aan. De commissie deelt haar aversie van geweld, en vraagt dan ook in meergemelde nota's een wettelijke regeling van de geweldsinstructies. Was het niet zinvoller geweest bij de behandeling van het rapport Enschedé met grote klem aan te dringen op het realiseren van deze suggestie.
4. Doet het niet ridicul aan, dat juist D'66, de partij die de rechtspositie van de burger hoog in het banier heeft, in de bres springt voor het legaliseren van een methode die eerder past in een politiestaat dan in een rechtsstaat? Terwijl de minister, als exponent van het gezag, klaarblijkelijk geen prijs stelt op deze gezagsgetrouwe houding?
Namens de commissie vrijheidsrechten van D'66 .

bestuursverkiezingen

vervolg van pag. 10

Leden : H. S. Wassink en J. de Rook

In de Commissie Gemeente-Politiek werden benoemd :
H. S. Wassink, Hoge-Hondstraat 168, tel. 05700-17699, tevens secretaris van deze commissie .

J. de Rook-P. de Bie-G. M. Kuijck-H. Th. A. Gerfen.

Als regio-afgevaardigde, de voorzitter J. B. Stok, met als tweede man de heer H. S. Wassink.

De publiciteit blijft, althans voorlopig, onder het dagelijks Bestuur.

Het bestuur van D'66, afdeling Eindhoven en Omstreken heeft zich na de onlangs gehouden afdelingsvergadering als volgt geformeerd :

Drs. R. L. Blik, voorzitter;

P. H. Zeijlemaker, vice-voorzitter en coördinator werkgroepen;

Mevr. Mr. J. M. M. Tielens-Haas, secretariaat en perskon-

takten;

F. A. van Bruggen, penningmeester en ledenwerving;

Drs. J. Schouten, coördinator gemeentelijke en agglomeratie politiek.

Het secretariaat zal vanaf heden gevestigd zijn :
Amazonenlaan 61 te Eindhoven, tel. : 39993.

DE GEMEENTERAAD

(uitnodiging voor over twee jaar)

Louis Sinner

Als het ministerie De Jong niet tussentijds de poten onder het kabinet worden afgezaagd, zal voor D'66 een zeer belangrijke uitdaging komen in de zomer van 1970, als - na de statieverkiezing - in de Nederlandse gemeenten een nieuwe raad zal worden gekozen.

Openingsvraag: Hoe zal D'66 bij raadsverkiezingen uit de stembus komen? Het antwoord is veel moeilijker dan bijvoorbeeld het opstellen van een prognose voor een tussentijdse Kamerverkiezing. Niet alleen dat raadsverkiezingen in Nederland zeer sterk persoongebonden zijn, maar de mogelijkheden voor D'66 in de raad zijn kleiner dan in de Kamer.

Als D'66 in de grote en middelgrote gemeenten voldoende figuren kan presenteren die plaatselijk bekend zijn en een vertrouwensvotum op hun persoon kunnen behalen, zal daar de uitslag een redelijk beeld kunnen geven van de landelijke belangstelling voor D'66.

minder duidelijk

In de kleinere gemeenten zal dit beeld minder duidelijk worden. Het is natuurlijk prettig om achteraf te kunnen berekenen dat het landelijk percentage voor D'66 zeg tien procent is geweest, maar zelfs al zou dit percentage in de kleine gemeenten worden gehaald, zal D'66 in honderden gemeenten precies géén zetel veroveren. Laat mij een voorbeeld uit eigen praktijk geven. Ben ik goed ingelicht dan was ik het eerste gemeenteraadslid dat zich - niet in de kwaliteit van raadslid, maar gewoon als persoon - aansloot bij D'66. Ik werd in 1966 uiteraard niet als D'66-er in de raad van Terheijden gekozen. In 1965 meende een aantal burgers in Terheijden dat de wat versterkte gemeenteraad behoefte had aan nieuw bloed. Zonder een gemeenschappelijke politieke kleur richtten zij een partij op - Terheijdens Belang. Toen ik lijstaanvoerder werd, heb ik verklaard dat ik zonder ideologische binding een progressieve koers zou bevorderen, me telkens richtend op de problemen van vandaag, morgen en overmorgen, me telkens vanuit de gegeven problemen bezinnend op een optimale oplossing. "Zonder aanzien des persoons", zei ik erbij, want in een dorp is vriendjespolitiek niet ondenkbaar.

In wezen was ons "politieke credo" de

grondgedachte, waarop enkele maanden later D'66 zich baseerde.

twee zetels

In Terheijden - drieduizend kiesgerechtigden - haalde onze groep bijna zeshonderd stemmen en daarmee twee zetels in een raad van dertien leden. Dat dit - totaal onverwachte - succes vooral was te danken aan de samenstelling van de kandidatenlijst - dus aan de persoonlijke keuze - bleek acht maanden later bij de Kamerverkiezing toen ondanks vrij sterke propaganda in Terheijden slechts 175 stemmen op D'66 werden uitgebracht. We haalden daarmee wel ruim het landelijke gemiddelde, maar D'66 zou met deze stemmen geen zetel in de raad hebben gehaald.

Ik neem aan dat een dergelijke situatie zich in vele kleine gemeenten zal voordoen en het lijkt me nuttig dat hierover tijdig en grondig wordt nagedacht.

Ik vermoed dat in vele kleine Nederlandse gemeenten groepen zullen zijn, die aan zeteltal zullen gaan inboeten - of zelfs zonder zetel zullen komen - als zij zich als D'66 zullen presenteren. Om de invloed van mijn groep in de raad van Terheijden te handhaven, zou Terheijden voor ruim 20% op D'66 moeten stemmen. Het zou mooi zijn, maar ik zie het noch in Terheijden noch in honderden andere kleine gemeenten van Nederland gebeuren - vooral niet omdat juist de kleine gemeenten er afkerig van zijn "de grote politiek" binnen hun raadszaal te hebben.

onvergelijkbaar

Goed, we hebben nog twee jaar de tijd ons op dit vraagstuk te bezinnen. Op dit moment is het belangrijker zich af te vragen: "Wat kan D'66 in de gemeenteraad gaan dóén". De moeilijkheid met stedelijke politiek is, dat men geen algemeen geldende richtlijnen kan geven. Iedere gemeente heeft zijn eigen specifieke problemen, die dikwijls onderling onvergelijkbaar zijn.

Op deze plaats-gebonden problemen zullen de plaatselijke afdelingen zich nu al driftig dienen te bezinnen, willen zij over twee jaar met een voor hun gemeente passend verkiezingsprogramma uit de bus kunnen komen. Er zullen ongetwijfeld afdelingen zijn die

zich daarmee al naarstig bezighouden. Soms kan men vernemen dat zij zich al tussentijds in de praktische politiek storten door als pressure-group te fungeren.

Andere groepen - ik weet het bijvoorbeeld van Breda en Groningen - zijn doorlopend bezig om het programma tijdig gereed te hebben.

Toch zouden er enkele algemeen geldende problemen in breder verband kunnen worden bekeken. Ik zal er enkele noemen:

concentratiedrang

1. Wat is de visie van D'66 omtrent herstructurering en infrastructuur. Dit onderdeel van ons programma is tijdens het Rai-congres met een enkele kloeke volzin afgedaan en sindsdien heb ik er niets meer van vernomen. Als we echter een goede harmonie tussen welvaart en wel-zijn willen bevorderen, is een standpunt in deze van essentieel belang. Te veel nog wordt er in de gemeenteraden gewerkt met verouderde maatstaven. Zo denkt men nog vrij algemeen in oppervlakte en aantal inwoners als men aan "de bloei van de gemeente" denkt. Hoewel het in de studeerkamers een verlaten standpunt wordt geacht, constateert men in de praktijk nog dikwijls een bijna traumatische concentratiedrang, waarbij de kleine gemeente - ja zeker, ik houd even een oratio pro domo - het slachtoffer dreigt te worden van de anexatiedrift en landhonger van zijn grotere buur. Ik hoop daarover in de toekomst uitvoeriger te kunnen schrijven.

industrialisatie

2. Hoe denkt D'66 over industrialisatie? De kreet "werkgelegenheid" dreigt ons land in de long run naar de onderontwikkeling te drijven. Voor dit vraagstuk zal men een gedurfde toekomstvisie moeten ontwikkelen. Het is waanzin fabrieken uit de grond te stampen die op de blauwdrukken al verouderd zijn, alleen maar om een loshangende pleister te hebben op de huidige wonde van de werkloosheid. Wordt het niet tijd dat D'66 zich publiekelijk gaat bezinnen op het computertijdperk met al zijn gevolgen voor welvaart en wel-zijn?

3. Welke visie heeft D'66 met betrekking tot overheidssubsidie? Men kan natuurlijk dankbaar applaus tijdens de verkiezingstijd oogsten als men zich voorstander verklaart van hoe-meer-hoe-beter, maar de praktijk zal al spoedig leren dat een dergelijke slogan geen basis biedt voor een verantwoordelijke politiek. Toch zetelen vele gemeenteraadsliden bij de gratie van hun bereidheid om uit de overheidspot zoveel mogelijk subsidie bijeen te graaien. D'66 zou eens kunnen gaan zoeken naar criteria die kunnen leiden naar een redelijke grens van eigen verantwoordelijkheid en noodzakelijke overheidssteun.

belastingen

4. Hoe denkt D'66 over het heffen - c. q. verhogen - van belastingen ten bate van publieke voorzieningen. Een heet hangijzer dat toch aangevat zal moeten worden!

5. Hoe denkt D'66 over het opstellen - ook in de gemeenteraad - van meerjaren-plannen die politiek dikwijls niet zo erg best verkoopbaar zijn, maar die wel kunnen voortvloeien uit een oprechte bezorgdheid om de toekomstige gemeentelijke samenleving?

overzichtelijk

Dit zijn slechts enkele vraagtekens uit een zeer grote reeks. Wat ik in dit artikel slechts wilde zeggen: Zitting nemen in een gemeenteraad is een zeer sterke confrontatie met de publieke zaak, omdat het terrein zo overzichtelijk is dat alle problemen, tot in details, zich opdringen. Een dergelijke confrontatie vereist goede voorbereiding.

Een wellicht overbodige opmerking: het raadlidmaatschap is vrij tijdrovend en als de fractie klein is zal zij het moeilijk zonder steun van de buitenwacht kunnen stellen.

Geldelijk levert het lidmaatschap weinig op: vijftien gulden per openbare en tien gulden per commissievergadering. Er is een voorstel om dit presentiegeld te verhogen. Persoonlijk ben ik daar tegen, omdat ik meen dat de huidige "tarieven" voldoende zijn om de onkosten te dekken en ik het onjuist vind dat een raadslid aan zijn zetel "verdient". Daarover is natuurlijk te discussiëren en wie daartoe behoefte gevoeld kan zich in deze kolommen melden.

Het zou geloof ik toch nuttig zijn als in ons blad een discussie over de gemeenteraad op gang kwam. Twee jaren lijken lang. Maar de politieke arena van de gemeenteraad, waar de duidelijkheid zeer duidelijk zal moeten zijn omdat de kiezers er van zeer dichtbij toeschouwer zijn, zal aan D'66 zware eisen stellen.

Men kan zich daar niet te vroeg op gaan voorbereiden.

Rijnmond '66 onafhankelijk

Het regionale blad Rijnmond '66 is zelfstandig geworden. Het communicatie- en informatieorgaan voor D'66-ers in het Waterweggebied verscheen oorspronkelijk onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de afdeling Rotterdam. Tot de nieuwe opzet werd besloten op een bijeenkomst van afdelingsbesturen in het Rijnmondgebied.

Rijnmond '66 zal worden verzorgd door een werkgroep bestaande uit leden van alle betrokken afdelingen. Deze werkgroep zal volledig autonoom opereren.

Het blad zal uitsluitend regionale informatie blijven bevatten. Rijnmond '66 kan niet langer gratis worden verspreid. Om te onderzoeken of de leden bereid zijn tegen kostprijs (ongeveer f 4.-- per jaar voor negen nummers) een abonnement te nemen zal een proefnummer worden uitgebracht. Enkele dagen na verschijning zullen de kandidaat-abonnees persoonlijk worden bezocht.

Zendertjes kweken

vervolg van pag. 8

leiden dat de mensen zich nauwer bij stad of streek betrokken gaan voelen. Iedere groepering moet dan ook zonder moeilijkheden toegang tot de uitzendingen kunnen krijgen: jeugd- en vrouwenverenigingen, handel en industrie, de overheid, sportverenigingen, onderwijsinstanties, de kerken, etc. Velen zullen zich dan ook meer gaan interesseren voor alles wat in hun naaste omgeving gebeurt.

Met belangstelling moet worden afgewacht hoe de diverse instanties op dit interessante rapport van de werkgroep Plaatselijke Radio van D'66 reageren. Van vele kanten zijn inmiddels al gunstige reacties binnengekomen. D'66 heeft hier in ieder geval een nuttig en bruikbaar initiatief ontwikkeld.

Huishoudelijk reglement

Het hoofdbestuur stelt zich voor nogmaals een reglementenvergadering bijeen te roepen, die in Utrecht zal worden gehouden op zaterdag 27 april 1968. De uitnodiging voor deze tweede vergadering zal zo spoedig mogelijk worden verzonden aan hen die zich hebben opgegeven voor de eerste reglementenvergadering, gehouden op 24 februari 1968 in Utrecht.

Van de hoofdstukken in de Ministructuur die op de eerste vergadering niet aan de orde zijn gekomen, zal op basis van prioriteit een keuze worden gemaakt ter behandeling op de tweede vergadering. De lijst van prioriteiten zal bij de uitnodiging worden ingesloten. Gelijkertijd zal een overzicht worden verzonden van de resultaten - aan de hand van "peilingen" - van de eerste vergadering.

De deelnemers worden verzocht opmerkingen ten aanzien van niet behandelde hoofdstukken van de ministructuur schriftelijk te richten - hetzij via het landelijk secretariaat hetzij rechtstreeks - tot de coördinator van de kerngroep reglementen, het hoofdbestuurslid J. J. van der Kaaden, Nicolaistraat 3, Den Haag.

vervolg op pag. 16

(Brieven, waarvan de schrijver aan de redactie niet bekend is, worden niet geplaatst; de redactie behoudt zich het recht voor de inhoud te bekorten en, indien nodig, de discussie te sluiten. Over plaatsing is geen correspondentie mogelijk)

verstandig burgerschap

Doorelkaarman

Wijziging van het conceptprogramma over NATO en marine kostte tijdens het congres niet veel tijd. Die meerderheid ziet nu haar beslissing gerespecteerd door de fractie. Wie dit nu, zoals Louis Sinner in Democraat no. 5, beschrijft als "doorzetters die de vruchten plukken van hun filibuster" maakt zich schuldig aan valse voorstelling van zaken, of hij gebruikt het mooie woord filibuster zonder het te kennen. Het gaat me echter meer om kweken van begrip voor de marine dan om gelijk te hebben. De taak van de marine is in ons programma toegelicht als het open houden van vitale zeeverbindingen op de Noordzee en in Het Kanaal (onderzeebootbestrijding). Hiervoor ontwikkelde Nederland fregatten met helikopterdek. Nu hadden we de oude schoen Doorman weg kunnen gooien voor we nieuwe hadden. Maar wat doen we dan met het personeel? Voor de geoefendheid is de verouderde Doorman belangrijker dan voor vuurkracht. Degenen die willen bezuinigen op de marine zou ik willen vragen:

1. Welk deel van de marinebegroting wordt buitenlands uitgegeven en hoe is dit percentage bij land- en luchtmacht?
2. Welk deel van de marinebegroting wordt uitgegeven aan "techniek" die de technologische ontwikkeling van onze industrie kan stimuleren? Wat heeft de marine na de oorlog al aan ontwikkelingswerk gedaan en laten doen? Welke exportprodukten waren het resultaat?
3. Wat is het resultaat van een onderzoek onder ex-dienstplichtigen met het doel te beoordelen in hoeverre de dienstitijd ze in technisch opzicht waardevoller heeft gemaakt in hun huidige werkkring?

Als we meer naar de bijdrage aan de technisch-economische ontwikkeling hadden gekeken waren we waarschijnlijk al lang verlost van de Doorman en de man die als een stier reageert op het rood, wit en blauw van haar achterstevens; de zogenaamde doorelkaarman.

(bekort) Cees Pröpper Oostvoorne

Democratisering bedrijfsleven

De heer Top is in een artikel over democratisering van het bedrijfsleven in "Democraat" naar mijn mening te weinig duidelijk geweest in het voorleggen van een keuze in uitgangspunt. Mijn bezwaar is dat de heer Top uitgaat van belangentegenstellingen tussen werkgever en werknemer. Het idee van de personeelsraad, die zoals de aandeelhoudersvergadering, er zit voor een deelbelang komt inderdaad voor in het programma van D'66. Of die raad er moet komen ter vervanging van de ondernemingsraad mag echter m. i. niet zonder meer worden geconcludeerd. Moeten gezagsverhoudingen automatische tegenstellingen inhouden? Moeten gezagsdragers conservatief zijn en gezagsonderworpen progressief? Die uitspraken zijn niet voldoende genuanceerd. Moet de toekomst van een bedrijfsgemeenschapelijke harmonie worden verworpen? Ik weet het nog zo niet.

(bekort) E. van I
(naam en adres bekend)

Werkgroep onderwijs

Ondergetekende is actief lid van D'66. Zijn speciale belangstelling gaat uit naar het onderwijs. Hij meldde de landelijke werkgroep mee te willen werken. Tot op heden is hier nooit een reactie opgekomen. Een collega in Arnhem ondervond hetzelfde. Is de landelijke werkgroep zo boventallig bemand dat nieuwe medewerkers niet in aanmerking komen. Kon er echt geen postzegel af? Gelieve dan op het stencil dat aan nieuwe leden wordt toegestuurd te vermelden: postzegel voor antwoord insluiten.

(bekort) J. M. A. Franse Arnhem

Experimenten in democratie

De samenstellers van "Lessen in democratie" vonden het vreemd dat iemand de koningin wil als minister-president en tevens op de P. S. P. stemt. Ach, ik vind: waarom niet? De mens stemt op een "image", hij ziet de vredesduif ergens vliegen. Het zegt inderdaad dat partijprogramma's niet veel betekenen. Koningin Juliana gelooft in vrede, broederschap enz. Dat weet toch iedereen? Alleen "kun je tegenwoordig niets

meer zeggen zonder dat ze er wat van denken".

(bekort) R. J. van W.
(naam en adres bekend)

In het vervolg zullen geen ingezonden stukken meer worden opgenomen zonder de volledige naam van de inzender.

Redactie Democraat

Val maar dood

"Val maar dood"! zullen we blijven zeggen, wanneer ons gevraagd wordt of we links of rechts zijn. Dit stukje proza staat te lezen in de laatste Democraat. "Val maar dood"!, maar namens wie?

Houden de heren, die dergelijke uitspraken op hun conto nemen, er wel voldoende rekening mede dat zij een partij vertegenwoordigen, een partij in opbouw, die zich niet kan veroorloven zijn uitspraken te gaan verlagen tot een niveau hetwelk beneden alle fatsoensnormen ligt.

Wij kunnen dan wel duidelijkheid voorstaan, maar een duidelijkheid van dit kaliber werkt alleen maar averechts, ook op de leden!

Verder voeren wij de naam Democraten, is het dan democratisch om vragen, hoe vervelend deze op zichzelf ook mogen zijn, op een dergelijke onbeschofte manier af te doen. Of vindt u dat de vrijheid van meningsuiting tot in het oneindige doorgevoerd dient te worden?

Zelfbeheersing geldt ook hier als belangrijkste wapen tegen de meest hardnekkige vragenstellers. Wat dat tegen de wand plaatsen betreft, zou anders voor D'66 wel eens figuurlijk de executie-wand kunnen worden.

S. Zijlmans Geertruidenberg

Stilgezwegen afslachting

Over de radio werd omgeroepen, dat de regering van de Soedan voor f 300 miljoen wapens besteld heeft in Rusland en Joegoslavië. Het is bij "insiders" bekend, dat de Soedanese regering (arabieren) al lange tijd strijd levert met de in het zuiden levende negers. Het aantal doden onder de negers wordt nu al geschat op 100.000.

Wordt het niet eens tijd, dat er een deugdelijk onderzoek wordt ingesteld? Het is n. l. heel wel mogelijk, dat wij - direct of indirect door ontwikkelingshulp b. v. - steun verlenen aan deze (stilgezwegen) afslachting.

(bekort) L. H. Sandberg Eindhoven

Stemmachines

Reeds vele malen heb ik mijn bezwaren tegen het gebruik van stemmachines bij verkiezingen kenbaar gemaakt. Met diverse (onbewezen) theoriën heb

ik me nimmer kunnen verenigen. Deugdelijke motieven die praktische waarde hebben kan men niet aanvoeren. Mogelijk kunnen we de aandacht vestigen op de zinloze en kostbare proeven die naar mijn gevoel een gevaarlijk experiment betekenen en geen wettelijke basis mogen krijgen.

F. J. Wilbers Roosendaal

(Uit twee meegestuurde ingezonden stukken blijkt de heer Wilbers tegen gebruik van machines omdat er geen noodzaak voor bestaat, de machines onbetrouwbaar zijn, de apparaten veel geld kosten en moeilijk te bedienen zijn. Dit laatste is vooral te betreuren omdat veel kiezers thuis zullen blijven als de opkomstplicht wordt afgeschaft en zij opzien tegen de "moeilijke machine")

Gekozen minister-president

Suggesties voor een procedure om tot aanwijzing van een D'66 kandidaat-regeringsleider te komen:

1. Het HB roept de lezers van Democraat op, onderwerpen in te sturen waarover men vindt dat een uitspraak moet worden gedaan in het regeringsprogramma. Het HB bundelt deze, voegt eigen punten toe.
2. Via Democraat worden kandidaten-regeringsleider uitgenodigd zich te melden onder overlegging van een concept-regeringsprogramma waarin alle bovengenoemde onderwerpen moeten worden behandeld. Het HB tracht het aantal kandidaten zo nodig te beperken door hen met elkaar in contact te brengen.
3. Een steekproefvergadering selecteert hieruit, zeg maximaal drie programma's (plus kandidaten).
4. Met advertenties roept het HB sollicitanten (ook niet-leden dus) op die zich in staat achten als minister aan de realisering van één van de regeringsprogramma's mee te werken. De sollicitaties worden doorgegeven aan de betreffende kandidaten.
5. De drie mogelijke regeringsploegen en hun programma's worden voorgesteld aan een (andere) steekproefvergadering, die hieruit de definitieve D'66 kandidaat-regeringsleider aanwijst.

(bekort) H. Das

huishoudelijk reglement

vervolg pag. 9

Het hoofdbestuur heeft de kerngroep reglementen inmiddels verzocht over te gaan tot het schrijven van één concept statuten en huishoudelijk reglement en daarbij alternatieve mogelijkheden afzonderlijk in bijlagen te formuleren.

De financiële nood waarin de partij verkeert noodzaakt het hoofdbestuur voorlopig af te zien van de idee het panel bijeen te roepen om onderdelen van het huishoudelijk reglement in behandeling te nemen.

CONTINU ENQUETE SYSTEEM

RESULTATEN C. E. S. NR. 1

In verband met de sluitingsdatum van ingezonden copy voor de DEMOCRAAT, was het niet mogelijk in het februari-nummer nog volledig verslag te doen van de resultaten van de eerste enquête-vraag (motie Oss).

Alleen de 71 antwoorden die op dat moment binnen waren, konden uiteraard worden verwerkt. Op en na 31 januari t/m 9 februari kwamen nog 36 antwoorden binnen, verdeeld in 11 x ja (waaronder 5 uit Oss!), 24 x neen en 1 iets andere mening, zodat de totaalstand is gekomen op 107 antwoorden (d. i. ruim 3% van het aantal DEMOCRAAT-ontvangers), als volgt verdeeld:

ja	24	(13 + 11)
neen	79	(55 + 24)
andere mening	4	(3 + 1)
totaal	107	

REAKTIES

- Elf inzenders plaatsten opmerkingen bij hun antwoorden:
- Wat heeft kerkgenootschap/levensbeschouwing in vredesnaam met de motie Oss te maken? (Antw.: Algemeen bedoeld (niet speciaal voor motie Oss); kan interessant zijn i. v. m. nadere analyse: 21 inzenders zetten alleen een streep
29 vermeldden: geen (resp. onkerkelijk, ongebonden, geen kerk/geen hokje, atheïst, vrijzinnig (niet kerkelijk), post christelijk, vrijdenker en: 1 democraat!)
 - RK (resp. consiliair katholiek, catholique, RK-niet praktizerend)
 - NH
8 Humanist
8 Remonstrant, 3 gereformeerd, 2 christelijk, 2 vrijzinnig hervormd, 2 protestant, 1 luthers, 1 aanhanger Soefi-gedachte, 2 geen opgave.
 - M. i. is vraagstelling onjuist. Teveel nuances nog mogelijk (nuances worden in praktijk amendementen!) vraag had beter kunnen luiden: "vindt U dat deze motie alsnog ter stemming moet komen?" (antw.: kan t. z. t. desgewenst alsnog gebeuren)
 - Andere mening: stemmen voor leden; opiniepeiling voor niet-leden.
 - Ja, mits kandidaat wel lid van D'66 is.
 - Is deze enquête wel representatief en objectief als ook niet-leden, die wel abonnee zijn op "Democraat" in deze hun stem uitbrengen? (antw.: wij zijn ons wel bewust, dat representativiteit van deze enquête vooralsnog een zeer betrekkelijke zaak is, die alleen verhoogd kan worden bij veel groter aantal inzendingen. Overigens kan de vraag naar het lidmaatschap als permanente vraag opgenomen worden (zie vraag 8 c. e. s. 2).
 - Deze enquêtes behoren niet anoniem te zijn. (antw.: geen bezwaar tegen opgeven naam).
 - Inzendperiode te kort. (antw.: alternatief: nu "Democraat" nog 1x per maand verschijnt: een maand verlengen; uitslagen komen dan (volledig uitgewerkt) in volgend nummer).
 - Datum opdruk m. i. noodzakelijk. (antw.: juist. Tot nu toe bij ontvangst datum opgesteld).
 - Ja, doch tegen betaling van een kiesgeld, dat overeenkomt met de minimum contributie van D'66 lid.

10. Camille Schepens, Bergen op Zoom schrijft noch pro noch contra motie Oss te zijn. In principe hebben de Ossenaren wel gelijk, doch ze nemen dezelfde positie in als de P. S. P. t. o. v. het probleem wereldvrede, n. l.: het is praktisch niet uitvoerbaar, omdat we nu eenmaal niet leven in een democratisch Utopia.

Gemiddelde leeftijd inzenders: ruim 36 jaar (jongste 19, oudste 67)
Gehuwd: 78, ongehuwd: 29
Mannen: 91, vrouwen: 16

Inzendingen uit:
Zuid-Holland (43), Noord-Holland (22), Noord-Brabant (12), Utrecht (11), Gelderland (5), Groningen (4), Limburg (4), Overijssel (3), Friesland (2), Zeeland (1) en Drente (0).

De meeste inzendingen kwamen uit Den Haag, n. l.: 13, gevolgd door Amsterdam met 10 en Rotterdam en Amstelveen elk met 6.

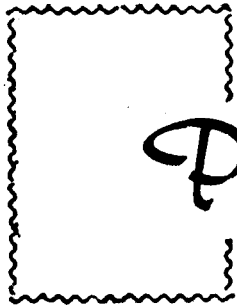
U wordt verzocht in maart de volgende acht vragen te beantwoorden en het uitgeknipte strookje op te sturen naar het secretariaat, t. a. v. CES, Keizersgracht 576, Amsterdam.

- Vindt U dat ambtenaren, net als andere werknemers, recht van staken moeten hebben?
- Vindt U dat in principe elke vraag voor deze enquête, ingestuurd door een lid van D'66, ook inderdaad in de enquête opgenomen dient te worden?
- Luistert U bewust naar radio-uitzendingen van D'66?
- Heeft U in de laatste twee maanden naar een radio-uitzending van D'66 geluisterd?
- Kijkt U bewust naar televisie-uitzendingen van D'66?
- Heeft U de laatste twee maanden een televisie-uitzending van D'66 gezien?
- Geeft U, voor Uw gevoel, een groot deel van Uw vrije tijd aan D'66?
- Bent U bereid een groot deel van Uw vrije tijd aan D'66 te geven?

Ken uw plicht als D'66 lid Opsturen voor 31 maart naar D'66, Keizersgracht 576, Amsterdam

VRAAG	ANTWOORD		
	ja	nee	geen/andere mening
1	☐	☐	☐
2	☐	☐	☐
3	☐	☐	☐
4	☐	☐	☐
5	☐	☐	☐
6	☐	☐	☐
7	☐	☐	☐
8	☐	☐	☐

Woonplaats -----
 Leeftijd -----
 Geslacht -----
 Kerkgen./levensbesch. -----
 Gehuwd/ongehuwd -----

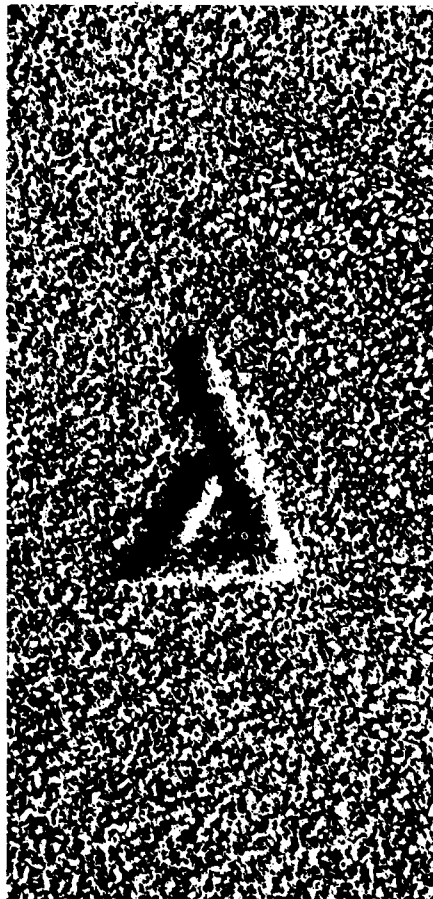
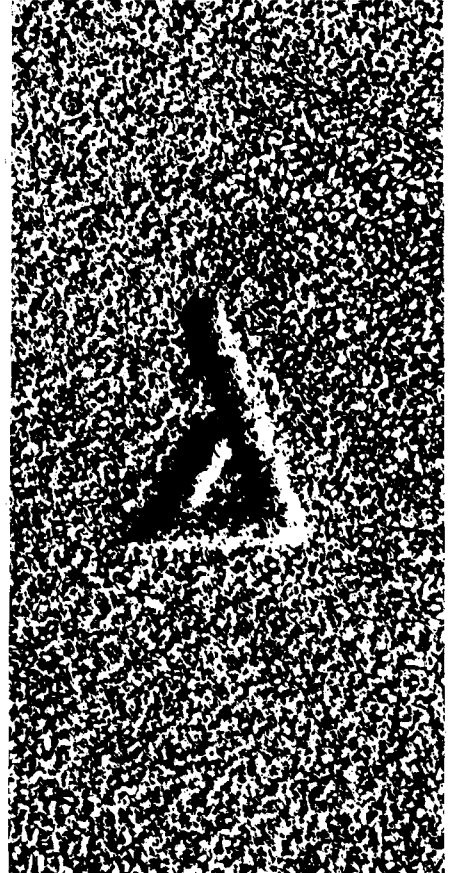
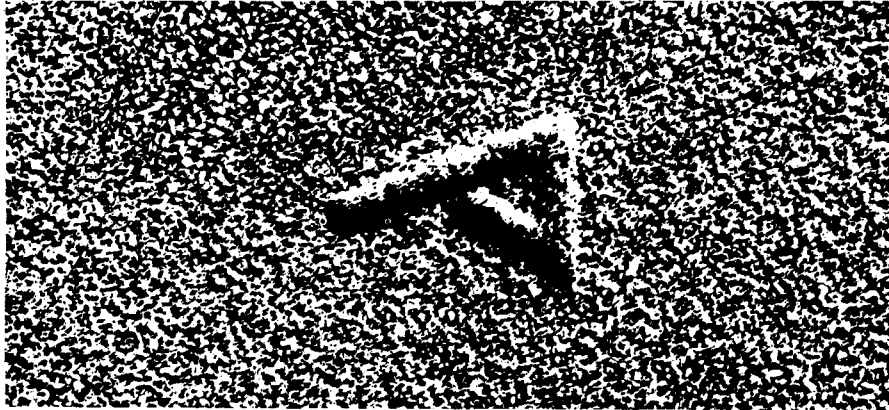

Postzegelveiling „De Hoogt”

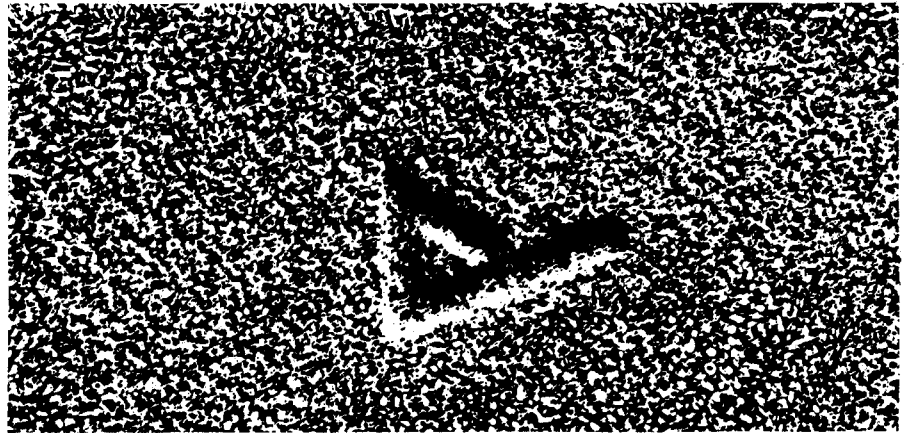
Postbus 225 · Tel. (01850) 38469 · Dordrecht · Postgiro 722080

- **Regelmatig veilingen**
- **Lage kosten**
- **Deskundige bewerking**

DELTA METSELBAKSTENEN ZIJN MERKSTENEN

Een merk garandeert het product waarop het staat. En niet alleen het produkt, maar ook de service daarachter. Van Lookeren Campagne levert: maatvaste, kantige metselstenen van constante kleur en kwaliteit, op de afgesproken data. Oók als het om grote termijndorders gaat. Daarom staat op elke steen van Van Lookeren Campagne het Deltamerk. Daarom is het zo belangrijk, vooral voor grote projekten, om Delta metselbakstenen te gebruiken.

Koninklijke Steenfabrieken

VAN LOOKEREN CAMPAGNE N.V.

Zaltbommel, Molenwal 22, telefoon (04180)-2031.
Fabrieken te Haafden en Hurwenen. Aangesloten bij de Vereniging
Metselbaksteen-keur.

LUNA-DELFT . . .

DRUKWERK-SERVICE

Jaarverslagen

Periodieken

Reclame-drukwerk

Telefoon 01730 - 24801

VIN ROSÉ à f 2,95

Bij levering van 12 berekenen wij 11, franco bezorgd door geheel Nederland.

Hart's Wijnhandel
Amsterdam

Nw. Spiegelstraat 41-43 Tel. 234021
Gerard Doustraat 103-105 Tel. 724773
Weteringcircuit 48 Tel. 238350
Koninginneweg 143 Tel. 725250

Knip uit! Vul in! Stuur op!

Dhr. /Mevr. /Mej. _____

Straat en nr. _____

Plaats _____

geeft zich op als abonnee op Democraat
à f 6,- per jaar.

Deze bon op een briefkaart plakken en
adresseren aan:

Secretariaat D'66
Keizersgracht 576
AMSTERDAM

- * Voor professionalisering van de studentenvertegenwoordiging,
- * Naar een centraal beleid van het wetenschappelijk onderwijs,
- * Meer nadruk op cultuur en vormingswerk.

3 punten
UIT HET PROGRAM VAN
Stud '75

Een partij die met hetzelfde elan als D'66 pragmatisch probeert de zaken aan te pakken.

U kunt helpen door bij de komende studentenverkiezingen op STUD '75 te stemmen of door f 7,50 (of meer) op girorekening 2900 (AMRO Bank Utrecht ten name van Stud '75 no. 85208) te storten. U krijgt dan al onze nota's en rapporten gratis toege-stuurd.

Democratie

d

losse nummers 70 ct.
mei 1968 - 1e jaargang no. 7

Celletjes van fluweel

Anneke M. Goudsmit

Graag wil ik commentaar geven op het stukje van Jacqueline Soetenhorst, namens de commissie Vrijheidsrechten van D'66.

1. Het commentaar in het Algemeen Handelsblad was niet geheel volledig. Ik heb gezegd dat ik, bij gebrek aan een andere methode die ernstige relletjes op een redelijke manier zou doen eindigen, was vóór een wet waarin werd bepaald wanneer en in welke situatie de politie bij een rel betrokken personen naar een lokaal van bewaring zou mogen transporteren ter handhaving van de openbare orde. Dat lokaal van bewaring moet zo geriefelijk mogelijk zijn; de betrokkenen moeten in dat lokaal in het redelijke alle vrijheid hebben. Vrijlating zou zo spoedig mogelijk groepsgewijs moeten geschieden.

M. i. is een dergelijke wettelijk vastgelegde methode te prefereren boven ongenueanceerd slaan.

2. Indien een dergelijke wet zou bestaan zou de politie naar mijn mening eerder deze methode gebruiken dan geweld. Vrijheidsberoving, zonder dat dat op de wet gebaseerd is, is volgens de Hoge Raad in individuele gevallen toegestaan, als de handhaving van de openbare orde, of de veiligheid van de persoon zelf, dat nodig maakt. Het is de vraag of de Hoge Raad iets dergelijks bij groepen opgrondwettige of juistheid met het Verdrag van Rome zou oordelen.
3. Als het parlement een dergelijke wet zou aannemen zou de methode - die ik dus niet abject vind - democratisch verantwoord en grondwettig juist zijn. Van strijd met het verdrag van Rome is dan natuurlijk ook geen sprake, omdat het Verdrag van Rome het heeft over vrijheidsberoving zonder voorafgaande wet.
4. De politie heeft naar mijn mening een te grote bevoegdheid bijv. in verband met het gebruik van geweld omdat daarvoor geen wettelijke basis is. Daarom heb ik ook gepleit voor het vervaardigen van een wet waarin

het gebruik van geweld door de politie aan strikte regels wordt gebonden (Minister Polak was niet bereid een dergelijke wet in te dienen).

5. De Commissie Vrijheidsrechten had - voorzover ik weet - vóór de behandeling van het rapport Enschede aan de fractie of aan mij geen nota's betreffende de methode Koppejan ter hand gesteld. Ik wist in elk geval niet dat het standpunt van de Commissie Vrijheidsrechten anders was dan het mijne.

6. Ik meen dat het geenszins "ridicueel aandoet" dat ik, als lid van de fractie van D'66, bovenstaand standpunt heb verdedigd.

Ik vond en vind deze methode pragmatisch juist en dus in overeenstemming met een uitgangspunt van D'66. Het zou uiteraard prettiger zijn als de politie nooit geweld zou gebruiken noch ooit ter handhaving van de openbare orde zou behoeven op te treden.

Zolang dat een utopie is moet m. i. naar de meest aanvaardbare methode gezocht worden omdat politie-optreden zo weinig mogelijk "ingrijpend" (d. w. z. de persoon aantastend) en tegelijkertijd zo effectief mogelijk te doen zijn.

Ik meen dat bij ernstige relletjes "mijn" methode Koppejan de minst ingrijpende is. In elk geval minder ingrijpend dan slaan of gebruik van politiehonden, dat bovendien de neiging heeft tot escalatie in plaats van tot vermindering van de ordeverstoringen te leiden.

adverteer

Vijftig gulden voor een kwart pagina
Vijfentachtig gulden voor een halve pagina
Honderdvijftig gulden voor een hele pagina

Secretariaat D'66, Keizersgracht 576, Amsterdam-C, telefoon 020-226996.

Ongelijk

Wim Zandvoort

Het opmerkelijkste moment van de bijeenkomst in de Derde Kamer in Utrecht leek me Van Mierlo's antwoord over de affaire "bulderbaan". D'66 eiste eens een parlementaire enquête commissie omdat met de democratie zou zijn gesold bij de aanleg van het nieuwe Schiphol.

In Utrecht zei Van Mierlo: We hebben de eis te snel en met teveel aplomb gesteld. We hebben duidelijk een fout gemaakt. We dachten dat het belastende materiaal overvloedig voorhanden zou zijn. Met belofte van verbetering; we hebben ons gewoon vergist. Imkamp voegde daar nog aan toe: Het is voor een groot deel mijn schuld. Ik heb het er doorgedramd.

Het is een Nederlands politiek gebruik nooit ongelijk te bekennen. Na een verkiezing bijvoorbeeld is iedereen tevreden. De stugge gelijkhebbers en de kinderachtige vliegen afvangers maken echter een weinig sympathieke indruk. Van Mierlo in boetekleed deed dat wel.

Het verhaal is nog niet uit. Van Mierlo zal in de Tweede Kamer even ruiterlijk ongelijk moeten bekennen. De kiezer zal deze moedige eerlijkheid beslist waarderen.

OPROEP

Steeds meer exemplaren van "Democraat" rollen van de pers. Het blijkt een blad met grote kansen. De inhoud is sterk verbeterd, maar: een zakelijke leiding ontbreekt.

Wij zoeken een enthousiast en slagvaardig team dat zich onder meer wil bezighouden met:

- opstuwung aantal abonnees
- losse verkoop via kiosken
- financieel beheer
- advertentiewerwing
- technische zaken
- meedenken over de algemene opzet van het blad.

Met zo'n zakelijk team wil de redactie graag in plezierige samenwerking een erg goed blad maken, dat op den duur misschien een oplage kan halen van bijvoorbeeld twintig- tot vijftigduizend lezers.

Meld u bij J. G. Huygens, Loevesteinlaan 473 f, Den Haag, 070-663239.

Democraat

redactie-adres:
Jan G. Huygens
Loevesteinlaan 473 f
's-Gravenhage
tel. 070 - 663239

redactie:
Jan G. Huygens
Frits Maas
Han Neeter
Wim Zandvoort

kopy voor het
juninummer
voor 30 april
aan het redactie-
adres in Den Haag

abonnementsprijs
f 6,-- per jaar

advertentietarieven
bij het secretariaat

administratie:
secretariaat D'66
Keizersgracht 576
Amsterdam
tel. 020 - 226996

gironr. van dit blad
is 1477777, t. n. v.
administratrice
"Democraat" in
Amsterdam

druk: Luna-Delft

Aan de commissie bevolkingsgroei

Cees Rozendaal (19)

Straks bestaat er alleen nog maar een stad. Kale, kille blokken beton, hompen staal. Alles recht, hoekig en grauw.

Daar lopen straks witte wezens, verpest door stof en stank van gassen en dampen, de mensen, ongezond, nee, totaal verziekt, opgepropt in eindeloos opeengestapelde blokkendozen, konijnshokken.

Kunstmatig, via kunstzaad, kunstborst, kunstvoedsel in levengehouden door kunstharten en kunstbuiken. Een kunstleven.

Geen boom wil meer bloeien, geen struik wil er meer staan, geen zingende vogels, geen vis, geen muis, ja, zelfs geen vlieg kan er leven. In dikke rijen wandelen de mensen door plastiek parken, genieten van viesgekleurde plastiek bloemen, staren omhoog naar bomen van kunststrubber.

Drommen jonge paartjes, op een paar vierkante meter, zitten stom en saai en uitgezakt en tortelen niet, want de Liefde bestaat niet meer. Boven hen, onder een hemel van zwart zeil, hangt een ijzeren nachtegaal en piept elektrisch.

Geruisloze machines doen het werk, geen mens hoeft meer wat te doen, maar dat kan ook niet meer, want er zijn geen tuintjes meer om in te wroeten, en geen vissen meer om te vangen en d'r is geen bos meer om in te lopen en geen plas meer om op te varen, er is niets meer. Niets, alleen de stad.

Wij hebben nog de natuur. Wij hebben nog het leven. Want het is nog geen straks, het is nu. Maar niet lang duurt het meer, want nu reeds hoor ik haar pijnlijk loeien en verstormt soms haar lied. Maar wij luisteren niet. Razend jagen wij de welvaart na, wij materialisten, al het schoons vernietigend. Straks storten wij ons in de grijze verveling van de alles-beslaande stad.

Maar uw schuld is het, wijze mannen uit de vorige generatie, die ons leert leven voor de techniek, die ons leert werken voor de stoffelijke welvaart. U draagt de schuld aan de slappe kuddegeest, die ons opkweekt tot materialisten.

In dit nummer

Verhongerden jullie maar !	4
De gemeenteraad	6
Partijvernieuwing	8
Weg met D'66	9
Financieel overzicht	11
Politiek drijfzand	12
Spreekbeurten	13
Bestuursmededelingen	14
Werkgroepen	15
Continu enquête systeem	16

De derde kamer

Jan G. Huygens

"Tussen de Partij van de Arbeid en D'66 moet geen goldrush ontstaan naar de Christen-Radicalen", meent mr. H. A. F. M. O. van Mierlo, fractievoorzitter van Democraten '66 in de Tweede Kamer.

Hij zei dit zaterdag 30 maart in een van de Jaarbeurszalen in Utrecht, waar D'66 onder het motto "De derde kamer" een openbare bijeenkomst hield.

De heer Van Mierlo is van mening dat D'66 de Christen-Radicalen voor honderd procent moet steunen, maar dat dit het beste kan door ze niet op te slokken. "Laat ze hun eigen karakter", vertelde de fractievoorzitter aan de ruim driehonderd democraten en politiek geïnteresseerden.

De zeven kamerleden beantwoordden o. a. vragen over ontwikkelingshulp, de NAVO, het bevolkingsvraagstuk en partijvernieuwing. Over het laatste onderwerp vertelde de heer Van Mierlo dat aan alle afdelingen van de partij een discussiestuk zal worden gezonden. Op het partijcongres zal dit worden behandeld.

Het eerste stuk van de staatscommissie voor de herziening van grondwet en het kiesstelsel zal nog voor 1 mei de Tweede Kamer bereiken, vertelde de heer Van Mierlo.

De fractievoorzitter was van mening dat onder de kiezers van de vijf grote partijen een soort negatieve loyaliteit met de eigen partij bestaat. "De kiezer is nog wel bereid de eigen partij te verlaten, maar hij vertikt het die stap ten goede te laten komen van een van de vier andere partijen. Dit is een van de belangrijkste oorzaken van het succes van D'66 en een van de oorzaken van de mislukte doorbraak in de partij van de Arbeid", stelde mr. Van Mierlo.

Verhongerden jullie maar!

In een opstel over Amerika beschrijft Montaigne het bezoek van drie Indianen aan Rouaan, waar koning Karel IX, een kind nog, zich bevond met zijn hofhouding. Montaigne verhaalt dat de Indianen "een zodanige wijze van spreken hebben dat ze de mensen "helften van andere mensen" noemen. "Zij zeiden dus", aldus Montaigne, "bij ons mensen opgemerkt te hebben die overvloedig voorzien waren van alle denkbare zaken, en dat hun helften bedelden aan de deuren van die eersten, uitgeteerd van honger en armoede. Zij vonden het vreemd dat deze behoeftige helften zulk een verregaande ongerechtigheid aanvaardden, dat zij niet die eersten bij de keel grepen of hun huizen in brand staken". Deze woorden van ± 1585 zijn eigentijds, want hoelang zal rijk als zij niet oppast, nog rustig van have en goed kunnen genieten.

De rijken kwamen van 1/2 tot 25/3-1968 te New Delhi bij elkaar om de andere helft der armen uit de purée te helpen. Reeds tijdens de UNCTAD conferentie, die in 1964 te Genève plaatsvond, was deze lotsverbondenheid tot uiting gekomen in een resolutie luidende dat de economische ontwikkeling en sociale vooruitgang een taak is van de gehele internationale gemeenschap. Talloze andere resoluties zijn tijdens deze eerste conferentie aangenomen onder meer om de invoer van produkten uit arme landen in de rijke landen te vergemakkelijken en om de arme landen remuneratieve prijzen te geven voor hun grondstoffen. Ook zouden de rijke landen 1% van hun nationaal inkomen afstaan voor de ontwikkeling van de arme landen.

Dode letter

Uit het rapport van de secretaris-generaal van de UNCTAD, dr. Prebisch, blijkt dat de resoluties een dode letter zijn gebleven. Waarom niet enige dorre cijfers om het schrijnende van de situatie aan te duiden? Het aandeel van de arme landen in het totale volume van wereldexporten liep terug van 27% in 1963 tot slechts 19.3% in 1966. In de periode 1963/64 en 1965/66 nam de uitvoer van produkten uit de industrielanden toe met 65 miljard dollar en de groei van de uitvoer uit de arme landen bedroeg slechts 3 miljard dollar. In 1955 hadden de arme lan-

den een schuldenlast van 10 miljard dollar die was gestegen tot 40 miljard in 1966.

Stel daartegenover dat de rijke landen in 1961 nog 0,87% van hun bruto nationaal produkt afstonden en in 1966 nog slechts 0,62%.

Het is als een industrie die steeds minder geld voor zijn produkten ontvangt, daarentegen hogere prijzen voor zijn materiaal moet betalen, en steeds oplopende bankkredieten moet opnemen om het hoofd boven water te houden. De producent wordt failliet verklaard, arbeiders op straat; geen faillissement in de arme landen, maar wel bankroet van het bestaan, meer mensen zullen sterven van honger; dorre cijfers, maar vertaald in alle daagsheid is het verarming, misère en hongersnood.

De rijke landen ging het de afgelopen jaren betrekkelijk goed; de welvaart nam toe.

Maar de cijfers leren dat de arme landen hun deel in deze welvaartstoename niet kregen en mevrouw Ghandi wierp de rijke landen in haar openingsrede voor de voeten "They find it more profitable to trade amongst themselves than with the developing nations".

Maar nog was er hoop op 1/2-1968, want, aldus mevrouw Ghandi: "I believe we have the power and the wisdom to give all these people new hope"

Soulaas

Wat kunnen nu de rijke landen doen om enig soulaas in deze toestand te brengen. Om het maar bout te zeggen meer geld geven en hun markten openstellen voor produkten uit de arme landen.

In wezen zitten hierover de 132 delegaties in New Delhi 1½ maand te praten. De discussies stijgen uiteraard ver uit boven deze simpele lekenpraat en de beroepsvergaders schermen met termen als supplementaire en compensatoire financiering, discussiëren over de vraag of de exportkredietgaranties en particuliere investeringen eveneens onder het hulpbedrag zullen vallen. Ga je van de onderhand gecanoniseerde norm van 1% uit dan weet je in wezen nog niets tenzij vaststaat van welk bedrag je 1% geeft. Is 1% van het bruto nationaal inkomen of van het netto nationaal inkomen? Het verschil moet plus minus 25% be-

Een verslag over de UNCTAD conferentie in New Delhi door Sef Imkamp

dragen. Maar dan ben je er nog niet helemaal want vallen ook exportkredietgaranties eronder en particuliere investeringen? De honderden uren discussies draaien rond een thema: Hoe groot is het volume van de hulp? De rijken bieden zo weinig mogelijk, de armen vragen zo royaal mogelijk. De discussie over het bestedingspatroon is een weinig prematuur als het bedrag nog niet vaststaat.

Deviezenpot

De invoer van produkten uit arme landen in rijke landen te vergemakkelijken om zodoende de deviezenpot van de armen te spekken. De tegenstellingen liggen grof weg genomen in hetzelfde vlak. Rijk wil aard en volume van de preferentieel op hun zwakken af te zetten produkten zoveel mogelijk beperken en dan nog ingebed in een stelsel van ontsnappingsclausules en arm wil vooral hun produkten tegen ruiltarief op alle rijke markten kunnen afzetten. De rijke landen zullen zeer weinig doen. De mededeling van minister Udink die maandag 18 maart j.l. op de beeldbuis verklaarde dat er geen principiële bezwaren meer waren voor de rijke landen om 1% van hun bruto nationaal produkt af te staan voor hulp aan de rijke landen en om hun grenzen ruim open te zetten voor produkten uit arme landen klinkt wel erg bemoedigend. Verklaringen afgelegd door de vertegenwoordigers van de V.S. en U.K., beiden geplaagd door betalingsmoeilijkheden en U.K. dat bovendien nog te kampen heeft met een stagnerende economie lieten aan duidelijkheid niets te wensen over. Meer geld zit er niet bij; daar kwam het op neer. Tenslotte heeft het Amerikaanse congres de gelden voor ontwikkelingshulp beknot van de voorgestelde 3,1 miljard dollar tot 1,9 miljard dollar.

Wat kan Nederland nu in dat kamp van bokkige rijke landen doen? Het leidt geen twijfel dat Nederland in de UNCTAD II tot de koplopers behoort. Wellicht is Zweden nog iets scheutiger, maar dat land heeft tenslotte een flink hoger inkomen per hoofd van de bevolking dan Nederland en het heeft bovendien een flinke achterstand op het gebied van ontwikkelingshulp. Dat Nederland ook in de ogen van arme landen voorop loopt blijkt wel uit het

applaus dat de Nederlandse vertegenwoordiger in Commissie III - de financiële - kon oogsten, toen hij de Nederlandse plannen ontvouwde om per 1971 1% van het netto nationaal inkomen aan de arme landen af te staan. Nu Nederland voorop loopt zowel ten aanzien van het volume aan hulp en als ook dat de voorkeursbehandeling van produkten uit arme landen de scheepvaart betreft, wordt de rol van Nederland door tactiek en door de juridische mogelijkheden bepaald.

Zedeprediker

Moet Nederland zich geïsoleerd opstellen en zich verwijderen als zedeprediker van de Westelijke groep? Is het gevaar dan niet groot dat Nederland wordt uitgekreten als demagoge en in haar isolement minder bij de rijke landen kan bereiken? Want of Nederland nu f 100 miljoen meer geeft is onbetekend. Het gaat erom of ook andere rijke landen hun aandeel in een hogere bijdrage willen aanvaarden. Men kan over de te volgen tactiek van mening verschillen, maar het zit er niet in dat rijke landen zich door een voorbeeldig Nederland laten meeslepen.

Voor wat de tariefverlagingen betreft zit Nederland bovendien in EEG verband en kan het juridisch niet eenzijdig tot tariefverlagingen overgaan. Nederland kan slechts voortdurend wroeten om andere rijke landen mee te krijgen. De wijze waarop Nederland dit in de praktijk moet doen is niet in algemene richtlijnen vast te leggen maar hangt af van moment en plaats en veel zal moeten worden overgelaten aan de vaardigheid van de onderhandelaars.

Antwoord

Waarom zijn nu de rijke landen zo weinig tegemoetkomend? Ik geloof dat de Franse afgevaardigde in een commissievergadering de spijker op de kop sloeg toen hij het verzoek van India om ook verwerkte landbouwprodukten in een preferentieel systeem in te voegen, beantwoordde met: "Mijnheer, als mijn minister van Landbouw deze landbouwprodukten in Frankrijk toe zal laten, 'alors les

paysans lui jetent des tomates à sa tête"; wat denkt U als mijn minister van Financiën op verkiezingstourné gaat, dan krijt hij tomaten naar zijn kop. "Voilà le problème". Meestal hoopt men dat de rijke landen de politieke wil niet kunnen opbrengen om meer voor de arme landen te doen. Maar politieke onwil is niet onwil van regeringen of parlementen, nee de politieke onwil ontstaat bij de leden van een gemeenschap die niet bereid zijn de offers te brengen die een verhoging van de ontwikkelingsbijdrage met zich meebrengt. Een politicus in een democratische gemeenschap houdt bij zijn handelen het oog voortdurend gericht op de wensen van zijn kiezers. Populorum Progressio stelt dit kernprobleem duidelijk:

"Is hij bereid om meer belasting te betalen opdat de overheid haar ontwikkelingsinspanningen kan vergroten? Om de importprodukten duurder te betalen waardoor de beloning van de producent rechtvaardiger wordt?"

en daar kan men nog bijvoegen is hij bereid om tijdelijk werkeloos te zijn of wellicht op vervroegd pensioen te gaan of vervelende omschakelingsprocessen te ondergaan om in andere bedrijven te worden te werkgesteld. Want voeren wij meer produkten uit de arme landen in dan zullen hier industrieën opgedoekt moeten worden en werknemers zullen harde klappen moeten incasseren. Is het Nederlandse volk, zijn de rijke volkeren daartoe bereid?

Les

De les van New Delhi is wel dat alle nadruk op voorlichting dient te vallen. Als ontwikkelingshulp niet geschraagd wordt door brede lagen van het volk dan zullen nog veel UNCTAD-conferenties volgen met eindeloze procedurevraagjes, de niet aflatende slimmigheidjes en irriterend gehakketak om het gebrek aan bereidheid te camoufleren. Politieke onwil van de regeerders weerspiegelt de onwil in de mensen om minder te hebben om anderen meer te doen zijn. "En de andere helft" is gehaast. Maar alle hulp van de rijke landen is nog slechts een druppel op een gloeiende plaat. Daarover een volgende keer.

DE GEMEENTERAAD

(uitnodiging voor over twee jaar)

S. Zijlmans

Wat de heer Louis Sinner schrijft in de "Democraat" van maart aangaande de kansen van D'66 bij de volgende gemeenteraadsverkiezingen kan ik volledig onderschrijven. Ikzelf ben raadslid in Geertruidenberg en behaalde bij de laatste verkiezingen 257 stemmen (kiesdeler 250), maar ik ben ervan overtuigd dat ik als D'66 kandidaat dit aantal stemmen niet zou behalen.

Wat kunnen wij als D'66-ers dan doen in de kleinere gemeenten? Wel, wij streven er naar de progressieve krachten te concentreren zonder zelfbehoud. Dan ligt hier de kans om door initiatieven en desnoods infiltratie, D'66-ers in gelijkgestemde groeperingen een inspraak te bezorgen. Men moet daarvoor het algemeen belang laten prevaleren voor het eigen ego. Ik wil het dus liever zien als een meestuven in de richting van progressief denken en doen!

Daarom is het nu de tijd te onderkennen dat wij als kleine groep in de kleine gemeenten kansloos zijn om een zetel te behalen. Natuurlijk behalen we als D'66 stemmen, maar zoals Louis Sinner al stelde te weinig.

Ikzelf was reeds tot deze conclusie gekomen en had derhalve reeds initiatieven ontplooid door progressief denkende mensen, welke mij bekend waren, een persoonlijke brief te sturen. Want ik acht het opportuun dat er nu dus reeds werkgroepen worden geformeerd die over twee jaar klaar zijn een representatieve lijst voor de gemeenteraadsverkiezingen in te zetten. Enorm belangrijk is dus het vooropstellen van het plaatselijk belang in deze kleine gemeenten en ik ben ervan overtuigd dat een groepering zoals mij voor ogen staat (zie bijgesloten circulaire), in een tijd waarin de aversie tegen de confessionele partijen steeds meer toeneemt, ook in de kleinere gemeenten zeer succesrijk zal zijn.

Hier kunnen wij als D'66-ers dus toch een stuk van ons idee, het opgaan in groeperingen van gelijke aard, dus het bereid zijn van het laten ontploffen van de eigen partij, in praktijk brengen.

Verder ben ik het met Louis Sinner eens, dat er een discussie over gemeente-politiek op gang dient te komen, want juist door het meedenken, dus het actief zijn, kunnen wij beter onze idealen uitdragen.

(bekort)

P. Walraven

Sinds vier jaar ben ik inwoner van de kleine gemeente Berkel Enschoot. En merkwaardigerwijs is hier hetzelfde gebeurd als in Terheyden, zoals beschreven in het maartnummer van "Democraat".

Een nieuwe partij "Gemeentebelangen" diende zich aan met een programma dat achteraf aardig aansluit op hetgeen D'66 brengt. De partij behaalde drie van de elf zetels en bracht daarbij een zeer positief werkende fractie in de raad. Het is mij niet bekend waarop deze gemeenteraadsleden bij kamerverkiezingen stemmen. Het zal mij niet verwonderen als dit KVP is. Bij de kamerverkiezingen in 1967 behaalde D'66 hier een aantal stemmen, die bij de gemeenteraadsverkiezingen voldoende waren voor drie zetels. Ik ben het echter eens met Sinner als hij zegt: "Ik vermoed dat in vele kleine Nederlandse gemeenten groepen zullen zijn die aan zeteltal zullen gaan inboeten - of zelfs zonder zetel zullen komen - als zij zich als D'66 zullen presenteren".

Ik geloof dat geen enkele landelijke politieke partij aan de gemeenteraadsverkiezingen behoort deel te nemen. In iedere gemeenteraad dienen personen te zitten die om hun persoonlijke kwaliteiten worden gekozen. Ik vraag me nog steeds af wat een landelijke politieke partij voor de gemeenteraad te bieden heeft.

Riool

Het volgende is in een grote gemeente gebeurd: B en W kwamen met een voorstel tot plaatsing van een rioolwaterzuiveringsinstallatie. De raad stemde hiermede in met de stemmen van de CHU-fractie tegen.

Nu kan men moeilijk op CHU-gronden tegen het zuiveren van rioolwater zijn, maar een feit was dat een van de CHU-fractieleden, een knappe ingenieur was, die op wetenschappelijke gronden het niet eens was met de plannen. Het zou normaal geweest zijn als hij met zijn overtuiging alleen had gestaan of gunstiger, als een aantal leden ongeacht de partij waartoe zij behoren met hem mee waren gegaan en tegen het voorstel hadden gestemd. Voorlopig ben ik van mening dat zulks ook geldt voor grote gemeenten en ik zou graag de argumenten "pro deelname" aangevoerd zien waardoor hopelijk de discussie op gang is gebracht, waarom de heer Sinner vraagt.

(bekort)

C. de Bekker

De heer Sinner, die gemeenteraadslid is in het Brabantse Terheijden, heeft er mijns inziens goed aan gedaan nu reeds de gedachten te laten gaan naar de gemeenteraadsverkiezingen van 1970. De twee jaar van voorbereiding, die nog resten, geven minder ruimte tot bezinning op de taken, die straks te wachten staan, dan men wellicht denkt.

Hij geeft zelf al vijf problemen ter overweging, die in meerdere of mindere mate algemeen geldend geacht kunnen worden voor de ongeveer 900 gemeenten, die ons land nog telt, de door hem gewraakte concentratiedrang ten spijt.

Terecht wijst hij erop, dat bij een gemeenteraadsverkiezing in een kleine plaats de persoonlijke kwaliteiten van kandidaten op een bepaalde lijst sterker wegen dan uitgekookte partij-programma's.

In grotere gemeenten ligt deze zaak vaak geheel anders. Aangezien daar niet iedereen - "iedereen - kent" zijn de kiezers wel genoodzaakt een keuze te maken uit de programma's, die hen worden voorgeschoteld.

Mijn eerste vraag is nu, doet D'66 er wel verstandig aan in kleine gemeenten als "partij" aan de verkiezingen deel te nemen?

Gezien de geringe kans op succes lijkt het mij zinloos hieraan tijd, energie en geld te verspillen.

Een tweede vraag is, hoeveel inwoners een gemeente zo ongeveer moet tellen, wil zij rijp zijn voor gemeenteraadsstructuur, die enigerwijze overeenkomt met het landelijke partijen-stelsel.

Gemeenten met honderdduizend inwoners of meer zijn zeker wel groot genoeg, maar dat zijn er maar een stuk of twintig.

Maar hoe liggen de kaarten in de meer dan 800 gemeenten, die minder dan 25.000 inwoners tellen?

Daar zullen D'66 kandidaten (evenals waarschijnlijk de heer Sinner in Terheijden) wel gedwongen zijn met een "persoonlijke" lijst uit te komen.

Voor hen zou het nochtans bijzonder nuttig zijn te kunnen beschikken over een "groene boekje", waarin een aantal visies van D'66 over algemene gemeentelijke problemen staan opgetekend.

(bekort)

Geslaagd referendum

W.A.F. Wilbers

Op 31 maart 1967 nam de Gemeenteraad van Bergen op Zoom met grote meerderheid van stemmen een voorstel aan van B en W om een muziekschool te bouwen op het Ravelijn te Bergen op Zoom. Dit Ravelijn komt voor op de lijst van monumenten van geschiedenis en kunst en is het enige, op zich volledige, overblijfsel van de zeer belangrijke voormalige vestingwerken van de oude stad, het meesterwerk van Menno van Coehoorn.

Schending

De bouw van de muziekschool op deze plaats werd door talrijke Bergenaren gezien als een schending van dit unieke werk, ook al acht men de bouw op zich, dus elders, noodzakelijk. Voorts bleek dat de kosten van de bouw op deze plaats aanzienlijk hoger zouden zijn dan vorig jaar was beraamd en dat andere plaatsen in de stad, qua ligging én financieel gezien, beter waren.

Comité

Een klein comité uit de bevolking, zonder politieke bindingen, nam het initiatief tot een referendum over deze kwestie. Van de huis aan huis verspreide antwoordkaarten (± 10.000 ex.) waarop men het aantal gezinsleden en zijn naam c. q. handtekening moest vermelden, waardoor men zich akkoord verklaarde met de actie voor

Ravelijn te Bergen op Zoom

Menno van Coehoorn kreeg na de vrede van Rijswijk in 1697 als Ingenieur-Generaal van de Nederlandse fortificatiewerken opdracht o. a. de vesting Bergen op Zoom te moderniseren. Tientallen jaren is hieraan gewerkt en het resultaat heeft de roem van deze vestingbouwkundige over de wereld verbreed.

Toen tussen 1870 en 1880 de vesting Bergen op Zoom werd ontmanteld en het machtige complex van wallen, bastions, ravelijnen, belvédères en redoutes werd gesloopt, is het ravelijn "Op den Zoom" gespaard. Van de serie vestingwerken van Menno van Coehoorn noemt de Winkeler Prins encyclopedie Bergen op Zoom terecht zijn meesterwerk.

een ongeschonden Ravelijn, zijn ongeveer 7600 teruggekomen (huis aan huis opgehaald). Samen vertegenwoordigen zij + 27.000 inwoners van de in totaal 38.000. Een geweldig succes, temeer indien men bedenkt dat velen niet thuis waren toen de kaarten werden opgehaald, sommige straten en tehuizen waren vergeten, etc.

Verzet

Opvallend is ook dat dit succes werd bereikt ondanks het fanatieke en ongezuiverde verzet (qua toon de enige duidelijke dissonant) via ingezonden stukken in de plaatselijke pers en wel "namens NKV en NVV". Ter verduidelijking: KVP en PvdA bezetten samen de wethouderszetels en hebben samen de meerderheid in de Raad. Het wachten is nu op de houding van de gemeenteraad na dit referendum, dat naar wij hopen zal leiden tot het terugnemen van het besluit.

A-politieke actie

Om misverstanden te vermijden voeg ik hieraan toe dat onze, overigens actieve afdeling D'66 via de individuele leden heeft meegewerkt aan dit referendum, maar zich verder niet met organisatie, comitéwerkzaamheden en dergelijke heeft beziggehouden. Het was namelijk een volkomen a-politiek doel van een commissie van politiek onbelaste Bergenaren, hetgeen het bestuur van D'66 Bergen op Zoom niet wenste te doorkruisen. Helaas is het politieke water in Bergen op Zoom zó troebel, dat wij in de toekomst niet altijd zullen kunnen vermijden er eens in te vissen.

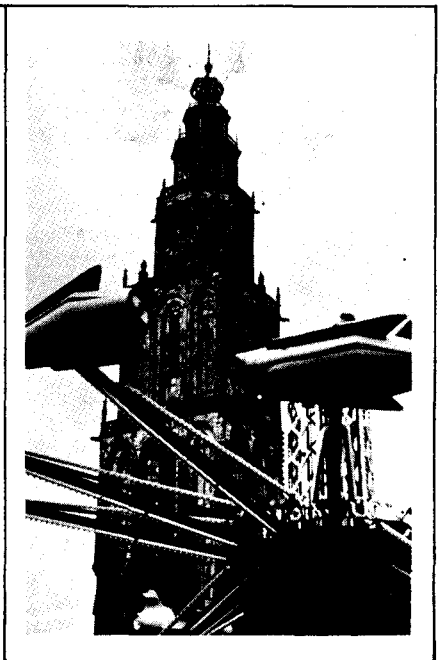
Regering voor Noord-Nederland

Het bestuur van de afdeling Groningen gaf een rapport uit met zijn visie op de situatie in Noord-Nederland.

Hierin worden twijfels uitgesproken over de zin van provinciegrenzen. Vier tot zes regionale eenheden zouden de bestuurbaarheid van Nederland vergroten. De Groninger afdeling vraagt om een proef met een "noordelijke regering" en een "noordelijk parlement" boven de provincies. Tot nu toe lijken de tegenstellingen tussen de drie noordelijke provincies gewichtiger dan het gemeenschappelijk belang, aldus het rapport.

Een "Wet op de Noordelijke Samenleving" zou verder een gezamenlijke op de EEG afgestemde economische politiek moeten regelen. Bij het ontwerpen van een nieuwe gemeentelijke opbouw moet ook worden gelet op de nadelen van schaalvergroting. Belangrijke zaken voor Noord-Nederland zijn volgens het rapport de ontwikkeling van de Eemshaven, werkloosheid, industriële mentaliteit en verkeersligging.

Het bestuur van de afdeling Groningen vraagt tenslotte om een kleine landelijke commissie van deskundigen die snel rapporteert over: "de versoerde balans tussen bijkans alle Nederlandse randgewesten en de randstad Holland".

Martinitoren te Groningen

N° 3710

Referendum - Meningspeiling

Ik ben het eens met Uw actie tot behoud van een ongeschonden Ravelijn. Ik betreur het Gemeenteraadsbesluit tot bouw van een Muziekschool op dit historisch monument. Ik ben vóór de spoedige bouw van de Muziekschool op een andere plaats.

Uw naam of handtekening:

Mijn gezin telc

personen

Merck toch hoe sterck, dat Uw stem nu weer telt!

Met de Vernieuwing in de Vernieling?

Hans Moerkerk

Eindelijk is de interne discussie over de politieke plaatsbepaling van D'66 in het proces van partijvernieuwing op gang gekomen. Beter laat dan nooit zal men zeggen, maar voor mij is het toch een klemmende vraag of het wellicht niet te laat is.

Het verschijnsel D'66 heeft politieke vernieuwing als hoogste prioriteit getaleerd. Het zou dus niet meer dan logisch zijn geweest dat direkt na de overrompelende verkiezingen D'66 initiatiefrijk was geweest in het nader concretiseren en wellicht modificeren van de gelanceerde gedachten. Het is spijtig te moeten constateren dat dit zo goed als niet is gebeurd. Dat heeft nu al gevaarlijke consequenties:

- 1) Er bestaat (terecht), zowel intern als bij andere politieke groeperingen, groot ongenoegen over de onduidelijke positie van D'66, zowel op sommige programmatische punten alsmede over de functie van "breekijzer" D'66.
- 2) Intern weten we nauwelijks hoe de leden (hoe gering overigens in vergelijking met de kiezers en potentiële aanhang) politiek zijn georiënteerd.
- 3) Door gebrek aan voldoende communicatie, door gebrek aan duidelijke politieke stellingname, hebben veel leden zich gestort op formele zaken als "het zoeken naar de optimale partijdemocratie", met als gevolg dat we voorlopig nog geen nieuw Huishoudelijk Reglement hebben, en dat de embryonale besluiten van die "fijne dag in Helmond" nog nauwelijks aan concretisering toe zijn.
- 4) Sommige "partijleiders" doen politieke uitspraken die noodgedwongen vaag, tegenstrijdig en verwarrend zijn, en uitmunten door de vele slagen om de arm.

Homogeen

Een politieke partij, ook al wil ze zelf meeontploffen, zal moeten trachten 'n enigszins homogene club te zijn. D'66 heeft een aanhang die afkomstig is uit het hele scala van politieke partijen die ons land kent. Men mag van deze mensen niet verwachten dat zij, bij de toetreding tot D'66, onmiddellijk de ballast van hun politieke verleden overboord hebben gegooid. Als ex-PvdA-er valt het mij b.v. ontzaggelijk moeilijk de sociaal-econo-

mische standpunten van ex-VVD-ers te delen, ondanks het feit dat ik tegen mijn oude politieke onderdak fundamentele bezwaren heb. Men komt er niet uit, als men de binding met het politieke verleden moet verdringen met het argument dat dit verleden betrekking had op een bestel dat "moe en ziek" is. D'66 heeft een uitermate dualistische positie: enerzijds willen we vernieuwen maar dat moet anderzijds geschieden door lieden die het materieel op veel punten (wellicht fundamenteel) niet eens zijn. Men mag de gevaren van deze situatie niet onderschatten. Als D'66-ers hebben we t.o.v. elkaar de democratische plicht duidelijk te maken waar we politiek willen staan; iedereen zal het met mij eens zijn dat er aan het programma nog heel wat te schaven valt. Doen we dit niet, dan vervallen we tot ernstige politieke frustraties, die zich b.v. nu al uiten binnen onze partij waar men o.a. wel eens hoort, dat onze Kamerfractie zijn stemmotivering (heel pragmatisch) zou moeten verdelen op fifty-fifty basis tussen PvdA en VVD. Het doet me een beetje aan de veel versmaadde confessionele partijen denken.

We moeten accepteren dat er binnen D'66 mensen zijn die er recht op hebben te weten waar we nu eigenlijk aan toe zijn. Hierin falen we tot nu toe; een klein voorbeeld dat laatst op een ledenvergadering van de Afdeling Amsterdam werd genoemd: Ons programma stelt het bestaan van de BVD ter discussie. Wie schetst de grote

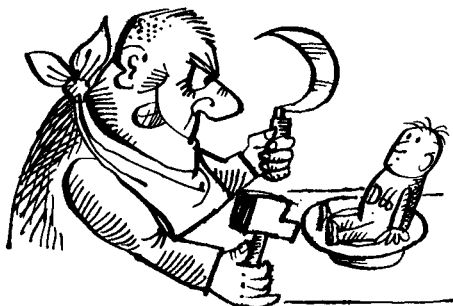
verbazing toen de Anneke Goudsmit in de Kamer, namens onze fractie hoorden verklaren dat het bestaan van de BVD als zodanig geaccepteerd werd. Bij mijn weten is de partij hierin nooit gemengd en is deze opvatting nooit getoetst aan de mening van de leden.

Veel te veel wordt door onze vertegenwoordigers een defensieve houding ingenomen. Fractie en Hoofdbestuur draaien zich in allerlei bochten om uit te leggen waarom de fractie meestal met "links" meestemt. Laten we er toch voor uitkomen dat wij in de materiële politiek (met het programma dat we althans nu hebben) dicht bij de PvdA vda staan, en ver van de VVD. Waarom die angst om zich ook maar enigszins te identificeren met b.v. de PvdA A? Er zijn nog zoveel andere zaken waar we hemelsbreed met ze verschillen, dat het geen schande is eerlijk toe te geven dat we het op een groot aantal punten met ze eens zijn.

Onrust

Het onderwerp partijvernieuwing schijnt veel D'66-ers tot grote onrust te brengen. Natuurlijk zijn we voor een progressieve concentratie, natuurlijk zijn we nog steeds bereid mee te ontploffen. Maar hoe dat nu allemaal in zijn werk zou moeten gaan wordt niet aangegeven. Toch zijn wij het, die de wegen tot vernieuwing duidelijk zouden moeten aangeven. Nu komen we niet verder dan beeldspraken als "beginnende knalletjes" (Aarden c.s.) e.d. Zo komen we er niet. D'66 is uitstekend in het aangeven van de ziektebron, maar faalt in de noodzakelijke follow-up, n.l. het gezingsproces. Dit geldt ook voor onze staatsrechtelijke voorstellen, die iedere nadere uitwerking missen. Op deze manier kan vernieuwen een pretentieuze hobby worden. Een gevaarlijke hobby als de tegenkrachten zich al duidelijk aan het formeren zijn. Per slot van rekening ligt de blauwdruk voor een conservatieve concentratie al klaar in de brandkast van Pieter de Jong c.s. Ik heb vaak de indruk dat men in D'66 bang is. Bang voor de aanhang wier ideeën en meningen men niet kent, bang omdat men niet weet wat men precies wil. Angst is echter een slechte bondgenoot, vooral als men weet dat 60% van de kiezersaanhang wel weet wat ze van D'66 verwachten (zie

Weg met

D'66 Gelezen door Wim Zandvoort

"Kontrast" is een blad op marxistische grondslag en ongedateerd. Redacteur André de Leeuw heeft iets tegen D'66. In het artikel "De vernieuwers en het gaullistisch ideaal" schrijft hij onder meer:

"Het optreden van de Kamerfractie van deze partij demonstreert een oppositie op het verbale vlak; het zwaaien met het Reglement van Orde; het opentrekken van alle registers van parlementair spraakwater, amendementen, initiatiefvoorstellen: het is al met al een schoolvoorbeeld van dat steriele parlementarisme, waar de kiezers zo terecht hun buik van vol hebben".

Aan dit artikel vooraf gaan twee interviews. Uit het gesprek met Imkamp citeren we:

"- Nou D'66 mag voor mijn part verdwijnen, als het bestel gezond is. D'66 leeft bij de gratie van stomiteiten van anderen".

"- De westelijke beschaving heeft haar taak vervuld; ze heeft haar zaad over de wereld gestrooid en zal er aan ten gronde gaan. Door gebrek aan interne spanning.

- Wat doet D'66 dan in dit patroon?
- Ach wat, D'66 kan me niks verdorven!"

En uit het interview met de voorzitter van de afdeling Amsterdam Moerkerk: "Die blunders van Imkamp hè? Hij wist niet eens wat Polariseraketten waren (...). Ik was ook tegen die North-trops, al moest ik het in de partij verdedigen, als voorzitter van onze defensiecommissie. Die was er voor".

d'66

Woensdag 20 maart trapte D'66, dat zelf niet in de gemeenteraad van Den Haag is vertegenwoordigd, een aantal open deuren in toen deze partij haar wensen ten aanzien van een nieuwe burgemeester van de residentie kenbaar maakte. Deze moet, aldus D'66, niet ouder zijn dan 55 jaar, bestuurlijke kwaliteiten hebben, zich positief opstellen tegenover samenwerking met omliggende gemeenten, goede contacten onderhouden met het bedrijfsleven en beantwoorden aan de politieke krachtsverhoudingen in Den Haag. Wat dat laatste betreft, de nieuwe burgemeester behoeft dus geen lid van D'66 te zijn.

Vrijheid en Democratie (VVD) van 29 maart.

d'66

Nederlandse Gedachten (ARP) van 30 maart citeert onze voorpagina van het vorige nummer en voegt daaraan toe:

D'66, politieke partij in Nederland; gedeconfessionaliseerde centrumpartij; de leden zijn voorstander van democratie; handelen op de wijze van een democraat; willen graag dat andere politieke partijen ontploffen; hopen daar zelf garen bij te spinnen; zijn actief; hebben zeven leden in de Tweede Kamer; zeer sterk in te verwerpen moties; hadden bijna een lex-Goudsmit gehad; hebben 3700 leden en een voorzitter, die zegt "wij zijn een hele jeugdige partij met alle charmes en minder goede eigenschappen daarvan. Een heleboel dingen hebben we nog niet voldoende doordacht".

Te verwachten staat dat er een grote linkse concentratie komt, waarin de PvdA, D'66 en de christen-radicalen zoal niet samensmelten, dan toch zeer nauw samenwerken. Niemand zal zich meer verwonderen over het feit dat wij in dit verband ook D'66 genoemd hebben. Deze partij heeft zich namelijk, nadat zij aanvankelijk niet wilde kiezen, thans duidelijk als een linkse groepering geopenbaard, precies zoals wij van meetaf hebben gedacht.

Dr. A. Zeegers in Burgerrecht (rechts radicaal) van maart.

Veldkamp onderzoek d. d. 28 maart j. l.).

Een duidelijke keus voor enigerlei vorm van samenwerking met de PvdA en Radicaal werd toen uitgesproken. Toch presteert Hans van Mierlo het steeds weer om aan een duidelijke keus te ontkomen door b. v. ook "Radicalen in de VVD" niet uit te sluiten. Als hij er soms het Liberaal Democratisch Centrum (LDC) mee bedoelt, vergeet hij ten eerste dat binnen deze groep slechts een klein aantal lieden enig onbehagen toonden over de conservatieve ruk die van Riel en Mevr. van Someren-Downer aan de VVD hebben gegeven, en ten tweede dat Radicale VVD-ers niet meer bestaan: die zitten nl. al in D'66.

Realiteit

We zullen zoveel realiteitszin moeten tonen, door te erkennen dat er snel iets moet veranderen in Nederland. Net zoals in de rest van Europa (België, Duitsland, Frankrijk) is het met de democratie in ons land slecht gesteld. De conservatieve krachten zijn hard bezig hun gezamenlijke krachten te bundelen. Dat is voor "rechts" (sorry, dat woord mag ik in D'66 eigenlijk niet gebruiken) geen groot probleem omdat de belangen parallel lopen. De progressieve krachten kunnen zich niet meer de weelde permitteren in het eigen kippenhok kleine ruzies uit te vechten. Er staat té veel op het spel.

Daarom moet D'66 snel zijn met zijn keuze, anders kunnen we iedere vorm van vernieuwing de eerstkomende tien jaar wel vergeten.

Wat mijn keus zal zijn, is hoop ik wel duidelijk. D'66 mag niet pretenderen het democratische paradijs uitgevonden te hebben. Wij zullen daadwerkelijke bereidheid moeten tonen om met gelijkgezinden een front te vormen. Dat is duidelijkheid; dat is wat de kiezers van ons verwachten.

Kontrast

ISRAËL, DE NATIONALE PARADOX kritische universiteit

SIPKE

KAMERLID IMKAMP, DEMOCRATIE EN LUXE

Johnson beha

d'66

DE VERNIEUWERS EN HET GAULLISTISCH IDEEAAL

Steeds weer het eigen hachje

Rob Verboom

Voorstellen voor vernieuwing van onze democratie zijn niet van de lucht. Na de pvda, kvp en chu hebben nu ook de Abr. Kuyperstichting van de arp en de commissie Kiezer-Gekozen van de vvd hun kaarten op tafel gelegd. Eenheid van opvatting is, zoals zo dikwijls in de Nederlandse politiek, ver te zoeken. De angst dat de een wat meer winst zal halen dan de ander maakt dat zelfs over onze democratische toekomst met de partijpolitiek gekleurde bril op wordt beslist.

ARP wil wel

Het is gelukt! De arp heeft haar evangelisch-radicaal gezicht kunnen redderen. Via een ingenieus systeem van districtsverknipping heeft zij enige aansluiting gekregen bij het issue van d'66: "Voor de verkiezing van de Tweede Kamer dient een vorm van districtenstelsel te worden ingevoerd." De arp stelt voor om met 12 districten in zee te gaan. Dit zou dan mogelijk zijn zonder grondwetswijziging, en dus voor 1971 haar beslag kunnen krijgen.

Waarom niet, zoals veel meer voor de hand ligt, de bestaande 18 kieskringen tot districten verheffen? Een tweetal motieven, die overigens niet in het stuk zelf zijn terug te vinden, liggen hieraan ten grondslag. Het in te voeren beperkt districtenstelsel moet in de eerste plaats een rookgordijn leggen over de voortgaande electorale teruggang van de arp na 1946 en bovendien een kans op beloning inhouden in de vorm van meer zetels in het parlement. Daarnaast moeten de beide prot. chr. satellietgroeperingen van de arp, gpv en sgp geen al te sterke argumenten vinden in de voorgestelde veranderingen om met een beroep op de 'onrechtvaardige' werking ervan met kans op succes te kunnen appelleren aan de achterban van de anti's. Een achterban die sterk kerkelijk gebonden is en die in politiek en in democratisch opzicht nog lang niet door de bocht is.

Het beperkt districtenstelsel met 18 districten voldoet niet aan deze eisen. De beide satellietpartijen zouden dan waarschijnlijk uit de Kamer verdwijnen en de arp zou er niet zonder zetelverlies in terugkomen. Met 12 districten, zoals uitgerekend door de Kiesraad, waarbij driemaal twee kringen worden gecombineerd en zesmaal een halve kieskring aan een an-

der wordt toegevoegd - bv. Amsterdam + $\frac{1}{2}$ Den Helder - komt de zaak er veel beter voor te liggen. Zetelverlies voor de arp zit er dan niet in en ook de beide satellietpartijen zullen nauwelijks een veer behoeven te laten.

Voor de ar zit er nog een niet te verwaarlozen bijkomend voordeel aan de invoering van een beperkt districtenstelsel. Met een leden- en kiezersaanhang in het land - vooral op het platteland - welke nog duidelijk conservatief is ingesteld, heeft men zeer veel te stellen met de radicalen in de partij. Zou men hen volgen, en onder de dreiging van uittreden is dit niet denkbeeldig, dan is de kans groot, dat men veel stemmen zal verliezen aan de chu, sgp en gpv. Is de dreiging van uittreden van de radicalen weggenomen, en invoering van een beperkt districtenstelsel doet dat, dan kan de partijpolitiek weer geheel worden afgestemd op de conservatief ingestelde massa van de ar-kiezers. Om het evangelisch-radicalen gezicht te redden misschien een heel klein beetje links van het centrum.

Voor VVD districten taboe

De vvd moet van geen enkele vorm van districtenstelsel iets hebben. Zij vreest dat door manipulaties met het kiesstelsel, die tot doel hebben de extreme partijen te doen verdwijnen, "de ontevredenheid de mogelijkheid ontnomen wordt zich te uiten op de door haar verlangde wijze. Dit leidt tot frustraties en nog meer onvrede en verscherpt de behoefte buiten-parlementair te ageren". Van partijpolitiek belang is ook dat de evenredige vertegenwoordiging "de beste mogelijkheid biedt om evenwichtig samengestelde fracties te vormen". De dreiging van zetelverlies bij invoering van een beperkt districtenstelsel - bv. 18 districten - is uiteraard niet vreemd aan de houding van de vvd. De liberale stemmen uitgebracht in de districten Friesland, Nijmegen, Den Helder, Zeeland en de provincies Noord-Brabant en Limburg zouden zeker zonder enige compensatie in de andere districten verloren gaan. In het parlement zou dit neerkomen op een verlies van tenminste 2 zetels. Voelen de liberalen uit eigen partijbelang niets voor ingrepen in ons kiesstelsel, ook zij zijn er toch niet aan ontkomen iets nieuws voor te stellen. Graag zou men zien, dat het aantal

voorkeurstemmen nodig voor een kamerzetel terug wordt gebracht tot $\frac{1}{4}$ kiesdeler. Dat dit bij de bestaande kiespraktijken niet of nauwelijks invloed zal hebben op de persoonsaamstelling van de fractie zoals die door de partijtop wordt verlangd, heeft men maar niet vermeld. Iedere partij adviseert haar kiezers immers te stemmen op nummer 1 van lijst Een vvd-radicaal geluid is de opvatting van de meerderheid van de commissie, dat nu de opkomstplicht maar eens moet worden geschrapt. En dit nadat men in de staatscommissie-Berger nog maar enkele maanden geleden te vuur en te zwaard de opkomstplicht had verdedigd. Alle praktische en principiële argumenten moeten nu echter wijken voor het in steeds wijder kring ontstane psychologische verzet tegen deze plicht. De kans dat de commissie ook de partij mee zal krijgen t. a. v. de opkomstplicht is overigens vrij klein.

Winst voor KVP en PvdA

De zaak is duidelijk. Met de huidige regeringscombinatie is geen wezenlijke doorbreking van de volmaakte evenredige vertegenwoordiging te verwachten. De enige partij die hier voordeel van zou trekken is de kvp. Van de oppositiepartijen zal de winst alleen gaan naar de pvda. Geclausuleerd zit er misschien ook enige winst in voor de arp. Lijstverbindingen zijn dan echter noodzakelijk. Voor de twee andere regeringspartijen, chu en vvd, zit in het beperkt districtenstelsel geen winst. Zij moeten uit eigenbelang vasthouden aan de evenredige vertegenwoordiging.

Voor de toekomst kan de vraag gesteld worden wat er zwaarder zal wegen: de partijbelangen van kvp, (pvda) en arp die direct voordeel zullen trekken van de invoering van een beperkt districtenstelsel. Of, het belang van een voortzetting van de bestaande regering-samenwerking met uiteraard handhaving van het bestaande kiestelsel. Voor het antwoord zal veel zo niet alles afhangen van de intenties van de pvda. Veel vertrouwen kunnen wij er niet in hebben. Ook deze partij heeft er immers alle belang bij om een interne ontploffing tegen te gaan. En een beperkt districtenstelsel biedt hierbij de beste kansen. Zelfs stemmenverlies kan men dan riskeren, omdat deze dan toch niet in zetelverlies tot uiting komt.

EUROPA zonder fractie

J.W. Fuyk

Een discussiestuk over "De Toekomst van Europa", gemaakt door een sub-groep, is op 6 april besproken in een openbare vergadering van de commissie buitenland.

Door kleine opkomst (ca. 25% van vorige vergaderingen), was de bijeenkomst minder representatief. Het was teleurstellend dat geen enkel fractielid aanwezig was, zodat informatie vanuit de parlementaire praktijk achterwege bleef. Aldus wordt de kans op misverstanden en onnodig uitelkaar-groeien vergroot.

Het bleek opnieuw, hoe buitengewoon moeilijk het is in discussie tot resultaten te komen, tenzij opstellers van discussiemateriaal en sprekers bijzonder veel zorg besteden aan het scherp omschrijven van vooronderstellingen, en gebruikte begrippen. Het door de sub-groep voorgestelde vragenschema werd dan ook slechts als proef beantwoord, en zal volgens besluit van de commissie nog worden aangevuld met anders geformuleerde alternatieven.

Voorbeelden:

Ondermeer vroeg de sub-groep een peiling over,

a) de al of niet wenselijkheid van een Politieke Unie der zes E. E. G. landen. Blijkens mondelinge toelichting dacht de groep aan een samenwerkingsvorm, waarbij een stuk politieke beslissingsmacht wordt gedelegeerd aan een boven-nationale instantie. Het antwoord lijkt ons mede afhankelijk van concretisering van het functioneren van, en de democratische controle op, zo'n instantie.

b) de al of niet wenselijkheid, dat Nederland zonder voorwaarden vooraf te stellen, zich bereid verklaart een gesprek over - een Politieke Unie - met de zes landen te beginnen.

Nog niet geconcretiseerd werd b. v., of deze bereidheid ook behoort te (blijven) bestaan, als een of meer andere deelnemers wél voorwaarden vooraf (zgn. préalables) stellen. Daardoor lijkt ons beantwoording moeilijk.

Financieel overzicht

Balans per 1 januari 1968

Kas, bank, giro	f 6813,39	Crediteuren 1967	f 33033,58
Machines en inv.	- 8137,05	Lening Democraat	- 1383,75
Voorraad drukwerk	- 1411,65	Leningen van leden	- 3200,00
Waarborgsom pand	- 2250,00	Afbetalingen machines	- 3938,30
N. t. o. diversen	- 268,12	N. t. b. verkiezingskosten	- 1559,00
Exploitatiesaldo	- 24234,42		
	<u>f 43114,63</u>		<u>f 43114,63</u>

Exploitatierkening over 1ste kw. 1968

Contributies	f 64280,12	Afsch. machines, inv.	f 406,85
Giften en donaties	- 6981,30	Salaris. soc. lasten	- 7901,22
Programma's, drukwerk en diversen	- 161,82	Huur secretariaat	- 2250,00
		Afdracht afdelingen	- 13625,70
		Radio en televisie	- 150,00
		Reiskosten secretaris	- 321,00
		Onderhoud secretariaat	- 461,32
		Telefoon en postbus	- 481,78
		Porti	- 1708,41
		Kantoorkosten	- 698,24
		Papier en drukwerk	- 3147,02
		Reis- en verblijfskosten	- 405,91
		Vergaderkosten	- 713,73
		Exploitatiewinst	- 39152,06
	<u>f 71423,24</u>		<u>f 71423,24</u>

Balans per 1 april 1968

Kas, bank, giro	f 31195,63	Crediteuren 1967	f 10290,56
Machines en inv.	- 7730,20	Crediteuren 1968	- 7355,06
Voorraad drukwerk	- 1125,00	Afbetalingen machines	- 2624,27
Waarborgsom pand	- 2250,00	Leningen van leden	- 3100,00
N. t. o. diversen	- 2141,45	Afdracht afd. maart	- 6154,75
		Exploitatiesaldo	- 14917,64
	<u>f 44442,28</u>		<u>f 44442,28</u>

Het financieel overzicht over het eerste kwartaal werd opgesteld in samenwerking met de heer H. Dijsselbloem. Daar in deze periode de meeste contributies voor het gehele jaar 1968 zijn binnengekomen, is de exploitatiewinst geflatteerd. De post afdracht aan afdelingen is groter dan 20% van de binnengekomen contributies omdat een deel van de contributies reeds in december 1967 werd ontvangen.

Amsterdam, 1 april 1968.

J. Beekmans
penningmeester

**D'66 heeft leden nodig,
erg hard nodig**

Secretariaat D'66, Keizersgracht 576,
Amsterdam-C, telefoon 020-226996.

Politiek drijfzand

J.W. Fuyk

Op 25 maart j.l. werd in Hoogvliet een openbare D'66 hearing gehouden. Aanleiding: het bekend worden van enige informatie over plannen tot haven- en industrieuitbreiding vóór en in Voorne-Putten, binnen het twee jaar geleden door de regering als natuur-, agrarisch- en woongebied gedemarkeerde gedeelte. Een stuk daarvan, de Maasvlakte II, ligt op rijksgrond buiten de kustlijn, en dus buiten enige provincie of gemeente. Formeel zou hierover bij een eenvoudig Koninklijk Besluit een beslissing kunnen worden genomen, al past dit volstrekt niet bij de beginselen van ons bestuursrecht. Het al of niet doorgaan van een groot havenproject in Zeeland staat op de achtergrond. De inzet van de hearing was van meer dan lokaal belang: het ging om de verantwoordelijkheid bij diepingrijpende beleidsbeslissingen, en om de democratische procedures die daarbij ter beschikking horen te staan. Tenslotte: over het sombere probleem dat ons allen raakt, de afweging tussen economische groei en de kansen op levensruimte zonder overlast en hinder.

Geen keus

Vele interessante opmerkingen kunnen hier wegens plaatsgebrek niet worden besproken; de mening van Gruyters over het allereerst uitputten van de mogelijkheden binnen de gemeenteraad Rotterdam haalden de pers en radio; daarom hier slechts drie opmerkingen over het betoog van een econoom die zich achter de Rotterdamse plannen schaarde, dat kortweg als volgt luidde:

- a) de armoede van Nederland laat ons geen keus: economische groei moet, zonodig ten koste van zware offers, worden bevorderd.
- b) het aantrekken van (petro) chemische en havenbedrijven moet daarom voorrang krijgen.
- c) dit maakt het aanleggen van maasvlakte II en verdere werken in Voorne-Putten nodig.
- d) dan verdienen we het geld, dat nodig is voor voorzieningen op het gebied van de leefbaarheid.

Arm

1. Ter hearing genoemd: wij zijn per hoofd van de bevolking arm, vergeleken met de meest ontwikkelde industriële landen, o.a. door de

bevolkingstoename (en bevolkingspolitiek ?) waardoor een groot deel van ons volk niet werkt. Opvallend was, dat een andere belangrijke oorzaak van verdere verhoudingsgewijze achteruitgang t.o.v. nabuurlanden, scandinavie en de v.s. niet werd vermeld: het vergelijken derwijs buitengewoon lage aandeel van de nederlandse vrouw in het nationaal product. Bovendien worden in tegenstelling tot elders, in Nederland t.a.v. schooltijden en -verzorging, gezinsbevoorrading, opleiding en efficiëntievergroting van vrouwen, geen gepaste maatregelen genomen.

Deze twee oorzaken zijn door industrievestiging allèen niet te verhelpen.

Visie en leiding

2. Zou burgemeester Thomassen van Rotterdam inderdaad menen (zoals kon worden begrepen uit de op 31 maart door de Vara uitgezonden bandopname) dat zij, die zich kritisch opstellen tegenover bepaalde consequenties van de vermoedelijke plannen van de Rotterdamse dienst voor havenontwikkeling, "de prestaties van Rotterdam en de daarvoor in het buitenland algemeen heersende bewondering" missen? Het is juist de erkenning van de visie van Rotterdam op haven- en industrieontwikkeling na de tweede wereldoorlog, tezamen met de juist door Rotterdam gesignaleerde schaalvergroting, die ons nu dwingt tot het ontwikkelen van een visie en aanpak die passen bij de grotere problemen en sterker dreigende consequenties. De dynamiek, "know-how", creativiteit en informatie van Rotterdamse kant geven stellig een stoot tot activiteit van ons land op havengebied. Maar nu moeten, voor gehele landstroken en grote bevolkingsgroepen, (groei) - kansen en offers tegen elkaar worden afgewogen en in aanvaardbaar verband worden gebracht. De regering behoort hier leiding te geven, desnoods door inzet van aan de situatie aangepaste bijzondere middelen. En zij moet tegelijkertijd het geld zekerstellen voor behoorlijke en gelijkmatige uitvoering van het gehele pakket maatre-

gelen, waartoe wordt besloten. Historisch gegroeide organisatorische indelingen en bestuursvormen maken tegenstellingen op hoge ambtelijke niveaus verklaarbaar. Maar wanneer deze nu het ontwikkelen van een totale visie belemmeren, moeten zij wijken voor nieuwe methoden. Op de hearing is dan ook gevraagd, of bekwame experts (waaronder de Rotterdamse) niet moeten worden losgemaakt uit de beperkte grenzen van hun huidige taak, met de opdracht om alternatieven voor zo'n totale visie op te stellen.

Wantrouwen

3. Het is makkelijk om te zeggen, dat de economische groei voorwaarde is om de voorzieningen te kunnen betalen voor hen, die zonder overlast of hinder willen wonen. En voor hen, die een redelijk vrije keuze wensen tussen uitvoerbare en bereikbare mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding. Maar alleen aan zeer wijze heelmeesters kan het worden toevertrouwd, te werken met middelen die de kwaal versterken. De ervaringen in de V.S. en in eigen land rechtvaardigen op dit punt een ernstig wantrouwen. Tenzij de welzijnsvoorzieningen vóóraf als voorwaarden worden opgelegd, tenzij de organisatie, financiering en controle tevoren zijn veilig gesteld, komt er tot dusver weinig van terecht. In de NRC van 30 maart j.l. is het bovenstaande belicht in de bespreking van E. J. Mishan's boek - The cost of economic growth - onder de kop: "produceren om te leven of leven om te produceren". Een studieconferentie van economen gaat binnenkort in Rotterdam (!) de door Mishan opgeworpen vragen behandelen. Niemand kan nu meer volhouden dat bovenstaande problematiek alleen door idealistische bewonderaars van duinvegetatie wordt opgeworpen. Het gaat om een buitengewoon belangrijke politieke beslissing.

Ook het radicale harnas is leeg

Cees Pröpper

SPREK - BEURTEN

Er is weer een nieuwe kraam geopend op de politieke markt. En terwijl de nieuwbakken standhouder Aarden zijn handel etaleert voor het vaderlands publiek vraag je je automatisch af of de consument nu opeens erg veel gelukkiger is. De consument vraagt om "duidelijkheid". Is nu de heer Aarden duidelijk? Zijn christelijk geïnspireerde oplossingen zijn niet die van de meeste uit dezelfde bron puttende KVPers. Hij wil niet overlopen naar de PvdA. Zijn sociaal geïnspireerde oplossingen voor 's lands noden vindt hij kennelijk niet helemaal gaaf terug bij die partij. Hij heeft de tactiek toegepast van de verschroeide aarde. Zijn tegenstanders is de kans ontnomen ervan te profiteren. Hijzelf zit na de brand op de blaren en roept in arren moede om een progressieve concentratie.

Iets onduidelijkers dan deze radicalen is er voorlopig niet aan de markt.

Lijkt op het oog dat de beginselen van de heren politici er wat schraal afkomen dan was dat niet de bedoeling. Het was alleen de bedoeling aan te geven dat beginselen in de praktijk om uitleg vragen. De bijbel heeft een gelovige nodig, het klassebewustzijn een socialist. Op die manier zijn ze ook voor de kiezer duidelijk. Hij kijkt naar de man en leidt daaruit af wat zijn beginselen in de praktijk zullen betekenen. De ene gelovige is anders dan de andere. Vondeling is geen Drees en mevrouw van Someren Downer geen Oud. Voor de kiezer is dat zonneklaar. Jammer alleen dat het voor zo weinig zittende politici duidelijk is. Zij blijven ons een monstercollectie beginselen en beginselprogramma's aanbiede-

- 22. 4 Ledenbijeenkomst afd. Rotterdam, "Regina", Spoor singel 75, Ter Burg en De Vaan over Ontwikkelingshulp en de verhouding Oost-West 20. 00 uur
- 24. 4 Werkgroep "Rijnmond" Ramlehweg 34c 20. 00 uur
- 26. 4 JOVD-debatavond in Amstelveen over reg. politiek, D'66 spreker H. Neeter 20. 00 uur
- 26. 4 Openbare vergadering D'66 in Deventer. Spreker Hans Moerkerk 20. 00 uur
- 10. 5 Afd. Voorne-Putten, Rozenburg, Openbare verg. Willemshoeve-laan 2 in Spijkenisse. Arend de Goede 20. 15 uur
- 11. 5 Voorcongres Integrale Ontwikkelingsplanning in Utrecht
- 16. 5 Ledenverg. afd. R'dam "Regina", Spoor singel 75 20. 00 uur
- 8. 6 Voorcongres Rapport NAVO in Utrecht

Compromis

Is dat een heldere klare roepstem? Laten we voorop stellen dat er geen radicaal progressieve beginselen zijn of zullen komen. Net zo min als er voor de politieke praktijk panklare socialistische of liberale beginselen zijn. Net zoals bij de socialisten en liberalen zal er in het begin eenstemmigheid binnen de groep zijn over een paar hoofdpunten. De meningsverschillen over de andere punten worden achter de schermen uitgeknoet. Als zodanig is iedere partij een programmapartij zodra ze zich aan de kiezer presenteert. De veelgeprezen beginselen zijn niet meer dan jargon, een soort garnering waarmee je een compromisprogramma onder een mooie naam kunt opdienen. "Radicalen" wordt dus een partij als de andere met een programma door de oprichters samengesteld. Hoe meer oprichters hoe groter het compromis daarin. Valt het te verbazen dat de consument er niet warm voor loopt?

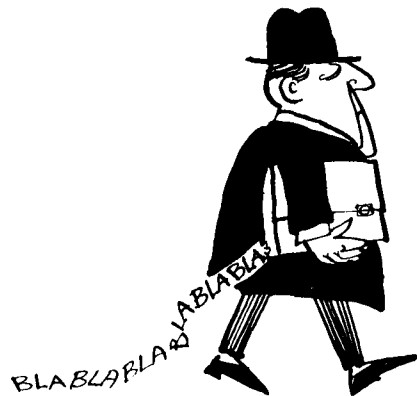
den zonder deze gestalte te geven in een persoon.

Zichzelf

Voor de consument is dit niet duidelijk. Hij voelt zich als de jonkvrouw die een ridder moet kiezen om voor haar een draak te verslaan en daarbij de keuze mag doen uit een aantal lege maliënkolders. In de verkoopvoorwaarden vermelden de leveranciers dan nog terloops dat zij het materiaal met een strijder erin zullen leveren. Maar niet dat hij de juiste draak zal aanpakken. Het regeringsprogramma voor drakenbestrijding staat nog niet vast. Radicaal en radicaal is twee. Voor de "radicalen" betekent het een nieuw harnas volgens gepatenteerde radicale methode gesmeed. Voor D'66 betekent radicaal alleen maar één enkele radicale ingreep in de democratie. De politicus moet in het vervolg zichzelf verkopen en een einde maken aan de handel in zijn lege maliënkolder. Op zulke radicalen wachten wij.

RADIO EN TV

Hilversum I: iedere maandag om de 14 dagen van 18.20-18.30 uur, 25.3.8.4.

Bestuurs- mededelingen

Hoofdbestuur

Het hoofdbestuur vergaderde op 2 en 23 maart. De vergadering van 2 maart werd in hoofdzaak besteed aan een bespreking met enkele leden van de kamerfractie over de jongste politieke ontwikkelingen. Algemeen kwam de wens naar voren om te komen tot een gemeenschappelijke strategie met de radicalen.

Op 23 maart was aan de orde het door Moerkerk en Stokvis opgestelde ontwerp van een discussiestuk over partijvernieuwing. Besloten werd het stuk aan alle leden toe te zenden. Verder kwamen aan de orde een uitnodiging van het Democratisch Centrum Nederland voor een gesprek met vertegenwoordigers van die groep, een door de afdeling Heerenveen te houden enquête met betrekking tot de benoeming van een nieuwe burgemeester en een voorstel Zeevalking verband houdende met de ontwikkeling in België. Dit laatste voorstel werd verwezen naar de Commissie Buitenland.

Documentatie

Mede door de intensieve medewerking van Mevrouw Spruyt (Den Haag) begint de documentatie op het secretariaat flink op gang te komen en men was in staat te voldoen aan aanvragen om literatuuropgaven met betrekking tot verschillende onderwerpen. De afdelingen en werkgroepen zullen hieromtrent in de maand april nader worden ingelicht. Voor belangstellenden liggen de Handelingen met bijlagen van de beide Kamers der Staten-Generaal ter inzage.

Uit de afdelingen

In de afgelopen weken werd in Baarn-Soest een afdeling opgericht. Voorzitter is voorlopig de Heer K. Dokter. Secretaresse is Mevr. J. M. Bakker-van Wieringen, Maatkampweg 16, Baarn, tel.: 02154-4821.

Nieuw bestuur van de afdeling Dordrecht:

Voorzitter: P. C. Pieters, Penningmeester: Mr. J. D. W. van Oldenborgh, Secretaris: K. H. Klaver, W. P. Speelmanstraat 15, Zwijndrecht, tel.: 01850-28232.

Secretariaatswijzigingen

Afdeling Groot Alkmaar:

Aart de Gelderlaan 38, Alkmaar, tel.: 02200-20462.

Afdeling Rotterdam:

Schiebroeksensingel 4, Rotterdam-12, tel.: 010-226794.

Van de werkgroepen

BUITENLAND & DEFENSIE

Deze werkgroepen kwamen bijeen in gecombineerde vergadering op 17 februari ter bespreking van het reeds in de vorige "Democraat" aangekondigde rapport van de ad hoc groep NAVO met de titel "Nederland en de NAVO". Het rapport stelde verschillende alternatieven, waarover de vergadering uitspraak deed. Rapport en verslag van de bijeenkomst zijn toegestuurd aan de afdelingen en zijn op aanvraag verkrijgbaar bij het secretariaat. Een deelcongres op 8 juni wordt voorbereid.

C., R., SPORT & M. WERK

De subgroep "Plaatselijke omroep" heeft een rapport laten verschijnen met de titel "D'66-plan voor plaatselijke radio in Nederland", dat in de Nederlandse dag- en weekbladen veel aandacht kreeg. Het was de basis voor vragen van de kamerleden Dijkstra en Visser aan de minister. Het rapport is naar de afdelingen gestuurd en is op aanvraag bij het secretariaat verkrijgbaar.

STAATSRECHT

Op het rapport "Een stem die telt" -- uitgebracht in september 1967 door de werkgroep van de Partij van de Arbeid onder voorzitterschap van drs. J. M. den Uyl -- is een commentaar gepubliceerd. Dit commentaar is eveneens aan de afdelingen toegezonden en is eveneens bij het secretariaat verkrijgbaar.

De subgroep "Gemeenteproblemen" heeft een conceptverordening ontworpen over de openbaarmaking van stukken. In gemeenten waar het moeilijk is raadstukken ter inzage of ter beschikking te krijgen, wordt de afdelingsbesturen aangeraden een verzoekschrift aan de raad te richten tot vaststelling van een dergelijke verordening. Conceptverordening en conceptverzoekschrift zijn naar de afdelingen gestuurd en verkrijgbaar bij het secretariaat.

COOR. COMM. GEMEENTEPOLITIEK

In verband met de in verscheidene gemeenten naderende verkiezingen is een ontwerp-standaard-gemeenteprogramma opgesteld dat op 14 maart in een vergadering werd besproken. Tevens werd een kerngroep ingesteld die als

dagelijks bestuur van de coördinatiecommissie, thans vijftig personen, zal fungeren. Voorzitter is de heer B. Hamstra en secretaris de heer J. de Bres. Zijn adres is Valeriusstraat 234 in Leiden.

WATERSTAAT

De werkgroep Verkeer en Waterstaat is van mening dat "waterstaat" slechts om historische redenen aan "verkeer" is gekoppeld. Waterstaat heeft minstens zoveel met landbouw te maken als met verkeer en dient een zelfstandige groep te worden. Deskundigen en belangstellenden kunnen zich opgeven bij het secretariaat onder vermelding "medewerking waterstaat".

De subgroep "Herziening kiesstelsel" heeft een rapport gemaakt over het voor de verkiezing van de leden der tweede kamer in te voeren kiesstelsel. Dit rapport werd in de werkgroep besproken op 23 maart en op 3 april. Aanbevelingen en conclusies zullen langs de gebruikelijke weg worden bekend gemaakt.

Verstandig burgerschap

DANK U WEL

Enige maanden geleden ben ik lid geworden van D'66. Naar mij gebleken is een ontzettende vergissing. (Die ik inmiddels weer heb goedge maakt door te bedanken)

Waarom een vergissing?

Omdat ik in D'66 een partij zag met een modern sociaal beginsel. Dit blijkt echter niet het geval te zijn. D'66 zweeft zo'n beetje tussen het liberalisme en socialisme in. Ook wat de activiteiten op het gebied van de buitenlandse politiek betreft is D'66 mij hard tegengevallen.

Heeft D'66 ooit wel eens gedacht aan b.v. de kritische situatie in Bolivia, waar de querilla's een heldhaftige strijd tegen de kapitalistische overheersing voeren? Heeft D'66 het ooit wel eens opgenomen voor b.v. Cuba, dat voortdurend door het Amerikaanse imperialisme bedreigd wordt?

Juist hierin mis ik het socialistische beginsel. De enige toekomstmogelijkheid voor D'66 is een omwenteling binnen de partij. We moeten D'66 niet op een kapitalistische maar op een socialistische basis grondvesten. Dan is er voor D'66, dat toch ook een hoop positieve dingen heeft, toekomst.

C. A. Klok, Dordrecht

(Brieven, waarvan de schrijver aan de redactie niet bekend is, worden niet geplaatst; de redactie behoudt zich het recht voor de inhoud te bekorten en, indien nodig, de discussie te sluiten. Over plaatsing is geen correspondentie mogelijk)

Waarom maakt u zo een drukte?

Wim Zandvoort

D'66 wil een partij die antwoord geeft op de vragen van de moderne maatschappij, nieuwe spelregels passend in de aktualiteit van nu, radicale democratisering van de samenleving.

De partij zal onduidelijkheid in de politiek trachten te bestrijden en daarom een duidelijk consequent beleid voeren waarin het program voorop staat.

Openbaarheid zij regel in het overheidsbeleid. De verhouding kiezer-gekozene dient zwaarder te wegen dan de verhouding kiezer-partij en de relatie gekozone-partij. Waar decentralisatie mogelijk is, is zij gewenst.

Ook in het bedrijfsleven wordt een de-

mocratisering noodzakelijk geacht. De leiding moet verantwoording schuldig zijn aan aandeelhouders en werknemers.

Fragmenten uit Programma en verkiezingsfolders. We maakten ons er druk om en waren blij dat we werden begrepen. Hopelijk blijkt het driehonderdduizendvoudige ja-woord een inspiratie nu voor D'66 de wittebroodsweken voorbij zijn. We moeten het ons nog steeds erg druk maken. Ook binnen D'66. Want de gang van zaken in de partij moet voldoende elementen tonen van de nieuwe democratie.

We maakten ons druk. We waren blij dat we werden begrepen.

Wij willen een nieuwe democratie. En een praktische politiek. En duidelijkheid. En openheid. En vrijheid. Wij willen dat ook u weer wat te zeggen krijgt.

Waarschijnlijk op 10 mei aanstaande wordt in Amsterdam in de Lange Leidsedwardsstraat een politiek café geopend boven de Bamboo-bar van Hans Gruyters en Coen Affolter. Een oud ideaal van dit duo is dan werkelijkheid geworden. Toen zij in augustus 1956 de Bamboo-bar openden - een zgn. "8-2 zaak" - in een eerst gehuurde, later gekochte voormalige fietsenstalling hadden ze al min of meer het plan de zaak te zijner tijd naar boven uit te breiden.

Voor het nieuwjaar van (D)'66 kwam een verdieping boven de Bamboo vrij en nu, twee jaar later, is het zo ver. "Als je een kroeg gaat bouwen", zegt Hans Gruyters, "zijn er tegenwoordig zoveel regels en regelingen, dat, al heb je alle medewerking van ambtenaren, je verschrikkelijk lange tijd aan voorbereidingen kwijt bent; bovendien moesten we wachten op de nieuwe drankwet".

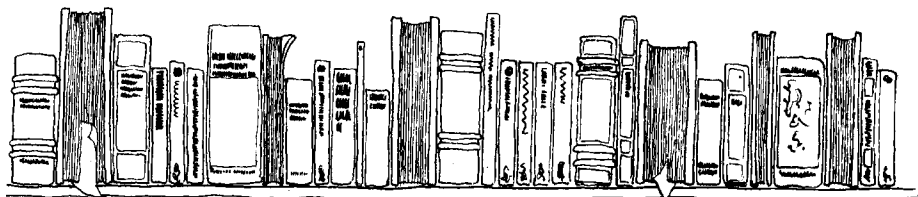
Hans en Coen waren niet alleen samen eigenaar van de Bamboo, ze vormden ook al jarenlang een politiek koppel. Toen Hans voor de VVD in de Amsterdamse gemeenteraad zat, voerde Coen een actie om via voorkeurstemmen voor de liberalen in de provinciale staten van Noord-Holland te komen. (Hij haalde bijna duizend stemmen, voornamelijk vergaard bij collega's en sympathisanten in het Horecabedrijf). Ze kwamen allebei tot de conclusie dat de VVD hun te conservatief was en ze waren samen actief bij de oprichting van D'66. Gezamenlijk reisden ze later bij de verkiezingsstrijd het land door; Hans op het podium als spreker, Coen in de zaal met brochures en, waar nodig, als opener van het applaus. Coen heeft naast de Bamboo een cateringsbedrijf op Schiphol. Hans is politiek onderzoeker, politiek commentator in de Haagse Post en het Parool en namens D'66 lid van de staatscommissie van advies inzake de Grondwet en de Kieswet. Hoewel in de Bamboo regelmatig politieke geïnteresseerden elkaar ontmoetten - veel JOVD-ers waren stamgasten - was een speciale club voor politici en politieke gesprekken toch wel hun wens. Het wordt een besloten gelegenheid boven de Bamboo. Op banken langs de muur of aan de bar kan voor weinig geld geconsumeerd worden (pils f 1, --), een bandrecorder zorgt voor zachte achtergrondmuziek (er kan niet gedanst worden).

Lidmaatschap, na een proeftijd van een kwartaal, kost f 25, --. Leden van politieke partijen krijgen echter f 15, -- korting op dit bedrag. De vereniging zal als speciale taak beschouwen het subsidiëren van de afdeling Amsterdam van D'66.

Het politieke van de club zal verder tot uiting komen in speciale faciliteiten voor politieke presentatie. Wil b.v. een politicus voorstellen voor de Amsterdamse gemeenteraad toelichten voor pers of andere belangstellenden, dan wordt de club daarvoor beschikbaar gesteld. Ook de inrichting zal het politieke accentueren. Zo zal een wand gesierd worden met een copie van de Nachtwacht met de koppen van bekende politici, Luns en Zijlstra vormen daarbij het stralende middelpunt.

(advertentie.)

J. J. Duivelziek.

politiek voor de boekenplank

Bij de Staatsuitgeverij in Den Haag is een boek verschenen, kosten niet minder dan zeventien-vijftig, van de hand van de oud-minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, dr. G. M. J. Veldkamp. De titel: "Sociale triptiek, verantwoording en achtergronden van een beleid".

Het boek, voor fijnproevers het neusje van de zalm, bestaat uit drie delen, namelijk sociaal beleid, sociale zekerheid en sociaal recht.

Dr. Veldkamp heeft getracht, naast een groot aantal gegevens op sociaal-politiek en sociaal-rechtelijk terrein, een aantal beschouwingen te bundelen. Hij heeft gepoogd achtergronden te schetsen en er bovendien naar gestreefd duidelijk te maken hoe belangrijk het is voor de ontwikkelende sociale politiek samenwerking te bereiken en compromissen te hanteren. In een losse vrije avond komt u de "pil" van bijna driehonderd pagina's niet door. Dat is ook niet de bedoeling van dr. Veldkamp geweest. Het is een verantwoording van een beleid.

CHR.

De vaardige, maar o zo cynische, hand van Willem vervaardigde een vrij lijvig stripverhaal, dat Uitgeverij Polak en Van Gennep in Amsterdam voor zes-vijftig aan de man brengt.

Willem is Bernhard Holtrop, die in het boekje niet aarzelt situaties te laten zien die sterk doen denken aan de oorlog in Vietnam. "Billy the kid" is de titel. De ondertitel: "of hoe een eenvoudige jongen uit Texas de maarschalksstaf in zijn ransel vond en ermee op kruistocht ging". De grote strijder lijkt op een bevriend staatshoofd, maar dat is natuurlijk maar schijn. Billy trekt namelijk strijdend door China, het land leeggemoord en verschroeid achterlatend.

Negers trekken een huifkar, soldaten schieten en roven en aan alles wat in Vietnam gebeurt, wordt door Willem uiterst nauwkeurig aandacht besteed. Kortom, wel een boek om te hebben. Herlezen of herhaald plaatjes kijken zal er echter niet bij zijn. Dat ligt dan niet aan Willem, maar aan de oorlog in Vietnam.

CHR.

"Naar een nieuw politiebestedel" van de Nijmeegse hoofdcommissaris van politie mr. F. Perrick kost zeven-negentig. Geen geld blijkt na lezing. Zijn twaalf stellingen, uitgegeven door de N. V. Uitgevers Maatschappij S. Gouda Quint-D. Brouwer en Zn in Arnhem, zijn niet meer dan een pleitnota.

Een van die stellingen: "De tijd is rijp voor een niet-partiële, doch algehele herziening van ons politiebestedel" en "Het lijkt verder gewenst te komen tot instelling van een Raad voor de politie, als vaste adviescommissie voor de minister die met het centraal beheer over de politie wordt belast". De schrijver wijst er onder meer op dat een verdeling van taak en daarmee van verantwoordelijkheid tussen burgemeester en (hoofd)commissaris ontbreekt. Hij is van oordeel dat - indien Nederland zou hebben beschikt over een nationale politie - de Amsterdamse affaire nimmer zou zijn ontstaan.

CHR.

maak een abonne

Gireer f 6.-- op giro 1477777 van Maandblad "Democraat", Amsterdam.

wordt abonne

De Nederlandse jeugd heeft interesse voor D'66. Het omgekeerde is ook het geval. Daarom is de landelijke werkgroep "Jeugdwelzijnsbeleid" gevormd. Oorspronkelijk opgericht onder de benaming "Werkende Jeugd" heeft zij haar werkterrein verbreed. Primair wil zij een communicatie-kanaal zijn voor de jeugd met het politieke leven in ons land. Daarnaast houdt zij zich bezig met allerlei problemen, die de jeugd betreffen. Roept de naam COWER-rapport iets bij U op zonder dat U verder hoeft te vragen wat dat ook weer is? Dan zou Uw medewerking zéér welkom zijn!

Schrijft U even naar het (tijdelijk) secretariaat: Torenlaan 46, Den Haag. Een telefoontje na 6 uur (070-111251) is ook goed.

CONTINU ENQUETE SYSTEEM

UITSLAG C. E. S. van februari 1968

Op 14 maart waren 242 inzendingen ontvangen. Het aantal Democraat ontvangers bedroeg + 1500. Een reactie van ongeveer 17%, wat als vrij goed beschouwd mag worden. 232 inzenders waren lid van D'66.

Vrij veel inzenders hebben commentaar gegeven op de enquête; helaas is het niet mogelijk op deze plaats de reacties te behandelen, maar de P en E commissie neemt uw adviezen gaarne in ontvangst.

TABEL I

Vraag	Ja	Nee	Geen/andere mening
1. Navo	24	58	18
2. Hoempla	64	17	19
3. Congres	27	72	1
4. Bereid			
inzenden	64	18	18
5. Oordelen	71	20	9
6. Pornografie	4	88	8
7. Voorstander CES	94	1	5
8. Lid D'66	96	3	1

Enkele conclusies:

1. Het merendeel van de inzenders vindt dat Nederland in de NAVO moet blijven, maar een toch niet te onderschatten minderheid is het daar niet mee eens en hierbij opgeteld diegenen, die geen of een andere mening hebben, doet vermoeden dat dit nog geen uitgemaakte zaak is in D'66.
3. Het nut van het CES wordt hier sterk benadrukt; een groot aantal leden dat geen congressen kan bijwonen kunnen hier hun mening kenbaar maken.
6. Een overweldigende meerderheid is tegen de censuur in Nederland.

Er is een vergelijking gemaakt tussen de leeftijd van de inzenders en de antwoorden op vraag 1 en 2. Wegens ruimtegebrek zullen hier alleen de aantallen en de percentages van de JA-antwoorden worden vermeld.

3. Acht U het mogelijk dat kapitalistische en communistische europese landen vreedzaam samenwerken in een Groot-Europese Confederatie ?
4. Moet bij de integratie van de europese landen ten westen van het ijzeren gordijn de mogelijkheid van toetreden van de midden-europese landen Polen, Tsjechoslowakije, Hongarije, Joegoslavië, Albanië, Bulgarije, Roemenië en Oost-Duitsland worden opengehouden ?
5. Bent U voorstander van een nauw verbonden West- en Midden-Europa los van Rusland en los van Noord-Amerika ?
6. Bent U voorstander van een nauw verbonden West-Europa en Noord-Amerika, naast een nauw verbonden Midden-Europa en Rusland ?
7. Vindt U de Gaulle een groot Europeaan ?
8. Acht U een onderscheid tussen Christenen in West-Europa en Communisten in Oost-Europa reëel ?
9. Vindt U een gesprek tussen Christenen uit West-Europa en Communisten uit Oost-Europa van belang voor de ontspanning in dit werelddeel ?
10. Moeten de Christenen in dit gesprek aanwezig zijn als Christelijke Kerken ?
11. Als Christelijke Politieke Partijen ?
12. Als individuele Christenen in andere organisaties ?
13. Kunt U er zich mee verenigen dat Communistisch China niet in de Verenigde Naties is vertegenwoordigd ?
14. Bent U lid van D'66 ?

TABEL II

Relatie leeftijd en antwoord vraag 1 en 2.

Leeftijdscategorie	vraag 1		vraag 2	
	abs.	%	abs.	%
16-25 n = 52 (22%)	17	33	37	71
26-35 n = 85 (35%)	18	21	55	65
36-50 n = 85 (35%)	17	20	53	61
51 en ouder n = 18 (8%)	3	17	7	39

Totaal 240

n = aantal inzenders per leeftijdsgroep.

In geen enkele leeftijdsgroep is de opvatting dat Nederland de NAVO moet verlaten overheersend, maar komt relatief wel het meest voor bij de jongeren. Algemeen: hoe ouder men is, des te minder vindt men dat Nederland uit de NAVO moet. Dit bleek ook uit de, hier niet vermelde, "nee" antwoorden. Verder blijkt het gemis van Hoepia bij de jongeren het grootst te zijn.

Tot slot: het verwerken der enquêtes, de voorbereiding en de uitvoering van het panel vereisen een grote hoeveelheid werk; daarom doen wij nogmaals een beroep op mensen die bereid zijn mee te werken aan dit nobele en zeer democratische werk. Tevens verzoecken wij u dringend uw inzendingen zo snel mogelijk te versturen.

Gerben van der Molen

N.B. De onderstaande vragen werden grotendeels ingestuurd door de werkgroep "Europa". Vragen van andere werkgroepen worden gaarne tegemoet gezien!

DE NIEUWE ENQUÊTE

1. Vindt U dat Nederland bereid moet zijn met de andere vijf landen van de Europese Economische Gemeenschap te praten over de vorming van een Politieke Gemeenschap van de E. E. G. landen, nadat Engeland lid is geworden van de E. E. G.,
2. voordat Engeland lid is geworden van de E. E. G. ?

Ken uw plicht als D'66 lid
Opsturen voor 30 april naar D'66
Keizersgracht 576, Amsterdam

VRAAG	ANTWOORD		
	ja	nee	geen/andere mening
1	☐	☐	☐
2	☐	☐	☐
3	☐	☐	☐
4	☐	☐	☐
5	☐	☐	☐
6	☐	☐	☐
7	☐	☐	☐
8	☐	☐	☐
9	☐	☐	☐
10	☐	☐	☐
11	☐	☐	☐
12	☐	☐	☐
13	☐	☐	☐
14	☐	☐	☐

Woonplaats -----

Leeftijd -----

Geslacht -----

Kerkgen./levensbesch. -----

Gehuwd/ongehuwd -----

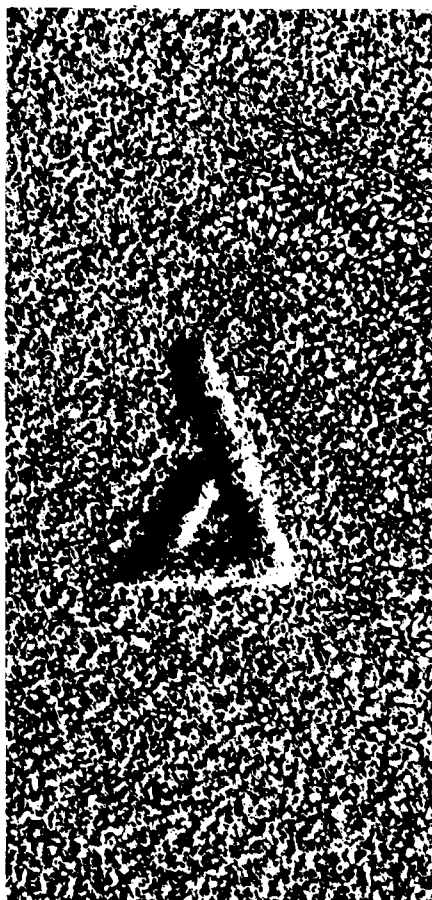
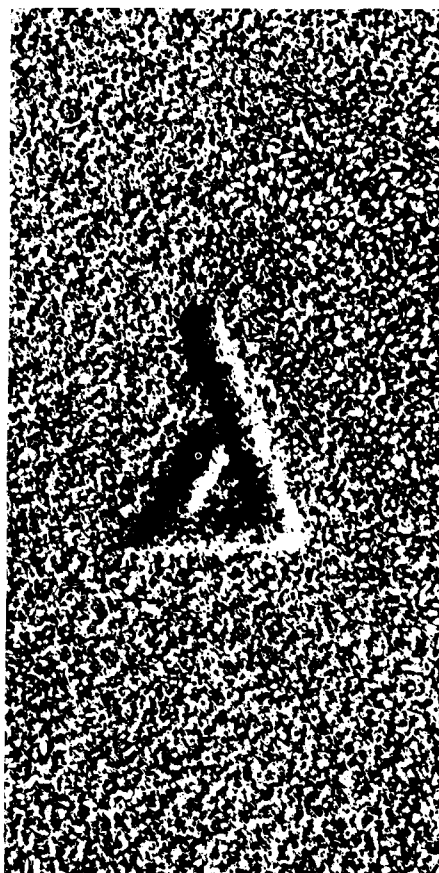
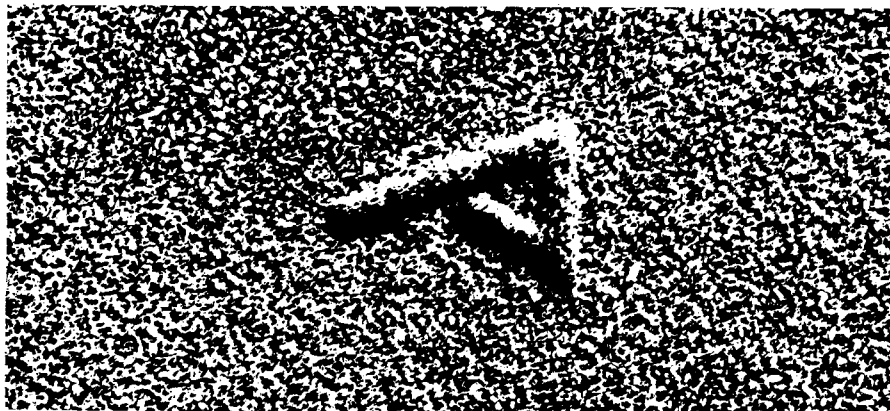

Postzegelveiling „De Hoogt”

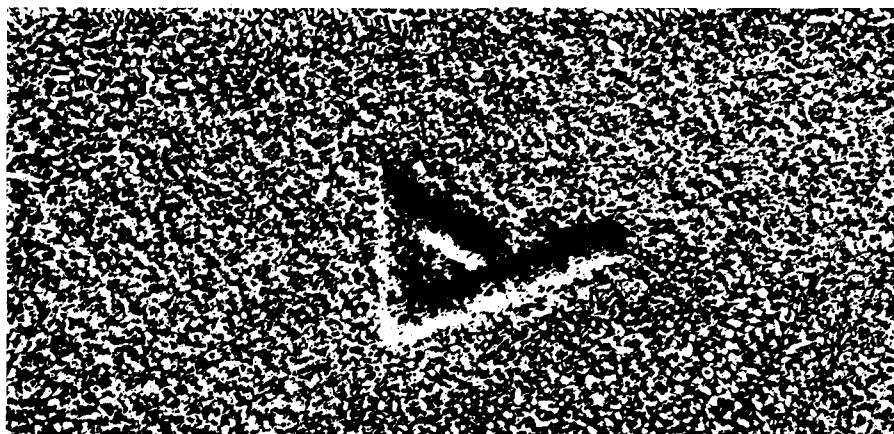
Postbus 225 - Tel. (01850) 38469 - Dordrecht - Postgiro 722080

- Regelmatig veilingen
- Lage kosten
- Deskundige bewerking

DELTA METSELBAKSTENEN ZIJN MERKSTENEN

Een merk garandeert het product waarop het staat. En niet alleen het product, maar ook de service daarachter. Van Lookeren Campagne levert: maatvastе, kantige metselstenen van constante kleur en kwaliteit, op de afgesproken data. Oók als het om grote termijndorders gaat. Daarom staat op elke steen van Van Lookeren Campagne het Deltamerк. Daarom is het zo belangrijk, vooral voor grote projecten, om Delta metselbakstenen te gebruiken.

Koninklijke Steenfabrieken

VAN LOOKEREN CAMPAGNE N.V.

Zaltbommel, Molenwal 22, telefoon (04180)-2031.
Fabrieken te Haften en Hurwenen. Aangesloten bij de Vereniging
Metselbaksteen-keur.

LUNA-DELFT . . .

DRUKWERK-SERVICE

Jaarverslagen

Periodieken

Reclame-drukwerk

Telefoon 01730 - 24801

VIN ROSÉ à f 2,95

Bij levering van 12 berekenen wij 11, franco bezorgd door geheel Nederland.

Hart's Wijnhandel
Amsterdam

Nw. Spiegelstraat 41-43	Tel. 234021
Gerard Doustraat 103-105	Tel. 724773
Weteringcircuit 48	Tel. 238350
Koninginneweg 143	Tel. 725250

Knip uit! Vul in! Stuur op!

Dhr. /Mevr. /Mej. _____

Straat en nr. _____

Plaats _____

geeft zich op als abonnee op *Democraat*
à f 6,- per jaar.

Deze bon op een briefkaart plakken en adresseren aan:

Secretariaat D'66
Keizersgracht 576
AMSTERDAM

zeiltocht langs de Balearen

Wilt u wat warmte in uw vakantie, maar hebt u genoeg van overvolle stranden ?

Hebt u wel eens aan dek van een boot geslapen met boven u de sterren ? Bent u wel eens wakker geworden in een schilderachtige, doodstille baai ?

Op 3 augustus kunt u aan boord stappen van de schoener STORMVOGEL, waarmee we 14 dagen langs de BALEAREN zeilen.

We doen haventjes aan op Menorca, Mallorca en Ibiza en voorts een keur van baaien en strandjes, die zich uitstekend lenen voor strandfeesten.

De kosten van deze reis - vliegretour Amsterdam - Palma en drie maaltijden per dag inbegrepen - worden geraamd op ongeveer & 750,--.

De vraag naar deze tocht is groot, dus raden wij u aan op korte termijn te beslissen - wie het eerst komt het eerst vaart !

Inlichtingen geeft:

Carla M. Peddemors,
Rooseveltlaan 254,
Amsterdam.
Tel. (020) 425442.

Democratie

losse nummers 70 ct.
juni 1968 - 1e jaargang - no. 8

1.400.000 kiezers in politieke mist

	Links	Iets minder links	Links v/h midden	Midden	Rechts v/h midden	Meer naar rechts	Rechts	Geen oordeel
C.P.N.	67	5	2	4	—	1	3	18
P.S.P.	43	17	7	7	3	1	2	20
P.v.d.A.	23	24	11	11	2	5	5	19
D'66	13	17	16	19	7	5	5	18
Radicalen	10	11	15	26	6	4	8	20
Boeren Partij	14	9	11	21	5	5	16	19
V.V.D.	5	3	7	26	9	12	18	20
A.R.P.	5	4	8	13	11	12	29	18
C.H.U.	5	3	2	14	8	20	30	18
K.V.P.	2	2	5	13	9	15	34	20
S.G.P.	3	3	3	10	4	12	45	20

NIPO-onderzoek van 25 april 1968 - pagina 2.

Bouwen, steen voor steen

E. J. de Wolf

Hans Moerkerk zal door zijn artikel "Met de vernieuwing in de vernieling" velen aan het denken hebben gezet. Dat er in eigen kamp ongenoegen bestaat omtrent de onduidelijkheid van sommige programmapunten is wellicht een feitelijke constatering. Is dat vreemd? Ik dacht van niet. In wezen gaat het om de gedachte welke in een programmapunt ten grondslag ligt. Maar is deze onduidelijkheid niet veel eerder te wijten aan de personen, die aangewezen zijn op eigen interpretatie van programmapunten? Het is mij wel eens opgevallen dat men soms tot een contradictio in terminis komt. Op deze manier blijft er van welke gedachte dan ook geen spaan over. Misschien zou iemand de context van de programmapunten kunnen scherpen.

Breekijzer

In het onderhavige kader is het functioneren van de "breekijzerfunctie" dan ook een moeilijke aangelegenheid. Het hanteren van het breekijzer zal rustig en beheerst dienen te geschieden, omdat men bij een onbeheerste aanpak eigen aanhang verwondingen van oppervlakkige of diepe aard kan toebrengen. Dit geldt in gelijke mate voor de ontploffingsmiddelen, welke men veronderstelt bij andere partijen te kunnen aanwenden. Inhaerent hieraan is, dat men het dynamiet eerst in eigen huis moet hebben, voordat het kan worden ingezet. Hieraan zijn niet te onderschatten gevaren verbonden. Veronderstel eens dat de zaak op het verkeerde moment ontploft! Persoonlijk ben ik ervan overtuigd dat ons blad in een grote behoefte voorziet. Is het vaak dat in eigen kring de communicatie te wensen overlaat? Wat is er terecht gekomen van de oorspronkelijk opgezette plannen? Is een verwijt op dit punt aan diegene die hieraan iets zouden kunnen doen terecht? Het blijkt in de praktijk dat de belangstelling omgekeerd evenredig is aan het verstrijken van de tijd. Dat kan men ontdekken of daar kan men rekening mee houden. Onze Zwolse gemeenteraadsfractie dient te werken met volledige inzet van werkkraft. De harde werkers in Zwolle kunnen uit eigen ervaring daarover meepraten. Ook zij zullen hebben ontdekt dat zeer veel, wat men dacht te kunnen verwezenlijken, zonder of met toetsing, in de praktijk moeilijker is dan kon worden vermoed.

Rechts en links in Nederlandse politiek

Begin april heeft het NIPO een steekproef van stemgerechtigde Nederlanders ondervraagd over links en rechts in de binnenlandse politiek. Gevraagd werd o. m. om aan te geven hoe ver naar rechts of hoe ver naar links men zelf de politieke partijen en groeperingen vond staan. (Zonder erbij te vertellen wat er onder links en rechts verstaan moet worden.)

Iedere ondervraagde kon uit zeven posities kiezen, die hieronder zijn aangegeven, met de percentages die in de betreffende plekken terecht zijn gekomen.

Zie tabel op voorplaat.

De groen gedrukte cijfers duiden de mediaan-gemiddelden van de antwoordreeksen aan. De Staatkundig Gereformeerden worden in meerderheid geheel rechts geplaatst, de CPN en de PSP in meerderheid geheel links. (18% tot 20% weet het steeds niet!)

- De drie confessionele partijen worden in meerderheid tamelijk rechts geplaatst, de VVD minder.
- Gemiddeld plaatsen Nederlandse kiezers de nieuwe Radicalen-groepering en de Boerenpartij precies in het midden.
- D'66 gemiddeld iets links van het midden en de PvdA gemiddeld weer links van D'66 maar rechts van CPN en PSP.
- Wat de aanduidingen rechts en links volgens de ondervraagden inhouden is niet geïnformeerd, al blijkt er iets van uit bovenstaande resultaten. Wel is gevraagd waar zij zich zelf plaatsen. Dat is gemiddeld in het midden.

links	iets minder links	links v/h midden	midden	rechts v/h midden	meer naar rechts	rechts	geen oordeel
7%	6%	8%	25%	5%	8%	21%	20%

Of samenvattend: 20% kan zich zelf niet plaatsen
21% plaatst zich zelf links van het midden
25% plaatst zichzelf midden
34% plaatst zichzelf rechts van het midden

Het is mij opgevallen dat men in het algemeen met vage formuleringen werkt. Het gebruik van het begrip "optimale democratie" is schering en inslag. Ook de heer Moerkerk maakt zich - hij vergeve mij - daaraan schuldig.

Omschrijving

Helaas heeft, voor zover ik weet, nog niemand een goede en duidelijke omschrijving van dit begrip gegeven. Waarom ook? Bij de besluitvorming zou het kunnen zijn de helft plus één, waarbij dan nog democratisch rekening gehouden zou kunnen worden met het standpunt van de minderheid. Van Dale geeft voor optimaal de omschrijving: "hoogst, sterkst, meest gunstig; voor democratie: volksregering en voor democratisch: van de aard van een democratie, de volksregering voorstaande. Laten wij hopen dat de gemiddelde burger het snapt. Moeilijk is en blijft het, maar wanneer gezamenlijk in eerlijk en oprechte overtuiging de schouwers onder het werk wordt gezet, zullen wij ongetwijfeld de fundamentele steun tot de duidelijkheid kunnen aandragen.

Het is de redactie opgevallen:

dat het NIPO niet alleen zelf in verouderde terminologie blijft hangen, maar nu opnieuw de Nederlandse kiezers in een keurslijf dwingt;

dat de scheidslijn tussen hen, die zich kunnen aanpassen aan de gewijzigde maatschappelijke realiteit en de toekomstige maatschappij als politiek hoofddoel zien, en degenen die nog vastzitten in versteende begrippen, dwars door de links - rechts tegenstelling heenloopt. (Zie ook de doelstelling van een protestantse redactie, elders in dit blad);

dat het percentage kiezers dat geen mening heeft nog zeer hoog is, zodat betere politieke informatie dringend nodig blijft;

dat de Nederlandse kiezer zich nauwelijks in een extreme positie durft opstellen;

dat het misschien wenselijk zou zijn de volgende keer de vraagstelling te veranderen in vooruitstrevend en behoudend.

Democraat

redactie-adres:
Jan G. Huygens
Loevesteinlaan 473 f
's-Gravenhage
tel. 070 - 663239

redactie:
Jan G. Huygens
Frits Maas
Han Neeter
Wim Zandvoort

kopy voor het
julinummer
voor 5 juni
aan het redactie-
adres in Den Haag

abonnementsprijs
f 6,- per jaar

advertentietarieven
bij het secretariaat

administratie:
secretariaat D'66
Keizersgracht 576
Amsterdam
tel. 020 - 226996

gironr. van dit blad
is 1477777, t. n. v.
administratrice
"Democraat" in
Amsterdam

druk: Luna-Delft

"Wending" over de dam

De jaargang 1968 van het (protestants-) evangelistische maandblad "WENDING" is veelbelovend geopend. De redactie schetst doelstellingen en beleid, die wij geheel kunnen onderschrijven.

De Wending-redactie:

- wil over de Nederlandse grenzen heen kijken;
- wenst korte uitdaginge artikelen;
- is ervan overtuigd dat confessionele scheidingslijnen hun belang verliezen en dat de redactie er zich niet door moet laten storen;
- wil, sinds de partijraad van de KVP zich voor een consequent-voorstrevend beleid heeft uitgesproken en de Unieraad van de CHU zich daarbij heeft aangesloten, de woorden "voorstrevend" en "progressief" niet meer in de mond nemen als kenschets van eigen beleid;
- wil het eigen beleid richten op de toekomst en op de vernieuwing van de samenleving en daarin kritisch analyseren wat in het heden verouderd is;
- wil een militante en democratische sociale politiek voeren - dat wil dus nog niet en in ieder geval niet altijd zeggen voor de PvdA-;

- probeert door geschakeerde informatie en confrontatie van meningen tot een opbouwende discussie te komen;

aldus haar inleiding "om te beginnen".

OPROEP

Steeds meer exemplaren van "Democraat" rollen van de pers. Het blijkt een blad met grote kansen. De inhoud is sterk verbeterd, maar: een zakelijke leiding ontbreekt.

Wij zoeken een enthousiast en slagvaardig team dat zich onder meer wil bezighouden met:

- opstuwning aantal abonnees
- losse verkoop via kiosken
- financieel beheer
- advertentiewerving
- technische zaken
- meedenken over de algemene opzet van het blad.

Met zo'n zakelijk team wil de redactie graag in plezierige samenwerking een erg goed blad maken, dat op den duur misschien een oplage kan halen van bijvoorbeeld twintig- tot vijftigduizend lezers.

Meld u bij J. G. Huygens, Loevesteinlaan 473 f, Den Haag, 070-663239.

In dit nummer

Rob Verboom over de kiezer	4
Rijnmond	6
Paulus over de fractie	7
Anneke M. Goudsmit Verantwoording	8
J. Hendriks--ruimte	9
Wim Veldhuyzen over radicale democratisering	10
Echtscheiding	12
Verstandig burgerschap	13
Bestuur en afdelingen	15 en 16
Deelcongres	17

Rob Verboom

Welke politieke vlieger kiest onze

De kamerverkiezing van februari 1967 deed de oude gevestigde partijorde op haar grondvesten dreunen. De kpv en pvda ondergingen belangrijke electorale aderlatingen. De drie middelgrote partijen konden zich redelijk handhaven. De arp had de conjuncturele wind mee, Jelle-effect, en vertoonde zelfs voor het eerst na de oorlog weer enige groei.

De grote klap voor de establishment was de winst van D'66 die zich de radicale democratisering van de samenleving ten doel had gesteld. Het succes, 7 zetels in het parlement, bleek een tijdbom onder de gezapigheid.

Wat is de achtergrond, wat wilden de D'66-kiezers die voor het succes zorgden? Zijn er sindsdien belangrijke veranderingen in onze aanhang aan te wijzen? Een tweetal vragen waarop wij aan de hand van de resultaten van enkele verkiezingsonderzoekingen een licht zullen trachten te werpen.

Wat vooraf ging

De gemeenteraadsverkiezingen van juni 1966 vertoonden het beeld van een groeiend onbehagen onder de kiezers met de oude partijen. De trek naar politieke "uitersten" was niet te loochenen.

Nog voor het Appèl was verschenen, bleek deze ontevredenheid ook uit een NIPO-enquête. Op de vraag: "Voelt u zich aangetrokken tot één van de bestaande politieke partijen of zou er voor u een nieuwe partij moeten komen?" antwoordde 14% van de ondervraagden behoefte aan een nieuwe partij te hebben. Aangetrokken tot de bestaande partijen was 48% en 38% kon het niets schelen. Opvallend was dat 15% van de kpv- en 12% van de pvda-kiezers voorstander van een nieuwe partij bleek te zijn.

De "nacht van Schmelzer" en de val van het kabinet-Cals vormden het begin van een politiek gistingproces waaraan geen van de oude partijen ont kwam. Te verwonderen was dit niet. Vlak voor de val van het kabinet-Cals was immers gebleken dat 63% van de kiezers vond dat dit kabinet moest aanblijven. Voorkeur voor een ander kabinet had 21%, en 16% wilde geen antwoord geven.

Het falen van ons democratisch systeem dat zo duidelijk bleek uit het optreden van drie verschillende kabinetten op basis van één en dezelfde verkiezingsuitslag was een belangrijke bron van het politieke onbehagen bij de kiezers. De val van het kabinet-Cals was de druppel die de emmer deed overlopen.

Democraten '66

Voor de groep D'66 was de val van het kabinet-Cals een belangrijke gebeurtenis. Op korte termijn werd besloten dat men als nieuwe politieke partij ook aan vervroegde verkiezingen zou deelnemen.

Het succes bij de stembus had zich in de resultaten van de enquêtes van het Bureau-Veldkamp/Marktonderzoek reeds afgetekend. Een maand na het verschijnen van het Appèl bleek D'66 al te kunnen rekenen op 1,8% van de stemmen. Na het congres liep dit op tot 2,8% en uit de enquête van 1-3 februari '67, kwam D'66 met 4,3% uit de bus. Op de verkiezingsdag tenslotte werden het 350.000 stemmen. Een belangrijk deel van de kiezers die een nieuwe politieke partij noodzakelijk had geacht vond op de stemdag een geschikt politiek onderdak.

Voorop staat dat de politieke interesse van D'66-kiezers gunstig afsteekt bij de andere kiezers. Niet minder dan 65% van onze kiezers was zeer tot tamelijk geïnteresseerd in de politiek. Voor het gehele sample was dit 54%.

Een eerste aanwijzing voor de plaats van de D'66-kiezers is hun waardering voor het kabinet-Zijlstra. Rangschikken wij de kiezers naar hun partijstem in afnemende tevredenheid en opklimmende ontevredenheid dan blijkt immers een vrij duidelijke "links-rechts-trend".

	tevreden	ontevreden
arp	92%	1%
vvd	80	5
chu	70	6
kvp	64	6
pvda	37	30
totaal	62%	12%

D'66-kiezers wijken in hun waardering van het kabinet-Zijlstra maar weinig van het midden af. Misschien toch een

ietsje naar rechts? Het percentage "tevreden" is met 64% iets hoger dan het gemiddelde en het percentage "ontevreden" met 10% iets lager dan het gemiddelde.

Lonken

Het iets naar rechts lonkend kiezerscorps van D'66 blijkt ook uit de volgende resultaten van het VU-onderzoek onder de kiezers. Op de vraag "Geeft u voorkeur aan een regering met de pvda erin of aan een regering met de vvd erin?" antwoordde 39% "voorkeur voor de pvda", en 43% "voorkeur voor de vvd". Volgens 11% maakte het geen verschil en 7% had geen mening.

Ter vergelijking de percentages van het gehele sample. Voorkeur voor de pvda 46%. Voor de vvd 33%. Het maakte geen verschil 11% en geen mening 10%.

De grote meerderheid van onze kiezers was ook van mening dat de overheidsuitgaven omlaag moeten. Met 66% staan wij tussen de vvd met 69% en de chu met 61% in. Voor het totale sample was het 61%.

Voorstander van een verhoging van de overheidsuitgaven was slechts 7% van de D'66-kiezers. Dit is gelijk aan het percentage voorstanders bij kpv, chu en bp. Het is iets hoger dan onder de vvd-kiezers (5%), maar aanmerkelijk lager dan bij de pvda-kiezers waarvan 12% voor verhoging is.

De vraag: "Als de partij die u zojuis noemde eens niet bestond, met welke partij zou u zich dan het meest verbonden voelen?" werpt eveneens een aardig licht op de plaats van onze kiezers. De vvd wordt dan door 23% als "tweede keus" genoemd en de pvda maar door 19%.

Dit beeld wordt bevestigd door de antwoorden op de vraag: "Tegen welke twee partijen in Nederland heeft u de meeste bezwaren?" D'66-kiezers hebben dan duidelijk grotere bezwaren tegen de pvda (22%) dan tegen de vvd (9%). Voor het totale sample waren deze percentages resp. 13% en 11%.

In politieke mentaliteit schijnen de D'66-kiezers wat meer bij de vvd dan bij de pvda te staan. Als het echter om de houding t. o. v. belangrijke politieke vraagstukken gaat blijkt het beeld toch wel wat gecompliceerder.

kiezer?

In de traditionele verhoudingen vormen de pvda en de vvd de duidelijkste politieke polen. Men mag aannemen dat dit verschil in opstelling ook blijkt uit het noemen van de belangrijkste problemen door hun kiezers. Aan de hand daarvan is dan weer de plaats van D'66-kiezers te bepalen.

	pvda	vvd	D'66
werkgelegenheid	31%	19%	28%
woningnood	24	18	26
inflatie	5	10	5
belasting	4	9	5
fin. econ. beleid	4	11	9

Dezelfde tendens blijkt ook als onze kiezers moeten aangeven welke partij het meest doet aan de oplossing van het volgens de kiezer belangrijkste probleem. Van de D'66-kiezers noemt dan 11% de pvda en maar 5% de vvd. Opvallend is dat ook de arp door 5% van onze kiezers genoemd wordt. Het Jelle-effect?

Vrijheid en gelijkheid

"Wat vindt u voor het verbeteren van de samenleving in ons land het belangrijkste beginsel: de gelijkheid... of de vrijheid"? Door 55% van alle ondervraagden werd de vrijheid als het belangrijkste beginsel genoemd. De vvd (79%), D'66 (70%) en de pvda (63%) lagen belangrijk boven dit gemiddelde. De gelijkheid werd door 22% van alle ondervraagden genoemd. Nu komen alleen de pvda (29%) en D'66 (27%) boven dit gemiddelde uit. De vvd (13%) blijft er belangrijk onder.

Conclusie

In het licht van bovenstaande cijfers kunnen wij ten volle de conclusie van A. Hoogerwerf onderschrijven, dat de D'66-kiezers die de "vrijheid" voorop stellen even dicht staan bij de vvd als bij de pvda. Maar op het punt van het "gelijkheidsbeginsel" staan D'66-kiezers veel dichter bij de pvda dan bij de vvd.

Dit is een belangrijk feit dat voor het beleid van de fractie zowel richtlijn als steun kan zijn. Het werken naar een stembusacckoord met de pvda, mits strikt ondogmatisch, met behoud van het eigen open karakter van D'66 en beperkt tot actuele punten van progressieve politiek behoort, ook op electorale gronden, zeker tot de mogelijkheden van D'66.

Brabants bont

C.P. de Bekker (correspondent)

Op de warme zaterdagavond van 20 april brak in het Brabantse dorp St. Willebrord (gemeente Sprundel) een oproer los van circa 400 jonge mensen van 15 tot 22 jaar.

Zij belegerden het bureau van de rijks-politie, waar een jongeman uit het naburige Etten opgesloten zat, omdat hij een bevel van de politie niet had opgevolgd.

De jeugd was het niet met deze aanhouding eens en maakte dit duidelijk door de politiepost met straatstenen te bekogelen.

Tenslotte kregen de vier belegerde politiemannen in het bureau steun van tientallen collega's uit de omgeving. Na een vijf uur durend straatgevecht werd de oproerige jeugd met behulp van een vijftigtal traangasgranaten verdreven.

Daags daarna - op zondagavond - was het weer raak in de omgeving van de politiepost en moesten er weer traangasgranaten aan te pas komen om de orde te herstellen.

Dit zijn in het kort de feiten. Men is er in Brabant van geschrokken en naarstig gaan zoeken naar de oorzaken.

Van vele kanten had men gauw een oordeel klaar. Jeugdwerkloosheid, de jarenlange achterstelling van de Willebrorders, verveling, drankmisbruik, beelden van rellen op de televisie, aversie tegen de politie, de hoge voorjaarsstemperatuur en aanstokers uit andere plaatsen, dit is een greep uit de vele verklaringen, die men voor de onlusten heeft gegeven.

Zij zullen alle ongetwijfeld iets met het trieste gebeuren te maken hebben.

Vraag

Maar de vraag blijft, wat kan en moet er in deze tijd gedaan worden voor de jeugd van St. Willebrord, maar ook voor die van andere plaatsen in Brabant en overig Nederland?

Men kan er niet onderuit te erkennen, dat de jeugd in deze maatschappij maar al te dikwijls het kind van de (welvaarts-) rekening wordt. Met als gevolg een groot onbehagen bij jonge mensen over de huidige samenleving en hun onbarmhartige protesten hier tegen.

En al zijn de gewelddadigheden niet goed te praten, toch zijn hun protesten te begrijpen.

Laten wij immers wel bedenken, dat

een groot deel van de minderjarigen als jong kind de volle narigheid heeft moeten dragen van het gebrek aan woonruimte.

En wat kreeg deze jeugd aan leefruimte buiten de huiskamer? Een balkonnetje van een flat, een straat vol razend verkeer. Maar niet voldoende sportvelden, evenmin als zwembaden en speeltuinen, waar ze zich uit kan leven.

Ook in het verstedelijkte Brabant, waar een 120 km lange "Bandstad" zich uitstrekt van Bergen op Zoom, via Roosendaal, Etten-Leur, Breda, Gilze-Rijen, Tilburg, Oirschot en de agglomeratie Eindhoven tot het stadsgewest Helmond.

Ja vooral in Brabant, de ruim anderhalf miljoen inwoners tellende provincie, waar éénvijfde van de Nederlandse jeugd geboren wordt, met alle gevolgen van dien.

Is dit Brabant in staat zijn jeugd op te vangen?

In vele gevallen is het antwoord, nee. Behalve het gemis aan de hiervoor genoemde voorzieningen tobt praktisch iedere gemeente in deze provincie met een bedenkelijk tekort aan goede schoollokalen, te beginnen bij het kleuteronderwijs, maar zelfs ook bij het lager- en technisch onderwijs.

Achterstand

Bovendien heeft Brabant nog een achterstand in te lopen op het gebied van het middelbaar en hoger onderwijs.

Het is daarbij op zijn minst onbegrijpelijk, dat in de provincie met de meeste jeugd bij de gemeentebesturen de bereidheid ontbreekt om het onderwijs zo goed mogelijke hulpmiddelen te verschaffen. Enkele gunstige uitzonderingen daargelaten.

Nergens zijn namelijk de vergoedingen voor de exploitatiekosten ex art. 101 van de lageronderwijswet zo laag als in Brabant (en Limburg). Wat ook geweten moet worden aan de volslagen inertie van vele schoolbesturen, die vaak nog identiek zijn met de katholieke kerkbesturen of daarmee nauwe bindingen hebben.

En na de schoolperiode is er voor tal van jeugdigen geen werk. Het aantal werklozen in Brabant schommelde in de wintermaanden rond de 20.000, waaronder enkele duizenden minderjarigen.

Met schrik ziet men in Brabant in deze examenmaanden (zoals gewoonlijk) de meer dan 10.000 schoolverlaters op de arbeidsmarkt verschijnen. Voor velen zal er absoluut geen plaats open staan in de maatschappij van het werken.

De voorzitters van de vijf Brabantse Kamers van Koophandel hebben in januari 1968 in hun gezamenlijke nieuwsjaarsrede hiervoor gewaarschuwd. Is het vreemd, dat de Brabantse jeugd protesteert?

Als het bestuurlijk geweten zich nu maar niet gaat verschuilen achter de rook van de traangasbommen en de uitspraken van de rechter.

Rumoer rond Rijnmond

E. P. S. Posthuma
(werkgroep Rijnmond)

De jonge werkgroep "Rijnmond" gevormd door leden van afdelingen van D'66 uit dit gebied, ziet zich geconfronteerd met een klassiek voorbeeld van wat er wel allemaal fout kan gaan bij het nemen van ingrijpende planologische beslissingen.

Bij de bevolking ontstond langzamerhand het gevoel dat alleen op grond van lokaal-economische motieven en in feite achter de schermen beslissingen worden geforceerd, die voor het gehele leven in deze streek van essentiële betekenis zijn. Ook wat bekend wordt over de wijze waarop men over de plannen geïnformeerd wordt (c. q. niet geïnformeerd wordt) wekt onrust.

Doelstelling

De werkgroep Rijnmond is van oordeel dat er alle aanleiding is voor D'66 om tot politieke actie over te gaan met de volgende doelstellingen:

1. Het tot stand komen van een plan op nationaal niveau voor de ontwikkeling van onze zeehavens en daaraan gebonden industrieën, waarin behalve met zuiver economische aspecten ook ten volle rekening wordt gehouden met gevolgen voor andere levensgebieden.
2. Het aan de hand van dit plan op nationaal niveau laten ontwikkelen van alternatieve ontwikkelingsplannen voor het Rijnmondgebied door een daartoe reeds bevoegde of inmiddels bevoegd te verklaren bestuursinstantie, die dan tevens de middelen ter beschikking moet krijgen om deze taak goed en snel te verrichten.
3. Versterking van zodanige informatie aan de bevolking en haar vertegenwoordigers dat inspraak - zoals goede democratische spelregels dat vereisen - mogelijk wordt.
4. Het zo spoedig mogelijk verheffen van de problematiek uit de emotionele sfeer waarin ook door bestuurders de discussie wordt gevoerd en die reeds termen als "locaal-chauvinisme", "facet-maniak" en "Zeeuwse knuppel" heeft opgeleverd.

Gelukkig blijken Burgemeester en Wethouders van Rotterdam (mede onder invloed van de in de streek gehouden hearings?) nu opdracht te hebben gegeven tot het maken van een nieuwe

opzet, waarin "ook met wonen en recreatie" wordt rekening gehouden. Zou ook het recente regeringsbesluit, om de onder geheimzinnige omstandigheden gestopte ruilverkaveling weer op gang te brengen, verband houden met de lokale activiteiten?

"Kijk naar je eige"

Hans Coehoorn - Rotterdam

Alle waardering voor die rits vaste en losse columnist in "Democraat". Het blijkt dat vele lieden hierin en daarnaast ook in partijactiviteiten een fors deel van hun werkdrift kwijt kunnen.

Wat mij echter voortdurend wat naargeestig voorkomt is dat iedereen maar bezig is met institutionalisering van het fenomeen D'66 en niemand in duidelijke bewoordingen stelt dat het oorspronkelijk doel van het bestaan van D'66 slechts een tijdelijk bestaan is. Het zal de enthousiastelingen rauw op het lijf vallen. We moeten echter in de sfeer van D'66 zodanig reeel werken dat we naast de institutionalisering de de-institutionalisering overwegen. Ik las regels van (vermeend ongeveer) gelijke strekking in het stencil over het politiek congres eind van dit jaar. Leeft deze "afbraakgedachte" nog alleen bij bestuur en enkele idealisten en is de rest "baantjesjager" geworden of zijn er meer mensen gevoelig voor het oude uitgangspunt.

Realiter mogen we niet belanden in het straatje van vele andere groeperingen, nl. dat men door het gebouw aan partij en fundament niet meer in staat is te onderscheiden of we nu een partij- of gemeenschapsbelang nastreven. U weet, het partijbelang staat in Nederland nog steeds voorop, een van de redenen van geringe politieke interesse.

Julie zijn gewaarschuwd!

(overigens alle waardering voor Democraat).

Wie, wat

door Paulus

Speelzucht

Als de voortekenen niet bedriegen zal de Tweede Kamer zich over enkele jaren weer moeten uitspreken over een hogere hoofdprijs van de Voetbaltoto. Vlak voordat zij met Paasvakantie ging, werd er op dinsdag 9 april over een verhoging van de totohoofdprijs van f 100.000. -- tot een half miljoen gulden gepraat. Maar in oktober 1964 had al eens een dergelijk debat plaatsgevonden. Toen moest de prijs van f 50.000. -- tot f 100.000. -- worden opgetrokken.

De gedachte die achter het stellen van een limiet van de voetbaltoto schuilt is, "het kanaliseren van de speelzucht". De overheid, en dit vooral op aanstichten van de calvinistische partijen ARP, CHU, SGP en GPV, wil het gokken in de hand houden. Dit op bijbelse gronden. Nu in april 1968 mocht de prijs opeens wel omhoog, want heel wat Nederlanders spelen mee in de Duitse lotto, waar per week ruim f 700.000. -- te verdienen valt. De toto kon de buitenlandse concurrentie niet meer aan.

Erik Visser behandelde de toto voor D'66 in de kamer: "De kanalisatiegedachte, grondpijler van dit wetsontwerp spreekt mij niet aan. Wat mij treft is het totale gemis aan gevoel voor het gewone plezier dat miljoenen Nederlanders wekelijks aan zo'n toto hebben. Alle stukken van dit wetsontwerp zijn doortrokken van een geest van "wij moeten het kwaad beperken". Ik weet dat dit stuk een puur stuk compromiswetgeving is".

Dat bleek ook achteraf bij de stemming over het wetsontwerp. Met 99 tegen 15 stemmen werd de wet tenslotte door de Tweede Kamer goedgekeurd. Tegen stemden alleen de SGP, de heer Jongeling GPV, drie van de twaalf CHU-afgevaardigden, onder wie partijvoorzitter Tilanus, zeven van de vijftien antirevolutionairen en de socialist Franssen. D'66 ging akkoord met de plannen van minister Polak (Justitie). Erik Visser: "De ruimere mogelijkheden die de sporttoto met deze wetswijziging krijgt, waren dringend noodzakelijk. Maar ze gaan mij niet ver genoeg. Ik speel het spel mee om deze wetswijziging er zo snel mogelijk door te krijgen, ondanks de bezwaren, die mijn fractie heeft. Al zal dat tobben met de toto op korte ter-

waarom in het parlement

mijn wel wat verminderen, vrees ik toch dat het met de gehele materie van de kansspelen nog wel een jaar of tien sukkelen blijft".

De ploeg De Jong vond de toto-affaire niet belangrijk genoeg om er een halszaak van te maken. De VVD had nogal wat kritiek op haar eigen partijgenoot Polak. Maar die kon het ook allemaal niet helpen. De VVD zit nu eenmaal samen met de ARP en de CHU in een regering en dat heeft voor de liberalen toch ook heel wat plezierige kanten.

Visser vroeg minister Polak ook wanneer we nu in Nederland niet meer naar het Belgische Knokke moeten om daar roulette te spelen. "Van dit kabinet valt in deze regeringsperiode niets te verwachten" antwoordde de bewindsman.

Bouwen

De loonontwikkelingen binnen de bouw-nijverheid hebben op het Binnenhof de nodige stormen veroorzaakt. Minister Roolvink (sociale zaken) verklaarde de bouw-CAO onverbindend, nadat geheel volgens de regels van de pas geldende vrije loonpolitiek werkgevers en werknemers het met elkaar eens waren geworden.

Werkgevers kwaad, werknemers kwaad, vakbonden kwaad. Duizenden bouwvakkers trokken demonstratief naar Den Haag en stonden daar enkele uren in de regen om hun gramschap kracht bij te zetten. De heer Roolvink kreeg er een paar scheldnamen bij en de Kamer werd door al dit tumult gedwongen zich over deze kwestie uit te spreken.

Minister Roolvink (zelf oud vakbondsbestuurder) vond dat de voorwaarden in de nieuwe CAO neer zouden komen op een loonkostenstijging van 9 tot 11 percent. En dat in een tijd waarin de lonen niet meer dan de produktiviteit in een bedrijfstak mogen stijgen. Wanneer hij de bouw-CAO zou goedkeuren, dan zouden de andere takken van het bedrijfsleven ook van geen ophouden weten, zou er weer eens een loonexplosie ontstaan, met alle vervelende gevolgen voor de Nederlandse economie van dien.

Erwin Nypels (D'66) tijdens het debat: "De regering heeft er onvoldoende rekening mee gehouden dat de vrije loon-

vorming mede ten doel had CAO's te kunnen afsluiten die specifiek aan de mogelijkheden en wenselijkheden van een bepaalde bedrijfstak voldoen. Een differentiatie in de arbeidsvoorwaarden is vanaf het begin de bedoeling geweest". Volgens de heer Nypels laat de produktiviteit in de bouw wel dege-lijk ruimte voor een loonstijging gecombineerd met een half uur minder werken per dag. "Het is ook niet geheel onverwacht" zei hij, "dat de zogenaamde commissie van wijze mannen, de loonadviescommissie in het advies dat zij minister Roolvink over deze CAO hebben uitgebracht, geen reden ziet om tot onverbindend verklaring over te gaan".

Maar de beruchte olievlek; de bouw-CAO zou voor de andere arbeidsovereenkomsten een gevaarlijk precedent kunnen scheppen?

"Dit gevaar is wellicht niet denkbeeldig. Maar ook wij menen dat dan niet in de bouwsector moet worden ingegrepen, maar in de andere bedrijfstakken. De bedrijfstakken dus, waar de loonstijging de stijging van de produktiviteit overschrijdt".

De socialist Wieldraaijer was de eerste woordvoerder in het Kamerdebat. Hij diende een motie in die van de regering vroeg terug te komen op haar besluiten. Ook Erwin Nypels ondertekende deze motie.

Minister Roolvink kon echter ongeschonden de Kamer verlaten. De motie, werd slechts gesteund door de PvdA, D'66, de Radicalen, de PSP en de CPN.

Er blijven enkele mensen heel kwaad!

Mijnen

Het optreden in de Tweede Kamer van minister De Block (economische zaken) maakt een niet al te stabiele indruk. Een makkelijke tijd heeft deze bewindsman vlak voor het Paasreces van politiek Den Haag niet gehad. Eerst het lang verwachte debat over de ultra centrifuge (het proefproject voor verrijkt uranium), het moment suprême voor Aar de Goede (D'66) die deze belangrijke materie had aangesneden. Achter de regeringstafel in de Kamer zat als een soort van beschermengel voor moeilijke uren naast minister De Block zijn college Luns. Bij de behandeling van de industriële

nota voor Zuid-Limburg kreeg de KVP fractieleider de heer Schmelzer volop de gelegenheid zijn politieke vriend De Block assistentie te verlenen, tegen een vervelende vragen stellende oppositie.

De socialisten, D'66, de Radicalen, de PSP en de communisten wilden van de minister wel eens precies weten wat hij verstond onder: "Ik beloof mijn dynamisch beleid aan de ontwikkelingen aan te passen".

Er kwam een motie van deze partijen op tafel, waarin werd gevraagd de bedragen die aan de particuliere mijnen worden gegeven (om deze nog enige tijd draaiende te houden) in elk geval, wanneer die mijnen tenslotte zijn gesloten, voor de economische opbouw van Limburg te gebruiken.

Sef Imkamp (de Limburg deskundige van de D'66 fractie) meende dat het geld voor de particuliere mijnen in een fonds moest worden gestort. Hierin zou ook het vermogen dat vrijkomt na de mijnsluitingen dienen te worden geplaatst. Onder leiding van een regeringscommissaris zou uit dit fonds nieuwe werkgelegenheid tot stand kunnen worden gebracht. Alleen de PvdA en de vier pacifisten in de Kamer steunden dit plan.

D'66 deed nog aan een ander socialistisch plan mee. Gevraagd werd:

1. financiële bijstand voor noodlijdende Limburgse gemeenten, wanneer deze extra hulp ook extra werkgelegenheid oplevert.
2. Een aanvullend programma voor de werkloosheidsbestrijding van 50 miljoen gulden.
3. Meer regeringsactiviteiten voor het aantrekken en stichten van nieuwe bedrijven in Limburg.

Maar ook deze motie vond een gesloten front tegenover zich van KVP, ARP, CHU, VVD, Boeren en SGP. Zij werd met 77-48 stemmen verworpen.

De KVP woordvoerder en ras-Limburger de heer Maenen moet zich na afloop van het debat bepaald niet gelukkig hebben gevoeld. Dat is jammer, want de heer Maenen is een bijzonder aardige man. Hij kwam met een serie Limburgerse eisen die minister De Block een kleur deden krijgen. De minister antwoordde slechts dat hij "zijn best zou doen", maar zich beslist niet op cijfers en beloften wilde vastleggen. En daarmee moest de heer Maenen terug naar zijn gewest.

Orde op ruimte

J. Hendriks

Een stem uit Democraten '66 wil orde op ruimte. Die stem is van de heer J. Hendriks (1921), geboren Groninger, voorzitter van de landelijke werkgroep Ruimtelijke Ordening van D'66 en in het recente verleden kandidaat voor deze partij bij de Tweede Kamer-verkiezingen.

Kort voor het studiecongres Planning op 11 mei in het Amsterdamse Krasnapolsky, met de nota's "Naar een integrale ontwikkelingsplanning" en "Meerjarenplanning als taakstellend en coördinerend element", schreef de heer Hendriks een zeven-negentig kostend boekje dat de N. V. Uitgeverij A. Roelofs van Goor in Amersfoort met liefderlijke zorg omringd op de markt bracht.

Over D'66-er Jan Hendriks en zijn boekje "Orde op ruimte" lezen wij in een interview in het Algemeen Handelsblad zijn woorden: "Ziet u, dat gepraat, ook in D'66, over een linkse concentratie, is allemaal best, maar het zijn woorden. Het gaat om een zakelijke concentratie en daarin zie ik voor socialistische alleen een plaats als het oude socialisme, dat zichzelf heeft overleefd, als doel wordt afgezworen. Als het om een gesprek over de toekomst gaat zie ik meer mogelijkheden bij de echte liberalen dan bij de socialisten".

Argument

De schrijver argumenteert het verschijnen van een derde nota over ruim-

telijke ordening, ditmaal over de middellange termijnplanning. In zijn boek komen de problemen als lucht- en bodemverontreiniging, geluidshinder, bevolkings spreiding, verkeer en verstedelijking aan de orde, die de D'66-er met behulp van een apart ministerie aangepakt zou willen zien. "Orde op ruimte" heeft een woord vooraf meegekregen van mr. H. A. F. M. O. van Mierlo. Hij schrijft daarin onder meer: "Een partij zonder een denkende achterban is wezenloos. Een partij in oprichting zonder denkende achterban is ondenkbaar. Een van de redenen waarom ik dan ook graag een kort voorwoord schrijf bij dit boek is dat het verschijnen ervan een symbool is van het bestaan van zulk een creatieve achterhoede, welke voor het bedrijven van politiek door een zo jonge partij als Democraten '66 onontbeerlijk is".

Overigens is de inhoud van het boek de persoonlijke mening van de heer Hendriks. Geen partijstandpunt dus of het standpunt van de werkgroep Ruimtelijke Ordening. Dat maakt het boek haast nog aantrekkelijker voor iedere kritisch ingestelde Nederlander.

CHR.

Ter Hoeven, vernieuwing

Bij de verschijning van het boekje "Partijvernieuwing in politiek Nederland", op 23 april in "Nieuwspoor", heeft prof. dr. P. J. ter Hoeven, hoogleraar Economische Hogeschool in Rotterdam, een redevoering gehouden, waarvan de hoofdzaken de moeite van het memoreren zeker waard zijn.

Enkele stellingen uit zijn rede, die helaas de dagbladkolommen niet heeft gehaald, zijn:

1. De politieke partijen waren (en zijn) hecht verankerd in het kiezersvolk. Crisisverschijnselen - het onbehagen en de roep om duidelijkheid - brachten verwarring en onzekerheid bij de politieke leiders. Verkiezingsuitslagen leverden het schokeffect, dat nodig was voor de bereidheid tot vernieuwing.

- In deze situatie konden jonge intellectuelen hun denkbeelden lanceren. Zij traden niet als eenlingen, maar georganiseerd naar buiten. Hun stellingname hield een radicalisering in van de traditie. Reeds nu hebben zij waarschijnlijk bereikt, dat de politieke overlevering geen probleemloos en vanzelfsprekend erfgoed meer is.
- Ondanks de verwarrende hoeveelheid gebeurtenissen van de laatste jaren zijn misschien toch enkele grote lijnen te trekken. Het laat zich vooreerst aanzien dat meer zal veranderen ten aanzien van de partijprogramma's dan ten aanzien van de partij-indeling. De programma's, niet de partijen ontploffen.
- Opmerkelijk is voorts het streven naar het leggen van een grotere eigen verantwoordelijkheid bij de kiezers. Vernieuwingspogingen kunnen zo een grotere programma-bevustheid van de bevolking bevorderen. Interessant is vooral het invoeren en, sterker nog, het beklemtonen van programmaonderdelen die een kritische distantie van het bestaande kunnen inhouden.
- Verwatering en inkapseling zijn natuurlijk altijd mogelijk. Niettemin schijnt het dat wij op weg zijn naar een radicaler type democratie, waarbij de staatsburgers een aanzienlijk grotere invloed op het politieke bedrijf zullen hebben. Nieuwe programmapunten kunnen nu nog op basis van traditioneel vertrouwen worden ingevoerd.
- Zouden de politieke leiders zich aan hun beloften onttrekken, dan zal hun reeds geschaad aanzien nog verder dalen. Zij hebben zich reeds zover vastgelegd dat vermoedelijk een grootscheepse aflossing van de wacht niet dwingend noodzakelijk zal blijken.

Meer weten

De afdeling Amsterdam van D'66 heeft zich in een adres tot de Amsterdamse gemeenteraad gewend om te bepleiten dat de belangrijkste zaken voor de toekomst van de stad als geheel zullen worden behandeld.

Volgens het adres gaat het om de parkeernota, de voordracht aanleg stadsspoorweg, het bestemmingsplan Bethanienbuurt en de nota binnenstad.

Deze bevatten een aantal maatregelen die volgens D'66 niet los van elkaar kunnen worden gezien. Zo is de problematiek van de binnenstad onafscheidelijk verbonden met het parkeerprobleem en zijn de plannen voor het stadsspoor mede geïnspireerd op de leefbaarheid van de binnenstad. De Amsterdamse democraten dringen er op aan dat een stemming over de nota's pas zal zijn nadat zij alle vier in de raad zijn besproken.

Daarom heb ik het gezegd

Anneke M. Goudsmit

Tijdens de Derde Kamer-bijeenkomst in Utrecht heb ik beloofd in "Democraat" een toelichting te zullen geven op het fractiestandpunt dat ik in een openbare commissievergadering van de commissie Binnenlandse Zaken over de BVD heb ingenomen.

In die openbare commissievergadering heb ik gezegd dat ik de BVD in Nederland op dit moment als een noodzakelijk kwaad beschouwde. Geen prettige instelling, in feite een ondemocratische instelling, maar niet af te schaffen zolang Nederland deel uitmaakt van NATO, EEG, e.d. Ik heb er aan toegevoegd dat er naar mijn mening aan de werkwijze en taakopvatting van de BVD nog het nodige te verbeteren viel en dat er veel taken waren die de BVD nu meent te moeten uitvoeren die beslist niet op haar weg liggen, bv. het antecedentenonderzoek op universiteiten.

In ons programma staat: "De zin van het bestaan van de BVD dient te worden bestudeerd. Scherpere controle op deze instelling is in ieder geval noodzakelijk".

Programmapunt

Hans van Mierlo is in de Tweede Kamer-commissie over de BVD gaan zitten om te trachten dit programmapunt waar te maken. Wij zijn er, toen wij in de fractie bespraken of Van Mierlo dat moest doen, vanuit gegaan dat je een dienst als de BVD en het bestaansrecht daarvan alleen kunt bestuderen op grond van inside information. Weliswaar had het het bezwaar dat Van Mierlo de rest van de fractie geen inlichtingen mocht geven over de feiten die hij te weten kwam - door zitting te nemen in de Tweede Kamer-commissie verbond hij zich tot geheimhouding - maar hij zou ons (en u) wel kunnen vertellen of hij vond dat de BVD zin had.

Wij, d. w. z. de fractie, vonden dat het beter was dat één van ons zo gefundeerd mogelijk oordeel kon vormen, op welk oordeel wij dan zouden moeten afgaan dan dat niemand van ons zou weten waar we eigenlijk over praat-ten.

De BVD-commissie is de enige instantie, afgezien van de Minister van Binnenlandse Zaken onder wie de BVD ressorteert, die de BVD en andere inlichtingendiensten controleert. Hoe

duidelijker en hoe meer openbaar die controle gebeurt hoe beter. De BVD-commissie bestaat sinds 1952. Hans van Mierlo zit er één jaar in. Nu voor het eerst is er een openbare commissievergadering van de commissie van Binnenlandse Zaken over de BVD geweest. Eveneens voor het eerst is er een openbaar verslag van de activiteiten van die commissie gekomen. Het lijkt mij duidelijk dat hieruit blijkt dat de fractie van D'66 op het programma- punt over grotere openbaarheid in het algemeen en op de tweede zin van het daarnet geciteerde BVD-programmapunt attent is en die programmapunten tracht te verwezenlijken.

Standpunt

Er zijn mensen die menen dat de fractie niet, zonder dat er opnieuw een partijstandpunt was geformuleerd, het bestaansrecht van de BVD had mogen erkennen. Op zichzelf zit daar iets in. Ik meen echter dat het in de gegeven situatie voor mij als spreekster namens de fractie van D'66 wel nodig was een standpunt in te nemen. We hadden immers (mede) om de openbare commissievergadering gevraagd; Van Mierlo had ongeveer een jaar in de BVD-commissie gezeten. Men verwachtte en mocht verwachten dat D'66 een standpunt zou hebben. Het zou een bijzonder slappe indruk gemaakt hebben - en het zou ook slap geweest zijn - als ik had gezegd dat wij de in ons programma bedoelde studie nog niet hadden gemaakt en dus nog geen standpunt hadden.

We hebben in de fractie uitvoerig besproken welk standpunt wij zouden innemen. Wij zijn tot de conclusie gekomen, mede op grond van de mening van Van Mierlo, dat ik moest zeggen wat ik gezegd heb. Overigens houdt dat natuurlijk niet in dat de partij daaraan gebonden zou zijn; noch dat dit standpunt voor eens en voor altijd vast ligt. Indien de partij op een gegeven moment tot een ander standpunt komt of indien er zich andere nieuwe omstandigheden voordoen kan onze mening zich ook wijzigen.

(De openbare commissievergadering was van de commissie van Binnenlandse Zaken waarin het Kamerlid Goudsmit zitting heeft. Er was afgesproken dat de leden van de BVD-commissie,

waar Van Mierlo inzit, niet zouden spreken omdat er dan verwarring zou kunnen ontstaan tussen hun "geheime" wetenschap en de openbare. Het debat werd gehouden naar aanleiding van het openbare verslag van de BVD-commissie over haar activiteiten. Het debat ging dus tussen de Binnenlandse Zaken-commissie en de Minister van Binnenlandse Zaken, maar ook een beetje tussen de Binnenlandse Zaken-commissie en de BVD-commissie. Deze commissie kreeg dan ook nog wel enkele op- en aanmerkingen te verwerken. De heer Schmelzer, voorzitter van de BVD-commissie, heeft tot slot gezegd dat de commissie de D'66-opmerkingen ter harte zal nemen. Redactie).

Minder geheimen

De afdeling Utrecht van D'66 heeft B. en W. van Utrecht een brief geschreven naar aanleiding van de moeilijkheden die zich hebben voorgedaan in de financiële commissie van de gemeenteraad.

Volgens de Utrechtse democraten kan de burgerij de gang van zaken niet beoordelen, omdat het conflict in een of meer geheime commissievergaderingen is ontstaan. "Wij achten dit zeer betreutenswaardig, omdat het in een democratische samenleving van belang is dat de kiezers zich op de hoogte kunnen stellen van het handelen van de door hen gekozenen".

Geheimhouding moet naar het oordeel van D'66 zo min mogelijk worden toegepast. In de eerste plaats omdat dit een fundamentele vereiste is voor het goed functioneren van een echte democratie en in de tweede plaats omdat geheimhouding kan leiden tot ondoorzichtige situaties en verdachtmakingen. Het lijkt de afdeling Utrecht van D'66 wenselijk dat de noodzaak van geheimhouding regelmatig aan een kritisch onderzoek wordt onderworpen. D'66 zal dit punt opnemen in haar programma voor de gemeenteraadsverkiezingen

Wat is radicale democratisering?

Wim Veldhuyzen

Hoera! Het hoofdbestuur wil ons erover laten denken wat we met D'66 eigenlijk willen en stuurt ons een redelijk bruikbaar discussiestuk. In dit stuk komt ook de vraag voor: "Wat kan men onder radikale democratisering verstaan?" Geen overbodige vraag voor een groep die deze uitdrukking reeds in haar Appèl hanteerde. Eeneen nog dwingendere vraag voor een partij die radikale democratisering naar voren zou schuiven als de visie waarvan haar program een zo concreet mogelijke benadering is.

Wat is er tot nu toe over gezegd? In het politiek program van D'66 wordt het "streven naar een radicale democratisering van de Nederlandse samenleving in het algemeen en van het Nederlandse politieke bestel in het bijzonder" ondergeschikt gemaakt aan het "doel voor Nederland, en, zo mogelijk, andere landen bij te dragen tot de geestelijke en materiële ontplooiing van alle mensen". Deze brede formulering moet natuurlijk gekoncretiseerd worden, maar het zou jammer zijn als we daarbij de weg opgingen van Moerkerk en Stokvis, die in het discussiestuk spreken over: "radicale democratisering van onze samenleving en met name het scheppen van gelijke kansen op ontwikkeling voor elk individu". Die gelijke kansen op ontwikkeling zouden immers in het gunstigste geval alleen betekenen dat iedereen in onze maatschappij evenveel kans zou krijgen een plaats te veroveren in de oligarchie die kenmerkend is voor de hooggeïndustrialiseerde landen van West-Europa. Slaagt men er niet in aansluiting te vinden bij de top, dan wordt men ingelijfd bij het grote leger van vrijwel onmondigen, waarvoor anderen zorgen en beslissen.

Verder zoeken

We zullen dus wat verder moeten zoeken. Nu is dat ook gebeurd in september 1967 op de Internationale School voor Wijsbegeerte, waar D'66 met Ringnalda, van Dooren, Gorter, D. J. Schouten, Schwarz en schrijver het merendeel van de discussiepartners inbracht. Veel leverde die bijeenkomst niet op. Duidelijk werd alleen dat we onder democratisering twee dingen kunnen verstaan:

1. mentaliteitsverandering
2. wijziging van structuren.

Als inhoudsomschrijving van de structuurwijziging bleek de formule: "spreiding van macht" het meest resistent. Als D'66 straks de radikale democratisering gaat omschrijven, dan hoop ik dat ze niet te veel nadruk legt op de mentaliteitsverandering. Afgezien nog van de vraag in hoeverre een politieke partij of de overheid ertoe kunnen bijdragen dat de mensen zichzelf en anderen als mondig gaan beschouwen en behandelen, er lijkt weinig behoefte aan een partij van liefvallige idealisten.

Leggen we de nadruk op de wijziging van structuren, dan komt de vraag of de formule "spreiding van macht" terzake en voldoende is. Hiervoor is het van belang hoe men de maatschappelijke ontwikkeling ziet. Zeer in het kort zou ik die willen omschrijven als een ontwikkeling waarbij zowel nationaal als internationaal de politieke macht, de welvaart en het bezit, maar ook de wetenschappelijke en technische kennis in toenemende mate slechts ter beschikking staat van relatief kleine groepen, die doorgaans geneigd zijn hun verworvenheden tegenover de aanspraken van de minder bevoorrechten af te schermen.

Welvaart

Nationaal zien we wel een stijging van het algemene peil van welvaart en ontwikkeling, maar van een toename van macht van de burger is zeker geen sprake omdat:

1. het overzien van de maatschappij moeilijker wordt en zijn maatschappelijke vorming daar nauwelijks op afgesteld is, waardoor
2. de politieke besluitvorming steeds meer in handen is geraakt van de partijbesturen, de regering en de hoofden van het bureaucratisch apparaat, terwijl
3. de stijging van de welvaart slechts de mogelijkheid inhoudt om meer te consumeren, omdat van bezitsvorming nauwelijks sprake is en in het algemeen het bezit en de andere vormen van economische macht steeds sterker in handen van een kleine groep van bezitters, vakbondsbestuurders en managers zijn geraakt, waarbij de laatste groep profiteert van
4. de monopolisering van wetenschappelijke kennis in handen van specialisten.

Welke goede kanten de welvaartstaat ook heeft, de afstand tussen top en basis is er zeker niet kleiner op geworden.

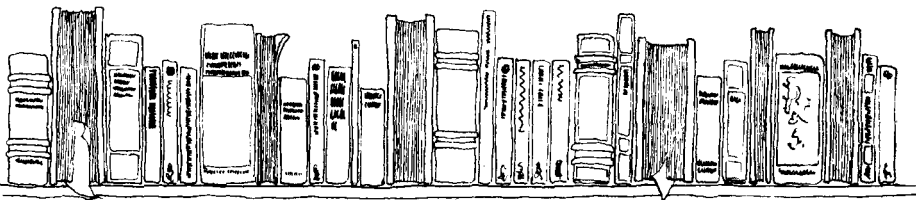
Om duidelijk te maken dat men deze ontwikkelingstendens tegen wil gaan is de formule "spreiding van macht" zeker bruikbaar, omdat ze duidelijk aangeeft welke toestanden en ontwikkelingen ons misnoegen oproepen. Ze kan op vele wijzen gekoncretiseerd worden, omdat zowel ontwikkeling, kennis, bezit, politieke rechten en rechten binnen privaatrechtelijke organisaties als vormen van macht kunnen worden gezien. Bovendien suggereert een dergelijke formule dat van een radikale democratisering pas kan worden gesproken als een op elkaar afgestemde structuurwijziging van onderwijs, wetenschap, sociaal-economische verhoudingen, en inrichting van publiekrechtelijke en privaatrechtelijke organisaties op gang komt.

Voldoende

Is de formule niet alleen terzake, maar ook voldoende? Het lijkt mij ook van belang om duidelijk aan te geven dat de ongelijkheid van uitgangspositie voor hen die in de structuren een plaats moeten vinden als onjuist wordt ervaren. Laten we daarom toevoegen: "het scheppen van gelijke kansen". Natuurlijk niet alleen op ontwikkeling, maar ook op bezit en politieke macht.

Konklusie: radikale democratisering zouden we kunnen omschrijven als: spreiding van macht en het scheppen van gelijke kansen op alle terreinen van het georganiseerd maatschappelijk leven.

Hiermee hebben we een visie geformuleerd die liberaal noch socialistisch is, maar wel duidelijk progressief. We kunnen er intern mee werken en het kan een basis zijn voor samenwerking met anderen. Hoe radikaal we in werkelijkheid zijn blijkt dan wel uit de concrete programapunten waarin deze visie haar uitdrukking zal vinden.

politiek voor de boekenplank

Gezondheid Groningen

Gilbert H. Baudet

Hoe komt de VVD toch eigenlijk van haar beruchte imago af? Dat van de in vesten met gouden horlogekettingen lopende conservatieven, die zware sigaren roken en in dure herenhuizen wonen. Dat vraagt het jongste lid van de Tweede Kamer en liberaal Hans Wiegel zich af.

Wiegel heeft zich tijdens het Kerstreces van de Kamer enkele dagen in zijn huis in de Amsterdamse Jordaan opgesloten, zijn vest voor de spijkerbroek verwisseld en zijn politieke gedachten hierover eens de vrije loop gelaten. Dat mondde dan allemaal uit in zijn boekje "Een partijtje Libre". Wanneer jonge politici over hun eigen partij gaan schrijven kun je de meest gekke dingen verwachten. Een flinke dosis berouwvol schuldbekennen doet het bij de achterban altijd wel aardig. De jongens van Nieuw Links verketterden in hun boekje "Tien over rood" eerst eens goed de partij van de arbeid, om vervolgens dezelfde partij van de arbeid als de enig zaligmakende medicijn voor alle ellende naar voren te schuiven. Enkele jonge CHU'ers deden hetzelfde, zij het wat minder heftig, in "Oude wijn in oude zakken".

Wiegel niet. In 87 bladzijden à f 3,95 ("Ik hoop maar dat er veel van verkocht worden zo zijn wij liberalen wel") legt hij uit dat de Nederlandse samenleving veel, heel veel van de liberalen mag verwachten. Vriend (de maten in het huidige kabinet De Jong, "dat het toch zo aardig doet") noch vijand ("het progressief vooruitstrevende geluid") worden hierin gespaard.

"Partijvernieuwing in politiek Nederland", van A. N. P. -redacteur Douwe Hoekstra, wil niet meer zijn dan een wegwijzer in de doolhof van politiek Nederland. Op overzichtelijke wijze zijn opvattingen en standpuntbepalingen van de voornaamste partijen gerangschikt, zodat het boekje (zevenentig bij N. Samsom N. V. in Alphen aan den Rijn) als naslagwerk zonder meer uiterst nuttig kan worden genoemd.

Achtereenvolgens wordt aandacht geschonken aan de K. V. P., de K. V. P. -radicalen, de A. R., de C. H. U., de P. v. d. A., de V. V. D., de P. S. P. en D'66. Actueel als de politiek immer

is, is de nieuw opgerichte partij Radicalen niet vergeten.

Het geheel is een gemakkelijk te hanteren samenvatting geworden, die een overzicht in vogelvlucht geeft. Voor de leek op politiek gebied te lezen als inleiding op de vele politieke boekwerkjes, zoals de laatste maanden in haast te brede stroom op de markt verschenen.

CHR.

Dat het inlossen van verwachtingen wel eens een boel centjes zou kosten, weet Wiegel ook wel. Maar waar die dan allemaal vandaan moeten komen blijft duister.

Toch zou Wiegel het als politicus in D'66 helemaal niet zo slecht doen. De paragrafen over de buitenlandse politiek, de vrijheid en de democratie in de onderneming, het onderwijs als maatschappelijk breekijzer, en de verhouding burger-overheid getuigen van een reële, zo U wilt pragmatische aanpak. Alleen nogmaals wie zal dat betalen? Wiegel kijkt eerbiedig omhoog naar de grote liberale voor mannen Thorbecke, Oud en wat recentelijker Toxopeus en Van Riel, wanneer het over hervormingen in het staatsrecht gaat.

"Twintig Kamerleden van groot kaliber in het parlement zijn betere heelmeesters voor de malaise dan wat voor verandering van ons kiesstelsel" schrijft hij.

Wiegel is Kamerlid en draagt daarom een niet geringe verantwoordelijkheid. Hij is zonder meer een goed en ijverig parlementarier. Het lezen van zijn "partijtje Libre" is voor politiek geïnteresseerden daarom ook beslist aan te raden.

Van Wiegel moet niet worden verwacht dat hij met revolutionaire ideeën zal komen, die de liberale wereld op haar grondvesten zullen laten schudden.

Een tam boekje dus.

maak een abonne

Gireer f 6. -- op giro 147777 van Maandblad "Democraat", Amsterdam.

wordt abonne

"Geestelijke en lichamelijke volksgezondheid, en individueel en collectief welbevinden".

Zo luidde de titel van een gedachtenwisseling tussen een aantal sprekers en genodigden op donderdag 25 april in het Coendersborgtheater te Groningen. Onder de genodigden bevonden zich enkele wethouders, afgevaardigden van de Groninger Studentenraad, de Rijksuniversiteit en de gemeenteraad, een groot aantal architecten en vele anderen, onder wie een respectabel aantal D'66-leden.

Sprekers waren o. a. prof. dr. H. de Waard, over de problematiek van behuizing en verhuizing van Universiteit, Instituten en studenten, van de binnenstad naar de buitenwijken en randgemeenten, P. L. de Vrieze, die als architect een welbespraakt pleidooi hield voor het behoud van de oude binnenstad, hij noemde die binnenstad een unicum. Dr. G. Mik, behalve jeugdpsychiater, voorzitter van de afdeling Groningen van D'66, belichtte de psycho-hygiënische kant van het urbanisatie-proces. Hij vroeg om speciale aandacht voor de planning van wijkopbouw. Waar is een ontmoetingsplaats? Waar de schoolbouwplanning? Waar is gedacht aan de behoeften der toekomstige generatie?

In de pauze, die voorafging aan de discussie, verlieten enkelen de bijeenkomst.

Tegen het tevoren vastgestelde en bekendgemaakte sluitingsuur van de discussie namelijk, kwam wethouder Van Delden met een bijzonder pikante inzet. Hij beschuldigde het forum, en met name architect De Vrieze, ervan te weinig achtergrondinformatie te bezitten. De wethouder echter zweeg verder. Als argumentatie moest gelden, dat hij en zijn stadsarchitecten gasten waren en dus gekomen waren om te luisteren. Toch ontstond hier en daar de indruk dat de wethouder er ten sterkste op had aangedrongen dat de stadsarchitecten zich niet in de discussie zouden mengen. Het aldus luidende gerucht werd niet tegengesproken. In de houding van de wethouder zagen sommigen een beleefdheid, passend bij een gast, anderen noemden deze een belediging aan organisatoren, deskundige sprekers en aanwezigen. Een feit is in elk geval, dat er opnieuw een bewijs is geleverd van het ontstellende gebrek aan communicatie tussen gemeentebestuur enerzijds en gemeente anderzijds.

Echtscheiding

Anneke M. Goudsmit

Het zou nuttig kunnen zijn ook in "Democraat" een discussie te voeren over echtscheiding.

In het programma staat: "De wet dient echtscheiding met onderling goedvinden te erkennen. Voorts moet zij echtscheiding toestaan op vordering van één der partijen op grond van zodanige - door de rechter te beoordelen - gedragingen van de ander, dat van de eisende partij niet gevergd kan worden dat deze het huwelijk voortzet". Dat betekent dus dat, indien één der echtgenoten samenleeft met een andere partner en indien de andere echtgenoot geen echtscheiding wenst, de "schuldige" echtgenoot niet zelf echtscheiding kan vorderen.

In de sectievergadering op het congres van december 1967 is voorgesteld in een dergelijk geval de "schuldige" ook het recht te geven dus op grond van zijn eigen gedraging, echtscheiding te vorderen. Dit voorstel werd toen verworpen.

Er zijn twee problemen die spelen bij echtscheiding en die uit elkaar gehouden moeten worden, maar dat niet altijd worden. Deze problemen zijn:

1. De vraag op welke gronden echtscheiding moet kunnen worden gevorderd.
2. De financiële regelingen na echtscheiding.

Het is duidelijk dat, al zou echtscheiding met onderling goedvinden wettelijk mogelijk zijn, de financiële problemen blijven bestaan. Ik wil over beide punten enkele opmerkingen maken.

Echtscheidingsgronden

Op het ogenblik kent de wet vier echtscheidingsgronden, te weten:

1. overspel,
2. kwaadwillige verlating gedurende meer dan vijf jaar,
3. gevangenisstraf van meer dan vier jaar en
4. ernstige mishandeling.

Scheiding van tafel en bed is mogelijk op al deze gronden plus op grond van buitensporigheden. Bovendien is scheiding van tafel en bed mogelijk met onderling goedvinden.

Het is een veel voorkomend misverstand dat echtscheiding mogelijk is na een 5-jarige scheiding van tafel en bed als één der echtgenoten het dan wil.

Dat is niet juist. Slechts als na vijf jaar scheiding van tafel en bed beide echtgenoten echtscheiding willen, is dat mogelijk. Echtscheiding met onderling goedvinden is formeel niet mogelijk; als beide echtgenoten echtscheiding wensen, stelt één der partijen (eiser of eiseres) dat de ander (gedaagde) overspel heeft gepleegd. De gedaagde voert geen verweer - het overspel behoeft niet erkend te worden - en de echtscheiding wordt uitgesproken. In feite dus wel een onderling goedvinden. Vandaar de term "grote leugen".

Afgezien van de huichelachtigheid van deze methode is er het bezwaar dat een der echtgenoten "schuld" moet erkennen. Ook als men daar op morele gronden geen bezwaar tegen heeft - o. a. omdat iedereen weet dat het een constructie is, is dat zeer vaak het geval - zit hier een moeilijkheid. In het algemeen is het n.l. op het ogenblik zo dat alleen als de vrouw als eiseres optreedt - dus als de man schuld op zich neemt - zij recht heeft op alimentatie. (Alimentatie voor haar zelf. Voor de kinderen moet de vader altijd, dus zowel als hij eiser is, als wanneer hij als gedaagde optreedt, alimentatie betalen).

Ridderlijkheid

Het is vaak zo dat de man uit een soort ridderlijkheid de schuld op zich wil nemen, terwijl beide echtgenoten het niet nodig vinden dat de vrouw alimentatie ontvangt. Nu kan men wel overeenkomen dat de vrouw geen alimentatie zal vorderen, maar een dergelijke overeenkomst ook al wordt deze schriftelijk of zelfs notarieel vastgelegd, is niet bindend voor de vrouw. Zij kan daar altijd op terugkomen. Sterker, al zou de vrouw zich aan die overeenkomst willen houden dan kan zij door een instantie tot wie zij zich wendt i. v. m. bv. de Algemene Bijstandwet, worden gedwongen alimentatie te vorderen. Gedwongen in die zin dat zij anders geen uitkering krijgt. Dat betekent dus dat het voor de man op zuiver financiële praktische gronden vaak ongewenst is de schuld op zich te nemen. Aangezien er anderszits meer vrouwen dan mannen zijn die het onaanvaardbaar vinden de schuld op zich te nemen, ligt hierin een conflict dat uitsluitend door de

thans bestaande wettelijke regeling wordt geschapen.

Indien, zoals D'66 wenst, de alimentatieregeling wordt losgekoppeld van de schuld, vervalt dit conflict. Daarvoor behoeft nog niet eens echtscheiding met onderling goedvinden in de wet te worden opgenomen. M. a. w. loskoppeling van schuld en alimentatie zou een grote verbetering zijn t. o. v. het nu bestaande stelsel. Tegen deze ontkoppeling bestaan voorzover ik weet minder bezwaren in diverse bevolkingsgroepen dan tegen echtscheiding met onderling goedvinden.

Aanbeveling

Het zou dus aanbeveling verdienen in elk geval dit punt zo snel mogelijk wettelijk te regelen. Een deel van de problemen zou hierdoor worden opgelost. Die problemen die ontstaan doordat één der echtgenoten wil scheiden, en de ander niet, hetzij om financiële redenen (pensioen) hetzij om andere, blijven natuurlijk bestaan. Ook als echtscheiding met onderling goedvinden in de wet wordt opgenomen houdt men die problemen. Slechts als men de mogelijkheid wil scheppen een huwelijk op eenzijdige wens van één der partijen te kunnen ontbinden, heft men die problemen op. Tegen deze eenzijdige ontbinding is aan te voeren dat een huwelijk nu eenmaal een tweezijdig contract is. Men kan stellen dat, als twee mensen het besluit hebben genomen met elkaar een huwelijk aan te gaan, ook het besluit van die twee mensen nodig is om het huwelijk te ontbinden. (Afgezien dus van "wanprestatie" van één der partijen die de andere het recht geeft, het contract op te zeggen) Het argument voor eenzijdige ontbinding is dat een huwelijk dat één der partijen definitief niet meer wenst, geen echt huwelijk meer is en derhalve ontbonden behoort te kunnen worden. Het zou m. i. interessant zijn indien met name over dit probleem in "Democraat" werd geschreven. Misschien dat na die discussie een CES-vraag kan worden geformuleerd.

Verstandig Burgerschap

(Brieven, waarvan de schrijver aan de redactie niet bekend is, worden niet geplaatst; de redactie behoudt zich het recht voor de inhoud te bekorten en, indien nodig, de discussie te sluiten. Over plaatsing is geen correspondentie mogelijk)

Oppositie

Tijdens de bijeenkomst van de "derde kamer" te Utrecht op 30 maart maakte mr. Hans van Mierlo, n.a.v. tot de fractie gerichte vragen, de volgende opmerkingen: (wij citeren uit het hoofd).

"In Nederlandse parlementaire kringen hebben regeringspartijen de verfoeilijke gewoonte om een door de oppositie ingediend voorstel, waar velen hunner individueel mee instemmen, collectief niet te steunen. Dit brengt met zich mee dat D'66 vaak gedwongen wordt samen te gaan met de P. v. d. A. wat - overigens geheel ten onrechte - leidt tot regelmatige identificatie van D'66 met die partij. Deze kwestie is geregeld ter sprake gekomen binnen de fractie; de fractieleden weigeren unaniem om een knieval te doen voor de publieke opinie en volgen hun eigen overtuiging, ook al wekt dit soms de schijn van een te sterke solidariteit met de Partij van de Arbeid".

Wij geven Van Mierlo graag gelijk als hij wijst op een te consequente solidariteit bij regeringspartijen. Evenwel, een oppositiepartij moet, dunkt ons, uitkijken niet in soortgelijke praktijken te vervallen. Oppositie leidt gemakkelijk tot opportunisme. Maatregelen van de regering, die voor grote bevolkingsgroepen aantrekkelijk zijn, zal de oppositie niet gauw afwijzen.

terwijl impopulaire voorstellen gemakkelijk zullen worden verworpen. D'66, die een democratische partij wil zijn en niet een belangenpartij, moet zich wachten voor een dergelijke handelwijze. Impopulaire maatregelen, door de regering uit verantwoordelijkheidsbesef voorgesteld, moeten door een loyale, positieve en onafhankelijk denkende oppositie niet dan op grond van zeer sterke argumenten worden afgewezen.

In verband met het bovenstaande vinden wij het jammer dat onze in het algemeen zeer gewaardeerde fractie enkele weken geleden de moties Wiel-draaijer inzake de bouw-c. a. o. heeft gesteund. De argumenten van de fractie zijn ons helaas niet bekend, omdat radio, televisie noch pers er enige aandacht aan heeft besteed en wij niet in de gelegenheid zijn de handelingen er op na te slaan. De overwegingen van de andere oppositiepartijen (Wiel-draaijer, P. v. d. A en van der Lek, P. S. P.) vonden wij echter niet opwegen tegen het zakelijke betoog van minister Roolvink, die als oud-vakbondsmann heus niet voor zijn genoeg deze c. a. o. onverbindend zal hebben verklaard.

Terugkomend op de woorden van Van Mierlo over het aanleunen van D'66 tegen de P. v. d. A vinden wij het ook jammer dat D'66 in de kwestie bouw-c. a. o. geen aanleiding heeft gevonden tot een gedistancieerd optreden. Wellicht kunnen de argumenten van de fractie eens in "Democraat" uiteengezet worden, zo mogelijk in een breder raam van het sociaal-economische standpunt van D'66 dat ons nog geheel onduidelijk is.

J. C. Terlouw
A. W. A. J. Verbeeck
Utrecht.

Ziektekosten ambtenaren

Naar aanleiding van het artikel "Onder druk - zonder druk" van de heer Nypels (Democraat maart 1968) enkele opmerkingen:

De heer Nypels is van mening dat genoemd wetsontwerp op een zakelijke en juiste wijze is behandeld. Ik zou zijn standpunt kunnen delen, als een dergelijke wijze van behandeling regel was en geen uitzondering. Men kan zich n.l. afvragen waarom de regering zo voorbeeldig handelde. M. i. stond de regering niet achter dit wetsontwerp dat grotendeels onder voorgaande kabinetten was voorbereid. Na jaren van voorafgaande besprekingen en toezeggingen kon men echter niet meer terug. Door de indiening van het wetsontwerp heeft de huidige regering ogenschijnlijk het beleid van haar voorgangers gecontinueerd. Tegenover de buitenwereld heet het nu, dat de Tweede Kamer het wetsontwerp heeft tegengehouden. Maar de regering vermoedde reeds dat het wetsontwerp zou

worden verworpen. Daarom heeft ook waarschijnlijk Minister Beernink de verdediging ervan overgelaten aan zijn staatssecretaris. Daarom werden er ook aan verwerping geen consequenties verbonden. Als de regering enige druk op de regeringspartijen had uitgeoefend was het wetsvoorstel misschien niet verworpen. De geschetste gang van zaken toont duidelijk aan hoe de regering de kamer, d. w. z. regeringspartijen plus oppositie, in de hand heeft. Volgens de heer Nypels was het een zakelijke behandeling van het wetsvoorstel. Volgens mij was het een politiek spel van de regering, waarvoor ik geen bewondering kan hebben. (bekort)

W. J. Bouma

Steekproef

Op het congres in Helmond sprak 89% van de aanwezigen zich uit vóór het instellen van een overlegorgaan op politiek terrein: de steekproefvergadering (panel, sample). Sterker nog, over de vraag of de adviezen van zo'n steekproef bindend zouden moeten zijn, staakten de stemmen (48-48). Het was dan ook te verwachten dat op korte termijn stappen zouden worden ondernomen om met dit systeem ervaring op te doen. Het is daarom zeer gewenst dat het HB in een verklaring (bijv. via "Democraat") aangeeft welke de redenen zijn dat dit nog steeds niet is gebeurd, althans naar buiten hiervan niets is gebleken.

H. Das
Petten

Reactie vraag 9 vindt U een gesprek tussen Christenen uit West-Europa en Communisten uit Oost-Europa van belang voor de ontspanning in dit werelddeel? - van de laatste enquête.

Wanneer er een gesprek mogelijk is tussen mensen uit Oost-Europa en mensen uit West-Europa, zullen, gezien de politieke omstandigheden, de gesprekspartners uit Oost-Europa waarschijnlijk communisten zijn. Waarom West-Europa vertegenwoordigd moet worden door christenen, zie ik niet in.

De tegenstelling Communisme - Christendom bestaat niet; het begrip Communisme ligt in het politieke vlak met misschien consequenties met betrekking tot de godsdienst en het begrip Christendom ligt in het godsdienstige vlak, met misschien consequenties met betrekking tot de politiek.

Het ernstige van deze fout is m. i. niet deze begripsverwarring, maar wel het feit dat de opstellers van de enquête politiek niet los zien van godsdienstige overtuiging.

Of moet ik de gevolgtrekking maken dat hier sprake is van discriminatie en dat alleen de christenen namens West-Europa op mogen treden?

M. J. Spier-Walraven
Schiedam

SPREEK - BEURTEN

25.5 20.00 uur
Amsterdam, Krasnapolsky.
Hearing over Binnenstad, georganiseerd door P. v. d. A., P. S. P., Radicals.

25.5
Ede, C.H.U. -jongeren over Chr. Democratische Federatie.

27.5 20.00 uur
Afd. Den Haag in Amicitia met als spreker Hans van Mierlo.

30.5 19.30-24.00 uur
Vijf steden estafette.
Sprekers: Hans van Mierlo, Erwin Nypels, Van Beekhuizen, Geb Ringnald en Anneke Goudsmit.

6.6
Afd. Bergen op Zoom, West Brabantse manifestatie.
Sprekers Hans van Mierlo en Sef Imkamp.

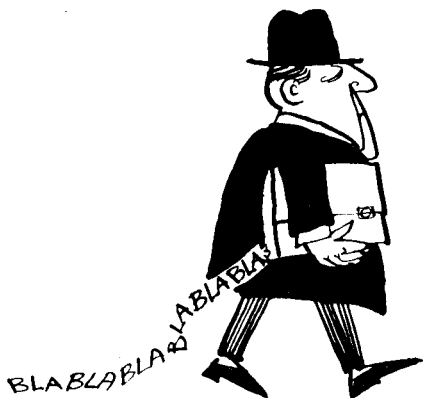
7.6
Afd. Oss met spreker Sef Imkamp.

Graag voortaan opgaven voor deze lijst met onderwerp, sprekers, plaats van samenkomst en tijdstip van aanvang.

RADIO EN TV

Hilversum I: iedere maandag om de 14 dagen van 18.20 tot 18.30 uur, 20.5, 3.6, 17.6.

Bussum: Ned.I 5 juni
8.20 uur woensdag.

Democratie en gezag

H. J. Zeevalking

De "Staatsrecht-paragraaf" van het program van D'66 bevat in zijn proloog onder meer de volgende zinsneden: "Radical democratisering van de samenleving zal pas mogelijk zijn: als de kiezer rechtstreeks zijn regering kiest;

als die regering kan regeren; als de kiezer een band heeft met de gekozene in het parlement; als het parlement kan functioneren". Het belangrijkste staat terecht voorop: "Als die regering kan regeren". Men zou die tweede zinsnede het gezags-element in het program van D'66 kunnen noemen, een element dat terecht in dat program niet behoort te ontbreken.

Een democratie zonder duidelijk herkenbaar en aanvaard gezags-element is geen democratie, het is een anarchie en anarchie betekent willekeur en het doorgangshuis tot de dictatuur.

In een democratie moet een regering kunnen regeren - en niet slechts administreren zoals in Nederland de laatste decennia geschiedt - binnen de grenzen door de wetgever gesteld en die regering moet daarbij niet voor de voeten gelopen kunnen worden.

Duidelijke scheiding van wetgevende en uitvoerende macht dus, het is een beproefd democratisch beginsel, bij ons in onbruik geraakt door de verstengeling waarin regering en parlement raakten als uitvloeisel van het stelsel van evenredige vertegenwoordiging. Het stelsel van evenredige vertegenwoordiging dat de regeringssamenstelling in handen legde van een aantal uitverkorenen - fraktieleiders genaamd - die in grote lijnen de regeringssamenstelling en het regeringsprogram regelen, aan welke overeenkomst de kamerfrakties dan doorgaans met handen en voeten gebonden zitten. Regering en parlement worden zo de gevangenen van elkaar, de democratie functioneert niet meer, het volk heeft geen invloed op het beleid van zijn bestuurders, de bestuurders kunnen zich nimmer beroepen op de steun van het volk afhankelijk als ze zijn van de luimen der volksvertegenwoordigers die hen op ieder moment op staande voet naar huis kunnen zenden. Dat zo'n groep bestuurders - regering - in feite maar bitter weinig gezag heeft behoeft niemand te verbazen en een constitutioneel stelsel van een dergelijke kwaliteit is een gevaar te achten voor de democratie daar de anarchie steeds in haar nabijheid ver-

keert en het op zijn gunstigst het ambtelijk apparaat is dat de dienst gaat uitmaken.

Anarchie

In 1966 waren we van die anarchie niet ver af, de democratie liep duidelijk gevaar en een partij met een program als dat van D'66 was zo zou men kunnen zeggen een historische noodzaak om de geesten wakker te schud-den.

Vandaar de roep in het program van onze partij om een "regering die kan regeren" en om een "regering die rechtstreeks door de kiezer wordt gekozen".

Een dergelijke regering heeft gezag, het gezag van de meerderheid van de kiezers, een dergelijke regering kan regeren als de gemachtigde van het volk.

En in deze vaststelling ligt de gezagsbeperking waaraan het regeren, behalve het kader van de wetgeving, gebonden is te weten haar mandaat. De regering heeft gezag, zeker, maar zij is er niet zeker van dat haar gezag bij een volgende verkiezing wordt verlengd, haar mandaat is aan een tijds-limiet gebonden.

Maar het mandaat dat de regering heeft, dat mandaat haar door het volk gegeven, is de bron waaruit haar gezag voortvloeit.

Een sterk gezag wenst D'66 maar een sterk gezag gebonden aan het mandaat van de kiezer. Dat is democratie in optima forma, een gezag dat stoelt op het vertrouwen dat de kiezer in de bestuurder heeft. Aldus krijgt dat gezag ook duidelijk het karakter van het dienen van de samenleving, want gezag is er om de samenleving te dienen en niet omgekeerd.

En wat voor de landspolitiek geldt, geldt ook voor de gemeentepolitiek. Ook in het gemeentelijke vlak dient gezag aan mandaat te worden gebonden vandaar het programpunt van de verkiezing van de burgemeester.

Een burgemeester behoort de burgers van een gemeente te vertegenwoordigen niets meer maar ook niets minder. Hij behoort uit de gemeenschap te komen waaraan hij leiding geeft, hij moet geen buitenstaander zijn - als ware hij de representant van een opgelegd gezag - zoals nu het geval is. Het wordt de hoogste tijd dat dit restant van het leenstelsel uit ons staatsrecht verdwijnt en plaats maakt voor een meer eigentijdse vormgeving, opdat ook dit gezag gebonden worde aan het mandaat van de kiezer.

Naar mijn mening ligt in het program van D'66 verankerd het streven naar een sterk, maar een gezond gezag.

Vijanden

Men mene niet dat wat in 1966 gold nu niet meer of in mindere mate zou gelden. Men vergisde zich niet want de vijanden van de democratie slapen niet.

Die vijanden weten zeer goed, van rechts zowel als van links - al zijn de

Hans van Mierlo in gesprek met Mr. Middelburg, Nederlands vertegenwoordiger bij de V.N. in New York

Van Mierlo over Amerika

Op 27 mei hoopt de fractievoorzitter van Democraten '66 in de Tweede Kamer in Den Haag te spreken over zijn Amerikaanse reis. Plaats van samenkomst in "Amicitia". Aanvang 20.00 uur.

Mr. H. A. F. M. O. van Mierlo heeft zijn zes weken durende reis gemaakt op

uitnodiging van de Amerikaanse regering. Hij heeft gesprekken gevoerd met leden van de staf van het Witte Huis, Congresleden en Senatoren en medewerkers van de NASA.

De heer Van Mierlo is geïnformeerd over verscheidene onderwerpen als het rassenvraagstuk, het wetenschapsbeleid, Vietnam, de praktische toepassing van voor de ruimtevaart ontwikkelde technieken en de invloed van de publiciteitsmedia.

eersten veel gevaarlijker daar ze niet demonstreren, lang haar en baarden dragen, maar omdat ze niet zelden iedere vernieuwing tegenwerkende en afremmende op leidinggevende posten verscholen zitten in het bedrijfsleven zowel als in de ambtelijke apparaten en zekere partij-politieke besturen - dat de democratie het gemakkelijkst te ondermijnen is door de chaos op te roepen, door onverdraagzaamheid te prediken, door vooroordelen in stand te houden en door achterdocht op te wekken.

Het enige wapen van de democratie tegen de haar bedreigende krachten is het kweken van een sterk gezag, dat het vertrouwen geniet van het volk en dat zijn beleid periodiek ter beoordeling aan haar opdrachtgevers, de kiezers, voorlegt.

Het program van D'66 is staatsrechtelijk gezien niet zo maar een partij-program, het is - mirabile dictu - het democratisch beginsel bij uitstek, uitgewerkt in een moderne vormgeving. Met de waan van de dag heeft dat program niets te maken, wel echter met de zorg om morgen.

Bestuurs mededelingen

Hoofdbestuur

Het hoofdbestuur vergaderde op 20 april. Als datum voor het volgende deelcongres, waar de NAVO aan de orde zal komen, werd 8 juni vastgesteld. Door de heer Baehr werden inlichtingen verstrekt met betrekking tot het op dat congres te behandelen rapport. Een verzoek om toetreding van D'66 tot de Europese Beweging werd om advies gezonden naar de commissie Buitenland.

In de vergadering werd uitvoerig van gedachten gewisseld over de in de afd. Dordrecht gerezen moeilijkheden. Een commissie van goede diensten werd samengesteld, t. w. de heren Stokvis,

Vuyk, van der Kaaden en Warnaar. Verslag werd uitgebracht over een bespreking van een delegatie uit het HB met een delegatie van het Democratisch Centrum Nederland. Er zal een informeel contact met het DCN worden onderhouden.

Als data voor het te houden politiek congres werden vastgesteld 22, 23 en 24 november.

Het HB-lid Walthuis zal worden verzocht contact op te nemen met de afdeling Arnhem i. v. m. een daar bestaand meningsverschil tussen het afdelingsbestuur en enkele leden.

De HB-leden zullen in hun regio's bevorderen, dat de bespreking van het discussiestuk over partijvernieuwing in de afdelingen binnen het vastgestelde tijdschema zal plaatsvinden.

Dagelijks Bestuur

Het dagelijks bestuur kwam bijeen op 6 en 20 april.

Op 6 april werd besloten de heren Fetter, Van der Ven en - eventueel - Top te verzoeken het presidium te willen vormen voor het studiecongres over Ontwikkelingsplanning.

Verder werd besloten bij wijze van proef de regeling van alle spreekbeurten centraal te doen plaatsvinden.

Hamstra wordt verzocht een en ander te regelen overeenkomstig door Hijmans gedane voorstellen.

In de vergadering van 20 april werden besprekingen gewijd aan de moeilijkheden in de afdeling Dordrecht. De publiciteitscommissie zal worden medegedeeld, dat op haar initiatief te houden bijeenkomsten met vertegenwoordigers van afdelingen in het vervolg eerst aan het DB zullen worden voorgelegd.

Telefoonnummer secretaris

Het telefoonnummer van de heer Hamstra is met ingang van 1 mei gewijzigd in: 05200-32228.

Spreekerslijst

Het dagelijks bestuur heeft besloten een proef te nemen met centrale regeling van alle spreekbeurten (behalve die van de leden van de fractie). Bij de bestaande gang van zaken worden sommige sprekers overbelast, terwijl de regeling van de spreekbeurten grote moeilijkheden met zich meebrengt, omdat het secretariaat niet weet van rechtstreeks door de afdelingsbesturen geregelde spreekbeurten. Spreiding van de spreekbeurten en overzicht van alle spreekbeurten zijn noodzakelijk.

Er wordt een nieuwe sprekerslijst samengesteld, die op het secretariaat verkrijgbaar is.

De sprekers zullen periodiek van documentatiemateriaal worden voorzien.

Uit de afdelingen

Het dagelijks bestuur van de afdeling Den Haag van D'66 is thans als volgt samengesteld:

Ir. F. Deeleman voorzitter, tevens voorzitter coördinatiecommissie gemeentepolitiek, Tortellaan 67, tel. : 393717;

Dr. Ir. H. Geelen secretaris, vice-voorzitter en leiding oriënteringscursus, Sportlaan 299, tel. : 680174; J. J. Groot penningmeester en jongeren-contacten, Landréstraat 981, tel. : 396980.

De secretaris is overdag bereikbaar op telefoonnummer 614661, toestel 394. Bij voorkeur echter 's avonds op nummer 680174.

Afdeling Helmond: Straakvensedijk Bosdijk 23, Helmond.

Afdeling Wageningen: Utrechtseweg 105, Renkum, tel. 03373-3006.

Opgericht:

Afdeling Waterland: Secr. : Corn. Dirkszoonlaan 43, Monnikendam, tel. 02995-1763.

Het telefoonnummer van de afdeling Haarlem is niet 023-40860, maar . . . 023-14860

De afdeling Alkmaar koos een nieuw bestuur. De samenstelling is: voorzitter J. H. Giskes, secretaris H. v. d. Bruggen (Aert de Gelderlaan 38 Alkmaar, telefoon 20462), penningmeester J. G. J. de Haas en leden J. L. M. Stuvell en C. van Orden. Afgevaardigde voor de te vormen regionale contactcommissie is J. Bakker, Kerkedijk 15 Bergen, tel. 02208-3653. De afdeling Alkmaar heeft twee werkgroepen: "Annexatie" en "Gemeentepolitiek".

ESTAFETTE DOOR TWENTE

Democraten '66 wil in Twente een eenheid zijn en houdt daarom op 30 mei een propaganda-estafette met vijf sprekers. Het zijn de heren Hans van Mierlo, Erwin Nypels, Van Beekhuizen, Geb Ringnald en mej. Anneke M. Goudsmit, die tussen 19.30 en 24.00 uur debatteren, voorlichting geven en verantwoording afleggen in de plaatsen Almelo, Hengelo, Enschede, Oldenzaal en Eibergen. Als alles verloopt zoals de organisatoren dat zich voorstellen, wordt de avond afgesloten met een soort "derde kamer" als enige tijd terug in Utrecht met succes is gehouden. Plaatsen van samenkomen zijn: Cultureel Centrum (Almelo), restaurant Cosa (Hengelo), hotel Muller (Oldenzaal) en Twentse Schouwburg (Enschede).

Van de werkgroepen

Secretarissen van werkgroepen worden verzocht hun kopy uiterlijk 1 juni te sturen aan: N. Schwarz, Schoutenstraat 9, Den Haag, tel. 070-245189.

BEVOLKINGSPOLITIEK

Deze werkgroep kwam voor het eerst bijeen op 27 april. Tot voorzitter werd gekozen mevr. Francina Plas-Stoppelman, Jekerstraat 28 I, Amsterdam Z, tel. 020-792361, en tot secretaris de heer J. Tromp, Nuisvelderbos 10, Harfsen (Gld.), tel. 05733-407. Als eerste taak dient een artikel geschreven te worden voor het orgaan "Tal en last" van de stichting "Welzijn en bevolkingsgroei". Vervolgens zal een concept hoofdstuk van het politiek program worden ontworpen ter bespreking in het najaarscongres.

STAATSRECHT

Verschenen is het "Rapport over herziening van het kiesstelsel voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal". Het is naar de afdelingen gestuurd en exemplaren zijn verkrijgbaar bij het secretariaat. In dit rapport wordt een vorm van meervoudig districtenstelsel uitgewerkt dat aan alle redelijk te stellen eisen voldoet. Voorgesteld wordt het land te verdelen in ongeveer veertig districten, in elk waarvan ongeveer vier kandidaten gekozen zullen worden. Binnen elk district wordt een venredige vertegenwoordiging toegepast met facultatief overdraagbare stem, zoals in 1949 door het Centraal Stembureau aanbevolen voor gemeenteraden van zeven of elf leden.

SECTIE GEMEENTEPROBLEMEN

De aandacht wordt erop gevestigd dat deze sectie zich ook bezighoudt met een studie over de provinciale herindeling. Hun die hiervoor belangstelling hebben, wordt aangeraden zich in verbinding te stellen met de heer B. Hamstra, Hogenkampseweg 56, Zwolle, tel. 05200-32228.

SOCIAAL-ECONOMISCHE WERKGROEP

De hoofdgroepen financiën en economie zijn thans gecombineerd; voorzitter is G. S. van Boetelaer, Franken-

slag 52, Den Haag, tel. 070-546369. Gepoogd zal worden de efficiency van de werkwijze te verbeteren door het accent te leggen op plaatselijke ker-
nen.

Het definitieve advies van de hoofdgroep Democratisering van de onderneming aan de fractie over de Publicatieplicht en het enquêterecht is verschenen en is verkrijgbaar bij het secretariaat.

WERKGROEP VERKEER

De Sub-groep verkeersveiligheid heeft de fractie geadviseerd met "Enkele opmerkingen naar aanleiding van de nota verkeersveiligheid". Het stuk is naar de afdelingen gestuurd en verkrijgbaar bij het secretariaat.

D'66 IN WATERLAND

Op 15 april is in Purmerend de afdeling Waterland van Democraten '66 opgericht, die de gemeenten Oosthuizen, Warder, Middellie, Kwadijk, Beemster, Graft, De Rijk, Wijde Wormer, Purmerend, Ipendam, Broek in Waterland, Marken, Monnikendam, Katwoude en Edam omvat.

Het dagelijks bestuur bestaat uit voorzitter mr. A. N. A. Josephus Jitta, Van Goor Hinloopenstraat 63, Purmerend (02990-5875), secretaris P. J. L. van der Linden, Corn. Dirkszoonlaan 43, Monnikendam (02995-1763) en penningmeester G. Schrikkema, Wormerplein 19, Purmerend.

SAMENWERKEN

De besturen van de D'66-afdelingen in Overijssel - Almelo, Deventer, Enschede, Hengelo en Zwolle - zijn op 19 april bijeen geweest om de voorbereiding voor de Provinciale Statenverkiezing uitputtend te bespreken.

Een commissie van drie, de heren J. Stok (Deventer), mr. G. J. Smits (Zwolle) en C. R. Cornelisse (Enschede), heeft zich inmiddels in de problematiek verdiept en brengt voor 15 oktober verslag uit. Doel van de commissie: het verzamelen van specifieke programma-punten die betrekking hebben op de provincie Overijssel.

DELFIJL

D'66-Eemsmonu heeft de gemeentebesturen van Appingedam en Delfzijl schriftelijk verzocht de raadsstukken gratis, dan wel uiterst goedkoop, te mogen ontvangen. D'66 wees erop dat de raadsstukken duurder zijn dan de in aantal en omvang grotere handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Als argument voor het verzoek hantieren de Eemsmonders de toenemende interesse voor gemeentepolitiek en het groeiend aantal werkgroepen "gemeentepolitiek" binnen D'66.

Eerste deelcongres

J. W. Vuyk

11 mei, Amsterdam, een kleine honderd deelnemers bespreken discussienota's, opgesteld door leden van de werkgroep ruimtelijke ordening en de sociaal-economische werkgroep.

Uit deze stukken blijkt o. a. de wil om een bewust, samenhangend en efficiënt beleid op langere termijn te voeren. Daarom moeten verschillende factoren tezamen en in onderling verband worden bestudeerd en bestuurd.

Het gaat hier om economie en ruimtelijke ordening, met belangrijke raakvlakken aan o. a. onderwijs, sociale politiek, technologie, verkeersplanning, bevolkingspolitiek en landbouw.

In ons land ontbreekt tot nu toe een orgaan, dat bewust coördineert tussen verschillende departementen en tussen de verschillende niveau's van overheids- en particuliere lichamen, die plannen maken en uitvoeren. Coördineert zowel wat betreft wensen, informatie, prioriteiten, als wat betreft beleids- en uitvoeringsbeslissingen. Ook moet het contact met betrokkenen worden verbeterd en democratische controle door gekozen vertegenwoordigers mogelijk worden gemaakt. De discussienota's werkten dit uit onder de naam "integrale ontwikkelingsplanning" en komen met voorstellen over de mogelijke opzet hiervan.

De hoofdlijnen van deze gedachten werden door het deelcongres aanvaard door het aannemen van moties die vragen;

1. bij de regering aan te dringen op het uitbrengen van een nota over de mogelijkheden en organisatie van "geïntegreerde planning".
2. door het hoofdbestuur van D'66 een bijzondere werkgroep te laten instellen, die mede naar aanleiding van dit congres, de concrete D'66 voorstellen hierover vóór het algemene congres in november a. s. preciseert.

deelcongres

Nederland en de Navo

8 juni a. s. om 10.30 uur.

Restaurant Engels
Groothandelsgebouw
Rotterdam

Toegang f5,-
inclusief
discussienota

CONTINU ENQUETE SYSTEEM

A. Wevers (P en E commissie)

Vr. -no.	Onderwerp	JA	NEEN	GEEN/ANDERE	TOTAAL
I.	Stakingsr. ambt	103 69%	35 24%	11 7%	149 100%
II.	Insturen vragen	55 37%	73 49%	21 14%	149 100%
III.	R-Uitz. D'66 bewust	45 31%	73 65%	6 4%	147 100%
IV.	R-Uitz. D'66 2 maanden	62 41%	87 58%	1 1%	150 100%
V.	T-Uitz. D'66 bewust	59 40%	82 55%	7 5%	148 100%
VI.	T-Uitz. D'66 2 maanden	71 47%	74 50%	4 3%	149 100%
VII.	Gegeven Vr Tijd D'66	53 36%	90 61%	5 4%	148 100%
VIII.	Bereid Geven Vr Tijd D'66	70 48%	45 31%	30 21%	146 100%

Het aantal verzonden Democraten bedroeg over de maand maart meer dan 2.000. Het aantal inzenders: 151 zodat de reactie ongeveer 7,5% is.

Inzendingen naar provincie: (tussen haakjes de %)

Zuid-Holland	47 (31.1)
Noord-Holland	31 (20.5)
Gelderland	16 (10.6)
Utrecht	14 (9.3)
Noord-Brabant	13 (8.6)
Groningen	10 (6.6)
Overijssel	8 (5.3)
Limburg	6 (4.1)
Friesland	4 (2.6)
Zeeland	2 (1.3)

Drente	0 (0.0)
Flevopolder	0 (0.0)
Blanko	0 (0.0)
totaal	151
totaal	100 (%)

Naar leeftijdskategoriën:

16 - 25 jaar	35 (24%)
26 - 35 jaar	50 (34%)
36 - 50 jaar	53 (35%)
51 en ouder	11 (7%)
Blanko	0 (0%)

Moeilijke jongens

D. A. Jonker - Gouda

In het februari-nummer van "Democraat" kreeg ik van de redactie de gelegenheid nogal fors van leer te trekken tegen het vaak stuitende, en voor de gewone man bepaald onbegrijpelijke toontje in D'66 kringen. Ik sprak zelfs de vrees uit dat men op deze manier volkomen dreigt te vervreemden van de kiezer die in klare taal gestelde tekst en uitleg wenst.

Men heeft er zich geen barst van aangetrokken, want het laatste nummer (dat de redactie zelf overigens "waardig voor D'66" noemt) is op enkele uit-

zonderingen na, uitsluitend leesbaar voor lieden met een meer dan normaal ontwikkeld koppie. Voorbeelden?

Op pagina 6 heeft men het over 'de-escalatie' en 'polarisatie'. Elders, op pagina 8, kwam ik een lekker zinnetje tegen dat aldus eindigde: "en de evolutie van de tegenstelling autocratie-democratie naar technocratie-democratie".

Ik weet werkelijk niet wat men precies bedoelt met een "politiek issue", ik haat termen als "deconfessionalisering" en vraag me af waarom Rijnmond '66 (bericht op pag. 15) niet gewoon 'zelfstandig kan werken' in plaats van "autonoom te opereren".

Houwen zo, jongens!

Nog één advies: geef ieder nieuw lid (ook al moet die in een steeds kleiner wordend kringetje gezocht worden) een Verklarend Zakwoordenboekje mét voorwoord van een hoogleraar in de archeologie.

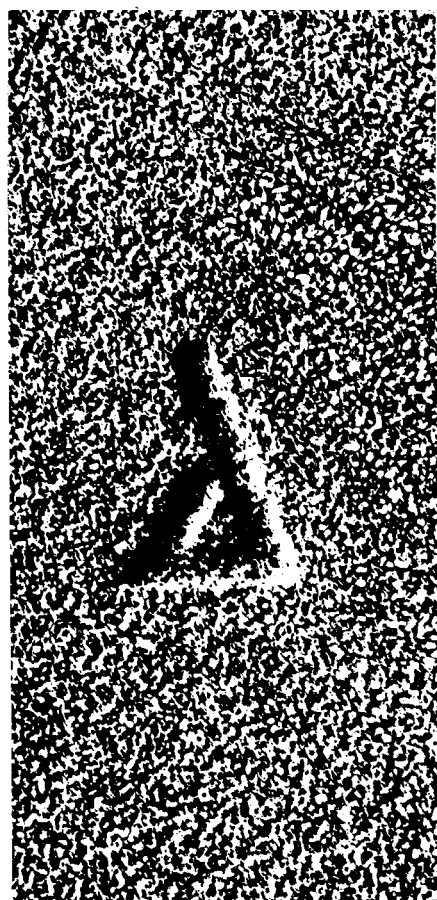
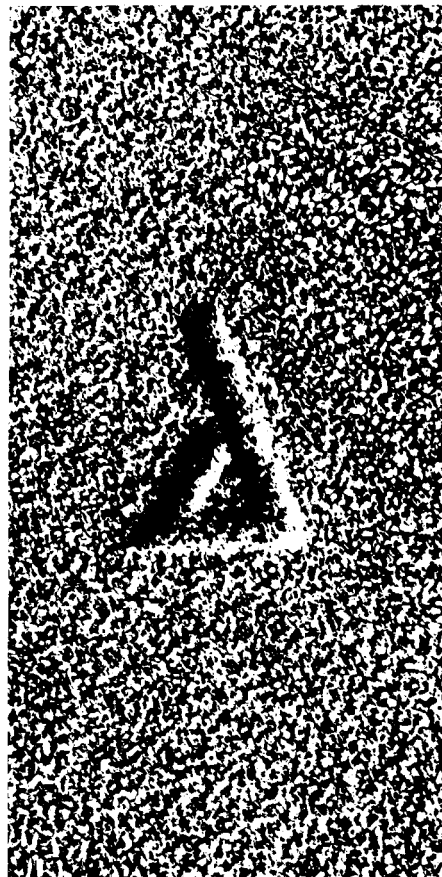
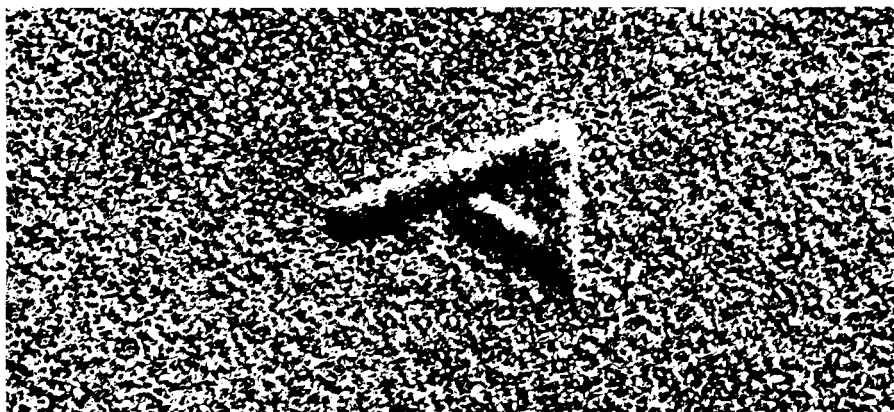

Postzegelveiling „De Hoogt”

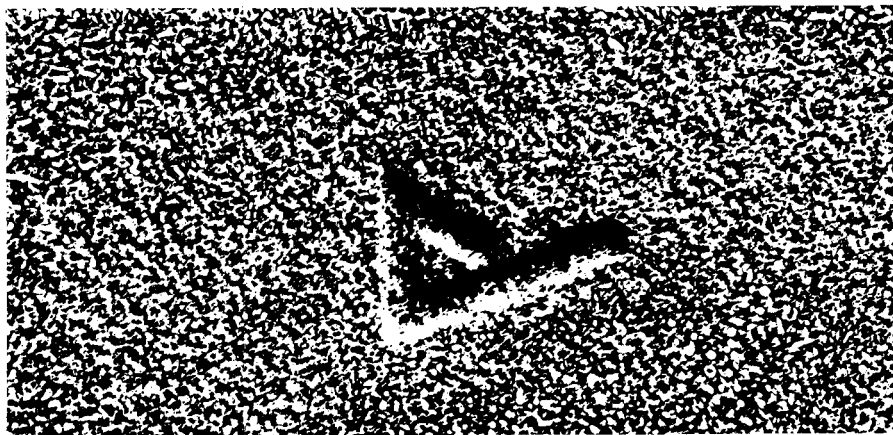
Postbus 225 • Tel. (01850) 38469 • Dordrecht • Postgiro 722080

- Regelmatig veilingen
- Lage kosten
- Deskundige bewerking

DELTA METSELBAKSTENEN ZIJN MERKSTENEN

Een merk garandeert het product waarop het staat. En niet alleen het produkt, maar ook de service daarachter. Van Lookeren Campagne levert: maatvaste, kantige metselstenen van constante kleur en kwaliteit, op de afgesproken data. Oók als het om grote termijnorders gaat. Daarom staat op elke steen van Van Lookeren Campagne het Deltamerk. Daarom is het zo belangrijk, vooral voor grote projekten, om Delta metselbakstenen te gebruiken.

Koninklijke Steenfabrieken

VAN LOOKEREN CAMPAGNE N.V.

Zaltbommel, Molenwal 22, telefoon (04180)-2031.
Fabrieken te Haften en Hurwenen. Aangesloten bij de Vereniging
Metselbaksteen-keur.

LUNA-DELFT . . .

DRUKWERK- SERVICE

Jaarverslagen

Periodieken

Reclame-drukwerk

Telefoon 01730 - 24801

VIN ROSÉ à f 2,95

Bij levering van 12 berekenen wij 11,
franco bezorgd door geheel Neder-
land.

Hart's Wijnhandel
Amsterdam

Nw. Spiegelstraat 41-43	Tel. 234021
Gerard Doustraat 103-105	Tel. 724773
Weteringcircuit 48	Tel. 238350
Koninginneweg 143	Tel. 725250

Knip uit! Vul in! Stuur op!

Dhr. /Mevr. /Mej. _____

Straat en nr. _____

Plaats _____

geeft zich op als abonnee op Democraat
à f 6,- per jaar.

Deze bon op een briefkaart plakken en
adresseren aan:

Secretariaat D'66
Keizersgracht 576
AMSTERDAM

P.S. KRIJGSMAN

Eendrachtstraat 30 MIDDELHARNIS
Tel. 01870-3024

antiek en oude munten
speciale aanbieding
gouden munten van serooskerke
romeinse munten
munten van palestina
kunst uit siam,
egypte en zuid-amerika

democratuur

losse nummers 70 ct.

juli - augustus 1968 - 1e jaargang no. 9

”Nóóit met de KVP”

Han Lammers
pag.4

Wie, wat, waarom in het parlement

door Paulus

Toneelspelen is een heerlijk tijdverdrijf. Net doen alsof is vaak veel aardiger dan de harde en soms bizarre werkelijkheid. Ook in de politiek is toneelspelen sinds eeuwen "in". Het is eigenlijk het kenmerk bij uitstek. Net doen alsof.

Schouwtoneel

Dinsdag 28 mei werd in de Tweede Kamer opgevoerd: "Het aanminnig schouwtoneel van de arbeid en de geheime penningen".

Twee dagen werd er met vuur over het loonbeleid van het kabinet De Jong gepraat. De regering werd in de hoek gedreven, zowel oppositie als regeringspartijen noemden het bevroeren van de lonen in de eerste helft van 1969 "onaanvaardbaar".

Dinsdagmorgen had in alle kranten al gestaan dat de regering haar loonmaatregelen zou terugtrekken. Datzelfde kamerleden van de regeringspartijen die tijdens het debat het woord voerden hadden op maandag bij premier De Jong koffie gedronken en daar verteld dat alles wel leuk en aardig was, maar dat de regeringspartijen toch wel eerst geraadpleegd willen worden voordat het kabinet beslissingen neemt. "Goed, dan maar niet", moet de minister-president gedacht hebben, "we trekken de loonmaatregelen in en verschuiven de beslissing naar het najaar".

De AR-fractievoorzitter Biesheuvel kende zijn rol kennelijk niet zo best. Dinsdagavond verklaarde hij voor de televisie: "Het kabinet heeft een stukje van haar gezicht verloren."

Schijn debat

Erwin Nypels zei, voordat dinsdagmiddag om 1 uur het loondebat in de kamer begon: "D'66 heeft aan een schijn debat geen enkele behoefte. Wat de regering hier gaat mededelen staat vanochtend al in de krant. Het is onzinnig om twee dagen te praten over iets dat al lang onderling is geregeld". Het debat is natuurlijk toch doorgestaan. D'66 steunde bij deze gelegenheid een motie om voor de werkloosheid tenminste 250 miljoen gulden in plaats van de toegezegde 150 miljoen gulden los te krijgen. Voor de motie stemden D'66, PvdA, Radikalen, PSP en CPN. Het lukte niet. "We houden de vinger aan de pols en doen wat noodzakelijk is", zei de minister van economische zaken, De Block.

Hoofdschotel in mei

De financiële, sociale en economische politiek van het kabinet De Jong is in mei de hoofdschotel van het Binnenhof geweest. De loonmaatregelen van de regering, maar vooral het nieuwe stelsel van omzet belasting, BTW, hebben dit allemaal losgewrikt. Deze BTW wordt noodzakelijk in het kader van de belastingharmonisatie in de EEG.

Ook de BTW is voor de regering geen onverdeeld succes geworden. Ook hier moesten beslissingen worden teruggenomen. Of er op 1 januari 1969 een extra belastingverlaging moet komen en of de staatsbijdragen aan de uitkeringen voor AOW, AWW, Bijstandswet en Kinderbijslagwet aanzienlijk hoger moet worden, dit als compensatie voor de stijgende prijzen tengevolge van de BTW.

Dat hier eveneens de beslissing naar het najaar wordt verschoven, is vooral de schuld van de regeringsgetrouwe AR. Minister Witteveen (financiën) wil de sociale verzekeringsuitkeringen wel verhogen, maar dan door middel van premieverhoging en dat paste niet in de AR opzet.

Aarde Goede heeft de BTW voor D'66 behandeld. Zijn amendementen, die vooral steun beoogden voor bedrijfstakken als textiel, schoenen en bouwrijverheid, die aanzienlijke tikken van de BTW zullen oplepen, vonden in de kamer geen meerderheid. D'66 steunde samen met de socialisten, pacifisten, radikalen en communisten een motie die een extra belastingverlaging per 1 januari 1969 niet afwees, mits zij beperkt blijft voor de minst draagkrachtige groepen in de Nederlandse samenleving. Ook hier geen meerderheid, met 83 tegen 45 stemmen was het afgelopen. Zo bleef het front van de vier regeringspartijen ook gesloten bij een motie die een prijsbeschikking per 1 januari wilde. Er is een niet geringe kans dat vele prijzen door de invoering van de BTW overmatig zullen stijgen.

Verdeeldheid

Het politieke klimaat tussen de regeringspartijen onderling is er in mei niet beter op geworden. De essentiële beslissingen zijn voorlopig uitgesteld. Maar in het najaar zullen er toch knopen doorgemaakt moeten worden. Zou de AR dan nog zo radikaal zijn?

Van de Redactie

Na bekorting bleek de gezamenlijke omvang van de door ons ontvangen artikelen van dit nummer ruim voldoende voor twee nummers van Democraat. D'66-ers hebben het blad in hun hart gesloten. Wij zijn daar erg blij mee. Wel vragen wij begrip voor het eventueel bekorten, uitstellen of niet plaatsen van uw bijdragen.

Er is enige tijd geleden gesproken over de vraag of Democraat zou blijven bestaan of niet. Gedurende de laatste maanden heeft onze Democraat een gestadige groei doorgemaakt. Er zijn losse nummers in de verkoop bij de AKO boekwinkels en stationskiosken en ook enkele afdelingen zijn druk bezig met of reeds geslaagd in het vinden van plaatsen waar Democraat verkocht kan worden. Verder zijn besprekingen gaande met enkele mensen, die ons misschien aan de zo noodzakelijke advertenties kunnen helpen.

Al deze activiteiten kunnen echter stranden op ons chronisch kastekort. Wij doen daarom een dringend beroep op u, uw abonnementsgeld voor de tweede jaargang reeds nu te voldoen. Ook het werven van nieuwe abonnees is erg belangrijk en kan door U aangemoedigd worden. Op de achterpagina vindt u hiervoor een coupon. Als u die invult krijgen deze mensen Democraat ook het volgend parlementaire jaar weer thuis. Lepeltjes, washandjes, etc. kunnen wij u niet aanbieden. Wel een steeds betere en uitgebreidere informatie over alles wat gebeurt in en buiten Nederland met de openheid die nog steeds zo broodnodig is in ons land. En blijft u ons alstublieft schrijven? Zoveel u maar wilt.

Moeilijkheden in de afdeling Dordrecht leidden tot het aftreden van het bestuur en een langdurige crisis. Het hoofdbestuur benoemde een commissie van goede diensten.

Tijdens een openbare ledenvergadering besloot de afdeling een nieuwe bestuursverkiezing te houden. Deze werd voorbereid door drie onpartijdige leden uit de afdeling, die vlak voor de verkiezing hun mandaat teruggaven.

De verkiezing heeft inmiddels toch plaatsgehad. Het bestuur is nu als volgt samengesteld:

Hr. v. Oldenborgh, voorzitter;
E. Th. Pieters, secretaris;
en als leden Mevr. Melles, Hr. Julien en Hr. v. d. Kolk.

Met het in functie treden van het nieuwe bestuur en het bedanken door enkele leden lijken de moeilijkheden nu voorbij. Het conflict voltrok zich overigens geheel in de persoonlijke sfeer. Van enig politiek verschil van inzicht is niets gebleken.

Democraat

redactie-adres:
Jan G. Huygens
Loevesteinlaan 473 f
's-Gravenhage
tel. 070 - 663239

redactie:
Jan G. Huygens
Frits Maas
Han Neeter
Wim Zandvoort

kopy voor het
septembernummer
voor 1 augustus
aan het redactie-
adres in Den Haag

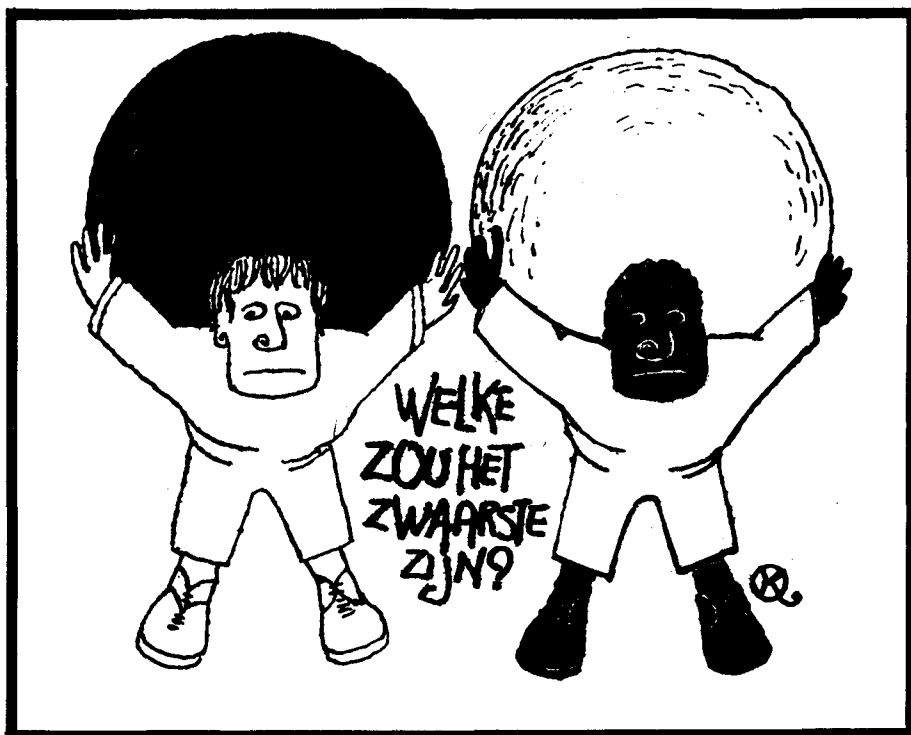
abonnementsprijs
f 6, -- per jaar

advertentietarieven
bij het secretariaat

administratie:
secr. Democraat
Keizersgracht 576
Amsterdam
tel. 020-226996

gironr. van dit blad
is 1477777, t.n.v.
administratrice
"Democraat" in
Amsterdam

druk: Luna-Delft

Kiezen in Amerika

De Verenigde Staten worden in dit verkiezingsjaar opnieuw geconfronteerd met de nadelen van hun systeem bij presidentsverkiezingen. De Amerikanen kiezen in feite niet rechtstreeks hun president. Dat gebeurt door een kiescollege op basis van de uitslagen in de diverse staten. Zo heeft bijvoorbeeld de staat New York 43 kiesmannen. Zij zullen op 16 december stemmen op de kandidaat die bij de presidentsverkiezingen op 5 november de meerderheid heeft behaald in de staat New York. Ook al zou zijn tegenstander slechts honderd stemmen minder gekregen hebben; er helpt geen moedertje lief aan; alle 43 kiesstemmen gaan naar zijn rivaal.

Nadelen

Er kleven grote nadelen aan dit systeem. Zo kan het gebeuren dat:
1) er een president wordt gekozen, die ofschoon hij minder stemmen heeft gekregen dan zijn tegenstander, de meerderheid verkrijgt in het kiescollege. (Dat kan bijvoorbeeld als hij in enkele staten met grote meerderheid wint en in de overige staten met klein verschil verliest).
2) geen van de presidentskandidaten de meerderheid in het kiescollege behaalt. Er zijn 270 stemmen nodig om tot meerderheid gekozen te worden. Het optreden van een derde gegadigde kan zoveel steun van de voornaamste twee kandidaten wegplukken, dat geen van beiden de meerderheid krijgt. In dat geval kiest het Huis van Afgevaardigden een president.
Vooral het tweede punt zou dit jaar wel eens een belangrijke rol kunnen spelen. George Wallace, de vroegere gouverneur van Alabama is namelijk

van plan als onafhankelijk kandidaat aan de presidentsverkiezingen deel te nemen. Gesteld dat de racistische gouverneur erin slaagt de vijf staten achter zich te krijgen, die de uiterst rechtse republikeinse kandidaat Barry Goldwater in 1964 op zijn naam wist te schrijven - Alabama, Georgia, Louisiana, Mississippi en Zuid-Carolina - dan betekent dat 47 stemmen voor Wallace. Dat is voldoende om bij een niet al te groot verschil tussen de voornaamste twee presidentskandidaten te verhinderen dat een van beiden een meerderheid behaalt.

De keuze van een president valt dan toe aan het Huis van Afgevaardigden. Elke staat - ongeacht grootte of bevolkingsaantal - heeft één stem, uit te brengen door de partij die in de desbetreffende staat de meerderheid heeft.

Wijziging

Er kunnen twee dingen gebeuren:
a) het Amerikaanse volk kan gekozen hebben voor een republikeinse president, maar een democratisch Huis van Afgevaardigden kiest een democratisch president of omgekeerd;
b) de twee kandidaten behalen elk evenveel - 26 - stemmen. Dan wijst de Senaat een president aan en er is helemaal geen sprake van een gekozen president.
Geen wonder dat er in de Verenigde Staten stemmen opgaan, die aandringen op wijziging van het kiessysteem om te komen tot een werkelijk democratische verkiezing van een president.

In dit nummer

Nooit met de K. V. P.	4
Advies van HB aan Binnenl. Zaken	6
Aangetekend bij De Brief	8
Bouwstenen lagen zwaar op de maag	9
De Block, go home	10 en 11
Arnhemse meisjes (en jongens)	12
Amsterdam weet het nog niet	14
Uit de Partij	16
Continu enquête systeem	17

Nooit met de K.V.P.

Nieuw Links is na de introductie van de biljarthandleiding met politieke inslag 'tien over rood' een factor geworden in de Nederlandse politiek. Han Lammers is sinds het begin een van de woordvoerders van deze beweging. Tevens redacteur van 'de Groene' en, last but not least, lid van de partijraad van de pvda. Hij houdt er uitgesproken ideeën op na over partijvernieuwing en politieke duidelijkheid. Reden om hem voor Democraat eens aan de tand te voelen.

- Vòòr de komende verkiezingen zullen de politieke kaarten geschud moeten worden. Zie je hiervoor serieuze kansen? -

Laat ik voorop stellen dat als deze kansen er nu niet zijn, we de mogelijkheden moeten scheppen. Het gaat tenslotte om meer, dan alleen de politieke duidelijkheid voor de kiezers. We zullen de basis moeten leggen voor een samenleving waarin onze kinderen over zo'n jaar of twintig gelukkig kunnen leven. Op dit moment doen we niet veel meer dan de voorwaarden te scheppen voor een uiterst neurotische generatie.

- Als je dit moet toespitsen op de partijpolitieke verhoudingen -

Een radikale concentratie - ik gebruik dit begrip liever dan progressieve concentratie - zou een beslissende stap betekenen. Het begrip radikale concentratie heeft het voordeel dat het aansluit bij een duidelijk te herkennen trend bij de confessionele kiezers. We moeten ook niet bang zijn om het spel wat electoraal te spelen. De inzet is er hoog genoeg voor.

- Uit welke partijen zou een radikale concentratie kunnen bestaan? -

Als ik een bepaalde volgorde noem, betekent dit geen volgorde van voorkeur. Het zijn dan: psp, partij radikalen, pvda, d'66 en als het mogelijk blijkt de radikalen uit de arp. In de radikale concentratie zullen de partijen ook hun eigen identiteit duidelijk moeten behouden.

- Je noemde de ar-radikalen. Ligt hier een mogelijkheid? -

De ar-radikalen kennen beter dan iemand anders de gesteldheid van de antirevolutionaire achterban. Dit is

de belangrijkste reden waarom zij in de ar blijven. Ik zeg dit als oud VU-man (zet dat er maar gerust bij), zij willen deze achterban in zijn geheel meekrijgen. En ik begrijp dit.

- Meekrijgen, zodat de arp uit de cdubocht vliegt? -

Het betekent dat de arp op dit ogenblik de sleutel in handen heeft van de hele zaak van de politieke duidelijkheid.

- Is er voor jou een prealabele voorwaarde waaraan de concentratie moet voldoen? -

Die is er inderdaad. De radikale concentratie moet beslist uitspreken: "nooit met de kvp." Dit stuk ongeluk in de Nederlandse politiek moet uit elkaar. De hele katholieke establishment, of die nu Schmelzer of van der Stee heet, moet uit zijn voegen getrokken worden. Door dit zeer duidelijk te zeggen jaag je trouwens een soort cdu al bij voorbaat uit elkaar.

- Mag ik er even tussen komen. Wat denkt de pvda hiervan? -

Zoals de situatie nu ligt, waarbij een radikale concentratie nog niet van de grond is, zou mijn partij vandaag deze uitspraak al moeten doen. Het partijbestuur en de fractie!

- Is dit meer dan een wens of -

Ja, ik geloof dat het inderdaad niet zo lang meer zal duren voor deze politieke belangrijke uitspraak openbaar door de pvda zal worden gedaan.

- De radikale concentratie. Hoe stel jij je voor dat deze tot stand wordt gebracht? -

Beslissend zal moeten zijn een overeenstemming tussen de 'politieke' congressen van de deelnemende partijen. Het moet niet een zaak zijn van een caucus uit ieder van de partijen, een zaak van een kleine groep partijleiders aan de top, of van de fracties in het parlement.

De beste weg zou zijn als ieder van de partijen die deel wil nemen aan de radikale concentratie enkele mensen, met de meest uiteenlopende politieke inzichten, afvaardigt. Zij moeten met elkaar een program voor de concentratie opstellen. Zet ze in een soort conclaaf, dat niet eerder uit elkaar gaat voor resultaten zijn ge-

boekt. We zullen dan tevens snel kunnen zien wie er afvallen. Als dit beraad slaagt zal het resultaat moeten worden voorgelegd aan de afzonderlijke partijcongressen. Die zullen uiteindelijk moeten beslissen over de deelname van hun partij aan de radikale concentratie.

- Dus geen gezamenlijk congres? -

Dit zal pas in een latere fase kunnen gebeuren. Bijvoorbeeld een demonstratief congres vlak voor de verkiezingen van de Tweede Kamer.

- Welke partij moet het initiatief nemen om deze procedure in beweging te zetten? -

Ik zou het liefst zien dat mijn eigen partij het initiatief nam. Per slot van rekening is zij ook de grootste. Maar verder is het niet zo erg belangrijk wie de eerste steen werpt, als die maar geworpen wordt.

- Op welk moment . . . -

Zo snel mogelijk. Al was het alleen maar om voorbereid te zijn op de val van het kabinet De Jong. We moeten van dit kabinet waarin niemand werkelijk vertrouwen kan hebben, zo snel als het kan af. We moeten een alternatief scheppen in de vorm van een radikale concentratie en dan desnoods forceren dat het kabinet vòòr 1971 van het toneel verdwijnt.

- Hoe zal naar jouw mening het program van een radikale concentratie er in hoofdtrekken uit moeten zien? -

Als je het mij vraagt: Bovenaan de woningpolitiek. Het is de meest essentiële basis voor een brede cultuurpolitiek. Zoals ik al eerder zei: Het gaat om een politiek die een garantie inhoudt, dat de jongere generatie in de toekomst gelukkig kan leven, en dus goed woont. Practisch betekent het dat het begrip 'eigendom' in de woonsector op de helling moet. Het particulier initiatief, waarvoor het bouwen van huizen niet meer is dan een winstobject, moet aan banden worden gelegd. Alleen via de gemeenschap kunnen we ons doel in de woonsector bereiken. En dit betekent, dat de gemeenschap de middelen moet krijgen om voor ieder goede woningen te bouwen. Neem nou bijvoorbeeld de Bijlmermeer. De woningen die daar komen

Han Lammers in een vraaggesprek met Rob Verboom

zouden toch in de eerste plaats moeten zijn voor de kreperegevalen in onze 'welvaarts'-samenleving. En dan natuurlijk tegen betaalbare huren. De gemeenschap moet dan bijspringen.

- Hoe komt ze aan de middelen? -

Het gaat dus om een totale omwenteling van de politiek. Maar dan moeten we er ook niet voor terugschrikken dat dit kan betekenen dat wij bijvoorbeeld het verzekeringsbedrijf moeten nationaliseren. Of de maatschappelijke initiatieven van de banken inperken. Of een sterk op de gemeenschap gerichte grondpolitiek moeten voeren. Veel verder nog dan het wetje-Vondeling. Het gaat er dan om dat wij inhoud geven aan een nieuwe politiek. Radikale ingrepen in de bestaande maatschappelijke machtsstructuren kunnen hierbij niet uit de weg worden gegaan. Dan is trouwens het probleem van de middelen niet eens meer zo belangrijk, die komen er wel.

- Heb je nog andere punten voor het program? -

Natuurlijk, neem de arbeidspolitiek. Nieuw Links legt een zwaar accent op de sociaal-economische sfeer. Mensen hebben recht op arbeid, met medezeggenschap. Als het dan gaat om het geluk van de mens kan dit niets anders betekenen dan dat wij de arbeidsmogelijkheden naar de mensen brengen. Wat heb je eraan als je steeds meer mensen, die zich niet gelukkig kunnen voelen in de al overvolle steden, opstapelt. Ook hier weer net zoals bij de woningpolitiek: gemeenschapsinvesteringen, daar waar ze het meest effect sorteren. En dan svp. niet alleen of zelfs maar in de eerste plaats kijken naar het economisch rendement. Het gaat om het concreet inhoud geven aan een nieuwe cultuurpolitiek. Hierin past ook een sterke nadruk op het kleuter- en lager onderwijs. Dit is namelijk de basis voor de gelijke kansen van alle mensen. Als dit er allemaal in staat, mag den Uyl met zijn 'rode vlaggen' en varahaan uitverkoop houden. Op deze punten moet een meerderheid van de kiezers gevonden worden.

- Ons buitenland is groot en de problemen zijn nog groter. D'66 legt sterk de nadruk op de ontwikkelingspolitiek, wat -

Voorop staat dat we er niet komen met wat we nu doen. Dit zal in het program van de radikale concentratie ook duidelijk naar voren moeten komen. We moeten er ook niet voor terugschrikken de mensen te wijzen op de offers die wij hiervoor van hen zullen vragen.

- Je denkt aan de 2% ontwikkelingshulp uit het program van de pvda? -

Het is niet van zoveel belang, 2% of de motie van Mierlo die onpartijdig de behoeften van de ontwikkelingslanden en de mogelijkheden van de rijke landen wil laten vaststellen. Misschien komt dit hoger uit dan 2% en dan is het alleen maar toe te juichen. Maar uiteindelijk komt het toch aan op de mensen die het moeten uitvoeren, de ministers van ontwikkelingshulp, financiën en economische zaken. Onder dit kabinet is het beter je te binden aan een bepaald vastgelegd percentage. Ze kunnen er dan in ieder geval niet onderuit.

- Jij bent nogal geporteerd voor uitreden uit de NAVO. Hoe lossen we dit op binnen een radikale concentratie? -

Voor mij is van betekenis dat het duidelijk is, dat er op dit moment geen meerderheid is voor uitreden. Het mag dan ook geen breekpunt zijn. Omgekeerd trouwens ook niet. Als er dus toch bij een van de deelnemende partijen een meerderheid voor uitreding van Nederland uit de NAVO blijkt te bestaan, mag dit evenmin een breekpunt vormen.

- Geldt dit ook voor de erkenning van de DDR? -

Ik geloof dat hiervoor bij de partijen die een radikale concentratie kunnen vormen, wel een meerderheid is te vinden. Dan moet de pvda er zich maar bij neerleggen.

- Mijn partij is de laatste verkiezingen ingegaan met de 'gekozen minister-president'. Kan dit punt naar jouw mening opgenomen worden in het program van een radikale concentratie? -

Of het uiteindelijk opgenomen, of niet opgenomen wordt kan ik natuurlijk niet bekijken. Wel staat voor mij als een paal boven water, dat er staatsrechtelijke hervormingen moeten komen. Persoonlijk vind ik het middel

van D'66 een slecht middel. Wel zullen we een methode moeten uitwerken om de kabinetsformatie veel directer en dichter bij de kiezer te brengen.

- Tot slot nog een vraag. Als mogelijke partners in een radikale concentratie kan het geen kwaad als wij eens horen hoe jij over d'66 denkt. -

Heel kort. Eindelijk komen er politieke congressen van d'66. Dan zal ook tevoorschijn moeten komen hoe de actieve politieke achterban van de Democraten is samengesteld. In de Nederlandse politieke verhoudingen hebben we hieraan sterk behoefte. Het kan een bijdrage gaan vormen tot de politieke duidelijkheid, om het eens mooi afgesloten te zeggen.

- Nog wat? -

Mijn kritiek richt zich nogal op het optreden van Van Mierlo in de buitenlandse politiek. Hij kijkt naar mijn mening wat gelijkmoedig tegen de Verenigde Staten aan. Het is tenslotte een duidelijk imperialistische macht. Vooral met het oog op de ontwikkelingspolitiek moet een disengagement-politiek worden gevoerd. We moeten de Verenigde Staten niet toestaan dat zij als politieagent in de wereld optreden.

- Je hebt het oog op de zgn. sociale revoluties? -

Inderdaad. Het socialisme, dat in mijn opvatting fundamenteel democratisch van aard is, is de enige methode om in de arme landen op overzienbare termijn de rechtvaardige samenleving dichterbij te krijgen. Ik zal dan ook altijd solidair zijn met de sociale revoluties, waar ook ter wereld. Geweld tegen de onrechtvaardige economische - en politiek-militaire, feitelijk gewelddadige machtsstructuren, die een onhoudbare situatie in het leven roepen in de ontwikkelingslanden, is geen 'revolver-revolutie'. Er bestaat een heilig recht van opstand en verzet. Een bevrijdingsoorlog wijs ik nooit af. En daarbij ga ik er van uit, dat de mensen in de arme landen, die in zo'n strijd het leven riskeren, dit niet voor hun plezier doen. En daarom zal ik ze altijd openlijk willen steunen.

Advies van HB aan

Zijne Excellentie de Minister van Binnenlandse Zaken
Binnenhof 19
's-Gravenhage.

Amsterdam, 6 april 1968.

Excellentie,

Naar aanleiding van uw brief van 24 februari 1967, G.W.Z., G67/U48 en in aansluiting op ons voorlopig antwoord van 28 maart d. a. v. berichten wij u het volgende:

De consequente democratisering van onze samenleving welke D'66 voorstaat, vergt met betrekking tot het staatsbestel nadere bezinning op met name de volgende punten:

1. DE GANG VAN ZAKEN BIJ DE KABINETSFORMATIE, WELKE OM VERSCHILLENDE REDENEN ONBEVREDIGEND GEACHT WORDT:

- als gevolg van het feit, dat de onderhandelingen over de inhoud van het regeringsprogramma pas plaatsvinden nadat de verkiezingen zijn gehouden, krijgt de burger geen gelegenheid zich hierover uit te spreken;
- doordat het regeringsprogramma een compromis is, dat na de verkiezingen en door verschillende partijen wordt gesloten, valt het politieke partijen bijzonder moeilijk om vóór de verkiezingen gedane beloften na te komen; bijgevolg weet de kiezer onvoldoende waar hij met de verschillende partijen aan toe is;
- de ondoorzichtige en niet altijd even verheffende wijze, waarop het kabinet uiteindelijk tot stand komt, tast bijvoorbeeld het aanzien van een aldus gevormd kabinet aan;
- de ministeriële verantwoordelijkheid voor het optreden van de Koning tijdens de formatie komt onvoldoende tot haar recht, waardoor tevens de koninklijke onschendbaarheid in het geding kan komen;
- de lange duur van de formatie schaadt het landsbelang.

2. DE STERKE WEDERZIJDSE AFHANKELIJKHEID TUSSEN HET KABINET EN DE KAMERMEERDERHEID WAAROP HET STEUNT.

Als gevolg daarvan wordt de onbevangen uitoefening van beider specifieke functie belemmerd.

De geloofwaardigheid van het parlement als tegenspeler van de regering komt hierdoor ernstig in gevaar.

3. DE LEVENSDUUR VAN DE ELKAAR OPVOLGENDE KABINETTEN, DIE HUN AMBTSTERMIJN IN DE REGEL NIET OF NIET ZONDER ERNSTIGE INCIDENTEN KUNNEN VOLMAKEN.

4. DE VOLSLAGEN ONVOLDENDE PARLEMENTAIRE BEWERKTUIGING.

5. DE ONBEVREDIGENDE WIJZE WAAROP DE BURGERS IN HET PARLEMENT VERTEGENWOORDIGD ZIJN.

6. DE ONVOLLEDIGE GRONDWETTelijke REGELS OP HET GEBIED VAN DE GRONDRECHTEN.

In verband hiermee verdienen de volgende voorstellen ernstige overweging:

ad 1. Rechtstreekse verkiezing van de minister-president. Het regeringsprogramma van de uiteindelijk gekozen minister-president dient te worden samengesteld op de grondslag van het programma, waarmee hij de verkiezingsstrijd heeft gevoerd. Wij zouden de eenmaal gekozen minister-president een eigen verantwoordelijkheid willen toevertrouwen met betrekking tot de personele samenstelling van zijn kabinet. De onder 1 genoemde bezwaren zullen dan vervallen.

ad 2. Aanvaarding van een zo groot mogelijke wederzijdse onafhankelijkheid tussen regering en parlement. In verband hiermede èn gelet op de rechtstreekse verkiezing van de minister-president dient de in de staatkundige praktijk gegroeide eis, dat een kabinet het vertrouwen van de meerderheid in het parlement geniet, te vervallen.

Wanneer de vertrouwenseis niet gesteld zou worden, zou de parlementaire meerderheid - dat wil dus zeggen de regeringspartijen - niet langer gedwongen zijn eerst de mogelijkheid van een regeringscrisis onder ogen te zien, alvorens een kritische vraag te stellen, een afkeurende motie in te dienen of een wetsontwerp te verwerpen.

Versterking van de positie van het parlement tezamen met het rechtstreeks verkiezen van de minister-president zal de grondslag vormen van een geheel nieuw politiek sanctiesysteem.

Daarin zal de uiteindelijke beslissing over diepgaande meningsverschillen tussen regering en parlement onderworpen zijn aan het oordeel der kiezers, die zullen beslissen over de verlenging van het mandaat hetzij van de minister-president, hetzij van de hem bestrijdende kamerleden. Onder dergelijke omstandigheden zal de controlerende taak van het parlement beter tot zijn recht komen dan de laatste tijd het geval is geweest.

ad 3. De geldende regelen, waaronder het parlement - veelal zonder voldoende zakelijke beweegredenen - een kabinet tot aftreden kan dwingen, dan wel de regering bevoegd is het parlement te ontbinden, dienen op zijn minst wettelijk te worden gewijzigd. In ieder geval dient het recht van de Kroon om het parlement te ontbinden te vervallen.

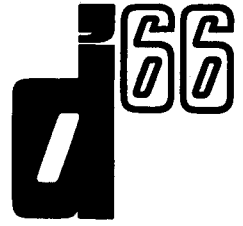
Op het standpunt van D'66, dat een eenmaal gekozen minister-president niet tussentijds tot aftreden kan worden gedwongen, is ernstige kritiek geuit. Hoewel velen van oordeel zijn, dat deze kritiek niet steekhoudend is, is het niettemin het overwegen waard in hoeverre de door ons bepleite onafhankelijkheid tussen regering (de gekozen minister-president met zijn team) en parlement verenigbaar is met een zodanige wijziging van de huidige praktijk, dat het parlement de regering tot aftreden kan dwingen door een bijvoorbeeld met versterkte meerderheid genomen besluit. Een dergelijk besluit zou ook automatisch tot gevolg hebben, dat ook vervroegde parlementsverkiezingen worden gehouden.

ad 4. De grotere zelfstandigheid en de verzwarende van de taak van het parlement, die voortvloeien uit de hierboven aangeduide wijzigingen, eisen, dat de volksvertegenwoordiger beter dient te zijn toegerust tot zijn taak. Daartoe lijkt ons noodzakelijk:

- een hogere honorering;
- aanzienlijke uitbreiding van de staf, welke het parlement in zijn geheel zo goed als de individuele volksvertegenwoordiger ten dienste staat;
- vernieuwing en verruiming van de huisvesting van het parlement.

ad 5. Een zodanige wijziging van ons kiesrecht, dat de vertegenwoordigende functie van de parlementsleden voor de burgers werkelijke betekenis

Binnenlandse Zaken

krijgt. In verband met de ad 2 bepleite wijzigingen in de verhouding tussen regering en parlement zullen die kiezers bovendien in staat moeten zijn te reageren op de parlementaire verrichtingen van ieder individueel kamerlid. Voor de Tweede Kamer gaat daarom onze voorkeur uit naar een personenstelsel, waarbij gedacht wordt aan een meervoudig districtenstelsel. Een dusdanig kiesrecht zal tezamen met de verkiezing van de minister-president het ontstaan van grotere politieke organisaties bevorderen. Men dient zich namelijk te realiseren dat het staatsrecht bepaalt welke vormen van politieke organisaties levenskans hebben en hoe zij kunnen worden ingericht. De partijpolitieke constellatie vloeit voort uit een gegeven constitutioneel bestel. Daarom zijn wij van mening, dat in de eerste plaats ons staatsrechtelijk systeem herziening behoeft. Van de onzerzijds voorgestelde wijzigingen zijn in verband met de partijpolitieke sanering de verkiezing van de minister-president en de herziening van het kiesrecht gelijkelijk en tezamen van belang.

- ad 6. Grondwettelijke regeling van tenminste de volgende grondrechten:
- het recht op een gemotiveerd antwoord op een petitie;
 - het recht op informatie, waarbij speciaal gedacht wordt aan de openbaarheid van overheidsdocumenten;
 - vrijheid van meningsuiting, ongeacht het gebruikte medium, waarbij censuur door de overheid uitgesloten;
 - vrijheid van levensovertuiging, zulks in aanvulling op de bestaande vrijheid van godsdienst;
 - onschendbaarheid, niet alleen van het brief- en telefoongeheim, maar ook van dat van andere vormen van communicatie;
 - ten behoeve van niet-Nederlanders uitdrukkelijke erkenning van het recht van asiel in geval zij wegens ras, godsdienst of politieke overtuiging worden vervolgd.

Wij zijn er ons van bewust, dat de voorgestelde wijzigingen in de structuur en het functioneren van ons staatsbestel zeer ingrijpende vragen aan de orde stellen. Enkele daarvan mogen wij in hetgeen

volgt summier aanduiden. Het verlangen de burgers invloed te geven op de aanwijzing van de minister-president en hun gelegenheid te geven zich uit te spreken over diens programma heeft geleid tot ons voorstel de minister-president te doen verkiezen. Uiteraard zal dit vèrgaande consequenties hebben voor de verhouding tussen regering en parlement. Sommige van deze gevolgen zijn reeds eerder in deze brief ter sprake gebracht.

Van het grootste belang achten wij, dat er een duidelijke scheiding komt tussen regering en parlement, zodat beiden in staat zullen zijn hun onderscheiden functies naar behoren uit te oefenen, zonder daarbij voortdurend in hun bewegingsvrijheid beperkt te worden door mogelijke politieke consequenties, die veelal met de zaken zelf niet te maken hebben. De nieuwe constellatie moet het onmogelijk maken schijnconflicten te gebruiken om de echte conflictstof te camoufleren. Blijkens hetgeen onder ad 3 is geformuleerd zouden vervroegde verkiezingen slechts als ultimum remedium mogelijk dienen te zijn. Buiten de gevallen echter, waarin van dit ultimum remedium gebruik wordt gemaakt, dient te worden voorkomen, dat stagnatie optreedt in de besluitvorming. Naar onze mening behoort vast te staan, dat op het gebied van de wetgeving en de begroting het inzicht van de parlementsmeerderheid beslissend is. Dit zou tot gevolg kunnen hebben, dat de grenzen van het vereiste gemeen overleg ter zake nader moeten worden bezien. Wat betreft de eisen, waaraan het kiesstelsel moet voldoen, kan men stellen, dat het stelsel van evenredige vertegenwoordiging een in mathematisch opzicht vrijwel volmaakte representatie verzekert. Daarnaast echter zijn er andere criteria, waartegen het belang van een goede representatie moet worden afgewogen. Concreet is onzerzijds gesteld, dat vernieuwing van het kiesstelsel ertoe zou moeten leiden, dat de band kiezer-gekozene meer reële inhoud krijgt.

Onder het nieuwe kiesstelsel dienen de gekozenen te weten door welke groep van kiezers zij zijn afgevaardigd. Dan is uiteraard nog niet verzekerd, dat een bepaalde volksvertegenwoordiger inderdaad een nauwer contact met

zijn kiezers tot stand zal brengen en onderhouden. Of dit inderdaad zal geschieden hangt af van beide partijen, doch in ieder geval bevordert het kiesstelsel dan verlevendiging van deze relatie.

Wijziging van het kiesstelsel binnen de mogelijkheden van het huidige artikel 91 Grondwet komt aan de in het bovenstaande vervatte eisen volstrekt onvoldoende tegemoet.

Het is ons bekend, dat er bezwaren tegen de hierboven geformuleerde voorstellen zijn ingebracht. Ook al zijn niet al deze tegenwerpingen even overtuigend, toch zijn wij van mening, dat nader beraad ter zake geboden is.

Een open gesprek met opposenten is noodzakelijk tot wederzijds begrip en nuttig tot nadere precisering van de standpunten.

Blijkens de instelling van een staatscommissie wordt de noodzaak tot beraad in breder kring ook door de regering erkend. Wij menen dan ook te mogen vertrouwen dat de in deze brief vermelde punten daar aan de orde zullen komen.

Doordat de samenstellers van de Proeve van een nieuwe grondwet ervan uit zijn gegaan, dat de in deze Proeve te vervatten voorstellen zich in beginsel niet van de bestaande staatkundige structuur zouden dienen los te maken, heeft de deelname van D'66 aan het werk van deze commissie weinig zin, indien de discussie te eenzijdig op de grondslag van de Proeve zou worden gevoerd. Uit het bovenstaande moge Uwe Excellentie blijken, dat wij de mening zijn toegedaan, dat aan sanering van de centrale punten van ons staatkundig bestel de hoogste prioriteit dient te worden gegeven. Ook binnen onze partij blijft de aandacht van de betrokken werkgroepen primair daarop gericht. Dit heeft tot gevolg dat wij ons in dit stadium ons oordeel over andere aspecten van het constitutionele recht voorbehouden. Intussen menen wij te mogen vertrouwen dat ook later, overeenkomstig het verzoek van Uwe Excellentie, suggesties onzerzijds daaromtrent kunnen worden gedaan.

Met gevoelens van hoogachting,
Het Hoofdbestuur van Democraten '66
H. J. van Lookeren Campagne, voorzitter
H. van Beekhuizen, secretaris.

Aangetekend bij De Brief

door mr. J. A. Boeren *Assistent van Prof. Duynstee.
Medeondertekenaar van "Het Appel".
Wetenschappelijk medewerker aan de Kath. Universiteit te Nijmegen.*

De belangrijkste passage uit de brief van het HB aan de minister staat in ad. 3. N. a. v. kritiek op de door ons bepleite onafhankelijkheid tussen gekozen m. p. en parlement zegt het HB: het is het overwegen waard in hoeverre deze onafhankelijkheid verenigbaar is met de erkenning van de bevoegdheid van het parlement de regering tot aftreden te dwingen. Een enkele kanttekening bij deze passage, die ongetwijfeld de discussie over onze staatsrechtelijke hoofdpunten zal doen opleven. Terecht, want wordt hiermede niet gevraagd of het wenselijk is zoveel van het geldende systeem over te nemen, dat van de staatsrechtelijke hervorming die wij voorstaan, niet veel overblijft?

Kritiek

De kritiek op de ont koppeling van regering en parlement (het loslaten van de vertrouwensrelatie) komt samen in twee punten:

- a. hoe kan een regering functioneren die niet verzekerd is van een meerderheid in het parlement?
- b. moet niet een nooduitgang worden gebouwd voor het geval dat het klimaat voor een vanuit eigen verantwoordelijkheid (dualistisch moment), doch op elkaar afgestemd (monistisch moment) handelen van regering en parlement door en door is vergiftigd?

Nu komen twee vragen aan de orde:

1. op welke wijze gaan wij de kritiek in ons program verwerken?
2. is het verstandig zulks te doen?

De eerste vraag is er een van technisch staatsrechtelijke aard, de tweede een van politiek-tactische aard.

Op de eerste vraag zijn verschillende antwoorden mogelijk. Zo zou men de m. p. niet rechtstreeks kunnen laten kiezen, maar kunnen doen aanwijzen door een kamermeerderheid. In onze gedachtengang zou het kiesrecht dan zo gewijzigd moeten worden, dat verkiezingen inderdaad een meerderheid opleveren. Via een tweede ronde zou men zulks kunnen verzekeren.

Het bezwaar tegen een dergelijk voorstel is niet gelegen in de tweede ronde; zelfs is het in zoverre een verbetering dat de verkiezingen ondubbelzinnig een regering aanwijzen. Wel is een groot bezwaar, dat men de regering althans in het begin zeer duidelijk koppelt aan een kamermeerderheid. Valt daarna nog te garanderen,

dat zij ont koppeld verder zullen gaan? Maakt m. a. w. de monistische start het dualistisch functioneren niet tot een illusie? Bij afweging van voor en tegen zou men tot de conclusie kunnen komen, dat een dergelijke tegemoetkoming aan de kritiek onder a. een kernpunt van ons staatsrechtelijk program verloren doet gaan. Eenzelfde gevaar dreigt als men ingaat op de kritiek onder b. Men kan b. v. bepalen, dat de kamer een votum van wantrouwen kan aannemen, dat dan de regering naar huis dient te gaan, maar dat de kamer zichzelf dan ook ontbindt. Ook een dergelijk "ultimum remedium" (zie brief, na ad. 6) heeft een duidelijk monistisch moment, zij het negatief, in zoverre het leidt tot een definitieve breuk. De invloed ervan zou echter wel eens verder kunnen reiken. De onaantrekkelijkheid van de nooduitgang zou n. l. wel eens bij voorbaat het bijeenblijven van regering en parlement in de hand kunnen werken.

In zoverre wij vermindering van het aantal kabinetscrisisen beogen, is dat winst; anderzijds blijft de mogelijkheid in stand, dat regering en parlement elkaar gaan chanteren: de "politiek" doorkruist dan weer het "onbevangen functioneren" van beide. Ten overvloede: winstpunt in deze nieuwe gedachtengang is ook, dat "de uiteindelijke beslissing over diepgaande meningsverschillen onderworpen is aan het oordeel van de kiezers".

Verandering program

Nu rijst de vraag of wij om politieke tactische redenen tot een dergelijke wending t. a. v. een kernpunt van ons programma moeten besluiten. (Dat onmiskenbaar de werfkracht van D'66 tot dusverre duidelijk mede heeft beheerst). Verdwijnt D'66 dan niet (voortijdig of bijtijds) in de mist? Dat zulks zou gebeuren lijkt onafwendbaar. J. v. Tijn (Vrij Nederland 8-6-68) heeft van een wijziging als boven beschreven reeds gezegd, dat er dan nog nauwelijks verschil is met "Een stem die telt" van de PvdA. D'66 op zijn best bijwagende van de PvdA, waarschijnlijk opgaande in de mistbank van de PvdA, mistbank zowel wegens haar momenteel onvaste koers t. o. v. interne verhoudingen, maar ook omdat zij nog onvoldoende is losgeraakt van haar verleden en slechts

in beperkte mate kan tegemoet komen aan eigentijdse politieke behoeften. Wat daarvan zij; er zal een antwoord moeten komen op de vraag of wij een verandering van koers willen. Het enige daartoe duidelijk aanwijsbare motief is: partijvernieuwing. Daarover nog een enkele kanttekening:

a. men dient te overwegen of een vorm van samenwerking nu met b. v. de PvdA een bijdrage is tot vernieuwing of tot een consolidatie van het oude.

b. D'66 heeft de partijvernieuwing steeds gekoppeld aan het doorvoeren van staatsrechtelijke veranderingen (brief ad. 5, laatste stuk); als nu de staatsrechtelijke vernieuwing in de mist verdwijnt, zal de partijvernieuwing dan niet te kunstmatig en dus kwetsbaar zijn? Deze vraag komt er op neer of onze staatsrechtelijke opvatting deel kan of moet uitmaken van een accoord.

c. de andere kant van de medaille is dat de grondwetwijziging slechts in samenwerking met andere partijen tot stand kan komen. Op welke voorwaarden, met wie en wanneer zal zij worden aangegaan? Het antwoord op deze vragen wordt godesdeels beheerst door hetgeen men in de naaste toekomst van de partij verwacht. Denkt men dat het sluiten van een politiek accoord nu geboden is omdat men het elan ziet wegebben? Of neemt men het risico dat het elan zal groeien, gegeven de bestaande onzekerheid in de partijen, dat onze lampen zullen blijven branden, omdat de ontploffingstheorie nog onvoldoende bewezen is en de beslissende proef op de som nog moet komen.

maak een abonne

Gireer f 6.-- op giro 1477777 van
Maandblad "Democraat", Amsterdam
wordt abonne

Bouwstenen lagen zwaar op de maag

Verslag over de fractie door Erwin Nypels

In de Tweede Kamer is een wijziging van de Huurwet aan de orde geweest, die inmiddels per 1 mei 1968 is ingegaan. Door deze wijziging is het mogelijk geworden in de niet-geliberaliseerde gebieden de huren van woningen waarvoor geen rijksbijdrage (meer) wordt verleend, jaarlijks met maximaal vier procent te verhogen. Deze huurverhogingen zijn facultatief en kunnen in principe alleen plaatsvinden als huurder en verhuurder het daar over eens zijn. De regeringspartijen, D'66 en de Groep Aarden stemden vóór deze wijziging in de Huurwet. D. P. v. d. A., P. S. P. en C. P. N. waren tegen.

Waarom?

De fractie van D'66 heeft vóórgestemd op grond van de volgende motieven:

1. Een huurverhoging met maximaal vier procent is in zijn algemeenheid niet onredelijk te achten in het licht van de stijging van de onderhoudskosten in het verleden en de prognoses hiervan in de toekomst, alsmede in het licht van de optredende inflatie. Bovendien moet het mogelijk zijn om uit de afschrijvingen van de oude woningen vergelijkbare nieuwe woningen te bouwen. Dit is voor de woningbouw in de toekomst van zeer grote betekenis.

2. De huren van de gesubsidieerde woningen gaan volgens de huidige bepalingen van de Huurwet jaarlijks verplicht vier procent naar boven. Door huurverhogingen van maximaal vier procent toe te staan voor de ongesubsidieerde huizen zullen de huren van gesubsidieerde en ongesubsidieerde woningen niet al te sterk uit elkaar gaan groeien.

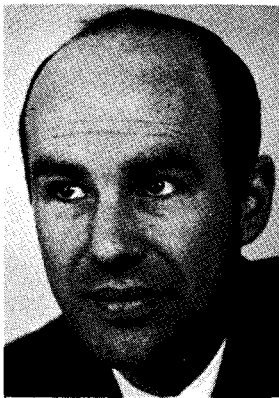
3. Door de huurverhogingen niet over de hele linie verplicht te stellen maar facultatief te laten, wordt het mogelijk in de komende jaren slechte woningen buiten de verhogingen te laten vallen.

Met de stijging van het gemiddelde huurpeil dient echter bij de loonsverhogingen in de komende jaren rekening gehouden te worden. De fractie heeft zich mede op grond van het nadelig effect van de huurverhogingen speciaal voor de lagere inkomensgroepen uitgesproken voor een gemengd systeem van loonsverhogingen. Hierin worden de loonsverhogingen deels in een vast percentage en deels in een vast bedrag voor ie-

dereen toegekend. Het loonbeleid moet erop gericht worden, dat uit de normale arbeidsinkomsten ook de huur van een redelijke woning betaald kan worden. Invoering van een systeem van individuele huursubsidies acht de fractie als complement van een te voeren inkomenspolitiek aanvaardbaar.

Bouw C.A.O.

Een ander onderwerp dat de aandacht van de Tweede Kamer heeft gevraagd is het ingrijpen van Minister Roolvink bij de bouw-c. a. o. en wel met betrekking tot de arbeidstijdverkorting van een half uur per dag en de verhoging van de pensioenpremie

met een procent. Tijdens de bijeenkomsten van de "Derde Kamer" in Utrecht heb ik als mijn voorlopig oordeel uitgesproken, dat dit ingrijpen terecht is geweest, ook al had ik het juist gevonden dat de gehele c. a. o. onverbindend was verklaard zodat de mogelijkheid zou bestaan de werktijdverkorting te handhaven, maar andere delen van het contract te wijzigen. Bestudering van nadere gegevens, die nog voor het Kamerdebat ter beschikking werden gesteld, brachten mij echter tot een andere conclusie. Namens de fractie is uiteindelijk het volgende standpunt ingenomen:

Wil men een gezonde economische groei op lange termijn veilig stellen, dan is het noodzakelijk een situatie van overbesteding te voorkomen. In de toekomst moeten terwille van de nationale en de regionale ontwikkeling door de overheid en de particulieren zeer omvangrijke investeringen worden gedaan. Dit kan alleen worden ge-

daan wanneer voldoende besparingen plaatsvinden en derhalve wanneer een zekere beperking van de consumptie wordt aanvaard. Een beperking van de stijging van de lonen is hiervoor onvermijdelijk.

De fractie meent op die grond dat een band dient te bestaan tussen loonsverhogingen en produktiviteitsverhoging

Forse kant

Gezien het vorenstaande acht de fractie de loonkostenstijgingen, welke in de in 1968 gesloten c. a. o. 's zijn opgenomen, aan de forse kant. Dit gold ook voor de loonkostenstijging van tien à elf procent bij de bouw-c. a. o. Toch was ons inziens het ingrijpen bij de bouw-c. a. o. onjuist, omdat speciaal in de bouwsector gedurende 1967 en begin 1968 een belangrijke produktiviteitsstijging is opgetreden. Deze was zelfs na aftrek van incidentele factoren, zoals het mooie weer, meer dan het dubbele van het gemiddelde in het gehele bedrijfsleven. De loonadviescommissie, die de Minister van Sociale Zaken geadviseerd heeft, stelde dan ook vast, dat het bouwbedrijf deze loonkostenstijging kan dragen. De regering motiveerde het ingrijpen nog in het bijzonder door te wijzen op het gevaar dat andere bedrijfstakken ook tot zulke grote loonsverhogingen zouden overgaan. Ook dit argument vinden wij onjuist; daar juist dit argument immers zou moeten leiden tot ingrijpen in andere bedrijfstakken, maar niet in de bouw. Andere bezwaren tegen het ingrijpen van de Minister zijn: De in de bouw-c. a. o. opgenomen werktijdverkorting zou kunnen bijdragen aan de vermindering van de werkloosheid in de bouwsector (hetgeen van betekenis is omdat juist daar de werkloosheid zeer groot is). Voorts zou de verhoging van de pensioenpremie kunnen leiden tot een verhoging van de besparingen (hetgeen voor onze investeringen van betekenis is).

De twee, mede door onze fractie ingediende moties, die gericht waren tegen dit regeringsingrijpen, zijn verworpen door de regeringspartijen en de S. G. P. en G. P. V. Dit was niet zonder meer een uitgemaakte zaak, aangezien het verzet tegen het ingrijpen ten aanzien van de pensioenpremieverhoging vrijwel unaniem was in de Kamer!

DE BLOCK, GO

De mening van Sef Imkamp

Een fractie, die vindt dat een Minister zijn taak niet aan kan, heeft dat duidelijk te zeggen in de Kamer. Niet in een orakeltaal slechts toegankelijk voor enige gezalfden maar in voor ieder niet mis te verstane bewoordingen, zo niet dan verzaakt zij haar verantwoordelijkheid als "volksvertegenwoordiger".

Ongerustheid en bezordheid, soms verijnd met "ernstig", "zeer ernstig" etc. zijn de geijkte uitdrukkingen om ontevredenheid met het beleid van de Minister te vertolken. Nu ben je verontrust als tante Mina - tenminste als je ze graag mag - met een niersteen in bed ligt, maar een kamerlid dat 's nachts geen oog dicht doet, omdat een minster faalt

Ook is het geen schande als je een uitzonderlijk moeilijk ministerie van Economische Zaken niet behoorlijk kunt bestieren. 99,9% van het Nederlandse volk zou er niet in slagen. Overigens is politiek een hard vak; als ze mij bij de volgende verkiezingen niet meer lusten vlieg ik er ook uit.

Ik zal pogen waar te maken dat de Minister van Econ. Zaken tot nu toe in zijn beleid wezenlijk heeft gefaald en er ook geen verbetering te verwachten is.

1e stuk behandelt bedrijfstaksgewijs te kort schieten, stuk 2 falen op het stuk van regionaal beleid.

Falend bedrijfstakbeleid

Het industriële beeld van Nederland is niet rooskleurig. Het gaat goed in spitspunt-industrieën, zoals chemie, electronica etc, maar de middelgrote en kleinere industrieën moeten een kuur ondergaan. Dit geldt voor textiel, scheepsbouw, strokarton, bakstenen, leder, schoenen, e.a.

Cijfers tonen het belang. In 1966 was 48% van de Nederlandse beroepsbevolking werkzaam in bedrijven met minder dan 500 werknemers - dus de kleinere bedrijven; deze groep zorgde voor 45% van de omzetten. Ruim 550.000 mensen werkten in 1966 in middelgrote en kleinere industrieën, waarvan bijna 160.000 in bedrijven beneden de 50 man, ruim 230.000 in die tussen 50 en 200 man en ruim 160.000 in die tussen 200 en 500 man. Saneringsproces is onontbeerlijk in een complex van industrieën dat aan 550.000 Nederlanders werk verschaft; dit op korte termijn. De

zwakke broeders liggen doorgaans in de randgebieden; de structuur in de Randstad is gezond. De industrieën in de knel lijden grotendeels aan dezelfde kwalen. Een management dat niet is aangepast aan de moderne tijd. Geen wonder!

Het zijn veelal familieondernemingen, van vader op zoon overgegaan in een tijd, gekenmerkt door betrekkelijk stabiele produktie-processen, en door een afzet die steunde op vaste relaties. De ontwikkelingen van de techniek gepaard gaande met het opengooien van de markten, met name de EEG hebben de rust goed verstoord.

Diagnose

Te weinig research, te geringe omvang, weinig actief exportbeleid, inefficiënte produktie-methoden etc.

Geneesmiddel:

Schaalvergroting door rationalisatie en door samenwerking, specialisatie-verbijzondering van taken, het herstel zal vaak gepaard moeten gaan met afkapping van overcapaciteit en met wisseling van direktieleden. De debatten in de Kamer draaien rond deze centrale themata.

De overheid kan in onze economische orde de besluitvorming van de ondernemingen niet dwingend beïnvloeden. De beslissing wat en hoe iets geproduceerd wordt ligt bij de ondernemingen. Wel is de overheid verantwoordelijk voor de werkgelegenheid en voor de economische groei. Uit dien hoofde is de overheid bereid geld te spuiten in bedrijven om het saneringsproces op gang te brengen. Door financiële steun poogt de overheid de bedrijven zover te krijgen dat de noodzakelijke hervormingen ook worden doorgevoerd.

Methode De Block

1. structuurrapport
2. op basis van een structuurrapport worden financieringsfaciliteiten in het vooruitzicht gesteld op voorwaarde dat ondernemer bepaalde rationalisaties, fusies, etc. ook bewerkstelligt.
3. de autonome beslissingsbevoegdheid van de ondernemer wordt niet aangetast.

ad 1. Een structuurrapport opgesteld onder verantwoordelijkheid van de bedrijven heeft dientengevolge slechts een betrekkelijke waarde. Het uit-

brengen vergt vaak veel tijd. Het rapport Goldschmidt voor de wolindustrie is ongeveer vier jaar onderweg geweest; tijdverlies terwijl periculum in mora m. a. w. als je niet opschiet gaat de zaak naar de knoppen!

ad 2. De Block volgt in het algemeen een dubbele lijn: a) overbruggingsfaciliteiten in de vorm van credietgaranties, in uitzonderingsgevallen zoals scheepsbouw rentesubsidies, b) verdergaande overheidssteun als rationalisaties de facto tot stand worden gebracht. Fase b wordt vaag in het uitzicht gesteld, maar is nog in geen enkel geval verwezenlijkt. De overheid heeft te kiezen: of een industrietak laten afsterven of beslissen dat

Sef Imkamp

een nog levensvatbare industrietak in stand moet blijven. In het laatste geval moet de hulp dan ook zo scheutig zijn dat de ondernemer deze tak ook werkelijk gaat saneren. De financiële hulp moet dus vaak ruim zijn en de ondernemer moet tijdig weten op welk bedrag hij kan rekenen als hij gaat saneren. De financieringsfaciliteiten worden met de Nederlandse kruideniersmentaliteit zo krap uitgemeten dat je geen ondernemer zo ver krijgt om de ingrijpende hervormingen ook ten uitvoer te leggen, terwijl hij van te voren niet weet welke faciliteiten hij kan verwachten.

ad 3. De Block wenst de autonomie van de ondernemer niet aan te tasten, ook niet als overheidsgelden worden ingepompt in bepaalde be-

H O M E

drijven. Steevast spreekt De Block over: "We moeten vertrouwen hebben in". Volgens D'66 is overheidsgeld onmisbaar alleen om een saneringsproces op gang te brengen en dus moet de overheid een eventueel gezondmakingsproces kunnen afdwingen. Daarom heeft D'66 bij het eerste scheepsbouwdebat van juni '67 aangedrongen op het instellen van een z. g. Fusieraad met dwingende bevoegdheden en heeft zij bij het mijndebat een regeringscommissaris voorgesteld. Het is immers onverantwoord als gemeenschapsgelden in de zakken van aandeelhouders vloeien. De opzet van De Block heeft de scheepsbouwers niet tot samenwerking kunnen brengen. Iedere niet blinde had dit verleden jaar al kunnen voorspellen. Een jaar is verloren gegaan en er is niets gebeurd in deze sector waar het hard toegaat en de concurrenten zoals Zweden, Engeland, Japan en Frankrijk een sanering al grotendeels voltooid hebben. Het échec van het beleid De Block in de katoenen linnenindustrie staat al vast en in de wolsector is het morgen van hetzelfde laken een pak.

Samenvattend

Aanpak D'66:

Plan, waarbinnen grote lijnen van structuur-beleid met tevoren vaststellen welke prijs de overheid voor de weder gezondmaking van een bedrijfstak betaalt; de prijs moet voldoende aantrekkelijk zijn.

Aanpak De Block:

Geen plan, grote lijnen van beleid staan niet vast; prijs op sanering niet bekend.

De uitgangspunten zijn niet tot elkaar te brengen, dus heeft de fractie hieruit de konsekwenties getrokken.

Systeem

Na afloop van het debat enige journalisten in de trant van "Inkamp, je bent stapelgek met je motie van wantrouwen". In argeloosheid verwacht je dan zo iets van: "De Block is een puik Minister, dit en dat heeft hij goed gedaan". Maar niks hoor het argument: een motie van wantrouwen is zo'n gewichtige zaak dat je er pas mee op de proppen komt tijdens de begrotingsbehandeling en dan vertolkt door de fractievoorzitter. Over vastklontering gesproken

Drie collega's na afloop, de enigen die ik na het debat sprak, en die fel tegen mijn motie van wantrouwen gesputterd hadden. Het kwam erop neer dat De Block het wel niet kan maar het systeem . . . duldde geen motie van wantrouwen.

De kamer lijkt zo'n beetje op een kaartenbak met 150 systeemkaarten. Boeiend is de negatieve houding van de PvdA vertolkt door de heer Nederhorst: Citaat:

"Het is een motie om de bewindsman tot heengaan te dwingen. Op zichzelf zouden wij gaarne zien, dat dit kabinet heenging. Wij hebben er echter geen behoefte aan speciaal ter zake van het scheepsbouwbeleid een politieke uitspraak te doen over het beleid van de Minister, die kabinetsbeleid uitvoert. Het scheepsbouwbeleid van de Minister is niet beter en niet slechter dan andere onderdelen van het beleid".

Een proefstaaltje van verbale verlakerij. Het kabinet moet heengaan, maar de middelen die je ten dienste staan, gebruik je niet om dit gevoel in vorm te gieten. Minister voert kabinetsbeleid uit, dus je kunt nooit tegen één Minister een motie van wantrouwen indienen, immers het kabinet is verantwoordelijk voor het beleid van iedere Minister. Een motie van wantrouwen tegen Luns dan ---- ! Het scheepsbouwbeleid dat volgens de heer Nederhorst ten scherpste afgekeurd moet worden, is niet beter dan de andere onderdelen van het beleid van de Min. van Economische Zaken; dus even goed of liever even slechts als de rest; dus konsekwentie volgens Nederhorst; het gehele beleid is slecht dus de Min. moet niet weg ! Verkoop het maar aan je kiezers.

In concreto betekent dit dat het risico van toenemende werkloosheid op de koop toe wordt genomen om het systeem intact te laten. De mens bestaat voor het systeem en niet het systeem voor de mens. Mag de kiezer de politicus nog wantrouwen !

De enige partij wier benadering - hoe vreemd het ook klinkt - vaak zakelijk is, is de PSP. Ar. + Partij Aarden vonden mijn optreden zo kil onhoffelijk dat ze zelfs geen stemmotivering voor hun nee gaven.

Langzaam maar zeker vrees ik dat ook de Radicaal al een passend rustplekje gevonden hebben op de vredesakker van de formaliteiten.

NAVO? Ja, maar....

J. W. Vuyk

Het deelcongres over de NAVO van D'66 op 8 juni 1968 te Rotterdam adviseerde de partij en de fractie het standpunt in te nemen, dat Nederland voorlopig lid van de NAVO dient te blijven, echter met inachtneming van de volgende punten:

Algemeen:

Het deelcongres wenst vergroting van de internationale samenwerking en bevordering van een verdergaande ontspanning in Europa.

1. Door de betreffende studiegroep behoort een nadere formulering te worden opgesteld van het door het deelcongres ondersteunde beginsel; de voorbereiding van verdergaande internationale regelingen, de consultaties en het overleg met zoveel mogelijk Europese landen te openen en voort te zetten, ook buiten de NAVO. Deze formulering dient te worden gekoppeld aan het advies voor het politiek congres van D'66 in september.
2. Binnen de NAVO behoort op hoog niveau een orgaan te worden ingesteld, speciaal belast met het uitwerken en uitvoeren van datgene, dat over ontspanning en overleg is aangeduid in de punten 9, 12, 13 en 16 van het rapport "Toekomstige taken van de NAVO", opgesteld door de (navo)raad. De tot standkoming van een dergelijk orgaan voor juli 1969, het verkrijgen van deugdelijke periodieke rapporten, alsmede van een begin van positief resultaat per eind 1970, begin 1971, kunnen van essentieel belang worden geacht bij de bepaling van de toekomstige houding van de partij t. o. v. de NAVO.
3. Op korte termijn dient binnen de NAVO een groep van Europese NAVO-landen tot stand te komen, die meer autonoom staat t. o. v. de V. S. Er behoort een grotere inspraak van de nationale parlementen in NAVO aangelegenheden te komen. Ramingen omtrent defensiebehoeften behoren aan het NAVO parlement en aan de nationale parlementen te worden verschaft.
4. De Nederlandse regering dient in 1969 pressie uit te oefenen op de overige NAVO-landen om te komen tot een uitstoting van Portugal en Griekenland bij een ongewijzigde bestuurlijke samenstelling in elk van die landen. Indien dit niet mogelijk mocht blijken te zijn, dient de Nederlandse regering duidelijk te verklaren, dat zij de continuering ten zeerste be treurt.

Arnhemse meisjes (en jongens)

door Hans Franse (correspondent)

Inbreng D'66

Het jeugdbeleid dat door de gemeente Arnhem wordt gevoerd, blinkt niet uit door vooruitstrevendheid. Naast veel goede wil om vooral de cultureel geïnteresseerde jeugd terwille te zijn (het culturele jeugdpasspoort werd hier ingevoerd) ontbreekt het vooral de ongeorganiseerde jeugd en het spelende kind aan voorzieningen.

Vorig jaar november gooide de fractie van de P. v. d. A. de eerste knuppel in het hoenderhok door het publiceren van een jeugdnota gebaseerd op het COWER-rapport. Dit degelijk stuk werk, getuigend van visie en vooruitstrevendheid, deed B & W besluiten een jeugdnota aan de raad aan te bieden. Dit gebeurde tijdens een raadsvergadering op maandag 19 februari j.l. Deze jeugdnota nu was een in hoge mate irrelevant stuk, dat zo nietszeggend was, dat zelfs de Boerenpartij er kritiek op kon hebben. Tijdens het debat, dat op deze eerste avondvergadering bijgewoond werd door talloze jeugdige en jonge toeschouwers, bleken een paar onthutsende dingen.

Beschouwingen

Slechts de heer D. van Meeberg (P. v. d. A.) bouwde een zinnig betoog op. De rest van de avond verliep in een uitgerekt soort algemene beschouwingen waarin confessionelen vooral de aandacht op hun clubs vestigden en de VVD'-er Visser een stuk van papier oplas, om zodoende zijn imago te verbeteren. Hij maakte voor deze, overigens eveneens volmaakt irrelevante lezing, zelfs van het preekgestoelte gebruik om de jeugd "recht in het ge-laai" te kijken.

Het antwoord van de wethouder voor jeugdzaken was onthutsend, zo onthutsend, dat elk woord, dat hier over geschreven zou worden zinloos zou zijn. Enfin, de nota werd plotsklaps tot interim-nota verklaard en er werd toegezegd een "definitieve" nota in te dienen. Inmiddels vond er in het college van B & W een portefeuillewisseling plaats. De nieuwe wethouder voor jeugdzaken begon op een voortvarende manier de jeugdnota aan te pakken, door voorlopig de datum van indiening uit te stellen. Wel werd er in commissieverband druk aan gewerkt en de nieuwe nota belooft een beter stuk dan het vorige te worden.

De werkgroep onderwijs/jeugdzorg van de afdeling Arnhem van D'66 besloot op

positieve wijze aan de discussie omtrent de nieuwe jeugdnota deel te nemen. Na een werkbezoek aan de gemeente Den Haag, uitgebreide literatuurstudie en ampel overleg, stelde de werkgroep een adviesnota samen, die op 14 mei j.l. aan de gemeenteraad en B & W werd toegezonden. De werkgroep vreesde, dat de nieuwe jeugdnota, gebaseerd op het COWER-rapport, meer een jongeren-nota zou worden, en besloot bewust een serie suggesties te doen, die betrekking hadden op een pakket van voorzieningen duidelijk bedoeld voor de ongeorganiseerde jeugd van 6 tot 14 jaar, een groep, die in het COWER-rapport niet genoemd wordt.

De werkgroep deed de volgende suggesties: bevordering en uitbreiding van het zg. schoolrecreatiewerk, het oprichten van een aantal creatieve werkplaatsen, die onder leiding zouden moeten staan van beeldende kunstenaars. Voor de bouwspelplaatsen werden plaatsen aangewezen, die volgens de werkgroep uitermate geschikt zijn om dergelijke noodzakelijke voorzieningen te vestigen.

Sportvelden

De werkgroep wees voorts op de mogelijkheid de sportvelden open te stellen voor de jeugd, zoals dit bv. in de gemeente Den Haag gebeurt. Zij vroeg aandacht voor meer speelstraten. Zij wees op de kijkgroen-obsessie die er in de nieuwbouwwijken van Arnhem lijkt te heersen en vroeg om functioneel groen alsmede moderne speelvoorzieningen als spartelbaden.

Tenslotte - en de werkgroep wist dat zij hiermee een teer punt aanraakte - vroeg zij de gemeenteraad te willen bevorderen, dat er in het nieuwe stadsdeel Arnhem-Zuid, dat wordt voorgesteld als de planologische kip met gouden leefeieren, door het bundelen van initiatieven één groot jeugdhuis tot stand kwam, in plaats van drie confessionele jeugdhomes, of -honken of trefcentra, die alle te klein van opzet zijn.

Belangstellenden kunnen deze nota, wellicht ook op andere steden toepasbaar, bestellen bij de secretaris van de afdeling Arnhem, de heer P. Poelstra, Oude Kraan 42, Arnhem, tegen betaling van f 0,50. Zolang de voorraad strekt. Gaarne betaling op giro-nummer 1552829 t.n.v. penningmeester D'66 afd. Arnhem, Hertogstraat 14, Velp.

Verslag uit Groningen

Gilbert H. Baudet (correspondent)

In Groningen is op 21 mei gediscussieerd over Partijvernieuwing. Ofschoon de vergadering vastgesteld was voor de gezamenlijke afdelingen van Groningen, Hoogezand en Eemsum, waren er slechts een kleine twintig deelnemers aan de discussie, die geleid werd door Prof. Brinkhorst.

Maar deze twintig hebben gezorgd voor een "gesprek op niveau", zoals men een goede discussie pleegt te noemen. Uitvoerig werd ingegaan op de vraag: "Wat is pragmatisme nu eigenlijk?" Het antwoord hierop zou kunnen luiden, dat pragmatisme die houding of mentaliteit is die ten behoeve van de oplossing van een bepaald probleem uitgaat van een onbevóórdeeld technocratisch schema. Onbevóórdeeld tegen mythe, belangen enz., en dus ook de consequenties durft te aanvaarden van een eenmaal genomen beslissing. Daarom is ook noodzakelijk, dat het programma beweeglijk van aard is, en dat we ons constant bezinnen op dat programma. Eén opmerking van redactionele aard: "Laten we toch het woord 'radicaal' eens vallen uit de woorden: 'radicale democratisering'".

Vrijwel direkt hierop verplaatste de discussie zich naar het vraagstuk van de externe verhoudingen.

Radicalen

Over een eventueel praten met de Radikalen was de vergadering unaniem positief, over samengaan echter waren de meningen verdeeld. Hier stonden twee visies tegenover elkaar, te weten: Samenbundeling van krachten van beide groeperingen om aldus een sterker breekijzer te vormen, en: Een samengaan nú zou ten koste van de breekijzerkracht gaan omdat zo'n samengaan nú de twijfelaars in de orthodoxe hoek zou houden.

Op een gelijksoortige vergadering in Emmen wees men een "fusie" beslist af. De vraag of D'66 aan alle gemeenteraadsverkiezingen zou moeten deelnemen werd met "nee" beantwoord. D'66 moet slechts dan meedoen, wanneer het beschikt over de juiste man op de juiste plaats.

Blijft Brabant werken?

C. P. de Bekker (correspondent)

De provincie Noord-Brabant is één van de gebieden buiten de Randstad, die met werkloosheid af te rekenen heeft. De werkloosheid in dit gewest is - naar algemene opvatting - niet zozeer van conjuncturele, danwel van structurele aard. Aanvullende werkgelegenheid lost dus het probleem niet op. Noord-Brabant heeft in vergelijking met andere provincies relatief de grootste bevolkingsaanwas. Deze komt vrijwel geheel voor rekening van het geboorteoverschot. Sinds enige jaren is er ook een vestigingsoverschot. Na de oorlog is er met succes naar gestreefd het aanbod op de arbeidsmarkt voor een belangrijk deel op te vangen in de industrie. Het aantal industriële arbeidsplaatsen in deze provincie overtrof tenslotte zelfs dat van Zuid-Holland.

Sinds enkele jaren echter stagneert de opname van werknemers in de Brabantse industrie. Dit komt, omdat enkele traditionele industrieën - zoals de textiel -, schoen- en lederindustrie - weinig mensen aantrekken. In veel gevallen stoten ze zelfs personeel af. Verder ook, doordat andere bedrijven door een verdere rationalisatie, een verwijfing van de mechanisatie en last but not least door invoering van de automatisering personeel afstoten. Zal Brabant blijven werken? Dit is een vraag, die zowel het provinciaal bestuur als de plaatselijke en regionale besturen bezighoudt. Wil men de werkloosheid in deze provincie terug dringen, dan zullen er krachtige maatregelen genomen moeten worden.

Vooreerst zullen de traditionele industrieën (meestal familiebedrijven) moeten worden gesaneerd. Hieraan kan de overheid haar medewerking verlenen, maar als de gesloten ondernemingen niet mee willen werken is iedere hulp van buiten zinloos. Verder hebben Midden- en West-Brabant behoefte aan enkele grote, stuwende industrieën en aan de vorming van havenbekkens langs het Hollandsch Diep en aan de Oosterschelde. Aangezien de werkgelegenheid ook in de landbouw nog verder afneemt, zou behalve aan de industrie ook aandacht geschonken moeten worden aan uitbreiding van de dienstensector.

Scheiden doet lijden

J. Bierbrouwer (Groningen)

Anneke Goudsmit vroeg om reacties op haar artikel over echtscheiding (Democraat nr. 8). Onze huwelijks-wetgeving heeft een onbarmhartige uitwerking, bijvoorbeeld als man of vrouw weigert te scheiden om het de ander zuur te maken. De psychiater Dercksen noemde deze houding in een tv-uitzending verderfelijk, onmenselijk en niet te rechtvaardigen. Deze gevallen komen vaak voor nadat een scheiding van tafel en bed vijf jaar heeft geduurd. De onmenselijke en verouderde wetgeving kan dan rampzalige gevolgen hebben.

Wat gebeurt er als een tafel-en-bed-scheiding niet leidt tot een volledige scheiding? De man wordt dan tot een levenslange boete veroordeeld. Slepende processen dienen om deze alimentatie te verhogen. De vrouw heeft geen enkele verplichting. Zij zou haar eigen brood kunnen verdienen, maar laat dit liever doen door haar "echtgenoot".

Ontreddering

Mr. Wendelaar zei reeds op 23 november 1937 in de Tweede Kamer, dat aan chantage en exploitatie van de ene partij ten gunste van de andere een einde diende te komen. De tafel-en-bed-scheiding werkt overspel en concubinaat (met mogelijk onwetige kinderen als gevolg) in de hand. De in concubinaat levenden redden vaak een gezin van de ondergang maar hebben het gevoel maatschappelijke verschoptelingen te zijn. De man wordt bedreigd met ontslag of vernietiging van promotiekansen. Is het een wonder dat veel slachtoffers tot geestelijk en lichamelijke ontreddering komen? En dat alles omdat aan één van beide echtgenoten de macht is de ander te vernietigen en levenslang te exploiteren.

Er wordt gedacht aan een automatische echtscheiding na vijf jaar scheiding van tafel en bed. Zelf voel ik meer het Zwitserse principe. De rechter beslist in dat land of het huwelijk ernstig ontwricht is en kan dan een echtscheiding uitspreken. (bekort)

Weg met

D'66 Gelezen door Wim Zandvoort

Vrij Nederland van 8 juni signaleert de druk die "de machtige afdeling Amsterdam" sinds lang uitoefent op het hoofdbestuur om een landelijk politiek congres te houden.

VN citeert uit een brief van de afdeling aan het HB waarin verder het beleid van de fractie "zwak, aarzelend en soms zelfs lijnrecht tegen het programma in" wordt genoemd. Het blad wijst op de noodzaak van een linkse concentratie: "Breekijzer of geen breekijzer, in de Nederlandse politiek zal geen enkele partij in zijn eentje de absolute meerderheid behalen". En als uitsmijter: "Want dat meestemmen met de linkse oppositie en dan in ieder interview en elke door de regering beschikbaar gestelde zendtijd te moeten uitleggen, dat je geen socialist bent en niet rood, en waarom je het dan wél doet, dat zou zelfs ervaren politici schizofreen maken".

d'66

"De leden van D'66 in de Tweede Kamer beleven een crisis"....."zij zullen nu in de komende twee jaar moeten gaan bewijzen dat er ondanks deze ontzuivering toch nieuwe wegen zijn te vinden die niet door de wolken lopen. Lukt dat niet dan is de ontstaans- en bestaansgrond aan D'66 ontnomen".

Algemeen Dagblad van 11 juni

d'66

AMSTERDAM weet het nog niet

Frits Maas

Even kwam de homo ludens, de spelende mens, in Frascati om de hoek kijken, toen provo-raadslid Schimelpenninck zei: "De woon-werk-relatie, waarop de nota is gebaseerd, speelt over 30, 40 jaar een heel andere rol." Tersprake was de Nota Stadsspoorweg, heet hangijzer in de Amsterdamse gemeentepolitiek en discussiepunt in één van de hearings, die in april en mei door de Amsterdamse afdelingen van PvdA, PSP, Radicalen en D'66 gemeenschappelijk werden georganiseerd met het doel, enige inspraak van de burgerij te verkrijgen t. a. v. de door B & W aangeboden nota's betreffende de Amsterdamse binnenstad en het openbaar vervoer.

Vouwfiets

Voorlopig is er voor de spelende mens geen plaats in de binnenstad van Amsterdam. Zelfs niet voor kinderen. De leefbaarheid van de stadskern schreeuwt om een oplossing van het verkeersprobleem. Een probleem dat gekenmerkt wordt door een soms complete chaos in de spitsuren, door wachtende files auto's langs de grachten, door een groot tekort aan parkeerruimte en een voortdurende gefrustreerdheid bij al diegenen die in de binnenstad wonen en werken. In de Amsterdamse binnenstad werken liefst 150.000 mensen die buiten de stadskern wonen en daardoor tweemaal per dag massaal de te smalle radiaal-wegen bevolken. Zeker, Amsterdam loopt, fietst en tramt nog wel, maar toch schijnt het voor talloze lieden gemakkelijker en voordrunder de auto te nemen. Daarmee scheppen zij een lang-parkeerprobleem, beperken zij de leefruimte in het centrum en bederven zij het stadsbeeld grondig.

Ook de zakelijke, winkelende of toeristische bezoekers begrijpen er nog niet veel van: ook zij willen het liefst hun voertuig ergens langs de grachten of bij de Dam kwijt. De vertegenwoordiger, die, komend uit Den Haag, z'n auto in de buurt van het Olympisch Stadion parkeert, om op zijn uit de achterbak gehaalde vouwfiets verder te gaan, vormt nog een zeer eenzame uitzondering. . . .

Door een beter functionerend openbaar vervoer zouden de bedrijven, winkels en kantoren in de binnenstad al beter bereikbaar worden, maar

durf en initiatief is door het Gemeentelijk Vervoer Bedrijf nog weinig getoond. In de herfst zullen korte-termijn-plannen betreffende het openbaar vervoer worden bekendgemaakt.

5000 Parkeermeters

Natuurlijk is er al veel gedaan om uit de moeilijkheden te geraken. Er zijn parkeerverboden en blauwe zones ingesteld. Er zijn 2000 parkeermeters geplaatst, 3000 zullen nog volgen. Geïnteresseerden voor de bouw van parkeergarages hebben zich reeds aangemeld. Marechaussee-versterkingen zijn ingezet om stoeper, bruggen en de rijbaan vrij te houden van wederrechtelijk geparkeerde auto's.

Het heeft allemaal echter nog niet veel geholpen. Er zullen straffere maatregelen nodig zijn. Men denkt wel aan wegen die gesloten zullen zijn voor alle privé-verkeer. Dit betekent dat het openbaar vervoer een sterke stimulans zou moeten krijgen, al zal dit dan wel niet de witte fiets gerealiseerd kunnen worden. Overigens lijkt een ander provo-idee, de wit-kar, nu toch voorzichtig in Amsterdam z'n intrede te gaan doen.

Discussie pas kort op gang

Sinds het begin van dit jaar is de eigenlijke discussie over de Amsterdamse verkeersproblemen pas goed op gang gekomen via een vloedgolf van plannen, voorstellen, nota's en akties. Zo heeft de Amsterdamse Verkeerscommissie van D'66 in haar rapport "Amsterdam, er is een oplossing" constructieve voorstellen gedaan. Het is een korte-termijnplan, waarin o. m. wordt gewezen op de mogelijkheden van een betere taakverdeling tussen gemeentelijk en streekvervoer. Vooral dit laatste zou een grotere taak moeten krijgen bij het vervoer van de tallozen, die in Amsterdam-centrum werken, maar in de buitenwijken of de randgemeenten wonen. Verdere punten in het D'66-rapport zijn o. a. scheiding van de verkeerssoorten (fietsers, openbaar vervoer, privé-autoverkeer) en éénrichtingsverkeer rond de zg. Singelgracht.

Helaas, het D'66-plan heeft het in eerste instantie, met vele andere, niet gehaald. Het plan-Jokinen, het Amtro-plan, het Amring-plan, zij al-

le hebben het moeten afleggen tegen het Stadsspoorweg-plan van B & W, een voorstel tot aanleg van een metro, die in de gehele vooroorlogse stad ondergronds en in de nieuwere wijken bovengronds komt te lopen. Via een fraai uitgevoerd voorlichtingsblad is de Amsterdammers medegedeeld hoe het gemeentebestuur een en ander ziet. Ondanks veel tegenstand zal het eerst aan een lijn naar de Bijlmermeer worden gewerkt. Daarna komt de door velen belangrijker geachte noord-zuid-lijn aan de beurt. Deze laatste zou tenslotte van Purmerend via Amsterdam-centrum naar Amstelveen-Schiphol moeten gaan lopen.

Weinig alternatieven

Voorts is er discussie ontstaan over de korte termijn waarin alles moest worden beslist. Het woord "ondemocratisch" is gevallen, omdat B & W haar tegenstanders nauwelijks de tijd heeft gelaten alternatieven behoorlijk uit te werken. Uit diverse hearings is duidelijk de wens naar voren gekomen de beslissing over een zo ingrijpende zaak nog even uit te stellen. Onafhankelijke deskundigen zouden de alternatieve plannen dan nog nader kunnen uitwerken.

Het is dus allemaal niet gebeurd: op 16 mei heeft de Amsterdamse Gemeenteraad met 38 tegen 3 stemmen de plannen van B & W aangenomen. Ondanks alle verzoekschriften en adressen, ondanks alle hearing, waar toch duidelijke tegen-geluiden werden gehoord. Een kortsluiting tussen kiezer en gekozene of toch een gebrek aan duidelijke en eensgezinde oppositie?

Sombere duidelijkheid

Inmiddels wacht Amsterdam met een ongerust hart af. Vele vragen zijn nog onbeantwoord gebleven: hoeveel panden moeten wijken voor de metro, wat gaat het allemaal precies kosten, wat is het woon- en werkklimaat over 20, 30 en 40 jaar als alle plannen gerealiseerd zullen zijn, blijft de ondefinieerbare sfeer in de Amsterdamse binnenstad behouden? Amsterdam heeft voor de metro gekozen, maar ze weet nauwelijks of het een goede beslissing zal blijken te zijn. Te veel is nog onduidelijk, dat is een van de weinige zaken, die de afgelopen maanden duidelijk is geworden.

De krant is een liberale meneer

Wim Zantvoort

De dagbladen zijn een steeds slechter hulpmiddel bij de vrije meningsvorming:

Door fusies en verkoop kwamen er minder kranten en daardoor minder meningen.

Bij fusies bleven de redacties vaak "onafhankelijk". Een doekje voor het bloeden. Want hoe onafhankelijk is een hoofdredacteur dan wel die wordt benoemd en betaald door een directie?

Met Unitel (technische samenwerking van Algemeen Dagbladgroep en De Telegraaf) ontstond er wel degelijk een rechtse concentratie.

Dat de Unitel-bladen sterker worden betekent dat andere - goede - kranten het omgekeerd evenredig moeilijker krijgen en misschien moeten verdwijnen.

Over het concentratieverschijnsel in de dagbladwereld is al genoeg geschreven. Samenvattend kan men stellen dat zolang de krant een commerciële onderneming is, deze meestal in handen zal zijn van liberale uitgever.

In de nabije toekomst is een progressieve concentratie mogelijk. Deze zou er voor kunnen zorgen dat de dagbladen op een niet-commerciële wijze worden geleid. In een democratie is vrije meningsvorming een levensnoodzaak. Hoe kan een kiezer tot een verantwoorde keus komen als hem informatie bewust wordt onthouden?

We kunnen denken aan een situatie als bij de omroepen. D'66 en partners in een progressieve concentratie zouden hun aandacht moeten richten op:

- Handhaving van het versmide "zuilgedoe" bij de omroepen.
- Radicale democratisering van de omroepverenigingen.
- Hogere honoraria voor omroepmedewerkers, zodat de kwaliteit kan verbeteren.
- Deze verbeterde organisatie van de omroepwereld zou een voorbeeld moeten zijn voor een nieuwe organisatie van de krantenwereld. Waarom kunnen de omroepen geen dag- en weekbladen uitgeven?

D'66 moet proberen de dagbladen te wringen uit de handen van liberale uitgever. Zo lang dit nog niet gelukt is moeten we de omroepen helpen bij het zorgen voor voldoende tegengif.

Verstandig Burgerschap

(Brieven, waarvan de schrijver aan de redactie niet bekend is, worden niet geplaatst; de redactie behoudt zich het recht voor de inhoud te bekorten en, indien nodig, de discussie te sluiten. Over plaatsing is geen correspondentie mogelijk)

Demagogen '66

De moderne reclametechnieken die D'66 voor haar uitzendingen over radio en TV gebruikt beïnvloeden misschien het ledental gunstig, maar niet de kwaliteit van de leden. Er wordt uitgegaan van minimale intelligentie en gebruik gemaakt van grove simplificaties. Schoolvoorbeeld is de radiouitzending van 20 mei. Alleen maar kreten tegen De Block en Koekoekiaanse zuiveltheoriën.

(bekort) A. Kapteyn, Rhenen

De geest is geweest

De geest van het Appél is verdwenen. De opstellers ervan maakten plaats voor een reglementcommissie. Het Appél; Direct contact door districtenstelsel. Regl. commissie: Een landelijke lijsttrekker. Congres: Desnoods dertig districten. Regl. comm. Vijf tot zeven kieslijsteneheden. D'66 werd een club van deskundigen, de belangstellenden lieten het afweten. Wat onderscheidt de partij nog van andere? Ik denk erover een politieke winterslaap te houden. Graag wekken als D'2000 wordt opgericht, de specialisten zijn vervangen door computers en de belangstellenden mogen weer mee denken.

(bekort) H. Verheul, Utrecht

Politieke Zaken

Partijvernieuwing behelst slechts het gebruik van lapmiddelen. Een volkomen nieuwe structuur is nodig. Er moet een soort Ministerie van Politieke Zaken komen dat alle politieke bewegingen overkoepelt. De minister moet verantwoordelijk zijn voor het zo zilver mogelijk functioneren van een zo ideaal mogelijke democratie. (bekort)

D. J. Kapsner, Katwijk a. Zee

Democratie en gezag

"Als die regering kan regeren" is volgens de Heer Zeevalking (Democraat 8) de belangrijkste van de voorwaarden voor radicale democratisering, genoemd in ons partijprogramma. Hij noemt dit het gezags-element in ons program. Dit is een gevaarlijke, eenzijdige visie. Immers, het parlement is evenzeer een gezagsorgaan. De voorwaarde "als het parlement kan functioneren" is even gewichtig - en minstens zo actueel - als de eerste conditie. Het hele begrip gezag is in de context van Zeevalking's artikel voorts niets anders dan een stuk autotiteitsmystiek en minachting van het parlement. Wat b.v. te denken van: "In een democratie moet een regering kunnen regeren en die regering moet hierbij niet voor de voeten gelopen kunnen worden". Dit artikel van de Heer Zeevalking, gepubliceerd in het "officiële" orgaan van D'66, geeft helaas weer nieuw voedsel aan de mythe dat D'66 in wezen een soort Gaullisme zou willen.

(bekort) A. C. de Goederen, Rijswijk

Steekproef

Als de Heer Das in Democraat stelt dat er van de redenen waarom er nog geen panel gehouden is niets naar buiten bleek, is dat niet juist. Uit de begroting voor 1968 blijkt reeds dat er geen ruimte is voor de kosten van een of twee panels bij een ledenbestand van 4000.

Een panel heeft naar de mening van het HB slechts waarde als het een selecte groep leden betreft. Voorwaarde hiertoe is o. a. dat de kosten voor de deelnemers betaald worden. In de notulen van de HB vergaderingen (die aan alle afdelingen toegezonden worden) valt te lezen dat het HB zich meerdere malen met het panel-vraagstuk heeft beziggehouden. N. a. v. door de P. en C. voorgestelde alternatieven heeft het HB deze commissie verzocht voorstellen te doen omtrent een plaatselijk testpanel, teneinde ervaring op te doen. Voor het HB.

J. Beekmans, penningmeester

UIT DE PARTIJ

Nieuws over het bestuur, de afdelingen en de werkgroepen blz. 8

Hoofdbestuur

Het Hoofdbestuur vergaderde op 18 mei 1968.

In deze vergadering bracht de commissie van goede diensten verslag uit over de bemoeiingen met de afdeling Dordrecht. Gerapporteerd werd dat een basis is gelegd voor oplossing van de in die afdeling gerezen moeilijkheden. Inmiddels heeft de afdeling op 31 mei een nieuw bestuur gekozen. Verder werd verslag gedaan omtrent een bespreking dat een deel van het HB heeft gehad met een afvaardiging van de afdeling Amsterdam. Naar aanleiding van dit verslag werd besloten geen landelijk congres te organiseren voor de zomervakantie. Wel werd in principe besloten om het eerstvolgende politieke congres te vervroegen. Aan de op 11 mei door het studiecongres Ontwikkelingsplanning aangenomen motie zal uitvoering worden gegeven.

Dagelijks bestuur

Het DB kwam bijeen op 3 en 18 mei. In de vergadering op 3 mei werd besloten het rapport van de Werkgroep Structuurwijziging Onderneming te zenden aan de afdelingen en werkgroepen. Een samenvattend overzicht zal worden toegezonden aan de pers en aan de sprekers.

Besproken werden verder een brief van de afdeling Amsterdam met betrekking tot vervroeging van het politiek congres en het rapport van de Commissie van goede diensten omtrent de afdeling Dordrecht.

Op 18 mei werden de onderwerpen besproken, die op een eventueel vervroegd politiek congres aan de orde moeten komen. Een voorstel van de Heer Derks tot instelling van een radiovoorlichtingscursus zal nader worden bestudeerd. Ingesteld zal worden een politieke adviescommissie die het bestuur zal adviseren omtrent reacties op actuele politieke problemen. Tot leden van deze commissie werden aangewezen de heren Beekmans, Baehr, Jongedijk, Ringnalda en Wolz. Van het Genootschap voor Reklame was bericht ontvangen

dat D'66 in aanmerking komt voor een eervolle vermelding. Als afgevaardigden naar het Congres van dit Genootschap werden aangewezen de heren Warnaar, Veltman en Timp.

Afdelingen

Arnhem - De afdeling presenteerde de Gemeenteraad een door de werkgroep Onderwijs/Jeugdzorg samengestelde adviesnota over jeugd beleid in de gemeente Arnhem.

Diemen - Door de afdeling werd bij een aantal ingezetenen geënquêteerd omtrent vervoersproblemen i. v. m. reizen naar school en werk.

Leidschendam - Ook Leidschendam heeft zich aan een enquête gewaagd en wel met betrekking tot het werk van de gemeenteraad.

Waddinxveen - Deze afdeling stelde een drietal commissies in, n.l. :
a. een informatiecentrum, dat zich bezig zal houden met het gerubriceerd verzamelen van plaatselijke gegevens.
b. commissie gemeentepolitiek.
c. een commissie "Public relations en ledenwerving".

Onderzocht zal worden of de mogelijkheid bestaat tot het organiseren van een politiek café.

Emmen - afdeling opgericht.
Sekretariaat Landschaplaan 145 te Emmen.

Apeldoorn - sekretariaat gewijzigd.
Kamerlingh Onnesstraat 8, Apeldoorn, 11253.

Ymond - sekretariaat:
Kruisbeeklaan 25, Velsen N.

Dordrecht - sekretariaat gewijzigd.
Leeuwstraat 192, Dordrecht, 43956.

Waddinxveen - sekretariaat gewijzigd.
Koningin Wilhelminalaan 81, 3632.

Leiden - sekretariaat gewijzigd.
De Vlaanderenlaan 13, Koudekerk a/d Rijn.

Van de werkgroepen

Secretarissen van werkgroepen worden verzocht hun kopy uiterlijk 25 juli te sturen aan: N. Schwarz, Schoutenstraat 9, Den Haag, tel. 070-245189.

SOCIAAL-ECONOMISCHE WERKGROEP

De plaatselijke en sub-commissie "Technologie D'66, Eindhoven" heeft een discussie nota gepubliceerd over de "Technologische ontwikkeling en de Nederlandse samenleving". De te verwachten ontwikkelingen en hun gevolgen worden geschetst en enkele richtlijnen worden gegeven voor een Nederlandse (of beter: Europese) politiek. Het stuk is aan de afdelingen gezonden en verkrijgbaar bij het sekretariaat. Het ligt in de bedoeling om het t. z. t. tezamen met een nota over de werkgelegenheidspolitiek op een studiecongres ter discussie te stellen.

WERKGROEP "RIJNMOND"

Deze werkgroep heeft een brief gezonden aan de Ministerraad, de Staten van de betrokken provincies, de gemeenteraden in het Rijnmondgebied en andere betrokkenen. Hierin wordt aangedrongen op een plan op nationaal niveau voor de industriële ontwikkeling van de zeehavengebieden, waarin naast de zuiver economische aspecten ook rekening wordt gehouden met gevolgen voor andere levensgebieden. Binnen dit kader dienen alternatieve ontwikkelingsplannen voor het Rijnmondgebied te worden opgesteld, waarbij de bevolking zodanig goed wordt geïnformeerd dat democratische inspraak mogelijk en zinvol wordt.

CONTINU ENQUETE SYSTEEM

B. Kuypers

BEVOLKINGSPOLITIEK

Een artikel werd geschreven voor een speciaal nummer van het tijdschrift "Tal en Last" waarin een aantal politieke partijen hun standpunt t. a. v. de bevolkingsspolitiek zullen uiteenzetten. Overdrukken zijn verkrijgbaar bij het secretariaat. In dit artikel wordt betoogd dat bij toekomst-planning het inwoneraantal niet meer als een gegeven natuurgrootheid beschouwd dient te worden, maar als een factor die beïnvloed kan worden. Alternatieve plannen voor verschillende bevolkingsniveaus dienen te worden opgesteld, met hun voorwaarden en gevolgen, waarna een politieke keuze door het parlement op verantwoorde wijze kan geschieden. Ook dient de overheid door alle haar ten dienste publiciteitsmedia te wijzen op de wenselijkheid de gezinsgrootte te beperken tot 2 à 3 kinderen, teneinde het inwonertal te stabiliseren en op de ongewenste gevolgen indien dit niet gebeurt.

SOCIAAL-ECONOMISCHE WERKGROEP

Voorzitter Brand hield een referaat op de door het NVV georganiseerde openbare hoofdbesturen-conferentie op 10 april. Ook vertegenwoordigers van de andere niet-confessionele partijen hielden dergelijke referaten. De opvatting van D'66 over de inkomens- en vermogenspolitiek, het stakingsrecht, de medezeggenschap in de onderneming en de sociale verzekeringen werden behandeld. Overdrukjes bij het secretariaat.

1/6/68

Enquete en Deelcongres stemmen overeen.

De in het februari-nummer gestelde enquetevraag over Nederland in of uit de NATO gaf bijna dezelfde uitslag als de stemming op het deelcongres op 8 juni:

	uit NAVO	in NAVO	blanco
enquete	24%	58%	18%
deelcongres	22%	61%	17%

Uitslag op vragen 7 mei '68

Oplage Democraat ongeveer 2700.

Aantal antwoorden tot 16 mei: 182.

Levensbeschouwing:

Christenen	95
Overige	57
Niet ingevuld	30
	182

Vraag	ja	nee	geen/andere m.
1	119	41	22
2	73	91	18
3	134	23	25
4	161	12	9
5	96	58	28
6	22	135	25
7	34	127	31
8	38	119	25
9	141	16	25
10	34	110	38
11	8	139	35
12	133	13	36
13	13	156	13
14	171	9	2

Nieuwe vragen

- Bent U van mening dat kinderbijslag de gezinsgrootte beïnvloedt ?
- Bent U principiële voorstander van kinderbijslag ?
- Gegeven het feit dat kinderbijslag bestaat, vindt U het dan juist dat zelfstandigen (bijvoorbeeld winkeliers, vrije beroepen) geen kinderbijslag krijgen voor de eerste twee kinderen ?
- Vindt U dat de regering subsidie moet geven aan politieke partijen ?
- Acht U het juist, dat het mogelijk is dat een afgevaardigde, die uit zijn partij treedt, zijn zetel kan behouden ?
- (Vraag 5 herhaald) , en zich aansluit bij een andere reeds bestaande partij ?
- Bent U van mening dat de resultaten van het optreden van de D'66 fractie in de Tweede Kamer al merkbaar zijn in het Nederlandse politieke klimaat ?
- Vindt U dat deserteurs uit het Amerikaanse leger in principe politiek asiel moet worden verleend ?
- Acht U buitenparlementaire straat-acties nuttig voor een gezonde werking van de democratie in ons land ?
- Vindt U dat in een van de komende edities van "Democraat" een enquêtevraag gesteld moet worden naar Uw voorkeur voor een Amerikaanse president ?

Opsturen naar "Democraat"

Keizersgracht 576 Amsterdam

No. 7

	VRAAG		ANTWOORD	
	ja	nee	mening geen andere	
1	☐	☐	☐	☐
2	☐	☐	☐	☐
3	☐	☐	☐	☐
4	☐	☐	☐	☐
5	☐	☐	☐	☐
6	☐	☐	☐	☐
7	☐	☐	☐	☐
8	☐	☐	☐	☐
9	☐	☐	☐	☐
10	☐	☐	☐	☐

Woonplaats _____

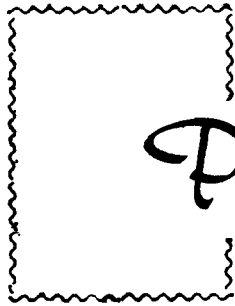
Leeftijd _____

Geslacht _____

Kerkgen./levensbesch. _____

Gehuwd/ongetrouwd _____

Lid d'66 _____

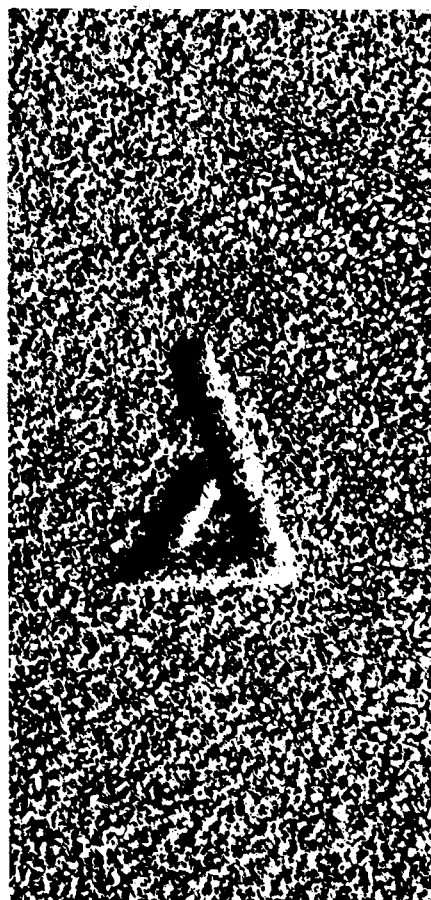
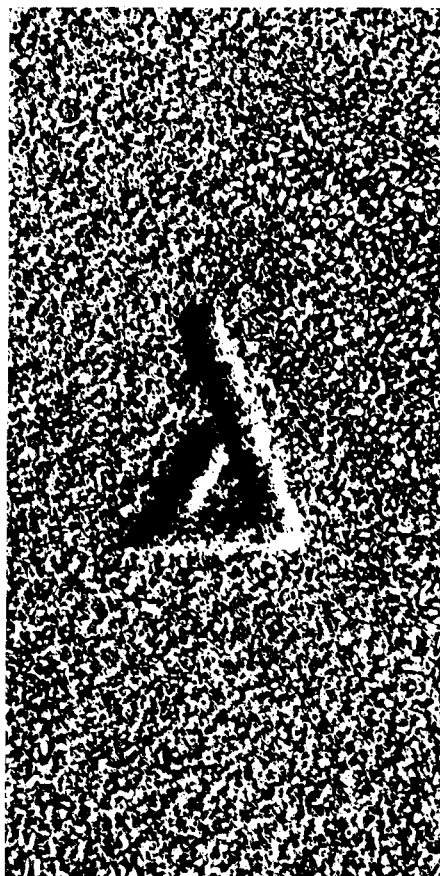
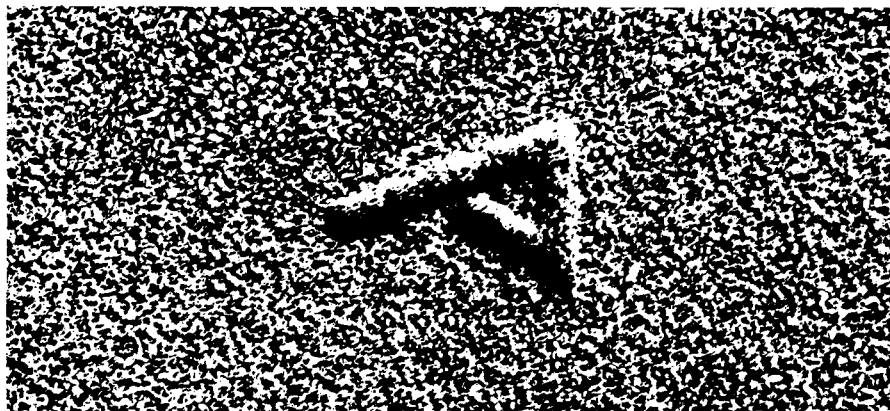

Postzegelveiling „De Hoogt”

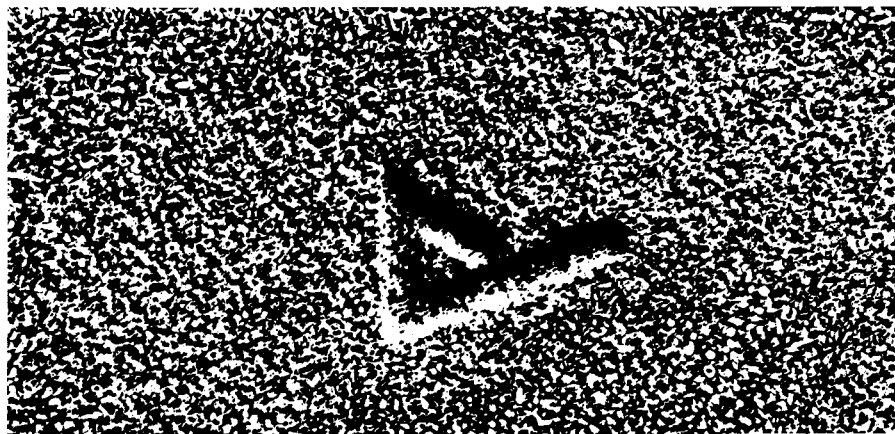
Postbus 225 · Tel. (01850) 38469 · Dordrecht · Postgiro 722080

- Regelmatig veilingen
- Lage kosten
- Deskundige bewerking

DELTA METSELBAKSTENEN ZIJN MERKSTENEN

Een merk garandeert het product waarop het staat. En niet alleen het produkt, maar ook de service daarachter. Van Lookeren Campagne levert: maatvaste, kantige metselstenen van constante kleur en kwaliteit, op de afgesproken data. Oók als het om grote termijnorders gaat. Daarom staat op elke steen van Van Lookeren Campagne het Deltamerk. Daarom is het zo belangrijk, vooral voor grote projekten, om Delta metselbakstenen te gebruiken.

Koninklijke Steenfabrieken

VAN LOOKEREN CAMPAGNE N.V.

Zaltbommel, Molenwal 22, telefoon (04180)-2031.
Fabrieken te Haften en Hurwenen. Aangesloten bij de Vereniging
Metselbaksteen-keur.

LUNA-DELFT . . .

DRUKWERK- SERVICE

Jaarverslagen

Periodieken

Reclame-drukwerk

Telefoon 01730 - 24801

VIN ROSÉ à f 2,95

Bij levering van 12 berekenen wij 11, franco bezorgd door geheel Nederland.

Hart's Wijnhandel
Amsterdam

Nw. Spiegelstraat 41-43	Tel. 234021
Gerard Doustraat 103-105	Tel. 724773
Weteringcircuit 48	Tel. 238350
Koninginneweg 143	Tel. 725250

Knip uit! Vul in! Stuur op!

Dhr. /Mevr. /Mej. _____

Straat en nr. _____

Plaats _____

Geeft zich op als abonne van Democraat en maakt heden f 6,-- over op postgiro 1477777, per bank/per post-wissel.*

Deze bon op een briefkaart plakken en zenden aan:

"DEMOCRAAT" Keizersgracht 576
AMSTERDAM

* Indien binnen 14 dagen niet is betaald, zal inning plaatsvinden per kwitantie, verhoogd met incassokosten.

coupon
voor Democraat

Er zijn nog steeds enkele d'66-ers die geen lid zijn van

C'66

Uw politiek café staat iedere avond voor u open van 23.00 tot 4.00 uur

Lange
Leidse-
Dwarsstraat
Amsterdam

democratie

Speciaal nummer: met
alle congresstukken

losse nummers 70 ct.
september 1968 - 1e jaargang no. 10

LEIDEN '68

amateurs? opheffen? overbodig?
doorgaan? samenhang? aakverwarring? concentratie?
fijn? links?
verzwakt? jong!
POSITIEF? loo?
ractie? behoudend? zelfstand
FEI
noed? vitaal? progressief? NAT
nieuw? sterk? laat?
chaos? leiding? ingekapseld?
DDR?
lid word

Geen politiek aan de wieg

A. W. Voors

Nederland is het dichtstbevolkte land ter wereld met nog altijd het hoogste groeipercentage van West-Europa. Naar het oordeel van een sinds jaren bestaande stichting "Welzijn en bevolkingsgroei" is dit een uit leefbaarheidsoverwegingen onverantwoorde ontwikkeling, waaraan hoognodig iets gedaan moet worden. Promotor en animator van de Stichting is ir. R. Van Hasselt te Voorst (Gld.), tevens hoofdredacteur van het contactorgaan "Tal en Last".

Welzijn en bevolkingsgroei zijn volgens de heer Van Hasselt tegenstrijdige begrippen, vooral wanneer die bevolkingsgroei op een bevolkingsexplosie begint te lijken. Zo'n twintig miljoen Nederlanders omstreeks het jaar 2000 vindt de heer Van H. al te gezellig worden: het loopt dan spaak met de ruimtelijke ordening, het verkeer, de recreatie en een heleboel andere zaken.

Daling

Ter geruststelling zij allereerst medegedeeld, dat volgens de laatste demografische gegevens de tendens tot daling van het geboortecijfer zich blijft handhaven: de twintig miljoen in het jaar 2000 halen we al niet meer. In het aprilnummer van "Tal en Last" wordt al gesproken van een "zich naar verwachting verder voortzettende daling van de huwelijksvruchtbaarheid". In Frankrijk hebben de verontrusten tegengestelde zorgen. Volgens een krantebericht maakte minister Debré zich daar zeer ongerust over de "onrustbarende daling van het Franse geboortecijfer in de afgelopen drie jaar". En waarom? Omdat "de demografische groei de sleutel is voor de toekomst van het land; want er is geen expansie mogelijk indien het aantal Fransen niet toeneemt". Meer populair zegt hij het zo: "de maat van de nationale produktie zal des te groter zijn naarmate er meer koks aan werken". Natuurlijk moet men zijn uitspraken met een vleugje Frans nationalisme nuttigen. Maar zou zijn zienswijze alleen voor landen als Frankrijk gelden? In elk geval zou het prettig zijn als eens grondig onderzocht kon worden, wie van beiden gelijk heeft: minister Debré met zijn economische expansie-theorie of de heer Van Hasselt met zijn "tal en last"-theorie? Of zou de "waarheid" ook hier in het midden liggen?

D'66 standpunt

In het "Appèl" en in het programma van D'66, vinden we "dat de bevolkingspolitiek gericht moet zijn op een afremming van de bevolkingsgroei"; want: "de bevolkingsgroei is een zeer verontrustend verschijnsel, dat zowel de economische welstand als het algemeen gevoel van welbevinden zeer nadelig beïnvloedt". Het zijn de bekende stellingen, die de heer Van Hasselt al vele jaren propageert. Voorlopig zijn het onbewezen stellingen. Dat ze langzamerhand als axioma's worden aangenomen, is geen waarborg voor de juistheid ervan.

Bovendien, al zouden we er van uitgaan, dat in het jaar 2000 eigenlijk te veel Nederlanders op "ons dierbare plekje grond" moeten leven, dan is het nog de vraag, of de politiek van de overheid op afremming van de bevolkingsgroei gericht moet zijn. Streven naar gezinsplanning met de uitdrukkelijke bedoeling hiermede invloed uit te oefenen op het bevolkingstal, is volgens mij geen overheidstaak (en dus ook geen taak voor een politieke partij).

Geen politiek

De overheid dient zelfs de schijn te vermijden, de individuele vrijheid op dit punt te willen beïnvloeden. Streven naar gezinsplanning, zoals door de N. V. S. H. en verwante organisaties wordt nagestreefd, kan nog zo'n aanbevelingswaardig initiatief zijn, als politiek drukmiddel om de bevolkingsgroei af te remmen, mag het niet gehanteerd worden. Wie meent dat het te vol wordt in Nederland zal in het kader van de ruimtelijke ordening het verkeer en de recreatie maatregelen moeten voorstellen terwille van de "leefbaarheid".

Van de redactie

Dit (tiende) nummer van "Democraat" is dubbeldik uitgevallen. Na vluchtig doorbladeren begrijpt u waarom. De verzending van alle congresstukken rechtstreeks naar de leden was namelijk een bijzonder dure aangelegenheid. Ze invoegen in het officiële landelijke orgaan van de politieke partij Democraten '66 scheelde honderden en honderden gulden.

Bovendien hebben de leden niet-abonnees van "Democraat" weer eens de gelegenheid hun kennismaking met het blad te hernieuwen. Bij de oprichting ervan hebben ze "Democraat" ook viermaal voor niets in hun bus gekregen.

Ziet u de verbetering? Heeft u er zes gulden per jaargang voor over? Het gironummer, ten name van Administratrice "Democraat" in Amsterdam 14.77777 is goed voor uw zes gulden. Dan krijgt u het blad vlekkeloos 'n jaargang lang in de bus.

Van de 32 pagina's is een groot deel gewijd aan de congresstukken. Een soort handboek dus voor het congres in de Leidse Stadsgehoorzaal op vrijdag 13, zaterdag 14 en zondag 15 september. De congresstukken vallen (uiteraard) niet onder de verantwoordelijkheid van de redactie. Wel die andere pagina's, waarin we zoveel mogelijk hebben getracht actueel te zijn en iedereen aan het woord te laten. Weer zijn we daarin niet naar volle tevredenheid geslaagd. Wederom was er ruimte te weinig.

Toch blijven we vragen om toezending van meningen, bijdragen en suggesties. Omdat "Democraat" als landelijk blad van Democraten '66 open staat voor ieder die meent iets te zeggen te hebben over de huidige politiek. Inderdaad. We korten in, we plaatsen soms niet of pas in een volgend nummer. Maar we bestaan. Als maandblad "Democraat" van een jonge politieke partij.

Voor een hele nieuwe jaargang staat de verschijning van "Democraat" vast. Omdat het aantal abonnees groeit en wellicht bereid bent ook abonnee te worden, danwel te adverteren.

We schreven het al eerder. Geen leltjes, washandjes of wat bepaalde bladen ook plegen aan te bieden. Alleen een politiek blad, een jaargang lang, voor zes gulden. Voor u om in te lezen en zo u meent om in te schrijven.

Democraat

uitgave van de politieke
partij Democraten '66

redactie:
Jan G. Huygens
Frits Maas
Han Neeter
Wim Zandvoort

vormgeving:
Han Neeter

redactie-adres:
Jan G. Huygens
Loevesteinlaan 473 f
Den Haag
tel. 070-663239

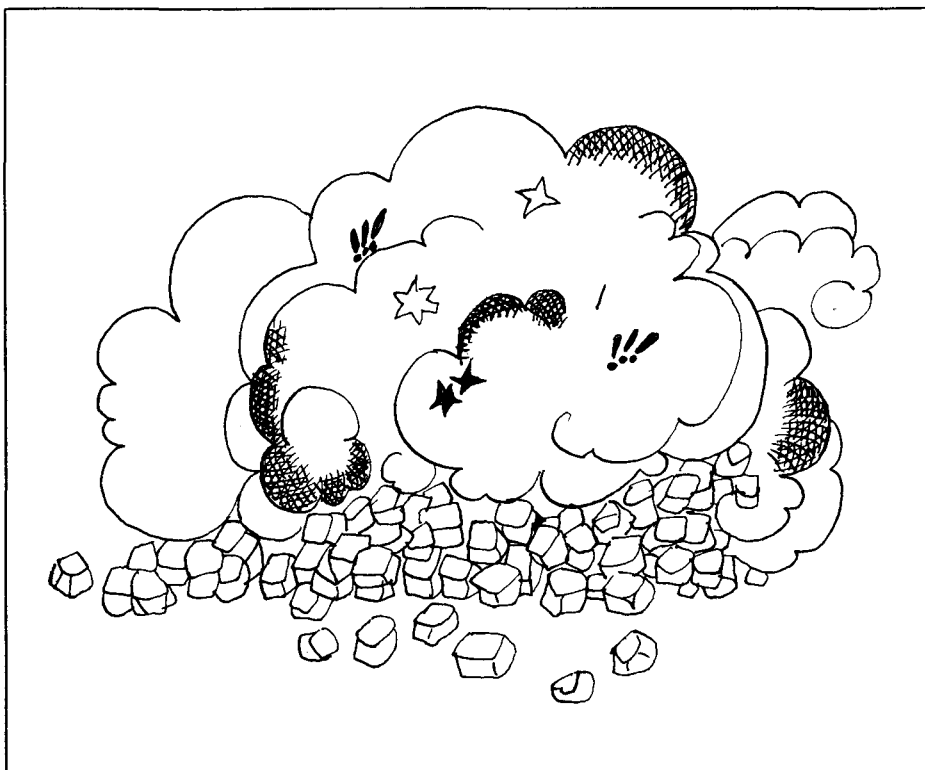
administratie:
Democraat
Keizersgracht 576
Amsterdam
tel. 020-226996
Postgiro:
1477777 t. n. v.
Administratrice
Democraat

abonnementsprijs:
f 6,- per jaar

advertentietarieven
bij het secretariaat

kopy voor het
oktobernummer voor
13 september op
het redactieadres

druk: Luna Delft

Op de barricaden!

E. J. van Litsenburg

D'66 wordt een keurige partij met studiecongressen en vele vergaderingen. Werkgroepen analyseren en werken theoriën uit. Op vrije zaterdagen komen dames en heren in de zalen van keurige gelegenheden op democratische wijze hun zegje doen over de uitkomsten van werkgroepen en subgroepen, commissies en subcommissies en andere uitvindzels van perfectionisme. Sommigen vinden dat prachtig. Ik heb echter de indruk dat veel leden er anders over denken en veel sympathisanten en kiezers in dit D'66 geen heil meer zien.

Kernpunten

Radicale vernieuwing van denktrant en mentaliteit zijn noodzakelijk. Kreten? Mijn antwoord is: ingewikkelde zaken zijn meestal te herleiden tot een aantal kernpunten. En verder citeer ik graag het Appèl: "Toch zouden wij er met klem op willen aandringen u niet te verliezen in die gedetailleerde problematiek, waarover de bestaande politieke partijen sinds jaar en dag zo moeizaam en vaak nutteloos schermutselen".

Aan drie fundamentele wijzigingen moet onze politieke wil richting geven:

- technologische ontwikkeling
- spreiding van macht
- oorlog en vrede.

De volgorde geeft geen prioriteit aan: er bestaat een onderlinge samenwerking, die dat onmogelijk maakt.

Technologie

Om duidelijk te weten waarover we het hebben neem ik de definitie over van de commissie Technologie D'66 Eindhoven:

"Technologie is het georganiseerd zoeken naar en het gebruik maken van wetenschappelijke en technische vindingen en inzichten om te komen tot nieuwe producten en werkwijzen, alsmede tot andere vormen van dienstverlening. Hierdoor wordt het mogelijk het produkten- en dienstenpakket te vergroten en/of bestaande produkten en diensten te verbeteren in kwaliteit of rentabiliteit".

Op verschillende plaatsen spreekt het partijprogramma van D'66 zich voor technologische ontwikkeling in deze zin uit. Servan Schreiber toont in "De Amerikaanse uitdaging" aan dat deze ontwikkeling zich doorzet. Doen wij het niet, dan doen de Amerikanen het wel voor ons en komen we in een afhankelijkheidspositie te verkeren die gevaarlijk is voor een spreiding van macht en de vrede.

In dit nummer

Interview met PPR-er
Michel van Hulst 4

Herman van Beekhuizen
"Positief" 6

De heerlijke gemeenschap 7

Congresstukken 9 t/m 24

Financieel overzicht 26

Techniek en democratie 28

Verstandig burgerschap 28

Spreiden van macht

Wim Veldhuijzen noemt in de "Democraat" van juni radicale democratisering "spreiding van de macht en scheppen van gelijke kansen op alle terreinen van het georganiseerde maatschappelijke leven". Ik beschouw het spreiden van de macht als een voorwaarde voor het daarna genoemde. De technologische ontwikkeling maakt - als we er niet in slagen de macht te spreiden - de sterken sterker, de zwakken zwakker, de rijken rijker en de armen armer.

Oorlog en vrede

Wil D'66 de militair-strategische theoriën over oorlog en vrede als tot een ander tijdperk behorend achter ons laten? Dan vragen de spanningsverhoudingen en in wereld onze aandacht. Behalve de verhouding tussen arme en rijke landen ook de verhouding arm-rijk in afzonderlijke samenlevingen, door de Braziliaanse bisschop Helder Camara zo treffend betiteld als "intern kolonialisme".

Het onthouden van menselijke rechten is een vorm van geweld die geweld oproept. Geen ander geweld dan dat van de politiek economische macht (of moet het zijn onmacht?) laat per minuut acht mensen sterven door gebrek aan voedsel of medicamenten. Als het "interne kolonialisme" niet wordt overwonnen - ook in de westerse wereld - zullen wij de volgende generatie een "jungle-maatschappij" achterlaten.

Buitenparlementair

Anderhalf jaar geleden stuurden we zeven mensen naar het parlement. Ik geloof dat dit niet voldoende is. Onze kansen liggen - naast het werk in parlement en partij - vooral in een scherpe buitenparlementaire activiteit die vooroordelen doorbreekt, de nadruk legt op het betrekkelijke van de vele probleempjes waaraan massa's parlementaire kracht worden verspild, de openbare mening wakker schudt en het parlementaire werk hinderlijk volgt. De geschiedenis bewijst dat ingrijpende veranderingen altijd werden bewerkstelligd door buitenparlementaire actie. Wat D'66 nodig heeft is een groep bewustmakers en doordruwers, die mentaal voorbereiden wat de fractie parlementair gaat aanpakken.

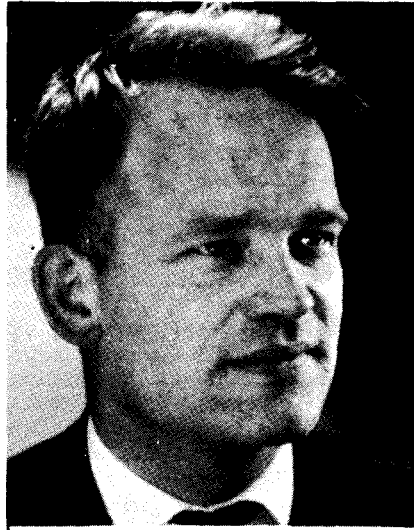
Straks gaan we congresseren. Wellicht is het dan mogelijk te peilen of D'66 bereid is de "geweldloze barricade" op te gaan. Een dergelijk D'66 zal een moeilijk bestuurbare partij worden. Er zal veel "gedonder" zijn, maar dan over politieke en niet over formele zaken. Het zou een partij kunnen zijn die ook om pragmatische overwegingen de oude politiek van het haalbare verwisselt voor de politiek van het noodzakelijke.

(bekort)

P.P.R.

Snijbrander helpt breekijzer

"Het moet van

Michel van Hulst

Michel van Hulst noemt zichzelf "De heer Postbus 10 in Lelystad". Hij is lid van het dagelijks bestuur van de Politieke Partij Radicalen. Wij stelden hem enkele vragen over de politieke ontwikkelingen. Het lijkt ons goed ook naar een anders erf te kijken. Al zou het maar zijn om weer eens te beseffen dat de boerderij van D'66 niet de enige is in de politieke pol-der.

Wim Zandvoort

- Hoe verloopt de opbouw bij de Politieke Partij Radicalen? Wat gaat de PPR in de nabije toekomst doen? Na de eerste sprong in de groei, circa duizend leden in de eerste tien dagen, loopt de groei van het ledental nu vrij gelijkmatig door. Het aantal actie-centra in het gehele land bedraagt nu 69, het ledental is de 2500, misschien nu zelfs al de 3000 gepasseerd. Meer dan 200 leden staan al klaar om te werken in de programmacommissies die het politiek program op tafel zullen moeten brengen. Momenteel is een schriftelijke enquête onder onze leden aan de gang om te achterhalen wat hun politiek verleden is en wat hun wensen zijn ten aanzien van ons aller politieke toekomst. Tevens willen wij daarbij achterhalen welke kwaliteiten onder onze leden schuil gaan.

De naaste toekomst zal een versterkte en gerichte activiteit brengen om leden te winnen, en zeer vele activiteiten ter concretisering van het program

Geen massapartij

- Hoe verklaart U dat D'66 slechts 40 leden heeft? Geen enkele moderne partij zal meer een massapartij worden zoals ARP, CHU, KVP en PvdA, omdat de moderne aanpak een politieke keuze eist. De groepsvorming om andere dan politieke redenen is aan D'66- en ook aan de PPR - vreemd, zij zullen daardoor ook altijd klein in ledental blijven.

- Wat scheidt (of bindt) D'66 van (aan) de Radicalen?

Ik heb mij tot nu toe meer verdiept in wat ons verenigt dan in wat ons scheidt. Ik geloof ook dat het nuttig zou zijn al diegenen die min of meer voorstanders zeggen te zijn van een progressieve concentratie (stembusakkoord, samenwerkingsverband) zich meer toe zouden leggen op het uitdiepen en concretiseren van het gemeenschappelijke dan van het scheidende tussen de mogelijke partners. Een duidelijk onderscheid tussen onze beide partijen op dit moment is dat het politiek-programmatische "gezicht" van de PPR nu al veel duidelijker getoond is dan dat van D'66 (dank zij overigens het voorbereidende werk gedurende bijna een jaar van de Werkgroep van Christen-Radicalen). Ik heb ook sterk de indruk dat onze leden meer dan die van D'66 gerecruteerd zijn uit meer progressieve milieu's (ARP, KVP, PSP, PvdA), terwijl er (vrijwel?) geen afkomstig zijn uit CHU, VVD en Boerenpartij.

Contacten

- Hoe oordeelt U over de tactiek van afwachten die D'66 aanhangt? Hoe fungeert D'66 naar uw smaak als gangmaker, katalysator en breekijzer? Ik heb niet de indruk dat D'66 afwacht. Weliswaar lijkt het aan de top misschien zo, waar dit "parool" min of meer formeel is uitgegeven. Ik weet echter van verschillende plaatsen waar aan de voet van de partijen al intensief wordt afgetast of en hoe een progressieve concentratie mogelijk is. Waar ook de persoonlijke contacten reeds gelegd worden die over enige tijd broodnodig zullen zijn. Het lijkt een beetje alsof D'66 niet

anderen komen "

meer de grote gangmaker is, alsof het nu zelf ook hijgend achter de in gang gezette ontwikkeling aanholt! Ik acht dit meer schijn dan werkelijkheid. D'66 als "breekijzer" bestaat nog steeds, het wordt nu echter in een voor D'66 minder toegankelijk gebied bijgestaan door de "snijbrander" die de PPR is.

- Is bewogenheid en eerlijkheid niet meer dan taktiek ?
Ach!

ARP

- Acht U de komst van de ARP in een progressieve concentratie een reële kans ?

In de zin zoals wij die verstaan, namelijk ruimschoots vóór de verkiezingen je binden aan enkele partners: neen. De groepen in de ARP die hun partij confessioneel willen houden zijn daarvoor veel te sterk. Ik vermoed wel dat de ARP zal proberen ook de volgende verkiezingen weer met een "radicaal-evangelisch" program te komen, om zich dan na de verkiezingen aan te sluiten bij de progressieve concentratie. Eerlijk ten opzichte van de ARP-kiezers vind ik dit niet; die lopen per slot van rekening dan nog steeds de kans, dat die keuze toch naar de conservatieve concentratie zal uitvallen, ondanks dat radicaal-evangelische program, zoals dat ook na de jongste Kamerverkiezingen gebeurde.

Aan de voet

- Zit de combinatie PvdA, PPR en D'66 er wel in ? Is een samenwerking PPR en D'66 nog de moeite waard ? Loopt de belangstelling voor vernieuwing misschien terug ? Is de kans op een progressieve concentratie wellicht verkeken ?

Als we werkelijk aan politieke vernieuwing willen denken en werken en werkelijk uit zijn op een politieke "herverkeveling" van Nederland, dan zullen we minder moeten denken in akkoorden tussen de toppen van de partijen, maar meer in de groei van nieuwe verbanden aan de voet.

Daarbij zal blijken dat niet de gehele PvdA, D'66, PPR en PSP in een progressieve concentratie terecht zullen komen, evenmin als de gehele ARP, CHU, KVP en VVD in een conservatieve concentratie zullen belanden. Vanuit alle partijen zullen sommige personen (groepen ?) het niet eens zijn

met de lijn gekozen door hun partijleiding en juist het andere kamp verkiezen. Dit proces zal echter voornamelijk aan de voet van de partijen, bij de leden en het lagere kader (de lokale voorzitter en secretaris) en vooral bij de kiezers plaats vinden. Ik zeg niet dat aan de top niet verder gewerkt moet worden aan de tot stand koming van de progressieve concentratie, wel dat deze activiteit juist aan de voet met alle kracht moet worden nagestreefd. Dan pas ook zal blijken dat de progressieve concentratie meer is dan een optelling van stemmenpercentages thans behaald door D'66, PSP, PvdA en Groep Aarden, waaruit sommigen nu maar al te gretig concluderen dat die progressieve concentratie nooit de meerderheid kan behalen.

Zo opgevat geloof ik ook niet dat de belangstelling voor politieke vernieuwing is verdwenen. De kiezers die een nieuwe politiek willen, blijven hiervoor belangstellend, mits de optredende partijafsplittingsen maar voorboden zijn van een nieuwe partijvorming, tussenfasen in een proces dat voortgaat en niet de vorming van nieuwe stukjes "establishment" die feitelijk op hetzelfde neerkomen als wat reeds eerder was.

- Wat verwacht de PPR nu en straks van D'66 ?

Mij dunkt dat D'66 niet zelf tot een stukje partij in die oude zin wordt.

- Waarin schiet de partij volgens U tekort ?

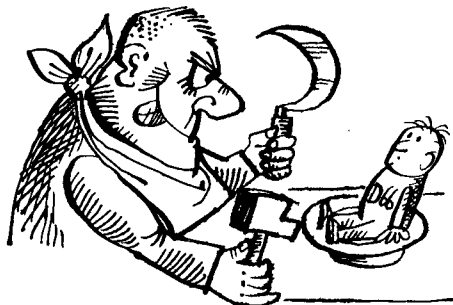
Ik heb een beetje angst dat D'66 (of groepen binnen D'66) al aan dit vastleg-proces bezig zijn. Daarin zou dan D'66 aan zijn zelfgekozen roeping verzuken en de vorming van een progressieve concentratie aanzienlijk bemoeilijken.

d'66

Drs. Nooteboom heeft de indruk, dat de elitocraten in D'66 en met name de alphamensen wat beducht zijn voor het Sample, omdat het niets meer te maken heeft met het oude, vertrouwde politieke spel.

(Haagse Post, 13.7.68).

Weg met

D'66

Gelezen door
Wim Zandvoort

Kamerleden zijn duurder dan men denkt. Toen de geachte afgevaardigden het onlangs eens werden over de verhoging van hun jaarlijkse schadeloosstelling tot f 40.000.--, vergaten zij in hun debatten een kleinigheid: hun pensioen. Alles bij elkaar kost een kamerlid de Staat ongeveer een ton per jaar. De fractie van D'66 wist dat maar zweeg. Waarom ?

(Haagse Post, 13.7.68).

d'66

Op mijn betoog dat de staatsrechtelijke wensen van D'66 en die van de PvdA, zoals zij in de laatste tijd zijn geformuleerd, ten aanzien van de verhouding tussen regering en parlamentsmeerderheid, lijnrecht tegenover elkaar staan, gaat de heer Zeevalking niet in. Hij verwijt mij slechts dat ik met mijn kritiek een obstakel opwerp tegen samengaan van de beide partijen. Men werpt echter geen obstakel op als men erop wijst, dat het er staat. Wil men kunnen samengaan in een combinatie, die tot een progressief beleid kan voeren, dan moet men zich tijdig over deze kwestie beraden.

Maar over het oprichten van een obstakel gesproken, zeer onlangs heeft Van Mierlo, de voorman van D'66 een slagboom neergelaten. In een interview door drs. Puchinger antwoorde Van Mierlo op diens vraag of hij meende dat de PvdA het socialisme moest prijsgeven: "Ik geloof dat dat althans in meerderheid zou moeten gebeuren". Zijn betoog kwam er verder op neer, dat wel socialisten zouden mogen deelnemen aan een progressieve combinatie, maar niet de PvdA als socialistische partij, omdat dit teveel een socialistisch stempel op de combinatie zou drukken. Als dit het standpunt is van D'66, dan zou beraad over de vraag of men tot eenheid kan komen ten aanzien van staatsrechtelijke wensen, geen zin meer hebben.

(W. Drees in Vrij Nederland v. 20.7.68).

"Positief"

H. van Beekhuizen Landelijk politiek secretaris

D'66 is de politieke arena in Nederland binnengestapt onder de vlag van de partijvernieuwing. We probeerden duidelijk te maken dat het bestel ziek en moe was, er moesten hervormingen komen van het staatsrecht en het kiesrecht, waardoor de politieke partijen zouden worden gedwongen in grotere verbanden en de kiezer meer effect kon geven aan zijn stem.

Hoewel deze geluiden - in een andere context - niet geheel onbekend waren aan politicologen, voor de grote massa van ons volk waren ze gloednieuw; hier werd zo niet de oplossing dan toch de richting waarin een oplossing gevonden zou worden aangewezen.

Nu, na anderhalf jaar, is dit aspect van de vernieuwingsdrang die in D'66-ers leefde goeddeels gekanaliseerd in de in onze democratie daarvoor geschikte banen: een politieke partij, waarvan het bestuur de handen vol heeft aan allerlei semi-politieke zorgen, een fractie, die zich met duidend en een vraagstukken bezig moet houden die met vernieuwing van het politieke bestel op zich niet veel te maken hebben, een staatscommissie voor de grondwetsherziening, die ook niet over een nacht ijs gaat.

Bewuste keuze

Het is een bewuste keuze geweest van D'66 om te opereren naast de andere partijen, om het werk in de vertegenwoordigende lichamen serieus te nemen, om dit spel mee te spelen.

Hierdoor is - gegeven ons uitgangspunt - een zekere tweeslachtigheid ontstaan. Wanneer het bestel ziek en moe is, en men kruipt er in om het te vernieuwen, wordt men alras ook tot het bestel gerekend. Dit gevaar bedreigt - uit de aard van het werk - meer de fractie dan de partij. De fractie is veel sterker gebonden aan een door het parlement vastgestelde werkwijze, aan een rigoereuze kameragenda, aan de plicht om - ook al is men dan maar 7 man sterk - het nodige te zeggen over vrijwel alle onderwerpen die enigszins van belang zijn. Veel minder bedreigt dit gevaar om tot "het bestel" gerekend te worden de partij zelf.

De partij is autonoom en kan veel zelfstandiger opereren. Het moet daarom duidelijk zijn dat het functioneren als breekijzer meer de taak is van de partij dan van de fractie.

Welnu: men kan veilig vaststellen dat de partij bij verkiezingen zijn beste kansen heeft om die breekijzerfunctie waar te maken. In een land als Nederland vindt echter het beginsel van de permanente revolutie niet zoveel ahang dat de frequentie van de verkiezingen hoog zou kunnen worden genoemd.

Krijgt de partij dus weinig kans om via verkiezingen deze breekijzerfunctie waar te maken, anders, maar ook veel complexer ligt dit bij het bevorderen van de toenadering tot verwante groepen, en het losweken van verwante groepen uit andere partijen.

Katalyse

De daarbij te volgen tactiek en techniek heeft weinig te maken met breekijzers en met ontploffingen, en wordt beter gekarakteriseerd met de term katalyse. Het is ook minder spectaculair, elk lid kan er op eigen gelegenheid aan werken, zonder dat er veel naar buiten treedt. Het is zozeer een proces op lange termijn dat wij ongeduldig worden en verlangen naar een andere snellere procedure.

Hier dient bedacht dat de in 1967 en 1968 opgetreden veranderingen, met name die in het buitenland, die radicaliserend inwerken op de binnenlandse politiek, een zelfstandige betekenis van de partijvernieuwing in een ander daglicht hebben gesteld. Een partij is of althans behoort niet alleen te zijn een machine die stemmen organiseert, zij behoort ook en misschien vooral te zijn communicatiekanaal, waarin de door de maatschappij aangedragen problematiek wordt bestudeerd, besproken, en voor politieke actie rijp gemaakt. Welke problemen er allemaal zijn behoeft hier niet gezegd. De democratie zal - naar haar eigen oude traditie - zich steeds vernieuwen; vandaag gaat dit stormachtiger dan ooit.

En in die situatie is het zinnig om als D'66 bij te dragen tot partijvernieuwing, niet door anderen te bedreigen met verlies, maar door centraal te stellen dat het alle democraten, die progressief kunnen denken en handelen uit hun oude kaders op te roepen naar een nieuw standpunt. Ik meen dat ook de D'66-ers dan uit hun (nog geen 2 jaar oude) huis moeten kunnen komen. Degenen die de concrete ver-

nieuwing en uitbouw van onze democratie ter harte gaat moeten elkaar kunnen vinden in een program, dat niet vruchteloos probeert oude voorschriften toe te passen op omstandigheden waarvoor ze niet zijn geschreven. Integendeel: alle partijen die zich positief opstellen tegenover de toekomst dienen mankracht en materiaal te leveren voor het beveiligen en bevorderen van de democratie in een steeds ingewikkelder tijd, waarin de techniek steeds nieuwe problemen oproept.

Daar, in dit vlak van het onderzoek naar en de gerichtheid op de toekomst is een positieve bijdrage te leveren niet alleen aan de partij- maar ook aan de maatschappijvernieuwing.

Als het politiek congres van september hier de stoot toe geeft, wordt het congres wezenlijk van belang voor de vernieuwing van de partijen en voor de verbetering van de kwaliteit van onze democratie.

Hoog-haha-achting

"Met gevoelens van hoogachting", zo ondertekent het hoofdbestuur van D'66 een brief aan de minister van binnenlandse zaken (Democraat, juli/augustus, pag. 7). Toch typerend zo'n zinnenetje in het licht van, ik noem maar enkele kreten, radicale demokratisering, nieuwe maatschappijvormen, openbreken van oude verhoudingen. Het loopt kennelijk toch nog niet zo'n vaart: we blijven braaf buigen.

De heerlijke gemeenschap

W. Top

Er was eens een man, - laten we hem maar weer Jansen noemen. Jansen wordt op een dag op aanwijzing van zijn chef, De Jong, ontslagen. Gegriefd meldt Jansen zich op het spreekuur van zijn vakbond. Tot zijn verbazing treft hij daar als degeen die het spreekuur houdt . . . De Jong aan. Deze maakt zijn gast duidelijk, dat hij hier nu in een andere rol zit en verwijst Jansen plichtsgetrouw naar het Gewestelijk Arbeidsbureau: daar kun je je beklag doen. Als actief bondslid is De Jong per slot loyaal.

Jansen vervoegt zich bij het G. A. B. en zijn klacht wordt door de ontslagcommissie van het bureau in behandeling genomen. Wie schetst Jansen's bevreemding als hij ontdekt dat De Jong namens zijn bond lid van die commissie is? De commissie beschikt afwijzend.

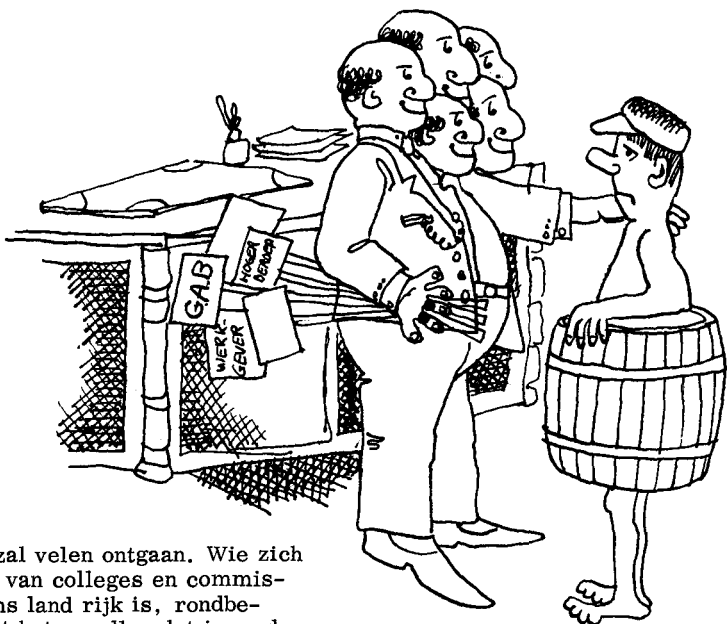
Jansen komt bij de bedrijfsvereniging terecht en vraagt om een werkeloosheidsuitkering. De bedrijfsvereniging bepaalt dat Jansen niet voor een uitkering in aanmerking komt, omdat hier sprake zou zijn van vrijwillige werkeloosheid. (Dat in het bestuur van de bedrijfsvereniging een bestuurder van zijn bond, een makker van hem en De Jong, zitting heeft, ontgaat Jansen overigens.)

Jansen gaat tegen deze beslissing in beroep. Als hij voor de Raad van Beroep verschijnt, raakt hij een flauwte nabij. Want wie fungeert daar als bijzitter? De Jong!

Symptoom

Het verhaal van Jansen is hier van belang als symptoom, nièt als geval (al ken ik zo'n geval). Het kan als spoor dienen naar toestanden waarvan onze maatschappij wemelt. Het programma van D'66 haakt al op zo'n toestand in: "Een wettelijke regeling dient het aantal commissariaten dat door één persoon kan worden vervuld te beperken en de spreiding ervan te bevorderen". Dat de voorhanden commissariaten van ondernemingen binnen een betrekkelijk kleine kring verdeeld zijn, weten we immers.

En we weten ook nog wel dat er mensen geweest zijn, die de combinatie van Kamer- en S. E. R. -lidmaatschap gelaakt hebben. Maar dat we onze blik, in welke richting ook, maar even hoeven te scherpen om torens van nauwelijks met elkaar te rijmen functies op één enkel schouderpaar te

ontwaren, zal velen ontgaan. Wie zich in het woud van colleges en commissies, dat ons land rijk is, rondbeveegt, moet het opvallen dat je op de meest uiteenlopende terreinen telkens weer dezelfde gezichten tegenkomt. De opeenhoping van allerhande functies in één hand zit in de structuur van onze samenleving gebakken.

Het moet iets te maken hebben met de christelijke signatuur van die samenleving. Het "samen" is hier nu eenmaal geliefder dan het "tegen". (Als je zelfs van een man als Bogaers moet horen wat we allemaal samen moeten doen, dan vraag je je af wat we elk afzonderlijk eigenlijk nog te doen hebben.) Als je in ons land voorstelt de één een en ander te laten doen en de ander er toezicht op te laten houden, komen ze onmiddellijk paniekerig met de klassenstrijd aansjouwen. De noodzaak van een scheiding van taken en bevoegdheden ligt verre buiten onze gezichtskring. Als de goede inborst er maar is, is alles in orde. Wat doet het er dan immers nog toe, wie de zaken probeert rond te krijgen. Waarom zou je zestien verschillende akkevieten aan zestien verschillende kerels tobedelen, als één vent die zestien akkevieten ook wel kan opknappen? Deze cumulatie van taken heeft bovendien het voordeel dat je niet zo erg over de communicatie in hoeft te zitten. Eén persoon van informatie voorzien is altijd nog gemakkelijker dan zestien mensen informeren. Bovendien is één persoon het gauwer met zichzelf eens dan wanneer je het met z'n zestienen eens moet zien te worden. En dat is een pak van ons

sociaal-perfectionistische hart.

Perfectionisme

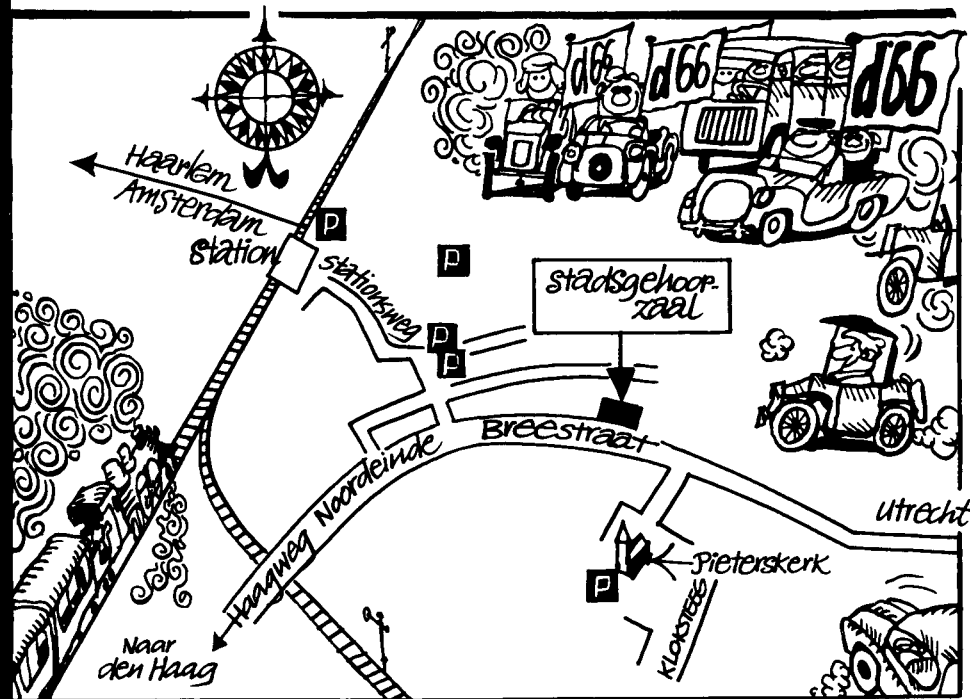
Want dat Nederland sinds de laatste oorlog door sociaal perfectionisme beheerst wordt, is buiten kijf. Die oorlog heeft ons zo'n hartverscheurende chaos ingepeperd, dat we nog maar één hartstochtelijke wens hebben: het moet allemaal op rolletjes verlopen, alsjeblijft geen tegenstellingen, spanningen, risico's, conflicten meer. Samen de heerlijke gemeenschap vestigen, dat is het doel. In die heerlijke gemeenschap is geen plaats voor een scheiding van machten (wat is dat voor een vies woord, macht?) en verantwoordelijkheden: iedereen is medeverantwoordelijk.

Het resultaat is dat niemand verantwoordelijk is. We menen het allemaal zo vergenoegd samen te doen, dat we niet in de gaten hebben dat alles voor ons, over ons en zonder ons gedaan wordt door enkelen. We leven in een maatschappij van "bonzen"; we hebben er het woord "oligarchie" voor. En ons dan maar zorgen maken over de tijdnood, overspannenheid, managersziekte onder onze notabelen, vreemd opkijken van al dat geroep om meer "democratie", "openheid", "duidelijkheid", schrikken van Provo en "Links" en de verdachtmakende toon der openbare mening, verontwaardigd zijn over de

Boerenpartij en de splinterende rest. Dat democratie nu juist een systeem is voor een onvolmaakte, een imperfecte wereld, vol menselijk falen en harde macht, - een systeem dat ons in staat stelt diep in de ogen van die onvoldragen werkelijkheid te kijken, omdat op elke actie een correctie mogelijk is zonder dat er bloed hoeft te vloeien, dat lijkt men zich niet te realiseren. Al liggen de voorbeelden voor het verband tussen verlangen naar sociale perfectie en despotie in de geschiedenis en in de omgeving voor het grijpen.

Correctie

De mogelijkheid tot geweldloze correctie, - ziedaar de kern van de democratische zaak. Wie zal evenwel onze "bonzen", onze alleswetters en allesdoeners corrigeren? Weten wij, mensen in de straat, veel. Er is dan maar één eerste oplossing: geef die allesdoeners wat minder te doen en de nietsdoeners wat meer, en daar hebben we een mooi mechanisme voor, de "onverenigbaarverklaring", de "incompatibiliteit". Incompatibiliteit en correctie zijn van hetzelfde laken een pak. Door een dwingende verdeling van functies in een geheel, dat niet buiten die functies kan, neemt de onderlinge corrigeerbaarheid der activiteiten toe, evenals trouwens de noodzaak van informatie-uitwisseling. We kunnen het als radicaal-democraten (Van Riel sprak eens van "anarchodemocraten", wat me eigenlijk wel zo lief is) heel gemakkelijk hebben. We hoeven het stokpaardje met de naam "incompatibiliteit" maar te beklimmen en ons zal niemand meer betwisten dat we radicaal-democratisch bezig zijn. Het geheim van de democratische smidse: verklaar de ene functie zoveel mogelijk onverenigbaar met de ander en er moet wéér een mannetje of vrouwtje op komen draven. Voor we het weten zijn we er allemaal bij betrokken en waar gaat het democratie anders om? Het zal dan over het algemeen wel minder best gaan, zoveel hoofden zoveel zinnen. Maar het is beter dat we met z'n allen verantwoordelijk zijn voor de janboel die we fabriceren, dan dat niemand verantwoordelijk is voor het fijns dat tot stand kwam. Marx' concept "vervreemding" geldt niet alleen voor de arbeid en niemand leeft graag in Het Slot van Kafka. Ter zake. Wat doen burgemeesters in de Tweede Kamer, statenleden in de Eerste Kamer, bestuurders van particuliere organisaties in besturen van publieke instellingen (bedrijfschappen, bedrijfspensioenfondsen enz.)? Vul verder maar in.

Drie dagen lang

Zo maar wat

Het Vaticaanse apilcopaat.

*

Op een klein stationnetje 's morgens in de pusta stond een Russisch treintje op het oude spoor

Kwam een Tsjechisch mannetje draaide aan de sikkeltjes Hakke, hakke, Dubcèk, Weg zijn zij.

(Tsjechisch kinderliedje)

*

Wie geen figuur wil slaan, kan altijd wel een burgemeester vinden.

*

Democratie is toch niet duur. Voor slechts f 22,50 mag je drie dagen je bek open trekken.

*

Het ligt in de bedoeling van de Amerikaanse autoriteiten de ontboste gebieden van Vietnam te beplanten met nappalmen.

*

Een paus is ook maar een gewezen bisschop.

*

Op een duitse brug mag een nederlandse militaire colonne zelfs graag gefotografeerd worden.

(Bericht t. b. v. Kon. Marechaussee)

Drie dagen in Leiden samenklonteren om in democratisch verband politiek te bedrijven. Drie dagen lang om half elf beginnen om te luisteren naar sprekers die deskundig babbelen over ondernemingsrecht, Nederland en de NAVO, de woningbouw en de integrale ontwikkelingsplanning.

Dat allemaal in de Leidse Stadsgehoorzaal, die op zaterdag om vijf uur precies door alle democraten moet zijn verlaten omdat vrouwelijke studenten er een feestje hebben. Dat allemaal in de Leidse Stadsgehoorzaal, waar op vrijdag en zondag ook de avonduren te beschikking zijn om het eens te worden over zuiver redactionele wijzigingen in het programma en het huishoudelijk reglement, waaraan moet worden geschaafd voor een hoofdbestuurverkiezing.

De met losse hand vervaardigde plattegrond van Leiden is slechts bedoeld als een eenvoudige aanwijzing hoe de Breestraat te bereiken is. Hier en daar zijn parkeerplaatsen aangegeven, die - als u laat komt - ongetwijfeld zullen zijn ingenomen door Leidenaars of vroeg uit de veren zijnde democraten.

Leiden is geen dorp, maar een stad. Echter niet zo groot dat te voet de Stadsgehoorzaal bereiken een onmogelijkheid is. Daarom, laat uw auto thuis of zet dit vervoermiddel op de eerste plaats die u geschikt voorkomt.

Enkele korte maar toch zeer belangrijke berichten

Na 3 september niet meer aan het congressecretariaat betalen maar contant aan de zaal in Leiden. Acceptgirokaart mag ook.

Uw reactie op deze congresstukken (ontelbare moties, aanvullingen en natuurlijk ook lofuitingen) worden bij de aanvang van het congres op een keurig stuk papier aan u verstrekt. Daarbij ook de zo onmisbare informatie over de technische faciliteiten (stencilwerk, telefoons, toiletten, perskamers, vergaderzalen groot en klein, enz.).

Gedurende het hele congres zal er een cafetaria en een restaurant geopend zijn, waar u voor eigen kosten net zo veel kunt nuttigen als u wilt. Alleen het eerste kopje koffie op vrijdag krijgt u van D'66.

In Leiden zijn overal wegwijzers te vinden die u wijzen naar parkeerplaatsen en congreszaal. Let u goed op. Er staan er ook van de A.N.W.B. Die van ons zijn van D'66.

Stemmen kunt u met de reeds beroemd geworden votometer.

D'66-ers zijn erg gastvrije mensen. Dat ervaart ons congressecretariaat zeer sterk. Vele slaapplekken zijn nu reeds aangeboden. Indien u dus een bed of meerdere bedden nodig heeft voor deze dagen, schrijf of bel dan even naar; Postbus 969 of 070-639969 na 11.00 uur 's morgens.

J.M. Brand, hoofdvoorzitter
T.P.M. de Jong
W. Kingma

Congresvoorzitters

M.G. Rood
Jac. Soetenhorst - de Savornin Lohman
W. van Zijll

Vergaderschema

- vrijdag** 10.30 Opening partijvoorzitter.
Instructies congresvoorzitter.
Kiezen van stem- en notulencommissie op voordracht van het bestuur.
- 11.00 Sectievergaderingen. (verandering partijprogramma).
11.00 - 14.00 Buitenland en Defensie (NAVO en DDR)
Volkshuisvesting
Technologie
14.00 - 17.00 Buitenland en defensie xx
Planning
Ondernemingsrecht
- 17.00 Einde sectievergaderingen.
17.30 Behandeling van redactionele programmawijzigingen.
19.30 Behandeling van de regelingen, voorzover deze betrekking hebben op de Hoofdbestuursverkiezing.
21.30 Einde eerste dag.
- zaterdag** 10.30 Rede door Hans van Mierlo.
11.30 Bespreking van de resoluties van het Hoofdbestuur.
17.00 Einde tweede dag.
- zondag** 10.30 Discussie over die onderdelen van de veranderingen in het partijprogramma, die vrijdag in de sectievergaderingen zijn behandeld.
18.30 Einde congres.

xx Wanneer de behandeling van de DDR en de NAVO voor 15.00 uur gereed is zal het onderwerp Vredesstrategie aan de orde komen.

Staatsrecht in discussie

Het hoofdbestuur heeft besloten op het congres een gelegenheid te openen voor een eerste discussie over de rapporten Staatsrecht en Kiesrecht van de werkgroep Staatsrecht. Later zal worden bekend gemaakt op welke dag en welk uur deze bijzondere deel-vergadering zal plaats hebben. Het hoofdbestuur wil door deze discussie de meningen peilen en de werkgroep Staatsrecht verzoeken deze rapporten later voor te leggen aan een deelcongres met de functie van een sectievergadering. Vervolgens kan worden gestreefd naar een verwerking van deze stof in programma-punten op het tegen het einde van dit jaar te houden huishoudelijk congres.

In het redactionele gedeelte van deze Democraat treft U een beknopte samenvatting van het rapport Kiesrecht aan, dat enige tijd geleden naar de afdelingen is verzonden. Het zojuist verschenen rapport Staatsrecht wordt verzonden naar de afdelingen.

Beide rapporten op het congres verkrijgbaar

Opzet van het congres

(Korte verantwoording
van het hoofdbestuur)

Reeds dadelijk na haar oprichting hebben de activiteiten van D'66 zich toegespitst op twee onderwerpen. In de partijpolitieke omstandigheden van 1966 was het noodzakelijk de democratische staatsinstellingen te hervormen en opnieuw te inspireren. Als doel zagen wij toen vooral dat de partijen gedwongen zouden worden tot hergroepering en tot herziening van de structuur waarbinnen zij opereerden. Lang is toen gearzeld of wij dit doel moesten proberen te bereiken als pressurègroep dan wel als politieke partij. Toen de keus was gevallen op de laatste methode moest D'66 als politieke partij de kiezer een volwaardig politiek program aanbieden. Ook dit is er gekomen. Deze hoofdlijnen: de vernieuwing van de democratie en de uitbouw van een concreet program worden ook in dit congres doorgetrokken.

Sedert de oprichting van D'66, nu bijna 2 jaar geleden, zijn de omstandigheden in onze wereld grondig veranderd. Belangrijke vragen zijn aan de orde.

De vraag naar verbetering van onze democratie als staatsrechtelijk systeem en de positie van de politieke partijen is weliswaar nog actueel, maar dekt niet meer voldoende alle verschijnselen. Binnen en buiten vele andere maatschappelijke organisaties en structuren dringt zich de vraag op hoe de mens van vandaag en morgen een reële invloed kan behouden of veroveren op de mensen of machines die het voor het zeggen hebben. Dit is niet alleen in Nederland zo, het verschijnsel doet zich internationaal voor. Vanuit de in ons program reeds tot uitgangspunt gekozen democratiseringsgedachte dient op deze zeer belangrijke vraag een antwoord te komen.

De tweede vraag die in onze wereld centraal staat is die van de samenhang tussen de nationale en buitennationale verschijnselen en verantwoordelijkheden. Het is ontegenzeggelijk waar dat vele Nederlanders zich meer en meer geëngageerd voelen bij vele zich in het buitenland afspelende gebeurtenissen. Terecht. De wereld is niet meer een optelsom van gesloten volkshuishoudingen, met ieder zijn eigen lusten en lasten. Integendeel, de verdeling van de lusten en lasten dient mede te worden beoordeeld vanuit boven-nationale gezichtspunten, en alle nationale politieke problematiek dient in deze relatie te worden gezien. De vraag naar de internationale betrokkenheid en gezamenlijke verantwoordelijkheid van ieder volk vóór ieder volk dient thans nader te worden beantwoord, ook door D'66.

Als het waar is dat uitbreiding en verdieping van de democratie, en het opnieuw stellen van Nederlandse problemen in hun internationale samenhang urgente en centrale vragen zijn voor een politieke partij van nu, dient D'66 deze vragen aan de orde te stellen op zijn politiek congres.

De vraag naar de partijvernieuwing en de partijpolitieke opstelling, die in D'66 aan de orde is gesteld, is nog steeds actueel, maar dient te worden weggehaald uit de sfeer van onderhandelingen tussen de establishments van de diverse partijen, en de tot niets verplichtende publieke suggesties.

Bovendien gaat het niet om het zoeken naar combinaties van bestaande partijen, maar om een ruimere politieke vernieuwing. We kunnen proberen de zaak van de democratisering samen met de zaak van een werkelijk democratische partijvernieuwing tot een oplossing te brengen daar waar ze opgelost moet worden: aan de basis, bij de kiezers. Ook deze zaak legt het hoofdbestuur ter beslissing voor aan het congres.

Al deze vragen worden voorgelegd in de vorm van resoluties. Op verzoek van en in overleg met het hoofdbestuur zijn een aantal gedachten uitgewerkt door een in wisselende samenstelling bijeengekomen groep bestaande uit Baehr, Van Beekhuizen, Beekmans, Brand, Brinkhorst, De Goede, Van Lookeren Campagne, Van Mierlo, Nuis, Ringnalda, Stokvis en Top. De suggesties van deze groep zijn in de diverse stadia van totstandkoming in twee vergaderingen met de voorzitters van de landelijke politieke werkgroepen en in drie vergaderingen van het hoofdbestuur een drietal resoluties heeft vastgesteld. De concepten voor de resoluties konden gedurende het proces van de besluitvorming en kort daarna niet aan alle leden ter inzage worden gegeven, uitsluitend om ontijdige publiciteit te voorkomen. De verantwoordelijkheid voor de resoluties ligt vanzelfsprekend geheel bij het hoofdbestuur.

Naast deze resoluties zal het congres wijzigingen en correcties van het thans bestaande program behandelen. De vele werkgroepen van D'66 hebben over diverse onderdelen van het program voorstellen gedaan.

Het hoofdbestuur heeft uit de stof die rijp of vrijwel rijp was voor een congres een keuze moeten doen. Zouden meer onderwerpen aan de orde zijn gesteld, dan zou òf het congres langer dan drie dagen moeten gaan duren, òf de discussie per onderwerp zou te veel moeten worden beperkt. Stukken die op een deelcongres al waren behandeld zijn eerst aan de orde gesteld (b.v. N.A.V.O., integrale ontwikkelingsplanning). Enkele onderwerpen zijn toegevoegd.

Een aantal redactiewijzigingen worden voorgesteld om het program helemaal bij de tijd te brengen. Programapunten die zijn verwezenlijkt dienen uit het program geschrapt. Voorbijge feitelijke omstandigheden eveneens.

Tenslotte heeft dit congres tot taak een voorlopig huishoudelijk reglement bestuursverkiezingen vast te stellen. De besluiten van Helmond kunnen pas in een in november of december te houden congres worden omgezet in statutenwijzigingen en in reglementen.

Toch dient volgens de huidige statuten de helft van het thans zittende hoofdbestuur nog dit jaar te worden vervangen.

Daarvoor dient een reglement te worden vastgesteld, dat overigens waarschijnlijk alleen maar voor die verkiezingen zal worden gebruikt.

Het congres wordt gehouden volgens een congresreglement, dat onder de huidige statuten door het dagelijks bestuur moest worden vastgesteld. Dit reglement is vrijwel gelijklopend aan het reglement, dat voor het congres in de RAI in

1966 is gebruikt. Het is voornamelijk uitgebreid met een regeling over de amendementen. Wij attenderen u op de drie voorwaarden waaraan een amendement moet voldoen.

De eerste voorwaarde (ondertekening door de indiener) spreekt voor zichzelf.

De tweede voorwaarde, dat een amendement op 10 september 1968 op het secretariaat in Amsterdam moet zijn, stelt ons in staat deze amendementen nog tijdig te vermenigvuldigen, zodat u weet waarover wordt gesproken.

De derde voorwaarde beoogt vooral bekorting van

het congreswerk, omdat wanneer meerdere amendementen uit één afdeling of werkgroep komen, de voorzitter of secretaris met de indieners overleg kan plegen over het combineren van amendementen, terwijl dubbele amendementen ook worden voorzamen.

Het hoofdbestuur vertrouwt gaarne, dat de beslissingen van het congres zullen bijdragen tot wat in ons program wordt aangeduid met "de geestelijke en materiële ontplooiing van alle mensen in Nederland en zo mogelijk andere landen".

Een inleiding op de resoluties

D'66 is begonnen als een beweging die veranderingen tot stand wilde brengen in het politieke bestel. Het oude deugde niet meer, vonden wij. Het was niet democratisch genoeg, en het werd beheerst door verouderde partijpolitieke tegenstellingen. Daardoor ging de politiek niet over de zaken waarover zij zouden moeten gaan. Wij droegen concrete voorstellen aan tot verbetering van de situatie. Wat ons nog niet goed lukte, was het omschrijven van de raming waar de politiek dan wel over zou moeten gaan. Op bepaalde deelgebieden slaagden we er ongetwijfeld in, nieuwe problemen aan de orde te stellen en oude problemen in een nieuw licht te zetten. Bij het zoeken naar een algemene omschrijving van onze aanpak echter kwamen we niet veel verder dan woorden als radicale democratisering, pragmatisme en progressiviteit, termen die het nadeel hebben, dat niet iedereen er hetzelfde mee bedoelt, en dat ze snel verslijten in het politieke spraakgebruik.

We hoeven ons daar niet over te schamen. Niet alleen in het politieke bestel, maar ook overal op maatschappelijk en cultureel terrein hebben oude structuren zich gevuld met een nieuwe inhoud - maar we zijn er over blijven praten en denken in oude terminologie. Ook als we ons van de nieuwe inhoud en de nieuwe problematiek min of meer duidelijk bewust zijn, blijven we grotendeels gevangen van de oude termen en de suggesties die daaraan verbonden zijn. Het afdoende onder woorden brengen van de hedendaagse problematiek van de samenleving, zodanig dat geen misverstand mogelijk zijn, is een taak die nooit helemaal kan worden afgemaakt, omdat de ontwikkelingen dan al weer vooruit zijn. Het handelen kan er dus niet op wachten - al doende leert men de problemen trouwens onderkennen.

Twee jaar politiek handelen en nadenken, en daarnaast een aantal gebeurtenissen die de maatschappelijke ontwikkeling hebben verduidelijkt, maken dat we nu meer weten dan aan het begin. Onze visie op de hoofdlijnen van politiek en maatschappij is helderder geworden. Nog steeds hebben we geen antwoord op alle vragen, we zijn zelfs niet helemaal zeker van ons antwoord op de belangrijkste - maar dat zal nooit anders worden. Wel zijn onze conclusies duidelijk genoeg om de grondslag te vormen voor een nieuw initiatief.

Maatschappelijke crisis

Dat de Westeuropese landen in een maatschappelijke crisis verkeren kon twee jaar geleden nog

als een academische bewering worden beschouwd. Nu niet meer. De gebeurtenissen in Frankrijk maar ook elders leveren een sterke aanwijzing op, dat onze landen, onder de kalme oppervlakte, onder zeer hoge druk staan. Het is onmogelijk geworden om de symptomen van deze spanning, die ook in Nederland en ook door ons zijn gesignaleerd, nog langer te kleineren als voorbijgaande beroeringen van de oppervlakte.

Met handhaving van de oude instellingen ontwikkelt zich in Westeuropa een versteende maatschappijvorm, waarin een élite van specialisten zonder herkenbaar gezicht een macht uitoefent die steeds meer ingrijpt in het leven van de burgers, en daarbij steeds minder controleerbaar wordt. Als lezers, kijkers en kiezers worden de burgers met alle democratische égarde behandeld; ze worden overstroomd met informatie over tal van zaken die vroeger buiten de gezichtskring van vrijwel iedereen vielen; ze vormen er zich een oordeel over en willen er invloed op uitoefenen. Proberen zij dat inderdaad te doen, dan blijkt bijna steeds dat essentiële informatie ontbreekt en dat er nauwelijks mogelijkheden zijn om werkelijk mee te praten of tegen te spreken. De frustraties, die zich hierdoor ophopen, kunnen zich niet meer ontladen, totdat zij - zoals in Frankrijk - tot felle uitbarstingen komen, die dan door de schrikreacties die zij oproepen, het proces van de ongecontroleerde machtsvorming eerder versnellen dan doorbreken.

Kanalen graven

Wij zien op het ogenblik twee mogelijkheden voor de toekomst. De eerste is dat de maatschappij steeds meer verdeeld raakt in gespecialiseerde machthebbers en gelaten onderdanen, passieve consumenten, die heen en weer geslingerd worden tussen oppervlakkige tevredenheid en explosief wantrouwen. Ook als zo'n samenleving van tijd tot tijd geschokt zou worden door explosies van chaotisch protest, en zelfs wanneer als gevolg daarvan de leidende élite in plaats van een "rechtse" een "linkse" of nog andere signatuur zou krijgen, dan zou er in haar grondvorm niets veranderen. De andere mogelijkheid is, dat er kanalen worden gegraven, waarlangs de frustraties die bij de burgers leven telkens opnieuw aan de oppervlakte kunnen komen, zodat ze kunnen worden omgezet in constructieve bijdragen tot verbetering van de samenleving. De taak om deze frustraties positief te verwerken en voor de toekomst te voorkomen is een wezenlijke taak van de politieke partijen. Om die taak naar behoren te kunnen vervullen is het echter nood-

zakelijk dat de partijen geloofwaardig zijn, m.a.w. dat de burgers het vertrouwen hebben dat de partij een gesprekspartner is die werkelijk naar hen luistert in plaats van één die rustig afwacht tot zij uitgesproken zijn om vervolgens zelf met doceren te beginnen. Is dat vertrouwen eenmaal weg, dan wordt de dialoog afgebroken. Merkt de partijleiding dat en gaat zij pogingen doen om de dialoog te hervatten, dan blijken de burgers zich te hebben afgewend. De partij is, in plaats van zegsman van de burgers, een symbool geworden van de onpersoonlijke, oncontroleerbare en ongrijpbare macht: Wie zijn dat?

Niet meer dan een kans

De oude partijen in Nederland zijn, goeddeels ongewild en vaak zonder het te beseffen, in dit slop terecht gekomen. De uitslag van de verkiezingen van twee jaar geleden en vele opiniepeilingen daarna vormen daarvoor onmiskenbare aanwijzingen. Ongetwijfeld hebben zij in het verleden frustraties vorm gegeven, maar die vorm heeft zich verhard tot een ideologie, een star beeld van de krachten, spanningen en mogelijkheden in de samenleving. Daardoor misten zij het vermogen om snel en vooral geloofwaardig te reageren op de nieuwe spanningen die een onvoorspelbaar veranderende wereld steeds opnieuw blijft oproepen.

De taal die zij spreken, het beeld dat zij zich van de burgers hebben gevormd, èn het beeld dat de burgers zich van hen hebben gevormd, maken het hen onmogelijk het vertrouwen te herwinnen, hoezeer ze daar ook hun best voor doen.

Wij zijn van mening, dat D'66 er nog van mag uitgaan dat zij bij een deel van de burgers dit vertrouwen wel bezit, en dat zij daardoor een verantwoordelijkheid heeft juist voor de instandhouding en uitbreiding van de dialoog tussen de burgers en de dragers van macht in onze samenleving. Wij danken deze positie voor een belangrijk deel eenvoudig aan het feit dat wij nieuw zijn, en dus nog niet door oude teleurstellingen besmet. Daarnaast ook aan de anti-ideologische stijl van ons optreden, die maakt dat wij gezien worden als een groep mensen die de burgers nodig heeft en zal blijven hebben bij het ontwikkelen van een visie op de werkelijkheid. Met andere woorden: we hebben gezegd dat we tot onbevangen luisteren bereid zijn, en tot op dit moment heeft de burger geen bewijzen voor het tegendeel.

Hierin ligt een kans, maar niet meer dan een kans. We moeten er van doordrongen zijn dat de gunstige positie van D'66 voorwaardelijk en voorlopig is. We blijven niet nieuw, en ook ons beroep op de burger kan in betekenisloze woorden verzanden. *lho?* Sterke krachten in de maatschappij drijven ons in dezelfde richting als de andere partijen, tenzij we ons daar snel en met kracht tegen verzetten. We moeten de kans grijpen, door het formuleren van een nieuwe visie, door het stellen van een nieuwe taak, en door onmiddellijk te gaan werken aan de uitvoering daarvan. Dit is de betekenis van de drie resoluties, die hierbij aan het congres worden voorgelegd.

Anonimiteit van de macht

In de eerste resolutie is om te beginnen gestreefd naar een kernachtige samenvatting van de ontwikkeling die hierboven is geschetst, zonder daarbij te

vervallen in een opsomming van slagwoorden die zoveel betekenen dat ze niets meer zeggen. Veel moest worden weggelaten; alles is toegespitst op het meest in het oog lopende kenmerk van het nieuwe maatschappijtype, dat ook het beste aangrijpingspunt biedt voor het bewerken van veranderingen: de groeiende anonimiteit van de macht. Tevens worden in deze resolutie de twee hoofdgedachten aangegeven die ons als leidraad zullen dienen bij het streven naar veranderingen: enerzijds het thema van open deelneming en open informatie op elk gebied, anderzijds het thema van de internationale gerichtheid, d.w.z. de gedachte dat we, bij de uiterst ingewikkelde vervlechting van nationale en internationale zaken, niet langer een scheiding kunnen maken tussen een altijd min of meer geheimzinnig "buitenlands beleid" en een "binnenlands beleid" dat nauwelijks rekening houdt met internationale belangen.

Om te voorkomen dat deze thema's meteen al de weg op zullen gaan van zoveel politieke sleutelwoorden, is aan de eerste resolutie een uitvoerige bijlage toegevoegd, waarin enkele mogelijkheden voor uitwerking zijn aangegeven. Dit stuk, hoe onvolledig ook, geeft aanknopingspunten genoeg om aan het werk te kunnen gaan. Individuele leden, afdelingen, werkgroepen, fractie en hoofdbestuur zullen allen hun bijdrage moeten leveren aan de politieke vormgeving van de beide thema's, die niet alleen tot uiting zal moeten komen in nieuwe programmapunten, maar ook in de vaststelling van het beleid van de partij en in kleine en grote politieke beslissingen.

Dit alles heeft alleen betrekking op de taak die D'66 zich intern als partij stelt. Daarmee zijn we er niet. We hebben altijd meer willen zijn dan een partij als een andere: we wilden een middel zijn om nieuwe politieke verhoudingen tot stand te brengen. Een nieuwe politiek moet gepaard gaan met partijvernieuwing. De tweede resolutie formuleert wat in dat opzicht op dit moment ons standpunt is.

Aan de basis

Ook hier is de gedachte van de open deelneming ons uitgangspunt. Een partij die tot stand zou komen door de beslissing van de top van enkele oude partijen, met bekrachtiging achteraf door de leden, zou geen werkelijke vernieuwing betekenen. De nieuwe scheidslijnen zouden niet nieuw zijn en ze zouden in wezen van bovenaf zijn opgelegd, zonder directe inmenging van de burgers. Wij zijn van mening dat het gesprek aan de basis moet beginnen, en dat de gesprekspartners daar zichzelf moeten kiezen.

Wij willen een dergelijk gesprek op gang brengen, maar wij moeten er daarbij voor waken dat dit initiatief niet toch weer wordt herleid tot de oude tegenstellingen. Het laatste zou op twee manieren kunnen gebeuren.

Zouden wij van te voren al centraal vaststellen wie de gesprekspartners zullen zijn, dan zou daardoor alleen al het gesprek aan de basis een bepaalde richting worden uitgestuurd, met afsnijding van mogelijkheden die juist aan die basis ongetwijfeld bestaan. Maken we er anderzijds een initiatief van waarop D'66 uitdrukkelijk het alleenrecht doet gelden, dan zal het gemakkelijk beschouwd kunnen worden als een partijpolitieke activiteit zonder meer.

De tweede resolutie is een poging om een uitweg uit dit dilemma te vinden. Zij gaat ervan uit dat de thema's van open deelneming en internationale

gerichtheid geen geestelijk eigendom zijn van D'66 alleen, maar van zeer velen in andere partijen en daarbuiten; juist daarom biedt zij deze thema's en hun voorlopige uitwerking aan als uitgangspunt voor een algemeen gesprek, aan de basis, over een nieuwe politiek en nieuwe politieke verhoudingen.

Deze besprekingen kunnen bovendien een concrete gerichtheid krijgen als ze niet alleen de landelijke politiek tot onderwerp hebben, maar ook de mogelijkheid tot directe samenwerking op gemeentelijk niveau.

Dit laatste kan leiden tot op het eerste gezicht sterk uiteenlopende plaatselijke samenwerkingsverbanden. Dat kan verwarrend werken, maar ook verhelderend: als al deze verbanden mede gebaseerd zijn op de thema's van open deelneming en internationale gerichtheid, dan zullen ze daardoor een aanzet kunnen vormen voor nieuwe politieke eenheden.

Uitvoering

Uit de aard der zaak is het onmogelijk en ongewenst, de loop die de uitwerking van dit initiatief zal ne-

men van te voren vast te leggen. Daarom is de derde resolutie, de uitvoeringsresolutie, niet volledig, en kan zij niet volledig zijn. Zij bepaalt de wijze, waarop D'66 haar rol zal spelen bij het op gang brengen en gaande houden van de gesprekken. Als die gesprekken uiteindelijk het resultaat opleveren dat wij er van hopen dan zullen zij boven oude grenzen uitgaan, ook boven de grenzen van D'66 zelf. Het ligt niet op de weg van dit congres van D'66 om bindende regels op te stellen over de wijze waarop het initiatief in dat stadium in goede banen zal moeten worden geleid. Op dit moment kunnen we alleen vaststellen dat D'66 open zal staan voor wat zich zal voordoen, en loyaal zal meewerken aan alle pogingen tot vernieuwing die op deze basis zijn ontstaan.

In de plannen die in de drie resoluties zijn neergelegd, steekt veel onzekerheid. Was die onzekerheid er niet, dan zouden ze ook geen uitzicht bieden op werkelijke vernieuwing. Wij vertrouwen dat wij, met hetzelfde élan waaruit D'66 ontstond, de moeilijkheden kunnen overwinnen; dan zullen we een fundamentele verandering op gang kunnen brengen in de Nederlandse politiek, niet alleen in woorden, maar ook in werkelijkheid.

Ontwerpresolutie 1

HET CONGRES VAN D'66 OVERWEEGT:

Onder een mist van oude woorden is er in ons land en ver daarbuiten een nieuwe maatschappij ontstaan, met nieuwe problemen en nieuwe mogelijkheden.

De macht van de mensen gezamenlijk groeit met de dag. Maar ieder mens afzonderlijk voelt zich steeds machtelozer. Hij ervaart het tot stand komen van ingrijpende beslissingen als een onzichtbaar en blindelings proces. Onzichtbaar, omdat technische of maatschappelijke argumenten die uitsluitend aan anonieme deskundigen bekend zijn steeds meer de hand besturen van de verantwoordelijke beslisser. Blindelings, omdat de deskundigen te vaak enerzijds niet weten wat er buiten hun terrein gebeurt, en anderzijds aan buitenstaanders de weg versperren naar het politieke hart van de beslissing.

Zo ontstaat een grote meerderheid die de machtsuitoefening beschouwt als een geheimzinnig spel dat zich ver boven hun hoofd afspeelt, en ontstaan minderheden die dikwijls moeten beslissen zonder zelf te weten hoever hun beslissing reikt, dus zonder zich verantwoordelijk te voelen voor alle gevolgen. In schijn onafwendbaar ontwikkelt zich een wereld die niemand gewild heeft.

Het gevaar is groot dat de samenleving langs deze lijnen zal verstarren. Uitbarstingen van protest en zelfs revolutionaire regeringswisselingen tasten op zichzelf deze verstarring niet aan. Er moet een meer fundamentele omwenteling komen. De impulsen die nu doodlopen in passief of gewelddadig, maar steeds machteloos verzet, moeten wegen vinden waarlangs ze kunnen bijdragen aan het vormen van een samenleving die in dienst staat van behoeften en verlangens van alle mensen. *Welke?*

Om dit te bereiken is een mentaliteit nodig:

die op elk maatschappelijk terrein streeft naar radicale uitbreiding van de kring van deelgenoten in beslissingen, en naar algemene toegankelijkheid

van alle informatie die voor het beslissen nodig is; die streeft naar een democratie van de feiten, waarin telkens opnieuw positie wordt bepaald in het licht van alle beschikbare gegevens, niet alleen een selectie eruit die door ideologie, belang of gewoonte wordt bepaald;

die de feiten niet bij groeps- en landsgrenzen laat ophouden, en daarom ook bij het denken en beslissen over onderwerpen van binnenlandse politiek rekening houdt met de gevolgen voor de rest van de wereld, en met name voor de arme landen.

TEGEN DEZE ACHTERGROND STELT HET LEDENCONGRES VAST:

dat D'66 van deze mentaliteit wil uitgaan en dat zij in belangrijke mate haar reden van bestaan vindt in het werkzaam maken van de uitgangspunten van open deelneming en internationale gerichtheid in de Nederlandse politiek, zowel met betrekking tot de partijvernieuwing als ten aanzien van de hoofdlijnen van programma en beleid;

EN BESLUIT:

1. haar activiteiten in afdelingen, werkgroepen, hoofdbestuur en fractie in het licht te stellen; van de uitgangspunten open deelneming en internationale gerichtheid en hun uitwerking;
2. haar partijprogramma in het komende jaar kritisch te bezien in het licht van deze thema's en het werk van de werkgroepen mede daarop te richten;
3. haar gemeentepolitiek te richten op concrete uitwerkingen van het begrip open deelneming, en de afdelingen te vragen zich op de gemeenteraadsverkiezingen voor te bereiden in het licht van deze taakstelling;
4. voor de gesprekken over en de uitwerking van de thema's van open deelneming en internationale gerichtheid, de gedachten neergelegd in de bijlage te beschouwen als een eerste bijdrage daartoe.

Ontwerpresolutie 2

HET LEDENCONGRES VAN DEMOCRATEN '66

Gezien de in de partij gevoerde discussie over partijvernieuwing en de daarin naar voren gekomen behoefte aan een politieke gedragslijn, gericht op vernieuwing van maatschappelijke en politieke structuren;

VAN MENING:

dat de ontwikkeling van de partijvernieuwing van beslissende betekenis zal zijn voor de mogelijkheden om te komen tot een nieuwe eigentijdse en programmatische politiek, waarin de gedachten van open deelneming en internationale gerichtheid kunnen worden verwezenlijkt;

dat de thema's van deelneming en internationale gerichtheid daarom ook in gesprekken over partijvernieuwing centraal dienen te worden gesteld en een wezenlijk uitgangspunt behoren te zijn bij het streven naar de vorming van nieuwe partijeenheden of van nieuwe concentraties;

dat er dan pas een wezenlijke doorbreking van de verstarde politieke structuur mogelijk zal zijn, indien de kiezer het uitzicht kan worden geboden op een politieke machtsbundeling, die door hem zal worden ervaren als een werkelijk nieuwe;

dat onderhandelingen op landelijk niveau tussen bestaande politieke partijen over de vorming van een progressieve concentratie in dit stadium van de partijvernieuwing eerder verstarrend dan openbrekend zouden werken;

dat het voor een wezenlijke partijpolitieke vernieuwing noodzakelijk is dat het gesprek hierover begint aan de basis van het politieke leven, d.w.z. in en tussen de laagste eenheden van politieke groeperingen, zodat een meningsvorming van onderop plaats heeft en - als logisch uitvloeisel van de deelnemingsgedachte - de mogelijkheid geschapen wordt de burger zo direct mogelijk hierbij te betrekken;

BESLUIT:

1. Met alle kracht zal worden gestreefd naar het in zoveel mogelijk plaatsen op gang brengen van discussies over partijvernieuwing, zowel binnen als buiten de partij, waarbij de thema's van open deelneming en internationale gerichtheid centraal worden gesteld.

Hierbij wordt een drieledig doel nagestreefd:

a. Het op zo gespreid mogelijke schaal levend maken van de thema's van open deelneming en internationale gerichtheid.

b. Ten behoeve van de partijvernieuwing op gemeentelijk niveau:

het vaststellen van de plaatselijke mogelijkheden en wenselijkheden van samenwerkingsverbanden met andere politieke groeperingen bij de volgende gemeenteraadsverkiezingen.

c. Ten behoeve van de partijvernieuwing op landelijk niveau:

het bevorderen van een partijvernieuwingsproces van onderop, hetzij door de vorming van nieuwe elementen, welke als bouwsteen kunnen dienen bij de vor-

ming van een landelijke politieke concentratie, hetzij door het leveren van plaatselijke informatie over politieke gerichtheid en mogelijkheden en wenselijkheden van een landelijke concentratie, zodat een landelijk beeld kan worden verkregen, op basis waarvan een concentratiepolitiek kan worden gevoerd.

2. In dit stadium zal voorshands niet worden deelgenomen aan eventuele onderhandelingen aan de top over de vorming van een landelijke progressieve concentratie van bestaande politieke partijen.

3. De partij zal vóór de Tweede Kamer-verkiezingen in 1971 in congres bijeenkomen teneinde tegen de achtergrond van de zich dan ontwikkeld hebbende partijpolitieke situatie in een duidelijke uitspraak haar standpunt vast te leggen met betrekking tot de gewenstheid van en de voorwaarden voor:

- het aangaan van samenwerkingsverbanden met politieke groeperingen;
- het dragen van regeringsverantwoordelijkheid.

4. Indien vóór 1971 een kabinetscrisis zal plaats hebben, zal de partij onder alle omstandigheden verkiezingen wensen.

Indien hieraan niet wordt voldaan, zal onder geen voorwaarden in welk kabinet dan ook zitting worden genomen;

Indien hieraan wél wordt voldaan zal de partij binnen 2 weken na het bekend worden van het uitschrijven der verkiezingen in congres bijeenkomen teneinde een uitspraak te doen zoals onder punt 3 is aangegeven.

Ontwerpresolutie 3

Het ledencongres van Democraten '66

draagt het hoofdbestuur op:

1. op korte termijn in overleg met de besturen van de afdelingen en de voorzitters van de werkgroepen een werkschema op te stellen en een organisatie in te richten, waardoor een zo doeltreffend mogelijke uitvoering van de besluiten in de resoluties I en II wordt gewaarborgd;

2. driemaandelijks aan de afdelingssecretariaten en in de Democraat een zo volledig mogelijk verslag te doen van de in het kader van resolutie I en II ontwikkelde activiteiten;

3. aan een congres in 1969 een analyse voor te leggen van de partijpolitieke situatie op basis van de dan beschikbare gegevens en eventueel nadere voorstellen te doen over het verder te voeren beleid terzake.

Gedurende de hele duur van het congres zal er een crèche geopend zijn voor uw kinderen. De kosten hiervan zijn f6,- per dag. Inlichtingen op het congressecretariaat in Den Haag.

Bijlage van ontwerp-resolutie 1

Eerste bijdrage tot discussie en uitwerking

Inleiding

In de maatschappij van de deelneming is het mogelijk dat iedereen zich betrokken weet bij de beleidsbepaling die hem aangaat, ofwel in de voorbereiding ervan, het toezicht erop of de toetsing ervan.

Een internationaal gerichte maatschappij zal bij alle aspecten van haar binnenlandse beleidsbepaling rekening houden met de gevolgen ervan voor andere landen.

Voor de opbouw van een internationaal gerichte maatschappij van de deelneming is het noodzakelijk, dat in elk geval aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

1. De levensstandaard van iedere burger moet zo hoog zijn, dat aan niemand het uitzicht op de publieke zaak wordt ontnomen door de druk der onmiddellijke levensbehoeften.
2. Onontbeerlijk is een aanzienlijk grotere toevoer en een betere distributie van relevante, betrouwbare volledige informatie. De moderne technische hulpmiddelen voor het verzamelen, verwerken en samenvatten van informatie moeten zodanig zijn ontwikkeld, dat zij een goede oordeelsvorming van zeer velen over zeer uiteenlopende en ingewikkelde zaken mogelijk maken.
3. De verantwoordelijke organen die beslissingen nemen moeten een politieke keuze kunnen maken uit alternatieven, die ieder voor zich uitvoerbaar zijn ten tijde van het nemen van de beslissing. De alternatieve voorstellen moeten openbaar zijn en zodanig zijn voorbereid dat de politieke kern bloot ligt.
4. De methoden en waarden van opvoeding, onderwijs en vorming moeten zodanig zijn, dat iedereen blijvend in de gelegenheid wordt gesteld zijn deelnemende rol goed te spelen, met inzicht in het functioneren van mensen en groepen en in reacties en tolerantie van mensen jegens elkaar.
5. Er moet groot respect zijn voor de vrijheidsrechten, en alle ruimte voor kritiek en spontane actie. Nieuwe groepsvorming en nieuwe patronen van menselijke verhoudingen moeten vrij tot ontwikkeling kunnen komen.

BIJ HET ZOEKEN NAAR WEGEN OM DE MAATSCHAPPIJ VAN DE DEELNEMING TE VERWEZENLIJKEN, WORDEN HIERONDER (A) ENIGE ALGEMENE RICHTLIJNEN VAN STRUCTURELE AARD GEGEVEN ALSMEDE (B) ENIGE NOTITIES MET BETREKKING TOT ENKELE DEELGEBIEDEN.

A. Algemene structurele richtlijnen

1. Geen beleid zonder controle

Naast elk besturend orgaan in politiek en sociaal-economische gemeenschapsverbanden van zo'n omvang, dat het ondoenlijk is alle betrokkenen rechtstreeks in iedere besluitvorming te betrekken, hoort een controle-orgaan te bestaan. Dit controle-orgaan moet samengesteld zijn uit gekozen vertegenwoordigers van allen die zich binnen het werkingsgebied van het betreffende bestuursorgaan bevinden.

Een strakke scheiding is wenselijk tussen bestuurs- en controle-organen. Bij elke beleidsdaad moet tegenspel mogelijk zijn vanwege degenen die zich naar zo'n beleidsdaad moeten richten, niet alleen rechtens, maar ook materieel, door de toegankelijkheid van relevante informatie.

Wanneer mensen via zo'n controle-orgaan in de vaststelling van fundamentele richtlijnen voor het beleid worden betrokken, zal de behoefte afnemen om ingeschakeld te worden in de aan deze richtlijnen gebonden kleinere beslissingen van de bestuurders.

2. Geen dubbelrollen

Vaak komt het voor dat iemand in verschillende functies betrokken wordt in een reeks samenhangende besluitvormingsprocessen. Een dergelijke opeenhoping van functies maakt de besluitvorming ondoorzichtig en moeilijk controleerbaar, scheept de dragers van zulke dubbelrollen op met onderling tegenstrijdige, aan die rollen verbonden eisen, en houdt de deelneming van anderen tegen. Bovendien kunnen zich allerlei onevenredige persoonlijke machtsposities ontwikkelen. Het principe van de onverenigbaarheid van functies dient zeker op vele terreinen van de politieke en sociaal-economische besturing zo krachtig mogelijk te worden doorgevoerd.

3. Horizontaal organiseren

Het principe van het horizontaal organiseren schept grote mogelijkheden voor de verwezenlijking van de deelneming in alle samenwerkingsverbanden.

Hoe groter een groep wordt, hoe kleiner de praktische mogelijkheden zijn om de groepsleden via een democratisch georganiseerde beslissingsprocedure tot hun recht te laten komen.

In onze samenleving gaan we naar steeds grotere verbanden toe. Dit betekent dat de besluiten die genomen worden steeds grotere groepen mensen gelden. Deze ontwikkeling verdient terwille van de deelneming een correctie. "Horizontaal organiseren" vermindert binnen een organisatorisch verband het aantal hiërarchische niveaus en verkleint de machtsverschillen daartussen.

Hiermee wordt een structurele voorwaarde voor decentralisatie geschapen en het verontrustende verschijnsel dat op een te hoog niveau te gedetailleerde bindende voorschriften voor de lagere niveaus worden opgesteld, wordt ermee tegengegaan. Het is vaak beter verschillende onderdelen van een taakgebied over verschillende nevensgeschikte organen te verdelen dan zo'n taakgebied zich langs een reeks opeenvolgend ondergeschikte organen te laten vertakken.

B. Enkele deelgebieden

1. Onderwijs

Het onderwijs zal de menselijke capaciteiten moeten mobiliseren, die nodig zijn voor de ontwikkeling van de maatschappij van de deelneming. Daartoe zal

het zich in de eerste plaats moeten richten op zaken als denk- en spreekvaardigheid, de bekwaamheid tot het zelfstandig verzamelen van gegevens en informatie en tot de vorming van een gefundeerde mening, en het kunnen samenwerken. En juist in het onderwijs zal ernaar gestreefd moeten worden culturele barrières voor een gelijkheid in ontwikkelingskansen te doorbreken. De volgende punten zijn daarbij van belang:

a. Het kleuter- en basisonderwijs zullen in nauwe relatie met de gezinnen en met hulp van adviesdiensten de mogelijkheden en handicaps van de leerlingen moeten onderzoeken en begeleiden.

b. Elk onderwijsinstituut zal een werkgemeenschap moeten worden van bestuur, leiding, staf, leerlingen (en hun ouders) of studenten; de leiding zou haar beleid jegens deze hele gemeenschap regelmatig en voldoende moeten verantwoorden; creatieve gedachten en wensen, uit dit overleg voortkomend, zouden gerealiseerd moeten kunnen worden.

c. Praktische contacten voor alle leerlingen en studenten van voortgezet en wetenschappelijk onderwijs met de verschillende facetten van het maatschappelijk leven moeten worden bevorderd. Het onderwijs en met name het wetenschappelijk onderwijs zal de toekomstige deskundigen inzicht in hun positie ten opzichte van politieke en beleidsvragen moeten geven en de capaciteit om hun adviezen te presenteren in een vorm, die de kern van de zaak toegankelijk maakt voor de niet-specialisten die moeten beslissen subs. die beslissingen controleren. De universiteit heeft mede tot taak politieke en maatschappelijke beleidsbepalers met haar kennis en doordenking van de werkelijkheid te confronteren.

d. De vraag moet aan de orde komen of de overheid zich niet zal moeten beperken tot het onder politieke leiding en controle ontwerpen en het financieel realiseren van een ontwikkelingsstrategie voor het gehele Nederlandse onderwijs. De dubbelrol, die de overheid thans nog vervult ten aanzien van het openbare onderwijs, namelijk naast het behartigen van het algemeen belang ook een aantal eigen scholen te moeten besturen, dient alsdan te vervallen. De overheid moet in een gelijke en enkelvoudige positie staan tegenover alle burgers. De openbare school zal een vrije school moeten worden, waardoor alle Nederlandse onderwijsvormen inzake het feitelijk beheer en bestuur een zelfstandige positie zullen innemen. Het aldus gerealiseerde onderwijsstelsel van de vrije Nederlandse school in zijn eigen status zal dan in het kader van de Europese integratie als uitgangspunt aangevaard moeten worden, waarmede de vrijheid voor ons onderwijs ook in de toekomst is verankerd.

e. Het onderwijsbeleid moet erop gericht zijn de Europese onderwijsintegratie te bevorderen door het hele Nederlandse onderwijs te laten profiteren van buitenlandse kennis en ervaringen en door het onderwijs elders te laten profiteren van Nederlandse ervaringen.

2. Sociaal-economische sector

a. Wie geen inkomen heeft, dat hem in staat stelt in redelijke behoeften te voorzien, komt aan de gedachte van deelnemen helemaal niet toe. Deze voorwaarde dient voor alle bevolkingsgroepen te worden vervuld. Bevorderd dient te worden dat de inkomensfactor als belemmering van participatie

verder afneemt. Factoren van traditionele en sociale aard worden als barrières tegen participatie steeds sterker gevoeld. Men denke in dit verband aan de nog ongelijkwaardige positie die de vrouw in ons land inneemt. Ook het milieuverschil is vaak een belangrijke belemmering voor een volledige ontplooiing van het individu.

Zonder dat de inkomens- en vermogensverschillen op de participatiekansen overschat moeten worden, kunnen onevenwichtige bezitsverhoudingen leiden tot een ongelijke invloedverdeling en daarmee de kansen op deelnemen beperken. Er zal naar een gelijkmatiger vermogens- en inkomstenverdeling gestreefd moeten worden. Internationaal kan hiertoe door een politiek van ruime en effectieve ontwikkelingshulp worden bijgedragen. Verder zal het verwerven van bezit bij brede lagen van de bevolking bevorderd moeten worden. Er zal een effectieve inkomenspolitiek gerealiseerd moeten worden, die niet tot loonpolitiek verschraalt.

b. De technologische ontwikkeling is wenselijk en noodzakelijk en schept nieuwe en belangrijke mogelijkheden voor menselijke ontplooiing. Zowel de vergroting en verbetering van het producten- en dienstenpakket als ook de verkorting van de arbeidstijden door verbetering der productiemethoden (waarbij de ontwikkeling van de automatisering een belangrijke rol zal spelen) bieden daartoe kansen.

Wanneer de industrieel hoogontwikkelde landen zich meer en meer gaan toeleggen op die vormen van productie en dienstverlening, die technisch een hoog opleidingsniveau vereisen, ontstaan bovendien grotere mogelijkheden de arme landen te ontwikkelen; door verdeling van productie en dienstverlening over ontwikkelde en ontwikkelingslanden, waarbij meer traditionele vormen van productie waar mogelijk worden overgelaten aan laatstgenoemde groep, kunnen de voordelen van de technologische ontwikkeling door internationale gerichtheid bijdragen tot bestaansverbetering op veel bredere schaal dan thans het geval is.

Anderzijds schept de technologische ontwikkeling nieuwe en niet geringe problemen. De verantwoordelijkheid voor deze ontwikkelingen gaat voor de burger schuil achter anonimiteit; hij voelt zich bedreigd omdat hij op geen enkele wijze vat op deze ontwikkeling heeft. Het ontstaan van een "consumptiemaatschappij", de bedreiging van zijn werkgelegenheid door automatisering, noodzakelijk geworden omscholing op latere leeftijd, de steeds grotere vernietigingsmogelijkheden van nieuwe wapens, de sterke intensivering van het verkeer kunnen frustrerend werken.

Hij beseft dat door de technologische ontwikkeling een steeds groter deel van de besluitvorming in handen komt van een steeds kleiner aantal hooggequalificeerde specialisten, technici en van diegenen die over deze deskundigen kunnen beschikken. De communicatiemogelijkheden, die hem steeds meer kunnen betrekken bij feiten en meningen, bieden kansen frustraties het hoofd te bieden. Het aangeven van doelstellingen, wegen en middelen voor deze ontwikkeling dienen meer via democratische procedures te geschieden. Een van de middelen daartoe is de instelling van een speciaal ministerie voor technologische ontwikkeling. Daarnaast dient een aparte Kamercommissie tot stand te komen, terwijl de parlementaire fracties moeten kunnen beschikken over deskundige adviezen. Hierdoor ontstaan grotere mogelijkheden deze ont-

wikkelingen onder parlementaire en publieke controle te brengen.

Bovendien zouden voor de thans, vaak zonder coördinatie en planning, aangepakte projecten prioriteiten kunnen worden vastgesteld, die met inspraak van meerderen meer in overeenstemming zijn met de maatschappelijke behoeften, terwijl naar een efficiëntere aanwending der beperkte middelen moet worden gestreefd.

Er moet naar gestreefd worden de burgers het belang van de technologische ontwikkeling en de parlementaire controle erop duidelijk te doen inzien. Zij moeten kunnen oordelen over de kern van de op dit punt te nemen beslissingen.

c. De voortgaande maatschappelijke ontwikkeling vraagt om een grote mate van planning, waarbij een voortdurende afweging plaatsvindt van doeleinden en middelen op lange en middellange termijn. Daarom wordt bijv. de instelling van een bureau voor integrale planning onder minister-president en/of een speciaal daarvoor aan te stellen minister bepleit. Ook op lokaal en regionaal niveau dienen bureaus voor integrale planning tot stand te komen. Wij zijn ons ervan bewust dat, wanneer het bestuur zich in toenemende mate gaat baseren op planning, dit hoge eisen stelt aan de democratie, met name aan de organisatie van de controle van het planningproces en -apparaat door de gekozen vertegenwoordigers. Wil men ook hier de mogelijkheid van participatie effectueren, dan zullen de volksvertegenwoordigers de mogelijkheid moeten hebben in contact te treden met hun kiezers op basis van concrete alternatieve plannen. Daartoe zullen zij de beschikking moeten krijgen over terzake deskundige assistenten. T.a.v. de bestuurlijke organisatie betekent het:

op landelijk niveau: bewuste verandering van de betekenis van de rijksgrens in Europa, die minder dan tot dusver de planning in de weg mag staan;

op regionaal niveau: wijziging van de provinciale grenzen en vermindering van het aantal provincies;

op lokaal niveau: bevordering van de samenwerking tussen de gemeenten en integratie in stadsgewestelijke verbanden; wijziging van de gemeentegrenzen om te komen tot adequate deelenheden binnen die gewesten.

d. De sociale zekerheid vormt een volgend punt van sociaal-economisch beleid ten aanzien waarvan het de burgers aan de nodige informatie en dientengevolge aan de mogelijkheid tot effectief participeren ontbreekt. Ondanks de enorme uitbreiding die het sociaal verzekeringswezen vooral sedert de tweede wereldoorlog heeft ondergaan, heeft men, uit respect voor het historisch gegroeide, de fundamentele ervan niet durven aantasten. De situatie op dit gebied is daardoor zo chaotisch geworden dat het zelfs deskundigen niet meer mogelijk is een duidelijk inzicht in de structuur van het sociale verzekeringsstelsel te behouden. De instanties, die bij de interpretatie en uitvoering van de diverse wettelijke regelingen zijn betrokken, zijn zo groot en gevarieerd in aantal dat een effectieve en daadwerkelijke controle van de zijde van de premieplichtingen nagenoeg onmogelijk is geworden. Een oplossing zou gevonden kunnen worden in een algemene wet op de sociale zekerheid, volgens het principe van een volksverzekering met een premiepercentage, centrale premie-inning via de belastingdienst en eencentraal gevoerde administratie.

De burger behoort te weten waarvoor hij de sociale lasten betaalt en het redelijk vertrouwen kunnen hebben, dat hij niet meer betaalt dan strikt noodzakelijk is. Dit vertrouwen ontbreekt nu ten enenmale. In dit verband zou ook aandacht moeten worden besteed aan de onrustbarende ontwikkeling van de ziekenhuiskosten. Er bestaat een sterke behoefte aan het ontwikkelen van een centraal geleid ziekenhuisbeleid, dat afgestemd is op de geografische en functionele behoeften.

e. Sinds enige jaren wordt Nederland geconfronteerd met een werkeloosheid. Het gevoel van machteloosheid dat bij ieder ontstaat die weet dat hij, geheel buiten zijn schuld, in zijn werk en daarmee in zijn bestaan bedreigd wordt, kan slechts remmend werken op ieders persoonlijke inzet. Ook dit minimum aan bestaanszekerheid, - de zekerheid dat wie werken wil ook werk kan krijgen, - is een van de beginselen van onze samenleving.

Het gevaar is niet denkbeeldig dat de snelle technologische, industriële en maatschappelijke ontwikkeling zal leiden tot een structurele werkloosheid, waardoor bepaalde groepen niet op basis van hun beroepen een plaats in de samenleving kunnen vinden. Niemand kan eraan voorbijgaan dat ook op dit gebied ieder het recht heeft deel te nemen aan het maatschappelijk verband. Financiële offers zullen zo nodig gebracht moeten worden om voor ieder de mogelijkheid een hem passende werkring te vinden, te waarborgen.

Werkgelegenheid is een sociaal en economisch probleem waarbij iedereen betrokken is. Het is dan ook juist, voor zover mogelijk, iedereen bij het beleid dienaangaande te betrekken. Voorgesteld wordt daarom te komen tot regionale raden van arbeid, waarin de werknemers mede een grote mate van zeggenschap hebben voor het regionale arbeidsmarktbeleid.

Landelijk gezien verdient het aanbeveling te komen tot een centraal orgaan voor de arbeidsmarktpolitiek, als onderdeel van het staatssecretariaat voor de integrale planning, met de volgende taken:

a. Coördinatie van de activiteiten van de ministeries Sociale Zaken, Economische Zaken, Onderwijs, Technologie, en andere betrokken instanties.

b. Studie op het gebied van de te verwachten ontwikkelingen op de arbeidsmarkt in kwalitatief en kwantitatief opzicht.

Deze studies dienen zodanig te worden opgezet, dat onderlinge internationale vergelijking mogelijk wordt, waarbij naast een aanpassing van de nationale beroepenclassificatie, een vrije internationale migratie van beroepen dient te worden gestimuleerd.

f. Tenslotte zal de gedachte van de deelneming ook op de arbeidsverhoudingen moeten worden toegepast.

In de discussie in ons land over de democratisering van de arbeidsverhoudingen, over "medezeggenschap" dus, tekenen zich twee hoofdstromingen af.

De ene groep filosofen van de medezeggenschap ziet de kern ervan in het meebeslissen. Werknemersvertegenwoordigers moeten ernaar streven zoveel mogelijk in allerlei sociaal-economische beleidsinstanties zitting te krijgen.

De anderen waarschuwen daarvoor; zij zijn bang dat de directe medeverantwoordelijkheid van werknemersvertegenwoordigers in beleidszaken in het heersende economische bestel in de praktijk alleen maar tot medeplichtigheid van die vertegenwoordigers

zal leiden, met het grote gevaar van vervreemding tussen deze vertegenwoordigers en hun achterban. Deze groep ziet voor werknemersvertegenwoordigers meer een controlefunctie weggelegd, d.w.z. geen "uitvoerende" maar een "wetgevende" (toetsende, corrigerende, toezichthoudende) rol.

We zouden deze scheiding der geesten de controverse tussen "samenspelers" en "tegenspelers" kunnen noemen.

In een systeem van samenspel staan goede communicatie, samenwerking, gezamenlijke verantwoordelijkheid van partijen en het "algemeen belang" van een gemeenschap op de voorgrond.

In een systeem van tegenspel hebben de verschillende partijen eigen organen tot hun beschikking en ligt de nadruk op effectieve controle, de verantwoordingsplicht van bestuurders tegenover bestuurden, eigen verantwoordelijkheden van partijen en gescheiden belangenoriëntaties.

De sociaal-economische orgaanvorming in Nederland (ondernemingsraad, P.B.O. enz.) heeft sterke trekken van samenspel. Hierdoor wordt de wenselijkheid van de stelregel "geen beleid zonder controle" en wat daaruit voortvloeit te zeer veronachtzaamd. Er zullen meer tegenspelelementen in bedoelde orgaanvorming moeten worden ingebracht. Het begrip tegenspel heeft hier niets van doen met de traditionele tegenstellingen tussen werkgevers en werknemers, die de gedachte aan "klassenstrijd" oproepen. Samenspel blijft het uitdrukkelijke doel, maar er kan niet van werkelijk samenspel gesproken worden als er geen mogelijkheden van tegenspel zijn. Het gaat in de eerste plaats om de vraag of gezagdragers afdoende worden gecontroleerd door degenen over wie zij macht en gezag uitoefenen. Overigens zal ons gehele sociaal-economische bestel uit een oogpunt van deelneming opnieuw doordacht en vormgegeven moeten worden. Deze doordenking en vormgeving zou dan vooral gericht moeten zijn op ons produktiestelsel, op het systeem van onderhandelingen over arbeidsvoorwaarden en op de ondernemingsstructuur.

3. Overheid en burger

Effectieve deelneming van de burger in de totstandkoming van het overheidsbeleid is slechts mogelijk indien tenminste de volgende zaken verwezenlijkt zijn:

1. Zowel de hoofdlijnen van het regeringsprogramma als de voor het gehele regeringsbeleid verantwoordelijke minister-president moeten inzet van algemene verkiezingen zijn, zodanig dat de kiezers hierop een beslissende invloed kunnen uitoefenen.
2. De taakvervulling door de regering dient onder effectieve en voortdurende controle te staan van het parlement. Dat daartoe een in beginsel onafhankelijke positie t.o.v. de regering moet hebben, zodat het niet alleen formeel maar vooral ook politiek gezien in staat zal zijn deze controlerende taak naar behoren te verrichten.
3. Ieder parlamentslid dient door een aanwijsbare groep kiezers te worden aangewezen, zodat tussen kiezer en gekozene een band kan ontstaan.
4. Indien stemoverdracht bij verkiezingen plaatsvindt, dient ook deze op kiezersuitspraak gebaseerd te zijn.

5. Burgemeesters en commissarissen der koningin dienen rechtstreeks te worden verkozen.

6. Zowel de burgemeester als het college van burgemeester en wethouders dienen voor alle onderdelen van hun beleid verantwoording schuldig te zijn aan de gemeenteraad. Hetzelfde geldt voor de commissaris der koningin en gedeputeerde staten t.o.v. de provinciale staten.

7. Ook de controlerende bevoegdheden van het Europese Parlement moeten worden versterkt. Tevens dient het te worden uitgebouwd tot een d.m.v. rechtstreekse verkiezingen samengesteld parlement.

8. Overheidsdocumenten dienen voor iedereen toegankelijk te zijn. Uitzonderingen op dit beginsel dienen bij de wet te worden geregeld.

4. Buitenlandse politiek

Meer en meer zullen de beslissingen in de buitenlandse politiek bepalend zijn voor het lot van de burgers. Er is echter wellicht geen terrein te noemen, waarop de beslissingen zich zo zeer onttrekken aan het gezichtsveld van de burgers dan juist de buitenlandse politiek. Met name het feitenmateriaal, op basis waarvan de beleidslijnen worden bepaald met betrekking tot de internationale veiligheid blijft verborgen. Angst voor militaire dreiging enerzijds en verlangen naar ontspanning anderzijds beheersen ons leven. Men weet niet precies hoe groot de dreiging is en welke mogelijkheden er zijn om tot ontspanning te komen. Het is duidelijk dat de rechtstreekse betrokkenheid van de burger op dit punt in de eerste plaats ligt in het weten, kennen en begrijpen. De rechtstreekse participatie ligt hier voornamelijk in de informatie. Deze wordt de gewone burger al te zeer en nodeloos onthouden. Een onafhankelijk wetenschappelijk instituut voor vredesvraagstukken zou een belangrijke bijdrage tot een grotere informatie kunnen leveren.

Hoewel het thema van de internationale gerichtheid op vele gebieden van de politiek behoort door te werken, zullen de effecten daarvan het duidelijkst waarneembaar zijn in de buitenlandse politiek zelf.

De handhaving en de bevordering van democratische instellingen en de naleving van de verklaring over de rechten van de mens ook in andere landen dient actief door de buitenlandse politiek te worden bevorderd. Van de gedachte van de internationale gerichtheid is ontwikkelingshulp op basis van reële bestedingsmogelijkheden der ontwikkelingslanden een belangrijk facet. Maar ook het besef dat een land niet meer zijn economische groei als doel op zichzelf kan nastreven, maar alleen als doel in relatie tot de economische groei van andere, armere landen. Ook het besef dat men zijn eigen veiligheid niet meer kan organiseren zonder zich af te vragen in hoeverre dit de veiligheid van anderen in gevaar brengt.

Dat betekent dus dat men zich voortdurend rekenschap behoort te geven van de gevolgen die beslissingen op alle mogelijke terreinen kunnen hebben voor andere landen. Hiervoor zal een veel grotere integratie van buitenlands en binnenlands beleid noodzakelijk zijn, welke met name zal vragen om een herorganisatie van de verschillende departementen.

Verslag van een eerste ronde

Naar aanleiding van het discussiestuk "Partijvernieuwing" dat op verzoek van het Hoofdbestuur werd opgesteld door de heren H.Stokvis en J.H.Moerkerk bieden wij U hier een samenvatting van de reacties.

Inleiding

1. Uit de binnengekomen antwoorden blijkt dat de volgende afdelingen aan de discussie hebben deelgenomen:

Alkmaar, Amersfoort, Amsterdam, Apeldoorn, Arnhem/regio Gelderland, Baarn/Soest, Bergen op Zoom, De Bilt/Bilthoven, Bodegraven, Breda, Delft/Westland, Deventer, Eindhoven, Enschede, 't Gooi/Huizen, Gouda, Groningen, Den Haag, Haarlem, Helmond, Leeuwarden, Leiden, Leidschendam, regio Limburg, Nijmegen, Oss, Rijswijk, Schagen, Tilburg, Utrecht, Wassenaar, Waterland, Ymond, Zaanstreek, Noord en Midden Zeeland, Zeist, Zevenaar en Zwolle. Tevens werd een aantal individuele reacties ontvangen.

2. De aanduiding van het discussiestuk met "partijvernieuwing" was - zoals enkele afdelingen terecht opmerkten - niet geheel juist. De bedoeling was het politieke congres van dit najaar voor te bereiden op besluiten die dit congres moet nemen ten aanzien van de door de partij in de nabije toekomst te volgen politieke gedragslijn. Wel was het duidelijk dat eventuele nieuwe politieke activiteiten van D'66 zouden moeten worden geplaatst tegen de achtergrond van de doelstellingen en identiteit van D'66, en dat een nieuwe bezinning op deze punten was geboden.

3. Door enkele afdelingen is bezwaar gemaakt tegen het feit dat vragen betreffende veranderingen in ons staatsbestel zo stiefmoederlijk waren behandeld. In het discussiestuk werd in de paragraaf staatsrecht met enkele zeer algemene vragen volstaan omdat het hoofdbestuur verwachtte dat - veel eerder dan nu het geval zal zijn - een uitgewerkt stuk op dit punt aan de leden zou kunnen worden voorgelegd.

4. Van verschillende zijden is ook kritiek geuit op de presentatie van het stuk, de soms vage formulering en hier en daar rammelende vraagstelling. Deze kritiek is volkomen terecht; echter, het stuk is in grote haast samengesteld. Naar de mening van het hoofdbestuur was het nodig uiterlijk in april met de gesprekken in de afdelingen te beginnen wilde het redelijkerwijs mogelijk zijn in het najaar hierover te congresseren. Nu het congres zelfs is vervroegd tot medio september is een tweede discussieronde niet meer mogelijk.

5. De voortzetting van de discussie wordt nu op het congres gehouden. Het hoofdbestuur meent dat de voorgestelde resoluties aansluiten op de algemene lijnen zoals deze uit de eerste discussieronde naar voren zijn gekomen. Hieronder volgt nu een zeer beknopte samenvatting van de ingekomen antwoorden.

Bezinning op de kenmerken van de partij

Aan de discussie over dit hoofdstuk hebben enkele

afdelingen niet deelgenomen, hetzij uit tijdnood hetzij omdat men tegen de vraagstelling bezwaar had of daar niet goed uitkwam.

Uit de gegeven antwoorden komen in nagenoeg gelijke verhouding vier hoofdkenmerken naar voren t.w.:

1. de radicale democratisering van de samenleving,
2. het pragmatisme,
3. het streven naar systeemverandering, waarbij de democratisering als methodisch uitgangspunt zou moeten worden beschouwd,
4. een mentale instelling gekenmerkt door behoefte aan voortdurende dialoog, dynamiek en kritische en relativerende houding ook ten opzichte van eigen mening.

Sommige afdelingen (o.a. Den Haag en Leidschendam) hadden zo weinig behoefte aan - wat gevreesd werd - een overloze discussie over kenmerken van de partij dat op de vraag niet werd ingegaan. Het gaat voornamelijk om concrete veranderingen in ons staatsbestel, zo vindt men.

Deze opvatting sluit aan bij die van de velen die structuurveranderingen in de maatschappij als voornaamste doelstelling vooropstellen.

Twee denkrichtingen

Er lijken bij D'66 duidelijk twee denkrichtingen te onderkennen t.w.:

1. zij die in een visie niet zijn geïnteresseerd voor zover deze visie uit theoretische bespiegelingen voortvloeit en als visie hoogstens willen beschouwen het concrete maatschappijbeeld zoals dat uit praktische programmapunten naar voren komt,
2. zij die de democratisering centraal stellen, structuurveranderingen in onze maatschappij voorstaan doch deze veranderingen alleen verwachten indien het komt tot een drastische herziening van de besluitvormingsprocessen in de meest algemene zin, dus ook binnen de partij zelf.

De vraag naar de inhoud van begrippen als radicale democratisering, pragmatisme enz. heeft ruime aandacht gekregen.

Een groot aantal afdelingen stond zeer kritisch tegenover het gebruik van deze woorden zolang D'66 er niet in slaagt hieraan praktisch politieke gestalte te geven. Tot een grondige analyse van de opvattingen van de partij op deze punten is het echter niet gekomen.

Alle antwoorden komen neer op het uitspreken van de behoefte aan maatschappelijke structuurveranderingen, betere werking van de democratie, herziening van de besluitvormingsprocessen en vertaling van deze wensen in een concreet program van actie.

Het is opvallend dat de beantwoording van vragen uit deze paragraaf vrijwel niet in verband wordt gezien met vraagstelling in paragraaf B. Indien men bevestigend antwoordt op de vraag of men samenwerking met andere politieke groeperingen wenst, dan wordt wel algemeen de eis van overeenstemming op staatsrechtelijke programmapunten als voorwaarde gesteld doch niet het bestaan van overeenkomsten op het stuk van de identiteit.

Zo zou men verwachten dat leden die D'66 een programmapartij achten en in geen andere visie zijn geïnteresseerd dan die voortvloeit uit het eigen program de konsekventies uit dit standpunt trekken en bij samenwerking met andere politieke groeperingen overeenstemming op programmapunten voldoende achten. Dit blijkt onvoldoende.

Vraag 2 was derhalve wel ongelukkig gesteld - men kan geen enkele partij een bestaansrecht ontzeggen - maar in zoverre relevant dat voorstanders van zuivere programpartijen zonder beginsel of ideologie bij de vraag naar eventuele politieke samenwerking de konsekventie uit dit standpunt zouden moeten trekken.

De vraag naar de invloed van wetenschap en techniek op de politieke besluitvorming werd dikwijls zeer summier afgedaan. De afdeling Amersfoort acht het een aardig onderwerp voor een proefschrift, doch kan er niets zinnigs over zeggen. Leiden acht dit punt van groot belang en dringt met klem aan op een aparte studie over dit onderwerp. Deze studie zou een hoge prioriteit moeten hebben. Veel afdelingen volstaan met de opmerkingen die hierop neerkomen: het gebruik van die wetenschap en techniek zal het probleem wel oplossen.

Het hoofdbestuur acht dit de belangrijkste vraag uit de serie en misschien wel van het hele discussiestuk. Juist op dit punt zou D'66 moeten komen met richtinggevende denkbeelden.

Een inzender merkt hierover het volgende op: "Kenmerkend voor deze tijd is m.i. de anonimiteit van de macht. Wij worden in onze maatschappij geleid door een groot aantal naast elkaar werkende experts die maken dat men van een expertokratie kan spreken. Opvallend van deze situatie is dat er geen verantwoordelijke mensen meer aan te wijzen zijn. Het parlement is goeddeels onmachtig wezenlijke koersveranderingen aan te geven maar dat geldt ook voor de regering. Dit patroon dat kenmerkend is voor iedere moderne staat betekent dat er weinig of geen ruimte is voor politiek, een activiteit die staat en valt met de aanwezigheid van werkelijke alternatieven. Dat die er niet zijn moge blijken uit het feit dat welke regering een land ook heeft bepaalde algemene ontwikkelingen, als de toeneming van het aandeel van de overheid, onverminderd voortgaan. In de meeste landen betekent dit dat het parlement de taak heeft enkele democratische bijgeluiden te maken bij een goeddeels autonoom verloopend proces. Deze situatie heeft zeer ernstige kanten, omdat het leidt tot een wezenlijke vervreemding van de burger van het bestel waarin hij leeft. In een tijd waarin een burger beter dan ooit is toegerust met de mogelijkheden gebruik te maken van zijn democratische rechten maakt de structuur het minder dan ooit mogelijk".

De inzender meent de oplossing voor deze moeilijkheid te moeten zoeken in de richting van het scheppen van mogelijkheden experts ter verantwoording te roepen.

Het hoofdbestuur verwijst naar die gedeelten van de congresresoluties die handelen over participatie en technologie, en die een rechtstreeks vervolg zijn op de hier opgeworpen problematiek.

Externe verhoudingen

Daargelaten dat misschien eerder algemene verkie-

zingen nodig zullen blijken te zijn, worden in elk geval in 1970 verkiezingen gehouden voor de provinciale staten en voor de gemeenteraden. Dat betekent dat in 1969 voor deze voor D'66 zeer belangrijke verkiezingen de grondslag moet worden gelegd. Aan de urgentie van de in deze paragraaf gestelde vragen kon derhalve niet worden getwijfeld.

Ten aanzien van elk der te houden verkiezingen moeten door D'66 politieke beslissingen worden genomen die voor elk van deze verkiezingen verschillend kunnen zijn. De algemene ledenvergadering is momenteel het enige tot beslissen bevoegde orgaan vandaar dat het hoofdbestuur de vraagstelling heeft gespecificeerd naar de feitelijke mogelijkheden die zich zouden kunnen voordoen in de hoop na de eerste ronden een duidelijke samenvatting te kunnen geven van de door de leden voorgestane tactiek.

Bij de beantwoording is afgezien om de politieke gevolgen van ingenomen standpunten in de overwegingen te betrekken. Van enige overweging wordt zelfs in veel gevallen geen gewag gemaakt. Daarenboven is bij de beantwoording de volgorde van het schema van het discussiestuk niet in acht genomen.

Een aantal conclusies valt er toch wel te trekken. Vooreerst kan een afzonderlijke vraagstelling ten aanzien van provinciale statenverkiezingen achterwege blijven nu de antwoorden hierop de landelijk voorgestelde gedragslijn volgen. Van de afdelingen die zich over de verkiezingen van gemeenteraden duidelijk hebben uitgesproken, spreken 20 afdelingen zich uit voor het deelnemen als zelfstandige partij aan deze verkiezingen en spreken zeven afdelingen zich daartegen uit. Slechts vier afdelingen spreken zich uit voor een eventueel samenwerkingsverband met andere partijen. Een groot aantal afdelingen stellen dit probleem afhankelijk van de plaatselijke situatie. Vrijwel alle afdelingen, die zich over de gemeenteraadsverkiezingen uitspreken, wensen de beslissing over te laten aan de afdeling zelf. Een enkele afdeling voegt hieraan toe: binnen de door het hoofdbestuur vastgestelde richtlijnen. Een aantal afdelingen acht het steunen van een lijst Gemeentebelangen het enige bruikbare alternatief als een plaatselijke afdeling te klein is om zelfstandig aan de verkiezingen deel te nemen. Geen enkele afdeling vraagt zich af wat de politieke konsekventies zouden zijn indien een plaatselijke afdeling tot plaatselijke politieke samenwerking zou besluiten en de ALV eenzelfde samenwerking landelijk zou afwijzen.

Hoewel meestal niet werd vermeld hoeveel leden daadwerkelijk aan de discussies deelnamen en de juiste verhoudingen in de partij niet bekend zijn, wijzen de reacties op vraag B 3 uit dat de meningen in de partij hierover verdeeld lijken. De antwoorden tonen het volgende beeld: zestien afdelingen spreken zich uit voor als zelfstandige partij deelnemen aan de verkiezingen, negen afdelingen zijn daar tegen, vijf hebben geen uitgesproken mening. Ten aanzien van samenwerkingsverbanden blijken twaalf afdelingen voor een stembusakkoord en elf afdelingen tegen een dergelijk akkoord. Op een vijftal afdelingen na wensen voorstanders van een stembusakkoord hieraan voorwaarden te verbinden die samenhangen met door D'66 gewenste staatkundige vernieuwingen.

Van een streven naar een zgn. progressieve concentratie valt niets te bespeuren. Voor een mogelijke

politieke samenwerking wordt praktisch alleen de politieke partij radicalen genoemd doch daaraan toegevoegd dat deze partij hiervoor vermoedelijk nog niet rijp is.

De algemene gevolgtrekking die uit deze paragraaf valt op te maken is deze dat leden van D'66 in meerderheid een zelfstandige deelneming aan alle verkiezingen wensen en de meningen over een stembusakkoord verdeeld zijn waarbij vrijwel alle voorstanders voor een dergelijk akkoord hieraan voorwaarden verbinden waarvan de voornaamste zijn: overeenstemming over staatkundige vernieuwing uit ons programma.

Staatsrecht

Hierover kan met een korte opmerking worden volstaan daar de discussie n.a.v. het verschijnen van de betreffende nota nu pas op gang kan komen. De opvattingen over de punten uit ons program op dit gebied lopen uiteen van: "het sleutelen aan onze staatsrechtelijke paragraaf zou politieke zelfmoord zijn", tot: het is de vraag of D'66 zijn staatsrechtelijke voorstellen wel voldoende heeft doordacht.

Wel wordt dit onderwerp door alle afdelingen van zeer groot belang geacht.

Slotbeschouwing

De antwoorden waren samenvattingen van gespreksbijeenkomsten. Individuele inzenders hadden - doordat zij alleen aan het woord waren - het voordeel een meer consistente beschouwing te kunnen produceren.

De tijdig in gang gezette discussie en de grote response hebben het voordeel opgeleverd dat - nu het congres is vervroegd - toch algemene lijnen uit de opiniepeiling naar voren zijn gekomen die tot een gerichte uitwerking in congresresoluties konden leiden.

De algemene conclusies uit deze discussie naar voren zijn gekomen, zijn n.l. deze:

1. Het is de politieke doelstelling van D'66 te komen tot structuurveranderingen in onze maatschappij, in het bijzonder op het gebied van het staatsrecht, en dit streven niet te beschouwen als een nieuwe ideologie maar te vertalen in een concreet actieprogramma.

2. Men wenst bij verkiezingen behoud van eigen identiteit.

3. Ten aanzien van mogelijke samenwerking bij verkiezingen in de vorm van een stembusakkoord (andere vormen krijgen nauwelijks aandacht) zijn de meningen verdeeld.

t.a.v. gemeenteraadsverkiezingen hangt dit af van de plaatselijke situatie en dient de beslissing bij de afdelingen te liggen;

t.a.v. prov. staten en Kamerverkiezingen achten bijna alle voorstanders van een stembusakkoord dit alleen wenselijk bij gebleken overeenstemming over hoofdpunten van ons staatsrechtprogramma.

4. Van een behoefte aan een progressieve concentratie is niets gebleken.

Congresreglement

(politieke en huishoudelijke vergadering)

Vastgesteld door het bestuur, daartoe bevoegd krachtens art. 15 lid b van de statuten van D'66, in de vergadering van 1 augustus 1968.

Artikel 1.

Het Congres is een buitengewone algemene ledenvergadering van de vereniging Democraten '66 (D'66) en wordt gehouden volgens de regels van dit reglement.

Artikel 2.

Het Congres wordt voorgezeten door de Congresleiding, benoemd door het Bestuur van de vereniging D'66, hierna te noemen het Bestuur.

Artikel 3.

1. Alle beslissingen over de orde van het Congres en over geschillen tijdens het Congres worden aan de hand van dit reglement genomen door de Congresleiding; deze beslist eveneens in gevallen, waarin het reglement niet voorziet.
2. De Beslissingen zijn bindend; er is geen beroep tegen mogelijk.

Artikel 4.

Tot het Congres hebben toegang:

- a) ieder die zich bij het congressecretariaat heeft aangemeld;
- b) genodigden van het Bestuur, waaronder vertegenwoordigers van de publiciteitsmedia.

Artikel 5.

Aan de discussie kunnen uitsluitend leden deelnemen, tenzij de Congresleiding anders besluit; deze heeft de bevoegdheid de spreektijd te verdelen en te beperken.

Artikel 6.

Uitsluitend leden van de vereniging D'66, die tenminste 18 jaar oud moeten zijn, hebben stemrecht. Elk stemhebbend lid kan één stem per stemming uitbrengen.

Artikel 7.

1. Door de algemene vergadering van het Congres wordt op voorstel van de Congresleiding een stemcommissie benoemd. Deze telt de uitgebrachte stemmen, beslist over de geldigheid daarvan en constateert de uitslag van de stemming.
2. Beslissingen van de stemcommissie zijn bindend; er staat geen beroep tegen open.

Artikel 8.

Stemming over personen geschiedt schriftelijk; over zaken wordt gestemd op een door de Congresleiding te bepalen wijze. Met een schriftelijke stemming wordt gelijkgesteld stemming door middel van een electrisch of mechanisch systeem. De

Congresleiding bepaalt de marge waarbinnen herstemming nodig is.

Artikel 9.

Besluiten van de algemene vergadering worden genomen met een absolute meerderheid van geldig uitgebrachte stemmen, tenzij in dit reglement uitdrukkelijk anders wordt bepaald.

Blanco stemmen worden niet meegerekend.

Artikel 10.

De discussie over wijzigingen - niet zijnde redactionele wijzigingen - van het politiek program en over de daarop ingediende amendementen, dient allereerst plaats te vinden in de tijdens het Congres te houden vergaderingen van door de Congresleiding ingestelde secties. Aan elk van deze secties worden een of meer onderwerpen van het politiek program ter behandeling toegewezen.

Artikel 11.

Amendementen wijziging program

1. Amendementen op het voorgestelde programwijzigingen - bedoeld in artikel 10 - dienen
 - 1° voorzien te zijn van naam en adres van de indiener en zijn handtekening,
 - 2° ontvangen te zijn op het secretariaat te Amsterdam uiterlijk op dinsdag 10 september 1968, en
 - 3° in pricipe op een afdelingsvergadering besproken te zijn, maar in ieder geval voor "gezien" getekend te zijn door hetzij de voorzitter hetzij de secretaris van een afdeling of werkgroep.
2. Amendementen, die niet aan de voorwaarden 2 of 3 voldoen, worden behandeld, indien toegelaten door de voorzitter van de betrokken sectie. Bij diens weigering kan de indiener de beslissing van de sectievergadering vragen.
3. Over toelating van amendementen staande de sectievergadering ingediend, beslist de fungerend voorzitter van die sectie.

Artikel 12.

Amendementen redactiewijzigingen

Amendementen op de voorgestelde redactionele correcties van het program worden uitsluitend in de algemene vergadering behandeld, maar dienen te voldoen aan de voorwaarden genoemd in art. 11 lid 1 onder 1° en 2° en 3°.

Artikel 13.

Amendementen resoluties.

Amendementen op de voorgestelde resoluties, ook indien deze in de vorm van een nieuwe resolutie worden gegoten, worden uitsluitend behandeld in de algemene vergadering, en dienen te voldoen aan de 3 voorwaarden, genoemd in art. 11 lid 1.

Artikel 14.

Amendementen reglement bestuursverkiezingen (huishoudelijk reglement)

Amendementen op het voorgestelde reglement bestuursverkiezingen worden eveneens uitsluitend in de algemene vergadering behandeld, en dienen te voldoen aan de voorwaarden onder 1° en 2° van artikel 11 lid 1.

Artikel 15.

1. Omtrent amendementen, die op grond van in de secties genomen besluiten aan de algemene vergadering zullen worden voorgelegd, rapporteren de sectievoorzitters aan de redactiecommissie, die door het Bestuur is ingesteld.
2. Deze commissie onderzoekt de formulering van alle amendementen en vergelijkt deze met die van het politiek program, van de statuten en van andere amendementen; zij zal zonodig, met behoud van de strekking, de formuleringen van de amendementen met elkaar en met het overige deel van het politiek program resp. met de statuten in overeenstemming brengen.

Artikel 16.

De Congresleiding benoemt de voorzitters van de sectievergaderingen.

Artikel 17.

1. In de sectievergaderingen bepaalt de voorzitter de orde en de wijze van behandeling van de aan de sectie ter behandeling toegewezen onderwerpen.
2. De voorzitter geeft op door hem te bepalen wijze en tijd aan de in de sectievergadering aanwezige leden de gelegenheid te beslissen of een amendement op het politiek program aan de algemene vergadering moet worden voorgelegd. Indien er gestemd wordt, bepaalt de voorzitter de wijze van stemming.
3. Bij stemming beslist de absolute meerderheid van de op het moment der stemming in de sectievergadering aanwezige leden.

Artikel 18.

De redactiecommissie en het bestuur hebben ook het recht gedurende het congres voorstellen en amendementen aan de algemene vergadering voor te leggen.

Artikel 19.

Behandeling van de voorstellen en amendementen in de algemene vergadering geschiedt als volgt:

- 1e. De voorsteller of een door hem aangewezen lid geeft een beknopte toelichting op zijn voorstel of amendement.
- 2e. De Congresleiding is verplicht tenminste een tegenstander van het voorstel of amendement zijn standpunt te laten toelichten en is bevoegd ook andere leden aan de discussie te laten deelnemen.
- 3e. Het Bestuur en/of de redactiecommissie kan, indien zij dit wenst, aan het Congres een advies omtrent het voorstel of amendement geven.
- 4e. De Congresleiding brengt in stemming eerst alternatieve voorstellen, daarna de amendementen in de volgorde bepaald door hun ingrijpendheid, daarna het - al dan niet geamendeerde - eindvoorstel. De algemene vergadering beslist bij absolute meerderheid van stemmen over aanvaarding of verwerping van een amendement of voorstel.
De resoluties gelden pas als aanvaard wanneer zij minimaal 2/3 van de geldig uitgebrachte stemmen op zich hebben verenigd.

Verandering van het partijprogramma

NAVO

De art. 1 en 2 op blz. 28 en 29 worden vervangen door de volgende tekst:

De Oost-West-verhouding

1. Nederland zal het initiatief moeten nemen tot een goed voorbereide veiligheidsconferentie van landen aangesloten bij de NAVO en het Warschaupact en de overige Europese landen. Een dergelijk initiatief zal in samenwerking met andere kleine Europese landen moeten worden ontwikkeld. Het doel van deze conferentie zal uiteindelijk moeten zijn: te komen tot verdere politieke samenwerking en ontspanning in geheel Europa.

Ter voorbereiding daarvan zal men zich in de beginfase moeten bezighouden met de verbetering van de betrekkingen op het gebied van handel, wetenschap, kunst en toerisme en met het tot stand brengen van een gemeenschappelijke aanpak van de ontwikkelingshulp.

Toelichting: De tegenstellingen tussen Oost en West zijn lange tijd gesymboliseerd door militaire pactsen. NAVO en Warschaupact zijn beide overblijfselen van de oude spanningen, zoals die tijdens de koude oorlog in Europa heersten. Een beleid dat - zoals het onze - gericht is op het verminderen van internationale spanningen, zal elke poging om NAVO en Warschaupact beide overbodig te maken met kracht steunen. De door de Tweede Kamer op 13 februari 1968 aangenomen motie Visser-van der Stoel moet een van de richtsnoeren zijn bij de uitvoering van het ontspanningsbeleid.

2. a) Nederland dient voorshands niet uit de NAVO te treden.

Toelichting: Een uittreden van Nederland uit de NAVO zou belangrijke consequenties hebben voor de veiligheid van Europa, D'66 zal elke poging steunen om een sfeer te scheppen, waardoor de NAVO en het Warschaupact overbodig worden.

b) D'66 meent dat op hoog niveau een soort "ontspanningsorgaan" moet worden ingesteld, bijvoorbeeld onder leiding van een plv. secretaris-generaal. Dit ontspanningsorgaan wordt belast met het uitwerken en realiseren van de spanningsvermindering en het overleg, aangeduid in de punten 9, 12, 13 en 16 van het NAVO-rapport "Toekomstige taken van het bondgenootschap" van december 1967 (détente-management").

Een termijnkoppeling is hier op zijn plaats. Om de gedachten te bepalen stellen wij voor:

- instelling van dit ontspanningsorgaan uiterlijk juli 1969;
- publikatie van de "detailed follow-up", als genoemd in punt 16, ieder half jaar (dit hoeft niet te wachten op de instelling van bovengenoemd orgaan);
- resultaten van een en ander zullen positief moeten zijn en eind 1970, begin 1971 medebepalend zijn voor de houding van D'66 ten aanzien van verdere deelname aan de NAVO.

Toelichting:

In genoemde punten stelt de NAVO-raad:

1. dat de bondgenoten zullen streven naar een verdere ontspanning in de Oost-West-betrekkingen. Vermindering van de spanning is niet het uiteindelijke doel, maar een deel van een langdurig proces, dat erop gericht is betere betrekkingen tot stand te brengen in Europa. Het uiteindelijke politieke doel van het bondgenootschap is het bereiken van een rechtvaardige en blijvende vrede in Europa gebaseerd op de daartoe noodzakelijke veiligheidsgaranties;
2. dat de bondgenoten een beleid zullen nastreven dat gericht is op een rechtvaardige en stabiele orde in Europa, het beëindigen van de verdeeldheid van Duitsland en de Europese veiligheid in het algemeen;
3. dat de bondgenoten reeds bestaande studies over ontwapening en praktische wapenbeheersing zullen uitbreiden. Deze vormen een weerslag van hun wil om een werkelijke ontspanning met het Oosten tot stand te brengen;
4. dat de NAVO-ministers aan de Raad de opdracht hebben gegeven in de komende jaren te werken aan een gedetailleerde uitwerking van bovengenoemde plannen.

c. De door ons land te voeren buitenlandse politiek zoals die in de punten 1 en 2 wordt geschetst, dient zoveel mogelijk gecoördineerd te worden met de activiteiten van het in punt b. genoemde ontspanningsorgaan. Daarnaast zal de Nederlandse politiek echter ook gericht moeten zijn op het bevorderen van de ontspanning buiten de NAVO om.

Zowel bilateraal als multilateraal dienen consultaties en overleg met zoveel mogelijk Europese landen te worden geopend of voortgezet. In het bijzonder moet aandacht worden besteed aan het overleg in de dusgenaamde Groep van Tien (Nederland, Denemarken, België, Oostenrijk, Zweden, Finland, Roemenië, Joegoslavië, Hongarije, Bulgarije).

d. Het is gewenst dat binnen de NAVO een groep tot stand komt van Europese landen die een meer autonome politiek voeren ten opzichte van de Verenigde Staten. De Nederlandse regering zal met de regeringen van andere Europese landen moeten gaan praten teneinde tot een gezamenlijk standpunt in deze te komen.

e. D'66 meent dat al het nodige moet worden gedaan opdat aan de nationale parlementen een grotere inspraak in NAVO-aangelegenheden wordt verleend.

Toelichting:

Met name zou een regelmatig debat over de befaamde "NAVO-verplichtingen" in de nationale parlementen uitermate gewenst zijn. Thans kunnen regeringen veel te gemakkelijk een beroep doen op deze "verplichtingen" als het gaat om (uitbreiding van) het defensieapparaat, terwijl over de aard van die verplichtingen zelf geen discussie mogelijk is. De nationale parlementen zouden derhalve zowel informatieve als consultatieve inspraak moeten krijgen. Dit betekent meer openbaar-

heid en de risico's daarvan zullen moeten worden aanvaard.

f. D'66 meent dat de Nederlandse regering in 1969 pressie moet uitoefenen op de overige landen van de NAVO om Portugal en Griekenland uit de NAVO te stoten, als ze dan nog niet democratisch bestuurd worden.

Toelichting:

Met name gezien het recente karakter van de militaire machtsovername in Griekenland dringt D'66 er bij de Nederlandse regering op aan samen met onze bondgenoten in NAVO-verband een zodanige druk op het militaire regime in Athene uit te oefenen dat dit zal leiden tot herstel van de democratie in dat land. Griekenland onder militaire dictatuur past ons inziens niet in het NAVO-verband. De militaire voordelen van een gecontinueerd lidmaatschap van Griekenland van de NAVO wegen niet op tegen de enorme psychologische verzwakking van het democratische karakter van het bondgenootschap en de steun die het regime ontleent aan het lidmaatschap van de NAVO.

3. Zolang een continueren van het Nederlandse lidmaatschap van de NAVO noodzakelijk wordt geacht dient de onvang en samenstelling van de Nederlandse strijdkrachten in de eerste plaats afgestemd te zijn op de overeengekomen taken en verplichtingen in bondgenootschappelijk verband. Een nodeloze uitbreiding van deze taken moet worden vermeden. Dit zal tot grotere specialisatie moeten leiden.

Toelichting:

Het is economisch niet doelmatig dat ons land zich blijft richten op het in stand houden van een groot defensieapparaat. Evenals andere kleine NAVO-landen moet Nederland zich gaan specialiseren op taken die in defensief verband van belang zijn. Voor de marine zou dit neerkomen op gespecialiseerde taken die op de Noordzee en in het Kanaal liggen, d.w.z. het openhouden van vitale zeeverbindingen. Specialisatie zal niet ten koste gaan van de defensieve kracht van de NAVO als in de kader bepaalde taken aan andere bondgenoten worden overgedragen.

Aan de Assemblée van NAVO-parlementariërs en de nationale parlementen zullen gedocumenteerde ramingen betreffende de herziening van defensiebehoeften moeten worden verschaft opdat over het bovenstaande een gefundeerd oordeel kan worden gevormd.

4. Het NAVO-lidmaatschap mag nooit verhinderen dat Nederland een bijdrage levert aan de oplossing van internationale spanningen binnen het kader van de Verenigde Naties. Met name wordt hierbij gedacht aan het leveren van troepen voor een V.N.-vredesmacht. (Zie ook vredesstrategie 1c)

Oost-West verhouding

Art. 3 (pag. 29) dient vervangen te worden door:

3. Nederland dient de DDR te erkennen.

Toelichting: Erkenning houdt op zichzelf geen enkele politieke waardering in maar opent de

mogelijkheid tot contact en sluit volledige isolering uit. Overigens heeft de Nederlandse regering in 1950 het communistisch bewind in China erkend en ten aanzien van Griekenland bij de wisseling van het regime in 1967 de erkenning niet ingetrokken. Beide gevallen illustreren dat waardering van het politiek systeem geen doorslaggevende rol speelt bij de overwegingen voor erkenning.

Voorts dient een nieuw artikel te worden ingelast:

3a. Het vrije verkeer tussen de Duitse Bondsrepubliek en West-Berlijn dient te worden gewaarborgd.

Vredesstrategie (facultatief)

De volgende twee artikelen worden toegevoegd aan het hoofdstuk "Buitenlandse politiek".

Vredesstrategie

1. D'66 stelt zich op het standpunt dat vrede en veiligheid in de wereld niet meer uitsluitend wordt bevorderd door het in stand houden van militaire machten. D'66 meent daarom dat de dienstplicht niet slechts negatief moet worden aangewend - het gereed maken tot militaire verdediging en oorlogsvoering - maar ook positief voor de bevordering van de vrede moet worden benut. Een en ander zou moeten worden gerealiseerd door de instelling van een alternatieve dienstplicht, waarbij de dienstplichtigen naar geschiktheid en voorkeur worden ingedeeld naar de volgende mogelijkheden:
 - a. de traditionele krijgsmacht, zolang en zover deze nog niet kan worden gemist;
 - b. een ook buitenslands in te zetten rampendienst. Hierin dient te worden opgenomen de Bescherming Bevolking, die dus in haar tegenwoordige vorm dient te worden opgeheven;
 - c. een vredesmacht (politietroepen) voor de Verenigde Naties, met een voor deze taak speciaal gerichte opleiding;
 - d. uitzending in het kader van de ontwikkelingshulp.
2. D'66 is van mening dat op korte termijn een onafhankelijk en wetenschappelijk interdisciplinair instituut voor vredesvraagstukken dient te worden opgericht dat als hoofdtaken zal hebben:
 - a. het geven van zo breed mogelijke informatie aan alle bevolkingsgroepen over conflictsituaties en vraagstukken die de wereldvrede betreffen;
 - b. een periodieke rapportage gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek over de actuele vraagstukken op het terrein van de vrede, veiligheid en ontspanning, gericht op de te verwachten ontwikkelingen en bedoeld als bouwsteen voor de buitenlandse politiek van de Nederlandse regering.

Volkshuisvesting

Het bestaande hoofdstuk "Woningbouw" (blz. 48) vervalt geheel en wordt vervangen door onderstaande tekst.

Volkshuisvesting

Het huisvestingsvraagstuk is na de tweede wereldoorlog in ons land vele jaren vrij algemeen gezien als een in hoofdzaak kwantitatief probleem, waarvoor de oplossing gezocht moet worden in de bouw van een groot aantal woningen. Het beleid met betrekking tot de volkshuisvesting moet er evenwel op gericht zijn de nog bestaande kwantitatieve en kwalitatieve woningnood op te heffen en de kwaliteit van het woonmilieu te verbeteren.

1. Teneinde de continuïteit van de productie in de bouwnijverheid te verzekeren is het noodzakelijk dat de regering in samenwerking met het bedrijfsleven zo snel mogelijk komt tot een meerjarenplanning van de totale bouwactiviteiten en daarbij de financiering betreft. Dit dient te geschieden in het kader van de door de partij voorgestane integrale ontwikkelingsplanning, welke tevens een aantal doelstellingen op het gebied van de ruimtelijke ordening omvat. In deze planning behoren zowel de nieuw te bouwen werken als de vervanging en stedenbouwkundige sanering opgenomen te worden.
2. Teneinde de bestaande kwantitatieve en kwalitatieve woningnood te bestrijden is het nodig:
 - a. de woningproductie zodanig te regelen dat in alle sectoren en regio's van de woningmarkt een reserve van tenminste 2% is verkregen;
 - b. de doorstroming te stimuleren, omdat de woningnood voor een deel wordt veroorzaakt door een onjuiste bezetting van de bestaande woningvoorraad;
 - c. de verbetering van bestaande woningen te bevorderen;
 - d. de industriële en experimentele bouw te bevorderen;
 - e. de krotopruijing en stadssanering in een snel tempo ter hand te nemen.
3. a. Het huisvestingsbeleid van de overheid moet vooral ook aandacht schenken aan het woonmilieu omdat dit woonaspect buiten de individuele invloedssfeer valt. Een nader bestudering van de factoren die het woonmilieu kwalitatief bepalen is gewenst. Het woonmilieu moet getoetst kunnen worden aan de hand van normen, die vergelijkbaar zijn met de kwaliteitseisen die gelden voor de woningen zelf.
 - b. Belangrijke resultaten zijn te bereiken door het mogelijk maken van andere procedures ten aanzien van ontwerp, uitvoering en financiering van stedelijke woningbouwprojecten. Hiertoe kunnen nieuwe vormen van samenwerking tussen onderzoekers, stedenbouwkundigen, architecten en bouwondernemers nodig zijn. Bovendien moet binnen een vastgesteld budget een vrijer uitgavenpatroon mogelijk zijn.

Toelichting: De wijze waarop de individuele woning in het grotere geheel is ingepast is in belangrijke mate bepalend voor de kwaliteit van het wonen; een technisch volwaardige wooneenheid in een onvolwaardig woonmilieu vormt een slechte woongelegenheid.

4. Nieuwe woonvormen zullen in de stedelijke gebieden bevredigender keuzemogelijkheden moeten bieden ten aanzien van woningtypen en woonmilieu. Het verdient aanbeveling door middel van periodieke onderzoeken (b.v. door enquêtes) een goed inzicht te verkrijgen in de behoeften aan de verschillende typen woningen en de wensen ten aanzien van het woonmilieu.
5. Het huidige subsidiestelsel behoort herzien te worden. Hierbij dienen de volgende uitgangspunten te gelden:
 - a. de huur van een woning moet in eerste instantie kostendekkend zijn; de huur is dan afhankelijk van de bouwkosten en de prijs voor de bouwrijpe grond;
 - b. de kosten, die voortvloeien uit de gemeenschappelijke voorzieningen ten behoeve van de stedelijke infrastructuur en het woonmilieu komen in principe ten laste van de algemene middelen en mogen derhalve niet in de grondprijzen doorberekend worden;
 - c. wanneer het bouwen van goede woningen volgens deze methode leidt tot een huur die te hoog geacht moet worden voor de lagere inkomensgroepen, is een individuele huurbijslag voor de bewoner gewenst.

Toelichting: Op deze wijze kan een stelsel ontstaan waarbij de huurder, als zijn inkomen dit mogelijk maakt, zelf de woonkosten moet opbrengen die in de privé sfeer liggen, terwijl de overheid de gemeenschappelijke voorzieningen bekostigt. In deze opzet zijn de huren aangepast aan de kwaliteit van de woning. De invoering van individuele huursubsidies zal daarbij garanderen dat de subsidies beter dan thans ten goede komen aan huurders met lage inkomens. De bestaande subsidies per "woonobject" komen dan te vervallen.

6. Het eigen woningbezit en het gemeenschappelijk bezit van woningen door de bewoners dient te worden bevorderd door hypotheekgaranties en door rentebijlagen voor minder-draagkrachtige bewoners. Van de bestaande mogelijkheid tot overdracht van woningwetwoningen aan de bewoners moeten de gemeenten en woningbouwcorporaties zoveel mogelijk gebruiken.
7. Een liberalisatie van de huren kan bijdragen tot het afstemmen van de huren op de kwaliteiten van de huizen en tot het verkrijgen van gelijke huren voor gelijkwaardige woningen, terwijl hierdoor tevens de doorstroming wordt bevorderd. Huurliberalisatie is evenwel alleen aanvaardbaar in die gebieden waar een redelijke mate van evenwicht op de woningmarkt aanwezig is. Overwogen dient te worden de huren in de geliberaliseerde gebieden onder de werking van de Prijzenwet te brengen, waardoor het gevaar van een onverantwoorde huuropdrijving wordt verminderd.

8. De financiering van de woningbouw behoort zo veel mogelijk te geschieden rechtstreeks via de particuliere kapitaalmarkt; het aantal door de overheid te financieren woningen in de woningwetsector kan hierdoor geleidelijk beperkt worden.

Toelichting: Hierdoor zal, vooral op de langere termijn gezien, een belangrijke verlichting van het overheidsbudget ontstaan aangezien de financiering van de woningwetwoningen jaarlijks één van de grootste posten op de Rijksbegroting vormt (voor 1968 ruim f 2 miljard).

9. Het doelmatig bouwen en het streven naar bouwkostenverlaging moet gestimuleerd worden door:
- het bevorderen van normalisatie en meer algemene toepassing van de uniforme bouwvoorschriften;
 - een goede regeling van de advies-, ontwerp en uitvoeringsbevoegdheden.
10. Alle belastingen op onroerend goed, zoals grondbelasting, personele belasting, rioolbelasting straatbelasting, brandweerbelasting, registratierecht, baatbelasting en poldergelden, behoren vervangen te worden door één belasting naar de huidige waarde van de grond en het daarop gebouwde. De hiervoor benodigde jaarlijkse waardevaststelling dient tevens de basis te zijn voor de wettelijke toegestane onteigeningen in het belang van de volkshuisvesting en voor openbare werken.

Toelichting: Waardestijgingen van gronden en gebouwen, die voortkomen uit door de gemeenschap bekostigde nieuwe voorzieningen, komen door deze belasting naar verkoopwaarde automatisch gedeeltelijk weer ten goede aan de gemeenschap. Grondspeculaties verliezen veel van hun aantrekkingskracht, terwijl onteigeningsprocedures sneller kunnen worden afgevoerd. Invoering van één belasting op onroerend goed hoeft overigens niet te betekenen één gelijk heffingspercentage voor alle objecten; een differentiatie zal mogelijk moeten blijven afhankelijk van de aard van het belaste object, b.v. in verband met waterverontreiniging.

In het hoofdstuk "Sociaal en economisch beleid" vervalt op blz. 23 program punt 9.

Integrale planning

Een nieuw hoofdstuk wordt ingelast vóór "Technologische ontwikkeling" met onderstaande tekst:

Integrale planning

De voortgaande maatschappelijke ontwikkeling vraagt om een grote mate van planning, waarbij een voortdurende keuze plaatsvindt van doeleinden en middelen op lange en middellange termijn.

1. D'66 staat integrale planning voor. Deze omvat naast de economische en sociale sectoren ook het beleid inzake technologische ontwikkeling, onderwijs, ruimtelijke ordening en andere. Dit be-

grip houdt tevens in dat bij de planning het beleid van de regionale en gemeentelijke overheden, het bedrijfsleven en andere maatschappelijke organisaties wordt betrokken.

- De integrale planning moet taakstellend en coördinerend zijn;
 - taakstellend, d.w.z. meer dan een prognose van de toekomstige ontwikkeling; de plannen zullen de neerslag moeten zijn van een bewust gekozen beleid, en hun verwerkelijking zal moeten worden nagestreefd door alle betrokkenen
 - coördinerend, d.w.z. dat de plannen tot in alle onderdelen op elkaar afgestemd worden.

3. Binnen het kader van doelstellingen op lange termijn dienen ieder jaar concrete plannen voor de middellange termijn (vier tot zes jaar) te worden ingediend. Deze plannen behoren vergezeld te zijn van bijbehorende begrotingen (voortschrijdende planning en budgettering).

4. De planning dient waar mogelijk te geschieden in EEG-verband en in samenwerking met andere naburige landen.

5. De planning dient langs democratische weg tot stand te komen. De keuze van de doelstellingen en de planvoorbereiding zullen in een voortdurende dialoog en samenwerking met alle betrokkenen moeten worden bewerkstelligd. Voor de democratie is tevens van belang dat de voortschrijdende meerjarenplannen die jaarlijks aan het parlement worden voorgelegd, van alternatieven zijn voorzien.

Toelichting: t.a.v. alternatieven b.v. voor economische plannen wordt gedacht aan het aangeven van de vereisten voor en de gevolgen van twee of meer waarden van b.v. het groeipercentage van het nationaal product, belastingpercentage, of dergelijke. Hierdoor wordt de democratie gediend; doordat de politieke oordeelsvorming kan worden gebaseerd op concrete voorstellen en daarmee verbonden kosten i.p.v. op ongekwantificeerde wensen.

6. De integrale planning stelt hoge organisatorische eisen. De organisatie van het overheidsapparaat op alle niveaus zal in toenemende mate moeten worden ingesteld op de planningstaken. T.a.v. de centrale overheid zou dit kunnen geschieden door:
- de instelling van een staatssecretariaat voor de integrale planning onder de minister-president, voorzien van een staf voor de coördinatie van de planbureaus van de ministeries en voor de opstelling van het integrale plan;
 - de instelling van een onafhankelijk rekeninstituut, annex databank, ten behoeve van overheid, parlement en bedrijfsleven. Dit instituut kan worden gevormd uit het Centraal Bureau voor de Statistiek, het Centraal Planbureau en delen van de Rijksplanologische Dienst.

In het hoofdstuk "Het Economisch Groeibeleid", blz. 20, dienen de artikelen 1 en 2a vervangen te worden door de volgende teksten:

1. Het overheidsbeleid moet gericht zijn op het bevorderen van de economische groei op de lange termijn, waarbij de internationale aspecten mede in aanmerking genomen dienen te worden. Gezien de zeer hoge investeringen die nodig zullen zijn, zowel voor research en ontwikkeling, als om optimaal gebruik te maken van de mogelijkheden welke de moderne technologie biedt, kan het zijn dat

tijdelijk het bevorderen van investeringen voorrang moet hebben boven een vergroting van de consumptie. Het economisch groeibeleid zal mede gericht moeten zijn op schaalvergroting en modernisering van het Nederlands productieapparaat. Veel aandacht zal vereist zijn voor de daarmee gepaard gaande verschuivingen op de arbeidsmarkt. Doel van de arbeidsmarktpolitiek moet zijn de beroepsbevolking de gelegenheid te geven zich aan die verschuivingen aan te passen. Inschakeling van alle arbeidskrachten op een voor hun capaciteiten optimale plaats, en volledige werkgelegenheid zijn fundamentele doelstellingen van het sociaal-economisch beleid.

2a. Het in overleg met het bedrijfsleven ontwikkelen van een toekomstvisie; het stimuleren van het onderzoek naar nieuwe producten en nieuwe productietechnieken; het stimuleren en coördineren van nieuwe samenwerkingsverbanden in het bedrijfsleven; het bevorderen van de infrastructuur en het aanpassen van het onderwijs aan de nieuwe behoeften.

In hoofdstuk "Het Economisch Groeibeleid", dient op blz. 21 art. 3 te vervallen.

Technologie

Een nieuw hoofdstuk wordt ingelast vóór "Sociaal en Economisch beleid" met onderstaande tekst:

Technologische ontwikkeling

Door de technologische ontwikkeling wordt het mogelijk rationeler te produceren, het producten - en dienstenpakket te vergroten en/of bestaande producten en diensten te verbeteren. Voor Nederland, dat voor zijn nationale inkomsten praktisch geheel is aangewezen op het toevoegen van waarde aan uit andere landen geïmporteerde materialen en op het verlenen van diensten, is de betekenis van de technologie voor zijn economisch welzijn van bijzonder groot belang.

1. Nederland zal zich in de toekomst vooral moeten toeleggen op vormen van productie en dienstverlening die een grote mate van kennis en geschooldheid vereisen. Ook valt een verschuiving in de werkgelegenheid te verwachten van industrie naar dienstensector. Het onderwijs en de vorming zullen zich voortdurend aan deze ontwikkeling moeten aanpassen, met name ook door verhoging van het algemene opleidingsniveau.

2. Een ministerie voor technologie dient te worden opgericht. Tot de taak van dit ministerie zal behoren:

- a-het stimuleren van samenwerking en fusies in het bedrijfsleven, b.v. door middel van premies, teneinde een volledige modernisering van de zo ontstane grotere eenheden te vergemakkelijken;
- b-het doorlichten van niet florerende bedrijfstakken en zonodig het bevorderen van de invoering van rentabiliteitsverhogende technieken;
- c-het investeren van overheidsgelden in met grote zorg gekozen en voor de toekomst vita-

- le research- en ontwikkelingsprojecten;
- d-het begeleiden en stimuleren van de noodzakelijke omschakeling van arbeidskrachten (om-, bij- en herscholing, vorming en voorlichting).

Toelichting: Daar vrijwel alle EEG-landen nu beschikken over een ministerie van technologie, is het ook voor ons noodzakelijk, dat een dergelijk ministerie als volwaardige onderhandelingspartner kan optreden. Het is onjuist de verantwoordelijkheid voor de toekomstige technologische ontwikkeling bijna uitsluitend over te laten aan enkele grote concerns.

- 3. Overheid en bedrijfsleven moeten zich samen richten op bevordering van wetenschapsbeoefening en verbetering van het technisch kunnen. Doorstroming van laboratoriumresultaten van en naar de industrie en coördinatie van onderzoeken vereisen meer zorg.
- 4. De technologische ontwikkeling dient in internationaal verband te worden aangepakt, waarbij nauwe samenwerking met EEG-landen voor de hand ligt. De opbouw van een grote en zo homogeen mogelijke markt is een vereiste voor technologische expansie.
- 5. Belangrijke besparingen kunnen in de overheidsuitgaven worden gevonden door een meer uitgebreide toepassing van de automatisering. Het ministerie van technologie zal verantwoordelijk zijn voor de centrale bestudering van de vraagstukken en de gevolgen van de administratieve automatisering en bestuurlijke informatieverwerking ten behoeve van de overheid en voor het beleid terzake.
- 6. Dit ministerie zal de tot standkoming moeten bevorderen van regionale informatiecentrales (computercentra) die, verbonden met elkaar en met centrale informatieverwerkende apparatuur, in de behoeften van de regionale overheid en het bedrijfsleven voorzien.
- 7. Voor de integratie van de automatisering in onze samenleving moet een meerjarenplan worden opgesteld dat moet worden opgenomen in de integrale planning.

In het hoofdstuk "Sociaal en economisch beleid" dienen op blz. 21 en 22 artikel 5 en op blz. 23 artikel 8 te vervallen.

Ondernemingsrecht

De ondertitel "Ondernemingsleiding en kapitaalverschaffers" op blz. 27 en de artikelen 31-35 worden vervangen door de onderstaande tekst:

Ondernemingsrecht

Internationaal wordt getracht tot een harmonisatie van nationale rechtsregels inzake vennootschappen te komen. De herziening van het ondernemingsrecht in Nederland dient hierop te worden afgestemd.

1. De plicht tot publicatie van jaarstukken dient te worden uitgebreid tot de grotere besloten vennootschappen. De jaarresultaten dienen binnen drie maanden na afloop van het boekjaar in de vorm van voorlopige cijfers te worden bekend gemaakt. Voor de publicatie van de eigenlijke jaarstukken kan dan een termijn van ten hoogste zes maanden gelden.

Toelichting: Het gaat bij de openheid van de onderneming niet alleen om de financiële toestand en resultaten, en om de relaties tussen onderneming en eigenaren zoals dit in aandelenbezit tot uiting komt, doch ook om het inzicht geven in een bepaalde belangensfeer en machtspositie welke met de verslaggevende onderneming verbonden zouden kunnen zijn. Men denke aan de beheersing van een onderneming door middel van prioriteitsaandelen en oligarchische clausules. Het verdient aanbeveling te overwegen of de voorschriften omtrent verplichte publicatie van machtsposities met het oog hierop kunnen worden uitgebreid.

Als kan worden aangetoond dat de publicatieplicht, ook internationaal, een belangrijk concurrentienadeel inhoudt, geldt de verplichting de jaarstukken aan de personeelsvertegenwoordiging te overleggen.

2. De door de Commissie Verdam voorgestane wettelijke regeling tot verscherping van de aan de inrichting van jaarstukken te stellen eisen worden onderschreven.
3. Bepleit wordt het instellen van een Vennootschapskamer, die belast wordt met het toezicht op de naleving van de wettelijke voorschriften betreffende de jaarverslaggeving en met de uitvoering van enquêtes naar het in on-

dernemingen gevoerde beleid.

Toelichting: Aan een administratief orgaan als de Vennootschapskamer wordt de voorkeur gegeven boven een rechterlijk college als Ondernemingskamer.

4. Aan iedere natuurlijke of rechtspersoon komt in het beginsel het recht toe om de Vennootschapskamer te verzoeken een enquête in te stellen naar het financiële en sociale beleid van een onderneming. Na het bestuur, de raad van commissarissen en de personeelsvertegenwoordiging van de betrokken onderneming te hebben gehoord beslist de Vennootschapskamer - die overigens ook ambtshalve een onderzoek kan instellen - terzake van het al dan niet uitvoeren van de enquête.

Toelichting: Het enqueterecht dient te gelden ten aanzien van alle ondernemingen die in zodanige rechtsvorm worden gedreven, dat de bestuurders niet persoonlijk aansprakelijk zijn voor de schulden van de onderneming en voorts voor ondernemingen waarin deze aansprakelijkheid wel bestaat, maar het aantal werknemers een bepaalde grens overschrijdt.

5. Er dient een wettelijke regeling te komen welke zich keert tegen het gebruik van voorwetenschap door het bestuur en de commissarissen van een open naamloze vennootschap.
6. Bepalingen ter regeling van de certificering van aandelen zijn gewenst. Certificaathouders moeten worden toegelaten tot de algemene vergadering van aandeelhouders en moeten - op gelijke voet met de aandeelhouders - de bevoegdheid hebben een dergelijke vergadering bijeen te roepen.

Redactionele wijzigingen van het programma

Oude tekst

Staatsrecht (pag. 3)

3. Voor de verkiezingen van de Tweede Kamer dient een vorm van districtenstelsel te worden ingevoerd. Op korte termijn moet een staatscommissie worden ingesteld ter bestudering van het stelsel en tot voorbereiding en wijziging van de Kieswet en de Grondwet.

7a.een hogere honorering;

Toelichting:

Het ambt van volksvertegenwoordiger verdient aanzienlijk hogere honorering. Deze versterkt zijn onafhankelijkheid en biedt de mogelijkheid dat de afgevaardigde zijn werk opvat als een volledige dagtaak. Verdubbeling van de huidige honorering is wenselijk.

Sociaal en economisch beleid (pag. 20)

Inleiding: (tweede zin):

Hierbij moet evenwel ook aan andere zaken die het welzijn bepalen (bijv. meer vrije tijd i.p.v. meer inkomen) een ruime plaats worden toegemeten.

Nieuwe tekst

Voor de verkiezingen van de Tweede Kamer dient een vorm van districtenstelsel te worden ingevoerd. Tweede zin yervalt.

Vervalt.

Vervalt.

De volksvertegenwoordiger behoort zijn werk als een volledige dagtaak op te vatten.

Vervalt.

Hierbij moet evenwel ook aan andere zaken die het welzijn bepalen (bijv. een behoorlijk leefklimaat) een ruime plaats worden toegemeten.

- de zekerheid heeft van een welvaartsvast minimum loon, ongeacht zijn capaciteit;

- de zekerheid heeft van een welvaartsvast minimum inkomen, ongeacht zijn capaciteit;

Economisch groeibeleid (pag. 20)

2. (zesde regel) van goederen en diensten mogelijk zijn.

van goederen en diensten aanwezig zijn.

4. In het kader van het economisch groeibeleid moeten fiscale en maatschappelijke maatregelen opgenomen worden zodat ook de vrouw in het productieproces kan worden opgenomen,

In het kader van het economisch groeibeleid moeten fiscale en maatschappelijke maatregelen genomen worden, zodat ook een vrouw met gezinsverantwoordelijkheid, zo zij dit wenst, in het productieproces een plaats kan vinden.

Overheidsdeelneming (pag. 23)

11. Om redenen van territoriale, kostentechnische, behoefentypische of sociale aard kan overheidsdeelneming gewenst zijn.

Overheidsdeelneming kan gewenst zijn om een of meer van de volgende redenen:

- a) regionaal structuurbeleid;
- b) stimulering van nieuwe industrieën;
- c) onrendabele productie van algemeen belang;
- d) sociale redenen.

12. Toelichting.

Vanaf derde zin: Zo zou men b.v. kunnen stellen noodzakelijke fusie door te voeren.

Vervalt (is - althans in belangrijke mate - gebeurd)

Fiscale politiek (pag. 24)

18. belastingvrije voet van f 75.000,-

.... belastingvrije voet van f 80.000,- (inflatiecorrectie)

19. vrijstelling van verkrijging tot f 100.000,- en tot f 2.000,- per jaar

.... vrijstelling van verkrijging tot f 110.000,- en tot f 2.500,- per jaar (inflatiecorrectie).

Sociale politiek (pag. 26)

24. De voorgenomen wettelijke verzekering tegen zware geneeskundige risico's dient met de wettelijke ziekenfondsverzekering in een algemene volksverzekering te worden omgezet.

De algemene verzekering tegen bijzondere ziektekosten dient met de ziekenfondsenverzekering in een algemene volksverzekering te worden omgezet.

Een eigen risico in enigerlei vorm voor mensen die aangesloten zijn bij ziekenfondsen dient te worden ingevoerd, rekening houdend met inkomen en gezinsgrootte.

Een eigen risico in enigerlei vorm dient te worden ingevoerd, rekening houdend met inkomen en gezinsgrootte.

Een verplichte ziekenfondsverzekering voor zelfstandigen dient niet te worden ingevoerd.

Vervalt (was in tweede en derde druk reeds vervallen wegens strijdigheid met de eerste zin).

Buitenlandse politiek (pag. 28)

Inleiding;

Het centrale thema dat de Nederlandse buitenlandse politiek dient te beheersen is: de Nederlandse bijdrage aan de intensivering van de internationale samenwerking en de vermindering van de internationale spanningen in de wereld.

Het centrale thema dat de Nederlandse buitenlandse politiek dient te beheersen is: de intensivering van de internationale samenwerking en de vermindering van de internationale spanningen.

D'66 stelt zich voor een buitenlands beleid te bevorderen dat gericht is op het doorbreken van verouderde ideologische uitgangspunten en denkpatronen. De mogelijkheden om tot een betere samenwerking en een vermindering van de spanningen te komen liggen voornamelijk op de volgende terreinen:

D'66 wenst een buitenlands beleid dat gericht is op het doorbreken van verouderde ideologische uitgangspunten en denkpatronen. De mogelijkheden om tot een betere samenwerking en tot ontspanning te komen liggen voornamelijk op de volgende terreinen:

De Oost-West verhouding (pag. 28)

5. De kwestie-Vietnam vormt op het ogenblik de grootste bedreiging van de internationale vrede en veiligheid. De door beide zijden gehanteerde middelen tot oplossing van het conflict schieten hun doel voorbij. De ook door de Amerikaanse regering nagestreefde onderhandelingen zonder voorwaarden vooraf zouden worden gediend door:

De kwestie-Vietnam vormt op het ogenblik één van de grootste bedreigingen van de internationale vrede en veiligheid. Vredesoverleg kan worden gediend door:

Tweede alinea:
Nederland zal een initiatief moeten

Zonodig zal Nederland een initiatief moeten

Ontwikkelingshulp (pag. 31)

10. Nederland moet zijn bijdrage aan de ontwikkelingshulp tot ca. 900 miljoen gulden verhogen. Continuïteit

Nederland moet zijn bijdrage aan de ontwikkelingshulp bepalen op basis van de reële bestedingsmogelijkheden van de ontwikkelingslanden. Deze kunnen per jaar worden vastgesteld door een internationale organisatie, b.v. de Wereldbank, die eveneens een verdeelsleutel over de rijke landen dient te maken. Continuïteit

Toelichting: (9de regel)
De bijdrage van Nederland

Rest van de toelichting vervalt.

Landbouw (pag. 35)

5. Toelichting: (6de regel)
Daarbij zal worden onderzocht of de huidige afvloeiingsregelingen geheel aan hun doel beantwoorden.

Vervalt

(4de regel van onderen)
....voeren die afgestemd is op de behoefte en kwaliteiten van de consument;

....voeren die afgestemd is op de behoeften en kwaliteitseisen van de consument;

Onderwijs en wetenschap (pag. 38)

5. De pas opgerichte Stichting voor Onderzoek ...

De Stichting voor Onderzoek

6. Invoering van de Mammoetwet op de kortste termijn die technisch mogelijk is.

Vervalt (is ingevoerd per 1.8.68).

Cultuur (pag. 42)

3. De huidige toneelconstellatie dient te worden afgeschaft en vervangen door een systeem op geheel andere basis, gekoppeld aan een gewijzigd subsidiesysteem, waardoor enkele regionale theaters met vaste aan de theaters verbonden beleids- en speelkernen een onafhankelijk repertoirebeleid kunnen voeren.

De huidige ontwikkeling van het toneelbestel dient duidelijk en positief gestimuleerd; met name zal zo spoedig mogelijk een begin gemaakt moeten worden met:

- a) het activeren van de verticale publiekspreading en publiekvorming, en
- b) de uitbreiding van het aantal werkelijk regionale theaters met daaraan verbonden vaste beleids- en speelkernen die een onafhankelijk repertoirebeleid kunnen voeren.

Verkeer (pag. 46)

2. (tweede zin)
.... en het instellen van langparkeerverboden dienen als belangrijkste maatregelen.

.... en het instellen, waar nodig, van parkeerverboden in door het openbaar vervoer gebruikte straten dienen als belangrijkste maatregelen.

(laatste zin)
Voor het autoverkeer dienen in samenwerking tussen plaatselijke overheid en particulieren rendabele langparkeergelegenheden te worden gesticht.

Vervalt hier, maar wordt toegevoegd als laatste aan art. 4.

4. (tweede regel van onderen)
.... verkeersdeelnemers worden toegepast,

.... verkeersdeelnemers moeten worden toegepast,

U wordt vriendelijk verzocht na het congres alle stukken over de zaken die op het congres zijn behandeld op te sturen naar het secretariaat op de Keizersgracht in Amsterdam. Het congressecretariaat in Den Haag bestaat dan niet meer.

Huishoudelijk reglement verkiezing van het hoofdbestuur

De algemene vergadering van D'66 te Leiden bijeen:

Overwegende:

dat voor het einde van 1968 de statuten van D'66 zullen worden herzien, en dat dan een algemeen huishoudelijk reglement op basis van de nieuwe statuten en de besluiten van Helmond zal worden vastgesteld;

dat art 11 lid b van de huidige statuten voorschrijft dat ten minste eenmaal per verenigingsjaar een bestuursverkiezing zal worden gehouden, waarbij tenminste de helft van de zittende bestuursleden aftreedt;

dat voorts art 11 van de huidige statuten voorschrijft dat de algemene vergadering het bestuur rechtstreeks kiest, op een nader bij huishoudelijk reglement te bepalen manier;

dat - ten behoeve van het verkiezen van de dit verenigingsjaar aftredende helft van het hoofdbestuur - een huishoudelijk reglement voor die verkiezing nodig is;

besluit vast te stellen het navolgende

huishoudelijk reglement hoofdbestuursverkiezingen:

artikel 1. De gelegenheid tot kandidaatstelling vangt aan onmiddellijk na de aankondiging van de datum van de ALV en eindigt één week vóór genoemde datum. Kandidaten dienen te worden opgegeven c.q. kunnen zichzelf opgeven aan het landelijk secretariaat.

De kandidaatstelling dient vergezeld te gaan van het ondertekende formulier als bedoeld in artikel 17 van de statuten, dat verkrijgbaar is op het landelijk secretariaat.

artikel 2. Bij de kandidaatstelling stelt iedere kandidaat op door het hoofdbestuur te verstrekken formulieren de volgende persoonlijke gegevens ter bekendmaking aan de leden beschikbaar:

- (a) personalia;
- (b) gegevens omtrent lidmaatschap en functies binnen de partij.

Het hoofdbestuur zorgt ervoor dat een zakelijke samenvatting van deze gegevens tijdig voor de vergadering ter beschikking van alle leden wordt gesteld.

artikel 3. Het lidmaatschap van het hoofdbestuur is niet verenigbaar met enige andere partijfunctie.

Functies in werkgroepen gelden niet als partijfuncties in de zin van dit artikel.

artikel 4. Wanneer mechanisch (per voto-meter) gestemd wordt, worden die kandidaten benoemd verklaard die het grootste aantal stemmen op zich verenigen.

De stemming geschiedt dan als volgt:

1. Alle leden ontvangen een lijst waarop vermeld staan alle kandidaten in alfabetische volgorde.
2. De voorzitter roept deze namen in die volgorde af en doet de percentages stemmen op de kandidaten uitgebracht vaststellen.
3. Het aantal kandidaten dat gelijk is aan de te vervullen plaatsen en dat de hoogste percentages heeft gehaald geldt als gekozen.
4. Zijn er kandidaten met een gelijk per-

centage stemmen op de laagste te vervullen plaats, dan wordt tussen deze kandidaten overgestemd.

artikel 5. Als niet mechanisch gestemd wordt geschiedt de stemming als volgt:

1. Alle leden ontvangen een lijst waarop vermeld staan alle kandidaten in alfabetische volgorde.
2. Alle leden strepen op deze lijst het aantal namen aan gelijk aan het aantal te vervullen plaatsen.
3. De lijsten worden bij de stemcommissie ingeleverd en geteld, waarna deze de stemmen telt.
4. Als bestuursleden worden benoemd verklaard degenen die het grootste aantal stemmen hebben.
5. Zijn er meer of minder stemmen uitgebracht op één stembiljet dan er te vervullen plaatsen zijn, dan is een dergelijk biljet ongeldig.
6. Zijn er kandidaten met een gelijk aantal stemmen, dan beslist het lot, tenzij het congres herstemming wenst. Het lot wordt door de stemcommissie getrokken ten overstaan van het congres.

Een fractie die wat te zeggen heeft

Zwolse gemeenteraadsfractie
een jaar aan het werk

door J. Kraaijer

Zou D'66 een kans maken bij de tussentijdse gemeenteraadsverkiezing, die in Zwolle noodzakelijk werd door de annexatie van Zwollerkerspel? Deze vraag hield in het voorjaar van 1967 vele D'66-ers bezig. Wij horen Hans van Mierlo nog zeggen: "Mee-doen, mits er een redelijke kans op succes is".

We weten het nu allemaal, succes is niet uitgebleven. D'66 veroverde drie zetels en die fractie (de eerste van D'66 in ons land) moest op het vlak van de gemeentepolitiek waar maken wat politiek geïnteresseerd Zwolle verwachtte.

"Die start is ons meegevallen", vertelde fractievoorzitter B. Hekkert vlak voor het begin van een fractievergadering die wij meemaakten. "Ik had gedacht dat er meer geknokt zou moeten worden. Wij zijn echter goed ontvangen en er is een bijzonder prettige verstandhouding gegroeid. Wij proberen ons ook steeds zo goed mogelijk voor te bereiden. Dat valt voor een driemans-fractie niet mee, vandaar dat buiten de raadzaal onze fractie zes leden telt, terwijl we bovendien een werkgroep gemeentepolitiek hebben. Tot de fractie rekenen wij namelijk ook de drie opvolgende kandidaten. Elk van deze zes beheerst een deel van het gemeentelijk werkterrein". De heer Hekkert maakt er geen geheim van dat er heel wat vast zit aan het gemeenteraadswerk, tenminste voor wie zijn zaakjes wil kennen en weten waarover hij het heeft. Vriend en vijand - als deze er mocht zijn - zullen het er echter over eens zijn, dat het daaraan niet mankeert.

Vorbereiden

Het goed voorbereiden is stellig van invloed geweest op het feit dat de fractie al spoedig is geaccepteerd. D'66 heeft wat te zeggen, heeft niet alleen kritiek maar probeert ook wegen aan te geven om een situatie te veranderen. Zoiets vergt natuurlijk tijd. Maanden en maanden is gewerkt aan een beknopte nota over de mogelijke overdracht van het gemeentelijk elektriciteitsbedrijf aan de IJsselcentrale NV. Er ligt dan ook een lijvig dossier aan het rapport ten grondslag. De vraag is door de annexatie aktueel geworden. Voormalig Zwollerkerspel ressorteert namelijk onder de IJsselcentrale en het is dus de vraag of dit

gebied door het gemeentelijk bedrijf moet worden overgenomen, of dat misschien beter het gemeentelijk bedrijf kan worden verkocht aan de IJsselcentrale, die geheel Overijssel plus een deel van Drenthe en de Gelderse Achterhoek van elektriciteit voorziet.

Op het ogenblik wordt gewerkt aan een rapport over de bejaardenhuisvesting, op welk terrein in Zwolle nog veel moet gebeuren. Ook een nota over de woningbouw ("we zijn niet zo gelukkig met de huidige gang van zaken") is in voorbereiding en hetzelfde geldt het plaatselijk vervoer.

Dit voorjaar nam D'66 ook het initiatief om belanghebbenden bij elkaar te trommelen om de mogelijkheden van een plaatselijk radiostation te bekijken. Activiteiten genoeg dus, tijd tekort. "Wij zijn nagenoeg elke avond in touw, want ook het contact met de kiezers vergt veel tijd. Als ons iets is tegengevallen dan is het dat wel. Daarop hebben wij ons allemaal verkeken. Op het wekelijks spreekuur van de fractie komen wel mensen, maar toch echt niet veel. Veel meer mensen komen gewoon bij onze mensen thuis. Bovendien trachten wij zoveel mogelijk present te zijn als er iets aan de hand is".

Succes

Een leuk succes was de vorige maand het in leven roepen van een commissie beroepschriften, waardoor mensen die in beroep komen tegen een beslissing van het college niet alleen te maken krijgen met de deskundigen, die in een eerder stadium burgemeester en wethouders in afwijzende zin adviseerden. Voor instelling van een dergelijke commissie heeft de fractie bij herhaling gepleit.

Niet al het werk van de gemeenteraad komt in de openbaarheid. Veel gebeurt in commissies. Toch is de publieke belangstelling voor het gemeenteraadswerk in Zwolle de laatste tijd sterk gestegen. De publieke tribune is vaak te klein. De openheid valt hier echt mee, het is in vele gemeenten slechter. De voorlichting is ook beter geworden, zowel vanuit het gemeentebestuur als vanuit de politieke partijen. De argumentatie van raadsvoorstellen is zeer uitvoerig. Wat de voorlichting verder betreft: het huis-aan-huis verspreiden van een folder in de vorm

van een gulden met een in leesbare tekst en in grafiekjes gestelde samenvatting van de gemeentebegroting was bijvoorbeeld een leuk initiatief. Ook die voorlichtingsavond voor de wijk Assendorp in verband met een drastische wijziging van dat stadsdeel was van groot nut, temeer daar er werkgroepen uit te voorschijn kwamen, die de zaak van alle kanten bekijken op een moment dat het gemeentebestuur nog rekening kan houden met suggesties. "Kijk, daar moeten wij naar toe, vanuit die geest moet gewerkt worden", zegt de heer Hekkert tevreden.

De Zwolse fractie (B. Hekkert, M. Kofflard en M. Edelein - de laatste volgde een maand geleden mr. E. D. Eijken op die om studieredenen moest bedanken - en de drie opvolgende kandidaten Nanda Wielinga-Nes, W. Stokkink en mr. G. Smits) gaat vol vertrouwen verder: "Als er nu verkiezingen werden gehouden, kwamen we vast sterker uit de bus ... !"

**D'66 heeft leden nodig,
erg hard nodig**

Secretariaat D'66, Keizersgracht 576,
Amsterdam-C, telefoon 020-226996.

Niet "alles voor de arbeider"

Louis Sinner

Aan de buiten-parlementair heeft D'66 acht maanden lang beloofd dat zij duidelijkheid in de vaderlandse politiek zou brengen. En wat is daar helemaal van terecht gekomen!

Nu lijken de mogelijkheden altijd groter dan ze zijn; iedereen die lid is (geweest) van een politiek lichaam zal dat kunnen beamen. Een idee, getoetst aan verwerkelijking, roept altijd compromissen op. Dat behoeft men amper te betreuren - het is het wezenskenmerk van de democratie. Maar zelfs buiten de democratie past een idee nooit gaaf in de praktijk. Lenin heeft dat in oktober 1917 op zeer pijnlijke wijze ervaren.

Louis Sinner

D'66 heeft de beloofde duidelijkheid dus (nog?) niet gebracht. Nu wil ik de bestaande onduidelijkheid niet zoeken in organisatorische en technische details. Er zijn mensen die zich daarover enorm druk maken. Misschien hebben zij gelijk en zijn dergelijke zaken belangrijk. Maar ik word meer geboeid door de politieke inhoud van duidelijkheid.

Grabbelton

D'66 was bij oprichting een soort grabbelton, waaruit iedere politiek-misnoegde meende iets van zijn gading te kunnen vinden. Tijdens het roemruchte Rai-congres is er dan ook vlijtig gegrabbeld. Nationalisten en chauvinisten vonden in de grabbelton de Karel Doorman en de bescherming van de Friese taalschat (om dat laatste hebben we in de

Rai - zonder veel bezinning - smake-lijk gelachen).

Pacifisten hoopten op een afwijzing van al wat des krijgsmans is en orthodoxe socialistenvoetzoekers in de grabbelton van D'66 naar heul voor de immer nog zo misbruikte arbeider.

Nauwelijks in het parlement beland, kreeg D'66 te maken met de strijd om rechts of links, progressief of voorzichtig, radicaal of bedachtzaam. Er werd hevig getrokken aan onze nog zo jeugdige partij door allerlei grabbelaars, die niet met een kat-uitzak uit de ton tevoorschijn wilden komen.

Wat heeft D'66 vervolgens gedaan? Er is een kreet geslaakt: D'66 was radicaal-progressief en daarmee kon iedereen nog alle kanten uit, zoals de altijd originele Jan de Quay onlangs met de kreet "stabiel" voor het voetlicht trad: iedereen mocht zelf uitmaken, wat de telkens weer opduikende professor daarmee nu wel bedoeld mocht hebben.

Progressief

Als het waar is dat met name D'66 aan politieke kretten een nieuwe inhoud wil geven dan zullen we ons op de begrippen die we hanteren moeten durven bezinnen.

Dit wordt van mij een poging in detail.

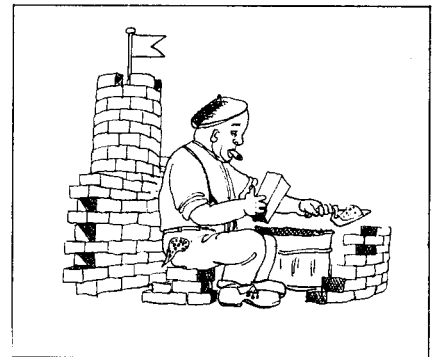
Te veel wordt naar mijn smaak progressief vertaald als zijnde "voor de arbeider". Men vergeet dan dat de liberaal Thorbecke eens zo progressief is geweest dat hij een revolutie wilde riskeren om zijn denkbeelden verwezenlijkt te zien.

Dat de arbeiders lange tijd hun heil bij progressieve politici hebben gezocht, is niet bepalend voor het begrip progressiviteit. Om beurten zijn alle maatschappelijke groepen in de geschiedenis progressief geweest, tot aan de feodale landheer toe, die ook eens in opstand kwam tegen het leenstelsel.

Progressief wil slechts zeggen dat men geen vrede kan hebben met de toestand van het moment. Het wil zeggen dat men voor de naaste - en verre - toekomst een andere maatschappij-opbouw noodzakelijk acht en dat men het avonturisme en de moed heeft daarvoor te werken en daarvoor risico's te nemen.

Als dat de inhoud is van de progressiviteit die D'66 voorstaat, dan zal D'66 zich niet kunnen vereenzelvigen

met enige thans bestaande maatschappelijke groep. Ons huidige maatschappijbeeld stamt uit een verleden tijd. De doeleinden die de progressieven van weleer zich stelden, zijn bereikt. De maatschappij van morgen vraagt om herindeling.

Kruideniers

Wie progressief vertaalt met "alles voor de arbeider" moet er wel rekening mee houden dat steeds grotere groepen verburgelijkte arbeiders fel tegenstanders van progressiviteit worden: de Westberlijnse arbeiders hebben met duizenden tegelijk geroepen "Wir wollen unsere Ruhe" (wij willen onze rust) en Nederlandse vakbondsleiders verklaren onomwonden dat hun organisaties er zijn voor de materiële belangen van hun leden en niet voor het oplossen van politieke vraagstukken.

Vele Westeuropese arbeiders zijn kruideniertjes aan het worden, die nog slechts belangstelling hebben voor hun eigen, kleine winkeltje, dat ze willen behouden en uitbreiden. Misschien allemaal heel erg begrijpelijk, maar het heeft met progressiviteit niets meer te maken.

Wie progressief wil zijn, moet niet te veel op zijn rust zijn gesteld - misschien is dit een maatstaf. Hij moet zijn heden, zijn positie in de waagschaal willen leggen bij het zoeken naar een maatschappij die kan werken in de toekomst.

Ombuigen

Naar mijn inzicht heeft die toekomstige maatschappij onder meer nodig: Herverdeling van de rijkdommen der aarde. Democratisering - dus ook het spreiden van verantwoordelijkheid -

UIT DE PARTIJ

Nieuws over het bestuur, de afdelingen en de werkgroepen

binnen het bedrijfsleven. Het ombi-
gen van grootheidswaan in de vorm
van wapengekletter naar een ordening
van de steeds kleiner wordende we-
reld, waar nu en straks mensen moe-
ten zullen leren te leven zonder slag-
kruisers, bombardementsvliegtuigen
en militaire parades. Het zich we-
zenlijk voorbereiden op harmonie in
plaats van zich doorlopend te wapenen
tegen disharmonie. Het voorbereiden
van onze jeugd op het computertijd-
perk, waarin vele van onze "onver-
vangbare waarden" geen plaats meer
zullen hebben.

Het is slechts een greepje, maar het
kan wellicht als indicatie gelden voor
mijn begrip van progressiviteit. Als
D'66 er dan radicaal voor zet betekent
dit dat D'66 desnoods de weg der ge-
leidelijkheid wil verlaten als de nood-
zaak van een zeer krachtige en snelle
aanpak zich aandient.

Als we deze inhoud - uitgewerkt in
programma en praktijk - aan progres-
siviteit willen geven dan behoeven we
ook niet bang te zijn voor duidelijk-
heid. Dan behoeft het ons niet te inte-
resseren waar onze aanhangers van-
daan zijn gekomen en wie we mis-
schien op de tenen kunnen gaan staan.
Wie een bejaardencentrum met ont-
wikkelingshulp wil verwarren, hem
kan D'66 dan duidelijk maken dat hij
echt naar Toxopeus, Biesheuvel,
enz. moet gaan, desnoods naar Koekoek
of Van Dis maar niet naar Van Mierlo.
Wie een loonronde belangrijker vindt
dan gespreide verantwoordelijkheid
in het bedrijfsleven, hij moet ook
niet bij D'66 zijn.

Misschien houden we met een derge-
lijke duidelijkheid geen honderddui-
zenden aanhangers over. Dat is geen
ramp. D'66 is nooit bedoeld als mas-
sapartij. Als D'66 de politici van Ne-
derland tot duidelijkheid kan dwingen,
heeft zij al voor een belangrijk deel
aan haar taak voldaan.

Als Biesheuvel "radicaal christen-
dom" predikt tijdens de verkiezings-
tijd en Schmelzer in diezelfde periode
"consequent vooruitstrevend" belooft
te zijn en zij geven luttele maanden la-
ter ontwikkelingshulp een belachelijk
lage voorrang op de staatsbegroting,
dan moet D'66 door eigen duidelijk-
heid in staat zijn hen als leugenaars
te brandmerken.
Daarvoor is allereerst noodzakelijk,
dat D'66 zelf een scherp inzicht heeft
in eigen duidelijkheid.

Dat D'66 zelf weet wat D'66 is.

Hoofdbestuur

Het hoofdbestuur vergaderde op 6 juli.
Behandeld werd de begroting voor De-
mocraat voor de volgende jaargang.
Besloten werd tot het aangaan van een
nieuw contract met de drukker en aan-
koop van het benodigde papier. Verder
werd besloten de redactie van "Peper-
bek", orgaan van de agglomeratie Den
Haag te verzoeken in het opschrift van
het blad een zodanige wijziging aan te
brengen, dat niet de indruk wordt ge-
wekt, dat "Peperbek" het landelijk or-
gaan van de partij zou zijn. Met betrek-
king tot het aanstaande congres werd
besloten de huishoudelijke zaken uit te
stellen tot een in november of decem-
ber te houden algemene ledenvergade-
ring, evenwel met uitzondering van
het hoofdstuk "Bestuursverkiezingen"
uit het vast te stellen Huishoudelijk
Reglement. Verder werden de congres-
agenda en de te behandelen onderwer-
pen besproken en voorlopig vastge-
steld.

Financieel overzicht

Balans per 1 januari 1968

Kas, bank, giro	f 6813,39	Crediteuren 1967	f 33033,58
Machines en inv.	" 8137,05	Lening Democraat	" 1383,75
Voorraad drukwerk	" 1411,65	Leningen van leden	" 3200,00
Waarborgsom pand	" 2250,00	Afbetalingen mach.	" 3938,30
N. t. o. diversen	" 268,12	N. t. b. verkiezingskost.	" 1559,00
Exploitatiesaldo	" 24234,42		
	f 43114,63		f 43114,63

Exploitatierkening over 1ste halfjaar 1968

Contributies	f 76666,90	Afsch. machines, inv.	f 813,71
Giften en donaties	" 7121,98	Salaris, soc. lasten	" 14080,24
Programma's, drukwerk en diversen	" 1243,32	Afdracht afdelingen	" 15833,45
Congressen	" 1714,00	Huur secretariaat	" 4500,00
Subsidie t. v. /radio	" 3000,00	Radio en t. v.	" 1701,12
		Reiskosten	" 1097,66
		Onderhoud secretariaat	" 769,53
		Telefoon en postbus	" 1700,12
		Porti	" 4378,16
		Kantoorkosten	" 1008,90
		Papier en drukwerk	" 4750,29
		Reis- en verblijfkosten	" 917,50
		Vergaderkosten	" 2489,29
		Exploitatiewinst	" 35706,23
	f 89746,20		f 89746,20

Balans per 1 juli 1968

Kas, bank, giro	f 16490,46	Crediteuren 1967	f 5538,44
Machines en inv.	" 7323,34	Crediteuren 1968	" 9080,96
Voorraad drukwerk	" 925,00	Afbetalingen machines	" 2137,49
Waarborgsom pand	" 2250,00	Leningen van leden	" 3100,00
N. t. o. diversen	" 5393,15	Afdracht afd. juni	" 1053,25
		Exploitatiesaldo	" 11471,81
	f 32381,95		f 32381,95

De werkgroep Staatsrecht heeft een rapport opgesteld over het kiesstelsel voor de 2e Kamer. De bedoeling was een uitwerking van het betreffende artikel in het partijprogramma te geven. Tijdens de besprekingen kwam de werkgroep echter tot de conclusie dat een iets ander stelsel de voorkeur verdiende, ook al bleef men uitgaan van vrijwel dezelfde vereisten als vermeld in de toelichting op het partijprogramma.

Districten

Voorgesteld wordt nu om voor de verkiezing van de Tweede kamer het land te verdelen in 35 tot 40 districten, die elk minstens 3 en hoogstens 5 afgevaardigden zullen kiezen. Er heerste binnen de werkgroep nogal wat verschil van mening over het geschiktste aantal afgevaardigden, dat per district zou moeten worden verkozen. Naarmate de districten kleiner zijn is de kans op meerderheidsvorming groter. Boven-

hij een aantal stemmen heeft verworven dat gelijk is aan de kiesdeler. Als kiesdeler wordt gehanteerd: het kleinste getal, dat door niet meer kandidaten dan er plaatsen te vervullen zijn, kan worden verkregen. Bij 100 uitgebrachte stemmen en 4 te vervullen plaatsen zal de kiesdeler dus 21 zijn. Immers 5 kandidaten zouden ieder 20 stemmen kunnen krijgen, maar hoogstens 4 kandidaten kunnen elk 21 stemmen krijgen. Anders gezegd: als een kandidaat 21 stemmen heeft behaald, behoort hij in ieder geval tot de vier kandidaten met de meeste stemmen. Daarom wordt hij dan ook verkozen verklaard.

Overdracht stemoverschot

In eerste aanleg worden de eerste voorkeurstemmen van iedere kandidaat geteld. Diegenen, die de kiesdeler hebben behaald, zijn verkozen. Wanneer op deze manier nog niet alle plaatsen

gemeenteraden in Canada en de Verenigde Staten (o. a. New York) worden ook op deze wijze verkozen. In Nederland werd een dergelijk stelsel al in 1946 bepleit door prof. mr G. van den Bergh in zijn boekje "Eenheid in Verscheidenheid". De belangrijkste voordelen zijn:

- Men stemt in de eerste plaats op een persoon en pas in de tweede plaats op een partij, terwijl binnen het district toch sprake is van evenredige vertegenwoordiging van de verschillende partijen.
- Een stem komt nooit aan iemand anders ten goede dan de door de kiezer zelf aangewezen kandidaten. Hij helpt dus nooit ongewild iemand in de kamer, waarop hij het niet voorzien heeft.
- Een lagere voorkeur schaadt nooit een hogere voorkeur.
- Het aantal 'verloren' stemmen wordt tot een minimum beperkt. Een aanhanger van een kleine partij kan n.l. een lagere voorkeur aangeven voor een (kansrijker) kan-

Ietsje anders

dien biedt een klein district betere kansen voor een meer persoonlijke relatie tussen de kiezers en hun vertegenwoordigers. Anderzijds zal de vertegenwoordiging van de verschillende partijen in het parlement evenrediger zijn naarmate de kiesdistricten groter zijn. De werkgroep meende dat het juiste midden bij 4 afgevaardigden per district lag, maar vond bovendien dat de districten een zekere natuurlijke eenheid moesten zijn. Om dat te bereiken wordt voorgesteld om als regel 4 aan te houden, maar zonodig ook districten van 3 of 5 afgevaardigden toe te laten.

Eigen voorkeur nummeren

Binnen de districten zou moeten worden gestemd volgens een zg. personenstelsel van evenredige vertegenwoordiging. Dit komt op het volgende neer: De kiezers wordt gevraagd de kandidaten op het stembiljet volgens hun eigen voorkeur te nummeren. Bv: 1: Goudsmit; 2: Van Mierlo; 3: Aarden; 4: Lankhorst; 5: Nederhorst enz. Men kan volstaan met alleen het cijfer 1 aan te geven, maar als deze kandidaat de kiesdeler niet haalt, gaat de stem verloren. Daarom is het verstandiger ook aan te geven aan wie men vervolgens de voorkeur geeft. Natuurlijk staat het de kiezers vrij om te nummeren volgens een door hun partij aanbevolen volgorde, maar men heeft ook alle vrijheid om een andere volgorde toe te passen. Een kandidaat is verkozen, wanneer

vervuld worden, gaat men als volgt te werk: Stel dat er 100 stemmen zijn uitgebracht en drie zetels te bezetten. In dat geval is de kiesdeler 26. Kandidaat A heeft 39 eerste voorkeurstemmen, waarvan hij echter maar 2/3 deel, n.l. 26, nodig had om verkozen te worden. Men zegt nu dat de 39 eerste voorkeurstemmen op A voor 2/3 effect gehad hebben doordat A werd verkozen. Het resterende 1/3 deel is nog niet 'verbruikt'. Dit overblijvende derde deel van het 'gewicht' van de op A uitgebrachte stemmen wordt nu toegekend aan de tweede voorkeur, zoals de kiezers die op hun biljetten hebben aangegeven. B.v. van de 39 eerste voorkeurstemmen op A hadden er 12 een tweede voorkeur voor B. In zo'n geval komt aan B ten goede: $1/3 \times 12 = 4$ stemmen. Op deze manier worden alle stemoverschotten overgedragen. Eerst naar de tweede voorkeur van de kiezer. Heeft die vervolgens ook een overschot, dan naar de derde voorkeur, enz. Wanneer na overdracht van alle stemoverschotten nog niet alle plaatsen zijn vervuld, valt de kandidaat met het minste aantal stemmen af en worden zijn stemmen overgedragen volgens de door de kiezers aangegeven volgorde. Dit wordt herhaald totdat alle plaatsen zijn vervuld.

Voordelen

De hoofdlijnen van dit systeem staan internationaal bekend als de Hare-Clark regels en worden o. a. toegepast in Ierland en Tasmanië. Verschillende

F. Plate

- didaat van een andere partij
- Het stelsel biedt een uitstekende mogelijkheid tot samenwerking tussen verschillende partijen tijdens de verkiezingen. Een partij kan namelijk haar aanhang aanraden om óók een - lagere - voorkeur uit te spreken voor een of meer kandidaten van een andere partij, waarmee men wil samenwerken.
- Tenslotte: De kandidaten zijn geen nummers meer ergens op een lijst. Zij worden gedwongen zélf contact met hun kiezers te zoeken en te onderhouden. Anders worden ze eenvoudig niet gekozen. Dit kan de zo langzamerhand beroemde band tussen kiezer en gekozene alleen maar ten goede komen.

Niet te ingewikkeld

Het meest gehoorde bezwaar tegen dit stelsel is, dat het te ingewikkeld zou zijn. De kieshandeling zelf is echter heel eenvoudig. Van iedere kiezer kan - na behoorlijke voorlichting - worden aangenomen dat hij zonder moeilijkheden een aantal cijfertjes zet naast de namen van de kandidaten van zijn voorkeur. En dat is alles wat er in het stemhokje zou moeten gebeuren. Het berekenen van de uitslag is moeilijker. Ervaringen in het buitenland zijn echter niet ongunstig, ook zonder gebruik van stemmachines en computers. Als wij in Nederland dit soort apparatuur zouden inschakelen zou een snelle en nauwkeurige uitslag zeker mogelijk moeten zijn.

Techniek en democratie

Aan de Franse parlementsverkiezingen heeft een nieuwe groepering deelgenomen, die door haar non-conformisme enigszins op D'66 lijkt. Deze groepering, die Techniek en Democratie heet, wordt geleid door de 46-jarige ingenieur en uitvinder Jean Barets. De nieuwe partij heeft bij de Franse verkiezingen teleurstellend weinig succes geboekt. Toch had Techniek en Democratie liefst tachtig kandidaten opgesteld. Maar door dit hoge aantal kandidaten kreeg de partij de beschikking over zendtijd op de televisie. Een partij mag in Frankrijk aan de verkiezingscampagne op het beeldscherm deelnemen, als zij minstens 75 kandidaten heeft opgesteld. Al voor de verkiezingen verklaarde Jean Barets, dat hij zich geen enkele illusie maakte omtrent de kansen van zijn club. "Ik geloof niet, dat ook maar een van onze kandidaten een kans maakt om in het parlement te worden gekozen". Zijn voorspelling kwam ruimschoots uit. Techniek en Democratie kreeg slechts 0,34% van het totale aantal uitgebrachte stemmen. Maar schreef de Figaro op 26 juni: "Zelfs al heeft zij zich op electoraal plan niet kunnen ontplooiën, toch vertegenwoordigt een ploeg als Techniek en Democratie een waarde en verdient zij een diepgaande invloed uit te oefenen". Techniek en Democratie werd in 1963 als een studieclub opgericht. In beperkte kring kreeg de groepering bekendheid door de publicatie van uiterst deskundige rapporten over zulke uiteenlopende onderwerpen als Europa, de derde wereld, het woningtekort en de nationale economie. Deze dossiers beslaan in totaal 4000 pagina's. Na de Mei-revolte had Techniek en Democratie de keuze tussen twee wegen: of een studieclub te blijven die zijn conclusies en oplossingen aan politici en functionarissen meedeelt; of te proberen de uitgedokterde oplossingen door middel van een eigen politieke partij te verwezenlijken. Barets en zijn medewerkers besloten om de gok te wagen, maar hun experiment is voorlopig op een mislukking uitgelopen. Techniek en Democratie kwam met een voor Frankrijk nieuw geluid. Onder de tachtig kandidaten was geen enkele beroepspoliticus te vinden. De gemiddelde leeftijd van de kandidaten was 34 jaar. 46% van hen waren ingenieurs en ander hoog kader, 13% waren hoogleeraren en studenten, 12% bekleedden vrije beroepen en 11% waren journalisten.

Verstandig burgerschap

(Brieven, waarvan de schrijver aan de redactie niet bekend is, worden niet geplaatst; de redactie behoudt zich het recht voor de inhoud te bekorten en, indien nodig, de discussie te sluiten. Over plaatsing is geen correspondentie mogelijk)

Bestuur

Democraat publiceerde de samenstellingen van het "dagelijks bestuur" van de afdeling Den Haag. Een dergelijk bestuur bestaat echter niet. De dagelijkse gang van zaken wordt door het gehele bestuur van zeven personen geregeld.

Afdeling Den Haag D'66
H. Geelen, secretaris.

Capelle a/d IJssel

Persoonlijke stellingname wordt gemakkelijk vereenzelvigd met het standpunt van de politieke partij waarvan de stellingnemer zegt lid te zijn. In Capelle aan de IJssel heeft de heer Derksen van ledenvergadering noch bestuur mandaat gekregen om steeds opnieuw in het openbaar stelling te nemen. Telkens echter staat in de krant achter zijn naam (D'66). Het afdelingsbestuur neemt een afwachtende houding aan. En de heer Derksen profiteert van de naam van een politieke partij bij het voeren van een persoonlijke campagne.

(bekort)

F. van der Made
Capelle aan de IJssel.

Radicale democratisering

Wim Veldhuyzen geeft in de Democraat van juni een definitie van radicale democratisering die enige aanvulling behoeft. Gelijke kansen voor iedereen en gelijkmatige verdeling van macht liggen grotendeels reeds in het begrip democratie opgesloten. Mij spreekt veel meer aan om als inhoud aan radicaal te geven de wens naar meer en directe invloed van de individu op de wijze waarop hij wordt bestuurd en hoe de gemeenschap wordt georganiseerd. Hieruit vloeien dan voort eisen als openbaarheid van bestuur, verantwoordingsplicht, directe verkiezing van machthebbers, enz. Men wenst inzicht in de werkwijze en begrip voor de beslissingen van overheidsinstellingen, wat leidt tot eisen van vereenvoudiging en ook tot doelmatigheid. Dat is de radicale kant van de zaak. Hiernaast is geaccepteerd dat dit op democratische wijze moet plaats hebben.

Radicale democratisering is vooral wenselijk als tegenhanger van de gecompliceerde technologische ontwikkeling, die de tendens heeft alles onoverzichtelijk en ondoorgrondelijk te maken. Toch heeft de mens aan deze ontwikkeling ook de grotere kansen tot zelfontplooiing te danken. We moeten leren leven in en met een technisch hoog ontwikkelde maatschappij met zijn eigen typische structuur.

(bekort)

H. Geelen
Den Haag

Kandidaat-minister

Eén groep wil D'66 een breekijzer laten zijn en noemt staatsrechterlijke vernieuwingen een eerste voorwaarde voor politieke vergaderingen. De oude partijen moeten ontploffen. Anderen vrezen dat de kiezer D'66 in de steek zal laten omdat de partij zich door niet met anderen te praten - buitenspel zet.

Deze tegenstelling leidt tot een impasse. De uitweg? Laat D'66 de verkiezingen ingaan met een lijst van de kandidaat minister-president en de kandidaat-ministers. Als D'66 op 15 tot 25 zetels komt moet en zal de partij een kans krijgen haar voorstellen (goedgevoel) te verwezenlijken. Kandidaat-ministers hoeven niet alleen uit de partij te komen. Er zijn ongetwijfeld in bedrijfsleven, universiteiten en ambtenarenkorps bekwaame mensen te vinden.

(bekort)

P. W. van Baarsel
Den Haag.

Democratie en gezag

In mijn artikel "Democratie en gezag" in Democraat no. 8 heb ik pogen uiteen te zetten dat "het gezag" in een democratie naar mijn opvatting dient te steunen op de volkswil, weshalve dat gezag aan een mandaat dient te worden gebonden. Deze filosofie ligt naar mijn mening ten grondslag aan de staatsrechtparagraaf van D'66.

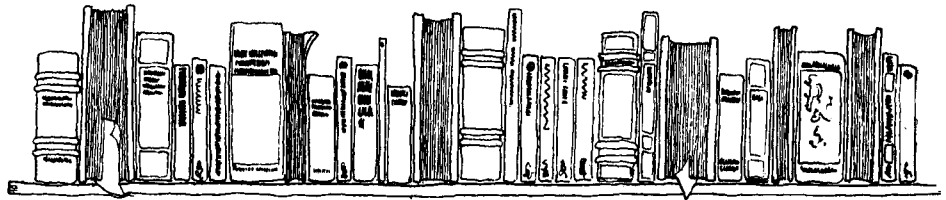
In die conceptie wordt de rol van het parlement teruggebracht tot wetgever en controleur van de regering, zodat de volksvertegenwoordiging weer kan functioneren op een wijze die in een goed democratisch bestel, dat wil zeggen in een bestel waarin regering en parlement niet de gevangenen van elkaar zijn, past.

De heer A. C. de Goederen heeft uit dit alles "een minachting van het parlement" en "autoriteitsmystiek" mijnerzijds geconcludeerd (Democraat no. 9 pagina 15) en voert tenslotte ook nog het Gaullisme en de volgens sommigen vermeende verwantschap van D'66 daarmede ten tonele.

Als verweer tegen deze niet van demagogie gespeende kreten van de heer de Goederen zou ik nogmaals willen opmerken:

- dat een volksvertegenwoordiging een wetgevend lichaam behoort te zijn en derhalve juist geen gezagsorgaan zoals de heer de Goederen meent want dat zou de chaos op staatsrechtelijk gebied alleen maar vergroten;
- dat een democratie zonder sterk gezag via de anarchie de dictatuur oproept; dit is geen "autoriteitsmystiek" maar de les die de geschiedenis der democratie ons leert;
- dat in het Gaullisme het parlement de gevangene is van de regering, terwijl in Nederland momenteel de regering min of meer de gevangene is van het parlement door de afspraken die tijdens de "formatie" worden gemaakt (nota bene: het verkiezen van de minister-president door de kamer zoals sommigen voorstaan zou deze situatie alleen nog maar verergeren, zodat D'66 dit naar mijn mening nimmer kan en mag voorstaan); ik wil met D'66 in het laatste euvel verbetering trachten te brengen zonder uit de aard van de zaak het eerste daarvoor in de plaats te stellen, want men moet de duivel niet met Beëlzebub uitdrijven of wel het monisme met de Gaulle.

H. J. Zeevalking
Utrecht.

politiek voor de boekenplank

"Inleiding tot de politicologie" wijkt in sommige opzichten duidelijk af van de gangbare inleidende geschriften, zegt auteur P. Valkenburgh in zijn woord vooraf. Hij heeft welbewust afgezien van historische beschouwingen, beschrijvingen van politieke theorieën en biografische gegevens van politieke denkers. Dat is jammer, want met die gegevens erbij had het boek van negentien-vijftig (N. V. Uitgeversmaatschappij Agon Elsevier in Amsterdam) een compleet overzicht gegeven voor iedere politiek geïnteresseerde.

De verdediging van deze aanpak geeft de schrijver in zijn inleiding. Hij zegt: "Ik heb gemeend voor alles aan een systematische opzet te moeten vasthouden en niet aan een historische. Juist een systematische aanpak leidt het vlugst tot de kernproblemen".

Het voornaamste doel dat de heer Valkenburgh voor ogen heeft gestaan, is de lezer behulpzaam te zijn bij het ordenen en overzichtelijk maken van de dikwijls overstelpende hoeveelheid gebeurtenissen en ontwikkelingen op politiek gebied. Daarin is hij zonder meer geslaagd, hetgeen voor een specialist op het gebied van de politieke sociologie en methodologie niet verwonderlijk is.

CHR.

Van drs. Faber is bij drukkerij en uitgeverij Laverman N. V. in Drachten een simpel uitgevoerd boekje (vijf-negentig) verschenen dat een schat van gegevens bevat voor ieder toekomstig gemeenteraadslid en voor iedere huidige gemeentebestuurder.

De titel "Burgerschap en burgerzin" verraadde niet veel, maar de ondertitel "Een onderzoek naar de betekenis van de gemeente voor de burger" bracht de oplossing.

Ruim vijfhonderd brave burgers van Achtkar spelen zijn met vijftig vragen bestookt. De antwoorden zijn de grondslagen van het nuttige boekje. Jammer dat Achtkar spelen als alleen zaligmakende gemeente is beschouwd in dit vragenspel.

Drs. Faber, bestuurswetenschappelijk medewerker aan de Friese academie in Leeuwarden, heeft met deze studie een waardevolle bijdrage geleverd. Raadsleden - en zij die het willen worden - kunnen er wat van leren.

CHR.

De Mafia, de O. A. S., de Ku Klux Klan, de John Birch Society en de Black Muslims zijn in het boek "Terreur in de politiek" van drs. J. S. Wijne, een uitgave van Kruseman in Den Haag, voortreffelijk beschreven. Zelf zegt de schrijver over deze genootschappen: "Politieke geheime genootschappen zijn de methoden van de zwartste reactie of van de roodste progressie. Zij zijn het resultaat van een politieke frustratie en van een achtergebleven samenleving". Evenals gewone politieke partijen hebben politieke geheime genootschappen een heilsleer. Zij zijn ervan overtuigd de oplossing te hebben voor alle maatschappelijke en politieke problemen. Een Utopia staat hun voor de geest. Bij de gewone politieke partijen staat dit Utopia constant ter discussie, hoe select de leidersgroep ook is. Drs. Wijne maakt door een kille en uitgebreide beschrijving een einde aan valse romantiek die als een waas hangt over groeperingen die geweld als middel gebruiken.

CHR.

Knip uit! Vul in! Stuur op

Dhr. /Mevr. /Mej. _____

Straat en nr. _____

Plaats _____

geeft zich op als abonne van Democraat en maakt heden f 6,-- over op postgiro 1477777/per bank/per postwissel.*

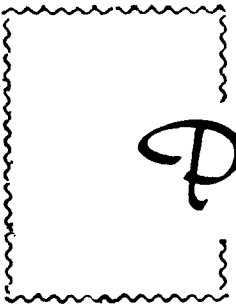
Deze bon op een briefkaart plakken en zenden aan:

"DEMOCRAAT" Keizersgracht 576
AMSTERDAM

* Indien binnen 14 dagen niet is betaald, zal inning plaatsvinden per kwitantie, verhoogd met incassokosten.

coupon

voor Democraat

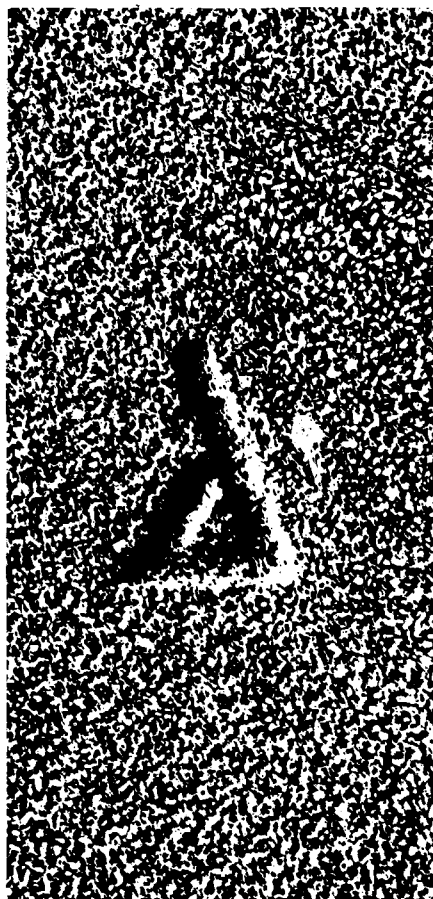
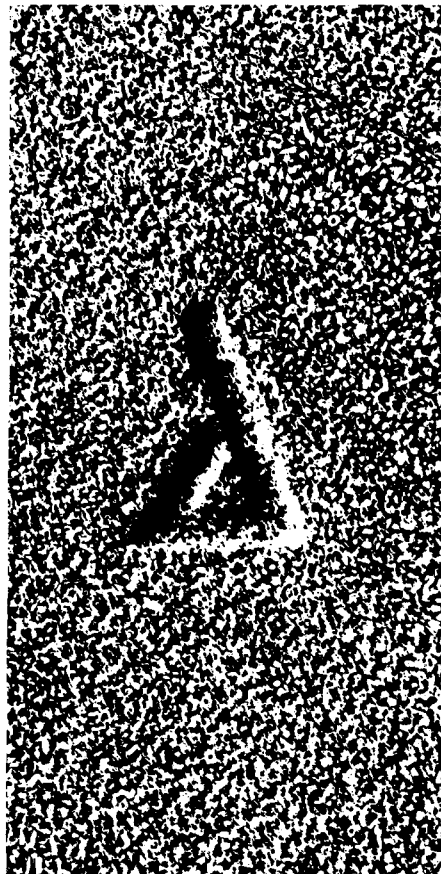
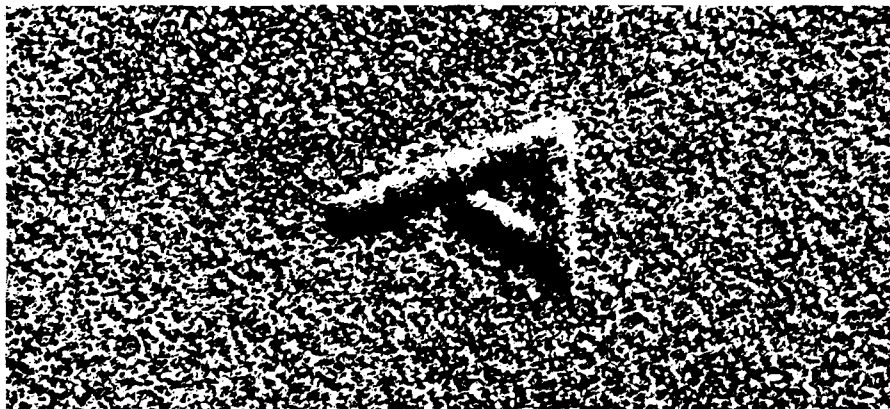

Postzegelveiling „De Hoogt”

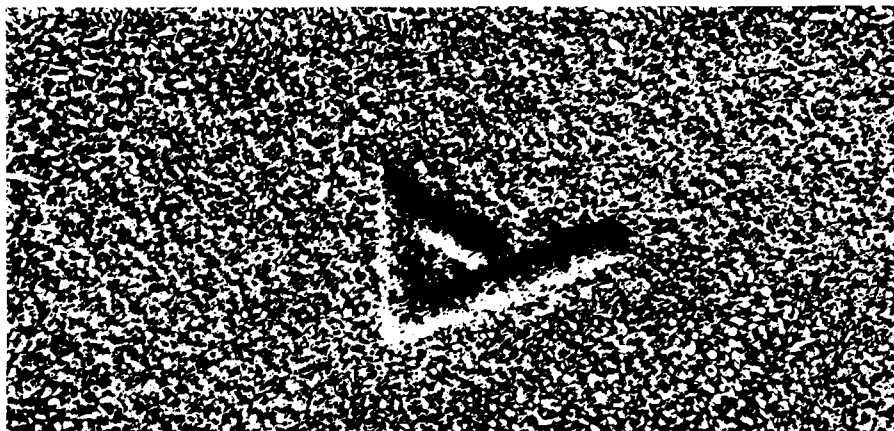
Postbus 225 - Tel. (01850) 38469 - Dordrecht - Postgiro 722080

- Regelmatig veilingen
- Lage kosten
- Deskundige bewerking

DELTA METSELBAKSTENEN ZIJN MERKSTENEN

Een merk garandeert het product waarop het staat. En niet alleen het produkt, maar ook de service daarachter. Van Lookeren Campagne levert: maatvastе, kantige metselstenen van constante kleur en kwaliteit, op de afgesproken data. Oók als het om grote termijndorders gaat. Daarom staat op elke steen van Van Lookeren Campagne het Deltamerк. Daarom is het zo belangrijk, vooral voor grote projekten, om Delta metselbakstenen te gebruiken.

Koninklijke Steenfabrieken

VAN LOOKEREN CAMPAGNE N.V.

Zaltbommel, Molenwal 22, telefoon (04180)-2031.
Fabrieken te Haften en Hurwenen. Aangesloten bij de Vereniging
Metselbaksteen-keur.

LUNA-DELFT . . .

DRUKWERK- SERVICE

Jaarverslagen

Periodieken

Reclame-drukwerk

Telefoon 01730 - 24801

VIN ROSÉ à f 2,95

Bij levering van 12 berekenen wij 11,
franco bezorgd door geheel Neder-
land.

Hart's Wijnhandel
Amsterdam

Nw. Spiegelstraat 41-43

Tel. 234021

Gerard Doustraat 103-105

Tel. 724773

Weteringcircuit 48

Tel. 238350

Koninginneweg 143

Tel. 725250

Orde op ruimte kost fl.7.90!

Een stem uit D'66 schrijft over:

- de ruimtelijke toekomst van Nederland, - denken in de toekomst over verkeer, uitbreiding industrie, woningbouw en recreatie,
- D'66 democratie is een democratie die zich aanpast aan onze maatschappij in beweging, - dienstbaar maken van de technische en wetenschappelijke onderzoeken aan de ontw. van de bevolking.

Orde op ruimte een boeiende paperback door J. Hendriks.

Orde op ruimte in iedere boekhandel.

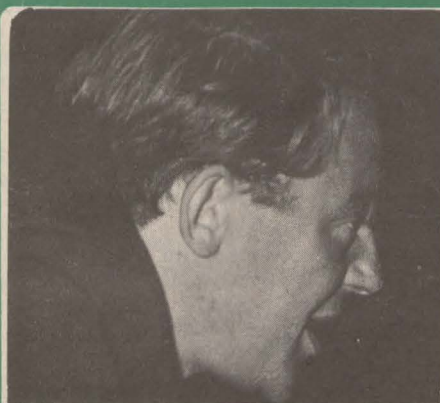
Orde op ruimte kost fl.7,90.

Orde op ruimte cartoons van Ted Schaaap.

Orde op ruimte een uitgave van A. Roelofs van Goor, Amersfoort.

Democraat

losse nummers 70 ct.
oktober 1968 - 1e jaargang no. 11

**O-
pen-
heid !!**

De kern van de rede

Han Neeter

In zijn openingsrede op de tweede congresdag stelde Hans van Mierlo enkele zaken aan de orde waarvan u hier een sterk verkorte versie aantreft, die alleen de hoofdpunten belicht.

Van Mierlo begon terug te gaan tot de vier hoofdpunten bij de oprichting van D'66; staatsrechtelijke en partijvernieuwing, zakelijke aanpak van de politiek en democratisering van de samenleving. Nog altijd meent hij dat al deze punten erg belangrijk zijn. Maar dat op dit ogenblik onze grootste krachtsinspanning moet uitgaan naar het derde en het laatste punt om uiteindelijk de andere te kunnen verwezenlijken.

Vernieuwing

Na een terugblik op de situatie van twee jaar geleden zag Van Mierlo als belangrijkste oorzaak bij de opkomst van D'66 voor de angst bij de andere politieke partijen het feit dat wij wilden zoeken naar een ander thema waarop je zou kunnen discussieren dan de oude tegenstelling tussen links en rechts. Een thema, geïnspireerd door een visie, die nog nooit concreet geformuleerd was maar die als een rode draad door appèl en programma heenliep. Die visie was ook het geweten van de partij, de fractie, het bestuur gedurende de laatste twee jaar.

Visie

Wat is nu die visie ?

- niet meer denken in tegenstellingen links-rechts maar spreken over eigentijdse problemen.
- kweken van een grotere interesse van de kiezer in de politiek (een rekenommetje leerde ons dat 1% zich daadwerkelijk met politiek bezighoudt en dus beslist voor de andere 99%.
- afdalen van de top naar de burgerij door open te zijn, door iedereen de kans te geven die informatie te krijgen die hij nodig heeft. De mentaliteit van "ze doen maar" moet worden omgebouwd in interesse door deze te kweken.
- het ondergraven van de anonieme macht door kanalen te graven naar die macht is de belangrijkste opgave voor een moderne politieke partij.

- stimuleren van de mentaliteit dat internationale samenwerking noodzakelijk is, zodat bij alle aspecten van binnenlandse beleidsbepaling rekening wordt gehouden met de gevolgen hiervan voor andere landen.

Juist de thema's open deelneming en internationale gerichtheid zijn de belangrijkste knelpunten in onze samenleving en moeten stevig midden in de doordeweekse werkelijkheid worden gezet. Volledige realisatie is onmogelijk maar men moet een verandering van mentaliteit op gang brengen.

Progressieve concentratie

Wat betreft de progressieve concentratie merkte Van Mierlo op dat wij hier in het begin wel positief tegenover stonden maar dat later in binnen- en buitenland dingen zijn gebeurd of juist niet gebeurd, die nog eens overduidelijk aantoonde dat er een vertrouwenscrisis is in de relatie tussen politieke partijen en burgers, dat de afstand tussen top en basis te groot is. Een progressieve concentratie is weer een machtsbundeling van de toppen van die partijen en de grote vraag is: herstel je hiermee het vertrouwen. Er zijn enkele argumenten vóór die concentratie;

- er is een duidelijk alternatief voor de kiezer, er zijn geen onderhandelingen achteraf.
- bij onderhandelingen nu is men klaar bij een volgende verkiezing.
- het is een antwoord op de onderhandelingen van de groep van 18.
- het is een daad stellen in het proces van de vernieuwing.
- het is een kans voor D'66 dat het bereid is zelf mee te ontlopen.

Er zijn enkele argumenten tegen :

- het is de vraag of de meerderheid die men nastreeft wel gehaald zal worden.
- PvdA (25%), D'66 (4,6%) en PPR (mogelijk ook 4,6%) zullen naar buiten een socialistische groepering schijnen en dus, voor de confessionelen en gewoontestemmers, geen alternatief zijn voor de huidige PvdA.
- om een meerderheid te krijgen zou men met de AR na de verkiezingen kunnen gaan praten over een coalitie en dan doet men niets anders dan tot nu toe is gebeurd.
- men haalt de meerderheid niet en probeert die over 6 jaar te krijgen.

Dan is voorlopig doorgaan een beter alternatief.

- praten aan de top gaat volledig voorbij aan de vertrouwenscrisis bij de burgers. Eerst het vertrouwen terugwinnen en dan pas gaan praten aan die top.

Voor Van Mierlo overheersen de argumenten tegen. Hij wil op de eerste plaats aan de basis, dus in de afdelingen gaan praten, waarbij het HB de taak heeft krachtig leiding te geven aan de gesprekken aan de basis zonder de rechten van de afdelingen aan te tasten. Verder zal het HB een nauw contact moeten onderhouden met het HB van de PPR en zullen ook de afdelingen dit met voorrang met de PPR moeten doen omdat deze mensen tenslotte de enige zijn tot nu toe die de moed hebben gehad uit hun eigen partij te treden, terwijl men in de andere partijen nog steeds niet zover is. Of we alleen de verkiezingen in moeten gaan: liever niet, maar desnoods wel. En daar moeten we op voorbereid zijn (punt 3 en 4 van resolutie 2).

Beweging D'66

Tenslotte hoopte Van Mierlo dat dit niet het congres was van de politieke partij D'66 maar van de beweging D'66. Hij dacht dat we de laatste twee jaren dit laatste iets teveel vergeten waren. En als er mensen zijn die blijven jammeren dat we nog steeds geen keuze doen: We kiezen wel.

- we kiezen voor de overtuiging dat het politieke denken niet meer ligt in links en rechts.
- we kiezen voor meer deelgenoten in het politieke denken.
- we kiezen voor een geloofwaardige concentratiepolitiek die van onderop moet komen.
- we kiezen voor een visie op de maatschappij in de thema's van open deelneming en internationale gerichtheid.

Er is alleen één ding. Als het congres achter de rug is zal het van ons allemaal afhangen of onze keuze iets voorstelt. Dat zal het zijn als we samen aan het werk gaan met hetzelfde élan dat ons twee jaar geleden bij elkaar bracht.

Giro 147777

Democraat

uitgave van de politieke partij Democraten '66

redactie:

Jan G. Huygens
Frits Maas
Han Neeter
Wim Zandvoort

vormgeving:

Han Neeter

redactie-adres:

Jan G. Huygens
Loevesteinlaan 473 f
Den Haag
tel. 070-663239

administratie:

Democraat
Keizersgracht 576
Amsterdam
tel. 020-226996
Postgiro:
1477777 t. n. v.
Administratrice
Democraat

abonnementsprijs:
f 6,- per jaar

advertentietarieven
bij het secretariaat

kopy voor het
novembernummer voor
11 oktober op
het redactieadres

druk: Luna Delft

Het congres

Wim Zandvoort

In Leiden: pakken papier, praten en nog eens praten, steeds maar stemmen.

Voor de thuisblijvers: flitsen via Bussum en Hilversum, krantenkoppen schreeuwen van een afwijzing van de progressieve concentraties.

Wat gebeurde in Leiden?

Ik geloof dat er een paar punten moeten worden genoemd:

- voor het eerst werkte de D'66-democratie volledig: overleg in afdelingen, werkgroepen, op deelcongres en tenslotte congres. Met de mogelijkheid voor iedereen om individueel een mening te geven.
- D'66 is geen innerlijk verscheurde partij, die daarom niet wil kiezen. Met grote meerderheden werden resoluties aangenomen. Het is goed dit te weten en zich te warmen aan die eensgezindheid. Velen wachten begerig op de ontploffing, van D'66 dan. Zij weten nu dat D'66 een stevig fundament heeft.
- onderhandelingen over een progressieve samenwerking zijn allerm minst van de baan, wel die voor een socialistische concentratie, D'66 streeft naar partijvernieuwing in progressieve zin. Nu onderhandelen is zinloos en gevaarlijk. De kiezer (de basis) wantrouwt depolitiek (oude partijen). Eerst moet dit wantrouwen verdwijnen. Daarom actie aan de basis.
- er zijn D'66-ers die de begrippen "open deelneming", "internationale gerichtheid" en "actie aan de basis" zweverig en onpraktisch vinden. De ideeën lijken me eerder revolutionair en erg bruikbaar. D'66 staat -dacht ik- op het punt een nieuwe verkiezingsstrijd te beginnen, met het hele gedoe van vergaderingen, huiskamerbijeenkomsten, folderverspreiding en spectaculaire acties. Wij willen nu geen zetels winnen, maar mensen die mee willen bouwen aan de verbetering van de democratie en aan partijvernieuwing.
- klemmende vraag blijft, zeker na Leiden: hoe bereikt D'66 de kiezer, de bekende "gewone man"?

Dank

H. v. Lookeren-Campagne

Dames en heren,

loopt u nog niet weg! Wij zijn vanaf vrijdagochtend half elf bezig geweest op ons congres en er is een bijzonder grote hoeveelheid werk verricht. Voor het slagen van dit congres zijn er enkele groepen mensen die wij bijzonder dankbaar moeten zijn:

- dat zijn de congresvoorzitters, mevrouw, mijne heren, de stemcommissie, de notulencommissie en onze congreshostesses, hartelijk dank,
- dat zijn de ploeg dag- en nachtwerkers van het congressecretariaat, die onder moeilijke omstandigheden kans hebben gezien ons steeds weer van alle stencils en benodigde informatie te voorzien, dat is dan Jaap Jan Groot die dit zelfde hardwerkende congressecretariaat 6 weken lang heeft bestuurd en die door zijn grote inspanning en enthousiasme iedereen geïnspireerd heeft, dank u,
- dat zijn dan u allen, leden van D'66 en andere congresgangers voor uw bijdrage aan de discussies en in het algemeen voor uw levendig gedrag dat onze congressen kenmerkt. dat zijn al die mensen die in de afdelingen en de werkgroepen meegewerkt hebben aan de voorbereiding van dit congres. Dank u wel, namens bestuur, fractie en partij.

Wij hebben deze dagen een enorm groot aantal besluiten genomen en die besluiten moeten nu worden uitgevoerd. Een grote verantwoordelijkheid is terecht gekomen bij de afdelingen in het zoeken naar de wegen om te komen tot een vernieuwing van het politieke bestel in Nederland. Ik wil een dringend beroep doen op iedereen om bij de verdere uitwerking van de thans aangenomen resoluties eenzelfde enthousiasme ten toon te spreiden als gedurende deze fascinerende dagen op ons congres. Dames en heren, ik wens u allen wel thuis!

In dit nummer

Foto's omslag: Wim L. J. Consenheim	
Congresverslag	4 t/m 7
Weg met D'66	8
IJkvragen	10
Met lege handen	11
Technique et Démocratie	12
Hans Moerkerk over Amsterdam	13
Minne Dijkstra over solliciteren	14
Democratie in Leidschendam	15

Weg met D'66

Gelezen door Jan G. Huygens.

d66

Congres eensgezind: Actie aan de basis

Wim Zandvoort

Het ledencongres van D'66 aanvaardde in Leiden de drie door het hoofdbestuur voorgestelde resoluties:

- Resolutie I, waarin een brede visie wordt gegeven (97%-3%),
- Resolutie II, voor gebruik op "middellange termijn" (83%-14%),
- Resolutie III, waarin de uitvoering van de eerste resoluties wordt geregeld (94%-5%).

De leden van D'66 kozen vrijwel unaniem voor een politiek van open deelneming en internationale gerichtheid. Veder vóór acties voor partijvernieuwing aan de voet. D'66 blijkt in grote meerderheid tegen onderhandelingen aan de top op dit moment. Aan een progressieve concentratie wordt door D'66 voorlopig niet gedacht. Eerst moet worden afgewacht wat het resultaat is van acties aan de basis.

Het congres voegde aan de gedachten van het hoofdbestuur toe:

- een liefdesverklaring aan de PPR (wel met dft hoofdbestuur praten).
- een motie die vraagt om snelle actie ten gunste van democratisering van het bedrijfsleven.

Resolutie 1

Ontwerp-resolutie I gaf een wat bredere visie in algemene termen. Dit bleek vele aanknopingspunten te geven voor amendementen. Hoofdvoorzitter Brand probeerde het volstrekt onmogelijke: binnen de tijd klaar komen met alle amenderingen. Dit gaf steeds meer wrijving en frustratie. Brand: "Ik blijf niet aan de gang", "Zó is de beslissing". En uit de zaal: "U kunt de vergadering niet op deze manier terroriseren", "Dit is niet te volgen, we hebben dat dikke pak papier net gekregen". Stolk (Rotterdam) vroeg in een motie van orde na te gaan of het snelle tempo het volgen nog wel mogelijk maakte. Hij vroeg schorsing. Een redactiecommissie zou er dan met de indieners van amendementen "uit moeten komen". Voorzitter Rood, die de leiding had overgenomen, nam de motie groten-deels over: discussie wordt geschorst, redactiecommissie gaat overleggen, zondagmorgen verder gaan. Het congres stemde hiermee in (58% tegen 32%).

Daarvoor waren al wel enige amendementen verworpen:

- Nooteboom (St. Maartensvlotbrug) met 72% tegen 9%

- Afdeling Waterland (79% tegen 9%)
- Lockhorst (Slikkerveer), in onderdelen afgestemd.

Staatsrecht

Zondagochtend bleek de hemel flink opgeklaard. Vroegē congresgangers hoorden dat amendementen van Kastelein (Leiden) en van de Regionale Contact commissie Limburg op verzoek van de indieners naar de bijlagen werden gebracht. Alberts (Eindhoven) en groep Zeven (Gouda) combineerden hun amendementen; zij vroegen om een uitdrukkelijk noemen van staatkundige hervormingen in de resolutie. Het congres accepteerde de verdediging van het hoofdbestuur: het spreekt vanzelf dat staatkundige verbeteringen zijn verpakt in het begrip 'open deelneming', apart noemen verstoort het evenwicht. Het amendement werd verworpen met 54% tegen 40%. Een ontwerp-resolutie van de afdeling Leiden waarin een onderzoek werd gevraagd naar de invloed van techniek en wetenschap op politieke besluitvorming werd ingetrokken nadat het hoofdbestuur uitvoering ervan toezegde. Resolutie I ging daarna glorieus over de eindstreep: 97% tegen 3%.

Tijdrovende discussie over de bijlagen bij de resoluties kon achterwege blijven door een voorstel van het hoofdbestuur om een leidraad voor discussie aan de voet samen te stellen bestaande uit:

- de aangenomen resoluties
- de rede van Van Mierlo
- de bijlagen van het hoofdbestuur
- alternatieve gedachten in de vorm van de ingediende amendementen op deze bijlagen

Het congres zei hiertegen opgelucht ja met 94% tegen 4%.

Resolutie 2

Iedereen was er die zaterdagmiddag eens goed voor gaan zitten, maar de democratie liep vast in pakken papier. Niet eindelijk eens bezig zijn met politiek, maar een benauwd gevoel van onbevredigdheid. Althans, zo begon het. De behandeling van ontwerp-resolutie I werd echter gelukkig onderbroken en verdaagd tot zondag. Zou het met ontwerp-resolutie II beter gaan? Er wachtten niet minder dan 22 amendementen, een motie en een tegenresolutie. Het ging beter. Dat kwam voor-

al doordat resolutie II veel concreter was gesteld. Geen vage visies, maar grijpbare standpunten.

De congresleiding kon hierdoor 14 amendementen, 1 motie en 1 tegenresolutie groeperen in zes hoofdpunten:

1. Het hoofdbestuur wordt opgedragen besprekingen te gaan voeren over een progressieve concentratie.
2. Een werkgroep wordt ingesteld, die in contact zal treden met andere partijen, om na te gaan of een progressieve concentratie gevormd kan worden, of een stembusakkoord kan worden aangegaan of enige andere vorm van samenwerking tot stand gebracht kan worden.
3. Hoofdbestuur én afdelingen zullen met andere partijen gaan praten. Conclusies worden besproken op volgend congres.
4. Als de situatie daartoe aanleiding geeft kan het hoofdbestuur met andere partijen praten.
5. Hoofdbestuur en afdelingen zoeken contact met de PPR.
6. D'66 neemt geen contact op met welke partij dan ook.

Voor alle hoofdpunten gold: alléén als het punt in zijn geheel was aanvaard kon over de verschillende amendementen worden gestemd.

Onderhandelen

Bij punt 1 waren aan de orde:

- amendement van Verspuy uit Schagen (binnen D'66 nagaan welke richtlijnen voor gesprek moeten zijn, daarna ingaan op uitnodiging van PvdA).
- tegenresolutie van Redeker, Smook, Van der Meijden, Spanjer, Maas en Redeker-Roovers (werken aan partijstructuur die wordt bepaald door wezenlijke politieke tegenstellingen, aan de top praten over progressieve samenwerking).
- amendement van Martini uit Amsterdam (amendement op tegenresolutie Redeker cs.).
- amendement van Mertens uit Utrecht (praten met top van PvdA onder voorbehoud, samenwerking met PPR).

De discussie was bij punt I het best, de tijd drong nog niet zo sterk en bovendien moest eerst het terrein worden verkend.

Redeker vreesde dat Van Mierlo's betoog een lijkrede zou blijken te zijn en verwees somber naar uitslagen van opiniepeilingen. Moerkerk wilde een duidelijke uitspraak over de bereidheid mee te ontploffen. De voorzitter van de Amsterdamse afdeling zag D'66 liever niet in een ivoren toren, maar toch ook liever niet aan de onderhandelingstafel met een PvdA die "niet bereid is tot wezenlijke verandering". Een topgesprek is zinloos, zei hij, daarbij somber verwijzend naar het Amsterdamse contact. Ringnald vond dat enige zelfverzekerdheid best gerechtvaardigd is: "D'66 heeft veel op gang gebracht, D'66 moet weer een beweging worden, het teruglopen komt misschien wel omdat we teveel partij zijn". Mertens vond

nergens iets van een "opiniërend leiding geven door hoofdbestuur".

Gruyters zag het anders dan Van Mierlo. De PvdA verandert door onderhandelingen, dacht hij. Een gesprek brengt binnen de PvdA een 'scheiding der geesten' tot stand. En als dat niet gebeurt kun je er gewoon mee kappen. De stembus beschouwde hij optimistisch. Als de mensen van het midden moeten kiezen tussen een progressieve concentratie en een CDU + VVD zullen velen zeggen: dan toch maar progressief. Gruyters kreeg voorzitter Rood, die de vastgelopen machine overigens deskundig weer op gang bracht, niet de gelegenheid een voorstel in te dienen. Gruyters verklaarde daarop dat ook hij bij de ontevreden wilde worden gerekend.

Verloren zoon

Uniek was het meediscussiëren van radicaal Jurgens, kandidaat-voorzitter van de PPR. "Dat kan bij ons" sprak voorzitter Rood voldaan. Jurgens voelde zich een beetje de 'verloren zoon' (de zaal applaudiseerde vertederd) die bang was dat het gemeste kalf van de progressieve concentratie zou worden geslacht. Hij wees erop dat de PPR aan de PvdA had geschreven dat een gesprek aan de top zal moeten gaan over de wijze waarop gebruik kan worden gemaakt van wat onderop groeit. Jurgens wilde best een randversiering van de PvdA vormen, maar verder wel kok zijn in plaats van het te bereiden voedsel.

Brinkhorst verklaarde tenslotte namens het hoofdbestuur dat een gesprek nooit vrijblijvend is; je wordt er door in een hoek geduwd. Bovendien: wat is de PvdA nu? Hij zei met nadruk dat er in dit stadium niet aan de top moet worden onderhandeld, later misschien wel. En: "We moeten ons nu niet laten inkapselen".

Vol spanning werd gewacht op de stemming over dit punt: wel of niet onderhandelen aan de top op dit moment. De uitslag: 20% vóór onderhandelen, 78,5% tegen.

Werkgroep

Punt 2 handelde over het instellen van een werkgroep die over mogelijke samenwerking met andere partijen moest praten. Amendementen van de Amsterdammers Moerkerk en Verboom pleitten daarvoor. Moerkerk vond dat er wel vorm moest worden gegeven aan de concentratiegedachte. Walthuis vond namens het hoofdbestuur dat er evenals bij punt 1 werd gedacht in oude scheidslijnen. Het congres ook. Met 76% tegen 22% werd het punt verworpen.

Afdelingen en bestuur

Punt 3 ging over gesprekken door afdelingen en door hoofdbestuur. Op tafel lagen amendementen van de werkgroep congresvoorbereiding van de afdeling Voorburg, een amendement van Terlouw, goedgekeurd door de afdeling

Utrecht en een amendement van Nootboom (St. Maartensslotbrug). Beekmans zei namens het hoofdbestuur dat gesprekken aan de top contact aan de voet bemoeilijken. De stemming: vóór 45%, tegen 54%.

Indien noodzakelijk

Punt 4 omvatte drie amendementen die het hoofdbestuur machtigen tot een gesprek als dat onverwacht nodig zou zijn:

- de landelijke werkgroep staatsrecht wilde het hoofdbestuur niet machteloos laten zijn bij onverwachte gebeurtenissen (bijvoorbeeld vroegde verkiezingen).
- De Bres uit Leiden wilde onder meer tenminste vier maanden voor de verkiezingen van 1971 een congres over samenwerking of concentratie.
- Schuyer uit Wassenaar wilde vastgesteld zien dat afzien van onderhandelingen aan de top "niet betekent dat het hoofdbestuur hiermee het recht heeft verloren om met besturen van andere politieke partijen gesprekken te voeren over de partij-politieke situatie".

Het punt werd aangenomen met 70% tegen 28%. Later werden peilstemmingen gehouden over de verschillende amendementen. Toelichtingen mochten van de congresleiding niet meer worden gegeven, ook niet nadat Van Mierlo hier twee keer om had gevraagd in een motie van orde. Hij vond de amendementen te belangrijk om eventjes af te doen, terwijl velen er zich niet van bewust waren waarom het precies ging (een derde stemde een keer blanco). Het congres stemde voor behandeling in snel tempo en tegen uitstel van de stemming tot zondag. Het amendement van de werkgroep staatsrecht werd aangenomen met 47% tegen 40%, het amendement De Bres verworpen met 47% tegen 30% en het amendement Schuyer aangenomen met 74% tegen 19%. Alleen het amendement Schuyer - dat werd overgenomen door het hoofdbestuur - haalde hierdoor de eindstemming.

PPR

Punt 5. Knoop (Wetsinge) en Moerkerk hadden in amendementen de PPR een speciale plaats gegeven. Overleg tussen beiden leverde een ontwerp-resolutie IIa op waartegen het hoofdbestuur geen bezwaar bleek te hebben. Hierin werd de afdelingen gevraagd met voorrang contact te zoeken met leden van de PPR. Terwille van deze gesprekken moet het hoofdbestuur van D'66 nauw contact onderhouden met dat van de PPR. Niet iedereen deed lief. De Amsterdamse Meijer sprak: "Ze hadden toch naar D'66 kunnen gaan? Dit is discriminerend voor de verloren zonen in andere partijen". Een Eindhovense Meijer stelde dat de PPR wel met de PvdA wil onderhandelen, waarom moeten wij dan alleen met de PPR praten? Brinkhorst zei dat de PPR dan toch maar de enige was die conse-

quenties had aanvaard. Hij vroeg de PPR wel om op korte termijn een indruk te geven over de bereidheid tot samenwerking en rekende op voorrang. Jurgens vreesde "bloedschande" als de band tussen beide partijen nog meer zou worden aangehaald. Maar een PPR die duidelijk voor de progressieve concentratie is wil graag "als zodanig" op alle niveaus praten aldus een wat afwerende Jurgens, voor de tweede keer deelnemer aan het debat. Van Lookeren haastte zich daarna om namens het hoofdbestuur te verklaren dat hij de resolutie IIa voor intern gebruik vond en dat die geen kenmerken vertoonde van een associatieverdrag. De peilstemming: 74% vóór, 21% tegen.

Eindstemming

Punt 6 (niet praten met wie dan ook) kwam niet in behandeling omdat Meijer en De Wit (Amsterdam) hun amendement introkken en De Goederen (Rijswijk) zijn motie. Het hoofdbestuur nam de volgende amendementen over in de ontwerp-resolutie:

- Posthuma (goedgekeurd door de afdelingen Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Capelle aan de IJssel en Voorne-Putten-Rozenburg). Hierin wordt gesteld dat het denken aan de basis nog niet ver genoeg is gevorderd om gesprekken op landelijk niveau mogelijk te maken.
- Vossepoel (Leiden). "Vernieuwing niet laten verdwijnen in oude partijen".
- Gorter (Den Haag), waarin o.m. duidelijk wordt gesteld dat de gedachtenwisseling voor praktisch iedereen openstaat.
- De Blank (Apeldoorn), "Andere politieke groeperingen" vervangen door "anderen".

Een amendement van de afdelingen in het Rijnmondgebied bleek daarna overbodig en werd ingetrokken. Vóór de ontwerp-resolutie II (zoals afgedrukt in de vorige Democraat) was bij de peilstemming 82%, tegen 14%.

In stemming tenslotte de door het hoofdbestuur voorgestelde ontwerp-resolutie II, waarin overgenomen vijf amendementen (o.m. Schuyer): vóór 83%, tegen 14%. Ontwerp-resolutie IIa (wel contact met PPR): vóór 74%, tegen 22%.

Zondagmorgen gaf de congresleiding nog de mogelijkheid terug te komen op hoofdpunt 4. Van de leden hoefde het niet: 80% tegen 14%. De onbevredigdheid was kennelijk niet zo groot als voorzitter Rood voor mogelijk had gehouden.

Zondag werden nog enkele amendementen betreffende resolutie II ingetrokken: Gorter (Den Haag), Lockhorst (Slikkerveer), Dirks (Heemstede).

Resolutie 3

Ontwerp-resolutie III ontmoette weinig tegenstand. Een door de Rijnmondafdelingen goedgekeurd amendement vroeg om een duidelijk pamflet, ook bruik-

baar voor niet geschoolden. "We proberen het graag", zei Van Lookeren en dat was voor de indieners voldoende. De afdeling Waterland vroeg een commissie ter vertaling in begrijpelijk Nederlands van D'66-publikaties. "Die hebben we al, de publiciteitscommissie", aldus alweer Van Lookeren. Daarom zag het congres geen heil in het amendement (64% tegen 26%). Een amendement waarin initiatieven werden gevraagd voor de oprichting van een democratisch crisiscentrum (ingediend door de afdeling Weert) werd ingetrokken toen bleek dat er geen behoefte aan bestond. Bestman (Baarn) wilde activiteiten aan de voet steeds laten goedkeuren door het hoofdbestuur. De toezegging dat het bestuur de inhoud van het amendement in overweging zal nemen was reeds voldoende om tot intrekking te besluiten.

Nadat Van Lookeren nog had meegedeeld dat het hoofdbestuur met de afdelingsvoorzitters overleg zal voeren over de uitvoering van resolutie III werd de resolutie aangenomen met 94% tegen 5%.

Arbeidsbestel

Na aanvaarding van de drie ontwerp-resoluties kwam nog een motie op tafel van Stroethoff en Veldhuyzen (Alkmaar). Gevraagd werd vóór 1 april 1969 (aanvankelijk eind 1968) om voorstellen van het hoofdbestuur voor democratisering van het arbeidsbestel op langere termijn. "Heel sympathiek", sprak Top (voorzitter sociaal-economische werkgroep) "misschien liggen de problemen wel meer in de arbeids sfeer dan in staatsrechtelijke veranderingen. Maar discussiestukken over p. b. o. en personeelsraad staan op het punt te verschijnen". Ook Van Lookeren hield het bij "liever niet, juist omdat het punt zo belangrijk is moeten we de normale goede procedure volgen; werkgroepen, deelcongres, ledencongres". Enkele leden wilden echter heel graag: "Er is duidelijke taal nodig. Pas als er in de bedrijven sprake is van inspraak maakt de democratie een kans". De voorstanders van de motie bleken in de meerderheid: 46% tegen 35%.

Schaven aan het program

Frits Maas Jan W. Vuyk

Op het Congres te Leiden is een poging gedaan om het programma van D'66 op een aantal punten aan te passen aan de gewijzigde omstandigheden waardoor aanvullingen, wijzigingen en schrappen van enkele passages noodzakelijk werden. Op vrijdag 13 september is hierover in de diverse sectievergaderingen uitvoerig over gedebatteerd. Grondslag vormde steeds de tekst zoals die in de Congresbijlage van de Democraat onder het hoofdstuk "Veranderingen van het partijprogramma" was voorgesteld. Op deze tekst werden voor de verschillende onderwerpen een groot aantal amendementen ingebracht. De amendementen die in de secties werden aangenomen of met een geringe meerderheid werden verworpen kwamen zondags in de plenaire vergadering terug. Achtereenvolgens werden daar behandeld de hoofdstukken Volkshuisvesting, Integrale Planning, Technologie, Ondernemingsrecht en het hoofdstuk NAVO, DDR en vredesstrategie.

Volkshuisvesting

Uitgangspunt was hier de tekst "Volkshuisvesting" die het gehele hoofdstuk "Woningbouw" in het bestaande programma verving. Evenals bij de andere hoofdstukken kon een gedeelte van de amendementen beschouwd worden als een verbetering van de formulering en hadden dus geen politieke inhoud. Andere hadden een meer fundamenteel karakter en ontmoetten dan ook vaak meer voor- of tegenstanders. De moeilijkheid hierbij was soms dat

de onderwerpen waarover gepraat werd een zodanig technische inhoud hadden dat alleen insiders zich een goed beeld konden vormen van de aard van de voorstellen. Min of meer geleid door het betoog van de deskundigen ging de plenaire vergadering accoord met o. a. de volgende wijzigingen in de tekst over Volkshuisvesting zoals opgenomen in de Democraat:

- onder punt 2b zal na "doorstroming" worden toegevoegd "financieel krachtig";
- punt 2d zal worden vervangen door: "de ontwikkeling van industriële produktiemethoden t. b. v. beter en sneller bouwen te bevorderen";
- achter punt 2e zal worden toegevoegd: "realisatie daarvan dient van Rijksweg mede te worden gestimuleerd door ruime voor-financiering van de aankopen, welke in dit kader van belang zijn";
- punt 3a, 1e regel zal worden vervangen door: "Het huisvestings- en woningbouwbeleid van de overheid moet"
- het slot van punt 5 eerste zin gaat luiden: ", terwijl de overheid gemeenschappelijke voorzieningen, zoals vrije wegwijzigingen en stadsparken, bekostigt";
- de 5e en 6e regel van punt 8 wordt vervangen door: "woningwetsector kan dan geleidelijk beperkt worden, zodat meer gelden ter beschikking komen voor andere, meer noodzakelijke overheidstaken";
- achter punt 9 wordt een nieuw punt ingevoerd met de volgende inhoud:

"De bouw van kwalitatief goede woningen dient te worden bevorderd door:

- a) een landelijke registratie van woningbouwbedrijven;
- b) het treffen van een regeling waarbij de kopers van woningen de nodige waarborgen worden gegeven tegen de bij aankoop van nieuwbouwwoningen lopende risico's, zodat wordt voorkomen, dat kopers in de toekomst in moeilijkheden geraken door ernstige bouwgebreken;
- c) de af te geven garantiecertificaten dienen met name gedekt te worden door de afsluiting van verzekeringen bij een onafhankelijk garantie-instituut". Hierop volgt dan nog een toelichting.
- h. punt 10 komt te vervallen; echter werd bij motie aangenomen de daarin vervatte gedachte nader uit te werken en te bestuderen.

Na de behandeling van de diverse amendementen werden de hoofdstukken als geheel in stemming genomen. Het hoofdstuk Volkshuisvesting zoals die door de plenaire vergadering werd aangepast werd tenslotte met 93% tegen 4% aangenomen.

Integrale planning

Dit hoofdstuk leverde weinig moeilijkheden meer op, mede waarschijnlijk omdat aan het onderwerp reeds een deelcongres was gewijd. Onder punt 6 zal een nieuw punt worden ingelast waarvan de inhoud luidt: (T. a. v. de centrale overheid zou dit kunnen geschieden door) "het in leven roepen van een adviesraad voor de integrale planning waarvan samenstelling, taak en bevoegdheden bij de wet worden samengesteld".

Onder punt 2a van "Economisch groeibeleid" pag. 20 Democraat wordt in de 6e regel tussen de woorden "bedrijfsleven" en "het bevorderen" ingelast "waar zulks noodzakelijk en wenselijk is".

Het gehele hoofdstuk Integrale Planning werd tenslotte bij handopsteken met "een overgrote meerderheid" aangenomen.

Technologie

Onder een vrij matige belangstelling werd het hoofdstuk Technologie behandeld. Een opmerkelijk verschijnsel omdat de hierin behandelde problemen toch tennauwste verband houden met de congresresolutie I waar het congres het in zo'n overweldigende meerderheid mee eens was. In de tekst zoals gepubliceerd in de Democraat werden o. a. de volgende wijzigingen aangenomen:

- a. onder punt 2 zal voortaan de inleidende zin als volgt luiden: "Voor het voeren van een centraal beleid t. a. v. de technologische ontwikkeling meent D'66 dat een ministerie voor technologie dient te worden opgericht. Tot de taak van dit ministerie zal behoren:"

- b. punt 2a werd achter "bedrijfsleven" aangevuld met "waar zulks noodzakelijk is".
- c. in punt 2b werden enige aanvullingen aangebracht zodat de volledige versie van dit gedeelte nu gaat luiden: (Tot de taak van dit ministerie zal behoren:) "Het in samenwerking met het bedrijfsleven doorlichten van minder floreerende bedrijfstakken en zonodig het bevorderen van invoering van rentabiliteitsverhogende technieken en structurele hervormingen";

Ook met het nieuw geformuleerde hoofdstuk "Technologische ontwikkeling" kon de plenaire zitting zich tenslotte in grote mate verenigen: de eindstemming gaf 97% voorstemmers en 1% tegenstemmers te zien.

Ondernemingsrecht

(Verslaggeving van publicatieplicht, jaarstukken, enquetterecht).

De tekst zoals afgedrukt in de Democraat ondervond zowel in de sectievergadering als in de plenaire zitting weinig kritiek. Slechts één amendement bereikte de plenaire zitting en wel het voorstel om aan punt 6 toe te voegen: "Tevens dienen oligarchische clausules in statuten van N. V. 's geleidelijk te worden afgeschaft (bv. binnen drie jaar)." Dit amendement werd afgewezen. De door de sociaal economische werkgroep voorgestelde tekst van dit onderdeel van het ondernemingsrecht werd daarna in overgrote meerderheid aangenomen.

NAVO DDR Vredesstrategie

Uiteraard bestond voor deze hoofdstukken grote belangstelling. Zij kunnen gemakkelijk emotioneel benaderd worden, hetgeen echter het peil van de discussie niet ten goede behoort te komen. Na soms zeer intensieve discussie zijn wat deze punten betreft een groot aantal van de voorgelegde amendementen verworpen. Zo bv. die welke de aanvangszin onder punt 1 betreffende de NAVO wilden wijzigen. Deze amendementen werden verworpen zodat de betreffende passage zoals vermeld in de Democraat ongewijzigd is gebleven. Het einde van alinea 2 van deze eerste paragraaf betreffende de Oost-West-verhouding krijgt echter een wijziging in de vorm van de woorden: ". . . en het tot stand brengen van samenwerking ten bate van ontwikkelingslanden". T. a. v. de hierop volgende toelichting werd aangenomen de eerste drie zinnen als volgt te wijzigen: "Ondanks de door D'66 scherp veroordeelde interventie in Tsechslowakije moet het streven gericht blijven op ontspanning tussen de blokken. Een dergelijk beleid zal elke poging om een sfeer te scheppen, waardoor de NAVO en het Warschaupact beide overbodig worden, met kracht steunen". Aangaande het feit of de DDR wel of niet erkend moet worden werd de tekst van de Democraat gehandhaafd: "Nederland dient de DDR te erkennen". De bestaande toelichting op dit komt te vervallen en zal worden

vervangen door: "Erkenning houdt op zichzelf geen enkele politieke waardeering in, maar opent de mogelijkheid tot formeel contact en sluit volledige isolering uit".

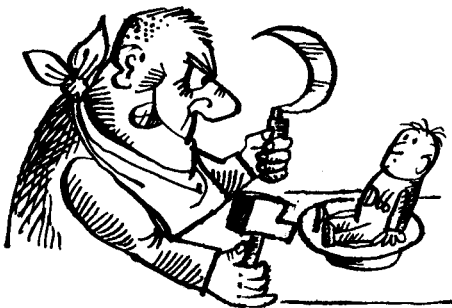
Op het punt Vredesstrategie werd voorts o. a. nog na 1d tekst Democraat een punt 1e toegevoegd: "een nader uit te werken sociale burgerdienst in Nederland ter verkrijging van een menswaardiger vervulling van de dienstweigering".

Inbreng

Het is zeer te betreuren dat een grote hoeveelheid studie, kritische zin en denkwerk op een algemeen congres soms tenslotte slechts resulteert in wijziging van maar enkele woorden van een program. Hiermee wordt de inspanning van afdelingen en leden die vóór het congres een deel van hun tijd aan de verbetering en verduidelijking van het programma gaven, niet altijd voldoende gehonoreerd. Zowel de voorstellers als de bij stemming beslissende leden hebben zo nu en dan het onbevredigende gevoel dat onder de druk van de tijdnood aan verschillende argumenten tekort gedaan wordt. Hierdoor worden spanningen gewekt en in stand gehouden. Het is een van de belangrijkste taken van de leden, van het bestuur en van Democraat om de les uit deze ervaringen te trekken en met aller medewerking en inspanning verbeteringen door te voeren. Vooruitlopend op een vollediger analyse, die dringend nodig is, kan nu al worden gesteld:

1. De inbreng van leden en de verwerking van elkaars denkbeelden verloopt via deelcongressen beter dan bij de minder grondig voorbereide onderwerpen. Hoe kan een grotere opkomst en deelname van gewone leden en geïnteresseerde niet-leden aan deelcongressen worden bereikt?
2. De behandelingsmethode in de werkgroepen van Technique et Democratie (zie elders in dit nummer) kent twee fasen: eerst worden de consequenties van een voorlopig voorstel van de werkgroep in andere specialistische en maatschappelijke sectoren aan alle werkgroepdeelnemers zichtbaar gemaakt. (Methulp van een tweede groep gevarieerde deskundigen en een mathematisch model). Pas na verwerking daarvan wordt vanaf de basisbegrippen een nieuw voorstel, los van het eerste, uitgewerkt. Kan D'66 iets dergelijks opbrengen?
3. Kritisch gestemde leden moeten zich realiseren welke eisen aan tijd, organisatorisch werk en geld verbetering stelt. Niemand kan, zonder volledige eigen inzet, tezelfdertijd een hoger werktempo en een verfijnder inbrengtechniek eisen, zeker niet bij ons huidige nog te kleine aantal betalende leden, waardoor alle D'66 werk kosteloos a vondwerk moet zijn.

Weg met

D'66

Gelezen door
Jan G. Huygens

Juist door de eenvoudige toonsoort die de heer Van Mierlo vanmorgen voor zijn grote rede op het congres van D'66 heeft gebruikt, komt sterk uit dat althans de politieke leider van deze jonge partij weer open oog heeft voor de realiteit (Het Binnenhof, 14-9-68).

d'66

De honden blaffen, de karavaan trekt verder. Dat kan het beeld zijn van D'66 na het congres. Maar waarheen? Door alleen verder te gaan neemt de partij een grote verantwoordelijkheid op zich. De politieke malaise in Nederland mag groot zijn, D'66 heeft nog niet laten zien hoe het wel moet (Prov. Zw. & Overijsselse Courant, 13-9-68).

d'66

Een ander positief punt is dat Democraten '66 een groot aantal verdienstelijke mensen weer voor de politiek heeft geïnteresseerd, vooral onder de intelligentsia.

Typierend voor het werk van D'66 vinden wij verder het interessante rapport dat de afdeling Leidschendam heeft opgesteld over de functionering van de democratie in deze gemeente; het is een goed en zeer informatief werkstuk geworden, waarvan andere partijen medeprofitieren (Het Vaderland, 11-9-68).

d'66

In de aanhef van een der resoluties die het partijbestuur aan het Leidse congres heeft voorgelegd, staat te lezen: "Onder een mist van oude woorden is er in ons land . . . Mooi gezegd, maar de congresstukken staan vol met die oude woorden en dan zouden de Democraten in die drie dagen uit die mist moeten komen? Arm congres! En dat op zondag (Algemeen Dagblad, 14-9-68).

d'66

Het leukste van het congres van D'66 was de stemmachine, die de partij voor ongeveer vijftienduizend gulden heeft gekocht. D'66 is bereid het geval te verhuren aan geestverwante organisaties, mits deze op hun ledencongressen niet meer dan vierduizend mensen kunnen verwachten, want meer kan het niet verwerken. Voorlopig komt dus alleen de PPR in aanmerking. En dat mag symbolisch heten (De Volkskrant, 16-9-68).

d'66

D'66 heeft een foute keus gedaan, maar dat mag voor de PvdA geen reden zijn de gedachte aan een progressieve concentratie op te geven. Wij mogen niet te zwaar tillen aan de uitspraak van het D'66-congres (Drs. Den Uyl in De Tijd van 16-9-68).

d'66

Er zijn mensen die vinden dat de Nederlandse politiek nog niet onduidelijk genoeg is en dat de chaos eerst veel groter moet worden voor er werkelijk iets nieuws kan worden geboren. Van- daag en morgen moet D'66, dat gisteren in Leiden met een congres is begonnen, aantonen wat zij aan het toeneemen van de chaos kan bijdragen. Met een beetje goede wil zal het wel lukken (De Volkskrant, 14-9-68).

d'66

"Ik word zo langzamerhand ontevreden over de congresleiding", riep Gruyters woedend de zaal in, toen hem na anderhalve minuut spreken het woord botweg werd ontnomen. Het congres werd er niet koud of warm van en dommelde ongestoord verder (De Telegraaf, 16-9-68).

d'66

In een voortreffelijk betoog gaf hij een analyse van de partijpolitieke situatie en kraakte hij in de meest sarcastische termen de confessionele partijen en de VVD af. Pas op pagina 11 van zijn betoog ging zijn verhaal de mist in, want bij een afwijzing van een progressieve concentratie wist Van Mierlo niet te vertellen wat hij dan wel wilde (De Telegraaf, 16-9-68).

d'66

D'66 blijft - grappig genoeg - in dezelfde positie als waarin de confessionele partijen al sinds jaren verkeren (Mr. Toxopeus in het Algemeen Handelsblad van 16-9-68).

Het ene amendement na het andere wordt door hem in de stemmachine geworpen. Alleen de indiëners van de amendementen zelf weten waarover wij stemmen. Van Mierlo waarschuwt. Maar Rood draaft door. Het zal aan hem niet liggen als straks de meisjesstudenten, voor wie de zaal tijdig moet worden ontruimd, niet tijdig met hun feest in de Stadsgehoorzaal kunnen beginnen (De Tijd, 16-9-68).

d'66

Van Mierlo's taal is niet die van een man die uit de Tweede Kamer of uit de bestuurskamer van een vakbond komt. Hij praat als iemand die zojuist met enige spijt een café verlaten heeft, goed beklant door schrandere, hoewel eerlijke lieden van niet gevorderde leeftijd (De Tijd, 16-9-68).

d'66

D'66 is ontstaan in een sfeer van politieke malaise; ze moet zich voortzetten in een omgeving die daarvan radicaal verschilt omdat die niet meer wordt bepaald door de gelatenheid van de apathie, maar door het rumoer van veel omvattende veranderingen, buiten D'66 om (Algemeen Handelsblad, 16-9-68).

d'66

Men zou zeggen D'66 heeft dus geen ongelijk als ze niet met de PvdA een topgesprek wil hebben. Aan de andere kant is het zo dat voor D'66 precies hetzelfde geldt. Wie met D'66 praat weet duidelijk dat hij met ontploffers spreekt. Maar niet met wat voor politiek hij te maken heeft (Trouw 16-9-68).

d'66

Van Mierlo heeft binnen D'66 zijn leiderspositie volkomen bevestigd. Een bezwaar kon wel eens zijn dat de toekomst van D'66 op die manier van één figuur gaat afhangen en dat is wel een beetje een wankel zaak. Maar intussen zullen figuren uit andere partijen die straks met de democraten gaan samenklonteren Van Mierlo in de gaten moeten houden (Trouw, 16-9-68).

d'66

D'66, zo blijkt wat uit zich op het congres afspeelde, dreigt de allure van een ideologische beweging aan te nemen. In houding en terminologie breekt zich een soort politiek revolutisme baan, dat ook al in de PPR van Aarden en Bogaers aanwezig was (Algemeen Handelsblad, 16-9-68).

Op het balkon

Enkele vraaggesprekken door Han Neeter

Tijdens het congres heb ik aan leden en niet-leden van D'66 (pers en genodigden zaten op het balkon) de volgende vragen voorgelegd:

1. Bent U het eens met de stelling, dat geen andere partijen dan D'66 en de PPR aan de voorwaarde voldoen om te komen tot herstructurering van de Nederlandse politiek ?
2. Bent U het eens met de voorwaarde, dat eerst een afscheiding in de P.S.P., A.R.P., C.H.U., K.V.P. en P.v.d.A. moet plaatsvinden of vindt U dat er met deze groeperingen in partijverband gepraat moet worden ?
3. Bent U voorstander van een verdere openbreking en democratisering van de maatschappij en bent U bereid hier daadwerkelijk aan mee te werken ?
4. Bent U bereid ten alle tijde en tegenover iedereen openheid van zaken te geven ?
5. Vindt U dat Nederland daadwerkelijk een belangrijke functie kan en moet hebben bij de buitenlandse politiek ?
6. Kunt U in een paar woorden uw mening geven over de uitslag van de stemming over de eerste moties; wel of geen opdracht aan het hoofdbestuur tot onderhandeling over een progressieve concentratie.

Portheine (VVD)

1. Nee, niet zonder meer. Ook in de VVD zijn er krachten als bestijding van de confessionele partijen. Geen afsplitsing in de VVD.
2. Progressieve concentratie is een PvdA-uitnodiging tot samenwerking.
3. Jazeker. Bewijs rapport Kiezer en Gekozone en a.s. discussie op congres in november. Ziet U dit ook in het bedrijfsleven ?
Jazeker, wij zijn voorstanders van een openheid in het bedrijfsleven.
4. Over een aantal dingen. Niet alles moet in ieder stadium in de openbaarheid komen. In de praktijk moeten de verkiezingen zo open mogelijk zijn, daarna is vertrouwen in de uitvoerders noodzakelijk. Er is soms een te grote angst of gevoel van 'hoogheid', vooral in ambtenarenkringen, voor deze openheid. Onderschrift rede Van Mierlo op dit punt.
5. Zeker. We moeten wel onze positie realiseren, dat we alleen kunnen bemiddelen, geen doorslag geven.
Bv. Defensie: niet slaafs navolgen, maar samenwerking steeds kritisch bekijken.
6. Er zijn minder voorstanders van de PvdA in D'66, dan ik had gedacht. Ben wel verrast door uitslag. Vindt echter, dat door niet mee te doen er geen standpunt wordt ingenomen.

Gruyters (D'66)

1. Op dit moment, ja.
2. PvdA en PPR in partijverband, de anderen moeten eerst opsplitsen.
3. Ja.
4. Ja.
5. Nee. Te klein. Onbelangrijke functie, alleen ontplooiën van initiatieven tot internationale samenwerking. Maar hoe klein de rol ook is, hij moet goed gespeeld worden.

6. Ik ben voor de moties. Ik hoop, dat van uitstel geen afstel komt.

Jurgens (PPR)

1. Nee. Ze voldoen wel beter dan de andere partijen.
2. Ja en nee. Praten in partijverband wel met de P.v.d.A., zo mogelijk met de AR, niet met de KVP en de CHU.
3. Dit is het grondprincipe waaruit de PPR is ontstaan.
4. Geen probleem.
5. Ja, maar dan moet Nederland wel een visie hebben als basis en samenwerking zoeken met partners, die overeenstemmen, bv. Canada, Denemarken, Zweden, Noorwegen en België.
6. Stemming stemt overeen met aantal autobezitters op het congres. Geen mening. (Red. Er werd niet gevraagd hoeveel autobezitters er waren, maar hoeveel mensen met de auto naar het congres waren gekomen. Er gaan meestal wel 4 mensen in 1 auto).

Vonhoff (VVD)

1. Geheel oneens. De herstructurering kan alleen tot stand komen door partijen, die ten aanzien van de maatschappelijke verhoudingen een duidelijk beeld hebben, die de kiezer in de gelegenheid stellen zich uit te spreken. D'66 is volstrekt niet duidelijk, VVD en PPR wel.
2. Progressieve concentratie vind ik een onbruikbare term. Je kunt niet ontkomen aan een keuze tussen de functie, die de individu moet hebben t.a.v. de regelende functie van de samenleving. Ik verwacht een deling in deze partijen volgens deze lijn, ook in D'66, maar niet in de VVD.
3. We doen in de VVD niet anders. Zie ons rapport Kiezer en Gekozone.

4. Ja, dat doe ik in de praktijk. Het is mij opgevallen, dat deze mogelijkheid in onze partij zeer sterk aanwezig is. Ook in het bedrijfsleven. Het is niet toevallig dat een lib. Min. van justitie een herziening van het ondernemingsrecht voorbereidt.
5. Indien men denkt aan een grote rol is dit een overschatting. We hebben wel de verplichting zo actief mogelijk mee te doen.
6. Ik heb begrip voor deze uitslag omdat de meerderheid van het congres nog altijd een politieke keuze wil ontlopen. Als men de politieke punten vrijblijvend wil behandelen is men nog geen politieke partij.

Aarden (PPR)

1. Nee.
2. Dit is niet noodzakelijk. Men moet met groeperingen in de partijen gaan praten. Bij de AR en de PvdA als gehele partij.
3. Ja.
4. In principe ja. Alleen niet om redelijke redenen.
5. Ja, omdat we geen machtspositie innemen.
6. Ik ben voor de motie --- geen onderhandelingen, wel besprekingen. Een werkgroep om te gaan praten vind ik bv. geen reële propositie.

Tot mijn grote spijt heb ik geen enkele officiële vertegenwoordiger van KVP, PvdA, CHU, AR of PSP naar hun mening kunnen vragen. Hun antwoorden had ik U anders graag gegeven.

Nieuwe jaargang Democraat.
Dit is het laatste nummer van de oude jaargang.

Samen in het congres, ja . .

Frits Maas

De portier van de Stadsgehoorzaal in Leiden is rustig op de schutting in de Breestraat blijven uitkijken toen in de Grote Zaal door 78% van de aanwezige stemgerechtigden het amendement Z, om zeep werd geholpen. De vreugde en de teleurstelling over deze uitslag gingen aan hem voorbij. Begrijpelijk; men mag niet verwachten dat iedereen belangstelling voor zaken als horizontaal organiseren, integrale planning, open deelneming en progressieve concentraties kan opbrengen. Nee, D'66 zal nooit een volkspartij worden. Het aantal moeilijke woorden is te groot om de beroemde eenvoudige kiezer te berekenen. Van Mierlo spreekt over issues en ismen; congresvoorzitter Rood zegt tegen de pers dat basically de gedachte als volgt is; Kastelein, afdeling Leiden, spreekt in een amendement op resolutie I van democratisering ten dienste van zelfverwerkelijking. Vrijwilligers gevraagd om dit allemaal te gaan uitleggen aan de werkloze landarbeider te Scheemda en de ontslagen wever in Tilburg.

Stencilkamer

Ach, het is allemaal niet zo eenvoudig natuurlijk op zo'n congres. Wat te denken van de arme meneer Brand met z'n zaal vol ordevoorstellen, of van meneer Litsenburg uit Limburg die niet van een papertje over decentralisatie mag meepraten, of van meneer Van Zeven die Zeven heet en van genodigde Kloos die plotseling begrijpt dat D'66 geen vakjesbeweging is? Er zijn ook talrijke kleinere emoties: Hamstra verstaat als notulist de naam van de spreker niet goed, de stemcommissie lucht na iedere ijking weer op als de votometer een normaal beeld aangeeft, de bereidwilligen in de stencilkamer hadden zich een heel andere voorstelling van het congres gemaakt. Maar in de hoge deelnemingskosten zit ook een grote brok gemakkelijksbevestiging. Zo zorgt een geacht lid voor enige hilariteit als hij wil weten wat Gruyters met de congresvoorzitters smoest. Ook de spreker die zegt dat het stuk hem nu wel bevredigt draagt in de feestvreugde bij. Een voortdurend genoeg is het overigens om onder voorzitter Rood de vergadering te volgen in haar streven naar grotere politieke duidelijkheid. Een klein applausje voor hem had er zaterdagmiddag om vijf uur wel afgekund, al zal zijn reactie ongetwijfeld zijn geweest: "Ik

heb U begrepen. Dank U, U hoeft niet verder te gaan".

Onbegrepen

Opvallend overigens dat sommige figuren veel, anderen weinig aandacht krijgen. Dat is niet alleen bij de voorzitters zo, maar ook bij de deelnemers aan de discussies. De Bres uit Leiden levert met talrijke amendementen en voorstellen een belangrijke bijdrage tot de discussie maar krijgt geen voet aan de grond. Ook Meyer (Eindhoven) zal zich voor onbepaalde tijd een onbegrepen figuur voelen evenals Lockhorst (Slikkerveer) bijvoorbeeld. Duidelijk wordt dat de spreektechniek en de slagvaardigheid punten zijn die bij een meningsvorming vaak doorslaggevend zijn. Dat dit de open deelneming, om maar eens een modern begrip te gebruiken, in gevaar brengt, lijkt aanemelijk. Dieper doordenken leert dat meer gelijke kansen bij onderwijs en vorming plotseling een duidelijke mogelijkheid zijn tot verbetering van de democratie in de samenleving. Zelfs tijdens de toelichtingen van gevaarlijke jongens als Redeker, Mertens en Moerkerk blijft de zaal opmerkelijk onrustig. Pas als Gruyters z'n zegje zegt over Z, is het toch wel even helemaal stil. Ook Van Mierlo kan altijd op een aandachtig publiek rekenen. Hij is dan ook duidelijk harder geworden in zijn betoogtrant, hij brengt het gewoon. Na de rede van zaterdagmorgen krijgt hij een stormachtig applaus. Velen zorgen voor een staande ovatie; anderen vinden dit een beetje overtrokken zaak. Zij blijven zitten en kijken met gemengde gevoelens toe tot welk een persoonsverheerlijking de bijeengestroomde Democraten zich laten verleiden.

Zegelringen

Zo draait het lang verbeide Congres, het Politieke Congres, drie dagen. Vele bekende gezichten zonder dat daar nu directe namen bij horen. De man uit het Oosten des lands met het hondje is er natuurlijk en ook de dame die zich onlangs in de Derde Kamer als organisatiedeskundige ontpopte. En dan een groot aantal jongelieden tussen de 19 en 30 jaar die allemaal een beetje op elkaar lijken: haren lang gedekt, bril op, keurig overhemd aan. Enfin, het type van de jonge, wat filosofische maar toch ambitieuze knaap die het later nog wel eens ver kan brengen.

Daarnaast ook een groep van keurige vestendragers, met zegelring rechtstreeks de liberale inbreng in de gelederen. Verder relatief weinig baarden hetgeen volgens insiders de zelfoverschatting en het gebrek aan zelfkritiek van de partij aardig schijnt te illustreren. Samen met een behoorlijk aantal non-conformisten en een groot percentage vrouwelijke congresdeelnemers een heterogeen geheel waarvan zelfs Mc Luhan moeilijk zal kunnen zeggen welke boodschap zij zullen brengen. Maar ja, we weten al dat het medium Hans heet en de boodschap op het Congres toch ook niet veel duidelijker is geworden.

Geijkt

Bij de stemming op het Leidse Congres werd gebruik gemaakt van een zog. votometer. Om deze te ijken werden een aantal vragen aan de stemgerechtigden voorgelegd waar alleen met ja of nee op kon worden geantwoord. Steeds moest de som van de uitkomsten 100 aangeven plus of min 2.

Dit zijn de uitslagen:

Het Parool

23% wel abonnee, 76% niet;
Algemeen Handelsblad

19% wel abonnee, 81% niet;
Volkskrant

30% wel abonnee, 69% niet;
Telegraaf

8% wel abonnee, 93% niet;
N. R. C.

23% wel abonnee, 77% niet;
Vrij Nederland

29% wel abonnee, 69% niet;
Haagse Post

19% wel abonnee, 81% niet;
Elsevier

8,5% wel abonnee, 91,5% niet.

Heeft U TV?

68% wel, 32% niet;

Lid van een omroepvereniging?

49% wel, 50% niet;

Vrije Geluiden

34% wel abonnee, 66% niet;
Varagids

4,5% wel abonnee, 94% niet

50 jaar en ouder (zondag) 9%
jonger 91%

Eigen woning?

47% wel, 53% niet;

In de nacht na het congres

Sef Imkamp

Vertrapte democraten, verscheurde papieren, nakaarten over congres is mijn decorum. Je draait een beetje om je eigen verkreukeldheid, want je hebt het weer verknald; het moment van optreden was onjuist, de toon van je verhaal was ernaast en het wellicht het meest nare, je maakte misbruik van je functie als fractielid. Enfin, hetuur roept het eerste hoofdstuk van je "confessiones". Je vraagt je af of je werkelijk iets elementairs te vertellen hebt, want ieder die spreekt vindt dat van zichzelf. In vele gevallen een tragische vergissing; waarom bij mij niet?

Meerderheidsstandpunt

Ik wilde eigenlijk alleen maar dit vertellen.

a. Het stuk over de NAVO door het hoofdbestuur aan het congres voorgelegd is een meerderheidsstandpunt dat door de Commissie van Buitenlandse Zaken en Defensie in eerste aanleg is uitgedokterd. Het fiat van een deelcongres volgde daarna en dat NAVO standpunt is door het hoofdbestuur aan het Congres voorgelegd. Het compromis, dacht ik, is dus aan de top tot stand gebracht en eigenlijk in tegenspraak met de gedachte die aan de afwijzing van de progressieve concentratie ten grondslag ligt, nl. dat het gesprek aan de basis moet beginnen. Het Congres had, naar mijn opvattingen, niet moeten discussieren over een keuze aan de top, maar had zich moeten kunnen uitspreken over een reeks alternatieven. Het spectrum had wellicht uitgewaaid van voorstanders van een NAVO met, pak weg, 60 divisies, tot aan de andere kant NAVO-opzeggers of NAVO-belijders met, om maar een getal te noemen, tien divisies. Daar tussenin een groep die zich voorstander verklaart van een eigen Europese kernmacht. Zo zou, volgens mij, een discussie tot op het bot gevoerd kunnen worden. Nu cirkelde het gesprek rond het thema-voorstel van het hoofdbestuur - con variations- de amendementen.

Ontwikkelingen

b. Het gehele stuk hield, noodzakelijkerwijze, geen rekening met de ontwikkelingen in Tsecho-Slowakije. De illusie dat de kleine landen nog een eigen, van de grootmachten onafhankelijke rol, kunnen spelen bij de toenadering Oost-West is een hersenschim

gebleken; is als gevolg hiervan nu ook niet de peiler, n.l. veiligheidsconferentie, samenwerking op het stuk van ontwikkelingshulp etc. onder ons programma weggeslagen? Moet niet ons gehele programma "Von Kopf bis fuss" heroverdacht worden? Een bezinnen op wezenlijke vragen leek mij nodig, t.w. heeft de invasie in Tsecho-Slowakije de Oost-West verhouding gewijzigd, is de dreiging toegenomen, is het optreden van Rusland een zwaktebod, heeft Rusland niet definitief afstand gedaan van zijn rol als leider van een communistische internationale, relatie wapening en ontwikkelingshulp etc.?

Voor mij zijn dit de kernvragen die in het congres niet aan de orde zijn geweest en die toch om een grondige bestudering vragen.

Om een en ander te ondervangen had ik mij voorgesteld het Congres voor te stellen om:

- Het hoofdbestuur op te dragen een werkgroep in te stellen van zo breed mogelijke oriëntering om
- een inventaris op te stellen van de belangrijkste vraagpunten in de Oost-West relatie, die
- voor commentaar zou toegezonden worden aan diverse polemologische instituten;
- Commissie Buitenlandse Zaken en Defensie van D'66 zou op basis van deze gegevens alternatieven moeten opstellen die,
- aan een politiek congres ter beoordeling zou worden voorgelegd.

Recht

Ik dacht dat op deze wijze recht kan worden gedaan aan het pragmatische-politieke keuze op basis van feiten, aan het democratische "van onder op" en "aan een gestalte geven aan de internationale gerichtheid van D'66".

Ik blijf aarzelen als het Congres zijn fiat geeft aan een NAVO, die wellicht een politiek van zwaardere wapening gaat volgen - en vele tekenen wijzen in deze richting - welke politiek D'66 afwijst.

"Les hommes cassent les choses"; ik hoop niet dat ik de NAVO-zaak in D'66 verknald heb.

Met lege handen

Frits Maas

Ik vroeg de heer A. A. Redeker, voornaamste woordvoerder van de oppositie, over de voorstellen van het hoofdbestuur betreffende de progressieve concentratie naar zijn mening rond de gebeurtenissen rond het stuk Z1: "Het hoofdbestuur wordt opgedragen om besprekingen te gaan voeren over een progressieve concentratie":

"Natuurlijk zijn we teleurgesteld dat het congres in grote meerderheid geen gesprekken wil met de eventuele partners in een progressieve concentratie. Er is nu besloten dat gesprekken aan de voet moeten beginnen. Hiervoor was geen congresbesluit nodig, we weten dat er in de afdelingen al contacten zijn. Ongetwijfeld zal ook in fabrieken en bedrijven veel worden gesproken over politieke samenwerking in progressieve zin. Het is jammer dat D'66 nu met lege handen staat.

Naast teleurstelling constateren we echter dat de zaak niet hopeloos is. Om te beginnen is door het congres duidelijk geworden waar we binnen D'66 onze medestanders kunnen vinden. Wanneer deze mensen elkaar weten te vinden, is het mogelijk dat zij aan het gesprek aan de basis een zodanige snelle voortgang geven, dat misschien op korte termijn ook de gesprekken aan de progressieve top kunnen beginnen. Overigens zal de politieke realiteit het hoofdbestuur en de fractie wel snel tot een andere keuze brengen. Voor een belangrijk deel van onze kiezers zal deze congresuitspraak onbevredigend zijn. Van onderop zal wel de nodige druk worden ontwikkeld.

Naar onze mening dienen we thans te beginnen met het formuleren van concrete (onderstreep concrete) programmapunten voor een toekomstige progressieve concentratie. Het is onze vrees dat hoofdbestuur en fractie te weinig slagvaardig zijn wat dit punt betreft. In feite gaat het om vraagstukken als volkshuisvesting, inkomensverdeling en ruimtelijke ordening, die het mogelijk maakt dat aan de persoonlijke belangen het minst mogelijk schade wordt gedaan. Helaas zijn we aan deze laatste drie essentiële punten op het congres niet toegekomen".

Giro 1477777

Technique et démocratie

Han Neeter

In een opzienbarend interview met de heer Jean Barets, voorzitter van de Franse beweging Technique et Démocratie, aan het eind van de tweede congresdag, zette deze iets uiteen over de werking en het ontstaan van deze beweging.

Ontstaan

Ontstaan uit een groep van ongeveer 15 mensen, omvat deze organisatie op het ogenblik ongeveer 6000 personen.

Deze mensen zijn alle "technici" (hiermee worden niet alle technische specialisten bedoeld, maar ook niet-technische als advocaten, psychologen, sociologen, etc., m.a.w. iedereen die zich in een bepaald vak heeft gespecialiseerd).

Om toegelaten te worden tot de organisatie wordt men meestal uitgenodigd, indien men zelf om toelating vraagt krijgt men eerst het filosofische basisstuk van de beweging toegestuurd en na lezing wordt gevraagd of men zich kan verenigen met de gedachte die hierin is vastgelegd. Hierna werkt men gedurende enige tijd mee in een commissie, zodat wederzijdse bestudering mogelijk is, waarna men, indien er geen bezwaren worden aangevoerd, toegelaten wordt tot de beweging.

In het vraaggesprek bleek zeer duidelijk dat de achtergronden, de beweegredenen van deze beweging in hoge mate overeenstemmen met de ideeën zoals deze in D'66 leven. Dezelfde ideeën over de oorzaken van de problemen, n.l. snelle technologische ontwikkeling, niet goed functionerende communicatie, onvolledige informatie, stilstand in de politiek terwijl al het andere om die politiek heen verandert, een bestuursvorm en maatschappijorganisatie die nog gebaseerd is gebleven op de regeling van bijna alleen de materiële behoeften terwijl in onze maatschappij er juist meer aandacht geschonken behoort te worden aan de geestelijke behoeften van de mens.

Planmatige voorbereiding

De gehele verwezenlijking van de ideeën is vastgelegd in 3 fasen:

1. Voorbereiding van het eigenlijke werk, d.w.z. voorbereiding van grondige rapporten over de gehele maatschappijverandering zoals die noodzakelijk is; en van een programma om deze ideeën in daden om te zetten.

2. Uit alle rapporten en studies een leesbaar en hanteerbaar program samen te stellen en dit te integreren en uit te dragen in eerst hethogere kader, dan het midden kader en vandaar een trap lager tot de arbeiders tot men automatisch terecht komt in fase 3.
3. Algemeen begrip voor en aanvaarding van de stellingen zoals die worden voorgestaan door Technique et Démocratie en lancering van een politieke partij.

Werkwijze

Op het ogenblik heeft "T et D" reeds 23 rapporten klaar handelend over 23 verschillende facetten van de Franse samenleving. Bij het samenstellen van zo een rapport volgt men de volgende werkwijze:

Er worden deskundigen uit eigen kring of daarbuiten aangezocht mee te doen aan de bestudering van bv. economie. Dan worden niet alleen economen uitgenodigd, maar ook juristen, ingenieurs, mensen uit het bedrijfsleven, enz. en er wordt een basisprogramma uitgewerkt. In dit basisprogramma staan alle punten, die in dit facet van de samenleving ter sprake komen, alles wordt discutabel gesteld. Alle gegevens worden mathematisch geordend en ter discussie gesteld aan een veel grotere groep specialisten. De argumenten worden weer bestreden door specialisten. Pas als de discussie geheel voltooid is, dit vergt enkele maanden, en alle vraagstukken zijn opgehelderd, wordt het basisprogramma vernietigd. Iedereen kent dan alle argumenten voor en tegen en ziet zijn eigen specialistische wereld in een veel groter verband en weet dat hij hiermede rekening te houden heeft. Nu pas wordt er begonnen met het hergroeperen van de basisgedachten en worden deze uitgewerkt tot een rapport, dat alle facetten van dat deelgebied der maatschappelijke structuur in Frankrijk omvat.

Politieke partij

Technique et Démocratie is bezig met de voorbereiding van een maatschappij na De Gaulle. Zij verdiept zich hoegenaamd niet in de strijd voor of tegen De Gaulle, maar wil een programma klaar hebben liggen wanneer dat nodig is.

Op de vraag waarom ze dan toch tijdens de laatste verkiezingen hebben deelgenomen aan deze strijd werd geantwoord, dat dit gedaan was omdat het de enige mogelijkheid was om televisietijd toegewezen te krijgen, als partij naar buiten te treden en vooral mensen in de hogere kaders meer te interesseren in deze beweging omdat zij noodzakelijk zijn in de latere verspreiding van de ideeën.

Nog enkele losse opmerkingen van de heer Barets:

- Democratie kan alleen functioneren indien iedereen volledig geïnformeerd is en wordt.
- Er bestaat verschil tussen medezeggenschap en het vragen naar iemands mening en de suggestie geven dat hij meebesluit.
- Tussen dirigisme en een politiek van *laissez-faire* bestaat een groot gebied, waarin men vooral door samenwerking en samenbundeling op basis van zakelijke argumenten tot een bestuurlijke maatschappij kan komen.
- Er bestaan vele latente krachten binnen en buiten Frankrijk, die geïnteresseerd moeten worden want zij hebben nu alle interesse verloren.
- Naast "T et D" is er ook een beweging aan de gang in Italië en België. We moeten komen tot een internationale samenwerking tussen deze groeperingen om dezelfde latent aanwezige krachten in andere landen te stimuleren naar buiten te treden.
- We hebben geen enkel dogma, we gaan pragmatisch te werk, maar we gaan uit van een filosofie. Alles mag bij ons discutabel gesteld worden, behalve de filosofie waarvan we uitgaan. Als je die niet accepteert kunnen we niet communiceren en hoor je niet bij ons thuis, want dan komen we niet verder. Dan zijn er wezenlijke strijdpunten en praten we niet over de uitwerking ervan.

Na afloop van dit gesprek kwamen het hoofdbestuur, de fractie en de redactie van Democraat overeen te komen tot een uitwisseling van stukken om te bestuderen in hoeverre beide partijen overeenstemmen en of men tot een verdere samenwerking in de toekomst kan overgaan.

Wat er in Amsterdam gebeurde

Hans Moerkerk

Eind augustus werd politiek Nederland wakker geschud door berichten over nauwe samenwerking, onderhandelingen zelfs al, tussen PPR, PvdA en D'66 in Amsterdam. Commentaren volgden, ontkenningen, boze woorden etc., kortom het politieke spel was weer eens op waardige wijze ingeluid. Waarom deze berichten (vaak verminkt) in de pers kwamen moet u maar aan Het Parool en de PvdA vragen; wat belangrijker is, is wat er nu werkelijk aan de hand was.

Al enige tijd vonden er privé-gesprekken plaats tussen de fractievoorzitters van PvdA en PSP, Ed van Thijn en Hans Bruggeman en de afdelingsvoorzitters van PPR en D'66, Jan Rottinghuis en ondergetekende. In deze gesprekken, die overigens bij alle betrokken partijen bekend waren, werd getracht een formule te vinden waarmee in Amsterdam in 1970 een vernieuwing op stedelijk niveau zou kunnen worden bereikt. Naarmate deze huiskamergesprekken vorderden, begon de behoefte te groeien op een of andere wijze naar buiten te treden. Van Thijn wilde toen (juni '68) dat deze vier heren een oproep zouden doen aan hun plaatselijke partijbesturen met het verzoek nu de onderhandelingstafel maar op te zoeken om zo snel mogelijk de rijen te sluiten.

Vernieuwing

Rottinghuis en ik meenden dat dit nu geen vernadering en vernieuwing zou zijn. Onderhandelen; waarover, waarom? Vooral dat laatste viel zwaar op de maag. In Amsterdam zou onderhandelen over een stembusaccord met bestaande partijen alleen maar betekenen dat PPR en D'66 als bijwagens voor de PvdA zouden fungeren, zodat de afbrokkelende positie van deze partij zou zijn geconsolideerd. Tot deze taak voelden wij ons niet geroepen. Rottinghuis en ik begonnen gezamenlijk, een al eerder opgeworpen plan uit te werken. Het accent van dit plan lag op de scheiding tussen de landelijke en de gemeentelijke politieke scheidingslijnen. Landelijke partijbinding bleek de afgelopen jaren niet meer relevant te zijn voor de verschillen in opinies in Amsterdam over het stadsbeleid. Zeker voor Amsterdam met zijn grote problemen, zou een frisse aanpak wel degelijk zin hebben. Dat dit tot

konsekwentie zou hebben dat de progressieve groeperingen zouden moeten besluiten om af te zien van afzonderlijke deelneming aan de verkiezingen lag voor de hand.

Scepter

Hoe men het ook draait en keert, in Amsterdam heeft de PvdA, met alle waardering voor al het goede dat men heeft gepresteerd, 20 jaar de scepter gezwaaid. Een belangrijk neveneffect van deze machtspositie is, dat juist in die kring het regentendom zijn intrede heeft gedaan.

Daarvan is een waslijst van voorbeelden te geven. De neiging tot gewetensonderzoek bij dit soort mensen is maar in geringe mate aanwezig. Dat hebben ook wij weer eens ondervonden.

Men moet niet denken dat de kiezers in Amsterdam geen oog hebben voor deze ontwikkelingen. Men is die "elitocratie" danig beu. Een actie Amsterdam kreeg in één week 110.000 handtekeningen. De afgelopen verkiezingen lieten duidelijk zien dat de kiezers hun vinger richtten tot hen, die zij verantwoordelijk achtten voor de geringe mogelijkheden tot werkelijke inspraak in het stadsbestuur.

Inspraak is een mooi woord waarmee in Amsterdam veel zoet gehouden wordt. Men heeft echter in de gaten, dat er uiteindelijk toch niets gebeurd, en dat met de wensen van de bewoners weinig rekening gehouden wordt. De bewoners van de Nieuwmarkt en de Bethaniënbuurt kunnen daar saillante verhalen over vertellen.

Daarom meenden wij dat er in Amsterdam een politieke groepering moest komen die los van de partijpolitiek, los van de elites en los van het verleden een totaal andere aanpak moest kiezen. Vandaar de wens om al die Amsterdammers die geen partijtijd zijn, maar desondanks (of misschien wel daardoor) wel bewogen zijn met het wel en wee van hun stad daarbij te betrekken.

Het is jammer dat de PvdA in Amsterdam niet eens bereid is over een dergelijk plan te denken. De topleiders van deze partij in de hoofdstad hebben het oude gezicht weer laten zien. Geen reden overigens om dit plan in de ijskast te stoppen. De wetenschap dat veel mensen, ook binnen de PvdA, voor een dergelijke opstelling voelen, maakt dit plan levensvatbaar. Daarom gaan we er mee door.

VRIJ NEDERLAND

*wordt u beleefd aanbevolen
door 29% van uw congresgangers*

Overal los verkrijgbaar

Abonnementen: Raamgracht 4 Amsterdam Tel. 62375

Solliciteren bij de overheid

Minne Dijkstra

"Hierbij delen wij u mede, dat u voor de vacerende functie niet in aanmerking komt".

Hoeveel duizenden mensen zouden niet een soortgelijk bericht thuis gestuurd krijgen nadat ze bij de overheid hebben gesolliciteerd? Er valt ook weinig te zeggen, zolang al die duizenden zulke mededelingen voor zoete koek slikken.

Niet iedereen doet dat echter. Een jaartje geleden kreeg ik een brief van iemand die door het ministerie van onderwijs en wetenschappen met dat ene zinnetje was afgescheept maar het daar niet bij liet zitten. Hij wilde wel eens weten waarom hij niet in aanmerking gekomen was. Het resultaat van zijn pogingen om meer te weten te komen was bedroevend: "Het is niet gebruikelijk afgewezen sollicitanten in te lichten over de motieven van de afwijzing".

Examen

Dat is een interessante opmerking die onze brieffschrijver aanzette tot het ontwikkelen van een theorie dat mij bijzonder aanspreekt. Hij stelde het volgende. Solliciteren naar een functie betekent dat men mee gaat doen aan een vergelijkend examen waarbij maar één kandidaat kan slagen. Het is voor de afgewezenen in zo'n geval van groot belang te weten op welke "vakken" ze gezakt zijn, met andere woorden wat hun zwakke kanten waren vergeleken met die van de beste kandidaat. Die kennis hebben ze immers nodig om te kunnen bepalen of het zin heeft opnieuw naar zo'n functie te dingen of dat ze beter wat anders kunnen zoeken. En afgezien daarvan, zei de brieffschrijver, vind ik dat iedereen gewoon het recht heeft te weten waarom hij voor iets wordt afgewezen, zeker als het gaat om een overheidsfunctie.

De bezwaren die van overheidswege tegen zo'n openhartigheid worden aangevoerd komen neer op: het is niet gebruikelijk, het kan trammelant geven, het kost tijd en moeite. Dat zijn duidelijk slechte argumenten als men er van overtuigd is dat het hier gaat om het recht van iedere burger ingelicht te worden over de motieven van overheidsbeslissingen, zeker wanneer die hem zeer persoonlijk raken.

Concreet antwoord

Het ministerie heeft zich overigens bij het verdere verloop niet van zijn slechtste zijde laten zien. Na vragen

van mijn kant over dit onderwerp heeft staatssecretaris Grosheide toegezegd dat de gedragslijn van het ministerie zou worden gewijzigd. Iedereen die daarom vraagt zal van nu af aan zo concreet mogelijk worden ingelicht over de motieven die geleid hebben tot zijn afwijzing.

Uiteraard moet men daarbij bedenken dat niet alle overwegingen nauwkeurig zijn te omschrijven. Het beoordelen van mensen brengt natuurlijk een aantal subjectieve elementen met zich mee. Bovendien blijft het steeds een vergelijkende beoordeling waarvan de uitslag mee afhangt van de kwaliteiten van de beste man: wat deze keer onvoldoende is kan een volgende keer een topscore opleveren.

Ondanks deze moeilijkheden is het natuurlijk altijd mogelijk om aan de sollicitant mee te delen welke min of meer objectieve normen zijn aangelegd, zoals leeftijd, ervaring, opleiding, testresultaten etc. En verder op welke onderdelen daarvan een onvoldoende is behaald.

Punt van program

Even doordenkend op deze zaak blijkt spoedig dat het volgende aan de sollicitant bekend moet worden gemaakt wil hij met enige nauwkeurigheid kunnen nagaan waarom hij heeft gefaald en welke kansen hem resten om het een volgende keer weer te proberen:

- een nauwkeurige uiteenzetting over procedure en de normen die worden gebruikt bij de selectie;
- mededeling van wie benoemd is en welke (objectieve) kwaliteiten hij heeft;
- een zo concreet mogelijke opgave van de motieven waarom de geadresseerde niet in aanmerking is gekomen.

Ik ben van mening dat aan dit onderdeel van de verhouding tussen overheid en burger heel wat meer aandacht gegeven kan worden, niet alleen landelijk maar zeker ook gemeentelijk. Het voorbeeld dat het ministerie van O en W gegeven heeft bewijst dat met geringe aandrang van buiten af heel wat te bereiken valt. Het is wellicht een punt dat na wat verdere overdenking in ons program kan worden opgenomen.

Nieuwe jaargang
DEMOCRAAT

Democratie, informatie en Vietnam

J. Geusebroek

Zonder voldoende informatie verliest deelneming aan de (politieke) besluitvorming veel van haar zin. Een van de belangrijkste problemen van deze tijd is ongetwijfeld de oorlog in Vietnam. De gangbare voorlichting over feiten en achtergronden in Nederland is, met name in de dagbladpers, in het algemeen helaas fragmentair en oncritisch. Binnen D'66 heeft een kleine werkgroep ad-hoc sinds enige maanden Vietnam in studie. Bij nadere verdieping in het onderwerp bleek hoe weinig houdbaar gangbare stereotiepen als "noordvietnamese agressie", "verdediging der democratische grondwaarden" etc. zijn.

Een grondige analyse van Amerika's politiek geeft de Amerikaan Theodore Draper in zijn boek "De Amerikaanse interventie in Vietnam" (Boom, Mepel, 1968). Duidelijk blijkt uit deze voortreffelijk gedocumenteerde (o.a. de hearings voor het Amerikaanse congres) en toch vlot leesbare studie de schrijnende tegenstelling tussen officiële voorlichting en werkelijkheid; zo bv. ten aanzien van de Tonkin-incidenten (basis voor de "vrije hand" aan Johnson) en de voorgewende aanwezigheid van een noordvietnamese divisie in het Zuiden (motivering voor de lucht-aanvallen op het Noorden).

Draper ontleedt zo alle belangrijke beslissingen van Amerika in deze oorlog. Het ontbreken van een aan de feitelijke situatie beantwoordende politieke conceptie drijft Amerika (tegen wil en dank wellicht) steeds verder in het moeras der "militaire oplossingen". Met de opvoering der militaire inspanning gaat een escalatie van de theorie gepaard: wie eenmaal een half miljoen man en duizenden doden heeft geïnvesteerd, moet wel een heilige oorlog voeren. Aldus enkele hoofdlijnen.

Dit boek verdient de aandacht van geïnteresseerden zowel in het Amerikaanse als het Nederlandse buitenlandse beleid inzake Vietnam.

Waarom niet eens afzonderlijke kritische themanummers over deze onderwerpen ter bevordering van een algemene discussie?

Het vreselijk lijden van een klein Aziatisch volk - al meer dan 25 jaar in oorlog - en vooral van de burgerbevolking onder massale moderne technologische vernietigingsmiddelen is niet af te doen met een "wir Demokraten haben es nicht gewusst".

Democratie in Leidschendam

Frits Maas

De afdeling Leidschendam van D'66 heeft in de loop van deze zomer getracht iets te weten te komen over de verhouding tussen kiezer en gekozene in haar gemeente. Zij deed dit via een enquête onder een representatieve steekproef van kiesgerechtigden. Achtien leden en sympatisanten van D'66 die tevoren door een professionele marktonderzoeker waren geïnstrueerd voerden het onderzoek uit. In totaal werden 313 personen ondervraagd. In een lijvig stencilwerk onder de titel "Democratie in Leidschendam" zijn de resultaten vastgelegd.

Het rapport geeft eerst wat demografische gegevens. Leidschendam (25000 inwoners, ruim 15000 kiesgerechtigden, 36 D'66-ers) is een gemeente die 70% van haar nieuwe inwoners uit de driehoek Den Haag-Delft-Leiden trekt. Zestig procent van de inwoners woont minder dan 10 jaar in de gemeente, terwijl 20% alweer aan vertrek denkt. Van de ondervraagden beweerde 25% van de vrouwen en 27% van de mannen lid van een politieke partij te zijn. Dit florissante beeld wordt door de volgende cijfers aanmerkelijk getemperd: 14% van de mannen en slechts 2% van de vrouwen had het vorige jaar wel eens een politieke vergadering bezocht. Opmerkelijk is het gegeven dat slechts 3% van de ondervraagden onder de 30 jaar dit had gedaan. Bij de hogere welstandsklassen bleek een grotere belangstelling voor de politiek waar te nemen dan bij de lagere.

Animo voor raadszetel

Op de vraag of men één of meer gemeenteraadsleden persoonlijk kende antwoordde 40% bevestigend. De belangstelling voor het bestuur van de gemeente werd gemeten aan de hand van vragen betreffende het lezen van de raadsverslagen, het bijwonen van de gemeenteraadsvergaderingen en de bereidheid zelf in het gemeentebestuur zitting te nemen. Van de ondervraagden las 43% regelmatig de raadsverslagen en wel meestal uit het huis-aan-huis-orgaan "De Leidschendammer". Naarmate men langer in Leidschendam woonde bleek men minder belangstelling voor de verslagen te hebben. De animo om de gemeenteraadsvergaderingen bij te wonen bleek niet groot: slechts 5% van de ondervraagden bleek dit wel eens te hebben gedaan. Verheugender is dat 32% van de mannen en 13% van de vrouwen zich bereid ver-

klaarde een kandidatuur voor het raadslidmaatschap te aanvaarden.

Weinig kritiek op raad

Overigens zullen de huidige leden van de gemeenteraad weinig reden zien om op grond van het rapport te vertrekken. Liefst 47% van de geënquêteerden vond dat de zittende raad haar werk "uitstekend" of "goed" verricht. Een weinig kritisch oordeel dus, vooral als men daar de 29% der ondervraagden bij optelt die geen oordeel had over de betreffende vraag (Welke indruk hebt U van de wijze waarop de huidige gemeenteraad zijn werk verricht? Is die indruk uitstekend, goed, matig of slecht?). Dat er onder de oppervlakte toch wel enige kritiek sluimert, blijkt uit de reakties op enige negatieve beweringen, waarop men met "mee eens", "weet niet" en met "niet mee eens" kon reageren. De bewering "De gemeenteraad moet kritischer zijn tegenover B & W en meer op zijn eigen standpunt blijven staan" scoorde 44% "mee eens"; de bewering "De raadsleden zouden zich beter op de hoogte moeten stellen van wat er werkelijk onder de bevolking leeft" scoorde 62% "mee eens". Op de vraag "Veronderstel eens dat U in gesprek zou komen met de burgemeester en dat hij U dan zou vragen wat er volgens U in Leidschendam van gemeentewege nog gedaan zou moeten worden. Wat zou U dan zeggen?" kwam 82% van de ondervraagden met een concreet antwoord. De wensen lagen vnl. op het gebied van de verkeersvoorzieningen en de recreatie.

Kernvraag niet beantwoord

Al met al is het rapport een nuttig stuk voor hen die zich met gemeentevraagstukken bezighouden. Het geeft een betrouwbaar beeld in hoeverre de inwoners van een kleine zuidhollandse gemeente meeleezen, meedenken, meepraten en mee willen praten over plaatselijke politiek en plaatselijke vraagstukken. De ondertitel van het rapport ("Een onderzoek naar de verhouding tussen kiezer en gekozene") is dan ook aardig uit de verf gekomen. Minder gelukkig is de hoofdtitel "Democratie in Leidschendam", waarop in de samenvatting van het rapport wordt teruggevalen: "De vraag: Hoe werkt de democratie in Leidschendam? kan op grond van al het voorgaande beantwoord worden met "tamelijk goed". Dit is een minder juist gekozen stelling, die ze-

ker niet op grond van deze enquête kan worden geponeerd. Zelfs al zouden de ondervraagden de indruk hebben dat de democratie in hun gemeente "tamelijk goed" funktioneert, dan nog behoeft dit niet het geval te zijn. Wie niet bij een burgemeester, zijn wethouders en zijn gemeentesekretaris kind in huis is kan daar moeilijk over oordelen.

Democratie in Leidschendam. Een onderzoek naar de verhouding tussen kiezer en gekozene in de gemeente Leidschendam. Uitgave D'66, afd. Leidschendam, Van Ruysdaellaan 32, Leidschendam.

Knip uit! Vul in! Stuur op

Dhr./Mevr./Mej. _____

Straat en nr. _____

Plaats _____

geeft zich op als abonne van Democraat en maakt heden f 6,-- over op postgiro 1477777/per bank/per postwissel.*

Deze bon op een briefkaart plakken en zenden aan:

"DEMOCRAAT" Keizersgracht 576 AMSTERDAM

* Indien binnen 14 dagen niet is betaald, zal inning plaatsvinden per kwitantie, verhoogd met incasso-kosten.

coupon
voor Democraat

Verstandig burgerschap

(Brieven, waarvan de schrijver aan de redactie niet bekend is, worden niet geplaatst; de redactie behoudt zich het recht voor de inhoud te bekorten en, indien nodig, de discussie te sluiten. Over plaatsing is geen correspondentie mogelijk)

In het juli-augustus-nummer van Democraat las ik Vuyks stukje N. A. V. O. Ja, maar Met de aanbeveling t. a. v. Portugal en Griekenland ben ik het niet helemaal eens. Ik voel weliswaar niets voor die landen, maar D'66 mag m. i. niet de leerstellige indruk verbreiden, dat een alliantie van democratische met autoritaire regeringen tegen totalitaire landen ontoelaatbaar is. Een defensieve, anti-communistische alliantie heeft m. i. geen exclusief-democratisch gezelschap te vormen. Wel dient de koloniale oorlog van Portugal en de repressie-politiek van de Griekse junta aanleiding te zijn om de militaire samenwerking met Lissabon en Athene te staken. Bij "excommunicatie" zal de volgende stap misschien zijn, dat uitstoting van Turkije wordt verlangd in verband met de onderdrukking van de Koerden! Op die manier blijft er niet veel over. Zou het niet beter zijn voor te stellen, dat de N. A. V. O. Griekenland en Turkije laat schieten, indien Albanië (alleen nog maar een papieren lid) en Bulgarije uit het Warschaupact verdwijnen? Een kleine partij in een klein land kan in de grote politiek niet veel bereiken, maar misschien verdient wederzijdse inkrimping van het aantal ledenstaten der twee verdragsorganisaties toch aanbeveling.

A. Stam

Aktiepunten

Naar aanleiding van de in het juli/augustusnummer gepubliceerde brief van het hoofdbestuur aan de Minister van Binnenlandse Zaken stuurde de heer G. Grootes (Amsterdam) een brief aan het hoofdbestuur. Hij geeft hierin kritiek op de door D'66 voorgestelde staatsrechtelijke hervormingen die hij niet haalbaar acht. (Hij zal de enige niet zijn). Toch ziet de heer Grootes meer dan voldoende bestaansrecht voor D'66 als deze partij zich speciaal op de volgende punten richt:

- verdwijning van het paternalisme van de overheid;
- medezeggenschap van de werknemers in de onderneming;
- invoering van waardeevaste pensioenen;
- verantwoordingsplicht van de overheid;
- de grootst mogelijke openheid van de regering t. a. v. kabinetsbeslissingen;
- openbaarheid van de commissievergaderingen van de Tweede Kamer.

(bekort)

Welvaart

De regering heeft in het verleden een langdurige loonstop willen invoeren. De leden van de tweede kamer in overgrote meerderheid (inclusief D'66) willen zichzelf een salarisverhoging van maar liefst honderd procent toekennen. Het zou interessant zijn een onderzoek in te stellen naar de welstand van de gemiddelde Nederlander. De leden van de commissies waaraan D'66 zo rijk is, mogen alles uit eigen zak betalen en boffen nog als zij na een avondvergadering bij geestverwanten of familie kunnen overnachten. Daarom ben ik benieuwd welk deel van hun hoge inkomens onze kamerleden straks in de kas zullen storten.

(bekort)

J. Tromp uit Harfsen.

U MOET NOG
f 6,- OVERMAKEN OP
POSTGIRO 1477777
TEN NAME VAN
DEMOCRAAT
AMSTERDAM

UIT DE PARTIJ

VAN DE WERKGROEPEN

Secretarissen van werkgroepen worden verzocht hun kopy uiterlijk voor 5 oktober te sturen aan:
N. Schwarz, Schoutenstraat 9, Den Haag
tel. 070-245189.

BEVOLKINGSPOLITIEK

Doorzichte en bedanken is deze werkgroep wat geslonken. Deskundigen en belangstellenden worden verzocht zich op te geven bij het secretariaat.

ONDERWIJS

Binnenkort verschijnt de discussienota "Onderwijs", eerste deel: "Het Niet-wetenschappelijk Onderwijs, 37 stellingen met toelichting. Een zeer doorwrocht stuk werk.

SOCIAAL-ECONOMISCHE

Binnenkort verschijnt een discussienota "Over de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie (PBO)" door de Kerngroep "Bezitsvorming en PBO" van de Hoofdgroep "Sociale Zaken".

Van onderstaande werkgroepen zijn de volgende publicaties verschenen, alle verzonden naar de afdelingen en verkrijgbaar à f 1.-- bij het secretariaat:

RUIMTELIJKE ORDENING

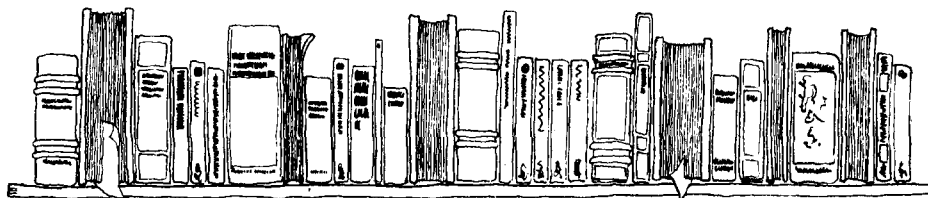
Voorstudie "Vormgeving en inrichting van landelijke gebieden", bestemd om als basis te dienen voor ontwerp-programmapunten, 24 stellingen, ongedateerd.

PLAATSELIJKE WERKGROEP DEFENSIE, DEN HAAG

Nota over "De rechtspositie van de militair", mei 1968.

AFDELING LEIDSCHENDAM

"Demokratie in Leidschendam", een onderzoek naar de verhouding tussen kiezer en gekozene in de gemeente Leidschendam, mei/augustus 1968. Resultaat van een deskundig uitgevoerde steekproef enquête. Had een uitstekende pers.

politiek voor de boekenplank

CONTINU ENQUETE SYSTEEM

I. Ziet U wat in een z.g. stembusakkoord van D'66 met:

1. K. V. P.
2. P. v. d. A.
3. V. V. D.
4. A. R. P.
5. C. H. U.
6. P. S. P.
7. C. P. N.
8. P. P. R.
9. B. P.
10. Andere groeperingen

Opsturen naar "Democraat"

Keizersgracht 576 Amsterdam

VRAAG	ANTWOORD	mening			
		ja	nee	geen	andere
No. 8					
1		☐	☒	☐	☐
2		☐	☒	☐	☐
3		☐	☒	☐	☐
4		☐	☐	☐	☐
5		☐	☐	☐	☐
6		☐	☐	☐	☐
7		☐	☐	☐	☐
8		☒	☐	☐	☐
9		☒	☐	☐	☐
10		☐	☐	☐	☐

Twintig televisie-colleges over oorlog en vrede, gehouden in de winter 1967-1968, zijn samengebracht in het boek "Inleiding tot de wetenschap van oorlog en vrede" van prof. mr. B.V. A. Röling. Het is een uitgave in de serie Polemologische studiën van de Koninklijke Van Gorcum & Comp. N.V. in Assen en kost acht-vijftig. De jonge wetenschap van oorlog en vrede tracht een antwoord te geven op de vragen of de mensheid kan leren leven zonder wapens te hanteren. Prof. mr. Röling wil tonen hoe ingewikkeld het oorlogsprobleem is en welke blinde maatschappelijke krachten dringen naar oorlog. Hij bewijst dat nog veel moet worden gedaan om van onze wereld een leefbare wereld te maken.

"Vòòr de bocht" heeft drs. J. Klatter zijn boekje genoemd, waarin hij op emotionele toon zijn hoop vestigt "op de gesmaede en reeds te lang gemaltraiteerde achterban, het A.R.-kiezersvolk". Het lijkt ons een ijdele hoop, want de schrijver uit pagina's populaire kretten.

Gelukkig bekent drs. Klatter dat zijn boekje "allicht niet zo best is, het is dan ook haastwerk geworden. Omdat de tijd dringt". Voor Uitgeverij T. Wever in Franeker, die het produkt voor zes-negentig in de handel brengt, is zo'n opmerking niet aardig. Of de auteur met zijn geschrift de radicalen heeft ontmaskerd, valt te betwijfelen.

Het Staatsdrukkerij- en Uitgeversbedrijf in Den Haag wil graag dat ieder weet hoe het staat met de opbouw van de Europese Gemeenschap. Daarom dan ook de uitgave van een lijvig boekwerk à een-en-twintig gulden met de teksten van gemeenschappelijke verklaringen, resoluties en mededelingen aan de pers onder de titel "Actie-Comité voor de Verenigde Staten van Europa 1955-1967".

De in dit boek vermelde resoluties en verklaringen getuigen van de bestendige en steeds ruimer gebied bestrijkende actie die aanvankelijk ondernomen werd en stap voor stap werd voortgezet opdat de Verenigde Staten van Europa één werkelijkheid zullen worden.

Vijftien geleerden uit Frankrijk, Engeland, Zweden, Zuidslavië en Amerika hebben gezamenlijk een wetenschappelijke voorspelling gedaan, die griezelig om te lezen is. Onder de titel "Tenzij het vrede wordt" heeft A. W. Sijthoff in Leiden voor negen-vijftig voor een Nederlandse vertaling gezorgd, waarvoor een woord van dank op zijn plaats is. Ruim tweehonderd pagina's lang wordt de lezer geconfronteerd met verdelingsmogelijkheden, die liggen tussen kernwapens en schizofrenie met behulp van L. S. D.

Het boek zegt, en bewijst het ook, dat de conclusie eenvoudig is. "De mensheid moet óf de wetenschap óf de oorlog afschaffen, omdat de verschrikkelijke wapens van de toekomst betekenen dat de mensheid niet beide kan hebben."

De Britse wetenschappelijke auteur Nigel Calder voegde de vijftien verhandelingen tot een leesbaar geheel bijeen en zorgde daarmee voor weinig opwekkend nieuws.

"Verzuiling, pacificatie en kentering in de Nederlandse politiek", voor veertien-vijftig uitgegeven bij J. H. de Bussy N. V. in Amsterdam, is geschreven door dr. Arend Lijphart. Hij geeft een beschrijving van de verzuiling in Nederland, komt tot de conclusie dat dit land een stabiele democratie heeft opgebouwd en constateert dat de Nederlandse stabiliteit op gespannen voet staat met gangbare theorieën over het verband tussen pluralisme en politieke stabiliteit. Het boek stelt zich ten doel een bijdrage te leveren aan de discussies over de toekomstige ontwikkeling van de Nederlandse politiek door middel van een analyse van de richting waaruit ons democratisch bestel is voortgekomen. Dat zegt de auteur.

CHR.

De volgende Democraat
kunnen wij alleen nog
sturen als u nu uw f 6,-
overmaakt. Nee niet
straks. Nu !

Woonplaats _____

Leeftijd _____

Geslacht _____

Kerkgen./levensbesch. _____

Gehuwd/ongetrouwd _____

Lid d'66 _____

En we gaan door!

Den Haag, 19-9-68, ANP-telex

Het tweede kamerlid mej. A. M. Goudsmit (D'66) heeft de minister van binnenlandse zaken gevraagd of hij bereid en in staat is thans een datum in de zeer nabije toekomst te noemen waarop een wetsontwerp omtrent de verantwoordingsplicht van burgemeesters beslist zal zijn ingediend.

"De gang van zaken tot nu toe heeft het vertrouwen van de leden van het parlement en daardoor van degenen die zij vertegenwoordigen in de toezegging van de regering niet bevorderd", aldus mej. Goudsmit. Zij vraagt de minister de credibility gap (het ontbreken van geloofwaardigheid) te vernauwen door uit te leggen hoe het komt dat het ontwerp het afgelopen parlementaire jaar niet is ingediend.

De gang van zaken is als volgt geweest:

20-4-67

minister-president De Jong: "... kan ik mededelen dat de opdracht om te onderzoeken of het vraagstuk van de verantwoordingsplicht van de burgemeester voor het politiebeleid losgekoppeld kan worden, heden is gegeven."

20-4-67

idem: "Het is evident, mijnheer de voorzitter, dat het loskoppelen het indienen van een wetsontwerp niet zal vertraagen."

Memorie van Toelichting binnenlandse zaken 1967-68

een wetsontwerp is gereedgekomen en wordt aan de daarvoor in aanmerking komende adviesinstanties gezonden.

9-11-67 Openbare commissie vergadering binnenl zaken

"Naar mijn persoonlijke overtuiging heeft artikel 216 gemeentewet de langste tijd in die wet gestaan. Wanneer medewerking van de kamers der staten-generaal zal kunnen worden verkregen dan zullen wij, naar ik hoop, nog in de loop van dit parlementaire jaar een heel eind verder komen."

21-2-68 Plenaire behandeling begroting binnenlandse zaken

De minister: "Ik verwacht dat dit wetsontwerp in ieder geval, zoals ik tijdens de openbare commissievergadering al heb medegedeeld, in dit parlementaire jaar aan de staten-generaal zal worden aangeboden. Ik zal proberen dit wetsontwerp op een zodanige termijn aan te bieden dat het dit jaar nog door de kamer kan worden afgedaan."

8-5-68

De voorzitter: "... kan ik thans mededelen dat de minister mij heeft doen weten dat hij hoopt dit wetsontwerp nog deze zitting, zelfs voor het zomerreces, bij de kamer in te dienen."

22-5-68

Antwoord van de minister van binnenlandse zaken aan de Heer Wiegel (VVD): "... streeft de ondergetekende ernaar een wetsontwerp met betrekking tot de verantwoordingsplicht nog deze zitting en zelfs voor het zomerreces, bij de kamer in te dienen."

27-6-68

De voorzitter deelt mede dat de minister van binnenlandse zaken hem naar aanleiding van het verzoek van mej. Goudsmit heeft medegedeeld dat het wetsontwerp betreffende de verantwoordingsplicht van de burgemeester het departement heeft verlaten.

18-9-68

Het wetsontwerp is niet ingediend.

(wordt vervolgd)

LUNA-DELFT . . .

DRUKWERK-SERVICE

Jaarverslagen

Periodieken

Reclame-drukwerk

Telefoon 01730 - 24801

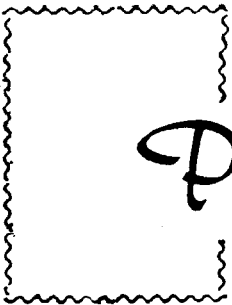

VIN ROSÉ à f 2,95

Bij levering van 12 berekenen wij 11, franco bezorgd door geheel Nederland.

Hart's Wijnhandel
Amsterdam

Nw. Spiegelstraat 41-43	Tel. 234021
Gerard Doustraat 103-105	Tel. 724773
Weteringcircuit 48	Tel. 238350
Koninginneweg 143	Tel. 725250

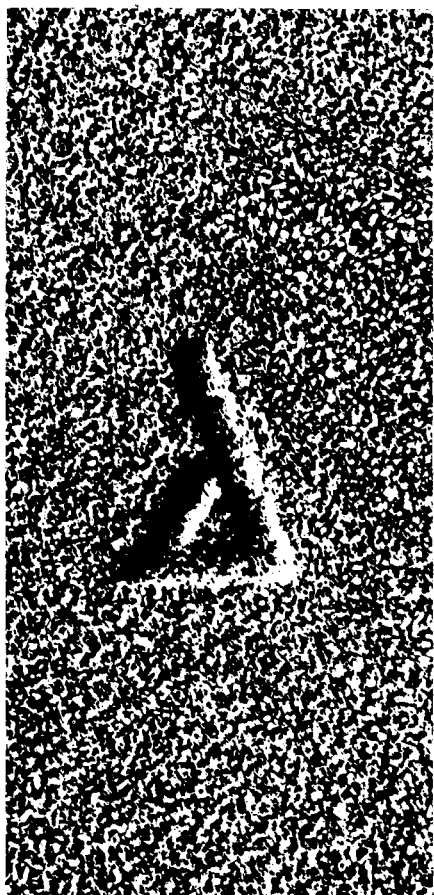
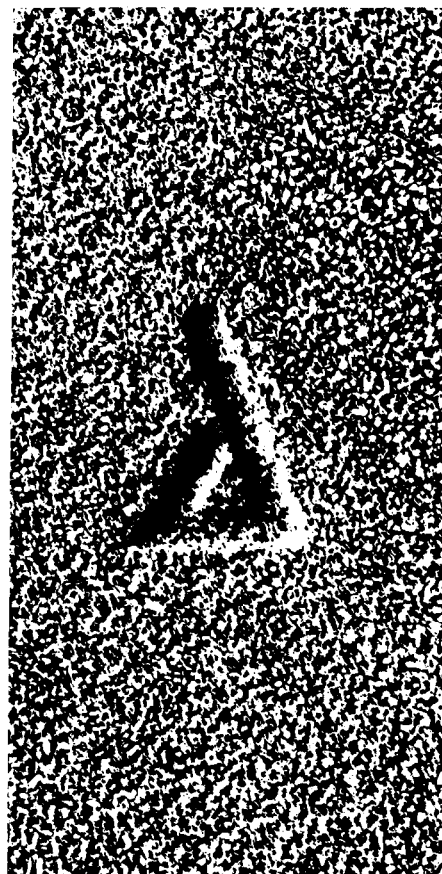
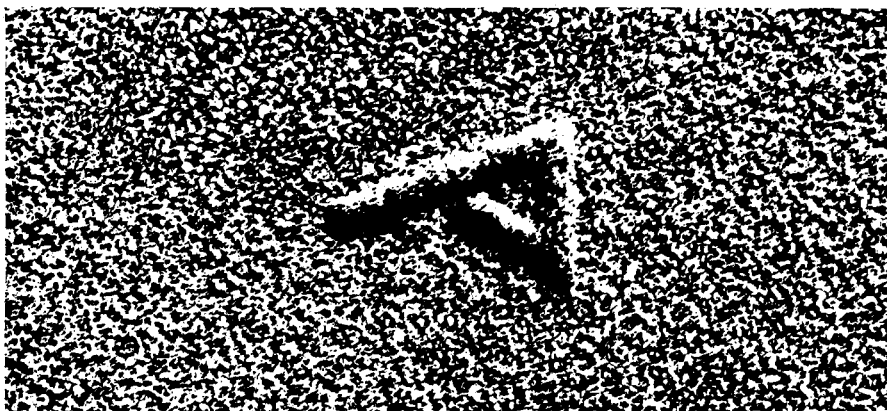

Postzegelveiling „De Hoogt”

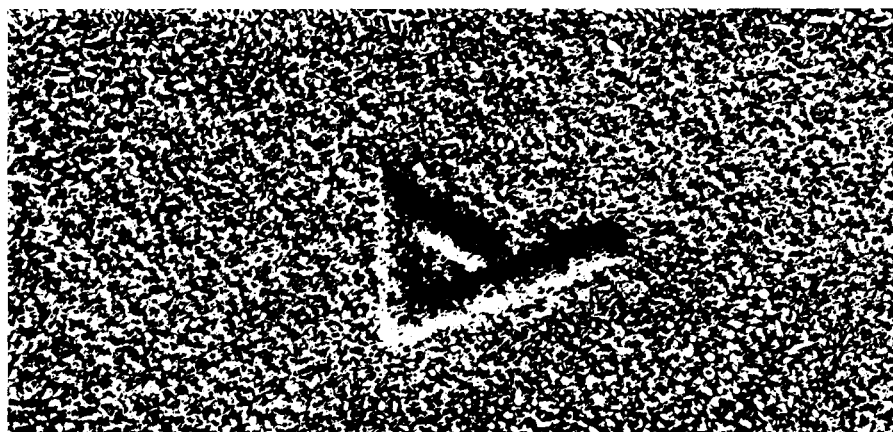
Postbus 225 · Tel. (01850) 38469 · Dordrecht · Postgiro 722080

- Regelmatig veilingen
- Lage kosten
- Deskundige bewerking

DELTA METSELBAKSTENEN ZIJN MERKSTENEN

Een merk garandeert het product waarop het staat. En niet alleen het product, maar ook de service daarachter. Van Lookeren Campagne levert: maatvastе, kantige metselstenen van constante kleur en kwaliteit, op de afgesproken data. Oók als het om grote termijnorders gaat. Daarom staat op elke steen van Van Lookeren Campagne het Deltamerк. Daarom is het zo belangrijk, vooral voor grote projecten, om Delta metselbakstenen te gebruiken.

Koninklijke Steenfabrieken

VAN LOOKEREN CAMPAGNE N.V.

Zaltbommel, Molenwal 22, telefoon (04180)-2031.
Fabrieken te Haften en Hurwenen. Aangesloten bij de Vereniging
Metselbaksteen-keur.

dEMOOCRAAT

november 1968
Extra congresnummer

DEELCONGRES STAATSRECHT

23 november 1968

CONGRES STAATSRECHT HUISHOUDELIJK CONGRES

14 en 15 december 1968

DE DERDE KAMER

Na Kerstvacantie

Toelichting op de beide congressen

Op 23 november wordt een deelcongres staatsrecht gehouden, op 14 en 15 december een congres dat tot taak heeft het nemen van de eindbeslissingen over het hoofdstuk staatsrecht in ons partijprogramma, het vaststellen van nieuwe statuten en een huishoudelijk reglement, het kiezen van nieuwe hoofdbestuurleden en andere leden van partijorganen; op dit laatste congres wordt ook verantwoording afgelegd over het bestuursbeleid.

Beide congressen hebben het karakter van een algemene ledenvergadering.

Deelcongres staatsrecht 23 november

Het deelcongres behandelt alle amendementen en alternatieven op hoofdstuk I van ons programma aan de hand van de voorstellen die de werkgroep staatsrecht daarvoor heeft gedaan, en bepaalt welke alternatieven en amendementen zullen worden voorgelegd aan het congres van 14 en 15 december, waar zal worden beslist over opname in het programma. Het deelcongres heeft dus een voorbereidend karakter en zijn taak is het best te vergelijken met die van een sectievergadering zoals die in 1966 in Amsterdam en in 1968 in Leiden werden gehouden.

Congres Staatsrecht en Huishoudelijk Congres 14 en 15 december

Zoals gezegd dient dit congres allereerst om de voorstellen staatsrecht waarvan het deelcongres heeft bepaald dat ze aan dit congres zullen worden voorgelegd, te behandelen, en definitief te verwerken in het politiek programma. Amendementen die op het eerste congres alle kansen hebben gehad maar daar niet door 25% van de geldig uitgebrachte stemmen werden gesteund blijven buiten bespreking, en wij hopen hierdoor te bereiken dat een uitvoeriger en grondiger discussie kan worden gehouden over de andere voorstellen en alternatieven, zodat het congres een duidelijk beeld kan krijgen van de keuzemogelijkheden.

Statuten en huishoudelijk reglement

Op het congres in Helmond zijn een reeks beslissingen genomen, die een door het hoofdbestuur ingestelde nieuwe reglementencommissie heeft uitgewerkt in nieuwe statuten en een nieuw huishoudelijk reglement. De voorstellen van deze commissie bestaande uit J. J. v. d. Kaaden, F. C. M. van Leeuwen, P. P. Schrauwen, J. L. M. Elders, E. Lukács en P. J. Zeven, zijn overgenomen door het hoofdbestuur. De behandelingswijze is als volgt:

Eerst worden de meest belangrijke alternatieven met de bijbehorende amendementen in behandeling genomen. De opstellers hebben reeds in de bijlage I t/m IV, voor zover mogelijk met een artikelsgewijze uitwerking, enige belangrijk ingrijpende alternatieve mogelijkheden weergegeven.

Hierna zullen de statuten aan de orde komen en vervolgens per hoofdstuk het huishoudelijk reglement, met inachtneming van de besluiten van het congres ten aanzien van de alternatieve mogelijkheden. In de tekst van het concept huishoudelijk reglement zijn reeds minder gewichtige alternatieven per artikel aangegeven. Bij de behandeling per hoofdstuk komen naast deze alternatieven tevens de ingediende amendementen aan de orde. Per hoofdstuk wordt een stemming gehouden waarvoor een absolute meerderheid is vereist.

Eén en ander betekent dat over artikelen waarop geen amendement is ingediend niet afzonderlijk wordt gediscussieerd of gestemd.

Ten aanzien van de amendementen wordt verzocht in het geval van een afdelingsamendement of een amendement van een werkgroep hiervoor iemand te machtigen om met de reglementencommissie en de betrokken congresvoorzitters over de uiteindelijke redactie, de indiening en eventuele combinatie met andere amendementen te beslissen om een efficiënte behandeling op het congres te bevorderen.

Uiteindelijk wordt over de statuten en het huishoudelijk reglement in zijn geheel gestemd. De goedkeuring vereist een absolute meerderheid.

Het zal voor de reglementencommissie en voor ieder die zich voor deze zaken heeft ingezet een groot genoegen zijn wanneer de statuten en reglementen eindelijk in kannen en kruiken zullen zijn.

Verkiezing hoofdbestuur

Deze verkiezing vindt plaats volgens het reglement dat in Leiden is aangenomen en dat U hierachter bij de stukken vindt afgedrukt. In elk geval treden af de langst zittende bestuurleden t.w. van Lookeren Campagne, van Beekhuizen, Hijmans, Koenen en Walthuis. Daar de helft van het bestuur moet aftreden, treden naast deze 5 nog 6 andere hoofdbestuurleden af.

Wij menen dat het toekomstige hoofdbestuur ook zeker 21 leden zou moeten tellen, waarbij gedacht wordt aan 11 leden voor de regio's, en een 10 man sterke ploeg die als D. B. vaker vergadert dan het gehele hoofdbestuur.

De kandidaten kunnen volgens het reglement worden gesteld tot uiterlijk 7 december, maar wij bevelen dringend aan de kandidaten te stellen voor 25 november omdat er dan een boekje, vermeldende o.a. de dan gestelde kandidaten, uitgaat naar de congresgangers. Het is plezieriger alle kandidaten tegelijk te kunnen "voorhangen".

Jaarverslagen, financiële stukken

De voorzitter brengt in zijn jaarrede een verslag uit over het gevoerde beleid. Het secretariaat en de penningmeester hebben hierachter hun jaarverslagen doen afdrukken.

Het gehele hoofdbestuur zal verantwoording afleggen. De penningmeester heeft voorts nog ter informatie een ontwerp begroting 1969 en een kwartaal-balans per 1 oktober 1968 samengesteld, die U eveneens bij deze stukken vindt, met een voorstel contributieregeling.

Commissies

Volgens de huidige statuten dienen een kascommissie en een geschillencommissie benoemd te worden.

Het is, wanneer de nieuwe statuten en het huishoudelijk reglement zijn aangenomen, gewenst nu reeds te voorzien in benoemingen van leden van een rapportagecommissie en een propaganda-commissie. Kandidaten voor deze functies kunnen bij het secretariaat worden gesteld voor 15 november a.s. en worden dan met de amendementen en de voorstellen over de hoofdbestuurskandidaten aan de congresgangers bekend gemaakt.

3e Kamer

Aanvankelijk zou op 14 en 15 december ook een 3e kamer worden gehouden, maar de overladenheid van het programma maakt noodzakelijk dat de 3e Kamer wordt uitgesteld tot na het kerstfeest.

INHOUD

I. Toelichting op beide congressen

pag. 2

II. Deelcongres Staatsrecht op 23 november 1968

pag. 3

Algemene inlichtingen (plaats, tijd, agenda etc.)

pag. 3

Voorstellen (alternatieven en amendementen) van de werkgroep Staatsrecht voor het politiek programma voor wat betreft hoofdstuk I art. 2

pag. 4

hoofdstuk I art. 9

pag. 5

hoofdstuk I art. 3

pag. 5

hoofdstuk I art. 16

pag. 6

Reglement deelcongres

pag. 6/7

III. Congres Staatsrecht en Huishoudelijk Congres 14 en 15 december 1968

algemene inlichtingen (plaats, tijd, agenda etc.)

pag. 7

korte inleiding op statuten

pag. 8

concept nieuwe statuten

pag. 8

concept huishoudelijk reglement

bijlage bij het concept huishoudelijk reglement

pag. 9/17

alternatieve mogelijkheden (bijlage I t/m IV)

pag. 17/18

reglement hoofdbestuursverkiezingen

pag. 19

jaarverslag secretariaat

pag. 20

jaarverslag penningmeester

pag. 23

verslag kascommissie

pag. 23

financieel overzicht per 1 oktober 1968

pag. 24

begroting jaar 1969

pag. 25

voorstel contributieregeling

pag. 23

congresreglement

pag. 24

continue enquête systeem

pag. 25

DEELCONGRES STAATSRECHT 23 november 1968

Algemene inlichtingen

Overeenkomstig het besluit van het hoofdbestuur, bekend gemaakt in de Democraat van september 1968, zal een DEELCONGRES MET DE FUNCTIE VAN EEN SECTIEVERGAEDERING worden gehouden over staatsrecht.

Plaats: Het Haarhuis, Stationsplein, Arnhem.

Tijd: Zaterdag 23 november 1968, 10.30 uur.

Deelname: Open voor ieder die het entreegeld betaalt; alleen leden van D'66 hebben stemrecht.

Opgave: Bij voorkeur schriftelijk vóór maandag 18 november 1968, door gebruikmaking van de kaart op het achteromslag.

Entreegeld: f 2,50 per persoon, te voldoen aan de zaal.

Taak van het

deelcongres: Het behandelen van de ingekomen alternatieven voor en amendementen op onderdelen van het hoofdstuk staatsrecht van ons politiek programma en het bepalen welke alternatieven en amendementen zullen worden voorgelegd aan de plenaire zitting van het congres op 14 en 15 december, waar zal worden beslist over opname in het programma.

Voorzitters: Ir. P. P. Schrauwen en mr. F. W. M. v. d. Ven.

Agenda:

1. Opening door de voorzitter van het hoofdbestuur
2. Benoeming notulen- en stemcommissie
3. Inleiding hoofdstuk staatsrecht van het programma
4. Artikel 2 van dit hoofdstuk (gekozen minister-president)
5. Artikel 9 (afschaffing eerste kamer)
6. Artikel 3 (kiesrecht)
7. Artikel 16 (openbaarheid)
8. Eventuele amendementen op andere artikelen van dit hoofdstuk

9. Rondvraag

10. Sluiting

Voorstellen werkgroep staatsrecht: De alternatieven en amendementen voorgesteld door de werkgroep zijn hieronder afgedrukt.

Rapporten staatsrecht: Aangenomen wordt dat alle belangstellenden een exemplaar bezitten van "Rapport betreffende staatsrechtelijke vernieuwing" van 6 augustus en "Rapport over herziening van het kiesstelsel voor de Staten-Generaal" van 11 mei 1968. Niettemin zullen deze rapporten gratis worden toegestuurd aan congresgangers die het secretariaat hierom vóór 18 november verzoeken.

Nieuwe nota staatsrecht: Naar aanleiding van de kritiek op haar voorstellen heeft de werkgroep een nota opgesteld: "Antwoord op de bedenkingen tegen de voorgestelde staatsrechtelijke hervormingen". Deze nota is naar de afdelingen gezonden, belangstellenden kunnen een exemplaar aanvragen bij het secretariaat.

Voorstellenboekje: Alternatieven en amendementen die aan de voorwaarden van artikel 11 van het congresreglement voldoen en dus uiterlijk 15 november op het secretariaat zijn ontvangen, worden in een "voorstellenboekje" opgenomen.

Distributie van stukken: Het voorstellenboekje en de nieuwe nota staatsrecht zullen vóór 20 november worden verstuurd aan hen die zich vóór 18 november als congresganger hebben opgegeven. Bovendien zullen deze stukken, benevens de 2 rapporten, ten congresse verkrijgbaar zijn.

Congresreglement: Voor details verwijzen wij naar het reglement voor het deelcongres dat op pag. 6/7 is afgedrukt.

Alternatieven en amendementen voorgesteld door de werkgroep staatsrecht

1. Inleiding tot het hoofdstuk staatsrecht

De bestaande tekst te vervangen door:

Vele ervaren het tot stand komen van politieke beslissingen nog steeds als een ongrijpbaar proces, dat zich hoog boven hun hoofd en ver buiten hun invloedssfeer voltrekt. Zij hebben het machteloze gevoel dat zij op geen enkele manier betrokken zijn bij de behartiging van de publieke zaak, die toch alle burgers gelijkelijk aangaat.

Daarnaast zijn onze tegenwoordige coalitie-regeringen dikwijls veel te kwetsbaar om werkelijk een beleid te voeren. Steeds moet met de wensen van alle coalitie-genoten tegelijk rekening gehouden worden. Het gevolg is of een zwak en wetteloos optreden, of een vroegtijdig heengaan van het Kabinet.

D'66 wil streven naar een staatkundige structuur, waarbij zoveel mogelijk burgers aan de politieke besluitvorming zullen kunnen deelnemen. Daarbij moet de regering de kans krijgen gedurende een redelijke tijd een beleid te voeren, dat is gebaseerd op een consequente visie. Hiertoe zijn o. a. ingrijpende veranderingen in ons staatsrecht noodzakelijk. Zij moeten gericht zijn op het tot stand brengen van tenminste de volgende zaken:

- a. Zowel de hoofdlijnen van het regeringsprogramma als de voor het gehele regeringsbeleid verantwoordelijke minister-president moeten inzet van algemene verkiezingen zijn, zodanig dat de kiezers hierop een beslissende invloed kunnen uitoefenen.
- b. Regering en parlement dienen onafhankelijk van elkaar te zijn, zodat de regering zal kunnen regeren en het parlement - ook politiek gezien - in staat zal zijn de regering naar behoren te controleren.
- c. Het Kabinet dient de volle periode van vier jaar aan te blijven. Alleen bij hoge uitzondering mag hierop inbreuk worden gemaakt.
- d. Kabinetswisseling dient steeds gepaard te gaan met parlementsverkiezing.
- e. Het kiestelsel voor het parlement dient te voldoen aan de volgende eisen:
 - aanwijzing van een parlements lid door een aanwijsbare groep kiezers, zodat tussen kiezer en gekozene een band kan ontstaan;
 - het kiesstelsel dient te bevorderen, dat alleen de politieke hoofdstromingen in het parlement worden vertegenwoordigd, en wel volgens hun onderlinge krachtsverhoudingen;
 - gelijk politiek gezag voor alle parlementsleden;
 - stemmenoverdracht dient uitsluitend op aanwijzing van de kiezer plaats te vinden;
 - een eenvoudige en begrijpelijke stemprocedure.

2. Artikel 2

De bestaande tekst te vervangen door:

"De minister-president dient rechtstreeks voor vier jaar te worden verkozen. De verkiezing dient plaats te vinden volgens het principe van de enkelvoudige facultatief overdraagbare stem. Bij dit stelsel nummeren de kiezers op hun stembiljet de kandidaten in de volgorde van hun voorkeur. Als géén enkele kandidaat 50% van de eerste voorkeur stemmen behaalt, valt de laagste kandidaat af. Zijn stemmen worden overgedragen op de door zijn kiezers als volgende keus aangewezen kandidaten. Dit wordt herhaald totdat één kandidaat 50% van de stemmen heeft verkregen.

De gekozen minister-president is verantwoordelijk voor het gehele regeringsbeleid. De overige ministers worden op zijn voordracht benoemd en ontslagen.

Zowel de regering als parlementsleden kunnen wetsvoorstellen indienen. Wanneer de regering een initiatief-voorstel vanuit het parlement niet aanvaardbaar vindt, kan zij weigeren om het te bekrachtigen. Dit heeft het effect van een opschortend veto. Na drie maanden kan het parlement zo'n voorstel opnieuw in overweging nemen. Het wordt wet wanneer het voor de tweede maal door het parlement is aanvaard.

Het parlement kan - met volstreekte meerderheid van het aantal leden - besluiten tot vervroegde verkiezingen voor zowel het parlement als de minister-president. De regering kan een dergelijk besluit niet nemen.

Wanneer de minister-president overlijdt of vanwege zijn gezondheid zijn ambt niet langer kan uitoefenen, worden zo spoedig mogelijk nieuwe verkiezingen gehouden, zowel voor de minister-president als voor het parlement.

Toelichting

De huidige staatkundige situatie is om meer dan één reden onbevredigend:

- a. Een van de kenmerken van de democratie is dat de burgers binnen een staat zo direct mogelijk beslissen over de behartiging van de publieke zaak. Tegenwoordig komt steeds meer daarvan te liggen in handen van de regering. De invloed van de kiezers op de regering en op het regeringsprogramma is echter zeer gering. Over beiden wordt beslist tijdens geheim overleg, dat plaats vindt nadat de kiezer zijn stem heeft uitgebracht. Zijn oordeel over het resultaat van een kabinetsformatie - en de concessies die daarbij gedaan werden - wordt niet gevraagd.
- b. Ons huidige staatsrecht eist dat een kabinet het vertrouwen heeft van de meerderheid van het parlement. De hiervoor benodigde coalities zijn noodzakelijkerwijs gebaseerd op een serie compromissen tussen de dikwijls uiteenlopende verlangens van de coalitie-genoten. Een dergelijk evenwicht is vaak uiterst wankel. Dit leidt er toe dat regering en (regeringsgezinde) parlementaire meerderheid elkaar steeds met de grootste omzichtigheid moeten behandelen om te voorkomen dat er een kabinetscrisis ontstaat. De regering moet zich bij ieder voorstel afvragen of het wel verteerbaar is voor alle regeringspartijen. Daardoor is het voor haar uiterst moeilijk een duidelijke lijn in het beleid te brengen. Omgekeerd kan de parlementaire meerderheid het zich niet veroorloven om een voorstel van 'haar' regering te verwerpen zonder daarmee het kabinet ten val te brengen. In feite zijn de regeringspartijen méér betrokken bij het bestendigen van de coalitie dan bij de belangen van de kiezers. Onder deze omstandigheden wordt de controle op het regeringsbeleid geheel overgelaten aan de parlementaire minderheid, die uit de aard der zaak gedoemd is om overstemd te worden. Een kritische motie, een enquête, die de regering onaangenaam is, of een voorstel een bepaalde begrotingspost te snoeien tegen de zin van de regering, is dan ook bij voorbaat kansloos.
- c. Toch blijven coalities kwetsbaar in dit systeem. Er is vaak maar weinig voor nodig om ze uiteen te doen vallen. Het gevolg is dat sinds 1945 pas twee regeringen vier jaar

achtereen hebben kunnen aanblijven. Dit schaaft zowel het landsbelang als het aanzien van de democratie.

Deze bezwaren zullen vervallen wanneer het voorgestelde stelsel wordt ingevoerd.

De kandidaten voor het minister-presidentschap zullen vóór de verkiezingen hun program voor de komende regeerperiode aan de kiezers voorleggen. Het program van de gekozen kandidaat vormt de grondslag voor het regeringsprogramma. Omdat de minister-president een rechtstreeks mandaat van de kiezers heeft, kan de vraag of de regering het vertrouwen van het parlement geniet buiten beschouwing blijven. Om dezelfde reden kan de regering ook niet zonder meer door het parlement ten val worden gebracht. Aangezien het regeringsprogram niet van te voren door een aantal fractievoorzitters is goedgekeurd, zal de minister-president moeten trachten om voor elk van zijn plannen een meerderheid in het parlement te vinden. Uiteraard is het mogelijk dat de Staten-Generaal door het uitoefenen van hun budgetrecht of het recht van amendement de regering dwingen een bepaald project te wijzigen of zelfs te laten schieten. Wanneer geen overeenstemming wordt bereikt zal het betreffende voorstel van invloed kunnen zijn tijdens de volgende verkiezingen. Het kan dan medebepalend zijn voor de vraag of die parlementsleden, die het voorstel hebben tegengehouden, herkozen zullen worden. Daardoor speelt de verantwoordelijkheid van de parlementsleden tegenover hun kiezers een veel grotere rol dan op het ogenblik. Essentieel daarbij is dat de kiezers van ieder individueel parlements lid kunnen bepalen of hij na de verkiezingen terugkeert of niet (personenstelsel in plaats van lijstenstelsel). De parlementsleden zullen zich dan in de eerste plaats op hun kiezers instellen, waardoor het verschijnsel van 'stemdiscipline' zich minder zal voordoen.

Op het gebied van wetgeving en financiën zal het parlement een doorslaggevende stem hebben. Het is dus mogelijk dat de minister-president zijn programma maar gedeeltelijk kan doorvoeren. Het volgende dient daarbij overwogen te worden :

1. Minister-president en parlement worden gelijktijdig gekozen. De kiezers kunnen er dus voor zorgen dat de parlementaire meerderheid van dezelfde politieke richting is als de minister-president.
2. Wanneer dit onverhoopt eens niet het geval is zal het parlement voldoende onafhankelijk zijn om de regeringsvoorstellen onbevooroordeeld en dus zakelijk te bezien. Dit verhoogt de kans op overeenstemming aanzienlijk.
3. Kandidaten voor minister-president weten van te voren dat in bepaalde kwesties het parlement het laatste woord heeft, waarbij zij zich - althans tot de volgende verkiezingen - zullen moeten neerleggen. Personen die daartoe niet bereid zijn zullen zich geen kandidaat stellen.

Om deze redenen zal het stelsel vrijwel altijd functioneren.

Niettemin blijft (theoretisch) de mogelijkheid bestaan dat op een bepaald moment het klimaat zodanig is bedorven, dat samenwerking tussen de gekozen minister-president en het parlement niet goed mogelijk meer is. In een dergelijk uitzonderingsgeval zal het parlement kunnen besluiten tot vervroegde verkiezingen. Het feit dat de parlementsleden dan zelf ook opnieuw voor de kiezers moeten treden - met alle risico's daaraan verbonden - garandeert dat de Staten-Generaal dit middel alleen onder zeer bijzondere omstandigheden zullen hanteren".

3. Artikel 9

- a) het artikel te plaatsen tussen de artikelen 2 en 3.
- b) de bestaande tekst te vervangen door:

"De Staten-Generaal zijn niet langer gesplitst in een Eerste en een Tweede Kamer. Alle parlementsleden worden op dezelfde manier rechtstreeks voor vier jaar gekozen.

Toelichting

Alle argumenten ter verdediging van een afzonderlijke Eerste Kamer zijn door de feiten achterhaald. Dubbele behandeling werkt bijzonder vertragend en betekent een onnodige hoeveelheid extra werk voor de verschillende ministeries.

Het aantal malen dat de Eerste Kamer het aannemen van een verkeerd voorstel heeft voorkomen is zo gering, dat haar bestaan er niet door gerechtvaardigd kan worden. Zelfs indien men voor bepaalde wetten behandeling in twee lezingen wenselijk acht, is hiervoor nog geen tweede wetgevingsinstuut noodzakelijk".

4. Artikel 3

De bestaande tekst te vervangen door

"De Staten-Generaal dienen gekozen te worden volgens een meervoudig districtenstelsel. Binnen elk district geldt een personenstelsel van evenredige vertegenwoordiging, en wel het stelsel van de enkelvoudige facultatief overdraagbare stem overeenkomstig de door Van den Bergh gegeven regels. *)

De geografische districtsindeling wordt volgens wettelijk bepaalde maatstaven en voor elke verkiezing opnieuw vastgesteld door een onafhankelijke commissie van deskundigen.

Het aantal afgevaardigden per district dient zodanig te zijn, dat tussen kiezer en gekozene een band kan ontstaan, terwijl toch ook een globale representativiteit wordt bereikt. In principe kiest elk district een gelijk aantal afgevaardigden. Men kan slechts in één district tegelijk kandidaat staan.

Toelichting

Dit kiesstelsel voldoet geheel aan de eisen, welke zijn gesteld in de aanhef van het hoofdstuk, te weten :

- a. Aanwijzing van een parlements lid door een aanwijsbare groep kiezers, zodat tussen kiezer en gekozene een band kan ontstaan.

Een dergelijke band is slechts te realiseren in een personenstelsel met vrij kleine districten. Gedacht wordt aan vier afgevaardigden per district. Alleen binnen een klein gebied zijn kiezer en gekozene in staat nauw contact met elkaar te houden. Een parlements lid kan dan dikwijls spreekbeurten en spreekuren voor zijn kiezers houden, zodat communicatie tussen hem en zijn kiezers mogelijk wordt. Zeer bevorderlijk voor een werkelijke band is, dat (anders dan in bijvoorbeeld het engelse relatieve meerderheidsstelsel) vrijwel iedere kiezer in zijn district een afgevaardigde van zijn eigen of van een verwante partij vindt, die hij zelf heeft helpen verkiezen.

- b. Het kiestelsel dient te bevorderen, dat alleen de politieke hoofdstromingen in het parlement worden vertegenwoordigd, en wel volgens hun onderlinge krachtsverhoudingen. Onder het huidige kiesstelsel behoeft een partij slechts 0,67% van de kiezers te vertegenwoordigen om een kamertel te behalen. Daardoor wordt een zeer grote mate van evenredige vertegenwoordiging bereikt. De verkiezing van een vertegenwoordigend lichaam heeft echter in de eerste plaats politieke wilsvorming en pas in de tweede plaats een politieke opiniepeiling ten doel. Daarom dient men niet te streven naar een zeer hoge mate van evenredige vertegenwoordiging, doch naar een globale representativiteit. Een duidelijke politieke wilsvorming is immers alleen mogelijk, als versplintering wordt tegengegaan en samenwerking van gelijkgezinden wordt bevorderd. Een en ander wordt in het aanbevolen stelsel krachtig gestimuleerd door de procentueel hoge (districts) kiesdeler en de facultatieve overdraagbaarheid van de stem.

Een aantal landen past een dergelijk stelsel in de praktijk toe. **) De ervaring daar leert, dat een globale representativiteit nagenoeg wordt bereikt. Er is dus geen reden om terwille van de globale representativiteit aan een gemengd stelsel (waarbij de afgevaardigden voor een deel in districten en voor een ander deel op landelijke lijsten gekozen worden) de voorkeur te geven boven een zuiver districtenstelsel.

De facultatief overdraagbare stem houdt in, dat de kiezer zijn stem uitbrengt door op zijn stembiljet kandidaten te nummeren in de volgorde, waarin hij aan hen de voorkeur geeft, onverschillig of de kandidaten van zijn voorkeur op een en dezelfde lijst dan wel op verschillende lijsten voorkomen. De kiezer bepaalt zelf hoever hij de nummering wenst voort te zetten. Voor het uitbrengen van een geldige stem is het aangeven van de eerste voor-

keur voldoende. De kiezer geniet dus een zeer grote vrijheid. Immers hij kiest een persoon en bepaalt door zijn verdere voorkeuren zelf op wie van de overige kandidaten zijn stem mag worden overgedragen. Deze overdracht geschiedt echter alleen, indien en voor zover zijn eerste-voorkeur-kandidaat de stem niet kan gebruiken. De stem van de kiezer kan nooit ten goede komen aan een kandidaat, die hij niet wenst te steunen. In ons huidige lijststelsel kan dat gemakkelijk voorkomen. De kans daarop zou nog aanmerkelijk toenemen, indien men onverhoopt zou ingaan op de door sommigen gedane suggestie het lijststelsel te handhaven, doch terwille van de politieke samenwerking verbinding van de lijsten van verschillende partijen toe te staan, of een kiesdrempel in te voeren.

- c. Gelijk politiek gezag voor alle parlementsleden
In het aanbevolen personenstelsel genieten alle kamerleden een gelijk politiek gezag, daar ieder van hen zichzelf voortdurend moet waar maken, omdat hij als persoon gekozen wordt. Noch bij een lijststelsel, noch bij een gemengd stelsel is dit het geval.
- d. Stemmenoverdracht dient uitsluitend op aanwijzing van de kiezer plaats te vinden.
Onder b werd reeds uiteengezet hoe ook aan deze eis wordt voldaan.
- e. Een eenvoudige en begrijpelijke stemprocedure
Niemand kan beweren, dat het nummeren van kandidaten in volgorde van voorkeur ingewikkeld zou zijn. In de landen, waar een dergelijk stelsel geldt, blijken zowel de opkomst van de kiezers als het percentage geldige stemmen niet lager te zijn dan waar andere kiesstelsels gebruikt worden".

5. Artikel 16

De bestaande tekst te vervangen door:

"Openbaarheid zij regel in het overheidsbeleid

- a. De bestaande regeling dat de ministers de Staten-Generaal geen inlichtingen geven, waarvan het verlenen in strijd is met het belang van de staat, dient te vervallen.

Toelichting

- Formeel betekent dit voorstel dat, wanneer de meerderheid van het parlement niet bereid is een beroep door de regering op het landsbelang te aanvaarden, de regering de gevraagde inlichtingen zal moeten verstrekken. In de praktijk komt het neer op een omkering van de bewijslast. Thans moet het parlement trachten aan te tonen dat de aangelegenheid heel wel in de openbaarheid gebracht kan worden. Vrijwel steeds zal het daartoe over te weinig gegevens beschikken. De bedoeling van het voorstel is daarom, dat op de regering de taak zal rusten aannemelijk te maken dat de betreffende zaak beter binnenskamers kan blijven. Desnoods kan dit gebeuren tijdens vertrouwelijk beraad.
- b. Uitzonderingen op het recht van toegang tot overheidsdocumenten dienen te worden geformuleerd bij de wet.
- *) Verfiynd Hare-Clarkstelsel; zie Prof. Mr. Dr. G. van den Bergh: "Eenheid in Verscheidenheid", Alphen aan den Rijn, 1951.
- ** Ierland (alle openbare verkiezingen); Tasmanië (Lagerhuis); Australië (Senaat); Nieuw Zuid Wales (meeste plaatselijke besturen); Malta (Senaat en Wetgevende Vergadering) en Gibraltar (Wetgevende Raad).

Reglement voor het deelcongres

Vastgesteld door het bestuur, daartoe bevoegd krachtens art. 15 lid b van de statuten van de vereniging Democraten '66 (D'66).

Artikel 1

Het deelcongres is een buitengewone algemene leden vergadering van D'66 en wordt gehouden volgens de regels van dit reglement.

Artikel 2

Het deelcongres wordt voorgezeten door de congresleiding, benoemd door het bestuur van D'66, hierna te noemen het bestuur.

Artikel 3

Alle beslissingen over de orde en over geschillen tijdens het deelcongres worden aan de hand van dit reglement genomen door de congresleiding; deze beslist eveneens in gevallen waarin het reglement niet voorziet.

Artikel 4

Tot het deelcongres hebben toegang:

- ieder die het entreegeld heeft voldaan;
- genodigden van het bestuur, waaronder vertegenwoordigers van de publiciteitsmedia.

Artikel 5

De congresleiding heeft de bevoegdheid de spreektijd te verdelen en te beperken.

Artikel 6

Uitsluitend aanwezige leden van D'66 die tenminste 18 jaar zijn, hebben stemrecht. Elk stemhebbend lid kan één stem per stemming uitbrengen.

Artikel 7

Het deelcongres benoemt op voorstel van de congresleiding een stemcommissie en een notulencommissie. De stemcommissie stelt de uitslag van de stemmingen vast.

Artikel 8

Er wordt gestemd op een door de congresleiding te bepalen wijze. Bij gebruik van de votometer bepaalt de congresleiding de marge waarbinnen herstemming nodig is.

Artikel 9

Alleen alternatieven voor en amendementen op onderdelen van het hoofdstuk staatsrecht van het politiek programma (hierna gezamenlijk te noemen: voorstellen) worden ter discussie gesteld.

Artikel 10

Leden, werkgroepen en afdelingen van D'66 en het bestuur kunnen vóór en staande de vergadering schriftelijk voorstellen indienen. Alle voorstellen dienen te zijn voorzien van naam, adres en handtekening van de indiener, en bij voorkeur te zijn behandeld op een afdelingsvergadering. Bij voorstellen ingediend door afdelingen dient tevens vermeld te worden de datum van de afdelingsvergadering waarop het voorstel werd aanvaard, het aantal aldaar aanwezige leden en de uitslag van de stemming.

Artikel 11

Voorstellen die

- ontvangen zijn op het secretariaat te Amsterdam uiterlijk op vrijdag 15 november 1968, en
- voor "gezien" getekend zijn door hetzij de voorzitter, hetzij de secretaris van een werkgroep of afdeling, worden in een "voorstellenboekje" verzameld, dat het secretariaat tijdig aan de congresgangers zal doen toekomen.

Artikel 12

Een door het bestuur ingestelde redactiecommissie onderzoekt de formulering van alle voorstellen en vergelijkt deze met die van het politiek program en van andere voorstellen; zij zal zonedig, met behoud van de strekking, de formuleringen van de voorstellen met elkaar en met het overige deel van het politiek program in overeenstemming brengen.

Artikel 13

Behandeling van de voorstellen geschiedt als volgt:

- a. de indiener of een door hem aangewezen lid geeft een beknopte toelichting op zijn voorstel;
- b. de congresleiding is verplicht tenminste één tegenstander van het voorstel zijn standpunt te laten toelichten en kan ook andere leden aan de discussie laten deelnemen;
- c. het bestuur, de werkgroep staatsrecht en de redactiecommissie kunnen aan het deelcongres een advies omtrent het voorstel geven;
- d. de congresleiding brengt in stemming eerst alternatieven, daarna amendementen in de volgorde bepaald door hun ingrijpendheid, daarna het - al dan niet geamendeerde - eindvoorstel.

Artikel 14

Alle voorstellen die tenminste 25% der geldig uitgebrachte stemmen behalen, zullen worden voorgelegd aan de plenaire zitting van het congres op 14 en 15 december, waar zal worden beslist over opname in het programma. Blanco stemmen worden geacht geldig te zijn uitgebracht.

Artikel 15

Ieder voorstel dat aan de plenaire zitting zal worden voorgelegd, moet vergezeld zijn van:

- a. de uitslag van de stemming op het deelcongres,
- b. de naam van een door de indiener aangewezen lid, dat het voorstel op de plenaire zitting verdedigt, en de naam van een door de tegenstemmers aangewezen lid, dat het aldaar bestrijdt.

CONGRES STAATSRECHT en HUISHOUDELIJK CONGRES 14 en 15 december 1968

Plaats

Hotel Haarhuis, Stationsplein, Arnhem

Tijd

Zaterdag 14 en zondag 15 december '68

Voorzitters

Mr. L. J. Brinkhorst, mr. W. Kingma en
mr. M. G. Rood

Entreegeld

f 10. - te betalen op giro 1304900 of
per bank AMRObank, hoofdkantoor
Amsterdam, beiden t. n. v. penning-
meester D'66, Keizersgracht 576,
Amsterdam.

Aanmelding

Bij voorkeur schriftelijk voor 18 november 1968 door inzending van de kaart op het achteromslag.

Congresstukken

Behalve de hierachter afgedrukte stukken ontvangt U, wanneer U zich tijdig voor 18 november als congresganger hebt aangemeld, de voor 25 november binnengekomen amendementen, de op het deelcongres geformuleerde alternatieven, en de dan bekende voorstellen t. a. v. nieuwe hoofdbestuurleden. Deze stukken zullen ook op het congres verkrijgbaar zijn.

Agenda 14-12-68

10.00 Opening

Benoeming notulencommissie
Benoeming stemcommissie

10.30 Vaststelling notulen Helmond

10.45 Behandeling statuten

Behandeling huishoudelijk reglement

15.30 Schorsing

16.00 Kennismaking kandidaten voor het hoofdbestuur

18.00 Verkiezing hoofdbestuur

Agenda 15-12-68

10.30 Plenum staatsrecht

13.00 Schorsing

13.30 Jaarrede voorzitter

14.00 Behandeling jaarverslagen secretariaat en penningmeester, verslag kascommissie, verantwoording hoofdbestuur

15.30 Behandeling voorstel contributieregeling

Verkiezing nieuwe kascommissie
Verkiezing geschillencommissie
Verkiezing rapportagecommissie
Verkiezing programmacommissie

Concept:

Inleiding op de statuten en het huishoudelijk reglement van D'66

Democraten '66 : politieke partij . . . en beweging.
Het huishoudelijk reglement van D'66 heeft de specifieke functie beide elementen, namelijk partij en beweging, te ondersteunen.

Daartoe dient het gebaseerd te zijn op de volgende grondslagen :

1. een organisatie die zowel een effectieve interne besluitvorming als een krachtig en slagvaardig optreden naar buiten mogelijk maakt;
2. een zo groot mogelijke rechtstreekse invloed van, en een ruime ontplooiingsmogelijkheid voor ieder individueel lid;
3. grote openheid, ook tegenover niet-leden;
4. beperking van de verenigbaarheid van functies, van de zittingsduur, en van de herkiesbaarheid in functies (grote doorstroming);
5. verplichtingen tot verantwoording, verslaglegging, en publicatie door leden die binnen D'66 een bepaalde verantwoordelijkheid dragen.

Van een tegenstelling tussen de grondslagen is in feite geen sprake, aangezien noch de interne democratie, noch het streven naar democratisering van de samenleving tot zijn recht kan komen zonder een in de praktijk goed werkende organisatie. Daarnaast is - zonder aanspraak te maken op strikte volledigheid en volmaakte uitwerking van de grondslagen - een ernstige poging gedaan om te komen tot een zo eenvoudig en overzichtelijk mogelijke structuur, en deze neer te leggen in betrekkelijk weinig en eenvoudige regels, echter met voldoende waarborgen voor een democratische gang van zaken. Vele bepalingen van een reglement zullen in normale omstandigheden zelden worden toegepast. Er moeten echter regels zijn die bij problemen en onduidelijkheden, dus in bijzondere gevallen, uitkomst kunnen bieden.

Statuten

VERENIGING : Politieke partij Democraten '66 te 's-Gravenhage.

Art. 1. De vereniging draagt de naam : Politieke partij Democraten '66, bij afkorting "Democraten '66" of "D'66", en is gevestigd te 's-Gravenhage.

Art. 2. De vereniging is aangegaan voor de tijd van 29 jaar en 11 maanden, te rekenen vanaf de dag van de oprichting, 14 oktober 1966.

Art. 3. - 1. D'66 stelt zich ten doel de democratisering van de samenleving en het politieke bestel door als politieke partij met alle geëigende wettige middelen er voor te ijveren dat :

- a. de kring van degenen die effectief deel hebben aan de politieke en maatschappelijke besluitvorming radikaal wordt uitgebreid;
 - b. de besluitvorming plaats vindt na onbevooroordeelde afweging van alle ter zake doende feiten en vooruitzichten;
 - c. bij de besluitvorming aan de gevolgen op langere termijn en aan de internationale aspecten een groot gewicht wordt toegekend;
 - d. de politieke verhoudingen gebaseerd worden op concrete partijprogramma's.
- 2. De in deze doelstelling vervatte grondgedachten worden nader uitgewerkt in het politiek programma, dat ten grondslag ligt aan alle activiteiten van D'66 en zijn fracties in de vertegenwoordigende lichamen.

Art. 4. D'66 kent leden, aanhangers, belangstellenden en donateurs.

Art. 5. Iedere Nederlander, die redelijkerwijs geacht kan worden in te stemmen met de grondgedachten van D'66 en die de leeftijd van 16 jaar heeft bereikt, wordt door het hoofdbestuur van D'66 als lid toegelaten, tenzij blijkt dat hij zich in de laatste twee jaar voorafgaande aan zijn aanmelding tot lid zodanig heeft gedragen of geuit dat dit, ware hij lid geweest, tot roeyement zou kunnen hebben geleid.

Art. 6. Het lidmaatschap eindigt alleen door :

1. overlijden;
2. de ontvangst van een schriftelijke opzegging bij het secretariaat van D'66. Opzegging laat de contributieverplichting voor het lopende jaar onverlet;
3. afvoering van de ledenlijst door het hoofdbestuur wegens een contributieschuld zich uitstrekking over meer dan één jaar, met inachtneming van het hieromtrent bepaalde in het huishoudelijk reglement.
Na afvoering kan men eerst weer tot het lidmaatschap worden toegelaten wanneer de contributieschuld is voldaan;
4. roeyement.

Art. 7. Het hoofdbestuur kan een lid royeren, indien hij zich gedraagt op een wijze, die in ernstige mate in strijd is met de grondgedachten van D'66, de statuten of het huishoudelijk reglement, dan wel indien hij de partij of één harer organen in ernstige mate in diskrediet brengt.

Art. 8. - 1. Bericht van afvoering of roeyement als lid of kennisgeving van niet-toelating als lid moet onder vermelding van de gronden binnen één maand per aangetekende brief aan de betrokkene worden gezonden.

- 2. Bij roeyement en niet-toelating als lid bestaat beroep op de geschillencommissie.

Art. 9. De contributieverplichtingen worden vastgesteld door de algemene ledenvergadering op voorstel van het hoofdbestuur.

Art. 10. - 1. D'66 kent drie algemene organen, te weten :

- a. de algemene ledenvergadering;
- b. het hoofdbestuur, waarbinnen het dagelijks bestuur;
- c. de steekproefvergadering.

- 2. Voorts kent D'66 landelijke politieke werkgroepen, districten, regio's en afdelingen, alsmede de volgende bijzondere organen :

- a. de rapportagecommissie;
- b. de programmacommissie;
- c. de geschillencommissie;
- d. de kascommissie;
- e. commissies ad hoc.

Art. 11. Het huishoudelijk reglement stelt regelen omtrent de samenstelling van de partijorganen vast op de grondslag van beperkte herkiesbaarheid in dezelfde functie en beperkte mogelijkheid gelijktijdig meer dan één functie te bekleden.

Art. 12. - 1. Het lidmaatschap van de Staten-Generaal is onverenigbaar met het bekleden van enige bestuursfunctie binnen de partij.

- 2. Overige incomptabiliteiten met betrekking tot het lidmaatschap van vertegenwoordigende lichamen worden bij huishoudelijk reglement geregeld.

Art. 13. - 1. De algemene ledenvergadering is het hoogste orgaan van D'66; zij komt tenminste tweemaal per jaar bijeen.

- 2. Het huishoudelijk reglement stelt regelen omtrent bijeenroeping, aankondiging, agenda, leiding en de wijze waarop besluiten worden genomen.

- 3. Ieder ter vergadering aanwezig lid heeft één stem.

Art. 14. De leden van D'66 kiezen rechtstreeks op een bij huishoudelijk reglement te bepalen wijze het hoofdbestuur.

Art. 15. Het hoofdbestuur bestaat uit tenminste 9 en ten hoogste 37 leden. De samenstelling en verkiezing van het hoofdbestuur geschiedt op bij huishoudelijk reglement vast te stellen wijze.

Art. 16. - 1. Het hoofdbestuur is belast met de algemene leiding van D'66 en met de uitvoering van de besluiten van de algemene ledenvergadering.

- 2. Het hoofdbestuur is bevoegd aanvullende reglementen vast te stellen voor huishoudelijke en politieke vergaderingen.

- 3. Het dagelijks bestuur is belast met de dagelijkse leiding van D'66.

Art. 17. D'66 wordt in en buiten rechte vertegenwoordigd door twee hoofdbestuursleden, van wie ten minste één lid van het dagelijks bestuur moet zijn.

Art. 18. Leden, die voor enige bestuursfunctie binnen D'66 of namens D'66 voor een lidmaatschap van enig vertegenwoordigend lichaam in aanmerking wensen te komen, moeten, een door het hoofdbestuur opgestelde vragenlijst invullen en ondertekenen, waaruit blijkt, dat zij na 9 mei 1940 niet zodanig betrokken zijn geweest bij handelingen, uitingen of voorvallen waaruit een nationaal-socialistische, fascistische of racistische gezindheid blijkt, of dat zij niet zodanig hebben deelgenomen aan activiteiten van de bezettende macht, dat één of ander een moreel beletsel zou vormen bij de kandidatuur voor het lidmaatschap van een vertegenwoordigend lichaam.

Art. 19. De algemene ledenvergadering verleent, de kascommissie gehoord, aan de penningmeester al of niet voorwaardelijk décharge over het gevoerde beheer, zoals een en ander nader is geregeld in het huishoudelijk reglement.

Art. 20. De steekproefvergadering is de bijeenkomst van een representatieve steekproef uit de leden van D'66, welke met inachtneming van door of krachtens huishoudelijk reglement te stellen regelen adviserende uitspraken kan doen.

Art. 21. De landelijke politieke werkgroepen geven adviezen betreffende onderwerpen van landelijk politiek belang, in het bijzonder ten behoeve van de opstelling en uitvoering van het politieke programma. Het huishoudelijk reglement stelt regelen omtrent samenstelling, werkwijze, bevoegdheden en verplichtingen van de landelijke politieke werkgroepen.

Art. 22. - 1. Een afdeling verenigt alle leden wonende in een door het hoofdbestuur vastgesteld gebied, dat in beginsel één of meer gemeenten omvat.

- 2. Een district of regio verenigt de leden van alle afdelingen binnen een door het hoofdbestuur vastgesteld gebied.

- 3. Het huishoudelijk reglement stelt de grondregelen voor de afdelingen, districten en regio's vast.

- 4. Afdelingen en districten zijn bevoegd eigen reglementen vast te stellen, mits deze geen bepalingen bevatten welke in strijd zijn met statuten of huishoudelijk reglement van D'66.

Art. 23. - 1. Samenstelling, bevoegdheden en verplichtingen van de bijzondere organen worden geregeld in het huishoudelijk reglement.

- 2. Commissies ad hoc kunnen door de ALV en de ledenvergaderingen van districten en afdelingen worden ingesteld ter uitvoering van door deze vergaderingen nader omschreven opdrachten.

Art. 24. Het verenigingsjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

Art. 25. De geldmiddelen van D'66 bestaan uit:

1. contributies;
2. vrijwillige bijdragen en donaties;
3. erfstellingen, legaten en schenkingen;
4. alle overige baten.

Art. 26. - 1. Wijziging van deze statuten is mogelijk door een besluit van de algemene ledenvergadering, genomen met tweederde meerderheid van stemmen.

- 2. Een wijziging treedt niet eerder in werking dan nadat de koninklijke goedkeuring is verkregen.

Art. 27. - 1. De algemene ledenvergadering stelt het huishoudelijk reglement vast, dat gewijzigd kan worden door de algemene ledenvergadering met absolute meerderheid van stemmen.

- 2. In gevallen waarin het huishoudelijk reglement niet voorziet, beslist het hoofdbestuur.

Art. 28. - 1. Een besluit tot ontbinding van D'66 wordt door de algemene ledenvergadering genomen met tweederde meerderheid van stemmen.

- 2. Het ontbindingsbesluit geeft aan een eventueel liquidatiesaldo een met het doel van D'66 strokende bestemming.

- 3. Bij ontbinding van D'66 geschiedt de liquidatie door het hoofdbestuur overeenkomstig het bepaalde in artikel 1702 van het Burgerlijk Wetboek.

Art. 29. - 1. Een besluit als bedoeld in artikel 26. of artikel 28. kan alleen worden genomen, indien de algemene ledenvergadering is opgeroepen met de mededeling dat aldaar een dergelijk besluit zal worden voorgesteld.

- 2. De termijn voor oproeping tot een zodanige vergadering bedraagt ten minste zeven dagen.

Huishoudelijk reglement D'66

Hoofdstuk 1: Leden Aanhangers Belangstellenden Donateurs

HOOFDSTUK I.

A. Leden

Art. 1. Aanmelding voor het lidmaatschap geschiedt schriftelijk bij het landelijk secretariaat.

Art. 2. Na aanvaarding van het lidmaatschap wordt door het hoofdbestuur de aanvrager binnen één maand na aanmelding schriftelijk mededeling gedaan dat de rechten aan het lidmaatschap verbonden kunnen worden uitgeoefend zodra aan de contributieverplichting is voldaan.

Art. 3. - 1. Van de weigering wordt de aanvrager binnen één maand na zijn aanmelding onder opgaaf van redenen bij aange tekend schrijven mededeling gedaan, met vermelding van het recht van beroep op de geschillencommissie binnen één maand na verzending van de schriftelijke mededeling waarbij de toelating is geweigerd.

- 2. Het zelfde recht van beroep op de geschillencommissie heeft de aanvrager, op wiens aanmelding niet binnen één maand de in de artikelen 2 of 3 genoemde mededeling is gedaan.

Art. 4. - 1. De contributies worden geïnd door de penningmeester van het hoofdbestuur. Deze stelt de betalingsregeling vast.

- 2. Het contributiejaar is gelijk aan het verenigingsjaar.

- 3. De minimumcontributie bedraagt tien gulden per jaar en de maximumcontributie honderd gulden per jaar. De algemene ledenvergadering stelt op voorstel van het hoofdbestuur een gedifferentieerde contributieregeling vast met inachtneming van deze grenzen.

Art. 5. Met inachtneming van het in statuten en huishoudelijk reglement bepaalde heeft ieder lid van D'66 het recht:

1. alle ledenvergaderingen bij te wonen, aan de discussie deel te nemen en te stemmen in die vergaderingen waarvan hij als zodanig deel uitmaakt;
2. deel uit te maken van landelijke politieke werkgroepen en hun vertakkingen en daarin zijn stem uit te brengen bij de vaststelling van rapporten en adviezen;
3. zijn stem uit te brengen bij de aanwijzing van kandidaten die door D'66 gesteld worden voor een vertegenwoordigend lichaam;
4. kandidaat te staan voor bestuursfuncties;
5. kandidaat te staan voor te kiezen bijzondere organen van D'66;
6. kandidaat te staan namens D'66 voor een vertegenwoordigend lichaam;
7. bestuursvergaderingen, uitgezonderd die van het dagelijks bestuur, na voorafgaande melding bij het bestuur als toebehoorder bij te wonen, met dien verstande dat de fungerend voorzitter in bijzondere gevallen de vergadering geheel of gedeeltelijk besloten kan verklaren.

B. Aanhangers

Art. 6. - 1. Aanhangers van D'66 in de zin van dit reglement zijn allen die voldoen aan de eisen voor het lidmaatschap, geen lid zijn van enige politieke partij en zich als aanhanger hebben aangemeld. Het bepaalde in de artikelen 1., 2. en 3. is op hen van overeenkomstige toepassing.

- 2. De kosten van registratie bedragen vijf gulden per jaar en moeten voor het eerste jaar bij de aanmelding worden voldaan. (ALTERNATIEF: . . . bedragen voor het eerste jaar vijf gulden en de daarop volgende jaren twee gulden vijf-tig per jaar . . .).

- 3. Het hoofdbestuur wijst een ieder die vrijwillig aan de geldmiddelen van D'66 bijdraagt op de mogelijkheid zich als aanhanger aan te melden. Deze bijdrage kan dan geheel of gedeeltelijk strekken tot voldoening van de kosten van registratie.

Art. 7. Met inachtneming van het in statuten en huishoudelijk reglement bepaalde heeft iedere aanhanger van D'66 het recht:

1. alle ledenvergaderingen bij te wonen en daarbij aan de discussie deel te nemen, met dien verstande dat de fungerend voorzitter een ledenvergadering besloten kan verklaren wanneer het gedrag van leden onderwerp van bespreking is, en dat voor het bijwonen van de algemene ledenvergadering het zelfde bedrag wordt betaald als door het hoofdbestuur aan de leden van D'66 wordt gevraagd;
2. deel uit te maken van landelijke politieke werkgroepen en hun vertakkingen;
3. zijn stem uit te brengen bij de aanwijzing van kandidaten die door D'66 gesteld worden voor een vertegenwoordigend lichaam.

C. Belangstellenden

Art. 8. Belangstellenden van D'66 in de zin van dit reglement zijn allen die voldoen aan de eisen voor het lidmaatschap zonder lid of aanhanger van D'66 te zijn.

Art. 9. Met inachtneming van het in statuten en huishoudelijk reglement bepaalde heeft iedere belangstellende van D'66 het recht:

1. alle ledenvergaderingen bij te wonen en daarbij aan de discussie deel te nemen, met dien verstande dat de fungerend voorzitter een ledenvergadering besloten kan verklaren wanneer het gedrag van leden onderwerp van bespreking is, en dat voor het bijwonen van de algemene ledenvergadering het zelfde bedrag wordt betaald als door het hoofdbestuur aan de leden van D'66 wordt gevraagd;
2. deel uit te maken van landelijke politieke werkgroepen en hun vertakkingen.

D. Donateurs

Art. 10. Donateurs zijn allen die geen lid zijn van D'66 en jaarlijks vrijwillig bijdragen aan de geldmiddelen van D'66

Hoofdstuk II: algemene ledenvergadering

Art. 11. De algemene ledenvergadering (ALV) wordt gevormd door de leden van D'66.

Art. 12. De ALV is het hoogste orgaan van D'66 inzake alle aangelegenheden op landelijk politiek en organisatorisch terrein, voor zover die niet door statuten of huishoudelijk reglement aan andere organen zijn opgedragen.

Art. 13. - 1. De ALV wordt ten minste tweemaal per jaar door het hoofdbestuur bijeen geroepen, en wel eenmaal in het tweede kwartaal en eenmaal in het laatste kwartaal.
- 2. Op de in het tweede kwartaal te houden ALV worden in ieder geval de jaarrekening en de begroting behandeld.
- 3. Op de in het laatste kwartaal te houden ALV worden zonnodig verkozen het hoofdbestuur en de commissies, die op 1 januari daarop volgend in functie treden.

Art. 14. Voorts wordt de ALV ter behandeling van één of meer aangegeven onderwerpen binnen drie maanden bijeen geroepen op verzoek van:

1. één van de kamerfracties van D'66;
2. tien procent der leden, waarvan niet meer dan één derde uit de zelfde afdeling afkomstig is;
3. de ledenvergaderingen van ten minste tien afdelingen, mits deze afdelingen over ten minste drie districten of regio's zijn verdeeld.

Art. 15. Het hoofdbestuur kondigt iedere ALV uiterlijk zes weken tevoren aan, met dien verstande dat tussen de datum van verzending van de aankondiging en de opening van de ALV ten minste zes weken liggen.

Art. 16. - 1. Een door het hoofdbestuur bijeen geroepen ALV behandelt in de eerste plaats de hoofdbestuursvorstellen en de daarop ingediende amendementen.

- 2. Een op verzoek bijeen geroepen ALV behandelt in de eerste plaats de door de verzoekers aangegeven onderwerpen.

Art. 17. - 1. De agenda van de ALV wordt met inachtneming van artikel 15 door het hoofdbestuur vastgesteld en met behoorlijke toelichting bij de aankondiging van de ALV aan alle leden toegezonden.

- 2. Tot drie weken, of zoveel korter als het hoofdbestuur mogelijk acht, vóór de aanvang van de ALV kunnen onderwerpen aan de agenda worden toegevoegd op verzoek van:

- a. één van de kamerfracties van D'66;
- b. vijf procent der leden, waarvan niet meer dan één derde uit de zelfde afdeling afkomstig is;
- c. de ledenvergaderingen van ten minste vijf afdelingen.

- 3. Het verzoek wordt schriftelijk bij het hoofdbestuur ingediend, voorzien van een korte toelichting.

- 4. Het hoofdbestuur deelt uiterlijk een week vóór de aanvang van de ALV de toegevoegde agendapunten en de daarbij behorende toelichting aan alle leden mede.

Art. 18. - 1. Ieder lid heeft het recht amendementen en moties in te dienen, met dien verstande dat amendementen tot drie weken, of zoveel korter als het hoofdbestuur mogelijk acht, vóór de aanvang van de ALV kunnen worden ingediend. De leiding van de ALV laat de ALV beslissen of een motie, die na deze termijn is ingediend, in behandeling wordt genomen.

- 2. De rapportagecommissie heeft het recht op de grondslag van de ingediende amendementen ook tijdens de ALV amendementen in te dienen.

- 3. Over niet in de agenda opgenomen onderwerpen kunnen geen besluiten worden genomen.

Art. 19. - 1. De ALV wordt geleid door een oneven aantal voorzitters, die door het hoofdbestuur zijn aangewezen uit de leden die geen zitting hebben in het hoofdbestuur. In de gevallen betreffende de gang van zaken op de ALV waarin het huishoudelijk reglement niet voorziet, beslissen de gezamenlijke voorzitters. De fungerend voorzitter van de ALV heeft het recht spreektijd te verdelen en te beperken. De beslissingen van de voorzitters zijn bindend behoudens onmiddellijk beroep op de ALV, die daarover stemt zonder discussie.

- 2. Op voorstel van de voorzitters kan de ALV zich ter voorbereiding van de plenaire discussie in secties splitsen onder leiding van door de voorzitters aangewezen sectievoorzitters. Voorstellen die in een sectie-vergadering minder dan vijftienvorig procent van de stemmen hebben gekregen, worden in de plenaire zitting niet aan de orde gesteld.

Art. 20. - 1. Een ALV begint met de aanwijzing van een stemcommissie en een notulencommissie op voordracht van de voorzitters.

- 2. De stemcommissie registreert de uitgebrachte stemmen, beslist zonder beroep over de geldigheid daarvan, en constateert de uitslag van de stemming.

- 3. De notulencommissie maakt een zakelijk verslag van de vergadering. Dit verslag wordt binnen twee maanden na sluiting van de ALV toegezonden aan alle leden van D'66.

Art. 21. Behoudens het in statuten en huishoudelijk reglement bepaalde neemt de ALV besluiten met absolute meerderheid van de geldig uitgebrachte stemmen, met dien verstande dat het verschil tussen vóór- en tegenstemmen ten minste vijf procent van het totaal van de uitgebrachte en de

blanco stemmen dient te bedragen. De ALV kan echter besluiten een bepaald besluit slechts te nemen wanneer twee derde der aanwezige leden van D'66 vóór stemmen. Indien geen der leden stemming wenst, kan de ALV bij acclamatie een besluit nemen.

Art. 22. De ALV kan slechts geldige besluiten nemen wanneer ten minste vijf procent van het totaal aantal leden van D'66 zich voor deelname aan de ALV heeft aangemeld, met dien verstande dat voor een besluit tot wijziging van de statuten en het huishoudelijk reglement, óf ontbinding van de partij een quorum van respectievelijk vijf én tien procent van het totaal aantal leden van D'66 bij de stemming vereist is. Wanneer aan dit vereiste niet is voldaan, wordt binnen zes weken een volgende ALV gehouden, waarbij het vereiste niet van toepassing is, uitgezonderd in de gevallen waarin wijziging van statuten of huishoudelijk reglement, óf ontbinding van de partij wordt voorgesteld.

Art. 23. - 1. Ieder bij een stemming op de ALV aanwezig lid kan één stem uithangen.
- 2. Stemming over personen geschiedt schriftelijk. Met een schriftelijke stemming wordt gelijk gesteld stemming door middel van een electrisch of mechanisch systeem.
- 3. Over zaken wordt gestemd op een door de voorzitters te bepalen wijze.

Hoofdstuk III: hoofdbestuur

Art. 24. - 1. Het hoofdbestuur bestaat uit 21 leden en wordt door de ALV gekozen.

- 2. De voorzitter, vice-voorzitter, secretaris en penningmeester worden in functie gekozen. Indien de ALV niet kan komen tot de verkiezing van één of meer van deze hoofdbestuurleden, dan kiest het hoofdbestuur deze leden uit zijn midden.

- 3. De in bijlage A van het huishoudelijk reglement omschreven methode voor hoofdbestuurverkiezingen dient te worden gevolgd.

Art. 25. - 1. Het dagelijks bestuur bestaat uit ten minste vijf en ten hoogste negen leden. Over het aantal beslist het hoofdbestuur.

- 2. Het dagelijks bestuur wordt gekozen uit en door het hoofdbestuur, met dien verstande dat de voorzitter, de vice-voorzitter, de secretaris en de penningmeester er deel van uitmaken. Het hoofdbestuur is bevoegd binnen het dagelijks bestuur een tweede secretaris aan te wijzen.

- 3. Het hoofdbestuur wijst uit haar midden een contactpersoon aan per district of regio, het betrokken districts- of regiobestuur gehoord, en zonodig volgens de wens van de ledenvergadering van het betrokken district.

Art. 26. Ieder lid van D'66 kan zichzelf of een ander lid, mits deze zich daartoe bereid verklaart, kandidaat stellen voor het hoofdbestuur.

Art. 27. De gelegenheid tot kandidaatstelling vangt aan onmiddellijk na de aankondiging van de datum van de ALV en eindigt drie weken vóór genoemde datum, of zoveel korter als het hoofdbestuur mogelijk acht. Kandidaten dienen te worden opgegeven aan het landelijk secretariaat. De kandidaatstelling dient vergezeld te gaan van de ondertekende vragenlijst als bedoeld in artikel 18. van de statuten.

Art. 28. - 1. Bij de kandidaatstelling stelt iedere kandidaat op door het hoofdbestuur te verstrekken formulieren de volgende persoonlijke gegevens ter bekendmaking aan de leden beschikbaar:

a. personalia;
b. gegevens omtrent lidmaatschap en functies binnen de partij.
- 2. Het hoofdbestuur zorgt er voor dat een zakelijke samenvatting van deze gegevens tijdig vóór de ALV ter beschikking van alle leden wordt gesteld.

Art. 29. - 1. Het hoofdbestuur wordt gekozen voor een periode van twee jaar.
- 2. Het hoofdbestuur treedt telkens in zijn geheel af.
- 3. Een hoofdbestuurslid is slechts één maal onmiddellijk herkiesbaar, met dien verstande dat nooit meer dan de helft van de door de ALV verkozen zittende hoofdbestuurleden

herkozen kan worden. Indien een groter aantal zich voor hervervkiezing beschikbaar stelt, worden van hen die het voor verkiezing vereiste stemmenaantal hebben behaald degenen met de hoogste stemmen aantallen verkozen verklaard.

Art. 30. - 1. Het lidmaatschap van het hoofdbestuur is niet verenigbaar met enige andere partijfunctie, behalve het lidmaatschap van de programmacommissie.

- 2. Functies in niet in dit reglement geregelde commissies gelden niet als partijfunctie.

Art. 31. Voor zover door statuten, huishoudelijk reglement en de ALV niet beperkt, heeft het hoofdbestuur alle bevoegdheden betreffende:

1. organisatie op landelijk niveau en coördinatie van activiteiten van afdelingen, districten en landelijke politieke werkgroepen;
2. het nemen van beleidsbeslissingen en het kenbaar maken van eigen meningen en conclusies als de opvatting van het hoofdbestuur;
3. de organisatie van het openbaar tussentijds overleg tussen:
 - a. enerzijds de kamerfracties en anderzijds leden, aanhangers en belangstellenden van D'66; dit geschiedt ten minste tweemaal per jaar,
 - b. enerzijds het hoofdbestuur en anderzijds vertegenwoordigers van afdelingen, districten en regio's; dit geschiedt ten minste éénmaal per jaar,
 - c. de kamerfracties, het hoofdbestuur en vertegenwoordigers van de landelijke politieke werkgroepen gezamenlijk; dit geschiedt ten minste éénmaal per jaar.

Art. 32. Het hoofdbestuur wijst uit zijn midden drie tot vijf leden aan, die ieder ten aanzien van één of meer landelijke politieke werkgroepen coördinerend en stimulerend optreden. Deze hoofdbestuurleden brengen van hun werkzaamheden verslag uit aan het hoofdbestuur en desgevraagd aan de ALV.

Art. 33. - 1. Het hoofdbestuur is gemotiveerde verantwoording verschuldigd aan het ALV.

- 2. Het hoofdbestuur brengt regelmatig verslag uit over zijn werkzaamheden op de daartoe meest geëigende wijze.

Art. 34. - 1. Neemt de ALV een motie van wantrouwen aan tegen het hoofdbestuur, dan dient dit onverwijld af te treden.

- 2. De functie van het hoofdbestuur wordt in dat geval waargenomen door de voorzitters van de negen qua ledental grootste afdelingen, met dien verstande dat de functie van penningmeester wordt uitgeoefend door de kascommissie tot het tijdstip waarop een nieuwe penningmeester in functie treedt. Het waarnemend hoofdbestuur dient binnen een termijn van drie maanden nieuwe hoofdbestuurverkiezingen te houden. Het waarnemend hoofdbestuur geeft van de verdeling der hoofdbestuurfuncties zo spoedig mogelijk kennis aan de leden van D'66.

Art. 35. Als de plaats van voorzitter, vice-voorzitter, secretaris of penningmeester tussentijds vacant komt, wijst het hoofdbestuur uit zijn midden een opvolger aan totdat op de eerstvolgende ALV in de vacature is voorzien.

Art. 36. - 1. Binnen één maand na afloop van het verenigingsjaar zendt de penningmeester aan de kascommissie een rekening van baten en lasten en een begroting voor het volgende jaar, beide met toelichting.

- 2. Binnen één maand na afloop van het eerste halfjaar zendt de penningmeester een kort financieel overzicht aan de kascommissie.

- 3. Door goedkeuring van de jaarrekening door de ALV is de betrokken penningmeester gedéchargeerd.

Art. 37. De toelichting op de jaarrekening bevat onder meer een lijst van namen van diegenen die in het afgelopen jaar, in welke vorm dan ook, schenkingen van meer dan vijfhonderd gulden (ALTERNATIEVEN: één honderd gulden of duizend gulden) aan D'66 hebben gedaan.

Art. 38. De begroting bevat een regeling voor de afdracht van een deel der contributiegelden aan de afdelingen.

Art. 39. - 1. Bij tussentijds aftreden van de penningmeester zijn de bepalingen betreffende de jaarrekening van over-

eenkostige toepassing voor het gedeelte van het kalenderjaar dat eindigt met de dag van aftreden.

- 2. De beslissing omtrent décharge wordt genomen op de eerste ALV die gehouden wordt nadat aan het bepaalde in de eerste zin van artikel 36. is voldaan.

Hoofdstuk IV: bijzondere organen

Art. 40. D'66 kent twee soorten bijzondere organen, te weten vaste commissies en commissies ad hoc. Vaste commissies zijn:

1. de rapportagecommissie
2. de programmacommissie;
3. de geschillencommissie;
4. de kascommissie

Art. 41. - 1. Een lid van D'66 kan van slechts één vaste commissie deel uitmaken.

- 2. Leden van een vaste commissie zijn slechts één maal als zodanig onmiddellijk herkiesbaar.

- 3. De ALV kiest op niet-bindende voordracht van het hoofdbestuur, voor zover niet anders bepaald, de leden van de vaste commissies.

A. Rapportagecommissie

Art. 42. De rapportagecommissie bestaat uit vijf leden, en wordt telkens voor de duur van twee jaar gekozen door de ALV. De commissie kiest zelf haar voorzitter.

Art. 43. - 1. Tot de taak van de rapportagecommissie behoort het geven van objectieve voorlichting aan de ALV, telkens wanneer één of meer leden van D'66 de wens daartoe te kennen hebben gegeven, alsmede aan de steekproefvergadering telkens wanneer deze bijeenkomt.

- 2. De commissie heeft het recht alle door haar nodig geachte inlichtingen te vragen aan het hoofdbestuur, de kamerfracties, de landelijke politieke werkgroepen, de programmacommissie of de kascommissie, welke alle gehouden zijn de gevraagde gegevens te verstrekken voor zover dit mogelijk is.

Art. 44. Voor de aanvang van de ALV treedt de rapportagecommissie in overleg met alle indieners van amendementen en moties over de uiteindelijke redactie van hun voorstellen. Ook de organen die de te amenderen voorstellen hebben ingediend, worden hierbij gehoord.

B. Programmacommissie

Art. 45. - 1. De programmacommissie bestaat uit dertien leden, waarvan telkens zeven leden voor de tijd van twee jaar door de ALV worden gekozen.

- 2. Het hoofdbestuur en de kamerfracties wijzen uit hun midden vier respectievelijk twee leden van de programmacommissie aan.

- 3. De commissie kiest zelf haar voorzitter.

Art. 46. Taak en bevoegdheden van de programmacommissie worden geregeld in hoofdstuk X van dit reglement.

C. Geschillencommissie

Art. 47. De geschillencommissie bestaat uit een voorzitter en negen leden, die telkens voor een periode van drie jaar door de ALV worden gekozen.

Art. 48. De voordracht van het hoofdbestuur conform artikel 41., derde lid, vermeldt ten minste twee maal zoveel namen als er vacatures te vervullen zijn. Een gekwalificeerde groep van vijftieng leden van D'66 is bevoegd deze voordracht aan te vullen.

Art. 49. De voorzitter van de commissie wordt gekozen door de ALV uit een voordracht van drie personen, op te maken door de commissie. (Overgangsmaatregel: de eerste voorzitter van de commissie wordt gekozen uit een voordracht van drie personen, op te maken door het hoofdbestuur).

Art. 50. - 1. Ieder jaar treedt een derde van het aantal leden der commissie af, met dien verstande dat reeds aanhangige geschillen zoveel mogelijk worden afgehandeld door de leden die met de behandeling van de zaak een aanvang hebben gemaakt. (Overgangsmaatregel: nadat de commissie

voor de eerste maal is samengesteld, stelt de commissie bij loting vast welke leden in de eerstvolgende drie jaren zullen aftreden. De uitslag van de loting wordt ter kennis gebracht van het hoofdbestuur).

- 2. Indien een kamer van de commissie tijdens de behandeling van een geschil anders wordt samengesteld, vindt een nieuwe behandeling plaats.

- 3. De leden van de commissie zijn eenmaal herkiesbaar.

Art. 51. De geschillencommissie heeft tot taak:

1. het beslechten van geschillen tussen:
 - a. de leden van de partij enerzijds en partijorganen, ingesteld bij of krachtens de statuten dan wel bij of krachtens het huishoudelijk reglement anderzijds,
 - b. partijorganen als bedoeld onder a. onderling,
 - c. partijfunctionarissen onderling;
2. het desgevraagd uitleggen van de statuten en het huishoudelijk reglement van de partij;
3. het beslissen in beroep bij royement en bij een weigering van toelating tot het lidmaatschap, of als aanhanger.

Art. 52. - 1. De commissie voorziet in haar secretariaat in overleg met het hoofdbestuur. Zij heeft haar zetel ten kantore van het landelijk secretariaat.

- 2. De kosten van de commissie komen voor rekening van D'66, met dien verstande, dat iedere partij in een geschil steeds zijn eigen kosten draagt.

Art. 53. - 1. De behandeling van de zaak vindt plaats door een uit de commissie samengestelde kamer, aan te wijzen door de voorzitter. Als voorzitter van de kamer zal optreden het oudste lid.

- 2. Een kamer doet geen uitspraak dan nadat zij partijen in de gelegenheid heeft gesteld om gehoord te worden.

- 3. Een kamer bestaat uit:

- a. drie leden voor geschillen als bedoeld in artikel 51. 1.;
- b. vijf leden voor zaken als bedoeld in artikel 51. onder 2. en 3.

Art. 54. De voorzitter ziet erop toe, dat in een kamer geen leden zitting nemen die bij het aanhangige geschil persoonlijk betrokken zijn. Bij twijfel hierover beslist de voorzitter waarbij de betrokken leden gehoord worden.

Art. 55. De voorzitter van de commissie is, alvorens een geschil formeel bij een kamer aanhangig te maken, steeds bevoegd te pogen partijen te verzoenen.

Art. 56. - 1. Een geschil als bedoeld in artikel 51. kan door belanghebbenden mondeling of schriftelijk bij de commissie aanhangig worden gemaakt.

- 2. De voorzitter van de kamer stelt de wijze van behandeling vast, met inachtneming van het bepaalde in artikel 61., en ziet erop toe dat partijen in een geschil gelijke kansen hebben om hun standpunten toe te lichten.

Art. 57. De kamer doet uitspraak uiterlijk binnen drie maanden na de dag waarop een geschil ter kennis is gekomen van de voorzitter van de commissie, met dien verstande dat zij in zaken als bedoeld in artikel 51. onder 3. binnen één maand beslist.

Art. 58. De commissie beslist als goede mannen naar billijkheid en bij meerderheid van stemmen. Indien de stemmen staken beslist de stem van de voorzitter. Een en ander wordt in de schriftelijke weergave van de beslissing tot uitdrukking gebracht. Een beslissing kan slechts genomen worden indien de kamer voltallig is. De beslissing der commissie wordt gegeven schriftelijk en gemotiveerd. Zij wordt onverwijld aan belanghebbenden medegedeeld. De leden der commissie die een van de meerderheid afwijkend standpunt innemen kunnen daarvan schriftelijk doen blijken. Een desbetreffend schriftuur wordt als bijlage gevoegd bij de beslissing.

Art. 59. Iedere beslissing wordt aan de betrokken partijen per aangetekend schrijven medegedeeld. Bij beslissingen als bedoeld in artikel 51. onder 2. draagt het hoofdbestuur er zorg voor dat de beslissing aan de leden van D'66 ter kennis wordt gebracht. Het lid wiens royement wordt vernietigd kan verlangen dat van deze beslissing door de zorg van het hoofdbestuur mededeling wordt gedaan aan de leden van D'66.

Art. 60. Alle beslissingen hebben onmiddellijke rechtskracht. Beslissingen van de commissie in zaken als bedoeld in artikel 51. onder 1. zijn bindend voor de partijen in het geschil. Beslissingen in zaken als bedoeld in artikel 51. onder 2. zijn bindend voor ieder die het aangaat, zolang de ALV niet anders beslist.

Art. 61. De commissie kan met inachtneming van dit reglement een reglement vaststellen tot nadere regeling van haar werkzaamheden daaronder begrepen de door en voor haar in acht te nemen orde bij de behandeling van geschillen. Een daartoe strekkend besluit wordt genomen met meerderheid van stemmen. Dit reglement wordt medegedeeld aan het hoofdbestuur en door zijn tussenkomst ter kennis gebracht van de leden en de organen van de partij.

D. Kascommissie

Art. 62. De kascommissie bestaat uit drie leden met een zittingsduur van twee jaar.

Art. 63. - 1. De kascommissie ziet erop toe dat de penningmeester de in artikel 36. bedoelde stukken publiceert, en voorziet deze van haar commentaar na verificatie van de boekingsbescheiden.

- 2. Het is in het algemeen de taak van de kascommissie toe te zien op het financiële beleid en de ALV daarover te informeren.

Art. 64. De kascommissie krijgt inzage in alle financiële bescheiden zo vaak zij dit wenst.

E. Commissies ad hoc

Art. 65. De ledenvergadering, die een commissie ad hoc instelt, omschrijft in haar besluit de taak en bevoegdheden van deze commissie. Een commissie ad hoc bestaat uit een oneven aantal leden en blijft werkzaam tot het verslag is uitgebracht.

Hoofdstuk V: landelijke politieke werkgroepen

Art. 66. Onder landelijke politieke werkgroepen worden verstaan werkgroepen die zich bezighouden met onderwerpen van landelijk politiek karakter. Zij kunnen zich in subgroepen en ad hoc-commissies splitsen ten aanzien van bepaalde onderwerpen, en zich per provincie, district, regio, afdeling of gemeente vertakken onder uitsluitende verantwoordelijkheid van de betrokken landelijke politieke werkgroep.

Art. 67. De landelijke politieke werkgroepen adviseren de ALV, de programma-commissie, het hoofdbestuur en de fracties in de vertegenwoordigende lichamen, hetzij op verzoek, hetzij eigener beweging. Gevraagde adviezen worden met voorrang behandeld.

Art. 68. - 1. Wanneer met de bestudering van een onderwerp reeds een begin is gemaakt kan de werkgroep, subgroep of commissie echter bij gewone meerderheid besluiten een nieuwe deelnemer slechts als toevoerder op de bijeenkomsten toe te laten, voor zover het de behandeling van dit en de daarmee direct samenhangende onderwerpen betreft, behoudens beroep op het hoofdbestuur.

- 2. Bij de vaststelling van adviezen en rapporten hebben alleen leden van D'66, die deel uitmaken van de werkgroepen, stemrecht.
(ALTERNATIEF: eerste lid geheel laten vervallen).

Art. 69. Iedere landelijke politieke werkgroep meldt zich aan bij het hoofdbestuur. Zij treedt slechts naar buiten op onder verantwoordelijkheid en na verkregen instemming van het hoofdbestuur. De financiële aangelegenheden van de landelijke politieke werkgroepen worden geregeld in overleg met de penningmeester van het hoofdbestuur.

Art. 70. Iedere landelijke politieke werkgroep en subgroep kiest ten minste eenmaal per twee jaar uit haar midden een voorzitter en een secretaris; in subgroepen zijn deze functies in één persoon verenigbaar. Per onderwerp wordt een rapporteur aangewezen. Deze functionarissen dragen zorg voor de coördinatie binnen de betreffende landelijke politie-

ke werkgroep en voor de communicatie naar buiten. Zij zenden de regionale subgroepen en commissies alle rapporten toe en houden hen op de hoogte van de te behandelen onderwerpen.

Art. 71. Iedere landelijke politieke werkgroep vergadert éénmaal per jaar voor het opstellen van een verslag van de werkzaamheden van de landelijke politieke werkgroep en haar subgroepen en commissies gedurende het daaraan voorafgaande jaar, en voor het vaststellen van een werkplan voor het volgende jaar. In dezelfde vergadering worden zonodig voorzitter en secretaris van de landelijke politieke werkgroep verkozen. Het jaarverslag, het werkplan en de uitslag van de verkiezing worden toegezonden aan het hoofdbestuur, dat hieraan op de meest geëigende wijze bekendheid geeft onder de betrokken partijorganen, de fracties en de leden van D'66.

Art. 72. Ten minste tweemaal per jaar beleggen de in artikel 32. genoemde hoofdbestuursleden gezamenlijk een vergadering met de voorzitters van alle landelijke politieke werkgroepen. Deze gecombineerde vergadering heeft de bevoegdheid bindende besluiten te nemen betreffende de coördinatie en de communicatie van de landelijke politieke werkgroepen en hun subgroepen en commissies, wanneer zij dit voor een goede vervulling van de adviserende taak noodzakelijk acht. Leden van de fracties in de Staten-Generaal en van de programma-commissie kunnen deze vergadering bijwonen, doch hebben geen stemrecht.

Art. 73. De landelijke politieke werkgroepen nemen de desbetreffende adviezen en rapporten van de regionale en andere subgroepen en commissies in hun beschouwingen op. Bij het uitbrengen van adviezen en rapporten geven landelijke politieke werkgroepen en subgroepen aan in hoeverre en om welke redenen van eventuele uitspraken van de ALV of de steekproefvergadering wordt afgeweken.

Art. 74. Leden van een fractie van D'66 kunnen een landelijke politieke werkgroep verzoeken onder geheimhouding advies uit te brengen; zij kunnen zonodig een subgroep om een rechtstreeks en geheim pre-advies verzoeken. Zodra de betrokken fractie van D'66 haar standpunt over het betreffende onderwerp bekend heeft gemaakt is het advies of pre-advies openbaar.

Art. 75. Met inachtneming van het in het voorgaande artikel bepaalde zendt de secretaris van iedere landelijke politieke werkgroep alle adviezen en rapporten van de landelijke politieke werkgroep en haar subgroepen aan het hoofdbestuur, dat hieraan onder de leden zo ruim mogelijke bekendheid geeft.

Art. 76. Er zijn landelijke politieke werkgroepen die adviserend en coördinerend optreden ten behoeve van afdelingen, districten, regio's en de fracties in vertegenwoordigende lichamen. Zij stellen een beginselprogramma op en voorkomen zo veel mogelijk eventuele tegenstrijdigheden in doelstellingen en activiteiten van D'66 gericht op de lagere overheden (ALTERNATIEF: een derde zin toevoegen: Een beginselprogramma is bindend na goedkeuring door de ALV, behoudens dispensatie van het hoofdbestuur).

Art. 77. Landelijke politieke werkgroepen kunnen in overleg met en onder verantwoordelijkheid van het hoofdbestuur een deelcongres houden over wijzigingen en/of aanvullingen van het politiek programma, dat dan als sectievergadering wordt beschouwd. De artikelen 15., 17., 18., 19., 20., 21. en 23. zijn van overeenkomstige toepassing.

Hoofdstuk VI: steekproefvergadering

Art. 78. De steekproefvergadering is een aselechte groep uit alle leden van D'66, welke tot taak heeft het geven van adviserende uitspraken over concrete vraagstukken van politieke en organisatorische aard.

Art. 79. - 1. Het hoofdbestuur benoemt een commissie van deskundigen, hierna te noemen de steekproefcommissie, waarvan ook niet-leden deel uit kunnen maken. De steekproefcommissie heeft tot taak de methode vast te stellen volgens welke de steekproeven zullen worden getrokken. De

commissie maakt deze methode zo spoedig mogelijk bekend. Tegen de methode staat binnen twee weken na de bekendmaking beroep open op de geschillencommissie. Gedurende deze termijn of hangende de beslissing van de geschillencommissie kan geen steekproef worden getrokken. Telkens wanneer de steekproefvergadering bijeengeroepen moet worden heeft de steekproefcommissie tot taak de steekproef te trekken en de uitslag vast te stellen.

- 2. Het hoofdbestuur roept de steekproefvergadering bijeen.

Art. 80. De steekproefvergadering wordt bijeengeroepen op verzoek van :

1. het hoofdbestuur;
2. een kamerfractie van D'66;
3. vijf procent der leden, waarvan niet meer dan één derde uit dezelfde afdeling afkomstig;
4. de ledenvergaderingen van ten minste vijf afdelingen, mits deze afdelingen over ten minste twee districten of regio's verdeeld zijn.

Art. 81. De werkwijze van de steekproefvergadering is als volgt :

1. de steekproefvergadering komt in vergadering bijeen;
2. de leiding van de vergadering berust bij een lid van D'66 aangewezen door de rapportagecommissie;
3. de rapportagecommissie, gehoord de steekproefcommissie, formuleert de vragen die aan de steekproefvergadering worden voorgelegd;
4. de informatie over twee of meer standpunten wordt verzorgd door de rapportagecommissie;
5. de vragen worden na discussie in stemming gebracht;
6. de vergaderingen zijn openbaar.

Art. 82. Voordat de steekproefvergadering bijeenkomt geeft de steekproefcommissie aan het hoofdbestuur en de deelnemers van de steekproefvergadering schriftelijk kennis van de mate van betrouwbaarheid der stemuitslagen bij verschillende opkomstpercentages.

Art. 83. De stemuitslag van een steekproefvergadering wordt bekend gemaakt waarbij een wetenschappelijke verantwoording wordt gegeven van de mate waarin de uitslag overeenstemt met de mening van de leden van D'66, als die dezelfde voorlichting en discussie gehad zouden hebben.

Art. 84. De deelnemers aan de steekproefvergadering krijgen een tegemoetkoming in de reiskosten, welke door de penningmeester van D'66 wordt vastgesteld.

Hoofdstuk VII: afdelingen

Art. 85. Een afdeling verenigt alle leden binnen het gebied van één of meer gemeenten, met dien verstande dat een afdeling ten minste negen leden telt, en dat iedere gemeente tot één, zo nodig door de districtsvergadering te bepalen, afdeling wordt gerekend.

Art. 86. Het hoogste orgaan in de afdeling is de ledenvergadering, verder te noemen de afdelingsvergadering.

Art. 87. De afdeling heeft een afdelingsbestuur van ten minste drie leden, dat direct gekozen wordt in een schriftelijke stemming in de afdelingsvergadering.

Art. 88. Het afdelingsbestuur wordt gekozen voor de tijd van ten hoogste twee jaar; de afdelingsbestuursleden zijn slechts eenmaal voor twee jaar herkiesbaar, behoudens dispensatie van het hoofdbestuur.

Art. 89. Ieder lid van D'66 kan zich tot de aanvang der vergadering, waarin één of meer afdelingsbestuursleden moeten worden gekozen, kandidaat stellen, terwijl ieder lid met zijn toestemming kandidaat kan worden gesteld door een ander lid.

Art. 90. Ten minste de voorzitter van het afdelingsbestuur wordt in functie gekozen.

Art. 91. De afdelingsvergadering komt ten minste drie maal per jaar bijeen.

Art. 92. De functies van de afdeling zijn :

1. het bevorderen van het contact tussen leden en kiezers in

het gebied van de afdeling en het stimuleren van de bestudering en discussie van politieke problemen;

2. het voorbereiden van de kandidaatstelling en het bevorderen van de verkiezing van vertegenwoordigers in de gemeenteraden;
3. het bevorderen van de communicatie tussen leden en kiezers in de afdeling en het hoofdbestuur en de fracties in de vertegenwoordigende lichamen;
4. ledenwerving en politieke vorming.

Art. 93. De geldmiddelen van de afdeling bestaan uit :

1. afdracht van contributiegelden door de penningmeester van het hoofdbestuur;
2. subsidies van het hoofdbestuur;
3. vrijwillige bijdragen, waarbij de naam van de schenker gepubliceerd moet worden als de schenking een bedrag van één honderd gulden te boven gaat;
4. alle overige baten.

Hoofdstuk VIII: districten en regio's

Art. 94. Een district of regio verenigt de leden van alle afdelingen gelegen binnen het door het hoofdbestuur voor het district of de regio vastgestelde gebied.

Art. 95. De ALV is bevoegd in de grenzen van de districten en regio's wijziging te brengen.

Art. 96. De ledenvergadering van iedere afdeling binnen elk in artikel 94. genoemd gebied beslist over de vraag of naar zijn mening een district dan wel een regio gevormd zal dienen te worden. De voorkeur van de meerderheid der afdelingen is bindend, waarbij de uitspraak van iedere afdeling gelijk gewicht heeft en de afdelingen, waar het verschil tussen voor- en tegenstemmen minder dan tien procent van het totaal van de uitgebrachte stemmen en de blanco stemmen heeft bedragen, buiten beschouwing blijven. Indien in het gebied nog geen district of regio bestaat is het hoofdbestuur belast met de zorg voor de uitvoering van dit artikel.

Art. 97. Het hoogste orgaan van het district is de algemene ledenvergadering, verder te noemen de districtsvergadering. De districtsvergadering komt ten minste één maal per jaar bijeen.

Art. 98. - 1. Het districtsbestuur bestaat uit vijf leden en wordt op directe wijze gekozen in en door de districtsvergadering voor de duur van twee jaar.

- 2. Districtsbestuursleden zijn één maal voor dezelfde periode herkiesbaar.

- 3. Bij tussentijds aftreden van het districtsbestuur en overigens in alle gevallen waarin het districtsbestuur ontbreekt, worden de functies van het districtsbestuur waargenomen door de voorzitters van de vijf grootste afdelingen van het district.

- 4. Het districtsbestuur wijst uit zijn midden een voorzitter en een secretaris aan.

- 5. Ieder lid van D'66 kan zich tot de aanvang der districtsvergadering waarin één of meer districtsbestuursleden moeten worden gekozen, kandidaat stellen, terwijl ieder lid met zijn toestemming kandidaat kan worden gesteld door een ander lid.

Art. 99. Het bestuur van een regio wordt gevormd door de afdelingsvoorzitters van de afdelingen binnen de regio. Het bestuur van een regio kiest uit haar midden een dagelijks bestuur van drie leden.

Art. 100. De functies van het district of de regio zijn :

1. het verlenen van steun aan afdelingen en het bevorderen van communicatie en coördinatie tussen de afdelingen;
2. de begeleiding en stimulering van verkiezingsactiviteiten;
3. het bestuderen van politieke vraagstukken op regionaal gebied, al of niet in samenwerking met andere regio's of districten.

Hoofdstuk IX: kandidaatstelling voor vertegenwoordigende lichamen

A. Tweede Kamer der Staten-Generaal

Art. 101. Het hoofdbestuur combineert uiterlijk één jaar voor de dag van de verkiezingen de kieskringen tot kieslijst-eenheden, waarbinnen een uniforme kandidatenlijst van D'66 zal gelden. De combinatie geschiedt op zodanige wijze dat redelijkerwijs verwacht kan worden dat iedere kieslijst-eenheid (KLE) ten minste één zetel zal behalen.

Art. 102. Het hoofdbestuur benoemt tijdig voor ieder KLE een verkiezingscommissie, die tot uitsluitende taak heeft op onpartijdige wijze de goede voortgang van de kandidaatstellersprocedure volgens de bepalingen van het huishoudelijk reglement te bewerkstelligen. De commissie kan zich laten assisteren door door haar aan te wijzen leden van D'66.

Art. 103. In iedere KLE worden schriftelijke vóórverkiezingen gehouden teneinde minimaal tien kandidaten voor de kieslijsten aan te wijzen uit degenen die door zichzelf dan wel door één of meer andere leden van D'66 hiervoor bij het landelijk secretariaat zijn aangemeld.

Art. 104. Bij aanmelding moet aan de volgende vereisten worden voldaan:

1. lidmaatschap van D'66 gedurende ten minste zes maanden voorafgaande aan de aanmelding, behoudens dispensatie van het hoofdbestuur dat gehouden is hieraan ruime bekendheid te geven;
2. de wettelijke vereisten voor verkiesbaarheid;
3. ondertekening van de vragenlijst conform artikel 18. van de statuten;
4. bereidverklaring een eventueel kamerlidmaatschap als een volledige dagtaak te beschouwen en bij verkiezing van alle openbare ambten en partijfuncties afstand te zullen doen;
5. verstrekking van persoonlijke gegevens overeenkomstig het in artikel 28., 1. en 2., bepaalde;
6. vermelding van één of ten hoogste twee KLE's waarvoor de aanmelding geldt.

Art. 105. De aanmelding kan vergezeld gaan van een lijst van namen van leden van D'66, die de kandidaten aanbevelen. Ieder lid kan slechts één aanbeveling doen.

Art. 106. De termijn van aanmelding vangt aan één jaar vóór de datum van de verkiezingen, en sluit zes weken voor de vóórverkiezingen.

Art. 107. Het hoofdbestuur doet onverwijld mededeling van de aanmeldingen die aan de vereisten van artikel 104. voldoen aan de betreffende verkiezingscommissies en de afdelingen binnen de betreffende KLE's met vermelding van de in artikel 104., 5. en 6., genoemde gegevens.

Art. 108. Tenminste twee weken voor de dag van indiening der kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet wordt een verkiezings-ALV gehouden. De vóórverkiezingen worden ten minste vijf weken voor deze ALV gehouden op een door het hoofdbestuur vast te stellen dag, welke tenminste twee maanden tevoren wordt bekendgemaakt.

Art. 109. Ten minste een en ten hoogste twee weken voor de vóórverkiezingen ontvangen alle leden en aanhangers die onder de betreffende KLE ressorteren een uitnodiging voor de vóórverkiezing. De verkiezingscommissies geven ook ten aanzien van niet-leden aan de vóórverkiezingen tijdig vóór deze uitnodiging ruime bekendheid.

Art. 110. Degenen, die zich als lid of aanhanger aanmelden na de aankondiging overeenkomstig artikel 109., kunnen niet aan de vóórverkiezingen deelnemen.

Art. 111. In iedere afdeling wordt na sluiting van de termijn van aanmelding en voor de dag van de vóórverkiezingen een ledenvergadering gehouden waarin alle kandidaten voor de betreffende KLE in de gelegenheid worden gesteld hun kandidatuur te verdedigen. De afdelingsbesturen stellen de da-

ta voor deze vergaderingen vast in overleg met de verkiezingscommissie van hun KLE.

Art. 112. De stemming en de bepaling van de uitslag geschieden op overeenkomstige wijze als in bijlage A. van het huishoudelijk reglement is geregeld, waarbij ten minste in iedere afdeling gelegenheid tot stemming wordt gegeven.

Art. 113. De verkiezingscommissie plaatst degene die bij de vóórverkiezingen de meeste stemmen behaalt op de tweede plaats van de lijsten van de KLE. Indien een kandidaat in twee KLE's als nummer twee wordt geplaatst treedt in de KLE, waar hij het kleinste percentage der voor de verkiezing voor deze plaats geldig uitgebrachte stemmen heeft behaald, de daarop volgende kandidaat in zijn plaats.

Art. 114. De verkiezingscommissies stellen het hoofdbestuur binnen een week na de vóórverkiezingen in kennis van de volledige uitslag en maken vervolgens de einduitslag voor hun KLE zo spoedig mogelijk algemeen bekend.

Art. 115. De landelijke lijsttrekker en de nummers 3 t/m 20, die op alle lijsten dezelfde zijn, worden door de ALV verkozen.

Art. 116. Het hoofdbestuur stelt voor alle KLE's tezamen één alfabetische lijst op, waarop van elke KLE voorkomen de tien kandidaten die bij de vóórverkiezingen de meeste stemmen behaalden. Uit deze lijst stelt het hoofdbestuur een voordracht op voor de verkiezing van de landelijke lijsttrekker en de nummers 3 t/m 20. Ten minste drie weken voor de ALV maakt het hoofdbestuur de lijst en de voordracht aan alle leden bekend. Tot één week voor de ALV kan ieder lid van D'66 door schriftelijk bericht aan het hoofdbestuur tegenkandidaten uit de lijst stellen. Een als nummer twee geplaatste kandidaat kan noch door het hoofdbestuur noch door een of meer leden van D'66 worden voorgedragen voor de nummers 3 t/m 20.

Art. 117. Wanneer een volgens artikel 113. als nummer twee geplaatste kandidaat door de ALV tot landelijk lijsttrekker wordt verkozen, treedt de kandidaat, die bij de vóórverkiezingen in de betreffende KLE na hem de meeste stemmen heeft behaald, in zijn plaats.

Art. 118. Onmiddellijk na de ALV wijst het hoofdbestuur voor iedere KLE de nummers 21 t/m 30 aan uit degenen, die bij de vóórverkiezingen de meeste stemmen in de betreffende KLE behaalden en niet als nummer 1 t/m 20 zijn geplaatst, in de volgorde van de door hen behaalde stemmen aantallen.

Art. 119. De verkiezingscommissies dragen zorg voor de indiening van de volgens de voorgaande bepalingen samengestelde kieslijsten, op de wijze als door de Kieswet voorgeschreven.

Art. 120. De ALV kan besluiten geen landelijke lijsttrekker te kiezen; in dit geval zijn de bepalingen van dit hoofdstuk eveneens van toepassing, met dien verstande dat voor "nummer twee" steeds wordt gelezen: nummer één, en voor "de nummers 3 t/m 20": de nummers 2 t/m 20. (ALTERNATIEF: één landelijke lijsttrekker, waarmee dit artikel in zijn geheel vervalt).

Art. 121. In het geval van tussentijdse verkiezingen wordt aan de in dit hoofdstuk gestelde termijnen door het hoofdbestuur, de verkiezingscommissies en de afdelingen zo veel mogelijk de hand gehouden.

B. Eerste Kamer der Staten-Generaal

Art. 122. Het hoofdbestuur benoemt tijdig voor een verkiezing van leden van de Eerste Kamer der Staten-Generaal een verkiezingscommissie die tot uitsluitende taak heeft op onpartijdige wijze de goede voortgang van de kandidaatstellersprocedure volgens de bepalingen van het huishoudelijk reglement te bewerkstelligen. De commissie kan zich laten assisteren door door haar aan te wijzen leden van D'66.

Art. 123. Ieder lid van D'66 kan door zichzelf of door één of meer andere leden voor de kandidaatstellersprocedure worden aangemeld bij het landelijk secretariaat, mits hij aan de volgende vereisten voldoet:

1. lidmaatschap van D'66 gedurende ten minste zes maanden voorafgaande aan de aanmelding;
2. de wettelijke vereisten voor verkiesbaarheid;
3. ondertekening van de vragenlijst conform artikel 18. van de statuten;
4. onderschrijving van de staatsrechtelijke paragraaf van het partijprogramma, in het bijzonder van hetgeen omtrent de Eerste Kamer is vermeld;
5. verstrekking van persoonlijke gegevens overeenkomstig het in artikel 28. , 1 en 2, bepaalde

Art. 124. De termijn van aanmelding vangt aan zes maanden voor een verkiezing en sluit één maand voor de indiening van de kandidatenlijst ingevolge de Kieswet.

Art. 125. D'66 stelt één uniforme kandidatenlijst op voor het gehele land.

Art. 126. Het hoofdbestuur doet de verkiezingscommissie onverwijld mededeling van de aanmeldingen die aan de vereisten van artikel 123. voldoen, onder vermelding van de in dat artikel, 5. , vermelde gegevens.

Art. 127. Uiterlijk twee weken voor de indiening van de kandidatenlijst ingevolge de Kieswet zendt het landelijk secretariaat aan alle leden en aanhangers een lijst van aanmeldingen conform artikel 126. , benevens een stembiljet. De lijst wordt opgesteld in de volgorde van voorkeur zoals door het hoofdbestuur, de Kamerfracties van D'66 gehoord, aangegeven.

Art. 128. De verkiezingscommissie stelt de uitslag van de verkiezing vast overeenkomstig de regels van bijlage A. , aan de hand van de stembiljetten die binnen één week worden terugontvangen, en draagt zorg voor indiening van de kandidatenlijst overeenkomstig de bepalingen van de Kieswet.

C. Provinciale Staten, gemeenteraden en gekozen vertegenwoordigende raden bij overige openbare lichamen

Art. 129. - 1. Het hoofdbestuur benoemt tijdig vóór de verkiezing van provinciale staten voor iedere provincie een verkiezingscommissie, die tot uitsluitende taak heeft op onpartijdige wijze de goede voortgang van de kandidaatstellersprocedure volgens de bepalingen van het huishoudelijk reglement te bewerkstelligen. De commissie kan zich laten assisteren door door haar aan te wijzen leden van D'66.

- 2. De districts- of regiobesturen benoemen tijdig vóór de verkiezingen voor gemeenten verkiezingscommissies, belast met de taak als in lid 1. omschreven, met dien verstande dat voor gemeenten welke binnen één afdeling van D'66 zijn gelegen desgewenst met één commissie kan worden volstaan.

- 3. De districts- of regiobesturen benoemen tijdig vóór de verkiezingen voor gekozen vertegenwoordigende raden bij andere openbare lichamen dan provincie en gemeente in elke eenheid waarvoor afzonderlijk verkiezingen worden gehouden een verkiezingscommissie met een overeenkomstige taak als in lid 1. omschreven.

Art. 130. De leden en aanhangers van D'66 woonachtig in ieder gebied van het openbaar lichaam waarvoor algemene verkiezingen worden gehouden, hierna te noemen "gebied", worden ten minste één jaar vóór de dag der verkiezingen door de verkiezingscommissie uitgenodigd voor een afzonderlijke vergadering, waarin een beginselbeslissing over deelname aan de verkiezingen voor het betrokken gebied wordt genomen. De commissie deelt de beslissing binnen een week aan het districts- of regiobestuur en aan het hoofdbestuur, en in het geval, dat binnen één afdeling meer dan één commissie werkzaam is, aan het betrokken afdelingsbestuur mede.

Art. 131. In de provincie worden schriftelijke verkiezingen gehouden, in de overige gebieden kan de verkiezing na discussie in een vergadering plaatsvinden.

Art. 132. Ieder lid van D'66 kan door zichzelf of door één of meer andere leden door aanmelding bij de verkiezingscommissie kandidaat gesteld worden, mits hij aan de volgende vereisten voldoet:

1. lidmaatschap van D'66 gedurende ten minste zes maanden voorafgaande aan de aanmelding, behoudens dispensatie van het hoofdbestuur, welke door de eerstvolgende ALV bekrachtigd dient te worden;
2. de wettelijke vereisten voor verkiesbaarheid;
3. ondertekening van de vragenlijst conform artikel 18. van de statuten;
4. bereidverklaring na eventuele verkiezing de vertegenwoordigende taak naar behoren te vervullen, desgevraagd verantwoording af te leggen tegenover leden, aanhangers en belangstellenden, afstand te doen van alle partijfuncties op gelijk niveau, en zich terug te trekken uit het vertegenwoordigend lichaam bij beëindiging van het lidmaatschap van D'66;
5. verstrekking van de persoonlijke gegevens overeenkomstig het in artikel 28. , 1 en 2, bepaalde

Art. 133. De termijn van aanmelding vangt aan één jaar vóór de datum van de verkiezingen, en sluit zes weken vóór de verkiezing ter vaststelling van de kandidatenlijst ingevolge de Kieswet.

Art. 134. De verkiezingen vinden plaats ten minste twee weken vóór de dag van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet, en worden ten minste twee weken tevoren bekend gemaakt aan alle leden en aanhangers, en voorts in de regionale, respectievelijk lokale pers.

Art. 135. Alleen leden en aanhangers van D'66, die ten minste één week tevoren als zodanig bij hun afdeling bekend zijn en die woonachtig zijn in het betrokken gebied, zijn bij de verkiezingen van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet stemgerechtigd.

Art. 136. In iedere afdeling wordt na de sluiting van de termijn van aanmelding en ten minste drie weken vóór de verkiezingen van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet een ledenvergadering gehouden waarin alle kandidaten voor het betreffende gebied in de gelegenheid worden gesteld hun kandidatuur te verdedigen. Het afdelingsbestuur stelt de datum voor deze ledenvergadering vast in overleg met de verkiezingscommissie van het betrokken gebied.

Art. 137. De stemming en de bepaling van de uitslag geschieden op overeenkomstige wijze als in bijlage A. van het huishoudelijk reglement is geregeld.

Art. 138. De verkiezingscommissies stellen het hoofdbestuur binnen één week na de verkiezingen van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet in kennis van de volledige uitslag, en maken vervolgens de einduitslag voor hun gebied zo spoedig mogelijk algemeen bekend.

Art. 139. Wanneer aan de verkiezingen in een gebied een aantal stemgerechtigden heeft deelgenomen, dat niet groter is dan het totaal aantal zetels van het betreffende vertegenwoordigend lichaam dient de uitslag, eventueel na wijziging, door het hoofdbestuur te worden goedgekeurd. De betrokken verkiezingscommissie wordt gehoord.

Art. 140. - 1. Elke in de verkiezingen tot stand gekomen kandidatenlijst die onder de naam D'66 wordt ingediend behoeft goedkeuring door het hoofdbestuur ingevolge de bepalingen van de Kieswet.

- 2. De goedkeuring kan alleen worden geweigerd indien niet aan een van toepassing zijnde bepaling van het huishoudelijk reglement is voldaan, of indien door indiening van de kandidatenlijst de partij in ernstige mate in diskrediet zou worden gebracht.

Art. 141. De verkiezingscommissies dragen zorg voor de indiening van de volgens de voorgaande bepalingen samengestelde kandidatenlijsten, op de wijze als door de Kieswet voorgeschreven.

Art. 142. Indien in een gebied in samenwerking met één of meer andere politieke partijen een kandidatenlijst wordt ingediend zijn de bepalingen van het huishoudelijk reglement voor de verkiezing van de door leden van D'66 te bezetten plaatsen van overeenkomstige toepassing. Het hoofdbestuur kan echter hiervan dispensatie verlenen indien ook de verkiezingen voor de kandidatenlijst gezamenlijk worden gehouden, mits dit geschiedt volgens regelen die niet in strijd zijn met de geest van het huishoudelijk reglement.

Art. 143. - 1. Een overeenkomstig artikel 142. tot stand gekomen kandidatenlijst behoeft vóór de indiening de goedkeuring van het hoofdbestuur, ook wanneer de kandidatenlijst niet mede onder de naam D'66 wordt ingeschreven.

- 2. De goedkeuring wordt alleen geweigerd op grond van artikel 140. , -2, óf indien gewichtige politieke belangen zich daartegen verzetten.

D. Algemeen

Art. 144. De geschillencommissie kan bepalen, dat de stemmen van aanhangers van D'66, uitgebracht bij de vóórverkiezingen in een bepaalde KLE óf bij de verkiezingen van de kandidatenlijsten in een gebied als in paragraaf C. van dit hoofdstuk geregeld, niet in aanmerking worden genomen wanneer door de betreffende verkiezingscommissie dan wel door een groep van ten minste tien voor de betreffende verkiezing stemgerechtigde leden wordt aangetoond dat de uitslag van de verkiezing kan zijn beïnvloed doordat aan de verkiezing is deelgenomen door niet-leden die niet of tijdig, of in strijd met artikel 6. als aanhangers geregistreerd waren.

Hoofdstuk X: politiek programma

Art. 145. Het politiek programma van D'66 wordt vastgesteld en gewijzigd door de ALV, met dien verstande dat de eindredactie van het programma met inachtneming van de besluiten van de ALV bij de programma commissie berust.

Art. 146. - 1. De programma commissie stelt ten minste eens in de vier jaar in samenwerking met de landelijke politieke werkgroepen en het hoofdbestuur een concept politiek programma op ter toezending aan alle leden van D'66.

- 2. De programma commissie is belast met de coördinatie van het tussentijds wijzigen en aanvullen van het politiek programma.

Art. 147. Het concept politiek programma wordt uiterlijk zes maanden vóór het tijdstip waarop verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal worden gehouden aan de leden van D'66 toegezonden.

Art. 148. De afdelingen en districten stellen het concept politiek programma aan de orde ter behandeling in de ledenvergaderingen. Het verslag van de behandeling in de afdeling wordt toegezonden aan het districtsbestuur en aan het hoofdbestuur. Het verslag van de behandeling in het district wordt toegezonden aan het hoofdbestuur.

Art. 149. Op de ALV conform artikel 108. wordt het concept politiek programma behandeld en vastgesteld, waarna de programma commissie binnen twee weken het eindprogramma aan de leden van D'66 doet toekomen.

Art. 150. Bij vervroegde verkiezingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal of wanneer de politieke situatie het noodzakelijk maakt zijn de bepalingen van dit hoofdstuk van overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat aan de genoemde termijnen waar mogelijk de hand wordt gehouden.

BIJLAGE A. METHODE VOOR HET VERKIEZEN VAN HET HOOFDBESTUUR EN DE VASTE COMMISSIES VAN D'66

Een ieder wordt verzocht hiervoor op te slaan de artikelen 4. en 5. van het huishoudelijk reglement hoofdbestuurverkiezingen, dat hier achter volgt ná het gedeelte: ALTERNATIEVE MOGELIJKHEDEN (I t/m IV).

Alternatieven

* betekent: uitsluitend redactionele wijzigingen

I. Districten, Regio's.

A. Uitsluitend districten.

Dit alternatief maakt mogelijk dat er sprake is van een rechtstreeks door de leden van D'66, woonachtig in het betrokken district, gekozen districtsbestuur, en een door de betrokken leden van D'66 per district gekozen hoofdbestuurslid.

De artikelsgewijze uitwerking is als volgt:

t. a. v. de statuten

* Art. 10. , tweede lid : "... werkgroepen, districten en afdelingen ..."

* Art. 14. , het woord "rechtstreeks" schrappen.

* Art. 22. , tweede lid : "Een district verenigt de leden .." derde lid : "... van afdelingen en districten vast".

t. a. v. het huishoudelijk reglement

* Art. 14. , 3. : "... ten minste drie districten zijn verdeeld".

Art. 24. , dient te luiden :

"Het hoofdbestuur bestaat uit zoveel leden als D'66 districten telt, alsmede uit de voorzitter, de vice-voorzitter, de secretaris, de penningmeester en vijf leden.

De hoofdbestuursleden worden als volgt gekozen :

1e. door de ALV

(a) de voorzitter;

(b) de vice-voorzitter;

(c) de secretaris;

(d) de penningmeester;

(e) vijf leden;

(f) per district één lid.

Indien de ALV niet kan komen tot de verkiezing van één of meer van de onder 1. (a) tot en met (d) genoemde hoofdbestuursleden, dan kiest het hoofdbestuur deze leden uit zijn midden".

(Ook indien men binnen de partijstructuur uitsluitend districten wenst, kan men een districtsvertegenwoordiging in het hoofdbestuur afwijzen. In dat geval is het mogelijk voorkeur te hebben voor art. 24. van het concept huishoudelijk reglement).

* Art. 25. , derde lid : In zijn geheel schrappen.

* Art. 27. , tweede zin : "Kandidaten die door de ALV worden gekozen, dienen te worden opgegeven aan het landelijk secretariaat; kandidaten die door de ledenvergadering van het district worden gekozen, dienen te worden opgegeven aan het districtssecretariaat met een afschrift aan het landelijk secretariaat".

* Art. 28. , tweede lid : "Het hoofdbestuur respectievelijk het districtsbestuur dragen er zorg voor dat. ."

Art. 29. , toevoegen :

- 4. De verkiezing van het hoofdbestuurslid door het district geschiedt op een ledenvergadering van het betrokken district binnen drie weken na de ALV waarop het nieuwe hoofdbestuur werd gekozen. Het hoofdbestuurslid, dat door de ledenvergadering van een district is gekozen, dient te wonen binnen dat district of in een aangrenzend district.

* Art. 31. , 3. , b. : "... van afdelingen en districten; dit .."

Art. 34. , tweede lid : alternatieve mogelijkheid :

1. "... waargenomen door de voorzitters van de negen qua ledental grootste afdelingen, .."

2. "... waargenomen door de voorzitters van de districten, ..."

* Art. 66. , "... per provincie, district, afdeling ..."

* Art. 76. , "... ten behoeve van afdelingen, districten en de ..."

* Art. 80. , 4. : "ten minste twee districten verdeeld zijn. ."

* HOOFDSTUK VIII. DISTRICTEN EN REGIO'S wijzigen in : "... DISTRICTEN".

* Art. 94. , "Een district verenigt voor het district vastgestelde gebied".

* Art. 95. , "... van de districten wijziging te brengen".

- * Art. 96., in zijn geheel schrappen.
- * Art. 99., in zijn geheel schrappen.
- * Art.100., "De functies van het district zijn:"
- * Art.129., tweede lid: "De districtsbesturen benoemen..."
derde lid: "De districtsbesturen benoemen..."
- * Art.130., tweede zin: "... aan het districtsbestuur en aan het hoofdbestuur ..."

B. Uitsluitend regio's.

Dit alternatief gaat uit van een federatieve opzet in regionaal verband van afdelingen. Het regiobestuur heeft als uitsluitende taak: coördinatie en communicatie. De artikelsgewijze uitwerking is als volgt.

t.a.v. de statuten

- * Art. 10., tweede lid: "... werkgroepen, regio's en afdelingen, ..."
 - * Art. 22., tweede lid: "Een regio verenigt ..."
derde lid: "... van afdelingen en regio's vast".
vierde lid: "Afdelingen zijn bevoegd ..."
 - * Art. 23., tweede lid: "... door de ALV en de ledenvergaderingen van afdelingen worden ingesteld ..."
- t.a.v. het huishoudelijk reglement
- * Art. 14., 3.: "... ten minste drie regio's zijn verdeeld".
 - * Art. 25., derde lid: "... een contactpersoon aan per regio, het betrokken regiobestuur gehoord".
 - * Art. 30., 3., b.: "... van afdelingen en regio's; etc..."
 - * Art. 66., "... per provincie, regio, afdeling of ..."
 - * Art. 76., "... ten behoeve van afdelingen, regio's ende ..."
 - * Art. 80., 4.: "... ten minste twee regio's verdeeld zijn".
 - * Art. 85., "... tot één, na overleg tussen de betrokken afdelingsbesturen te bepalen, afdeling wordt gerekend".

* HOOFDSTUK VIII. DISTRICTEN EN REGIO'S wijzigen in: " ... REGIO'S"

- * Art. 94., "Een regio verenigt ... voor de regio vastgestelde gebied".
- * Art. 95., "... van de regio's wijziging te brengen".
- * Art. 96., in zijn geheel schrappen.
- * Art. 97., in zijn geheel schrappen
- * Art. 98., in zijn geheel schrappen.
- * Art.100., "De functies van de regio zijn:"
- * Art.129., tweede lid: "De regiobesturen benoemen ..."
derde lid: "De regiobesturen benoemen ..."
- * Art.130., tweede zin: "... aan het regiobestuur en aan het hoofdbestuur ..."
- * Art.148., "De afdelingen stellen ..."
"... toegezonden aan het hoofdbestuur".
laatste zin schrappen.

II Stemmen bij volmacht

A. Eén extra stem bij volmacht, met als alternatief: meerdere extra stemmen bij volmacht.

Uitwerking:

Art.13., derde lid, van de statuten: "Ieder ter vergadering aanwezig lid heeft naast zijn eigen stem de mogelijkheid bij volmacht nog één stem (alternatief: meerdere stemmen) uit te brengen volgens een bepaling van het huishoudelijk reglement".

Art.22., eerste lid, van het huishoudelijk reglement: "Ieder lid van D'66 kan, na registratie bij het congressecretariaat vóór de aanvang van de ALV, naast zijn eigen stem één stem (alternatief: meerdere stemmen) bij volmacht uitbrengen bij alle stemmingen".

B. De mogelijkheid voor ieder lid van D'66 op een afdelingsvergadering of op een districtsvergadering (indien daarvan sprake is) zijn stem uit te brengen die geldigheid heeft op de ALV voor bepaalde concrete vraagpunten.

Uitwerking:

- * Art. 13., derde lid, van de statuten: schrappen.
- Art. 22., eerste lid, van het huishoudelijk reglement: "Ieder bij een stemming op de ALV aanwezig lid kan één stem uitbrengen. Op basis van de onderwerpen van de agenda van de ALV die behandeld zijn in een ledenvergadering van een afdeling of een district (indien daarvan sprake

ke is) kan een daartoe op zo'n vergadering gemachtigd lid van een afdelings- of districtsbestuur vóór de aanvang van de ALV bij het congressecretariaat de stemmen geldig kenbaar maken van die leden van D'66 die op de ALV niet aanwezig zijn en hem daartoe óf op de ledenvergadering van de betrokken afdeling óf op de ledenvergadering van het betrokken district schriftelijk hebben gemachtigd.

Opmerking:

Met het bovenstaande doet de kerngroep reglementen een poging in art. 22. van het huishoudelijk reglement de oplossing in zijn directe betekenis weer te geven. In feite vereist deze mogelijkheid een veel verder gaande uitwerking dan de kerngroep binnen het kader van zijn voorstellen kan voorzien. Indien men kiest voor deze vorm van stemmen bij volmacht dan betekent dat een geheel andere opzet van de besluitvorming door de ALV.

III Zittingsduur en aftreden van het hoofdbestuur.

(Artikel 29., eerste en tweede lid, van het huishoudelijk reglement)

A. Eerste lid: "Het hoofdbestuur wordt gekozen voor een periode van één jaar".

Tweede lid: "Het hoofdbestuur treedt telkens in zijn geheel af".

Dit betekent ieder jaar een hoofdbestuurverkiezing.

B. Eerste lid: "Hoofdbestuursleden worden gekozen voor een periode van twee jaar".

Tweede lid: "Het hoofdbestuur treedt telkens ten minste voor de helft af".

Dit betekent ieder jaar een hoofdbestuurverkiezing. Deze mogelijkheid garandeert tevens de continuïteit binnen het hoofdbestuur.

Opmerking:

De continuïteit binnen het hoofdbestuur wordt in het concept huishoudelijk reglement, volgens de mening van opstellers, redelijkerwijs niet in gevaar gebracht. Als voordelen van de voorstellen in het concept huishoudelijk reglement kunnen worden genoemd:

1. dat om het andere jaar hoofdbestuurverkiezingen worden gehouden;
2. dat alle hoofdbestuursleden een gelijk mandaat hebben, omdat ze allen in dezelfde ALV zijn gekozen.

IV. Kandidaatstelling voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

A. Versterkt effect van voorkeurstemmen.

Deze mogelijkheid legt het effect van de inspraak van niet-leden in de samenstelling van de D'66-kamerfractie op het tijdstip van de algemene verkiezingen; in tegenstelling tot de voorstellen in het concept huishoudelijk reglement, die deze inspraak op een eerder tijdstip doet vallen, zij het dat vermoedelijk van een geringer aantal niet-leden sprake zal zijn.

Het verdient aanbeveling te overwegen dat:

1. binnen korte tijd van regeringswege voorstellen te verwachten zijn om wettelijk een versterkt effect van voorkeurstemmen te regelen;
2. het binnen een partijorganisatie, welke een grote mate van democratisering van de kandidaatstelling mogelijk maakt, uiterst moeilijk is binnen de wettelijke bepalingen achteraf een correctie hier op toe te passen.

B. Een uniforme landelijke lijst.

Deze mogelijkheid is namens de subcommissie kieswet van de landelijke politieke werkgroep Staatsrecht - op verzoek van de opstellers van het concept huishoudelijk reglement - door de heren A. C. de Goederen en J. C. de Vries Robbé als volgt geformuleerd:

Naar de mening van de subcommissie dient in Hoofdstuk IX van de concept-statuten als alternatief te worden opgenomen de figuur dat D'66 landelijk met één uniforme lijst uitkomt, zij het met één afwijkende "reservelijst" in een der kieskringen. Deze reserve is nodig, omdat de Kieswet op het ogenblik niet meer dan 30 kandidaten per lijst toelaat. In verband met eventuele grote verkiezingssuc-

cessen en met de noodzaak om over voldoende reserve te beschikken als er na de verkiezingen gekozen kandidaten uitvallen is immers een aantal van 30 kandidaten onvoldoende.

Zou D'66 voelen voor het idee van de landelijke uniforme lijst, dan loont het de moeite de Staatscommissie Cals te benaderen over een wijziging in de Kieswet in die zin dat het max. per lijst wordt verhoogd, eventueel alleen voor het geval dat een partij inderdaad met een landelijk gelijklopende lijst wil komen. Zo lang een dergelijke niet principiële - en daarom wellicht haalbare - wijziging niet tot stand is gekomen, wordt één kieskring opgescheept met de reservelijst, bijv. bestaande uit de nrs. 1 en 31 t/m 59 van de door de ALV op te stellen kandidatenlijst. Het ligt voor de hand hiervoor de kleinste kieskring te nemen, Zeeland; daar zou D'66 10x zoveel stemmen moeten behalen als in 1967 (2,2%) om op eigen kracht een zetel te veroveren.

Voordelen van dit voorstel zijn:

1. Via de voorverkiezingen kan men het gewicht van de regionale kandidaten zo groot mogelijk maken als men wil - het voorstel behoeft dus niet te gaan ten koste van een wellicht gewenste locale spreiding.
2. Aan alle kiezers in den lande - behalve die in Zeeland - is direct duidelijk wie D'66 in de Kamer wil hebben. Bij onderling verschillende lijsten ontbreekt dit overzicht, omdat de kiezer niet weet welke kandidaten op zijn lijst slechts locale grootheden zijn en welke op alle lijsten staan opgesteld. Bovendien is de verkiezing van de locale nrs. 2 een onzekere zaak, omdat door loting wordt bepaald op welke lijst nr. 1 is gekozen hetgeen mogelijk de op die lijst voorkomende nr. 2 kansloos maakt. Ook is mogelijk dat de ene nr. 2 minder stemmen nodig heeft voor een zetel dan een nr. 2 op een andere lijst.

3. Hiermee hangt samen dat in het uniforme systeem de kans om via voorkeurstemmen te worden gekozen voor alle kandidaten gelijk is (dwz. even klein).
4. Een bijkomend voordeel is nog dat de ALV met één rangordestemming de nrs. 1 t/m 59 kan aanwijzen.

Invoering van het bovenstaande maakt de volgende wijzigingen van de concept statuten nodig:

- art. 101. de KLE kunnen blijven bestaan, elke andere eenheid is ook goed (kieskring, district, regio);
- art. 104. het optreden van een kandidaat in een of meer eenheden kan men naar believen regelen;
- art. 113. de verkiezingscommissie plaatst de kandidaten op een lijst in volgorde van het bij de (locale) verkiezing behaalde aantal stemmen;
- art. 116. Uit deze lijst stelt het HB een voordracht op voor de verkiezing door de ALV van een landelijke lijst en, indien zulks door het HB wenselijk wordt geoordeeld, voor de lijst die als reservelijst moet dienen met vermelding van de kieskring, waar zij voorstelt dat deze lijst wordt ingediend;
- art. 116. tegenkandidaten mogelijk en tegenvoorstel mbt "zure" kieskring;
- de artt. 116., 117. en 119. vervallen, evenals de laatste zin van art. 115.

Tenslotte is denkbaar - als eventuele compromisoplossing, dat de ALV telkens beslist over het al of niet met een uniforme lijst uitkomen. Men zou dan een bepaling kunnen maken in deze geest:

(na de overdracht van de kandidaten door het HB)

Het HB maakt tevens bekend of zij voorstaat met één landelijke lijst de verkiezingen in te gaan.

Beslist de ALV dat er een landelijk gelijklopende lijst zal zijn, dan zijn toepasselijk de artt. . . . in plaats van de artt. . . .

Huishoudelijk reglement hoofdbestursverkiezingen

Artikel 1.

De gelegenheid tot kandidaatstelling vangt aan onmiddellijk na de aankondiging van de datum van de ALV en eindigt één week vóór genoemde datum

Kandidaten dienen te worden opgegeven c. q. kunnen zichzelf opgeven aan het landelijk secretariaat.

De kandidaatstelling dient vergezeld te gaan van het ondertekende formulier als bedoeld in artikel 17. van de statuten, dat verkrijgbaar is op het landelijk secretariaat.

Artikel 2

Bij de kandidaatstelling stelt iedere kandidaat op door het hoofdbestuur te verstrekken formulieren de volgende persoonlijke gegevens ter bekendmaking aan de leden beschikbaar:

- (a) personalia;
- (b) gegevens omtrent lidmaatschap en functies binnen de partij.

Het hoofdbestuur zorgt ervoor dat een zakelijke samenvatting van deze gegevens tijdig voor de vergadering ter beschikking van alle leden wordt gesteld.

Artikel 3.

Het lidmaatschap van het hoofdbestuur is niet verenigbaar met enige andere partijfunctie.

Het lidmaatschap van werkgroepen geldt niet als partijfunctie in de zin van dit artikel.

Artikel 4.

a) Alle leden ontvangen een lijst, waarop alle kandidaten in alfabetische volgorde staan vermeld, alsmede een stembiljet met daarop tien van één tot en met tien genummerde naamvakken.

b) De leden stemmen door op het stembiljet ten minste één en ten hoogste tien namen van kandidaten in te vullen in

de volgorde van hun voorkeur.

- c) De stembiljetten worden bij de stemcommissie ingeleverd en geteld.

Artikel 5.

De stemcommissie bepaalt de uitslag overeenkomstig de volgende bepalingen:

- a) Ieder geldig stembiljet geldt voor één geldige stem.
- b) De stemcommissie deelt het aantal geldige stemmen door één meer dan het aantal te vervullen plaatsen en verhoogt het quotiënt, indien dit een geheel getal is, met één, of, indien daarin een breuk voorkomt, tot het eerstvolgende gehele getal. Het aldus verkregen getal wordt kiesdeler genoemd.
- c) De kandidaten, die een aantal eerste-voorkeur-stemmen hebben verkregen, gelijk aan of groter dan de kiesdeler zijn gekozen.
- d) Zijn aldus nog niet alle plaatsen vervuld, dan wordt het stemmenoverschot van een kandidaat, die een aantal stemmen, groter dan de kiesdeler, heeft verkregen, overgedragen op één of meer der overige kandidaten overeenkomstig de wens van de leden, die hun stem al op deze kandidaat hebben uitgebracht, en wel op een wijze als volgt:

Elk biljet, geldend voor de kandidaat die een stemmenoverschot heeft verkregen, wordt toegekend aan de nog niet gekozen kandidaat, aangewezen door de verdere voorkeur van het lid, dat zijn stem op dit biljet heeft uitgebracht.

De aldus aan eenzelfde kandidaat toegekende stembiljetten gelden tezamen voor deze kandidaat als een aantal stemmen, gelijk aan een zodanig deel van de over te dragen stemmen, als bepaald wordt door de verhouding van

het aantal der aan hem toegekende biljetten tot het gehele aantal biljetten van de kandidaat, wiens stemmenoverschot overgedragen wordt.

Het aantal stemmen, waarvoor de aan een kandidaat toegekende biljetten tezamen voor deze kandidaat gelden, wordt de stemmenwaarde van deze biljetten genoemd.

- e) Heeft meer dan één kandidaat een aantal stemmen verkregen, groter dan de kiesdeler, dan worden de stemmenoverschotten van deze kandidaten achtereenvolgens overgedragen op de wijze als in lid d) bepaald.
- f) Na overdracht van alle stemoverschotten der kandidaten welke een aantal, groter dan de kiesdeler, hebben verkregen, zijn gekozen de kandidaten, die met de op hen overgedragen stemmen een aantal stemmen verkregen, gelijk aan of groter dan de kiesdeler.
- g) Zijn aldus nog niet alle plaatsen vervuld en heeft een kandidaat met de op hem overgedragen stemmen een aantal stemmen verkregen, groter dan de kiesdeler, dan wordt zijn stemmenoverschot overgedragen op één of meer der overige kandidaten overeenkomstig de wens, zowel van de leden, die hun stem op deze kandidaat hebben uitgebracht, als van degenen, wier stem overeenkomstig hun wens op deze kandidaat was overgedragen en wel op de wijze als volgt:
Het stemmenoverschot van de kandidaat wordt evenredig verdeeld over de groep stembiljetten der leden, die hun stem op deze kandidaat hebben uitgebracht en de groep, of groepen stembiljetten, die bij de overdracht van een stemmenoverschot of van stemoverschotten aan deze kandidaat zijn toegekend en wel naar evenredigheid van de stemmenwaarde van deze biljettengroepen.

Daarop vinden achtereenvolgens ten aanzien van ieder van deze biljettengroepen en het aan deze groepen toegekende deel van het stemmenoverschot de bepalingen van lid d) alinea 2 en 3 overeenkomstige toepassing.

Lid e) vindt overeenkomstige toepassing.

- h) Na overdracht van alle stemoverschotten, in het vorige lid bedoeld, zijn gekozen de kandidaten, die met de aldus op hen overgedragen stemmen een aantal stemmen hebben verkregen gelijk aan of groter dan de kiesdeler.
- i) Zijn aldus nog niet alle plaatsen vervuld, en heeft een kandidaat met de ingevolge lid g) op hem overgedragen stemmen een aantal stemmen verkregen, groter dan de kiesdeler dan vinden de leden g) en h) overeenkomstige toepassing.
- j) Zijn aldus nog niet alle plaatsen vervuld, dan vindt lid i)

zo vaak overeenkomstige toepassing tot of alle plaatsen vervuld zijn of er geen stemmenoverschot meer is.

- k) Zijn aldus nog niet alle plaatsen vervuld, dan valt de kandidaat met geringste aantal stemmen af. Bij gelijk aantal beslist het lot.

Zijn stemmen worden overgedragen op één of meer der overige kandidaten overeenkomstig de wens zowel van de leden, die hun stem op deze kandidaat hebben uitgebracht als van degenen wier stem overeenkomstig hun wens op deze kandidaat was overgedragen en wel op de volgende wijze:

Achtereenvolgens vindt ten aanzien van iedere biljetten-groep van de afgevalven kandidaat en de stemmenwaarde van deze groep het bepaalde van lid d) alinea 3 en 4 overeenkomstige toepassing.

- l) Na overdracht van de stemmen, in het vorig artikel bedoeld, zijn gekozen de kandidaten, die met de aldus op hen overgedragen stemmen een aantal stemmen hebben verkregen gelijk aan of groter dan de kiesdeler.
- m) Zijn aldus nog niet alle plaatsen vervuld en heeft een kandidaat met de ingevolge lid k) op hem overgedragen stemmen een aantal stemmen verkregen, groter dan de kiesdeler dan vinden de leden g) tot en met j) overeenkomstige toepassing. Een afgevalven kandidaat wordt geacht niet meer op de lijst voor te komen.
- n) Zijn aldus nog niet alle plaatsen vervuld, dan valt de kandidaat, welke dan het geringste aantal stemmen heeft, af. Bij gelijk aantal beslist het lot.
Lid k) alinea 2 en 3, en de leden l) en m) vinden overeenkomstige toepassing.
- o) Zijn aldus nog niet alle plaatsen vervuld, dan vindt lid n) zo vaak toepassing tot alle plaatsen vervuld zijn of niet meer kandidaten over zijn, dan plaatsen vervuld moeten worden. In welk laatste geval deze kandidaten gekozen zijn.
- p) Indien de aantallen stemmen, welke overeenkomstig alinea 4 van lid d) of alinea 2 van lid g) gevonden worden, niet alle gehele getallen zijn, dan worden zoveel van de grootste breuken naar boven tot gehele getallen afgerond, met verwaarlozing der overige breuken, dat de som der aantallen stemmen gelijk is aan het aantal over te dragen stemmen. Bij gelijkheid van breuken beslist het lot.
- q) Biljetten, welke niet voor overdracht vatbaar zijn (uitgeputte biljetten), worden voor de toepassing van de vierde alinea van lid d) gelijkgesteld met aan een kandidaat toegekende biljetten.

Jaarverslagen

Secretaris over de periode 1967/1968

Hoofdbestuur

Op het op 18 november 1967 te Helmond gehouden congres werden voor het eerst na de oprichting van de partij verkiezingen gehouden ter voorziening in een aantal vacatures in het hoofdbestuur wegens periodieke aftreding van Mevrouw C. E. van Lookeren Campagne-van Renterghem en de heren J. A. Boeren, P. Fetter, G. Ringnalda, M. A. Veldman, L. Vooyoys en J. Wessel.

Als nieuwe leden van het hoofdbestuur werden gekozen Mevrouw J. C. Wertheim Salomonson-Schaap en de heren J. A. P. M. Beekmans, P. Dirks, B. Hamstra, J. J. van der Kaaden, B. E. Kuiper, E. J. van Litsenburg, J. A. Nagtegaal, R. J. Ovezall, S. Schuyer, N. Schwarz, W. L. Sluis, H. W. M. Stokvis, J. W. Vuyk en H. J. Zeevalking, zodat dit bestuur als volgt is samengesteld:

secretariaat penningmeester kascommissie

H. van Beekhuizen	R. J. Ovezall
J. A. P. M. Beekmans	S. Schuyer
P. Dirks	N. Schwarz
B. Hamstra	W. L. Sluis
F. A. Hijmans	H. W. M. Stokvis
J. J. van der Kaaden	J. W. Vuyk
H. J. Koenen	R. Walthuis
B. E. Kuiper	F. Warnaar
E. J. van Litsenburg	Mevr. J. C. Wertheim
H. J. van Lookeren Campagne	Salomonson-Schaap
J. A. Nagtegaal	H. J. Zeevalking

Het hoofdbestuur vergaderde in zijn nieuwe samenstelling voor het eerst op 25 november 1967. Besloten werd het dagelijks bestuur als volgt samen te stellen: een voorzitter, twee secretarissen (een met nadruk op politiek, de ander met nadruk op organisatie), een penningmeester, een lid voor contact met regio's, districten en afdelingen, een lid voor contact met politieke werkgroepen en fractie en een lid voor speciale projecten, verkiezingen en propaganda.

in de verschillende functies werden gekozen :
 voorzitter : H. J. van Lookeren Campagne,
 secretaris politieke zaken : H. van Beekhuizen,
 secretaris organisatorische zaken : B. Hamstra,
 penningmeester : J. A. P. M. Beekmans,
 lid voor contacten met regio's, etc. : P. Dirks,
 lid voor contacten met werkgroepen en fractie : N. Schwarz,
 lid voor contacten, speciale projecten : F. A. Hijmans.

In verband met de precaire financiële situatie werd besloten, dat Beekmans en van Lookeren Campagne zich in samenwerking met de financiële commissie en leden-accountants zullen bezighouden met de sanering der partij-financiën.

Leden

Het aantal leden bedroeg op het ogenblik van afsluiting van dit verslag 3774.

In de maand juli 1967 werden 400 leden afgevoerd van de verzendlijst in verband met wanbetaling.

Afdelingen

Er waren bij de afsluiting van dit verslag 77 afdelingen met de volgende aantallen leden :

Abcoude	12	Huizen (N. H.)	17
Almelo	13	Leeuwarden	25
Amersfoort	31	Leiden	103
Amstelland	26	Leidschendam	51
Amstelveen	62	de Liemers	23
Amsterdam	490	Maastricht	35
Apeldoorn	37	N. en Midden Zee-land	37
Arnhem	60	Nijmegen	43
Baarn/Soest	21	Oost-Flevoland	21
Bergen op Zoom	21	Oostelijke Mijnstreek	37
de Bilt/Bilthoven	33	Oss	31
Bodegraven	16	Roermond	16
Breda	35	Rotterdam	165
Boxtel	3	Rijswijk	45
Cappelle a/d IJssel	33	Schagen	20
Delft/Westland	58	Schiedam	19
Deventer	39	Stadsgew. den Bosch	31
Doetinchem	16	Tilburg	32
Dordrecht	68	Utrecht	111
Drenthe	38	Valkenburg	11
Eems mond	11	Veendam	15
Eindhoven	102	Venlo	19
Emmen	16	Vlaardingen/ Maassluis	33
Enschede	68	Voorburg	42
Friesland	39	Voorne/Putten	28
Goeree/Overflakkee	16	Voorschoten	19
't Gooi	111	Waddinxveen	23
Gouda	41	Wageningen	50
's Gravenhage	404	Wassenaar	28
Groningen	100	Weert	9
Groot-Alkmaar	50	Waterland	18
Haarlem	95	West. Mijnstreek	19
Haarlemmermeer	25	Ymond	39
Heerenveen	17	Zaanstreek	32
Heerlen	18	Zeeuwsch/ Vlaanderen	25
Helmond	17	Zeist	65
den Helder	37	Zutphen	25
Hengelo (Ov.)	31	Zwolle	70
Hoogeveen	15		

In het buitenland woonden 17 leden.

De in Nederland wonende leden zijn als volgt over de provincies verspreid :

		per 1000 inwoners
Groningen	141	0.28
Friesland	81	0.15
Drenthe	54	0.15
Overijssel	242	0.27
Gelderland	254	0.17
Utrecht	261	0.34
Noord-Holland	1034	0.47
Zuid-Holland	1176	0.40

Zeeland	78	0.26
Noord-Brabant	272	0.16
Limburg	164	0.18
Gehele land		0.30

Regio's

Teneinde de communicatie met de afdelingen te bevorderen werden door het hoofdbestuur een aantal regio's ingesteld en werden de volgende leden van het hoofdbestuur belast met het onderhouden van contacten met de afdelingen in de volgende regio's :

Groningen)	
Friesland)	B. Hamstra
Drenthe)	
Overijssel		S. Schuyer
Gelderland		R. J. Ovezall
Utrecht		H. J. Zeevalking
Noord-Holland I		F. A. Hijmans
Noord-Holland II		Mevr. J. C. Wertheim

Zuid-Holland I		Salomonson-Schaap
Zuid-Holland II		J. J. van der Kaaden
Zeeland		J. A. Nagtegaal
Noord-Brabant		J. A. P. M. Beekmans
Limburg		W. L. Sluis
		E. J. van Litsenburg

Niet in alle regio's heeft dit systeem tot tevredenheid gewerkt. Een onderzoek naar de oorzaken daarvan zal moeten uitwijzen hoe verbeteringen zullen kunnen worden aangebracht.

Commissies

Door de algemene ledenvergadering was in 1966 ingesteld een kascommissie, welke tot taak heeft het uitvoeren van controle op de penningmeester en terzake verslag uit te brengen aan de ALV. Deze commissie bestond uit de heren E. Boelmans, R. Walthuis en P. van der Wiel.

Verder zijn nog de volgende door het hoofdbestuur ingestelde commissies werkzaam :

- Financiële commissie, waarin zitting hebben de heren H. H. A. Dijsselbloem, W. F. Hartkamp, R. J. Ovezall, A. W. de Vries en M. Wallis de Vries.
- Publiciteitscommissie : Voorzitter : L. Capit
Secretaresse : Mej. E. Bongers
- Panel-commissie : Voorzitter : G. Nootboom
Secretaris : H. J. Koenen
- Enquêtecommissie : Voorzitter : D. J. Jasper
Secretaris : G. v. d. Molen
- Stuurgroep integrale ontwikkelingsplanning : is in oprichting.

Secretariaat

Sedert 1 mei 1967 is het secretariaat gevestigd in het met ingang van die datum gehuurde pand aan de Keizersgracht 576 te Amsterdam.

Personeel

Op het secretariaat waren gedurende de verslagperiode werkzaam :

Mevrouw P. M. Visser-Engelgeer,
 Mevrouw J. A. Spook-Knuttel
 Mejuffrouw G. C. M. Hoeffnagel
 Mejuffrouw T. W. Melse

Daartoe door de financiële situatie van de partij gedwongen werd door inkrimping van de werktijden een beduidende besparing op de secretariaatskosten verkregen.

Mede in verband met de grotere activiteiten van werkgroepen, verbetering van de financiële administratie en de aan de uitgifte van het maandblad 'Democraat' verbonden werkzaamheden was de beschikbare "man"kracht volledig bezet. Het in de loop van 1968 opgezette centrale documentatie-systeem kon daardoor nog niet van de grond komen. Slechts de literatuurdocumentatie werd door de vrijwillige medewerking van Mevr. N. Spruyt-Doik uit Den Haag volledig bijgehouden, waarvoor hier een woord van hartelijke dank op zijn plaats is.

Fracties en vertegenwoordigende lichamen

De fracties zijn thans als volgt samengesteld:

- Tweede Kamer der Staten-Generaal**
Mej. A. M. Goudsmit en de heren H. A. F. M. O. van Mierlo, A. de Goede, M. Dijkstra, E. C. Visser, E. Nypels en M. J. J. A. Imkamp.
- Gemeenteraad van Zwolle**
De heren B. W. Hekkert, M. Edelijn, die de heer E. Eyken opvolgde en M. Kofflard.
- Gemeenteraad van Helmond**
De heren H. Swinkels, H. Terwisse en G. Visser
- Adviesraad voor Oost-Flevoland**
De heren J. P. Suidgeest en R. J. Cuelenaere.

De deelname aan de gemeenteraadsverkiezingen in Veendam wordt voorbereid.

Politieke werkgroepen

Op het ogenblik bestaan de volgende landelijke politieke werkgroepen:

Bevolkingspolitiek	Ruimtelijke ordening
Buitenland	Sociaal-economische werkgroep
Cultuur	Staatsrecht
Defensie	Verkeer
Jeugdzaken	Volksgesondheid
Wet en Recht	Volkshuisvesting
Landbouw	Coördinatiecomm. Gemeente-politiek
Onderwijs	Coördinatiecomm. Prov. politiek

De activiteit van een aantal werkgroepen is in 1967/1968 groot geweest. Er zijn vele rapporten verschenen, waarvan de volgende op het secretariaat verkrijgbaar zijn:

Staatsrecht:

Rapport over herziening van het kiesstelsel voor de Staten-Generaal.

Rapport betreffende staatsrechtelijke vernieuwing.

Technologie:

Discussienota over de "Technologische ontwikkeling en de Nederlandse samenleving".

Ondernemingsrecht:

Pre-advies inzake de herziening van het ondernemingsrecht; dl 1 - Jaarverslaggeving en enquêterecht.

Onderwijs:

Discussienota "Onderwijs; eerste deel - Het niet-wetenschappelijk onderwijs, 37 stellingen met toelichting".

Buitenland en Defensie:

"Nederland in de NAVO? Ja, maar ..."; eindrapport behandeld in deelcongres juni 1968.

Integrale Planning:

Congresstukken (stellingen en rapporten) en verslag van het studiecongres mei 1968.

Over de rapporten "Integrale Planning" en "Nederland in de NAVO? Ja, maar ..." werden in respectievelijk mei en juni 1968 deelcongressen gehouden.

Verskillende werkgroepen (c. q. sub-werkgroepen) brachten rapporten en adviezen uit aan de Tweede Kamer-fractie. De Coördinatiecommissie Gemeentepolitiek stelde een basis-gemeenteprogramma op en de Commissie Provinciale politiek produceerde een concept voor een programma voor de verkiezingen van de Provinciale Staten.

Propaganda

a. Spreekbeurten

Er werden gedurende de verslagperiode een groot aantal spreekbeurten vervuld, welke eensdeels werden georganiseerd door afdelingen, anderdeels door andere organisaties, zoals Volkshogescholen, Jongerenorganisaties e. a. De regeling van de spreekbeurten leverde nogal eens moeilijkheden op, omdat het secretariaat niet steeds bekend is met de "bezetting" van de sprekers en ook niet voldoende op de hoogte is van de beschikbare sprekers voor bepaalde onderwerpen. Bovendien is het van belang, dat het bestuur op de hoogte is van de ervaringen van de sprekers, de reacties van het publiek en de opkomst. Het bestuur besloot daarom een nieuwe sprekerslijst aan te leggen en de spreekbeurten centraal te regelen. Het deed daartoe een beroep op de afdelingen en richtte tot de

sprekers het verzoek om van elke gehouden spreekbeurt een beknopt verslag in te zenden.

De resultaten van deze poging zijn niet bevredigend geweest. Slechts weinig afdelingen verleenden hun medewerking. Van sommige sprekers kwamen regelmatig verslagen binnen.

Getracht zal worden in overleg met de afdelingen alsnog tot een bevredigende regeling te komen.

- In februari 1968 werd een aan de kiezers gerichte brief van de fractievoorzitter Van Mierlo op grote schaal via de afdelingen verspreid. Slechts in een paar afdelingen heeft de verspreiding van deze brief merkbare resultaten opgeleverd. In het algemeen gesproken zijn die resultaten beneden de verwachtingen gebleven.
- De publiciteitscommissie belegde op 27 april 1968 een bijeenkomst met vertegenwoordigers van de afdelingen ter bespreking van de interne publiciteit en de publiciteit naar buiten. De opkomst was gering.
- Via een op 17 januari 1968 gehouden televisie-uitzending werd bijzondere aandacht besteed aan de ledenwerving.
- Het secretariaat had gedurende de verslagperiode een groot aantal verzoeken om inlichtingen over D'66 te verwerken. Een verheugend verschijnsel is, dat deze verzoeken voor een belangrijk deel komen van jonge mensen, jeugdorganisaties, onderwijsinstellingen en vormingscentra. Medewerking werd verleend aan vormingscursussen voor plattelandsjongeren en jeugdig P. T. T. personeel.
- De radio- en T. V. uitzendingen in de voor politieke partijen beschikbaar gestelde zendtijd leveren meestal enige reactie op.

Verhouding hoofdbestuur/fractie

Het hoofdbestuur vergaderde een tweemaal malen met de volledige fractie; de eerste keer ter bespreking van de wijze, waarop de communicatie tussen hoofdbestuur en fractie het best kan worden geregeld, de tweede maal ter bespreking van een aantal politieke zaken. In een aantal vergaderingen van het hoofdbestuur waren de fractievoorzitter en een of meer fractieleiden aanwezig.

Democraat

Van Democraat verschenen in de verslagperiode 11 nummers. De redactie werd (met medewerking van enige leden) gevoerd door de heer J. G. Huygens.

Het aantal abonné's bedroeg bij het afsluiten van dit verslag + 2600.

Vergaderingen

a. Ledenvergaderingen

In 1967/1968 werden 2 deelcongressen en een politiek congres gehouden.

In de deelcongressen werden respectievelijk behandeld een rapport over "Integrale Ontwikkelingsplanning" en "Nederland en de NAVO". Het politiek congres op 13, 14 en 15 september behandelde een 3-tal door het hoofdbestuur voorgestelde resoluties en een aantal wijzigingen in het partijprogramma.

b. Hoofdbestuur

Het hoofdbestuur vergaderde als regel maandelijks. In de eerste vergaderingen moest veel aandacht worden besteed aan organisatorische problemen. Andere onderwerpen, die veel aandacht van het hoofdbestuur hebben gevraagd, waren de partijvernieuwing (waaromtrent een discussiestuk werd samengesteld door de heren Moerkerk en Stokvis), de in het politiek congres behandelde resoluties, deelname aan gemeenteraadsverkiezingen, herziening van de Grondwet, voorbereiding van de congressen, de financiën, Democraat, partijstrategie en proefpanel.

c. Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur kwam als regel wekelijks, soms vaker, bijeen. Ook het dagelijks bestuur moest aanvankelijk veel tijd besteden aan organisatorische zaken en de financiën. Daarnaast vroegen de aandacht de voorbereiding van hoofdbestuurvergaderingen en de uitvoering van besluiten van het hoofdbestuur, de propaganda, Democraat, vergaderingen met afdelingen, uitvoering van de congresresoluties en een groot aantal ingekomen brieven.

Het gehele jaar overziende mag, meen ik, worden geconstateerd, dat 1967/1968 voor D'66 een redelijk jaar is geweest, dat werd afgesloten met een geslaagd politiek congres.

Toch blijft ernstig veel te wensen over, met name is een flinke ledenaanwas dringend noodzakelijk. Hoewel onze financiële positie in het afgelopen jaar verbeterde, vormt de beperktheid van de middelen, waarmede gewerkt moet worden, toch nog een rem voor de ontwikkeling van noodzakelijke activiteiten.

Toch wettigen de ervaringen van het afgelopen jaar een optimistisch geluid voor de toekomst te laten horen.

Amsterdam, 17 oktober 1968.

B. Hamstra

Penningmeester

Het financiële beleid stond het afgelopen jaar in het teken van de sanering. De hoofdpunten waren het afbetalen van de schulden, het afdragen van gelden aan de afdelingen en het innen van achterstallige contributies. De leden die op 1 juli 1968 hun contributie over 1967 nog niet betaald hadden werden na voorafgaande waarschuwing van de verzendlijst afgevoerd. Bezuinigd werd vooral op de posten salarissen personeel, drukwerk en porti. In de loop van 1968 bleek het mogelijk de bovenste verdieping van het secretariaat af te stoten waardoor een besparing van f 2800.- op jaarbasis bereikt werd.

Gezien de hoge huurkosten werd besloten de votometer en een geluidsinstallatie aan te schaffen. De kosten van de votometer (+ f 10.000.- in vier driemaandelijke termijnen te betalen) zijn na 5 congressen (huur + f 2000.- per keer) betaald.

De geluidsinstallatie werd door enkele leden van het Leidse congres gebouwd. De kosten bedroegen + f 700.-. De huurprijs zou f 1000.- geweest zijn. Getracht wordt beide installaties aan andere partijen te verhuren.

Bij het houden van congressen werd er vanuit gegaan dat deze in beginsel zichzelf moesten betalen. Over het algemeen is dit bevredigend verlopen al moet betreurd worden dat hierdoor de kosten voor de deelnemers vrij hoog waren. Waar nodig werd vermindering of vrijstelling van betaling verleend.

Op verzoek van het HB werd door de heer P. C. Pieters te Dordrecht een begroting voor 'Democraat' opgesteld. In samenwerking met de redactie is het hem gelukt dit blad een

financiële basis te geven waardoor verschijning gegarandeerd is. Deze begroting is op aanvraag bij het secretariaat verkrijgbaar.

Uit de gepubliceerde kwartaaloverzichten blijkt dat de financiële positie van de partij wel gezonder, maar nog verre van rooskleurig is.

Een voorlopige begroting voor 1969 vindt u hierbij. Op het congres zal u een financieel overzicht t/m 1-12-'68 aangeboden worden.

Een woord van dank aan de heer H. Dijsselbloem jr., die vele uren besteed heeft aan het organiseren en controleren van de boekhouding, is hier zeker op zijn plaats.

J. Beekmans

Kascommissie IISSE

De kascommissie, ingesteld op het oprichtingscongres te Amsterdam in december 1966, heeft de haar verleende opdracht tot controle van de boeken en het opnemen van rekening en verantwoording aldus uitgevoerd, dat zij in haar controle de gehele duur van de vereniging tot op heden heeft betrokken. Zij heeft echter om redenen van praktische aard gemeend deze periode in twee delen te moeten splitsen. De eerste periode waarover de controle van de kascommissie zich uitstrekt vangt aan op 14 oktober 1966, de statutaire, maar niet juridische, aanvang van D'66 en eindigt op 25 november 1967, de dag waarop de huidige penningmeester in functie is getreden.

Ten aanzien van de laatste periode, derhalve de "periode Beekmans", zal de kascommissie nog voor het congres rapport uitbrengen, welk rapport deel zal uitmaken van de congresstukken.

Het rapport over de eerste periode wordt aan de afdelingsbesturen toegezonden en ligt aldaar alsmede op het secretariaat voor de leden ter inzage.

De kascommissie stelt aan het congres voor, décharge te verlenen, onder dankbetuiging voor de vele aan de partij bezwezen diensten.

aan de heer C. T. Affolter

penningmeester van het begin tot 12 september 1966
aan de heer H. van Beekhuizen

penningmeester van 12 september 1966 tot 14 oktober 1966
aan de heer E. C. Visser

penningmeester van 14 oktober 1966 tot 28 december 1966
aan de heer H. J. van Lookeren Campagne

penningmeester van 28 december 1966 tot 25 november 1967

De kascommissie: P. v. d. Wiel
Mr. E. Boelmans

Voorstel

J. Beekmans

contributieregeling

Uitgangspunten bij het concluderen tot onderstaand voorstel zijn geweest:

- Een ledenbestand dat al geruime tijd rond 4000 blijft hangen;
- een minimaal noodzakelijk inkomen van f 100.000.-;
- het gemiddelde bedrag aan contributies dat bij de huidige regeling binnenkomt bedraagt ruim f 25.- per lid;
- de - kostprijs - per lid ligt rond f 12.- per jaar.

Nu de oude schulden geleidelijk afgelost kunnen worden zal er in 1969 bij gelijkblijvende inkomsten ruimte komen voor het bestrijden van verkiezingskosten.

De stelling dat een verlaging van de contributie het aantal leden snel zal doen toenemen is zeer dubieus. Het is op dit moment niet verantwoord dit experiment te wagen. Wel lijkt het zinvol het lidmaatschap aantrekkelijker te maken voor de zeer grote groep mensen die minder dan f 10.000.- per jaar verdienen.

Daarom wordt voorgesteld de huidige contributiemaatstaven in grote lijn te handhaven doch de zinsnede: de minimum

contributie bedraagt f 25.-, te laten vervallen en de regeling als volgt te formuleren:

Leden, die een inkomen hebben onder f 10.000.- betalen f 15.- per jaar; tot f 15.000.- f 25.- per jaar, boven f 15.000.- wordt men verzocht een contributie van f 50.-, boven f 25.000.- een contributie van f 75.-, en boven f 35.000.- een contributie van f 100.- te betalen. Een tweede gezinslid betaalt de helft van deze bijdragen.

Na overleg met de penningmeester van het hoofdbestuur of van een plaatselijke afdeling kunnen voor bepaalde groepen (studenten, dienstplichtige militairen en werklozen) uitzonderingen worden gemaakt op bovengenoemde regeling.

In het afgelopen jaar zijn rapporten, discussiestukken etc. van de werkgroepen alleen aan de secretariaten van afdelingswerkgroepen toegestuurd. Belangstellenden konden exemplaren aanvragen bij het landelijk secretariaat. Vele stukken werden gratis, anderen tegen betaling van f 1.- aan die aanvragers toegezonden.

Op verzoek van verschillende leden, wordt voorgesteld de mogelijkheid te openen zich als individueel lid voor f 10.- per jaar te abonneren op alle uit te geven stukken van werkgroepen.

De - losse - verkoop van f 1.- per stuk zal ook voortgezet worden. Uiteraard blijft het verspreiden naar secretariaten van afdelingen en werkgroepen kosteloos.

Financieel overzicht

Balans per 1 januari 1968

kas, bank, giro	f 6813,39	crediteuren 1967	f 33033,58
machines en inv.	" 8137,05	lening Democraat	" 1383,75
voorraad drukwerk	" 1411,65	leningen van leden	" 3200,00
waarborgsom pand	" 2250,00	afbetalingen machines	" 3938,30
n. t. o. diversen	" 268,12	n. t. b. verkiezingskosten	" 1559,00
exploitatiesaldo	" 24234,42		
	<u>f 43114,63</u>		<u>f 43114,63</u>

Exploitatier rekening tot 1 oktober 1968

contributies	f 82895,64	afschr. machines, inv.	f 2066,07
giften en donaties	" 7121,98	salaris, soc. lasten	" 21993,15
programma's drukwerk	" 1732,80	afdracht verdelingen	" 17006,95
deelcongressen	" 1714,00	huur secretariaat	" 6750,00
subsidie T. V. /radio	" 5000,00	radio en T. V.	" 2277,93
congres Leiden	" 10514,08	reiskosten	" 1281,43
diversen	" 2500,00	onderhoud secretariaat	" 1081,64
		telefoon	" 2113,72
		porti	" 5196,16
		kantoorkosten	" 1425,48
		papier, drukwerk	" 8617,84
		reis-, verblijfkosten, repr.	" 1270,30
		vergaderkosten	" 3076,83
		congreskosten Leiden	" 10503,82
		exploitatiewinst	" 26817,18
	<u>f 111478,50</u>		<u>f 111478,50</u>

Balans per 1 oktober 1968

kas, bank, giro	f 11328,46	crediteuren 1967	f 5538,44
machines inv.	" 16614,66	crediteuren 1968	" 10429,16
voorraad drukwerk	" 1575,00	crediteuren congres	" 3014,23
waarborgsom pand	" 2250,00	afbetalingen machines	" 9551,23
n. t. o. diversen	" 3072,80	leningen van leden	" 3100,00
		afdracht afdelingen	" 625,10
		exploitatiesaldo	" 2582,76
	<u>f 34840,92</u>		<u>f 34940,92</u>

Congresreglement *(politieke en huishoudelijke vergadering)*

Vastgesteld door het bestuur, daartoe bevoegd krachtens art. 15. lid b. van de statuten van D'66, in de vergadering van 1 augustus 1968.

Artikel 1.

Het congres is een buitengewone algemene ledenvergadering van de vereniging Democraten '66 (D'66) en wordt gehouden volgens de regels van dit reglement.

Artikel 2.

Het congres wordt voorgezeten door de congresleiding, benoemd door het bestuur van de vereniging D'66, hierna te noemen het bestuur.

Artikel 3.

Alle beslissingen over de orde van het congres en over geschillen tijdens het congres worden aan de hand van dit reglement genomen door de congresleiding; deze beslist eveneens in gevallen, waarin het reglement niet voorziet.

Artikel 4.

Tot het congres hebben toegang:

- ieder die zich bij het secretariaat heeft aangemeld;
- genodigden van het bestuur, waaronder vertegenwoordigers van de publiciteitsmedia.

Artikel 5.

Aan de discussie kunnen uitsluitend leden deelnemen, tenzij de congresleiding anders besluit; deze heeft de bevoegdheid de spreektijd te verdelen en te beperken.

Artikel 6.

Uitsluitend leden van de vereniging D'66, die ten minste 18 jaar oud zijn, hebben stemrecht. Elk stemhebbend lid kan één stem per stemming uitbrengen.

Ontwerp begroting 1969

<u>Liquide middelen:</u> beginsaldo		f	P. M.		
<u>Inkomsten:</u>				<u>Uitgaven:</u>	
Contributies		f	100.000	Salaris en Soc. lasten	f 29.000
Giften en donaties		"	10.000	Huur secretariaat	" 7.280
Subsidie T. V.		"	5.000	Afbetaling machines	" 8.065
Congresontvangsten		"	10.000	Afdracht afdelingen	" 20.000
Achterstallige contributies		"	P. M.	Radio en T. V.	" 5.000
Diverse vorderingen		"	P. M.	Reiskosten secretaris	" 1.360
				Schoonhouden secretariaat	" 1.400
				Telefoon en postbus	" 3.000
				Porti	" 6.500
				Kantoorkosten	" 2.000
				Documentatie	" 500
				Papier en drukwerk	" 12.000
				Zaalhuren congressen	" 5.000
				Reservering verkiezingen 1970/71	" 20.000
				Onvoorzien	" 3.795
				Aan crediteuren	" P. M.
				<u>Liquide middelen: eindsaldo</u>	" 100
		f	125.000		f 125.000

De P. M. posten liquide middelen, achterstallige contributies 1968 en diverse vorderingen zullen de post crediteuren waarschijnlijk goeddeels dekken. In verband met de in 1970/71 te houden verkiezingen zal een bedrag van minstens f 20.000 gereserveerd dienen te worden. Een en ander houdt in dat bij het huidige ledenbestand nog geen gelden vrijgemaakt kunnen worden voor een steekproefvergadering, vergoeding declaraties, afbetaling lening van leden (f 3100), communicatie met leden en de schuld over 1967 aan de afdelingen.

Artikel 7.

- De algemene vergadering van het congres benoemt op voorstel van de congresleiding een stemcommissie. Deze telt de uitgebrachte stemmen, beslist over de geldigheid daarvan en constateert de uitslag van de stemming.
- Beslissingen van de stemcommissie zijn bindend; er staat geen beroep tegen open.

Artikel 8.

Stemming over personen geschiedt schriftelijk; over zaken wordt gestemd op een door de congresleiding te bepalen wijze. Met een schriftelijke stemming wordt gelijkgesteld stemming door middel van een elektrisch of mechanisch systeem. De congresleiding bepaalt de marge waarbinnen herstemming nodig is.

Artikel 9.

Amendementen staatsrecht
Het congres behandelt uitsluitend hoofdstuk I van het politiek partijprogramma van D'66 en de alternatieven en amendementen daarop, waarvan het congres op 23 november 1968 heeft bepaald dat zij aan dit congres zullen worden voorgelegd.

Artikel 10.

Amendementen statuten en huishoudelijk reglement
Amendementen op de voorgestelde statutenwijziging en op het voorgestelde huishoudelijk reglement dienen:
a) voorzien te zijn van naam en adres van de indiener,
b) ontvangen te zijn op het secretariaat te Amsterdam op 25 november 1968,
c) indien voorgesteld door een afdeling of werkgroep te vermelden:
1. dat datum van de afdelingsvergadering waarop het voorstel werd aanvaard,

- het aantal daar aanwezige leden en de uitslag van de stemming.

Artikel 11.

De door het bestuur ingestelde redactiecommissie zal zo nodig de formulering van de amendementen met behoud van hun strekking in overeenstemming brengen met elkaar en met het overige deel van het politiek program, resp. de statuten en of het huishoudelijk reglement.

Artikel 12.

De redactiecommissie en het bestuur hebben ook het recht gedurende het congres voorstellen en amendementen aan de algemene vergadering voor te leggen.

Artikel 13.

Behandeling van de voorstellen en amendementen in de algemene vergadering geschiedt als volgt:

- De voorsteller of een door hem aangewezen lid geeft een beknopte toelichting op zijn voorstel of amendement.
- De congresleiding is verplicht ten minste een tegenstander van het voorstel of amendement zijn standpunt te laten toelichten en is bevoegd ook andere leden aan de discussie te laten deelnemen.
- Het bestuur, de redactiecommissie of de werkgroep staatsrecht kan, indien zij dit wenst, aan het congres een advies omtrent het voorstel of amendement geven.
- De congresleiding brengt in stemming eerst alternatieve voorstellen, daarna de amendementen in de volgorde bepaald door hun ingrijpendheid, daarna het - al dan niet geamendeerde - eindvoorstel.

Artikel 14.

De algemene vergadering beslist bij absolute meerderheid van stemmen over aanvaarding of verwerping van een amendement of voorstel.

CONTINUE ENQUETE SYSTEEM

Het aantal binnengekomen antwoorden op onderstaand tiental vragen (no. 7) bedroeg 163 = 6% van het aantal verzonden ex. "Democraat" (2700).

	ja	nee	geen/ andere mening
1. Bent u van mening, dat kinderbijslag de gezinsgrootte beïnvloedt?	64	90	9
2. Bent u principiële voorstander van kinderbijslag?	31	118	14
3. Vindt u het juist, dat zelfstandigen geen KB krijgen voor de eerste twee kinderen?	10	140	13
4. Moet de regering subsidie geven aan politieke partijen?	58	88	17
5. Moet een afgevaardigde, die uit z'n partij treedt, z'n zetel kunnen behouden?	83	64	16
6. Moet zo'n afgevaardigde (zie vraag 5) zich kunnen aansluiten bij een andere reeds bestaande partij?	27	126	10
7. Zijn de resultaten van het optreden v. d. D'66-fractie al merkbaar in het nederl. politieke klimaat?	106	35	22
8. Moet aan deserteurs uit het Amerikaanse leger in principe politiek asiel worden verleend?	106	38	19
9. Acht u buitenparlementaire straatacties nuttig voor een gezonde werking v. d. democratie in ons land?	90	43	30
10. Moet in "Democraat" een enquêtevraag gesteld worden naar uw voorkeur voor een Amerikaanse president?	82	61	20

BIJZONDERHEDEN EN COMMENTAAR

C. E. S. no. 7

- Dank aan alle leden-lezers van "Democraat" voor hun medewerking aan deze rubriek.
- Dank aan alle leden-lezers van "Democraat", die van plan waren, het vragenlijstje ingevuld op te sturen, maar dit helaas vergeten zijn. Een volgende keer beter.
- Aan alle andere leden-lezers van "Democraat" de opwekking om voortaan ook mee te doen. Het percentage meedoeners moet minstens verdubbeld worden.
- De C. E. S. -commissie is steeds dankbaar voor uitvoerig schriftelijke reacties, voor het inzenden van eigen vragen en andere suggesties.
- De bijgevoegde correspondentie betrof ditmaal vooral de vragen 1 en 2 over de kindertoeslag. Het aantal principiële voorstanders (19%) is betrekkelijk gering. Onder hen zullen bovendien nog wel enkelen zijn, die "ja" geantwoord hebben, omdat ze de KB als sociaal-politieke verworvenheid niet willen missen.

Tevergeefs hebben we gezocht naar enige levensbeschouwelijke correlatie bij de vóór- en tegenstanders van KB: het al dan niet lid zijn van enig kerkgenootschap bleek bij de be-

antwoording van deze toch principiële vraag een irrelevante zaak te zijn. Tenslotte geven we zonder commentaar de zienswijze van een inzender weer:

"Ik geloof niet dat er kindertjes 'gemaakt' worden met het oog op de KB, wèl vind ik dat het feit, dat er een KB bestaat, de suggestie wekt, dat de procreatie op zichzelf iets nuttigs is. Dit geldt a fortiori voor ons systeem, waarbij de KB per kind toeneemt bij stijgend kindertal. Bij onze huidige bevolkingsdichtheid, waarin de procreatie zeer zeker niet zonder meer wenselijk is, is m. i. een KB niet gewenst, omdat zij mogelijk, zij het indirect, de bevolkingsgroei stimuleert".

Evenals een jaar geleden verzoek ik U dringend reeds in december Uw contributie voor 1969 te betalen.

Hierdoor helpt U zowel de liquide positie van de partijkas als die van Uw afdeling op een plezierig peil te houden.

Postgiro: 1304900

Bankrelatie: AMRO bank, hoofdkantoor Amsterdam.

Beide t. n. v. Penningmeester D'66, Keizersgracht 576, Amsterdam.

J. Beekmans
penningmeester

Mocht U de contributie voor 1968 nog niet betaald hebben, met één girokaart kunt U dit verzuim alsnog goed maken. postgiro 1304900.

Dit is een extra nummer van Democraat.

Abonneer U op het maandblad van D'66 voor slechts f 6,- per jaar.

Gironummer 1477777,
veertien vijf maal zeven,
Democraat, Keizersgracht 576,
Amsterdam.

Notities**Notities****COUPON DEELCONGRES**

Aan D'66
Keizersgracht 576
Amsterdam-C.

Ondergetekende : _____

naam : _____

straat : _____

woonplaats : _____

afdeling : _____

telefoon : _____

gironummer : _____

zal deelnemen aan het deelcongres staatsrecht op 23 november 1968.

Ondergetekende is lid/geen lid van D'66

Hij/zij betaalt per giro/per bank

datum : _____ handtekening :

COUPON 2-DAAGS CONGRES

Aan D'66
Keizersgracht 576
Amsterdam-C.

Ondergetekende : _____

naam : _____

straat : _____

woonplaats : _____

afdeling : _____

telefoon : _____

gironummer : _____

zal deelnemen aan het congres te Arnhem op zaterdag 14 en zondag 15 december 1968.

Ondergetekende is lid/geen lid van D'66.

Hij/zij betaalt per giro/per bank handtekening:

datum _____

Notities

Notities

OPSTUREN NAAR D'66 AMSTERDAM

Z.O.Z